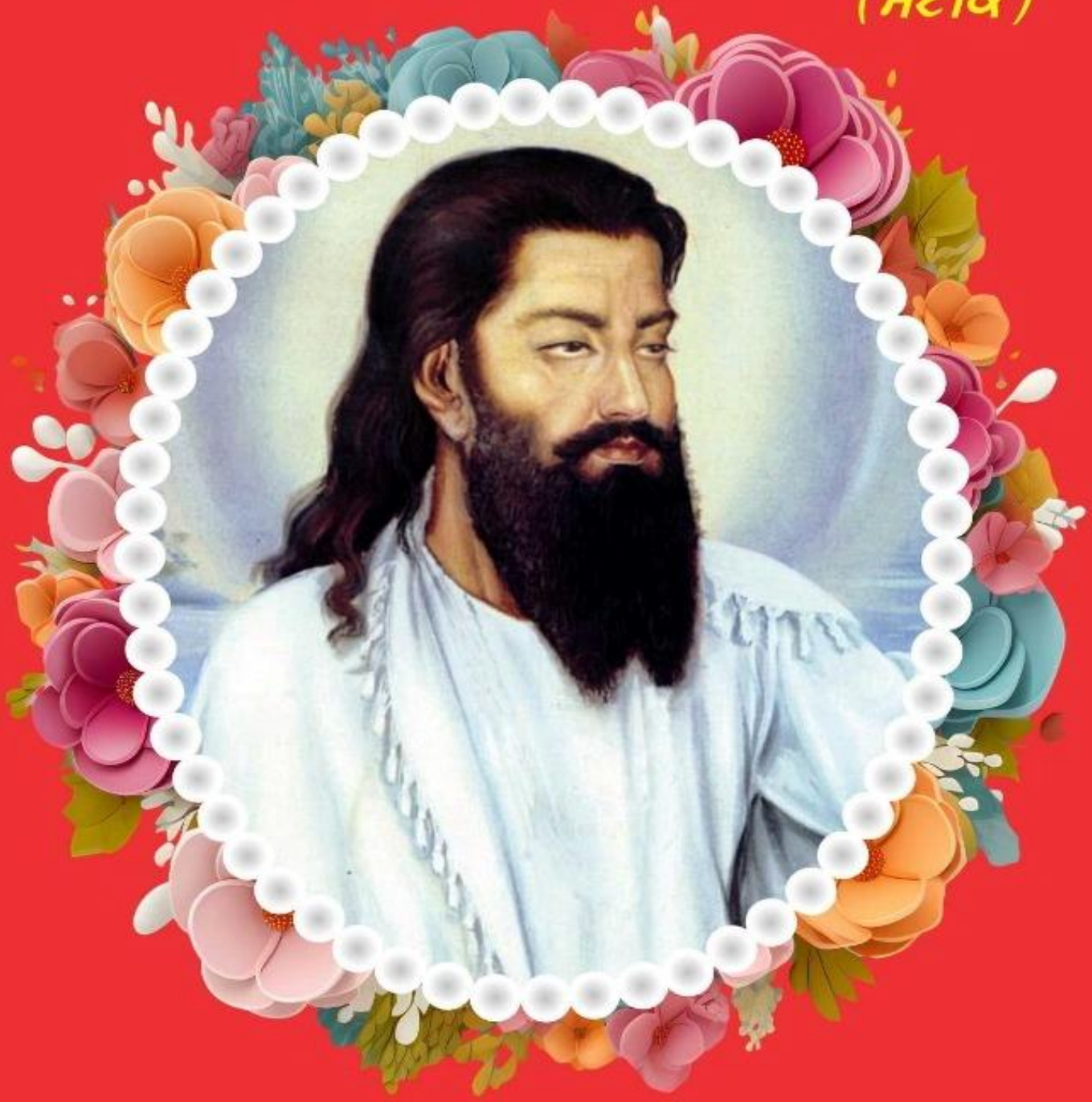
ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ

(ਸਟੀਕ)

ਟੀਕਾਕਾਰ : ਸੰਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦਾਸ ਬਾਵਾ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਸਥਾਨ ਕਾਹਨਪੁਰ, ਜਲੰਧਰ (ਪੰਜਾਬ)

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ

ਸਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਰਵਣ ਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ
ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਮੰਦਿਰ ਸੀਰ ਗੋਵਰਧਨਪੁਰ, ਵਾਰਾਣਸੀ (ਯੂ.ਪੀ.)
ਪ੍ਰਬੰਧਕ—ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਪਬਲਿਕ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ ਵਾਰਾਣਸੀ (ਯੂ.ਪੀ.)

ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ

(ਸਟੀਕ)

ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ
ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਧਰਮ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ :
ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਸਥਾਨ ਕਾਹਨਪੁਰ,
ਜਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ (ਪੰਜਾਬ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ

(ਸਟੀਕ)

ਟੀਕਾਕਾਰ :

ਸੰਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦਾਸ ਬਾਵਾ

ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਸਥਾਨ ਕਾਹਨਪੁਰ,

ਜਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ (ਪੰਜਾਬ)

ਪਹਿਲੇ ਕਈ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਪ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਨਵਾਂ ਐਡੀਸ਼ਨ ਸੰਨ : 2024

ਛਪਣ ਦੀ ਗਿਣਤੀ : 5000

ਮੁੱਲ 150/- ਰੁਪਏ

© ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ :

ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਸਥਾਨ,

ਕਾਹਨਪੁਰ, ਜਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ

ਪੁਸਤਕ ਟਾਇਪ ਸੈਟਿੰਗ ਅਤੇ ਛਾਪਕ :

ਵਿਜੈ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ, ਮਾਈ ਹੀਰਾਂ ਗੇਟ, ਜਲੰਧਰ

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸੰਬੰਧੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੱਥ

* ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜਾ :
ਮਾਘ ਸੁਦੀ ਪੰਦ੍ਰਾਸ 1433 ਬਿਕਰਮੀ ਸੰਮਤ
ਸੰਨ 1377 ਈ.।
* ਜਨਮ ਸਥਾਨ :
ਸੀਰ ਗੋਵਰਧਨਪੁਰ, ਬਨਾਰਸ (ਯੂ. ਪੀ.)
* ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ :
ਪਿਤਾ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਸੰਤੋਖ ਦਾਸ ਜੀ
ਮਾਤਾ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਲਸੀ ਦੇਵੀ ਜੀ
* ਦਾਦਾ ਦਾਦੀ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ :
ਦਾਦਾ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਕਾਲੂ ਰਾਮ ਜੀ
ਦਾਦੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਲੱਖਪਤੀ ਜੀ
* ਸੁਪਤਨੀ ਅਤੇ ਸਪੁੱਤਰ ਦਾ ਨਾਮ :
ਸੁਪਤਨੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਲੋਨਾ ਜੀ
ਸਪੁੱਤਰ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਵਿਜੈ ਦਾਸ ਜੀ
* ਬ੍ਰਹਮਲੀਨ :
ਹਾੜ੍ਹ ਦੀ ਸੰਗਰਾਂਦ 1584 ਬਿਕਰਮੀ ਸੰਮਤ
(1528 ਈ.) ਬਨਾਰਸ ਵਿਖੇ।

ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮ

1. ਸਾਡਾ ਰਹਿਬਰ : ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ
2. ਸਾਡਾ ਧਰਮ : ਰਵਿਦਾਸੀਆ
3. ਸਾਡੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕ : ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ
4. ਸਾਡਾ ਕੌਮੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ :
5. ਸਾਡਾ ਸੰਬੋਧਨ : ਜੈ ਗੁਰਦੇਵ
6. ਸਾਡਾ ਮਹਾਨ ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨ : ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਮੰਦਰ ਸੀਰ ਗੋਵਰਧਨਪੁਰ, ਵਾਰਾਣਸੀ (ਯੂ.ਪੀ.)
7. ਸਾਡਾ ਉਦੇਸ਼ : ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਭਗਵਾਨ ਵਾਲਮੀਕ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੈਨ ਜੀ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਧਨਾ ਜੀ ਦੀ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ।
   : ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ, ਮਾਨਵਤਾ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਦਾਚਾਰੀ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨਾ।

ਦੋ ਸ਼ਬਦ

ਐਸਾ ਚਾਹੂੰ ਰਾਜ ਮੈਂ ਜਹਾਂ ਮਿਲੈ ਸਭਨ ਕੋ ਅੰਨ।
ਛੋਟ-ਬੜੇ ਸਭ ਸਮ ਬਸੈ ਰਵਿਦਾਸ ਰਹੇ ਪ੍ਰਸੰਨ॥

ਧੰਨ-ਧੰਨ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਅਗਿਆਨਤਾ, ਪ੍ਰਾਧੀਨਤਾ, ਗੁਲਾਮੀ, ਭੇਦ-ਭਾਵ ਅਡੰਬਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ, ਏਕਤਾ, ਸਮਾਨਤਾ, ਮਾਨਵ ਪ੍ਰੇਮ, ਹਰਿ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦੇ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੇ। ਜਿੱਥੇ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੰਧਨ ਕੱਟੇ ਉੱਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਲ ਮਾਨਵ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਤਿ ਉਪਦੇਸ਼ :

ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਰਹੀਐ ਮਾਧਉ ਜੈਸੇ ਮਧੁਪ ਮਖੀਰਾ॥

ਰਾਹੀਂ ਵਿਸ਼ਵ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਨੂੰ 'ਬੇਗਮਪੁਰਾ' ਵਤਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਸੰਕਲਪ ਦਿੱਤਾ। ਐਸੇ ਮਹਾਨ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਆਗਮਨ ਮਾਘ ਸੁਦੀ ਪੰਦ੍ਰਾਸ 1377 ਈਸਵੀ (1433 ਬਿਕਰਮੀ ਸੰਮਤ) ਨੂੰ ਸੀਰ ਗੋਵਰਧਨਪੁਰ, ਵਾਰਾਨਸੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਪਿਤਾ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਤੋਖ ਦਾਸ ਜੀ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਕਲਸੀ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ।

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਾਧੀਨਤਾ, ਗੁਲਾਮੀ, ਭੇਦ-ਭਾਵ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਮਾਨਵ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਵੀ ਅਧਿਕਾਰ, ਅਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦਵਾਉਣ ਲਈ ਮਾਘ ਦੀ ਸੰਗਰਾਂਦ ਨੂੰ ਚੌਹਾਂ ਯੁੱਗਾਂ ਦੇ ਜੰਞੂ ਦਿਖਾ ਕੇ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸੂਤ ਦਾ ਜਨੇਊ ਵੀ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ॥ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੁਰਬ ਤੇ ਗੰਗਾ-ਘਾਟ 'ਤੇ ਪੱਥਰ ਤਰਾਏ ਅਤੇ ਸੰਗਰਾਮ ਸਿੰਘ (ਰਾਣਾ ਸਾਂਗਾ) ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਝਾਲਾਂ ਬਾਈ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤ-ਪੰਗਤ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਤੋਂ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਤੱਕ ਅਤੇ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਉਦਾਸੀਆਂ ਕਰਕੇ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿ-ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ, ਸਮਾਜਵਾਦੀ, ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਰਥੀ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ ਅਣਗਿਣਤ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਵਿੱਚ ਆਣ ਝੁਕੇ। ਹਾੜ੍ਹ ਦੀ ਸੰਗਰਾਂਦ 1584 ਬਿਕਰਮੀ ਸੰਮਤ 1528 ਈ. ਨੂੰ ਬਨਾਰਸ ਵਿਖੇ ਜੋਤੀ-ਜੋਤ ਸਮਾਏ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਭਗਤੀ ਦਾ ਸਿਰਮੌਰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ:

ਸਾਧਨ ਮੇਂ ਰਵਿਦਾਸ ਸੰਤ ਹੈ ਸੁਪਚ ਰਿਸੀ ਸੋ ਮਾਨਿਆ
ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਦੁਈ ਦੀਨ ਬਨੇ ਹੈ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਪਹਿਚਾਨਿਆ॥

ਭਾਵ ਸੰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਹਾਨ ਸੰਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਰਿਸ਼ੀ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਤਤਕਾਲੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ

ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਚਰਨੀ ਪਏ ਅਤੇ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਕਰਕੇ ਜਾਣਿਆ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਮਾਨਵਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਉਪਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਸੰਤ ਪੀਪਾ ਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ:–

ਜੇ ਕਲਿ ਰੈਦਾਸ ਕਬੀਰ ਨ ਹੋਤੇ ਲੋਕ ਵੇਦ ਅਰੁ ਕਲਿਜੁਗ
ਮਿਲਿ ਕਰ ਭਗਤਿ ਰਸਾਤਲ ਦੇਤੇ।

ਭਾਵ ਜੇਕਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਜੀ ਲੋੜ ਸਮੇਂ ਨਾ ਆਉਂਦੇ ਤਾਂ ਤਤਕਾਲੀ ਉੱਚ ਵਰਗ, ਵੇਦ ਅਤੇ ਕਲਯੁਗੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੇ ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਦਫ਼ਨ ਕਰ ਦੇਣਾ ਸੀ :–

ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰੁ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ
ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਨਿਮਖ ਇਕ ਗਾਇ॥
ਪਤਿਤ ਜਾਤਿ ਉਤਮੁ ਭਾਇਆ
ਚਾਰਿ ਵਰਨ ਪਏ ਪਗਿ ਆਇ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ 'ਹਰਿ' ਦੀ ਐਸੀ ਭਗਤੀ ਤੇ ਉਸਤਤਿ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਰੱਬ ਦੇ ਰੂਪ ਹੋ ਗਏ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ (ਕਹਿਣ ਮਾਤਰ ਲਈ) ਤਾਂ ਉਹ ਨੀਚ ਸਨ, ਪਰੰਤੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਤੇ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਕਾਰਨ ਮਹਾਨ ਬਣੇ ਅਤੇ ਚਾਰ ਵਰਣਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਢਹਿ ਪਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ :–

ਊਚ ਤੇ ਊਚ ਨਾਮਦੇਉ ਸਮਦਰਸੀ।
ਰਵਿਦਾਸ ਠਾਕੁਰ ਬਣਿ ਆਈ॥

ਭਾਵ ਉੱਚੇ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਸਮਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਮਦੇਵ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਬਣ ਕੇ ਆਏ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ :–

ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਕੁਟ ਬਾਂਡਲਾ ਢੋਰ ਢੋਵੰਤਾ।
ਨਿਤਹਿ ਬਨਾਰਸੀ ਆਸ ਪਾਸਾ।
ਅਬ ਬਿਪ੍ਰ ਪਰਧਾਨੁ ਤਿਹਿ ਕਰਹਿ ਡੰਡਉਤਿ।
ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਸਰਣਾਇ ਰਵਿਦਾਸ ਦਾਸਾ॥

ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਜੋ ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਆਸ–ਪਾਸ ਨਿੱਤਾਪ੍ਰਤੀ ਮਰੇ ਹੋਏ ਪਸ਼ੂ ਢੋਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਬਿਪ੍ਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਲੋਕ ਮੈਨੂੰ ਡੰਡੇ ਵਾਂਗ ਸਿੱਧੇ ਲੇਟ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ ਸੰਤ ਸਧਨਾ ਜੀ, ਸੰਤ ਪਰਮਾਨੰਦ ਜੀ, ਸੰਤ ਕਮਾਲੀ ਜੀ, ਸੰਤ ਮੀਰਾਂ ਬਾਈ, ਸੰਤ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਜੀ, ਸੰਤ ਨਰਸਿੰਘ ਮਹਿਤਾ, ਰਾਜਾ ਨਾਗਰ

ਮੱਲ (ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ), ਰਾਣਾ ਵੀਰ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਾ ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ, ਰਾਜਾ ਬਾਬਰ, ਮਹਾਰਾਣਾ ਸੰਗਰਾਮ ਸਿੰਘ (ਰਾਣਾ ਸਾਂਗਾ), ਰਾਜਾ ਚੰਦਰ ਪ੍ਰਤਾਪ, ਰਾਜਾ ਅਲਾਵਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਰਾਜਾ ਬਿਜਲੀ ਖਾਨ, ਰਾਣਾ ਰਤਨ ਸਿੰਘ, ਮਹਾਰਾਣਾ ਕੁੰਭਾ ਜੀ, ਮਹਾਰਾਣੀ ਝਾਲਾਂਬਾਈ, ਰਾਜਾ ਬੈਨ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਾ ਵਿਜੈ ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਬੀਬੀ ਕਰਮਾਂ ਬਾਈ ਜੀ, ਬੀਬੀ ਭਾਨ ਮਤੀ ਜੀ ਸਹਿਤ ਅਣਗਿਣਤ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਬਣੇ। ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਮਸੀਹਾ ਡਾ. ਭੀਮ ਰਾਓ ਅੰਬੇਡਕਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਰਚਨਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ 'ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਸਹਰ ਕੋ ਨਾਉ' ਦੇ ਮਾਨਵੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀ। ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਯੂ. ਐਨ. ਓ. ਨੇ ਟੋਰਾਂਟੋ (ਕੈਨੇਡਾ) ਵਿਚ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ 'ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਸਹਰ ਕੋ ਨਾਉਂ' ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗੀ।

ਰਵਿਦਾਸ ਸੋਇ ਸਾਧੂ ਭਲੋ, ਜਉ ਰਹਹਿ ਸਦ ਨਿਰਵੈਰ।
ਸੁਖਦਾਈ ਸਮਤਾ ਗਹੇਇ ਸਭਨਹ ਮਾਂਗਹਿ ਖੈਰ ॥

ਐਸੇ ਮਹਾਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ, ਤਪੱਸਵੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੁਆਮੀ ਸਰਵਣ ਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਬੱਲਾਂ ਦੀ ਪਾਵਨ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਵਾਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਦਿਆ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ, ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੁਆਮੀ ਸਰਵਣ ਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪਿੰਡ ਬੱਲਾਂ ਵਿਖੇ ਡੇਰੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਵਾਈ। 2 ਫਰਵਰੀ 1964 ਨੂੰ ਡੇਰਾ ਰਵਿਦਾਸੀਆਂ ਦਾ ਲਿਖ ਕੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ ਤੋਰਿਆਂ ਅਤੇ ਉਚਾਰਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਦਿਨ ਕੌਮ ਦਾ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ ਬਣੇਗਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਰਵਣ ਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀ ਦਿਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਾਹੀਂ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹਾੜ੍ਹ ਦੀ ਸੰਗਰਾਂਦ 1965 ਈ. ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ 108 ਸੰਤ ਹਰੀ ਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰਖਵਾਏ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ 108 ਸੰਤ ਗਰੀਬ ਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੋਂ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਕਾਰਜ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ। 7 ਅਪ੍ਰੈਲ 1994 ਈ. ਨੂੰ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੇ ਗੁੰਬਦ ਉਪਰ 7 ਫੁੱਟ ਸੋਨੇ ਦਾ ਕਲਸ਼ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਬਸਪਾ ਸੁਪਰੀਮੋ ਸਾਹਿਬ ਬਾਬੂ ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਰਵਣ ਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਸਥਾਨ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਤੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਇਆ ਕਰਨਗੀਆਂ।

24 ਮਈ 2009 ਨੂੰ ਮਾਨਵ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਟੈਂਪਲ ਵਿਆਨਾ ਵਿਖੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਸੰਤ ਨਿਰੰਜਨ ਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅਤੇ ਸੰਤ ਰਾਮਾ ਨੰਦ ਜੀ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ। 25 ਮਈ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਕੌਮ ਲਈ ਸੰਤ ਰਾਮਾ ਨੰਦ ਜੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪੀਂਦੇ ਹੋਏ ਬ੍ਰਹਮਲੀਨ ਹੋ ਗਏ। ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਕੌਮ ਨੇ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿੱਚ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਵਿਜੈ ਕੁਮਾਰ, ਸ਼ਹੀਦ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਹੀਦ ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਸ਼ਹੀਦ ਤੇਲੂ ਰਾਮ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਿੱਤੀ। 25 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਕੌਮ ਨੂੰ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ 633ਵੇਂ ਆਗਮਨ ਪੁਰਬ 'ਤੇ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਵਲੋਂ ਲੱਖਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਮੰਦਰ ਸੀਰਗੋਵਰਧਨਪੁਰ, ਬਨਾਰਸ ਤੋਂ ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਧਰਮ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਦਿੱਤੀ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸਦੀ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਚੰਦਰਮਾ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿੱਤੇ। ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪ੍ਰਸਾਰ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ, ਮਰਾਠੀ, ਕੰਨੜ, ਗੁਜਰਾਤੀ, ਬੰਗਾਲੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਡੱਚ, ਇਟਾਲੀਅਨ, ਸਪੈਨਿਸ਼, ਫਰੈਂਚ, ਗਰੀਕੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸੁਖਸਾਗਰ ਗੁਟਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਪਰੂਫ਼ ਰੀਡਿੰਗ ਡਾ. ਰੀਨਾ ਵਿਰਦੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਸੀਮਾ ਵਿਰਦੀ, ਡਾ.ਰਮਨ ਦਾਦਰਾ (ਐਮ.ਏ, ਪੀਐਚ. ਡੀ.), ਮਿਸ ਲਖਵੀਰ ਕੌਰ (ਐਮ.ਏ) ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਧੂ ਰਾਮ ਹੀਰ (ਰਿਟਾ. ਚੀਫ਼ ਇੰਜ਼ੀਨੀਅਰ ਨੌਰਥ ਜ਼ੋਨ ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ), ਪਰਵਾਨ ਦਾ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ।

ਪੁਸਤਕ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸਟੀਕ)' ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਭੇਂਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੰਗਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਭਰਪੂਰ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਕਰਨਗੀਆਂ ਅਤੇ ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪ੍ਰਸਾਰ ਹਿੱਤ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣਗੀਆਂ॥

ਜੈ ਗੁਰਦੇਵ।

ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਦਾਸ
ਸੰਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦਾਸ ਬਾਵਾ
ਚੇਅਰਮੈਨ:- ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਸੁਸਾਇਟੀ (ਰਜਿ.)
ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਸਾਹਿਤ ਸੰਸਥਾ (ਰਜਿ.)

ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਸਥਾਨ
ਕਾਹਨਪੁਰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਇਤਿਹਾਸ

ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਸਥਾਨ ਕਾਹਨਪੁਰ ਜਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਪਠਾਨਕੋਟ ਜਾਂਦੀ ਜਰਨੈਲੀ ਸੜਕ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਇਥੋਂ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਧਰਮ ਦੇ ਅਨਮੋਲ ਹੀਰੇ ਸੰਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦਾਸ ਬਾਵਾ ਜੀ ਨੇ ਕਰਵਾਈ ਜਿਸ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਬੀਬੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੇਵੀ ਜੀ (ਗੱਦੀਨਸ਼ੀਨ) ਡੇਰਾ ਸੰਤ ਹਰੀਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬੋਪਾਰਾਏ ਕਲਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਰ ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ 27 ਮਾਰਚ 2014 ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ, ਜਿਸ ਲਈ ਇਕ ਪਲਾਟ ਬੀਬੀ ਸ਼ਕੁੰਤਲਾ ਸੁਪਤਨੀ ਸਵ. ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਣ ਲਾਲ ਕਾਹਨਪੁਰ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦਾਨ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀਆਂ ਨਾਮਲੇਵਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਰਾਹੀਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਕਰਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ॥ਅੱਜ ਇਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਤੋਂ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਛੂੰਹਦਾ ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਬਿਖੇਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਵਧਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਯੂਰਪ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਸੰਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦਾਸ ਬਾਵਾ ਜੀ ਨੂੰ ਇਕ ਸਫ਼ਾਰੀ ਗੱਡੀ 01-01-15 ਨੂੰ ਭੇਂਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਸਕੇ। ਦੋ ਮੰਜ਼ਲੀ ਵੱਡੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਇਕ ਸੰਗੀਤ ਅਕੈਡਮੀ ਖੋਲ੍ਹੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਧਨੀ ਅਧਿਆਪਕ ਹਰਮੋਨੀਅਮ ਅਤੇ ਤਬਲੇ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਰੀਬ 50 ਲੜਕੇ-ਲੜਕੀਆਂ ਅਕੈਡਮੀ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਖ਼ਰਚਾ ਸੰਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦਾਸ ਬਾਵਾ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਸਦਕਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਦੁਖੀਆਂ ਰੋਗੀਆਂ ਦਾ ਦੇਸੀ ਦਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੇਧ ਦੇ ਕੇ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਕੋਰਸਾਂ ਅਤੇ ਕਿੱਤਾ-ਮੁਖੀ ਕੋਰਸਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਸਹਾਇਤਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਪਿੱਪਲ ਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਾਲਕ ਸੰਤ ਸਰਵਣ ਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿੰਡ ਕਾਹਨਪੁਰ ਵਿਖੇ ਆਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਕੁਟੀਆ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਨੀਂਹ ਪੁੱਟਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਡਮੂੰਹੀ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਨਿਕਲੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਘਰ ਉਜਾੜ ਕੇ ਆਪਣਾ ਘਰ ਕਿਵੇਂ

ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਬੋਲ ਕੇ ਅਗਲੇ ਪਿੰਡ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਅਸੀਂ ਫਿਰ ਆਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਅਸਥਾਨ ਬਣਾਵਾਂਗੇ। ਸੰਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦਾਸ ਬਾਵਾ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਦਾਸ ਰਾਮ ਜੀ ਤੇ ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਚਨ ਕੌਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਰਵਣ ਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰਿਹ ਵਿਖੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਈ ਰਾਤਾਂ ਰੁਕੇ। ਇਕ ਸਮੇਂ 1972 ਈ: ਨੂੰ ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਚਨ ਕੌਰ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਸੰਗਤਾਂ ਸਮੇਤ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਜਲੰਧਰ ਜਾ ਕੇ ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਚਨ ਕੌਰ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਈ ਅਤੇ ਵਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਤੇ ਤੇਰੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਹੋਰ ਹੋਣਗੇ। ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੀ ਵੱਡੇ ਸਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਰਵਣ ਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਭੇਂਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸੇਵਾ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਾਤਾ–ਪਿਤਾ ਜੀ ਵਲੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ–ਪਿਤਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਰਵਣ ਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਅਨਿੰਨ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਨ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਰਵਣ ਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ (ਦੁਨਿਆਵੀ) ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਦਾਸ ਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ। ਜਿਸ ਦੀ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਵਕਤ ਸੁਆਮੀ ਸਰਵਣ ਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ 11 ਜੂਨ 1972 ਨੂੰ ਇਸ ਫ਼ਾਨੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਕੇ ਚੋਲਾ ਛੱਡ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਲੀਨ ਹੋ ਗਏ। ਸੰਸਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ। ਦੇਸਾਂ ਪ੍ਰਦੇਸਾਂ ਤੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਚਿਖਾ ਨੂੰ ਅਗਨੀ ਭੇਂਟ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਸਨ। ਚਿਖਾ ਵਿਚ ਦੇਸੀ ਘਿਓ, ਚੰਦਨ ਦੀ ਲੱਕੜੀ, ਧੂਫ਼, ਠੂਠੀ, ਸਮੱਗਰੀ ਆਦਿ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਗਨੀ ਭੇਂਟ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਸੰਗਤਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਬ੍ਰਹਮਲੀਨ ਸੁਆਮੀ ਸਰਵਣ ਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਖ਼ੂਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਂ ਨਿਕਲੀਆਂ ਜਿਸ ਦੇ ਕੁਝ ਤੁਪਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਦਾਸ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਉੱਪਰ ਪਏ। ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰਨਯੋਗ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤੁਪਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਦਾਸ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਹੀ ਕਿਉਂ ਗਿਰੇ ? ਤੇ ਫਿਰਸਤਿਗੁਰੂ ਸਰਵਣ ਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪੂਰੇ 9 ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ 14 ਮਾਰਚ 1973 ਨੂੰ ਸੰਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦਾਸ ਬਾਵਾ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਇਕ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਸੰਤ ਹਰੀ ਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਾਵਾ ਜੀ ਨੂੰ ਭਗਵਾਂ ਭੇਖ ਪਹਿਨਾ ਕੇ ਸੁੱਚੀ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਡੇਰਾ ਬੱਲਾਂ ਲੈ ਆਏ। ਸੰਤ ਗਰੀਬ ਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਵਿੱਦਿਆ ਪੜ੍ਹਾਈ ॥ਸੰਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦਾਸ ਬਾਵਾ ਜੀ ਨੇ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ 'ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਰਵਣ ਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅਤੇ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ 30 ਜਨਵਰੀ 2010 ਈ: ਨੂੰ ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਧਰਮ ਦਾ

ਐਲਾਨ ਲੱਖਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਕੌਮ ਨੂੰ ਵੱਖਰੀ ਪਹਿਚਾਣ ਮਿਲੀ।

ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਇਕ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ 'ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਰਵਣ ਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ' ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਬਣਾਈ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 'ਦਲਿਤ ਇਤਿਹਾਸ' ਅਤੇ ਦਲਿਤ ਪੱਖੀ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਹਨ। ਮਹਾਨ ਗੁਰੂਆਂ, ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ, ਯੋਧਿਆਂ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਾਹਿਤ ਇਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ ਡਾ. ਬੀ.ਆਰ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਜੀ ਤੇ ਹੋਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪੁੰਗਰ ਰਹੇ ਨਵੇਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਫ਼ਤ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੰਡੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਰਵਣ ਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੰਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦਾਸ ਬਾਵਾ ਜੀ ਨੇ 2010, 2011, 2012, 2013 ਵਿੱਚ ਕਈ ਵਾਰ ਯੂਰਪ, ਆਸਟਰੀਆ, ਗਰੀਸ, ਇਟਲੀ, ਜਰਮਨ ਹਾਲੈਂਡ, ਸਪੇਨ, ਫ੍ਰਾਂਸ, ਨੌਰਵੇ, ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ, ਯੂ.ਏ.ਈ ਅਤੇ ਯੂ.ਕੇ ਵਿੱਚ, 2014 ਵਿੱਚ ਇਟਲੀ ਅਤੇ ਆਸਟਰੀਆ, 2015 ਵਿੱਚ ਗਰੀਸ, ਇਟਲੀ ਪੁਰਤਗਾਲ, ਆਸਰਟੀਆ, 2016 ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ, ਗਰੀਸ, ਇਟਲੀ ਅਤੇ ਆਸਟਰੀਆ, ਯੂ.ਕੇ, 2017 ਵਿੱਚ ਆਸਟਰੀਆ, ਯੂ.ਕੇ, ਗਰੀਸ, ਇਟਲੀ, ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਯੂ.ਏ.ਈ ਵਿੱਚ, 2018 ਵਿਚ ਫਰਾਂਸ, ਯੂ.ਕੇ, ਇਟਲੀ, ਗਰੀਸ, ਨੌਰਵੇ, ਆਸਟਰੀਆ, ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਯੂ.ਏ.ਈ 2019 ਵਿੱਚ, ਆਸਟਰੀਆ, ਗਰੀਸ, ਇਟਲੀ, ਫਰਾਂਸ, ਇੰਗਲੈਂਡ, ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ, 2021 ਵਿਚ ਯੂ.ਕੇ, 2022 ਵਿੱਚ ਗਰੀਸ, ਇਟਲੀ, ਆਸਟਰੀਆ, ਯੂ.ਕੇ., ਕੈਨੇਡਾ, 2023 ਵਿੱਚ ਗਰੀਸ, ਇਟਲੀ, ਆਸਟਰੀਆ, ਸਪੇਨ, ਪੁਰਤਗਾਲ, ਜਰਮਨ, ਯੂ.ਕੇ., ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ।

ਸੰਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦਾਸ ਬਾਵਾ ਜੀ ਨੂੰ 2010 ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਸਭਾ ਬੈਰਗਾਮੋ ਇਟਲੀ, 2011 ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਸਭਾ ਕਰੋਪੀ ਐਥਨ ਗਰੀਸ ਵਿੱਚ, 2012 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਸਭਾ ਵਿਆਨਾ, ਆਸਟਰੀਆ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਸਭਾ ਰੋਮ ਇਟਲੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਸਭਾ ਵਿਲੇਨਸੀਆ ਸਪੇਨ, 2014 ਵਿੱਚ ਪਿੰਡ ਮਦਾਰਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ (ਪੰਜਾਬ), 11 ਸਤੰਬਰ 2015 ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਸੁਖਸਾਗਰ ਦਰਬਾਰ ਮਨੀਦੀ ਗਰੀਸ, 30 ਦਸੰਬਰ 2015 ਪਿੰਡ ਅਲਾਵਲਪੁਰ, 11 ਸਤੰਬਰ 2016 ਸਾਊਥ ਹਾਲ ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ, 21 ਮਈ 2017 ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਭਵਨ ਬਾਰੀ ਇਟਲੀ, 28 ਮਈ 2017 ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਦਰਬਾਰ ਕਰੋਪੀ ਗਰੀਸ ਵਿਚ 20 ਅਗਸਤ 2017 ਟੋਰਾਂਟੋ ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ 30 ਦਸੰਬਰ 2017 ਨੂੰ ਸੁੱਚੀ ਪਿੰਡ, 2 ਸਤੰਬਰ 2018 ਟਿੰਪਟਨ ਯੂ.ਕੇ, 2 ਨਵੰਬਰ 2019 ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਅਮਰੀਕਾ, 5 ਨਵੰਬਰ 2021 ਬਿਲਸਟਨ ਯੂ.ਕੇ., 26

ਜੂਨ 2022 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਟੈਂਪਲ ਕਰਮੋਨਾ ਇਟਲੀ, 3 ਜੁਲਾਈ 2022 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਦਰਬਾਰ ਸੰਬੋਧੀਆ, ਰੋਮ, ਇਟਲੀ, 21 ਮਈ 2023 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਦਰਬਾਰ ਕਰੋਪੀ ਐਥਨ ਗਰੀਸ, 17 ਜੂਨ 2023 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਟੈਂਪਲ ਪਾਰਮਾ ਪਚਿੰਸਾ, ਇਟਲੀ ਵਿੱਚ ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਸਮਾਜ ਵਲੋਂ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲਾਂ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਭਾਰਤੀ ਦਲਿਤ ਸਾਹਿਤ ਅਕੈਡਮੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ 2006 ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦਾਸ ਬਾਵਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਵਾਰਡ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਵੱਧਦੀ ਹੋਈ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪ੍ਰਸਾਰ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਯੂਰਪ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਨਾਲ ਲੱਗਦਾ ਪਲਾਟ ਇਸ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਖਰੀਦ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅੱਜ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਸਥਾਨ ਇੱਕ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ ਬਣ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਉਭਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਵਨ ਸਥਾਨ ਤੇ ਸੰਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦਾਸ ਬਾਵਾ ਜੀ ਨੇ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਤੇ ਰੈਣ-ਬਸੇਰਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਆਪ ਖੁਦ ਨਾਮ ਜੱਪਦੇ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੁਣਦੇ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਥਾਨ ਤੇ ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਢਾਲ ਕੇ ਚੱਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਸਥਾਨ ਤੇ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ' ਭਵਨ ਉਸਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਜਾਪ ਅਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਅਤੇ ਸੰਗਰਾਂਦ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੰਗਤਾਂ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਨੋਕਾਮਨਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਮਾਹਿਰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁਫ਼ਤ ਕੋਚਿੰਗ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਇਸ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਸੰਗਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਰਵਣ ਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਮਾਜਿਕ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਨਸ਼ਿਆਂ, ਦਾਜ ਦੇ ਕੋਹੜ, ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ, ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਖਰਚੇ, ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ, ਨਿੰਦਿਆ-ਚੁਗਲੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਲਈ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਚੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਸਥਾਨ ਸਭ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਹਰ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਅਮੀਰ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਹਿੱਤ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਉਚ-ਨੀਚ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਮਾਨਵਤਾ ਦੀ ਭਲਾਈ, ਜਗਤਗੁਰੂ

ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਅਤੇ ਡਾ. ਭੀਮ ਰਾਓ ਅੰਬੇਡਕਰ ਜੀ ਦੇ ਪੜ੍ਹੋ ਜੁੜੋ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰੋ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ 24 ਜੁਲਾਈ 2016 ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਸੰਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦਾਸ ਬਾਵਾ ਜੀ, ਸੰਤ ਸੱਤਿਆਪਾਲ ਜੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਸੰਤ ਬੀਬੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੇਵੀ ਬੋਪਾਰਾਏ ਕਲਾਂ, ਸੰਤ ਹਰਵਿੰਦਰ ਦਾਸ ਆਦਮਪੁਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਮਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਭਵਨਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਧੂ ਰਾਮ ਹੀਰ ਜੀ (ਰਿਟਾ. ਚੀਫ਼ ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਨੌਰਥ ਜ਼ੋਨ ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਲੀ) ਨੂੰ ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਸਮਾਜ ਲਈ ਵੱਡਮੁੱਲੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮਿਤੀ 10 ਜੁਲਾਈ 2019 ਨੂੰ ਸਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਲੇਖਕ ਸ਼੍ਰੀ ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ ਕਲੇਰ ਜੀ ਦੀਆਂ ਬਹੁਮੁੱਲੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਿਰਨ ਬਾਲਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸੰਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦਾਸ ਬਾਵਾ ਜੀ ਅਤੇ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 14 ਜਨਵਰੀ 2020 ਈ. ਨੂੰ ਸੰਤ ਸਤਿਆਪਾਲ ਜੀ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 'ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਧਰਮ' ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦਾਸ ਬਾਵਾ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ 'ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ' ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਅੱਜ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵੱਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਫ਼ਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ। ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਟੀਕ (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ) ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸਟੀਕ), ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਤਾਬਾਂ, ਕਲੰਡਰ, ਆਰਤੀਆਂ, ਸੀ.ਡੀ., ਵੀ.ਸੀ.ਡੀ, ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਡਾ. ਭੀਮ ਰਾਓ ਅੰਬੇਡਕਰ ਜੀ, ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਦਲਿਤ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਰਵਣ ਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਉਹ ਸੰਕਲਪ ਸਾਕਾਰ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸੋਚਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਘਰ-ਘਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਲਈ ਸੰਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦਾਸ ਬਾਵਾ ਜੀ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਇੱਕ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਮਿਹਰ ਭਰਿਆ ਹੱਥ ਰੱਖਣ ਤਾਂ ਕਿ ਕੌਮੀ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਟੇ ਰਹਿਣ।

* * *

ਤਤਕਰਾ

ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਨੰ:		ਪੰਨਾ ਨੰ:
1.	ਤੋਹੀ ਮੋਹੀ ਮੋਹੀ ਤੋਹੀ ਅੰਤਰੁ ਕੈਸਾ ॥	1
2.	ਮੇਰੀ ਸੰਗਿਤ ਪੋਚ ਸੋਚ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ ॥	3
3.	ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਸਹਰ ਕੋ ਨਾਉ ॥	4
4.	ਸਾਧੋ ! ਕਾ ਸਾਸ਼ਤ੍ਰਨ ਸੁਨਿ ਕੀਨੌ	8
5.	ਤੇਰਾ ਜਨ ਕਾਹੇ ਕੋ ਬੋਲੈ ।	9
6.	ਐਸੀ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ਰੇ ਭਾਈ ।	11
7.	ਹੈ ਸਬ ਆਤਮ ਸੁਖ ਪਰਕਾਸ ਸਾਂਚੋ ।	13
8.	ਕੋਉ ਸੁਮਰਨ ਦੇਖੌਂ ਯੇ ਸਬ ਓਪਲੀ ਚੋਭਾ ॥	14
9.	ਪਹਿਲੇ ਪਹਰੇ ਰੈਂਣਿ ਦੈ ਬਣਿਜਾਰਿਆ	15
10.	ਯਾ ਰਾਮਾ ਏਕ ਤੂੰ ਦਾਨਾ ਤੇਰਾ ਆਦਿ ਭੇਖ ਨਾ ।	19
11.	ਘਟ ਅਵਘਟ ਡੂਗਰ ਘਣਾ ਇਕੁ ਨਿਰਗੁਣੁ ਬੈਲੁ ਹਮਾਰ ॥	20
12.	ਸਤਜੁਗਿ ਸਤੁ ਤੇਤਾ ਜਗੀ ਦੁਆਪਿਰ ਪੂਜਾਚਾਰ ॥	22
13.	ਕੂਪੁ ਭਰਿਓ ਜੈਸੇ ਦਾਦਿਰਾ ਕਛੁ ਦੇਸੁ ਬਿਦੇਸੁ ਨ ਬੂਝ ।	26
14.	ਮ੍ਰਿਗ ਮੀਨ ਭ੍ਰਿੰਗ ਪਤੰਗ ਕੁੰਚਰ ਏਕ ਦੋਖ ਬਿਨਾਸ ॥	28
15.	ਸੰਤ ਤੁਝੀ ਤਨੁ ਸੰਗਤਿ ਪ੍ਰਾਨ ॥	30
16.	ਤੁਮ ਚੰਦਨ ਹਮ ਇਰੰਡ ਬਾਪੁਰੇ ਸੰਗਿ ਤੁਮਾਰੇ ਬਾਸਾ ॥	32
17.	ਕਹਾ ਭਇਓ ਜਉ ਤਨੁ ਭਇਓ ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ॥ ॥	34
18.	ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰੇ ॥	35
19.	ਮਾਟੀ ਕੋ ਪੁਤਰਾ ਕੈਸੇ ਨਚਤੁ ਹੈ ॥	39
20.	ਦੂਧੁ ਤ ਬਛਰੈ ਥਨਹੁ ਬਿਟਾਰਿਓ ॥	40
21.	ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੂ ਨਾਹੀ ਅਬ ਤੂਹੀ ਮੈ ਨਾਹੀ ॥	42
22.	ਜਉ ਹਮ ਬਾਂਧੇ ਮੋਹ ਫਾਸ ਹਮ ਪ੍ਰੇਮ ਬਧਨਿ ਤੁਮ ਬਾਧੇ ॥	45
23.	ਦੁਲਭ ਜਨਮੁ ਪੁੰਨ ਫਲ ਪਾਇਓ ਬਿਰਥਾ ਜਾਤ ਅਬਿਬੇਕੈ ॥	46
24.	ਸੁਖ ਸਾਗਰੁ ਸੁਰਤਰ ਚਿੰਤਾਮਨਿ ਕਾਮਧੇਨੁ ਬਸਿ ਜਾ ਕੇ ॥	48
25.	ਜਉ ਤੁਮ ਗਿਰਿਵਰ ਤਉ ਹਮ ਮੋਰਾ ॥	51
26.	ਜਲ ਕੀ ਭੀਤਿ ਪਵਨ ਕਾ ਥੰਭਾ ਰਕਤ ਬੁੰਦ ਕਾ ਗਾਰਾ ॥	52
27.	ਚਮਰਟਾ ਗਾਂਠਿ ਨ ਜਨਈ ॥	55
28.	ਰੇ ਮਨ ! ਚੇਤ ਮੀਚੁ ਦਿਨ ਆਇਆ ।	56
29.	ਹਮ ਸਰਿ ਦੀਨੁ ਦਇਆਲੁ ਨ ਤੁਮ ਸਰਿ ।	57
30.	ਚਿਤ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਉ ਨੈਨ ਅਵਿਲੋਕਨੋ । ।	58

31.	ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਆਰਤੀ ਮਜਨੁ ਮੁਰਾਰੇ ॥	60
32.	ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤ ਗੋਪਾਲ ਸੋਂ ਜਨ ਘਟੈ ਹੋ ।	62
33.	ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਿਭੁਵਨਪਤਿ ਪਾਵਨ	63
34.	ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਜੈ ਰਾਮ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਜੈ ॥	64
35.	ਜਨ ਕੋ ਤਾਰਿ ਤਾਰਿ ਨਾਥ ਰਮਈਆ ॥	65
36.	ਜੋ ਤੁਮ ਗੋਪਾਲਹਿੰ ਨਹਿੰ ਗੈਹੌ ।	66
37.	ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਸੰਗਤਿ ਸਰਨ ਤਿਹਾਰੀ ।	67
38.	ਪਾਂਡੇ ਕੈਸੀ ਪੂਜਿ ਰਚੀ ਰੇ ।	69
39.	ਨਾਥ ਕਛੂਅ ਨ ਜਾਨਉ ॥	70
40.	ਸਹ ਕੀ ਸਾਰ ਸੁਹਾਗਨਿ ਜਾਨੈ ॥	73
41.	ਜੋ ਦਿਨ ਆਵਹਿ ਸੋ ਦਿਨ ਜਾਹੀ ॥	75
42.	ਊਚੇ ਮੰਦਰ ਸਾਲ ਰਸੋਈ ॥	77
43.	ਦੁਖਿਆਰੀ ਦੁਖਿਆਰਾ ਜਗ ਮਹਿੰ ।	79
44.	ਦਾਰਿਦੁ ਦੇਖਿ ਸਭ ਕੋ ਹਸੈ ਐਸੀ ਦਸਾ ਹਮਾਰੀ ॥	80
45.	ਜਿਹ ਕੁਲ ਸਾਧੁ ਬੈਸਨੌ ਹੋਇ ॥	81
46.	ਕਾ ਤੂੰ ਸੋਵੈ ਜਾਗ ਦਿਵਾਨਾ ।	83
47.	ਖਾਲਿਕ ਸਿਕਸਤਾ ਮੈ ਤੇਰਾ ।	85
48.	ਜੋ ਮੋਹਿ ਬੇਦਨਿ ਕਾਸਨਿ ਆਖੂੰ ।	86
49.	ਤਾ ਥੈਂ ਪਤਿਤ ਨਹੀ ਕੋ ਪਾਵਨ ।	88
50.	ਐਸਾ ਹੀ ਹਰਿ ਕਿਉਂ ਪਇਵੋ	89
51.	ਕਾ ਗਾਊਂ ਕਛੁ ਗਾਇ ਨ ਹੋਇ....	91
52.	ਅਬ ਕਾ ਕਹਿ ਕੌਨ ਬਤਾਊਂ ।	92
53.	ਖੋਜਤ ਕਿਥੂੰ ਫਿਰੈ	94
54.	ਸੰਤੋ ਕੁਲ ਪਖੀ ਭਗਤਿ ਹੈਸੀ ਕਲਿਯੁਗ ਮੇਂ ...	95
55.	ਪਾਂਡੇ ! ਹਰਿ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਡਾਢਾ ।	96
56.	ਮਨ ਮੇਰੋ ਥਿਰੁ ਨ ਰਹਾਈ.....	98
57.	ਹਮ ਘਰ ਆਇਓ ਰਾਮ ਭਤਾਰ	99
58.	ਕਾਲਹੁ ਨਾਇ ਤਾਹਿ ਪਦ ਸੀਸ ।	100
59.	ਮੁਕੰਦ ਮੁਕੰਦ ਜਪਹੁ ਸੰਸਾਰ ॥	101
60.	ਜੇ ਓਹੁ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨਾਵੈ ॥	103
61.	ਆਜ ਦਿਵਸ ਲੇਊਂ ਬਲਿਹਾਰਾ ।	105
62.	ਐਸੇ ਜਾਨਿ ਜਪੋ ਰੇ ਜੀਵ ।	107

63. ਪੜੀਐ ਗੁਨੀਐ ਨਾਮੁ ਸਭੁ ਸੁਨੀਐ 108
64. ਪਰਚੈ ਰਾਮ ਰਮੈ ਜੇ ਕੋਈ ਪਾਰਸ ਪਰਸੇ 110
65. ਅਬ ਮੈਂ ਹਾਰਿਓ ਰੇ ਭਾਈ। 113
66. ਗਾਇ ਗਾਇ ਅਬ ਕਾ ਕਹਿ ਗਾਊਂ ॥ 115
67. ਰਾਮ ਜਨ ਹੋਉਂ ਨ ਭਗਤ ਕਹਾਊਂ ਸੇਵਾ ਕਰੂੰ ਨ ਦਾਸਾ ॥ 116
68. ਅਬ ਮੇਰੀ ਬੂਡੀ ਰੇ ਭਾਈ 118
69. ਭਾਈ ਰੇ ! ਭ੍ਰਮ ਭਗਤਿ ਸੁਜਾਨਿ ॥ 120
70. ਜਯੋ ਤੁਮ ਕਾਰਿਨਿ ਕੇਸਵੇ ਅੰਤਰਿ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ॥ 122
71. ਆਯੌਂ ਹੋ ਆਯੌਂ ਦੇਵ ਤੁਮ ਸਰਨਾ। 123
72. ਭਾਈ ਰੇ ਰਾਮ ਕਹਾਂ ਹੈ ਮੋਹਿ ਬਤਾਵੋ ।॥॥ 124
73. ਐਸੋ ਕੁਛ ਅਨੁਭੌ ਕਹਤ ਨ ਆਵੈ ॥ 126
74. ਪੰਡਤ ! ਅਖਿਲ ਖਿਲੈ ਨਹੀ 127
75. ਨਰਹਰਿ ਚੰਚਲ ਹੈ ਮਤਿ ਮੋਰੀ 129
76. ਤਬ ਰਾਮ ਨਾਮ ਕਹਿ ਗਾਵੈਗਾ ॥ 130
77. ਸੰਤੋ ਅਨਿਨ ਭਗਤਿ ਯਹ ਨਾਹੀਂ। 131
78. ਭਗਤੀ ਐਸੀ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਭਾਈ। 132
79. ਅਬ ਕਛੁ ਮਰਮ ਬਿਚਾਰਾ ਹੋ ਹਰਿ ॥ 134
80. ਨਰਹਰਿ ਪ੍ਰਗਟਸਿ ਨਾ ਹੋ ਪ੍ਰਗਟਸਿ ਨਾ ਹੋ ॥ 137
81. ਜਿਉ ਤੁਮ ਕਾਰਨ ਕੇਸਵੇ ਲਾਲਚ ਜਿਵ ਲਾਗਾ। 138
82. ਗੋਬਿੰਦੇ ਭੌਜਲ ਬਿਆਧਿ ਅਪਾਰਾ। 139
83. ਆਗੈ ਮੰਦਾ ਹਵੈ ਰਹਯਾ ਪਰਕਿਰਤਿ ਨ ਜਾਈ ॥ 140
84. ਧ੍ਰਿਗ ਧ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਰਾਜੇ ਰਾਮ ਬਿਨਾ ॥ 141
85. ਐਸੀ ਲਾਲ ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਕਉਨੁ ਕਰੈ ॥ 142
86. ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਸੁਰਿਤਰੁ ਚਿੰਤਾਮਨਿ ਕਾਮਧੇਨ ਬਸਿ ਜਾ ਕੇ ਰੇ ॥ 144
87. ਪੀਆ ਰਾਮ ਰਸੁ ਪੀਆ ਰੇ। 145
88. ਮਨ ਮੋਰਾ ਮਾਇਆ ਮਹਿ ਲਪਟਾਨੋ ॥ 146
89. ਬੀਤਿ ਆਯੁ ਭਜਨੁ ਨਹੀਂ ਕੀਨ੍ਹਾ ।॥॥ 147
90. ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਤੁਮ ਔਗੁਨ ਬਖਸ਼ਣਹਾਰ ॥ 148
91. ਖਟੁ ਕਰਮ ਕੁਲ ਸੰਜੁਗਤੁ ਹੈ, ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਹਿਰਦੈ ਨਾਹਿ ॥ 149
92. ਰੇ ਮਨ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸੰਭਾਰਿ। 151
93. ਹੌਂ ਬਨਿਜਾਰੋ ਰਾਮ ਕੋ 152
94. ਪ੍ਰੀਤਿ ਸੁਧਾਮਨਿ ਆਵ। 154

95. ਬਿਨੁ ਦੇਖੇ ਉਪਜੈ ਨਹੀ ਆਸਾ ॥ 155
96. ਐਸਾ ਧਿਆਨ ਧਰੌਂ ਬਨਵਾਰੀ। 158
97. ਅਬਿਗਤਿ ਨਾਥ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਵਾ। 160
98. ਭੇਸ਼ ਲਿਯੋ ਪੈ ਭੇਦ ਨ ਜਾਨਿਓ। 162
99. ਗੁਰੂ ਸਭੁ ਰਹਸਿ ਅਗਮਹਿ ਜਾਨੈਂ। 162
100. ਤੁਝਹਿ ਸੁਝੰਤਾ ਕਛੂ ਨਾਹਿ ॥ 163
101. ਨਾਗਰ ਜਨਾਂ ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਬਿਖਿਆਤ ਚੰਮਾਰੰ ॥ 166
102. ਹਰਿ ਜਪਤ ਤੇਊ ਜਨਾ ਪਦਮ ਕਵਲਾਸਪਤਿ 168
103. ਮਿਲਤ ਪਿਆਰੋ ਪ੍ਰਾਨ ਨਾਥੁ ਕਵਨ ਭਗਤਿ ਤੇ ॥ 170
104. ਕੇਸਵੇ ਵਿਕਟ ਮਾਯਾ ਤੋਰ ਤਾਤੇ ਬਿਕਲ ਗਤਿ ਮੋਰ ॥ 171
105. ਰਾਮਹਿ ਪੂਜਾ ਕਹਾ ਚੜਾਊਂ ॥ 173
106. ਬਰਜਿ ਹੋ ਬਰਜਿ ਬੀਠੁਲੇ ਮਾਇਆ ਜਗ ਖਾਇਆ ॥ 174
107. ਤੁਝਹਿ ਚਰਨ ਅਰਬਿੰਦ ਭਵਨ ਮਨੁ। 176
108. ਬੰਦੇ ਜਾਨਿ ਸਾਹਿਬ ਗਨੀ। 177
109. ਸੁ ਕਛੁ ਵਿਚਾਰਿਓ ਤਾਥੇ ਮੇਰੋ ਮਨੁ ਥਿਰੁ ਹ੍ਵੈ ਰਹਿਓ। 179
110. ਭਾਈ ਰੇ ਸਹਜ ਬੰਦੋ ਸੋਈ ਬਿਨ ਸਹਜ ਸਿਧਿ ਨ ਹੋਈ। 180
111. ਦੇਹੁ ਕਲਾਲੀ ਏਕ ਪਿਆਲਾ। 181
112. ਐਸੀ ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਵਿਖਿਆਤ ਚਮਾਰੰ ॥ 182
113. ਪਾਰ ਗਯਾ ਚਾਹੇ ਸਭ ਕੋਈ ਦੋਹੁ ਉਰਵਾਰ ਪਾਰ ਨਹਿ ਹੋਈ। 184
114. ਸਤਿਗੁਰ ਹਮਹੁ ਲਖਾਈ ਬਾਟ ॥ 185
115. ਬਾਪੁਰੋ ਸਤ ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੈ ਰੈ। 186
116. ਏਹ ਅੰਦੇਸ ਸੋਚ ਯਿਹ ਮੇਰੇ। 187
117. ਬੌਗੀ ਕਰਿਲੈ ਰਾਮ ਸਨੇਹਾ ॥ 188
118. ਰੇ ਮਨ ਮਾਂਛਲਾ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦੇ 189
119. ਰਥ ਕੋ ਚਤੁਰ ਚਲਾਵਨਹਾਰੋ। 191
120. ਜੋ ਤੁਮ ਤੋਰੋ ਰਾਮ ਮੈ ਨਹਿੰ ਤੋਰੌ। 192
121. ਕੇਹਿ ਬਿਧਿ ਅਬ ਸੁਮਿਰੋ ਰੇ ਅਤਿ ਦੁਲਭ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ॥ 193
122. ਅਬ ਕੈਸੇ ਛੂਟੈ ਨਾਮ ਰਟ ਲਾਗੀ ॥ 194
123. ਮਾਧੋ ਭ੍ਰਮ ਕੈਸੇ ਨ ਬਿਲਾਈ ॥ 196
124. ਮਨ ਮੇਰੋ ਸਤ ਸਰੂਪ ਬਿਚਾਰੰ ॥ 198
125. ਥੋਥੋ ਜਨਿ ਸੋਈ ਪਛੋਰੋ ਰੇ ਕੋਈ। 199
126. ਮਾਧੋ ! ਮੋਹਿ ਏਕੁ ਸਹਾਰੋ ਤੋਰਾ ॥ 200

127. ਪਾਵਨ ਜਸ ਮਾਧੋ ਤੋਰਾ ਤੁਮ ਦਾਰੁਨ ਅਘਮੋਚਨ ਮੋਰਾ ॥ 202
128. ਜਗ ਮੇਂ ਵੇਦ ਬੈਦ ਮਨੀਜੈ ॥ 203
129. ਤੁਮ ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਮੋਹਿ ਸਾਂਈ ॥ 204
130. ਚਲਿ ਮਨ ਹਰਿ ਚਟਸਾਲ ਪੜ੍ਹਾਊਂ ॥ 205
131. ਹਰਿ ਸਿਮਰੈ ਸੋਈ ਸੰਤ ਬਿਚਾਰੋ । 206
132. ਸਬ ਕੁਛ ਕਰਤ ਨ ਕਹੌਂ ਕੁਛ ਕੈਸੇ । 207
133. ਜਾ ਕੈ ਰਾਮ ਜੀ ਧਨੀ ਤਾ ਕੈ ਕਾਹਿ ਕੀ ਕਮੀ ਹੈ । 209
134. ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ਰੇ ਨ ਹੋਈ 210
135. ਰੇ ਪਾਇਓ ਰੇ ਰਾਮ ਆਮੀ ਰਸ ॥ 211
136. ਦੇਖਿ ਮੂਰਖਤਾ ਯਹੁ ਮਨ ਕੀ । 212
137. ਆਰਤੀ ਕਹਾਂ ਲੈਂ ਕਰ ਜੋਵੈ । 213
138. ਸੰਤ ਉਤਾਰੈ ਆਰਤੀ ਦੇਵ ਸਿਰੋਮਨੀਏ । 215
139. ਗਗਨ ਮੰਡਲ ਮੇਂ ਆਰਤੀ ਕੀਜੈ । 216
140. ਆਰਤੀ ਕਰਤ ਹਰਸ਼ੈ ਮਨੁ ਮੇਰੋ ਆਵਤ । 217
141. ਪਦੇ 219
142. ਪੈਂਤੀ ਅੱਖਰੀ 246
143. ਬਾਣੀ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ 252
144. ਬਾਣੀ ਪੰਦਰਾ ਤਿਥੀ 254
145. 'ਬਾਰਾਂ ਮਾਸ' ਉਪਦੇਸ਼ 263
146. "ਸਾਂਦ ਬਾਣੀ" 280
147. ਅਨਮੋਲ ਵਚਨ (ਮਿਲਣੀ ਦੇ ਸਮੇਂ) 282
148. "ਸ਼ਾਦੀ ਉਪਦੇਸ਼" 283
149. "ਸੁਹਾਗ ਉਸਤਤ" 286
150. "ਮੰਗਲਾਚਾਰ" 287
151. ਅਨਮੋਲ ਵਚਨ 293
152. ਸ਼ਲੋਕ 294

***

ਸਮਰਪਿਤ

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ
ਦੇ 647ਵੇਂ ਆਗਮਨ ਪੁਰਬ
ਅਤੇ
ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਧਰਮ ਦੇ
15ਵੇਂ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਨੂੰ

ਸਿਰੀਰਾਗੁ

ਸ਼ਬਦ 1

ਤੋਹੀ ਮੋਹੀ ਮੋਹੀ ਤੋਹੀ ਅੰਤਰੁ ਕੈਸਾ ॥
ਕਨਕ ਕਟਿਕ ਜਲ ਤਰੰਗ ਜੈਸਾ ॥੧ ॥
ਜਉ ਪੈ ਹਮ ਨ ਪਾਪ ਕਰੰਤਾ ਅਹੇ ਅਨੰਤਾ ॥
ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਨਾਮੁ ਕੈਸੇ ਹੁੰਤਾ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤੁਮ੍ ਜੁ ਨਾਇਕ ਆਛਹੁ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥
ਪ੍ਰਭ ਤੇ ਜਨੁ ਜਾਨੀਜੈ ਜਨ ਤੇ ਸੁਆਮੀ ॥੨ ॥
ਸਗੀਰੁ ਆਰਾਧੈ ਮੋ ਕਉ ਬੀਚਾਰੁ ਦੇਹੂ ॥
ਰਵਿਦਾਸ ਸਮ ਦਲ ਸਮਝਾਵੈ ਕੋਊ ॥੩ ॥

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਅਭੇਦਤਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਆਪ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਜੋ ਜੀਵ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਮਦੇਵ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਨਾਮੇ ਨਾਰਾਇਨ ਨਾਹੀ ਭੇਦੁ ॥
ਰਾਮ ਕਬੀਰਾ ਏਕ ਭਏ ਹੈ ਕੋਇ ਨ ਸਕੈ ਪਛਾਨੀ ॥)

ਤੋਹੀ ਮੋਹੀ ਮੋਹੀ ਤੋਹੀ ਅੰਤਰੁ ਕੈਸਾ ॥
ਕਨਕ ਕਟਿਕ ਜਲ ਤਰੰਗ ਜੈਸਾ ॥੧ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਤੇਰੇ ਮੇਰੇ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਕੈਸਾ ਅੰਤਰ ਹੈ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਜੇਕਰ ਅੰਤਰ ਹੈ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇਤਨਾ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਸੋਨੇ ਤੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਸੋਨਾ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਠਾਲੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਢਾਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸੋਨਾ ਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਤਰੰਗ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤਰੰਗ ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਜੀਵ ਆਪ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਆਪ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ—

ਜਲ ਤੇ ਤਰੰਗ ਤਰੰਗ ਤੇ ਹੈ ਜਲੁ ਕਹਨ ਸੁਨਨ ਕਉ ਦੂਜਾ ॥੧ ॥

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਤਰੰਗ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਬਾਹਰੀ ਭੇਦ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜਲ ਅਤੇ ਤਰੰਗ ਕਹਿਣ-ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਦੋ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਕੋ ਹੀ ਹਨ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੀਵ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੈ।)

ਜਉ ਪੈ ਹਮ ਨ ਪਾਪ ਕਰੰਤਾ ਅਹੇ ਅਨੰਤਾ ॥

ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਨਾਮੁ ਕੈਸੇ ਹੁੰਤਾ ॥੧ ॥ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਬੇਅੰਤ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਪਾਪ ਨਾ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ?

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਪਤਿਤ ਪਵਿਤ ਭਏ ਰਾਮੁ ਕਹਤ ਹੀ ।।ਰਹਾਉ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਨੇਕਾਂ ਪਾਪੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।)

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ॥ ਓਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ ॥

ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਦੀ ਮਤ ਪਾਪਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਰੰਗ ਕੇ ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।)

ਤੁਮ੍ ਜੁ ਨਾਇਕ ਆਛਹੁ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥

ਪ੍ਰਭ ਤੇ ਜਨੁ ਜਾਨੀਜੈ ਜਨ ਤੇ ਸੁਆਮੀ ॥੨ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਆਪ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਘਟ-ਘਟ ਦੀ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਮਾਲਕ ਹੋ। ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਦਾਸ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਮਾਲਕ ਕਰਕੇ ਦਾਸ ਅਤੇ ਦਾਸ ਕਰਕੇ ਮਾਲਕ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਸੇਵਕ ਆਪ ਜੀ (ਪ੍ਰਭੂ) ਕਰਕੇ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਮਦੇਵ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਠਾਕੁਰ ਤੇ ਜਨੁ ਜਨ ਤੇ ਠਾਕੁਰੁ ਖੇਲੁ ਪਰਿਓ ਹੈ ਤੋ ਸਿਉ ॥੧ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਸੁਆਮੀ ਕਰਕੇ ਸੇਵਕ ਅਤੇ ਸੇਵਕ ਕਰਕੇ ਸੁਆਮੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਖੇਲ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਸਰੂਪ ਹਾਂ।)

ਸਰੀਰੁ ਆਰਾਧੈ ਮੋ ਕਉ ਬੀਚਾਰੁ ਦੇਹੂ ॥
ਰਵਿਦਾਸ ਸਮ ਦਲ ਸਮਝਾਵੈ ਕੋਊ ॥੩ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਣ ਹਨ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਹੀ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਰਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਸਮ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਾਲੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਬਖ਼ਸ਼ੋ ਜਿਹੜੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਿਚ ਭਟਕੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਾਉਣ ਕਿ ਸਭਨਾਂ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਵਸਦਾ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਸ਼ਬਦ 2

ਮੇਰੀ ਸੰਗਤਿ ਪੋਚ ਸੋਚ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ ॥
ਮੇਰਾ ਕਰਮੁ ਕੁਟਿਲਤਾ ਜਨਮੁ ਕੁਭਾਂਤੀ ॥੧ ॥
ਰਾਮ ਗੁਸਈਆ ਜੀਅ ਕੇ ਜੀਵਨਾ ॥
ਮੋਹਿ ਨ ਬਿਸਾਰਹੁ ਮੈ ਜਨੁ ਤੇਰਾ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਮੇਰੀ ਹਰਹੁ ਬਿਪਤਿ ਜਨ ਕਰਹੁ ਸੁਭਾਈ ॥
ਚਰਣ ਨ ਛਾਡਉ ਸਰੀਰ ਕਲ ਜਾਈ ॥੨ ॥
ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਪਰਉ ਤੇਰੀ ਸਾਭਾ ॥
ਬੇਗਿ ਮਿਲਹੁ ਜਨ ਕਰਿ ਨ ਬਿਲਾਂਬਾ ॥੩ ॥੧ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਜੀਵ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੀਚ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵ ਦੁਰਲੱਭ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ 'ਚੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲੈ ਕੇ ਜੀਵ ਦਾ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੇਰੀ ਸੰਗਤਿ ਪੋਚ ਸੋਚ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ ॥
ਮੇਰਾ ਕਰਮੁ ਕੁਟਿਲਤਾ ਜਨਮੁ ਕੁਭਾਂਤੀ ॥੧ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਮੇਰੀ ਭਾਵ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਨੀਚ ਹੈ। ਇਹ ਸੋਚ ਮੈਨੂੰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਜੀਵ ਦਾ ਕਰਮ ਵੀ ਨੀਵਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਮ ਵੀ ਨੀਵਾਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਇਸ ਜੀਵ ਦਾ ਦੁਰਲੱਭ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਨਿਸਫ਼ਲ ਹੈ।

ਰਾਮ ਗੁਸਈਆ ਜੀਅ ਕੇ ਜੀਵਨਾ ॥
ਮੋਹਿ ਨ ਬਿਸਾਰਹੁ ਮੈ ਜਨੁ ਤੇਰਾ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਭੁਲਾਓ ਨਾ। ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਦਾਸ ਹਾਂ।

ਮੇਰੀ ਹਰਹੁ ਬਿਪਤਿ ਜਨ ਕਰਹੁ ਸੁਭਾਈ ॥
ਚਰਣ ਨ ਛਾਡਉ ਸਰੀਰ ਕਲ ਜਾਈ ॥੨ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੇਰੀ ਜਨਮ ਮਰਨ ਰੂਪੀ ਬਿਪਤਾ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਓ। ਮੈਨੂੰ ਦਾਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਭਾਉ ਬਖ਼ਸ਼ੋ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਚਲਾ ਜਾਵੇ, ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਛੱਡਾਂ।

ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਪਰਉ ਤੇਰੀ ਸਾਭਾ ॥
ਬੇਗਿ ਮਿਲਹੁ ਜਨ ਕਰਿ ਨ ਬਿਲਾਂਬਾ ॥੩ ॥੧ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪਿਆ ਹਾਂ, ਆਪ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਛੇਤੀ ਆ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓ ਜੀ, ਦੇਰੀ ਨਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਸ਼ਬਦ 3

ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਸਹਰ ਕੋ ਨਾਉ ॥
ਦੂਖੁ ਅੰਦੋਹੁ ਨਹੀ ਤਿਹਿ ਠਾਉ ॥
ਨਾਂ ਤਸਵੀਸ ਖਿਰਾਜੁ ਨ ਮਾਲੁ ॥
ਖਉਫੁ ਨ ਖਤਾ ਨ ਤਰਸੁ ਜਵਾਲੁ ॥੧ ॥
ਅਬ ਮੋਹਿ ਖੂਬ ਵਤਨ ਗਹ ਪਾਈ ॥
ਊਹਾਂ ਖੈਰਿ ਸਦਾ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕਾਇਮੁ ਦਾਇਮੁ ਸਦਾ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ॥
ਦੋਮ ਨ ਸੇਮ ਏਕ ਸੋ ਆਹੀ ॥
ਆਬਾਦਾਨੁ ਸਦਾ ਮਸਹੂਰ ॥
ਊਹਾਂ ਗਨੀ ਬਸਹਿ ਮਾਮੂਰ ॥੨ ॥
ਤਿਉ ਤਿਉ ਸੈਲ ਕਰਹਿ ਜਿਉ ਭਾਵੈ ॥
ਮਹਰਮ ਮਹਲ ਨ ਕੋ ਅਟਕਾਵੈ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਖਲਾਸ ਚਮਾਰਾ ॥
ਜੋ ਹਮ ਸਹਰੀ ਸੁ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ॥੩ ॥੨ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ

ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਿਜ ਘਰ 'ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਸ਼ਹਿਰ' ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਲਈ ਏਕਤਾ, ਸਮਾਨਤਾ, ਭਾਈਚਾਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਵਤਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਜੀਵ ਰੰਗ-ਭੇਦ, ਊਚ-ਨੀਚ, ਪ੍ਰਾਧੀਨਤਾ, ਗੁਲਾਮੀ ਪ੍ਰਥਾ ਅਤੇ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਸਾਰੀ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਵਤਨ ਵਿਚ ਹਰ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਬਰਾਬਰਤਾ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ, ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਤੇ ਮਾਨਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਲਈ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਲੋਕਤੰਤਰਕ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਭ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੰਘ ਦੀ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਿਚ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਨਿਰਣਾ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ (**PREAMBLE**) ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ 'ਬੇਗਮਪੁਰਾ' 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਮਸੀਹਾ ਡਾਕਟਰ ਭੀਮ ਰਾਓ ਅੰਬੇਡਕਰ ਜੀ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ, ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ 'ਬੇਗਮਪੁਰਾ' ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਸਹਰ ਕੋ ਨਾਉ ॥
ਦੂਖੁ ਅੰਦੋਹੁ ਨਹੀ ਤਿਹਿ ਠਾਉ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਾਂ ਬੇ਼ਗਮਪੁਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗ਼ਮ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਚਿੰਤਾ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ—ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਬੇ਼ਗਮਪੁਰਾ ਵਤਨ ਵਰਗੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ, ਸਮਾਨਤਾ, ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਾ ਹੋਵੇ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣ ਅਤੇ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣ। ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਬੇ਼ਗਮਪੁਰਾ ਵਤਨ ਵਿਚ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਗਮਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਜਾਤਪਾਤ, ਊਚ-

ਨੀਚ, ਛੂਆ-ਛਾਤ, ਗਰੀਬ-ਅਮੀਰ, ਗੋਰੇ-ਕਾਲੇ, ਰੰਗ-ਭੇਦ ਦਾ ਕੋਈ ਦੁੱਖ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਨਾਂ ਤਸਵੀਸ ਖਿਰਾਜੁ ਨ ਮਾਲੁ ॥
ਖਉਫੁ ਨ ਖਤਾ ਨ ਤਰਸੁ ਜਵਾਲੁ ॥੧ ॥

ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਨਾ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਹੈ ਨਾ ਕੋਈ ਘਬਰਾਹਟ ਹੈ। ਨਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਬਦਲੇ ਕੋਈ ਟੈਕਸ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਡਰ, ਵੈਰ, ਗੁਨਾਹ, ਇੱਛਾ, ਦਇਆ ਅਤੇ ਘਾਟੇ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹਨ।

ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ—ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਵਤਨ ਵਿਚ ਹਰ ਜੀਵ ਚਿੰਤਾ, ਘਬਰਾਹਟ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਬਦਲੇ ਜਬਰੀ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ। ਜੀਵ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦੇ ਡਰ, ਖੌਫ਼, ਗੁਨਾਹ, ਵੈਰ, ਘਾਟੇ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਮਾਨਵੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੈ।

ਅਬ ਮੋਹਿ ਖੂਬ ਵਤਨ ਗਹ ਪਾਈ ॥
ਊਹਾਂ ਖੈਰਿ ਸਦਾ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਬੇ਼ਗਮਪੁਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਉੱਤਮ ਤੇ ਅਟੱਲ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਸਦੀਵੀ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।

ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ—ਵਿਸ਼ਵ ਮਾਨਵਤਾਵਾਦੀ ਵਤਨ ਵਿਚ ਹਰ ਇਕ ਜੀਵ ਨੂੰ ਉਹ ਹੀ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੂੰ ਜੀਵਨ ਭਰ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ।

ਕਾਇਮੁ ਦਾਇਮੁ ਸਦਾ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ॥
ਦੋਮ ਨ ਸੇਮ ਏਕ ਸੋ ਆਹੀ ॥

ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਥਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਜਾਂ ਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਥੇ ਕੇਵਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਟੱਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ—ਇਸ ਬੇ਼ਗਮਪੁਰਾ ਵਤਨ ਵਿਚ ਐਸੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਥਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇ। ਇਥੇ ਹਰ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਮਾਨਤਾ, ਸੁਤੰਤਰਤਾ, ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਕੋਈ ਦੂਸਰੇ ਤੀਸਰੇ ਦਰਜੇ ਦਾ ਨਾਗਰਿਕ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਆਬਾਦਾਨੁ ਸਦਾ ਮਸਹੂਰ ॥
ਊਹਾਂ ਗਨੀ ਬਸਹਿ ਮਾਮੂਰ ॥੨ ॥

ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਬੇ਼ਗਮਪੁਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਰੂਹਾਨੀ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲੀਆਂ ਰੂਹਾਂ

ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਬਾਦ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਉਥੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਮੀਰ, ਸਬਰ-ਸੰਤੋਖ ਅਤੇ ਇੱਛਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਜੀਵ ਵਸਦੇ ਹਨ।

ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ—ਬੇ.ਗਮਪੁਰਾ ਵਤਨ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਵਾਲੇ ਇਨਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਵੇ। ਉਥੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਆਨੰਦਮਈ ਗੁਜ਼ਾਰ ਰਹੇ ਹੋਣ। (ਆਬਾਦਾਨ ਈਰਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੀਸਰੀ ਉਦਾਸੀ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਠਹਿਰੇ ਜੋ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸ਼ਹਿਰ ਸੀ)।

ਤਿਉ ਤਿਉ ਸੈਲ ਕਰਹਿ ਜਿਉ ਭਾਵੈ ॥
ਮਹਰਮ ਮਹਲ ਨ ਕੋ ਅਟਕਾਵੈ ॥

ਬੇ.ਗਮਪੁਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸੈਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਬੇ.ਗਮਪੁਰਾ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਘੁੰਮਣ-ਫਿਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ—ਬੇ.ਗਮਪੁਰਾ ਵਤਨ ਵਿਚ ਮਾਨਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਘੁੰਮਣ-ਫਿਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੁਣ ਬੇ.ਗਮਪੁਰਾ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਘੁੰਮ ਫਿਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਖਲਾਸ ਚਮਾਰਾ ॥
ਜੋ ਹਮ ਸਹਰੀ ਸੁ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ॥੩ ॥੨ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਚਮਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਜੀਵ ਇਹਨਾਂ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ, ਉਹ ਖਾਲਸ ਹੈ। ਉਹੀ ਮੇਰਾ ਮਿੱਤਰ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਹਮ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹੈ।

ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੇ.ਗਮਪੁਰਾ ਵਤਨ ਵਿਚ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤਪਾਤ, ਛੂਆ-ਛਾਤ, ਗੁਲਾਮੀ ਪ੍ਰਥਾ, ਦਾਸ-ਪ੍ਰਥਾ, ਪਰਾਧੀਨਤਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਤਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਨਾਗਰਿਕ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸਭ ਨਾਗਰਿਕ ਮਿੱਤਰਤਾ ਪੂਰਵਕ ਰਹਿਣ।

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਸ਼ਵ ਲਈ ਐਸੀ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਟੱਲ ਸੁੱਖ ਹੋਵੇ।

ਸ਼ਬਦ 4

ਸਾਧੋ ! ਕਾ ਸਾਸ਼ਤ੍ਰਨ ਸੁਨਿ ਕੀਨੌ,
ਅਨਪਾਵਨੀ ਭਗਤਿ ਨਹੀਂ ਸਾਧੀ, ਭੂਖੇ ਅੰਨ ਨ ਦੀਨੌ ।ਟੇਕ ॥
ਕਾਮ ਨ ਵਿਸਰਿਓ ਡਿਯੰਭ ਨਾ ਤਿਆਗਿਓ, ਲੋਭ ਨ ਬਿਸਾਰਿਓ ਦੇਵਾ ।
ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਮੁਖ ਤੈ ਨਹਿੰ ਛਾਡਿ,ਨਿਫਲ ਭਇ ਸਭੁ ਸੇਵਾ ॥੧ ॥
ਬਾਟ ਪਾੜਿ ਘਰ ਮੁਸਿ ਪਰਾਓ, ਉਦਰਿ ਭਰਿਓ ਅਪਰਾਧੀ ।
ਹੋਵੈ ਅਪਰਾਧੀ ਕੇਸੋ ਨ ਸਿਮਰਿਓ, ਅਹੁ ਅਵਿਦਿਆ ਸਾਧੀ ॥੨ ॥
ਹਰਿ ਅਰਪਨ ਕਰਿ ਭੋਜ ਨ ਕੀਨੋ ,ਕਥਾ ਕੀਰਤ ਨਹੀਂ ਜਾਨੀਂ ।
ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਬਿਨ ਮੁਕਤਿ ਨ ਪਾਵੈ, ਅਮਰ ਜੀਵ ਗਰਾਬੈ ਪ੍ਰਾਨੀ ॥੩ ॥
ਚਰਨ ਕੰਵਲ ਅਨੁਰਾਗ ਨ ਉਪਜਿਓ, ਭੂਤ ਦਯਾ ਨਹੀਂ ਪਾਲੀ ॥
ਰਵਿਦਾਸ ਪਲੁ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ, ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਸਦਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੀ ॥੪ ॥

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਆਡੰਬਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸਾਧੋ ! ਕਾ ਸਾਸ਼ਤ੍ਰਨ ਸੁਨਿ ਕੀਨੌ,
ਅਨਪਾਵਨੀ ਭਗਤਿ ਨਹੀਂ ਸਾਧੀ, ਭੂਖੇ ਅੰਨ ਨ ਦੀਨੌ ।ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਸੰਤੋ ! ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ? ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮਾ–ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਭੁੱਖੇ ਨੂੰ ਅੰਨ ਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਕਾਮ ਨ ਵਿਸਰਿਓ ਡਿਯੰਭ ਨਾ ਤਿਆਗਿਓ, ਲੋਭ ਨ ਬਿਸਾਰਿਓ ਦੇਵਾ ।
ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਮੁਖ ਤੈ ਨਹਿੰ ਛਾਡਿ, ਨਿਫਲ ਭਇ ਸਭੁ ਸੇਵਾ ॥੧ ॥

ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਤਿਆਗੀਆਂ, ਆਡੰਬਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡੇ ਅਤੇ ਲੋਭ ਦਾ ਤਿਆਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਿਆ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਤਿਆਗੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਨਿਸਫ਼ਲ ਚਲੀ ਗਈ।

ਬਾਟ ਪਾੜਿ ਘਰ ਮੁਸਿ ਪਰਾਓ, ਉਦਰਿ ਭਰਿਓ ਅਪਰਾਧੀ ।
ਹੋਵੈ ਅਪਰਾਧੀ ਕੇਸੋ ਨ ਸਿਮਰਿਓ, ਅਹੁ ਅਵਿਦਿਆ ਸਾਧੀ ॥੨ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਛੱਡ ਕੇ, ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਪਰਾਏ ਘਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਖਚਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਪੇਟ ਭਰਨ ਲਈ ਅਪਰਾਧੀ ਬਣ ਗਿਆ ! ਹੇ ਭਾਈ, ਅਪਰਾਧੀ ਹੋ ਕੇ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ।

ਹਰਿ ਅਰਪਨ ਕਰਿ ਭੋਜ ਨ ਕੀਨੋ, ਕਥਾ ਕੀਰਤ ਨਹੀਂ ਜਾਨੀਂ ।
ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਬਿਨ ਮੁਕਤਿ ਨ ਪਾਵੈ, ਅਮਰ ਜੀਵ ਗਰਾਬੈ ਪ੍ਰਾਨੀ ॥੩ ॥

ਹਰਿ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਅਰਪਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਭੁੱਖਿਆਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਥਾ, ਵਡਿਆਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮਾ-ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਅਮਰ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਭਟਕ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਚਰਨ ਕੰਵਲ ਅਨੁਰਾਗ ਨ ਉਪਜਿਓ, ਭੂਤ ਦਯਾ ਨਹੀਂ ਪਾਲੀ ॥
ਰਵਿਦਾਸ ਪਲੁ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ, ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਸਦਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੀ ॥੪ ॥

ਜੀਵ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਦਾ ਵੈਰਾਗ ਉਤਪੰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਦਇਆ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਜੀਵ ਪਲ ਭਰ ਵੀ ਸੱਚੇ ਮਨ ਨਾਲ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਪਾਲਣਹਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 5

ਤੇਰਾ ਜਨ ਕਾਹੇ ਕ ਬੋਲੈ।
ਬੋਲਿ ਬੋਲਿ ਆਪਨੀ ਭਗਤਿ ਕਿਉ ਖੋਲੈ ॥ ਟੇਕ ॥
ਬੋਲਤ ਬੋਲਤ ਬਢੈ ਬਿਆਧੀ ਬੋਲ ਅਬੋਲੇ ਜਾਈ।
ਬੋਲੇ ਬੋਲ ਅਬੋਲ ਕੋ ਪਕਰੈ ਬੋਲ ਬੋਲ ਕੋਂ ਖਾਈ ॥੧ ॥
ਬੋਲੈ ਗਿਆਨ ਔਰ ਬੋਲ ਧਿਆਨ ਬੋਲੈ ਬੇਦ ਬੜਾਈ।
ਉਰ ਮੋਂ ਧਰਿ ਧਰਿ ਜਬ ਹੀ ਬੋਲੈ ਤਬ ਹੀ ਮੂਲ ਗੰਵਾਈ ॥੨ ॥
ਬੋਲਿ ਬੋਲਿ ਔਰਹਿ ਸਮਝਾਵੈ ਤਬ ਲਗਿ ਸਮਝ ਨਹੀ ਰੇ ਭਾਈ।
ਬੋਲਿ ਬੋਲਿ ਸਮਝ ਜਬ ਬੂਝੀ ਤਬ ਕਾਲ ਸਹਿਤ ਸਬ ਖਾਈ ॥੩ ॥
ਬੋਲੈ ਗੁਰੁ ਅਰ ਬੋਲੈ ਚੇਲਾ ਬੋਲ ਬੋਲ ਪਰਤਿਤਿ ਜਾਈ ॥
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਥਕਿਤ ਭਯੋ ਜਬ ਹੀ ਤਬਹਿ ਪਰਮਨਿਧਿ ਪਾਈ ॥੪ ॥

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵਿਵਾਦਾਂ, ਕਰਮ ਕਾਂਡਾਂ ਅਤੇ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਆਡੰਬਰਾਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਜੀਵਾਂ ਮਗਰ ਨਾ ਲੱਗਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋ ਕੇ ਪਰਮ ਤੱਤ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਤੇਰਾ ਜਨ ਕਾਹੇ ਕੋ ਬੋਲੈ।
ਬੋਲਿ ਬੋਲਿ ਆਪਨੀ ਭਗਤਿ ਕਿਉ ਖੋਲੈ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਆਪ ਦਾ ਸੇਵਕ ਬੋਲ-ਬੋਲ ਕੇ ਭਗਤੀ ਕਿਉਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇ ? ਆਪ ਦਾ ਸੇਵਕ ਬੇਕਦਰੇ ਲੋਕਾਂ ਅੱਗੇ, ਜੋ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੁਰਾਹੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਨਾਲ ਬੋਲ ਬੋਲ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੇਮਾ-ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਬੋਲਤ ਬੋਲਤ ਬੜੈ ਬਿਆਧੀ ਬੋਲ ਅਬੋਲੇ ਜਾਈ।
ਬੋਲੇ ਬੋਲ ਅਬੋਲ ਕੋ ਪਕਰੈ ਬੋਲ ਬੋਲ ਕੋਂ ਖਾਈ ॥੧ ॥

ਫਜ਼ੂਲ ਦਾ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਵੱਧਦਾ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਬੇਅਰਥ ਬੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਜ਼ੂਲ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਜੀਵ ਬਹੁਤਾ ਨਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਾਸ 'ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਦਾਸ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਮਗਨ ਕੇਵਲ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਫਜ਼ੂਲ ਬੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਬੋਲ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਬੋਲੈ ਗਿਆਨ ਔਰ ਬੋਲ ਧਿਆਨ ਬੋਲੈ ਬੇਦ ਬੜਾਈ।
ਉਰ ਮੋਂ ਧਰਿ ਧਰਿ ਜਬ ਹੀ ਬੋਲੈ ਤਬ ਹੀ ਮੂਲ ਗੰਵਾਈ ॥੨ ॥

ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਝੂਠਾ ਹੰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬੋਲ ਬੋਲ ਕੇ ਵੇਦਾਂ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਛੁਪਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਮੂਲ ਤੱਤ ਨੂੰ ਗਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਤਦ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਮੂਲ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬੋਲਿ ਬੋਲਿ ਔਰਹਿ ਸਮਝਾਵੈ ਤਬ ਲਗਿ ਸਮਝ ਨਹੀ ਰੇ ਭਾਈ।
ਬੋਲਿ ਬੋਲਿ ਸਮਝ ਜਬ ਬੂਝੀ ਤਬ ਕਾਲ ਸਹਿਤ ਸਬ ਖਾਈ ॥੩ ॥

ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਵਿਵਾਦ ਕਰਕੇ ਬੋਲ ਬੋਲ ਕੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਤਦ ਤੱਕ ਹੇ ਭਾਈ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ ਬੋਲ ਬੋਲ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰ ਤੱਤ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਜੀਵ ਮੌਤ ਸਮੇਤ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਬੋਲੈ ਗੁਰੁ ਅਰ ਬੋਲੈ ਚੇਲਾ ਬੋਲ ਬੋਲ ਪਰਤਿਤਿ ਜਾਈ ॥
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਥਕਿਤ ਭਯੋ ਜਬ ਹੀ ਤਬਹਿ ਪਰਮਨਿਧਿ ਪਾਈ ॥੪ ॥

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਚੇਲਾ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਚਨਾਂ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਫਜ਼ੂਲ ਦੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਚਨਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਦ ਪਰਮਤੱਤ (ਮੁਕਤੀ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 6

ਐਸੀ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ਰੇ ਭਾਈ।
ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨ ਜੋ ਕਛੁ ਕਰੀਏ ਸੋ ਸਬ ਭਰਮ ਕਹਾਈ ॥ ਟੇਕ ॥
ਭਗਤਿ ਨ ਰਸ ਦਾਨ ਭਗਤਿ ਨ ਕਥੈ ਗਿਆਨ।
ਭਗਤਿ ਨ ਬਨ ਮੇਂ ਗੁਫਾ ਖੁਦਾਈ ॥੧ ॥
ਭਗਤਿ ਨ ਐਸੀ ਹਾਂਸੀ ਭਗਤਿ ਨ ਆਸਾ ਪਾਸੀ।
ਭਗਤਿ ਨ ਕੁਲ ਕਾਨ ਗਵਾਈ ॥੨ ॥
ਭਗਤਿ ਨਾ ਇੰਦ੍ਰੀ ਬਾਂਧੈ ਭਗਤਿ ਨ ਜੋਗ ਸਾਧੈ।
ਭਗਤਿ ਨ ਅਹਾਰ ਘਟਾਈ ਯੇ ਸਬ ਕਰਮ ਕਹਾਈ ॥੩ ॥
ਭਗਤਿ ਨ ਨਿਦ੍ਰਾ ਸਾਧੈ ਭਗਤਿ ਨ ਬੈਰਾਗ ਬਾਂਧੈ।
ਭਗਤਿ ਨ ਯੇ ਸਬ ਬੇਦ ਬੜਾਈ ॥ ੪ ॥
ਭਗਤਿ ਨ ਮੂਡ ਮੁਡਾਏ ਭਗਤਿ ਨ ਮਾਲਾ ਦਿਖਾਏ।
ਭਗਤਿ ਨ ਚਰਨ ਧੁਆਏ ਯੇ ਸਭ ਗੁਨੀ ਜਨ ਗਾਈ ॥੫ ॥
ਭਗਤਿ ਨ ਤੌ ਲੌਂ ਜਾਨੀ ਜੌ ਲੌਂ ਆਪ ਕੋ ਆਪ ਬਖਾਨੀ।
ਜੋਈ ਜੋਈ ਕਰੈ ਸੋ ਸੋ ਕਰਮ ਬੜਾਈ ॥੬ ॥
ਆਪਾ ਗਯੋ ਤਬ ਭਗਤਿ ਪਾਈ ਐਸੀ ਹੈ ਭਗਤਿ ਭਾਈ।
ਰਾਮ ਮਿਲਿਯੋ ਅਪਨੇ ਗੁਨ ਖੋਇਓ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਸਭੈ ਜੋ ਗੰਵਾਈ ॥੭ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਛੂਟੀ ਸਬ ਆਸ ਤਬ ਹਰਿ ਤਾਹੀ ਕੇ ਪਾਸ।
ਆਤਮਾ ਥਿਰ ਭਈ ਤਬਹੀ ਨਿਧਿ ਪਾਈ ॥੮ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੋ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਭ ਕੁਝ ਭਰਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਐਸੀ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ਰੇ ਭਾਈ।
ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨ ਜੋ ਕਛੁ ਕਰੀਏ ਸੋ ਸਬ ਭਰਮ ਕਹਾਈ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਭਾਈ ! ਆਡੰਬਰਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਜੀਵ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਭਰਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਗਤਿ ਨ ਰਸ ਦਾਨ ਭਗਤਿ ਨ ਕਥੈ ਗਿਆਨ।
ਭਗਤਿ ਨ ਬਨ ਮੇਂ ਗੁਫਾ ਖੁਦਾਈ ॥੧ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰਸ ਦਾਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਕਥਾ ਗਿਆਨ

ਕਰਨਾ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਜੰਗਲ ਅਤੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਗੁਫ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਭਗਤੀ ਹੈ।

ਭਗਤਿ ਨ ਐਸੀ ਹਾਂਸੀ ਭਗਤਿ ਨ ਆਸਾ ਪਾਸੀ।
ਭਗਤਿ ਨ ਕੁਲ ਕਾਨ ਗਵਾਈ ॥੨ ॥

ਭਗਤੀ ਕੋਈ ਮਜ਼ਾਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਭਗਤੀ ਜੂਏ ਦਾ ਪਾਸਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੋ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕੁੱਲ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਨੂੰ ਭੁੱਲਣਾ ਵੀ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਭਗਤਿ ਨਾ ਇੰਦ੍ਰੀ ਬਾਂਧੈ ਭਗਤਿ ਨ ਜੋਗ ਸਾਧੈ।
ਭਗਤਿ ਨ ਅਹਾਰ ਘਟਾਈ ਯੇ ਸਬ ਕਰਮ ਕਹਾਈ ॥੩ ॥

ਆਪਣੀਆਂ ਕੇਵਲ ਇੰਦਰੀਆਂ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣਾ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੋਗ ਸਾਧਨਾ ਵੀ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਖੁਰਾਕ ਘਟਾਉਣਾ, ਵਰਤ ਰੱਖਣਾ ਵੀ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਆਡੰਬਰ (ਕਰਮ ਕਾਂਡ) ਹੀ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਭਗਤਿ ਨ ਨਿਦ੍ਰਾ ਸਾਧੈ ਭਗਤਿ ਨ ਬੈਰਾਗ ਬਾਂਧੈ।
ਭਗਤਿ ਨ ਯੇ ਸਬ ਬੇਦ ਬਡ਼ਾਈ ॥ ੪ ॥

ਨੀਂਦ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਕਰਨਾ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਸੱਚੇ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੈਰਾਗੀ ਹੋਣਾ ਵੀ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਨਾ ਵੀ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਭਗਤਿ ਨ ਮੂਡ ਮੁਡਾਏ ਭਗਤਿ ਨ ਮਾਲਾ ਦਿਖਾਏ।
ਭਗਤਿ ਨ ਚਰਨ ਧੁਆਏ ਯੇ ਸਭ ਗੁਨੀ ਜਨ ਗਾਈ ॥੫ ॥

ਸਿਰ ਮੁਨਾਉਣਾ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਾਲਾ ਪਹਿਨ ਕੇ ਦਿਖਾਉਣੀ ਵੀ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਚਰਨ ਧੁਆਉਣੇ ਵੀ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਗੁਣਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹੈ।

ਭਗਤਿ ਨ ਤੌ ਲੌਂ ਜਾਨੀ ਜੌ ਲੌਂ ਆਪ ਕੋ ਆਪ ਬਖਾਨੀ।
ਜੋਈ ਜੋਈ ਕਰੈ ਸੋ ਸੋ ਕਰਮ ਬਡ਼ਾਈ ॥੬ ॥

ਜੀਵ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਭਗਤੀ ਦੀ ਸੂਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਆਪਣਾਪਨ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਹੰਕਾਰ ਸਹਿਤ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਜੋ ਕੁਝ ਕਰਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਕਰਮ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਆਪਾ ਗਯੋ ਤਬ ਭਗਤਿ ਪਾਈ ਐਸੀ ਹੈ ਭਗਤਿ ਭਾਈ।
ਰਾਮ ਮਿਲਿਯੋ ਅਪਨੇ ਗੁਨ ਖੋਇਓ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਸਭੈ ਜੋ ਗੰਵਾਈ ॥੭ ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਹੰਕਾਰ ਮਿਟਾ ਕੇ ਹੀ ਭਗਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਅਸਲੀ

ਭਗਤੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੀਵ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਅਤੇ ਰਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਛੂਟੀ ਸਬ ਆਸ ਤਬ ਹਰਿ ਤਾਹੀ ਕੇ ਪਾਸ।
ਆਤਮਾ ਥਿਰ ਭਈ ਤਬਹੀ ਨਿਧਿ ਪਾਈ ॥੮ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਦ ਹਰਿ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਅੰਦਰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਹਰਿ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਸਥਿਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਰਵਉੱਚ ਨਿਧੀ ਰੂਪ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 7

ਹੈ ਸਬ ਆਤਮ ਸੁਖ ਪਰਕਾਸ ਸਾਂਚੋ।
ਨਰੰਤਰ ਨਿਰਾਹਾਰ ਕਲਪਿਤ ਏ ਪਾਂਚੋ ॥ ਟੇਕ ॥
ਆਦਿ ਮਧਯ ਔਸਾਨ ਏਕ ਰਸ ਤਾਰ ਤੂੰਬ ਨ ਤਾਈ।
ਥਾਵਰ ਜੰਗਮ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ਪੂਰਿ ਰਹਿਓ ਹਰਿ ਰਾਈ ॥੧ ॥
ਸਰਬੇਸਵਰ ਸ੍ਬੰਗੀ ਸਰਬਗਤਿ ਕਰਤਾ ਹਰਤਾ ਸੋਈ।
ਸਿਵ ਨ ਅਸਿਵ ਨ ਸਾਧ ਅਰੁ ਸੇਵਕ ਉਨੈ ਭਾਵ ਨਹਿ ਹੋਈ ॥੨ ॥
ਧਰਮ ਅਧਰਮ ਮੋਛ ਨਹਿ ਬੰਧਨ ਜਰਾ ਮਰਨ ਭਵ ਨਾਸਾ।
ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਅਦ੍ਰਿਸਟਿ ਗੋਯ ਅਰੁ ਗਿਆਨਾ ਏਕ ਮੇਕ ਰਵਿਦਾਸਾ ॥੩ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੀ ਪਰਮ ਸੁੱਖ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਹੈ ਸਬ ਆਤਮ ਸੁਖ ਪਰਕਾਸ ਸਾਂਚੋ।
ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਰਾਹਾਰ ਕਲਪਿਤ ਏ ਪਾਂਚੋ ॥ ਟੇਕ ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਸਤਿ-ਸ੍ਵਰੂਪ, ਪਰਮਸੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਸਵੈ-ਸਿਧ, ਨਿਰੰਤਰ ਅਤੇ ਨਿਰਾਹਾਰੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਬਣੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਕਲਪਿਤ ਹਨ।

ਆਦਿ ਮਧਯ ਔਸਾਨ ਏਕ ਰਸ ਤਾਰ ਤੂੰਬ ਨ ਤਾਈ।
ਥਾਵਰ ਜੰਗਮ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ਪੂਰਿ ਰਹਿਓ ਹਰਿ ਰਾਈ ॥੧ ॥

ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਆਦਿ, ਮੱਧ ਅਤੇ ਅੰਤ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਇਕ ਸਮਾਨ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਅਲਗ-ਅਲਗ

ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹੇ ਭਾਈ! ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਜੰਗਲਾਂ, ਪਹਾੜਾਂ ਕੀੜਿਆਂ-ਪਤੰਗਿਆਂ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਸਭ ਜਗ੍ਹਾ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ।

ਸਰਬੇਸਵਰ ਸ੍ਵੰਗੀ ਸਰਬਗਤਿ ਕਰਤਾ ਹਰਤਾ ਸੋਈ।
ਸਿਵ ਨ ਅਸਿਵ ਨ ਸਾਧ ਅਰੁ ਸੇਵਕ ਉਨੈ ਭਾਵ ਨਹਿ ਹੋਈ ॥੨॥

ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਸਭ ਦਾ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਸੰਪੂਰਨ ਅਤੇ ਸਰਬਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਰਤਾਪੁਰਖ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਨਾ ਸ਼ੁਭ ਹੈ ਨਾ ਅਸ਼ੁਭ ਹੈ। ਉਹ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਨਾ ਸੁਆਮੀ ਨਾ ਸੇਵਕ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦ੍ਵੈਤ ਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਧਰਮ ਅਧਰਮ ਮੋਛ ਨਹਿ ਬੰਧਨ ਜਰਾ ਮਰਨ ਭਵ ਨਾਸਾ।
ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਅਦ੍ਰਿਸਟਿ ਗੋਯ ਅਰੁ ਗਿਆਨਾ ਏਕ ਮੇਕ ਰਵਿਦਾਸਾ ॥੩॥

ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਿੱਜ-ਘਰ ਵਿਚ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੋਈ ਧਰਮ ਹੈ ਨਾ ਅਧਰਮ ਹੈ, ਨਾ ਮੁਕਤੀ ਹੈ, ਨਾ ਬੰਧਨ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਬੁਢਾਪਾ ਤੇ ਮੌਤ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਹੀ ਗਿਆਨ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਗਿਆਨੀ ਹੈ ਪਰ ਐਸਾ ਜੀਵ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਇਕ ਮਿਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ ੪

ਕੋਉ ਸੁਮਰਨ ਦੇਖੌਂ ਯੇ ਸਬ ਓਪਲੀ ਚੋਭਾ ॥
ਜਾ ਕੈ ਜੇਸੀ ਸੁਮਿਰਨ ਤਾ ਕੋ ਤੈਸੀ ਸੋਭਾ ॥ ਟੇਕ ॥
ਹਮਰੀ ਹੀ ਸੀਖ ਸੁਨੈ ਸੌਂ ਹੀ ਮਾਂਡੇ ਰੇ ॥
ਥੋਰੇ ਹੀ ਇਤਰਾਈ ਚਾਲੈ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਛਾਡੇ ਰੇ ॥੧॥
ਅਤਿਹੀ ਆਤੁਰ ਹ੍ਵੈ ਕਾਂਚਾ ਹੀ ਤੋਲੇ ਰੇ ॥
ਊਡੇ ਜਲ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਪਾਂਡ ਰਾਖੋ ਰੇ ॥੨॥
ਥੋਰੇ ਹੀ ਥੋਰੇ ਮੁਸੀਅਤ ਪਰਾਯੋ ਧਨਾ।
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਸੁਨੋ ਸੰਤ ਜਨਾ ॥੩॥

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਹਰੀ ਆਡੰਬਰਾਂ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਰੂਪੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੱਚੇ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕੋਉ ਸੁਮਰਨ ਦੇਖੌਂ ਯੇ ਸਬ ਓਪਲੀ ਚੋਭਾ ॥
ਜਾ ਕੈ ਜੇਸੀ ਸੁਮਿਰਨ ਤਾ ਕੋ ਤੈਸੀ ਸੋਭਾ ॥ ਟੇਕ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਸਿਮਰਨ ਨੂੰ ਕਰਕੇ ਦੇਖੋ ਉਸ ਵਿਚ ਸੱਚਾ ਆਨੰਦ ਹੈ, ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਡੰਬਰਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਿਮਰਨ ਕੇਵਲ ਦਿਖਾਵਾ ਮਾਤਰ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਤਨਾ ਸਿਮਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਵੀ ਉਤਨੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਹਮਰੀ ਹੀ ਸੀਖ ਸੁਨੈ ਸੌਂ ਹੀ ਮਾਂਡੇ ਰੇ ॥
ਥੋਰੇ ਹੀ ਇਤਰਾਈ ਚਾਲੈ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਛਾਡੇ ਰੇ ॥੧ ॥

ਪਾਖੰਡੀ ਲੋਕ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਸੱਚੀ-ਸੁਚੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈਣ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਸੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਸਿਖਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਥੋੜੇ-ਥੋੜੇ ਹਿੱਤਾਂ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਸੁੱਖ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਹਰੀ ਆਡੰਬਰਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਅਤਿਹੀ ਆਤੁਰ ਹ੍ਵੈ ਕਾਂਚਾ ਹੀ ਤੋਲੇ ਰੇ ॥
ਊਡੇ ਜਲ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਪਾਂਡ ਰਾਖੋ ਰੇ ॥੨ ॥

ਪਾਖੰਡੀ ਲੋਕ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਝੂਠੇ ਧੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋ ਕੇ ਝੂਠਾ ਸੌਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨੀਵੇਂ ਪਾਸੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਜੀਵ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਥੋਰੇ ਹੀ ਥੋਰੇ ਮੁਸੀਅਤ ਪਰਾਯੋ ਧਨਾ।
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਸੁਨੋ ਸੰਤ ਜਨਾ ॥੩ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ਥੋੜ੍ਹਾ-ਥੋੜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਤੇਰਾ ਸਵਾਸਾਂ ਰੂਪੀ ਪਰਾਇਆ ਧੰਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਬਿਨਾ ਘਟਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਹੇ ਸੰਤ ਜਨੋ ! ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣੋ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 9

ਪਹਿਲੇ ਪਹਰੇ ਰੈਣਿ ਦੈ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਤੈਂ ਜਨਮ ਲਿਯਾ ਸੰਸਾਰ ਵੇ।
ਸੇਵਾ ਚੁਕੋ ਰਾਮ ਕੀ ਬਨਿਜਾਰਿਆ ਤੇਰੀ ਬਾਲਕ ਬੁਧਿ ਗੰਵਾਰ ਵੇ ॥੧ ॥
ਬਾਲਕ ਬੁਧਿ ਗੰਬਾਰ ਨ ਚੇਤਿਯੋ ਭੂਲਾ ਮਾਯਾ ਜਾਲ ਵੇ।
ਕਹਾ ਹੋਇ ਪਾਛੇ ਪਛਿਤਾਏ ਜਲ ਪਹਿਲੇ ਨ ਬਾਂਧੀ ਪਾਲ ਵੇ ॥੨ ॥
ਬੀਸ ਬਰਸ ਕਾ ਭਯਾ ਅਯਾਨਾ ਥਾਂਮਿ ਨ ਸਕਾ ਭਾਵ ਵੇ।
ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੈ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਜਨਮ ਲਿਯਾ ਸੰਸਾਰ ਵੇ ॥੩ ॥

ਦੂਜੇ ਪਹਰੈ ਰੈਣ ਦੇ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਤੂੰ ਨਿਰਖਤ ਚਾਲਿਓ ਛਾਂਹ ਵੇ।
ਹਰਿ ਨ ਦਮੋਦਰ ਧਿਆਇਆ ਬਨਿਜਾਰਿਆ ਤੈਂ ਲੇਈ ਨ ਸਕਾ ਨਾਂਵ ਵੇ ॥੪ ॥
ਨਾਂਵ ਨ ਲੀਆ ਔਗੁਨ ਕੀਆ ਇਸ ਜੋਬਨ ਕੈ ਤਾਨ ਵੇ।
ਅਪਨੀ ਪਰਾਈ ਗਿਨੀ ਨ ਕਾਈ ਮੰਦ ਕਰਮ ਕਮਾਨ ਵੇ।॥੫ ॥
ਸਾਹਿਬ ਲੇਖਾ ਲੇਸੀ ਤੂੰ ਭਰਿ ਦੇਸੀ ਭੀਰ ਪਰੈ ਤੁਝ ਤਾਂਹ ਵੇ।
ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੈ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਤੂੰ ਨਿਰਖਤ ਚਾਲਾ ਛਾਂਹ ਵੇ ॥੬ ॥
ਤੀਜੈ ਪਹਰੇ ਰੈਣ ਦੇ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਤੇਰੇ ਢਿਲੜੇ ਪੜੇ ਪ੍ਰਾਨ ਵੇ।
ਕਾਯਾ ਰਵਾਨੀ ਨਾ ਕਰੈ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਘਟ ਭੀਤਰ ਬਸੇ ਕੁਜਾਨ ਵੇ ॥੭ ॥
ਏਕ ਬਸੈ ਕੁਜਾਨ ਕਾਯਾਗੜ ਭੀਤਰ ਪਹਿਲਾ ਜਨਮ ਗੰਵਾਇ ਵੇ।
ਅਬ ਕੀ ਬੇਰ ਨ ਸੁਕਿਰਿਤ ਕੀਯੋ ਬਹੁਰਿ ਨ ਯਹਿ ਗੜਿ ਪਾਇ ਵੇ ॥੮ ॥
ਕੰਪੀ ਦੇਹ ਕਾਯਾਗੜ ਛੀਨਾ ਫਿਰ ਲਾਗਾ ਪਛਿਤਾਨ ਵੇ।
ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੈ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਤੇਰੇ ਢਿਲੜੇ ਪੜੇ ਪਰਾਨ ਵੇ ॥੯ ॥
ਚੌਥੇ ਪਹਰੇ ਰੈਨ ਦੇ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਤੇਰੀ ਕੰਪਨ ਲਾਗੀ ਦੇਹ ਵੇ।
ਸਾਹਿਬ ਲੇਖਾ ਮਾਂਗਿਆ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਤੂ ਛਾਡਿ ਪੁਰਾਨੀ ਥੇਹ ਵੇ ॥੧੦ ॥
ਛਾਡਿ ਪੁਰਾਨੀ ਜਿੰਦ ਅਯਾਨਾ ਬਾਲਦਿ ਲਦਿ ਸਬੇਰਿਆ ਵੇ।
ਜਮ ਕੇ ਆਏ ਬਾਂਧਿ ਚਲਾਏ ਬਾਰੀ ਪੂਗੀ ਤੇਰਿਆ ਵੇ ॥੧੧ ॥
ਪੰਥ ਚਲੇ ਅਕੇਲਾ ਹੋਏ ਦੁਹੇਲਾ ਕਿਸ ਕੋ ਦੇਹ ਸਨੇਹ ਵੇ।
ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੈ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਤੇਰੀ ਕੰਪਨ ਲਾਗੀ ਦੇਹ ਵੇ ॥੧੨ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਦੇ ਜੀਵਨ ਰੂਪੀ ਰਾਤ ਦੇ ਚਾਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ, ਜਵਾਨ ਅਵਸਥਾ, ਢੱਲਦੀ ਉਮਰ ਰੂਪੀ ਅਵਸਥਾ, ਬੁਢਾਪਾ ਅਤੇ ਮਰਨ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਵਣਜਾਰੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪਹਿਲੇ ਪਹਰੇ ਰੈਣਿ ਦੈ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਤੈਂ ਜਨਮ ਲਿਯਾ ਸੰਸਾਰ ਵੇ।
ਸੇਵਾ ਚੂਕੋ ਰਾਮ ਕੀ ਬਨਿਜਾਰਿਆ ਤੇਰੀ ਬਾਲਕ ਬੁਧਿ ਗੰਵਾਰ ਵੇ ॥੧ ॥

ਹੇ ਵਣਜਾਰੇ ਜੀਵ ! ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਰੂਪੀ ਰਾਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਰ ਭਾਵ ਬਾਲਪਨ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲਿਆ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇਰੀ ਲਿਵ ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਪਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਤੇਰੀ ਲਿਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਇਸ ਲਈ ਤੇਰੀ ਬਾਲਪਨ ਵਿਚ ਅਣਜਾਣ ਬੁੱਧੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਬਾਲਕ ਬੁਧਿ ਗੰਬਾਰ ਨ ਚੇਤਿਯੋ ਭੂਲਾ ਮਾਯਾ ਜਾਲ ਵੇ।
ਕਹਾ ਹੋਇ ਪਾਛੇ ਪਛਿਤਾਏ ਜਲ ਪਹਿਲੇ ਨ ਬਾਂਧੀ ਪਾਲ ਵੇ ॥੨ ॥

ਹੇ ਜੀਵ! ਤੇਰੀ ਬਾਲਕ ਬੁੱਧੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਝੂਠੇ ਮਾਇਆ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਰਿਹਾ। ਫੇਰ ਭਾਈ ਤੈਨੂੰ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਪਛਤਾਉਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ? ਹੇ ਜੀਵ! ਤੂੰ ਜਲ ਵਾਂਗ ਭਰਮ ਵਿਚ ਬਹਿ ਰਹੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ।

ਬੀਸ ਬਰਸ ਕਾ ਭਯਾ ਅਯਾਨਾ ਥਾਂਮਿ ਨ ਸਕਾ ਭਾਵ ਵੇ।
ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੈ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਜਨਮ ਲਿਯਾ ਸੰਸਾਰ ਵੇ ॥੩ ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਤੂੰ ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਲੋਂ ਅਨਜਾਣ ਹੀ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ, ਭਾਈ ਤੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਗਲਤ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਵਲ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਵਣਜਾਰੇ! ਤੂੰ ਜਨਮ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ।

ਦੂਜੇ ਪਹਰੈ ਰੈਣ ਦੇ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਤੂੰ ਨਿਰਖਤ ਚਾਲਿਓ ਛਾਂਹ ਵੇ।
ਹਰਿ ਨ ਦਮੋਦਰ ਧਿਆਇਆ ਬਨਿਜਾਰਿਆ ਤੈਂ ਲੇਈ ਨ ਸਕਾ ਨਾਂਵ ਵੇ ॥੪ ॥

ਹੇ ਵਣਜਾਰੇ ਜੀਵ! ਤੂੰ ਰਾਤ ਰੂਪੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਪਹਿਰ ਭਾਵ ਜਵਾਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਝੂਠੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਰੂਪੀ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੇ ਵਣਜਾਰਿਆ, ਤੂੰ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦੇ ਮਾਲਿਕ 'ਹਰਿ' ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਧਿਆਇਆ, ਤੂੰ ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪ ਸਕਿਆ।

ਨਾਂਵ ਨ ਲੀਆ ਔਗੁਨ ਕੀਆ ਇਸ ਜੋਬਨ ਕੈ ਤਾਨ ਵੇ।
ਅਪਨੀ ਪਰਾਈ ਗਿਨੀ ਨ ਕਾਈ ਮੰਦ ਕਰਮ ਕਮਾਨ ਵੇ।।੫ ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਤੂੰ ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਮਾਣ ਵਿਚ ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜੱਪਿਆ। ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਅਤੇ ਪਰਾਈ ਔਰਤ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਤੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਸਗੋਂ ਖੋਟੇ ਕਰਮ ਕਮਾਉਣ ਵਿਚ ਹੀ ਲੱਗਿਆ ਰਿਹਾ।

ਸਾਹਿਬ ਲੇਖਾ ਲੇਸੀ ਤੂੰ ਭਰਿ ਦੇਸੀ ਭੀਰ ਪਰੈ ਤੁਝ ਤਾਂਹ ਵੇ।
ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੈ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਤੂੰ ਨਿਰਖਤ ਚਾਲਾ ਛਾਂਹ ਵੇ ॥੬ ॥

ਹੇ ਜੀਵ! ਜਦੋਂ ਹਰਿ ਤੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਲੇਖਾ ਮੰਗੇਗਾ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਦੇਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੇਰੇ 'ਤੇ

ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਪੈਣਗੀਆਂ। ਹੇ ਵਣਜਾਰਿਆ! ਤੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਹਿਰ ਵਿਚ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਾਰਨ ਖੋਟੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਹਨੇਰੇ ਵਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਤੀਜੈ ਪਹਰੇ ਰੈਣ ਦੇ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਤੇਰੇ ਢਿਲੜੇ ਪੜੇ ਪ੍ਰਾਨ ਵੇ।
ਕਾਯਾ ਰਵਾਨੀ ਨਾ ਕਰੈ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਘਟ ਭੀਤਰ ਬਸੇ ਕੁਜਾਨ ਵੇ ॥੭॥

ਹੇ ਵਣਜਾਰੇ ਜੀਵ! ਜਦੋਂ ਤੇਰੀ ਜੀਵਨ ਰੂਪੀ ਰਾਤ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪਹਿਰ ਭਾਵ ਢਲਦੀ ਉਮਰ ਆਈ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਢਿੱਲੇ ਪੈਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਹੇ ਜੀਵ ਤੇਰਾ ਸਰੀਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹੇ ਵਣਜਾਰਿਆ! ਹੁਣ ਤੂੰ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ? ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਖੋਟੇ ਵਿਚਾਰ ਵਸੇ ਹਨ, ਅਜੇ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ।

ਏਕ ਬਸੈ ਕੁਜਾਨ ਕਾਯਾਗੜ ਭੀਤਰ ਪਹਿਲਾ ਜਨਮ ਗੰਵਾਇ ਵੇ।
ਅਬ ਕੀ ਬੇਰ ਨ ਸੁਕਿਰਿਤ ਕੀਯੋ ਬਹੁਰਿ ਨ ਯਹਿ ਗੜਿ ਪਾਇ ਵੇ ॥੮॥

ਹੇ ਜੀਵ! ਤੇਰੇ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਕਿਲੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖੋਟੇ ਵਿਚਾਰ ਵੱਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੀਵਨ ਦਾ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦਾ ਸਮਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਅਜਾਈਂ ਗੁਆ ਲਿਆ ਹੈ। ਹੇ ਭਾਈ ਹੁਣ ਤੂੰ ਦੁਰਲੱਭ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਰੂਪੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਇਹ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਕਿਲ੍ਹਾ ਤੈਨੂੰ ਫਿਰ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ ਭਾਵ ਦੁਬਾਰਾ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਕੰਪੀ ਦੇਹ ਕਾਯਾਗੜ ਛੀਨਾ ਫਿਰ ਲਾਗਾ ਪਛਿਤਾਨ ਵੇ।
ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੈ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਤੇਰੇ ਢਿਲੜੇ ਪੜੇ ਪਰਾਨ ਵੇ ॥੯॥

ਹੇ ਵਣਜਾਰਿਆ! ਤੇਰਾ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਕਿਲ੍ਹਾ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ ਭਾਵ ਸਰੀਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਇਸ ਲਈ ਤੂੰ ਹੁਣ ਪਛਤਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਵਣਜਾਰਿਆ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਤੀਸਰੇ ਪਹਿਰ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਢਿੱਲੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰ।

ਚੌਥੇ ਪਹਰੇ ਰੈਨ ਦੇ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਤੇਰੀ ਕੰਪਨ ਲਾਗੀ ਦੇਹ ਵੇ।
ਸਾਹਿਬ ਲੇਖਾ ਮਾਂਗਿਆ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਤੂ ਛਾਡਿ ਪੁਰਾਨੀ ਥੇਹ ਵੇ ॥੧੦॥

ਹੇ ਵਣਜਾਰਿਆ! ਰਾਤ ਰੂਪੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਚੌਥੇ ਪਹਿਰ ਬੁਢਾਪੇ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਸਰੀਰ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਲੇਖਾ ਮੰਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਤੇਰੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਛਾਡਿ ਪੁਰਾਨੀ ਜਿੰਦ ਅਯਾਨਾ ਬਾਲਦਿ ਲਦਿ ਸਬੇਰਿਆ ਵੇ।
ਜਮ ਕੇ ਆਏ ਬਾਂਧਿ ਚਲਾਏ ਬਾਗੀ ਪੂਗੀ ਤੇਰਿਆ ਵੇ ॥੧੧॥

ਹੇ ਅਨਜਾਣ ਜੀਵ ! ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਆਉਣ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੁਰਾਣਾ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਸ਼ੁੱਭ ਸਮੇਂ ਦਾ ਕੁਝ ਲਾਹਾ ਖੱਟ ਲੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਸਾਨ ਸਵੇਰਾ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਬਲਦਾਂ ਨੂੰ ਹੱਕ ਕੇ ਖੇਤਾਂ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵਨ ਰੂਪੀ ਰਾਤ ਦੇ ਚੌਥੇ ਪਹਿਰ ਦੇ ਬੀਤ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੈਨੂੰ ਜਮਦੂਤਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਨ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਤੇਰੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੀ ਵਾਰੀ ਮੁੱਕ ਗਈ ਹੈ।

ਪੰਥ ਚਲੇ ਅਕੇਲਾ ਹੋਏ ਦੁਹੇਲਾ ਕਿਸ ਕੋ ਦੇਹ ਸਨੇਹ ਵੇ।
ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੈ ਬਣਿਜਾਰਿਆ ਤੇਰੀ ਕੰਪਨ ਲਾਗੀ ਦੇਹ ਵੇ ॥੧੨ ॥

ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦਾ ਔਖਾ ਰਸਤਾ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਕਠਿਨ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਸਹਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਫਿਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਕਿਸ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਪੁਕਾਰੇਂਗਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਹੇ ਵਣਜਾਰਿਆ ! ਜੀਵਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ ਭਾਵ ਬੁਢਾਪਾ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਤੇਰਾ ਸਰੀਰ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ ਭਾਵ ਤੇਰਾ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰ ਲੈ।

ਸ਼ਬਦ 10

ਯਾ ਰਾਮਾ ਏਕ ਤੂੰ ਦਾਨਾ ਤੇਰਾ ਆਦਿ ਭੇਖ ਨਾ।
ਤੂੰ ਸਲਤਾਨ ਸੁਲਤਾਨਾ ਬੰਦਾ ਸਕਿਸਤਾ ਅਜਾਨਾ ॥ ਟੇਕ ॥
ਮੈਂ ਬੇਦਿਆਨਤ ਬਦਨਜ਼ਰ ਦਰਮੰਦ ਬਰਖੁਰਦਾਰ।
ਬੇਅਦਬ ਬਦਬਖਤ ਬੀਰਾ ਬੇਅਕਲ ਬਦਕਾਰ ॥੧ ॥
ਮੈਂ ਗੁਨਹਗਾਰ ਗੁਮਰਾਹ ਗਾਫਿਲ ਕਮਦਿਲਾ ਕਰਤਾਰ।
ਤੂੰ ਦਰਕਦਰ ਦਰਿਆਨ ਦਿਲ ਮੈਂ ਹਿਰਸਿਯਾ ਹੁਸਿਆਰ ॥੨ ॥
ਯਹ ਤਨ ਹਸਤ ਖਸਤ ਖਰਾਬ ਖਾਤਿਰ ਅੰਦੇਸਾ ਬਿਸਿਯਾਰ।
ਰਵਿਦਾਸ ਦਾਸਹਿ ਬੋਲਿ ਸਾਹਿਬ ਦੇਹੁ ਅਬ ਦੀਦਾਰ ॥੩ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਰਵ-ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਰੀਰ ਛੇਤੀ ਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਯਾ ਰਾਮਾ ਏਕ ਤੂੰ ਦਾਨਾ ਤੇਰਾ ਆਦਿ ਭੇਖ ਨਾ।
ਤੂੰ ਸਲਤਾਨ ਸੁਲਤਾਨਾ ਬੰਦਾ ਸਕਿਸਤਾ ਅਜਾਨਾ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਸਰਬ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਮੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਕੇਵਲ ਆਪ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਹੋ। ਆਪ ਹੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਆਰੰਭ ਕਰਤਾ ਹੋ ਅਤੇ ਆਪ ਦਾ ਕੋਈ ਸਰੂਪ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਪ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋ। ਇਹ ਸੰਸਾਰੀ ਬੰਦਾ ਆਪ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਤੋਂ ਅਗਿਆਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਆਪ ਤੋਂ ਵਿੱਛੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਮੈਂ ਬੇਦਿਆਨਤ ਬਦਨਜ਼ਰ ਦਰਮੰਦ ਬਰਖੁਰਦਾਰ।
ਬੇਅਦਬ ਬਦਬਖਤ ਬੀਰਾ ਬੇਅਕਲ ਬਦਕਾਰ ॥੧ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਾਰਨ ਆਪ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਤੋਂ ਅਨਜਾਨ ਜੀਵ ਨਿਮਾਣਾ, ਬੇਈਮਾਨ, ਅਗਿਆਨੀ, ਦੁਖੀ, ਬੇਕਦਰਾ, ਝੱਲਾ, ਬੇਅਕਲ ਅਤੇ ਖੋਟੇ ਆਚਰਨ ਵਾਲਾ ਇਨਸਾਨ ਹੈ।

ਮੈਂ ਗੁਨਹਗਾਰ ਗੁਮਰਾਹ ਗਾਫਿਲ ਕਮਦਿਲਾ ਕਰਤਾਰ।
ਤੂੰ ਦਰਕਦਰ ਦਰਿਆਨ ਦਿਲ ਮੈਂ ਹਿਰਸਿਯਾ ਹੁਸਿਆਰ ॥੨ ॥

ਹੇ ਕਰਤਾਰ ! ਆਪ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਜੀਵ ਗੁਨਾਹਗਾਰ, ਗੁੰਮਰਾਹ, ਬੇਸਮਝ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਦਿਲ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਦਰਿਆ ਦਿਲ, ਦਿਆਲੂ ਹੋ। ਜੀਵ, ਆਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਝੂਠੇ ਧੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਲੋਭੀ ਤੇ ਚਲਾਕ ਬਣਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ।

ਯਹ ਤਨ ਹਸਤ ਖਸਤ ਖਰਾਬ ਖਾਤਿਰ ਅੰਦੇਸਾ ਬਿਸਿਯਾਰ।
ਰਵਿਦਾਸ ਦਾਸਹਿ ਬੋਲਿ ਸਾਹਿਬ ਦੇਹੁ ਅਬ ਦੀਦਾਰ ॥੩ ॥

ਇਹ ਜੋ ਸਰੀਰ ਹੈ ਜਲਦੀ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਬਿਖਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹੇ ਜੀਵ ਇਸ ਹਾਲ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ੰਕਾ ਨਾ ਕਰ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਬੋਲੋ ਤੇ ਦੀਦਾਰ ਦਿਉ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਜੀਵ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਹੋ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ

ਸ਼ਬਦ 11

ਘਟ ਅਵਘਟ ਡੂਗਰ ਘਣਾ ਇਕੁ ਨਿਰਗੁਣੁ ਬੈਲੁ ਹਮਾਰ ॥
ਰਮਈਏ ਸਿਉ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਮੇਰੀ ਪੂੰਜੀ ਰਾਖੁ ਮੁਰਾਰਿ ॥੧ ॥
ਕੋ ਬਨਜਾਰੋ ਰਾਮ ਕੋ ਮੇਰਾ ਟਾਂਡਾ ਲਾਦਿਆ ਜਾਇ ਰੇ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਹਉ ਬਨਜਾਰੋ ਰਾਮ ਕੋ ਸਹਜ ਕਰਉ ਬ੍ਯਾਪਾਰੁ ॥
ਮੈ ਰਾਮ ਨਾਮ ਧਨੁ ਲਾਦਿਆ ਬਿਖੁ ਲਾਦੀ ਸੰਸਾਰਿ ॥੨ ॥

ਉਰਵਾਰ ਪਾਰ ਕੇ ਦਾਨੀਆ ਲਿਖਿ ਲੇਹੁ ਆਲ ਪਤਾਲੁ ॥
ਮੋਹਿ ਜਮ ਡੰਡੁ ਨ ਲਾਗਈ ਤਜੀਲੇ ਸਰਬ ਜੰਜਾਲ ॥੩ ॥
ਜੈਸਾ ਰੰਗੁ ਕਸੁੰਭ ਕਾ ਤੈਸਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥
ਮੇਰੇ ਗਮਈਏ ਰੰਗੁ ਮਜੀਠ ਕਾ ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰ ॥੪ ॥੧ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਅਗਿਆਨਤਾ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਸੰਸਾਰੀ ਬੰਧਨਾਂ ਕਾਰਨ ਬਿਖੜਾ ਹੈ ਅਤੇ ਔਖਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ-ਰੂਪੀ ਬੈਲ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਇਹ ਔਖੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੈਅ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਜੀਠੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਘਟ ਅਵਘਟ ਡੂਗਰ ਘਣਾ ਇਕੁ ਨਿਰਗੁਣੁ ਬੈਲੁ ਹਮਾਰ ॥
ਗਮਈਏ ਸਿਉ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਮੇਰੀ ਪੂੰਜੀ ਰਾਖੁ ਮੁਰਾਰਿ ॥੧ ॥

ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਗੁਣਹੀਣ ਬੈਲ ਲਈ ਪਹਾੜੀ ਦਾ ਬਿਖੜਾ ਅਤੇ ਸੰਘਣਾ ਰਸਤਾ ਤੈਅ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਲਈ ਦੁਰਲੱਭ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਅਗਿਆਨਤਾ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰੀ ਝੂਠੇ ਬੰਧਨਾਂ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਖਤਰਨਾਕ, ਪਹਾੜੀ ਵਾਂਗ ਕਠਿਨ ਅਤੇ ਜੰਗਲ ਵਾਂਗ ਘਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਲੰਘਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ-ਰੂਪੀ ਬੈਲ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਹੇ ਸਰਬ ਵਿਖੇ ਰਮੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਭੂ ! ਮੇਰੀ ਆਪ ਜੀ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਸੁਆਸਾਂ ਰੂਪੀ ਪੂੰਜੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ ਜੀ।

ਕੋ ਬਨਜਾਰੋ ਰਾਮ ਕੋ ਮੇਰਾ ਟਾਂਡਾ ਲਾਦਿਆ ਜਾਇ ਰੇ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜੇਕਰ ਰਾਮ ਨਾਮ ਦਾ ਵਣਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵਪਾਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਹਰਿ ਦੇ ਰਾਮ-ਨਾਮ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰ ਲਵੇ। ਮੇਰਾ ਟਾਂਡਾ ਹਰਿ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਲੱਦਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਹਉ ਬਨਜਾਰੋ ਰਾਮ ਕੋ ਸਹਜ ਕਰਉ ਬ੍ਯਾਪਾਰੁ ॥
ਮੈ ਰਾਮ ਨਾਮ ਧਨੁ ਲਾਦਿਆ ਬਿਖੁ ਲਾਦੀ ਸੰਸਾਰਿ ॥੨ ॥

ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਾਮ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਵਿਉਪਾਰੀ ਹਾਂ, ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉਠ ਕੇ ਨੌਆਂ ਦੁਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ-

ਮੋਹਿ ਐਸੇ ਬਨਜ ਸਿਉ ਨਹੀਨ ਕਾਜੁ ॥
ਜਿਹ ਘਟੈ ਮੂਲੁ ਨਿਤ ਬਢੈ ਬਿਆਜੁ ॥

ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਸੱਚੇ ਵਪਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਝੂਠੇ ਵਪਾਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਵਾਸਾਂ ਰੂਪੀ ਮੂਲ ਘੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਰਮਾਂ ਰੂਪੀ ਵਿਆਜ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨ ਰੂਪੀ ਬੈਲ ਉੱਤੇ ਹਰਿ ਦੇ ਰਾਮ-ਨਾਮ ਦੇ ਸੱਚੇ ਧਨ ਨੂੰ ਲੱਦਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਰੂਪੀ ਝੂਠੇ ਧਨ ਨੂੰ ਲੱਦਿਆ ਹੈ।

ਉਰਵਾਰ ਪਾਰ ਕੇ ਦਾਨੀਆ ਲਿਖਿ ਲੇਹੁ ਆਲ ਪਤਾਲੁ ॥
ਮੋਹਿ ਜਮ ਡੰਡੁ ਨ ਲਾਗਈ ਤਜੀਲੇ ਸਰਬ ਜੰਜਾਲ ॥੩ ॥

ਮੈਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਦੇ ਲੇਖੇ ਦਾ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਚਿੱਤਰਗੁਪਤ ਮੇਰੇ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਅਲ-ਪਲ ਲਿਖ ਲਵੋ ਮੈਨੂੰ ਜਮਦੂਤਾਂ ਦਾ ਦੰਡ ਲੱਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੰਜਾਲਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਮਦੂਤਾਂ ਦਾ ਡਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਝੂਠੇ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜੈਸਾ ਰੰਗੁ ਕਸੁੰਭ ਕਾ ਤੈਸਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥
ਮੇਰੇ ਗਮਈਏ ਰੰਗੁ ਮਜੀਠ ਕਾ ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰ ॥੪ ॥੧ ॥

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਸੁੰਭ ਦਾ ਰੰਗ ਕੱਚਾ ਤੇ ਅਸਥਿਰ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਵੀ ਅਸਥਿਰ ਤੇ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੇ ਹਰਿ ਦਾ ਰੰਗ ਮਜੀਠ ਵਾਂਗ ਪੱਕਾ, ਸਥਿਰ ਤੇ ਸਦੀਵੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਚਮਾਰ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਸ਼ਬਦ 12

ਸਤਜੁਗਿ ਸਤੁ ਤੇਤਾ ਜਗੀ ਦੁਆਪਰਿ ਪੂਜਾਚਾਰ ॥
ਤੀਨੌ ਜੁਗ ਤੀਨੌ ਦਿੜੇ ਕਲਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਅਧਾਰ ॥੧ ॥
ਪਾਰੁ ਕੈਸੇ ਪਾਇਬੋ ਰੇ ॥ ਮੋ ਸਉ ਕੋਊ ਨ ਕਹੈ ਸਮਝਾਇ ॥
ਜਾ ਤੇ ਆਵਾਗਵਨੁ ਬਿਲਾਇ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਧਰਮ ਨਿਰੂਪੀਐ ਕਰਤਾ ਦੀਸੈ ਸਭ ਲੋਇ ॥
ਕਵਨ ਕਰਮ ਤੇ ਛੂਟੀਐ ਜਿਹ ਸਾਧੇ ਸਭ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥੨ ॥
ਕਰਮ ਅਕਰਮ ਬੀਚਾਰੀਐ ਸੰਕਾ ਸੁਨਿ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ॥

ਸੰਸਾ ਸਦ ਹਿਰਦੈ ਬਸੈ ਕਉਨੁ ਹਿਰੈ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥੩ ॥
ਬਾਹਰੁ ਉਦਕਿ ਪਖਾਰੀਐ ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਬਿਬਿਧਿ ਬਿਕਾਰ ॥
ਸੁਧ ਕਵਨ ਪਰ ਹੋਇਬੋ ਸੁਚ ਕੁੰਚਰ ਬਿਧਿ ਬਿਉਹਾਰ ॥੪ ॥
ਰਵਿ ਪ੍ਰਗਾਸ ਰਜਨੀ ਜਥਾ ਗਤਿ ਜਾਨਤ ਸਭ ਸੰਸਾਰ ॥
ਪਾਰਸ ਮਾਨੋ ਤਾਬੋ ਛੁਏ ਕਨਕ ਹੋਤ ਨਹੀ ਬਾਰ ॥੫ ॥
ਪਰਮ ਪਰਸ ਗੁਰੁ ਭੇਟੀਐ ਪੂਰਬ ਲਿਖਤ ਲਿਲਾਟ ॥
ਉਨਮਨ ਮਨ ਮਨ ਹੀ ਮਿਲੇ ਛੁਟਕਤ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ॥੬ ॥
ਭਗਤਿ ਜੁਗਤਿ ਮਤਿ ਸਤਿ ਕਰੀ ਭ੍ਰਮ ਬੰਧਨ ਕਾਟਿ ਬਿਕਾਰ ॥
ਸੋਈ ਬਸਿ ਰਸਿ ਮਨ ਮਿਲੇ ਗੁਨ ਨਿਰਗੁਨ ਏਕ ਬਿਚਾਰ ॥੭ ॥
ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਨਿਗ੍ਰਹ ਕੀਏ ਟਾਰੀ ਨ ਟਰੈ ਭ੍ਰਮ ਫਾਸ ॥
ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਨਹੀ ਊਪਜੈ ਤਾ ਤੇ ਰਵਿਦਾਸ ਉਦਾਸ ॥੮ ॥੧ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਮੁੱਚੀ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਦਾ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ 'ਚੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਪਰਮ ਪਾਰਸ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋਣ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਜੀਵ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਅਤੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸਰਗੁਣ ਅਤੇ ਨਿਰਗੁਣ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਇਕੋ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਤਜੁਗਿ ਸਤੁ ਤੇਤਾ ਜਗੀ ਦੁਆਪਰਿ ਪੂਜਾਚਾਰ ॥
ਤੀਨੌ ਜੁਗ ਤੀਨੌ ਦਿੜੇ ਕਲਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਅਧਾਰ ॥੧ ॥

ਪਹਿਲਾ ਅਰਥ-ਸਤਿਯੁੱਗ ਵਿਚ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਸੀ, ਤ੍ਰੇਤਾ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਯੱਗ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਸੀ, ਦੁਆਪਰ ਵਿਚ ਪੂਜਾ ਤੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਤੱਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਸੀ। ਤਿੰਨੇ ਯੁੱਗਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਕਰਮ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਸਨ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਨ, ਪਰ ਕਲਯੁੱਗ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਆਸਰਾ ਹੈ।

ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ— ਸਤਿਯੁੱਗ ਵਿਚ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਸੀ ਤੇ ਤ੍ਰੇਤਾ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਯੱਗ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੁਆਪਰ ਵਿਚ ਪੂਜਾ ਦੀ। ਤਿੰਨੇ ਯੁੱਗਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨੇ ਕਰਮ ਵੇਦਾਂ ਸ਼ਾਸ਼ਤਰਾਂ ਵਿਚ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਕਲਯੁੱਗ ਵਿਚ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਚੌਹਾਂ ਯੁੱਗਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦੇ ਹੋਏ ਸਮੁੱਚੀ ਕਾਇਨਾਤ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਚਾਰ ਯੁੱਗਾਂ ਦੇ ਕਰਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਭਵਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝਾ ਕੇ ਵੀ ਕੋਈ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹਨਾਂ

ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਕਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਮੁਕਤੀ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਪਾਰੁ ਕੈਸੇ ਪਾਇਬੋ ਰੇ ॥ਮੋ ਸਉ ਕੋਊ ਨ ਕਹੈ ਸਮਝਾਇ ॥
ਜਾ ਤੇ ਆਵਾਗਵਨੁ ਬਿਲਾਇ ॥੧ ॥ਰਹਾਉ ॥

ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਭਵਸਾਗਰ ਤੋਂ ਅਤੇ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਹੈ ? ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਕਹਿ ਕੇ ਸਮਝਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਦਰਸਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਧਰਮ ਨਿਰੂਪੀਐ ਕਰਤਾ ਦੀਸੈ ਸਭ ਲੋਇ ॥
ਕਵਨ ਕਰਮ ਤੇ ਛੂਟੀਐ ਜਿਹ ਸਾਧੇ ਸਭ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥੨ ॥

ਵੇਦਾਂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਧਰਮ-ਕਰਮ ਮਿੱਥੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਨੇਕਾਂ ਕਰਮਾਂ 'ਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਕਰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਭ ਸਿੱਧੀਆਂ ਭਾਵ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਕਰਮ ਅਕਰਮ ਬੀਚਾਰੀਐ ਸੰਕਾ ਸੁਨਿ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ॥
ਸੰਸਾ ਸਦ ਹਿਰਦੈ ਬਸੈ ਕਉਨੁ ਹਿਰੈ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥੩ ॥

ਵੇਦਾਂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ੰਕੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਕਰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਕਿਹੜਾ ਕਰਮ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹਨਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਭਰਮ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਤੱਕ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਭਰਮ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ ? ਭਰਮ ਹੀ ਤਾਂ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਬਾਹਰੁ ਉਦਕਿ ਪਖਾਰੀਐ ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਬਿਬਿਧਿ ਬਿਕਾਰ ॥
ਸੁਧ ਕਵਨ ਪਰ ਹੋਇਬੋ ਸੁਚ ਕੁੰਚਰ ਬਿਧਿ ਬਿਉਹਾਰ ॥੪ ॥

ਜੇਕਰ ਤੀਰਥਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਮੈਲ ਤਾਂ ਉਤਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਕਾਰ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਧੋਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਫਿਰ ਜੀਵ ਨੇ ਕਿਹੜੇ ਕਰਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋਣਾ ਹੈ ? ਜੀਵ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਤਾਂ ਹਾਥੀ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਨਹਾ ਦਈਏ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਉੱਪਰ ਚਿੱਕੜ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਫਿਰ ਮੈਲਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਰਵਿ ਪ੍ਰਗਾਸ ਰਜਨੀ ਜਥਾ ਗਤਿ ਜਾਨਤ ਸਭ ਸੰਸਾਰ ॥
ਪਾਰਸ ਮਾਨੌ ਤਾਬੋ ਛੁਏ ਕਨਕ ਹੋਤ ਨਹੀ ਬਾਰ ॥੫ ॥

ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਮਹਾਨ ਸੱਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਸੂਰਜ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਰਾਤ ਦਾ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਤੱਕ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਓਨਾ ਚਿਰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਪਰਮ ਪਰਸ ਗੁਰੁ ਭੇਟੀਐ ਪੂਰਬ ਲਿਖਤ ਲਿਲਾਟ ॥
ਉਨਮਨ ਮਨ ਮਨ ਹੀ ਮਿਲੇ ਛੁਟਕਤ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ॥੬ ॥

ਜੀਵ ਨੂੰ ਪਰਮ ਪਾਰਸ ਗੁਰੂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਉਸਦੇ ਮਸਤਕ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਲੇਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਜਾ ਕੇ ਮਸਤਕਿ ਲਿਖਿਓ ਕਰਮਾ ॥
ਸੋ ਭਜਿ ਪਰਿ ਹੈ ਗੁਰ ਕੀ ਸਰਨਾ ॥

ਜਿਸ ਜੀਵ ਦੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਦੌੜ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਪ੍ਰੌੜ੍ਹਤਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਜੀ ਕਰਦੇ ਹਨ—

ਕਬੀਰ ਸਾਧੂ ਸੰਗੁ ਪਰਾਪਤੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇ ਲਿਲਾਟ ॥)

ਪਰਸ ਪਾਰਸ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਸਖ਼ਤ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੀਵ ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਗਤਿ ਜੁਗਤਿ ਮਤਿ ਸਤਿ ਕਰੀ ਭ੍ਰਮ ਬੰਧਨ ਕਾਟਿ ਬਿਕਾਰ ॥
ਸੋਈ ਬਸਿ ਰਸਿ ਮਨ ਮਿਲੇ ਗੁਨ ਨਿਰਗੁਨ ਏਕ ਬਿਚਾਰ ॥੭ ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਭਗਤੀ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਨੂੰ ਸਤਿ ਕਰਕੇ ਜਾਣ ਲਿਆ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਭਰਮਾਂ ਤੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨ ਕੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਿਰਗੁਣ ਤੇ ਸਰਗੁਣ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਇਕੋ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਗੂੰਗੇ ਮਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸੁ ਚਾਖਿਆ ਪੂਛੇ ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਹੋ ॥੩ ॥

ਭਾਵ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਕ ਗੂੰਗਾ ਵਿਅਕਤੀ ਗੁੜ ਖਾਣ ਉਪਰੰਤ ਉਸਦੀ ਮਿਠਾਸ ਦਾ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਰਮ ਆਨੰਦ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ—

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਗੁੰਗੈ ਗੁੜੁ ਖਾਇਆ ਪੂਛੇ ਤੇ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ॥)

ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਨਿਗ੍ਰਹ ਕੀਏ ਟਾਰੀ ਨ ਟਰੈ ਭ੍ਰਮ ਫਾਸ ॥
ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਨਹੀ ਊਪਜੈ ਤਾ ਤੇ ਰਵਿਦਾਸ ਉਦਾਸ ॥੮ ॥੧ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੇ ਅਨੇਕ ਯਤਨ ਕਰ ਲਵੇ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਭਰਮ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮਾ-ਭਗਤੀ ਉਤਪੰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਉਦਾਸ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ

ਸ਼ਬਦ 13

ਕੂਪੁ ਭਰਿਓ ਜੈਸੇ ਦਾਦਿਰਾ ਕਛੁ ਦੇਸੁ ਬਿਦੇਸੁ ਨ ਬੂਝ ॥
ਐਸੇ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਬਿਖਿਆ ਬਿਮੋਹਿਆ ਕਛੁ ਆਰਾਪਾਰੁ ਨ ਸੂਝ ॥੧ ॥
ਸਗਲ ਭਵਨ ਕੇ ਨਾਇਕਾ ਇਕੁ ਛਿਨੁ ਦਰਸੁ ਦਿਖਾਇ ਜੀ ॥੧ ॥ਰਹਾਉ ॥
ਮਲਿਨ ਭਈ ਮਤਿ ਮਾਧਵਾ ਤੇਰੀ ਗਤਿ ਲਖੀ ਨ ਜਾਇ ॥
ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਭ੍ਰਮੁ ਚੂਕਈ ਮੈ ਸੁਮਤਿ ਦੇਹੁ ਸਮਝਾਇ ॥੨ ॥
ਜੋਗੀਸਰ ਪਾਵਹਿ ਨਹੀ ਤੁਅ ਗੁਣ ਕਥਨੁ ਅਪਾਰ ॥
ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਕੈ ਕਾਰਣੈ ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰ ॥੩ ॥੧ ॥

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੇ ਦੁਰਲੱਭ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਹਾਲਤ ਖੂਹ ਦੇ ਡੱਡੂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੂਹ ਦੇ ਡੱਡੂ ਨੂੰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਰਕੇ ਖੂਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਜੀਵ ਆਪਣਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੇ ਅਸਲੀ ਮਨੋਰਥ ਦੇ ਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਅਤੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਰੂਪੀ ਖੂਹ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਲੋਕ ਸਵਾਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕੂਪੁ ਭਰਿਓ ਜੈਸੇ ਦਾਦਿਰਾ ਕਛੁ ਦੇਸੁ ਬਿਦੇਸੁ ਨ ਬੂਝ ॥
ਐਸੇ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਬਿਖਿਆ ਬਿਮੋਹਿਆ ਕਛੁ ਆਰਾਪਾਰੁ ਨ ਸੂਝ ॥੧ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਜਿਵੇਂ ਖੂਹ ਵਿਚ ਡੱਡੂ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਖੂਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਖ਼ਬਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਡੱਡੂ ਦਾ ਮਨ ਅਗਿਆਨਤਾ-ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਲਿਪਤ ਹੋਏ ਨੂੰ ਖੂਹ ਤੋਂ

ਬਾਹਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਖ਼ਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇਸ ਜੀਵ ਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਨ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਭਰਮ ਰੂਪੀ ਖੂਹ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਸੰਵਾਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਕ ਵਾਰ ਖੂਹ ਵਿਚ ਇਕ ਡੱਡੂ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਤਰਸਯੋਗ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮਾਨਸਰੋਵਰ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹੰਸ ਨੂੰ ਉਸ 'ਤੇ ਦਇਆ ਆਈ। ਉਸ ਨੇ ਡੱਡੂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਭਾਈ ਤੈਨੂੰ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਲੈ ਚੱਲੀਏ। ਉਥੇ ਹੀਰੇ ਮੋਤੀ ਚੁਗਾਂਗੇ ਤੇ ਆਨੰਦ ਭਰਿਆ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਾਂਗੇ। ਡੱਡੂ ਖੂਹ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਦਾ ਦੂਸਰੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪੁੱਜਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ, 'ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਏ ?' ਤਾਂ ਹੰਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਤਾਂ ਅਥਾਹ ਹੈ, ਤੇਰੀਆਂ ਛਾਲਾਂ ਕੀ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਜੀਵ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਲੋਕ ਸੰਵਾਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਸੰਤ ਇਸ ਨੂੰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਰੂਪੀ ਖੂਹ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਲੋਕ ਸਹੇਲਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ—

ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦੁਇ ਭਲੇ ਏਕੁ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮ ॥

ਰਾਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮੁ ॥

ਸਿਮਰਨ ਵਾਸਤੇ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਭਲੇ ਹਨ—ਸੰਤ ਵੀ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵੀ। ਪ੍ਰਭੂ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਸੰਤ ਜੀਵ ਨੂੰ ਨਾਮ ਜਪਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ।)

ਪਰ ਇਹ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਧਨ, ਇਸਤਰੀ, ਪੁੱਤਰ ਜੈਸਾ ਸੁੱਖ ਹੈ ? ਸੰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਤਾਂ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ। ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੀਆਂ ਸਭ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਧਨ, ਇਸਤਰੀ, ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਤਾਂ ਜੀਵ ਦੇ ਨਾਲ ਕੇਵਲ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਹੈ।

ਸਗਲ ਭਵਨ ਕੇ ਨਾਇਕਾ ਇਕੁ ਛਿਨੁ ਦਰਸੁ ਦਿਖਾਇ ਜੀ ॥੧ ॥ਰਹਾਉ ॥

ਸਭ ਭਵਨਾਂ ਭਾਵ ਖੰਡਾਂ-ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਇਕ ਛਿੰਨ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓ ਜੀ। ਸਭ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਆਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ

ਇਕ ਛਿੰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣਾ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਖਾ ਦਿਓ ਜੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਮਲਿਨ ਭਈ ਮਤਿ ਮਾਧਵਾ ਤੇਰੀ ਗਤਿ ਲਖੀ ਨ ਜਾਇ ॥
ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਭ੍ਰਮੁ ਚੂਕਈ ਮੈ ਸੁਮਤਿ ਦੇਹੁ ਸਮਝਾਇ ॥੨ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਜੀਵ ਦੀ ਮਤ ਐਨੀ ਮੈਲੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਆਪ ਕਿਰਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰੋ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਰਮ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ, ਭਾਵ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਭ, ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਬੁੱਧੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਹੋਵੇ।

ਜੋਗੀਸਰ ਪਾਵਹਿ ਨਹੀ ਤੁਅ ਗੁਣ ਕਥਨੁ ਅਪਾਰ ॥
ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਕੈ ਕਾਰਣੈ ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰ ॥੩ ॥੧ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜੋਗੀ ਵੀ ਆਪ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਦੇ ਗੁਣ ਬੇਅੰਤ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਚਮਾਰ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰੇਮ-ਭਗਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਆਪ ਦੇ ਗੁਣ-ਗਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।

ਆਸਾ ਬਾਣੀ

ਸ਼ਬਦ 14

ਮ੍ਰਿਗ ਮੀਨ ਭ੍ਰਿੰਗ ਪਤੰਗ ਕੁੰਚਰ ਏਕ ਦੋਖ ਬਿਨਾਸ ॥
ਪੰਚ ਦੋਖ ਅਸਾਧ ਜਾ ਮਹਿ ਤਾ ਕੀ ਕੇਤਕ ਆਸ ॥੧ ॥
ਮਾਧੋ ਅਬਿਦਿਆ ਹਿਤ ਕੀਨ ॥
ਬਿਬੇਕ ਦੀਪ ਮਲੀਨ ॥੧ ॥ਰਹਾਉ ॥
ਤ੍ਰਿਗਦ ਜੋਨਿ ਅਚੇਤ ਸੰਭਵ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਅਸੋਚ ॥
ਮਾਨੁਖਾ ਅਵਤਾਰ ਦੁਲਭ ਤਿਹੀ ਸੰਗਤਿ ਪੋਚ ॥੨ ॥
ਜੀਅ ਜੰਤ ਜਹਾ ਜਹਾ ਲਗੁ ਕਰਮ ਕੇ ਬਸਿ ਜਾਇ ॥
ਕਾਲ ਫਾਸ ਅਬਧ ਲਾਗੇ ਕਛੁ ਨ ਚਲੈ ਉਪਾਇ ॥੩ ॥
ਰਵਿਦਾਸ ਦਾਸ ਉਦਾਸ ਤਜੁ ਭ੍ਰਮੁ ਤਪਨ ਤਪੁ ਗੁਰ ਗਿਆਨ ॥
ਭਗਤ ਜਨ ਭੈ ਹਰਨ ਪਰਮਾਨੰਦ ਕਰਹੁ ਨਿਦਾਨ ॥੪ ॥੧ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਜੀਵ ਦੇ ਜੀਵਨ ਉੱਤੇ ਪੰਜਾਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਜੀਵ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਗਿਆਨਤਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਭ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ।

ਮ੍ਰਿਗ ਮੀਨ ਭ੍ਰਿੰਗ ਪਤੰਗ ਕੁੰਚਰ ਏਕ ਦੋਖ ਬਿਨਾਸ ॥
ਪੰਚ ਦੋਖ ਅਸਾਧ ਜਾ ਮਹਿ ਤਾ ਕੀ ਕੇਤਕ ਆਸ ॥੧ ॥

ਹਿਰਨ, ਮੱਛੀ, ਭੌਰਾ, ਪਤੰਗਾ ਅਤੇ ਹਾਥੀ ਇਹਨਾਂ ਪੰਜਾਂ ਵਿਚ ਇਕ-ਇਕ ਦੋਸ਼ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਿਰਨ ਨੂੰ ਕੰਨ-ਰਸ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨੇ ਹਿਰਨ ਨੂੰ ਫੜਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਘੰਡੇ-ਹੇੜੇ ਦਾ ਨਾਦ ਵਜਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿਰਨ ਘੰਡੇ-ਹੇੜੇ ਦਾ ਨਾਦ ਸੁਣਦਾ ਹੋਇਆ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।ਮੱਛੀ ਜੀਭ ਦੇ ਸਵਾਦ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਕੁੰਡੀ ਨਾਲ ਮਾਸ ਲਾ ਕੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਸੁੱਟਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੱਛੀ ਜੀਭ ਦੇ ਸਵਾਦ ਕਰਕੇ ਮਾਸ ਖਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕੁੰਡੀ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਫਸਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭੌਰਾ ਨੱਕ-ਰਸ ਕਾਰਨ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਗਵਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਸੂਰਜ ਉਦੈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਮਲ ਦਾ ਫੁੱਲ ਖਿੜਦਾ ਹੈ। ਭੌਰਾ ਇਸ 'ਤੇ ਸੁਗੰਧੀ ਲੈਣ ਲਈ ਬੈਠਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸੂਰਜ ਛਿਪਦਾ ਹੈ, ਕਮਲ ਦਾ ਫੁੱਲ ਬੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭੌਰਾ ਕਮਲ ਦੇ ਫੁੱਲ ਵਿਚ ਘੁੱਟ ਹੋ ਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਤੰਗੇ ਨੂੰ ਅੱਖ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਦਾ ਰਸ ਹੈ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੇਖਦਾ ਦੇਖਦਾ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਸੜ ਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਥੀ ਵਿਚ ਕਾਮ-ਵਾਸਨਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨੇ ਫੜਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਟੋਆ ਪੁੱਟ ਕੇ ਉਪਰ ਕਾਨਿਆਂ ਦੀ ਛੱਤ ਪਾ ਕੇ ਉੱਪਰ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੀ ਹੱਥਣੀ ਬਣਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਥੀ ਹੱਥਣੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪੁੱਜਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਟੋਏ ਵਿਚ ਗਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਮਹਾਵਤ ਦੇ ਕੁੰਡੇ ਸਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਜੀਵ ਵਿੱਚ ਨਾ ਸਾਧੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜ ਦੋਖ ਹਨ, ਇਸਦੇ ਬਚਣ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਮਾਧੋ ਅਬਿਦਿਆ ਹਿਤ ਕੀਨ ॥
ਬਿਬੇਕ ਦੀਪ ਮਲੀਨ ॥੧ ॥ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਇਸ ਜੀਵ ਨੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਹਿੱਤ ਜਾਣਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਣ ਜੀਵ ਦੀ ਸੋਚਣ ਸਮਝਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਸਤਿ-ਅਸਤਿ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਮੈਲੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਵਿੱਦਿਆ ਦੀ ਘਾਟ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜੀਵ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਵਿਅਰਥ ਗੁਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਤ੍ਰਿਗਦ ਜੋਨਿ ਅਚੇਤ ਸੰਭਵ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਅਸੋਚ ॥
ਮਾਨੁਖਾ ਅਵਤਾਰ ਦੁਲਭ ਤਿਹੀ ਸੰਗਤਿ ਪੋਚ ॥੨ ॥

ਟੇਢੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਚੇਤਨਤਾ ਇਨਸਾਨ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸੰਭਾਵਤ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਪੁੰਨ-ਪਾਪ ਦੀ, ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ ਦੀ ਸੋਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਅਵਤਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਕਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਨੀਚ ਹੈ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥ ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥
ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ ॥ ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ ॥੧ ॥

ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਜਨਮ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਤਰਸਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਜਨਮ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਲਈ ਮਿਲਿਆ ਹੈ)।

ਜੀਅ ਜੰਤ ਜਹਾ ਜਹਾ ਲਗੁ ਕਰਮ ਕੇ ਬਸਿ ਜਾਇ ॥
ਕਾਲ ਫਾਸ ਅਬਧ ਲਾਗੇ ਕਛੁ ਨ ਚਲੈ ਉਪਾਇ ॥੩ ॥

ਜੀਵ ਜਿੱਥੇ-ਜਿੱਥੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਵਸੀਕਾਰ ਲੱਗੇ ਹਨ ਪਰ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਨਾ ਕੱਟੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਾਲ ਰੂਪੀ ਮੌਤ ਦੀ ਫਾਹੀ ਆ ਕੇ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਅੱਗੇ ਜੀਵ ਦਾ ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਦਾਸ ਉਦਾਸ ਤਜੁ ਭ੍ਰਮੁ ਤਪਨ ਤਪੁ ਗੁਰ ਗਿਆਨ ॥
ਭਗਤ ਜਨ ਭੈ ਹਰਨ ਪਰਮਾਨੰਦ ਕਰਹੁ ਨਿਦਾਨ ॥੪ ॥੧ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਤਪਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਤਪ ਗੁਰੂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਮਤ ਸੰਸਾਰ ਵਲੋਂ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਭਰਮ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਆਪਣੇ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਡਰ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਹੇ ਪਰਮਾਨੰਦ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਆਪ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜੀਵ ਦੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰੋ ਜੀ।

ਸ਼ਬਦ 15

ਸੰਤ ਤੁਝੀ ਤਨੁ ਸੰਗਤਿ ਪ੍ਰਾਨ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਗਿਆਨ ਜਾਨੈ ਸੰਤ ਦੇਵਾ ਦੇਵ ॥੧ ॥
ਸੰਤ ਚੀ ਸੰਗਤਿ ਸੰਤ ਕਥਾ ਰਸੁ ॥
ਸੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਮਾਝੈ ਦੀਜੈ ਦੇਵਾ ਦੇਵ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸੰਤ ਆਚਰਣ ਸੰਤ ਚੋ ਮਾਰਗੁ ਸੰਤ ਚ ਓਲ੍ਹਗ ਓਲ੍ਹਗਣੀ ॥੨ ॥

ਅਉਰ ਇਕ ਮਾਗਉ ਭਗਤਿ ਚਿੰਤਾਮਣਿ ॥
ਜਣੀ ਲਖਾਵਹੁ ਅਸੰਤ ਪਾਪੀ ਸਣਿ ॥੩ ॥
ਰਵਿਦਾਸੁ ਭਣੈ ਜੋ ਜਾਣੈ ਸੋ ਜਾਣੁ ॥
ਸੰਤ ਅਨੰਤਹਿ ਅੰਤਰੁ ਨਾਹੀ ॥੪ ॥੨ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਹੀ ਏਕਤਾ, ਸਮਾਨਤਾ, ਭਾਈਚਾਰਾ, ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸੰਤ ਤੁਝੀ ਤਨੁ ਸੰਗਤਿ ਪ੍ਰਾਨ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਗਿਆਨ ਜਾਨੈ ਸੰਤ ਦੇਵਾ ਦੇਵ ॥੧ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਸੰਤ ਆਪ ਦਾ ਸਰੀਰ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਆਪ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਹੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਦੇਵਾਂ ਦੇ ਪੂਜਨੀਕ ਦੇਵ ਹਨ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਸਰੂਪ ਹਨ।

(ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ—

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ, ਪ੍ਰਭਿ ਸਾਧਸੰਗਿ ਮੇਲੀ ॥
ਜਾ ਫਿਰਿ ਦੇਖਾ ਤਾ ਮੇਰਾ ਅਲਹੁ ਬੇਲੀ ॥੩ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਮੇਲਿਆ ਤਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਜਿੱਧਰ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਮੈਨੂੰ ਅੱਲ੍ਹਾ ਬੇਲੀ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ)।

ਸੰਤ ਚੀ ਸੰਗਤਿ ਸੰਤ ਕਥਾ ਰਸੁ ॥
ਸੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਮਾਝੈ ਦੀਜੈ ਦੇਵਾ ਦੇਵ ॥੧ ॥ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਦੇਵਾ ਦੇ ਦੇਵ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਮੈਨੂੰ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਦਾ ਆਨੰਦ ਅਤੇ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇਣਾ ਕਰੋ ਜੀ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਮਹਾਰਾਜ ਵੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਸੰਤਸੰਗਤਿ ਰਾਮੁ ਰਿਦੈ ਬਸਾਈ ॥੧ ॥

.....

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਉਪਜੈ ਬਿਸ੍ਵਾਸ ॥
ਬਾਹਰਿ ਭੀਤਰਿ ਸਦਾ ਪ੍ਰਗਾਸ ॥੪ ॥

ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਜੀਵ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਵਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੁਆਰਾ ਮਨ ਵਿਚ ਭਰੋਸਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਸਦਾ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ।)

ਸੰਤ ਆਚਰਣ ਸੰਤ ਚੋ ਮਾਰਗੁ ਸੰਤ ਚ ਓਲ੍ਹਗ ਓਲ੍ਹਗਣੀ ॥੨ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਸੰਤਾਂ ਵਾਲਾ ਆਚਰਣ ਅਤੇ ਸੰਤਾਂ ਵਾਲਾ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਰਸਤਾ ਮੈਨੂੰ ਦਿਉ ਜੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਆਚਰਣ ਤੇ ਮਾਰਗ ਸਭ ਤੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਮੈਨੂੰ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਾਸਾਂ ਦਾ ਦਾਸ ਬਣਾ ਦਿਓ ਜੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਾਸਾਂ ਦਾ ਦਾਸ ਬਣਨ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਸੰਤਾਂ ਵਾਲੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ।

ਅਉਰ ਇਕ ਮਾਗਉ ਭਗਤਿ ਚਿੰਤਾਮਣਿ ॥
ਜਣੀ ਲਖਾਵਹੁ ਅਸੰਤ ਪਾਪੀ ਸਣਿ ॥੩ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਆਪ ਪਾਸੋਂ ਇਕ ਹੋਰ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮਨ ਇੱਛਿਤ ਫ਼ਲ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਭਗਤੀ–ਮਣੀ ਦਿਓ, ਪਰ ਕਦੇ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਐਸੇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ, ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਉਲਟ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾ ਕਰਾਓ ਜੀ।

(ਸਤਿਗੁਰ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਸੰਤੁ ਮਿਲੈ ਕਿਛੁ ਸੁਨੀਐ ਕਹੀਐ ।।
ਮਿਲੈ ਅਸੰਤੁ ਮਸਟਿ ਕਰਿ ਰਹੀਐ ॥੧ ॥

ਜੇਕਰ ਸੰਤ ਮਿਲ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਰਵਣ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸ਼ੰਕਾ ਹੋਵੇ ਉਹਨਾਂ ਪਾਸੋਂ ਇਸ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਦਾ ਬਚਨ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਖੋਟਾ ਪੁਰਸ਼ ਕਿਤੇ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਸਾਹਮਣੇ ਚੁੱਪ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ)।

ਰਵਿਦਾਸੁ ਭਣੈ ਜੋ ਜਾਣੈ ਸੋ ਜਾਣੁ ॥
ਸੰਤ ਅਨੰਤਹਿ ਅੰਤਰੁ ਨਾਹੀ ॥੪ ॥੨ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਸਮਝਣ ਪਰ ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਅਤੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੰਤ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹਨ।

ਸ਼ਬਦ 16

ਤੁਮ ਚੰਦਨ ਹਮ ਇਰੰਡ ਬਾਪੁਰੇ ਸੰਗਿ ਤੁਮਾਰੇ ਬਾਸਾ ॥
ਨੀਚ ਰੂਖ ਤੇ ਊਚ ਭਏ ਹੈ ਗੰਧ ਸੁਗੰਧ ਨਿਵਾਸਾ ॥੧ ॥
ਮਾਧਉ ਸਤਸੰਗਤਿ ਸਰਨਿ ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ ॥
ਹਮ ਅਉਗਨ ਤੁਮ੍ ਉਪਕਾਰੀ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤੁਮ ਮਖਤੂਲ ਸੁਪੇਦ ਸਪੀਅਲ ਹਮ ਬਪੁਰੇ ਜਸ ਕੀਰਾ ॥
ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਰਹੀਐ ਮਾਧਉ ਜੈਸੇ ਮਧੁਪ ਮਖੀਰਾ ॥੨ ॥

ਜਾਤੀ ਓਛਾ ਪਾਤੀ ਓਛਾ ਓਛਾ ਜਨਮੁ ਹਮਾਰਾ ॥
ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਕੀ ਸੇਵ ਨ ਕੀਨ੍ਹੀ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰਾ ॥੩ ॥੩ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗਤ ਵਿਚ ਮਧੂ ਮੱਖੀਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲ ਕੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਤੁਮ ਚੰਦਨ ਹਮ ਇਰੰਡ ਬਾਪੁਰੇ ਸੰਗਿ ਤੁਮਾਰੇ ਬਾਸਾ ॥
ਨੀਚ ਰੂਖ ਤੇ ਊਚ ਭਏ ਹੈ ਗੰਧ ਸੁਗੰਧ ਨਿਵਾਸਾ ॥੧ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਆਪ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਚੰਦਨ ਵਾਂਗ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੋ। ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਵਿਕਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਇਰੰਡ ਵਾਂਗ ਗੁਣਹੀਨ ਹਾਂ ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਚੰਦਨ ਪਾਸ ਅਰਿੰਡ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਸਾਡਾ ਵਾਸਾ ਆਪ ਪਾਸ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਚੰਦਨ ਦੇ ਕੋਲ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਇਰੰਡ ਵਿਚ ਵੀ ਚੰਦਨ ਵਰਗੀ ਸੁਗੰਧੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨੀਚ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਇਰੰਡ ਚੰਦਨ ਵਰਗਾ ਹੀ ਉੱਤਮ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਆਪ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ।

ਮਾਧਉ ਸਤਸੰਗਤਿ ਸਰਨਿ ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ ॥
ਹਮ ਅਉਗਨ ਤੁਮ੍ ਉਪਕਾਰੀ ॥੧ ॥ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਆਪ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਹੀ ਸਤਿਸੰਗਤ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਔਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਪਰ ਆਪ ਉਪਕਾਰੀ ਹੋ ਤੇ ਜੀਵਾਂ 'ਤੇ ਦਇਆ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਔਗੁਣ ਬਖ਼ਸ਼ਣਹਾਰ ਹੋ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਜਿਨ ਕਉ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਤ ਹੈ ਗੋਬਿੰਦ
ਤੇ ਸਤਿਸੰਗਿ ਮਿਲਾਤ ॥੩ ॥

ਜਿਸ ਜੀਵ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਸਤਿਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।)

ਤੁਮ ਮਖਤੂਲ ਸੁਪੇਦ ਸਪੀਅਲ ਹਮ ਬਪੁਰੇ ਜਸ ਕੀਰਾ ॥
ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਰਹੀਐ ਮਾਧਉ ਜੈਸੇ ਮਧੁਪ ਮਖੀਰਾ ॥੨ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਆਪ ਚਿੱਟੇ ਪੀਲੇ ਰੇਸ਼ਮ ਵਾਂਗ ਹੋ। ਅਸੀਂ ਔਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਕੀੜੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਵਿਕਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਕੀੜਿਆਂ ਵਾਂਗ ਨਿਕੰਮੇ ਹਾਂ ਪਰ ਆਪ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ। ਅਸੀਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਕੇ ਰਹੀਏ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਹਿਦ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਸ਼ਹਿਦ ਦੇ ਛੱਤੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਧੂ ਮੱਖੀ ਆਪਣੇ ਹਾਕਮ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਬੰਦ ਹੈ। ਹਿੰਮਤ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਵਿਚ ਪਰਪੱਕ ਹੈ। ਹੱਕ ਖੋਹਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਮਿਠਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਆਪ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਆਪ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਿਲਕੇ ਰਹੀਏ ਜੀ।

ਜਾਤੀ ਓਛਾ ਪਾਤੀ ਓਛਾ ਓਛਾ ਜਨਮੁ ਹਮਾਰਾ ॥
ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਕੀ ਸੇਵ ਨ ਕੀਨ੍ਹੀ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰਾ ॥੩ ॥੩ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਨੀਚ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੀਵ ਨੇ ਦੁਰਲੱਭ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਰੂਪੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਸ਼ਬਦ 17

ਕਹਾ ਭਇਓ ਜਉ ਤਨੁ ਭਇਓ ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ॥
ਪ੍ਰੇਮੁ ਜਾਇ ਤਉ ਡਰਪੈ ਤੇਰੋ ਜਨੁ ॥੧ ॥
ਤੁਝਹਿ ਚਰਨ ਅਰਬਿੰਦ ਭਵਨ ਮਨੁ ॥
ਪਾਨ ਕਰਤ ਪਾਇਓ ਪਾਇਓ ਰਾਮਈਆ ਧਨੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸੰਪਤਿ ਬਿਪਤਿ ਪਟਲ ਮਾਇਆ ਧਨੁ ॥
ਤਾ ਮਹਿ ਮਗਨ ਹੋਤ ਨ ਤੇਰੋ ਜਨੁ ॥੨ ॥
ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਜੇਵਰੀ ਬਾਧਿਓ ਤੇਰੋ ਜਨ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਛੂਟਿਬੋ ਕਵਨ ਗੁਨ ॥੩ ॥੪ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ-ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਟੋਟੇ-ਟੋਟੇ ਹੋਣ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪੀ ਰੱਸੀ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਹਾ ਭਇਓ ਜਉ ਤਨੁ ਭਇਓ ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ॥
ਪ੍ਰੇਮੁ ਜਾਇ ਤਉ ਡਰਪੈ ਤੇਰੋ ਜਨੁ ॥੧ ॥

ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਤੀ ਤੀਬਰ ਤੇ ਅਥਾਹ ਪਿਆਰ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ, ਡਰ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚੋਂ ਆਪ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾ ਘੱਟ ਜਾਵੇ।

ਤੁਝਹਿ ਚਰਨ ਅਰਬਿੰਦ ਭਵਨ ਮਨੁ ॥
ਪਾਨ ਕਰਤ ਪਾਇਓ ਪਾਇਓ ਰਾਮਈਆ ਧਨੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਆਪ ਦੇ ਚਰਨ, ਕੰਵਲ ਫੁੱਲ ਵਾਂਗ ਹਨ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਭੌਰੇ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਥਾਂ

ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਆਪ ਦਾ ਪਾਵਨ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀ ਕੇ, ਮੈਂ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਸੰਪਤਿ ਬਿਪਤਿ ਪਟਲ ਮਾਇਆ ਧਨੁ ॥
ਤਾ ਮਹਿ ਮਗਨ ਹੋਤ ਨ ਤੇਰੋ ਜਨੁ ॥੨ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਆਪ ਦਾ ਦਾਸ, ਸੁੱਖ ਦੁੱਖ ਰੂਪੀ ਪਰਦਾ, ਸੰਸਾਰਿਕ ਮਾਇਆ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਝੂਠੇ ਧਨ ਵਿਚ ਮਗਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਜੇਵਰੀ ਬਾਧਿਓ ਤੇਰੋ ਜਨ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਛੂਟਿਬੋ ਕਵਨ ਗੁਨ ॥੩ ॥੪ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਦਾਸ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਰੱਸੀ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਆਪ ਕਿਹੜੇ ਯਤਨ ਕਰਕੇ ਛੁੱਟੋਗੇ ? ਭਾਵ ਆਪ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਸੱਚੇ ਬੰਧਨ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ—

ਮੇਰੀ ਬਾਂਧੀ ਭਗਤੁ ਛਡਾਵੈ ਬਾਂਧੈ ਭਗਤੁ ਨ ਛੂਟੈ ਮੋਹਿ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੀ ਕਰਨੀ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਜਾਂ ਭਗਤ ਤਾਂ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਕਿਸੇ ਵੀ ਯਤਨ ਕਰਕੇ ਆਜ਼ਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ)।

ਸ਼ਬਦ 18

ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰੇ ।।
ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਜਨ ਗਏ ਨਿਸਤਰਿ ਤਰੇ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਕਬੀਰ ਉਜਾਗਰ ॥
ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਕਾਟੇ ਕਾਗਰ ॥੧ ॥
ਨਿਮਤ ਨਾਮਦੇਉ ਦੂਧੁ ਪੀਆਇਆ ॥
ਤਉ ਜਗ ਜਨਮ ਸੰਕਟ ਨਹੀ ਆਇਆ ॥੨ ॥
ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਰਾਮ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ ॥
ਇਉ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਨਰਕ ਨਹੀ ਜਾਤਾ ॥੩ ॥੫ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਮੁੱਚੀ ਕਾਇਨਾਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹਰਿ-ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ

ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਹਰਿ ਨਾਮ ਵਿਚ ਰੰਗ ਹੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰੇ।।
ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਜਨ ਗਏ ਨਿਸਤਰਿ ਤਰੇ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹਰਿ-ਹਰਿ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਮੁਕਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਹਰਿ-ਹਰਿ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਹੁਣ ਵੀ ਮੁਕਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰਿ-ਹਰਿ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵੀ ਮੁਕਤ ਹੋਣਗੇ। ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ 'ਹਰਿ' ਨਾਮ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਉਜਵਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਵਾਸ ਸਵਾਸ 'ਹਰਿ' ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਨਾ ਤਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਭਵਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ—

ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਰਤ ਮਿਟੇ ਸਭਿ ਭਰਮਾ ॥
ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮੁ ਲੈ ਊਤਮ ਧਰਮਾ ॥

ਹਰਿ-ਹਰਿ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਨਾਲ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਰਮ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ 'ਹਰਿ' ਨਾਮ ਜੱਪਣਾ, ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਧਰਮ ਹੈ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ—

ਐਸਾ ਗਿਆਨੁ ਬਿਚਾਰੁ ਮਨਾ ॥
ਹਰਿ ਕੀ ਨ ਸਿਮਰਹੁ ਦੁਖ ਭੰਜਨਾ ॥੧ ॥

ਹੇ ਮਨ ! ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਐਸੇ 'ਹਰਿ' ਗਿਆਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਜੋ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ)।

ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਕਬੀਰ ਉਜਾਗਰ ॥
ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਕਾਟੇ ਕਾਗਰ ॥੧ ॥

ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਕਬੀਰ ਜੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤਾਂ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਕੱਟ ਹੀ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਸਗੋਂ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਏਕਤਾ-ਸਮਾਨਤਾ-ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚ ਪਰੋ ਕੇ ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਾ ਕੇ ਭਵਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਨਿਮਤ ਨਾਮਦੇਉ ਦੂਧੁ ਪੀਆਇਆ ॥
ਤਉ ਜਗ ਜਨਮ ਸੰਕਟ ਨਹੀ ਆਇਆ ॥੨ ॥

ਜਦੋਂ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਹਰਿ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾਇਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਏ ਭਾਵ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਏ।

–ਸਾਖੀ–

ਠਾਕੁਰਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾਉਣਾ

ਜਗਤ ਦੇ ਧੰਦੇ ਅਮੁੱਕ ਹਨ। ਜੀਵ ਜਗਤ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਧੰਦੇ ਕਰਦਾ ਅੱਕ ਤੇ ਥੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਧੰਦੇ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕਦੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਐਸਾ ਕੰਮ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਕੁ ਦਿਹਾੜੇ ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ ਪਿਆ। ਉਹ ਠਾਕੁਰਾਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਦੁੱਧ ਦਾ ਭੋਗ ਲੁਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ ਚੱਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਵਾਸਤੇ ਬਾਹਰ ਚੱਲਿਆ ਹਾਂ। ਸਵੇਰੇ ਉੱਠ ਕੇ ਪਹਿਲੋਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ, ਫਿਰ ਮੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਉਣਾ ਤੇ ਗਊ ਚੋ ਕੇ ਦੁੱਧ ਦਾ ਭੋਗ ਲਗਾਉਣਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਨਾ ਭੁੱਲਣਾ ਜੇ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਟਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ ਇਉਂ ਤਾਕੀਦ ਕਰਕੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਚਲੇ ਗਏ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਸੁਵੱਖਤੇ ਉੱਠੇ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ, ਕਪਲਾ ਗਊ ਦਾ ਦੁੱਧ ਚੋ ਕੇ ਮੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਦੁੱਧ ਨੂੰ ਉੱਚੀ ਥਾਂ ਰੱਖਕੇ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਇਆ। ਮੰਦਰ ਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਹਿੱਸਾ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਥਾਂ ਸੁੱਕ ਗਈ ਤਾਂ ਧੂਫ਼ ਧੁਖਾ ਕੇ ਦੁੱਧ ਦਾ ਛੰਨਾ ਭਰਿਆ ਤੇ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਦੁੱਧ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ—

ਦੂਧੁ ਕਟੋਰੈ ਗਡਵੈ ਪਾਨੀ ॥ ਕਪਲ ਗਾਇ ਨਾਮੈ ਦੁਹਿ ਆਨੀ ॥੧ ॥
ਦੂਧੁ ਪੀਓ ਗੋਬਿੰਦੇ ਰਾਇ ॥ ਦੂਧੁ ਪੀਓ ਮੇਰੋ ਮਨੁ ਪਤੀਆਇ ॥
ਨਾਹੀ ਤ ਘਰ ਕੌ ਬਾਪੁ ਰਿਸਾਇ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸੋਇਨ ਕਟੋਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਰੀ ॥ ਲੈ ਨਾਮੈ ਹਰਿ ਆਗੈ ਧਰੀ ॥੨ ॥

ਭੋਲੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਗਤ ਠਾਕੁਰਾਂ ਨਾਲ ਠੱਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਚਮਚਾ ਦੁੱਧ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਲਾ ਕੇ ਬਾਕੀ ਦਾ ਪੱਥਰ ਮੂਰਤੀ ਦੁੱਧ ਪੀਵੇ ਕਿਵੇਂ ? ਛੰਨਾ ਅਗੇ ਰੱਖਕੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਜਦੋਂ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬੋਲ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗੇ–'ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਦੁੱਧ ਦਾ ਕਟੋਰਾ (ਛੰਨਾ) ਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਗੜਵਾ ਆਪ ਦੇ ਕੋਲ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਦੁੱਧ ਮੈਂ ਕਪਲਾ ਗਊ ਚੋ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਮੇਰੇ ਗੋਬਿੰਦ ਦੁੱਧ ਪੀਵੋ। ਜੇ ਦੁੱਧ ਨੂੰ ਪੀ ਲਵੋਗੇ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਨਹੀਂ ਤੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਗੁੱਸੇ ਹੋਣਗੇ। ਸੋਨੇ ਦੀ ਕਟੋਰੀ (ਛੰਨਾ) ਮੈਂ ਆਪ ਅੱਗੇ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਪੀਵੋ ! ਜ਼ਰੂਰ ਪੀਵੋ !

ਮੈਂ ਕੋਈ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ! ਜੇ ਮੇਰੇ ਬਾਪ ਕੋਲੋਂ ਰੋਜ਼ ਦੁੱਧ ਪੀਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਮੈਥੋਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦੇ ? ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ! ਦਇਆ ਕਰੋ ! ਜੇ ਅੱਜ ਦੁੱਧ ਨਾ ਪੀਤਾ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਖੈਰ ਨਹੀਂ। ਆਖਦੇ ਨੇ, ਸ਼ੁੱਧ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਕੀਤੀ ਅਰਦਾਸ ਬਿਰਥਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪੱਥਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਕੰਮ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ, ਠਾਕੁਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਠੱਗੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਨਾ ਸ਼ੁੱਧ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਨਾ ਠਾਕੁਰ ਨੇ ਦੁੱਧ ਪੀਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਚਮਚੇ ਨਾਲ ਦੁੱਧ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਛੁਹਾਕੇ ਚਮਚਾ ਪਿੱਛੇ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ, ਤਿਵੇਂ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਉਹ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਅੱਗੇ ਬੈਠੇ ਤਰਲੇ ਕੱਢਦੇ ਰਹੇ। ਆਖਰ ਭਗਵਾਨ ਭਗਤੀ ਦਾ ਖਿੱਚਿਆ ਹੋਇਆ ਆ ਗਿਆ। ਪੱਥਰ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਮੂਰਤੀ ਰਾਹੀਂ ਹੱਸਿਆ—ਏਕੁ ਭਗਤ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਬਸੈ ॥ ਨਾਮੇ ਦੇਖਿ ਨਰਾਇਨੁ ਹਸੈ ॥੩ ॥ ਇਕ (ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵੱਸਿਆ। ਨਾਮੇ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਭਗਵਾਨ ਹੱਸ ਪਿਆ। ਹੱਸ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਅੱਗੇ ਵਧਾਏ ਤੇ ਦੁੱਧ ਪੀ ਲਿਆ। ਦੁੱਧ ਪੀ ਕੇ ਮੂਰਤੀ ਫਿਰ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਹੋ ਗਈ। 'ਦੂਧੁ ਪੀਆਇ ਭਗਤੁ ਘਰਿ ਗਇਆ। ਨਾਮੇ ਹਰਿ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨੁ ਭਇਆ।' ਦੁੱਧ ਪਿਆਕੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਘਰ ਚਲੇ ਗਏ ਇਉਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ। ਇਹ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਭਗਤੀ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਫਤਹਿ ਸੀ। ਭਗਵਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਖੇ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲਏ। ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਬੜੀ ਸ਼ੋਭਾ ਹੋਈ। ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਜਦ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ।

ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਰਾਮ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ ॥
ਇਉ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਨਰਕ ਨਹੀ ਜਾਤਾ ॥੩ ॥੫ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ 'ਹਰਿ' ਨਾਮ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜੀਵ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਨਰਕ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ—

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ ॥
ਮਿਲਿਓ ਜਗਜੀਵਨ ਦਾਤਾ ॥੪ ॥੪ ॥

ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਹਰਿ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਗਜੀਵਨ ਦਾਤਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।)

ਸ਼ਬਦ 19

ਮਾਟੀ ਕੋ ਪੁਤਰਾ ਕੈਸੇ ਨਚਤੁ ਹੈ ॥
ਦੇਖੈ ਦੇਖੈ ਸੁਨੈ ਬੋਲੈ ਦਉਰਿਓ ਫਿਰਤੁ ਹੈ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜਬ ਕਛੁ ਪਾਵੈ ਤਬ ਗਰਬੁ ਕਰਤੁ ਹੈ ॥
ਮਾਇਆ ਗਈ ਤਬ ਰੋਵਨੁ ਲਗਤੁ ਹੈ ॥੧ ॥
ਮਨ ਬਚ ਕ੍ਰਮ ਰਸ ਕਸਹਿ ਲੁਭਾਨਾ ॥
ਬਿਨਸਿ ਗਇਆ ਜਾਇ ਕਹੂੰ ਸਮਾਨਾ ॥੨ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਬਾਜੀ ਜਗੁ ਭਾਈ ॥
ਬਾਜੀਗਰ ਸਉ ਮੋਹਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਨਿ ਆਈ ॥੩ ॥੬ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਸਮੁੱਚੀ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਪੁਤਲੇ (ਜੀਵ) ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਮਾਟੀ ਕੋ ਪੁਤਰਾ ਕੈਸੇ ਨਚਤੁ ਹੈ ॥
ਦੇਖੈ ਦੇਖੈ ਸੁਨੈ ਬੋਲੈ ਦਉਰਿਓ ਫਿਰਤੁ ਹੈ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਇਹ ਜੀਵ, ਆਪਣੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੇ ਮੂਲ ਮਨੋਰਥ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੱਚਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਮਾਇਆ ਵੱਲ ਦੇਖ-ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਬਾਰੇ ਹੀ ਸੁਨਣਾ ਤੇ ਬੋਲਣਾ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਚ ਹੀ ਉਹ ਜੀਵ ਨੱਠਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ।

ਜਬ ਕਛੁ ਪਾਵੈ ਤਬ ਗਰਬੁ ਕਰਤੁ ਹੈ ॥
ਮਾਇਆ ਗਈ ਤਬ ਰੋਵਨੁ ਲਗਤੁ ਹੈ ॥੧ ॥

ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਉਹ ਇਸ ਮਾਇਆ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਤਾਂ ਲੁੱਟਿਆ ਗਿਆ।

ਮਨ ਬਚ ਕ੍ਰਮ ਰਸ ਕਸਹਿ ਲੁਭਾਨਾ ॥
ਬਿਨਸਿ ਗਇਆ ਜਾਇ ਕਹੂੰ ਸਮਾਨਾ ॥੨ ॥

ਇਹ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਲਿਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮਨ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਬਾਰੇ ਹੀ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਚਨ, ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਕਰਮ ਵੀ ਉਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਹ

ਮਨ, ਬਚਨ ਤੇ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਰਸਾਂ-ਕਸਾਂ ਵਿਚ ਲੁਭਾਇਮਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸਮਾਉਣਾ ਹੈ?

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਬਾਜੀ ਜਗੁ ਭਾਈ ॥
ਬਾਜੀਗਰ ਸਉ ਮੁਹਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਨਿ ਆਈ ॥੩ ॥੬ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਬਾਜ਼ੀਗਰ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਬਾਜੀ ਰਚੀ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੇ ਜੀਵ ਤੋਂ ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਬਾਜ਼ੀਗਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—
ਬਾਜੀਗਰ ਡੰਕ ਬਜਾਈ ॥
ਸਭ ਖਲਕ ਤਮਾਸੇ ਆਈ ॥
ਪ੍ਰਭੂ ਰੂਪ ਬਾਜ਼ੀਗਰ ਨੇ ਡੁਗਡੁਗੀ ਬਜਾਈ ਤੇ ਸਾਰੀ ਖ਼ਲਕਤ ਤਮਾਸ਼ਾ ਰੂਪ ਹੋ ਆਈ ਹੈ।)

ਰਾਗੁ ਗੂਜਰੀ

ਸ਼ਬਦ 20

ਦੂਧੁ ਤ ਬਛਰੈ ਥਨਹੁ ਬਿਟਾਰਿਓ ॥
ਫੂਲੁ ਭਵਰਿ ਜਲੁ ਮੀਨਿ ਬਿਗਾਰਿਓ ॥੧ ॥
ਮਾਈ ਗੋਬਿੰਦ ਪੂਜਾ ਕਹਾ ਲੈ ਚਰਾਵਉ ॥
ਅਵਰੁ ਨ ਫੂਲੁ ਅਨੂਪੁ ਨ ਪਾਵਉ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਮੈਲਾਗਰ ਬੇਰ੍ਹੈ ਹੈ ਭੁਇਅੰਗਾ ॥
ਬਿਖੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਬਸਹਿ ਇਕ ਸੰਗਾ ॥੨ ॥
ਧੂਪ ਦੀਪ ਨਈਬੇਦਹਿ ਬਾਸਾ ॥
ਕੈਸੇ ਪੂਜ ਕਰਹਿ ਤੇਰੀ ਦਾਸਾ ॥੩ ॥
ਤਨੁ ਮਨੁ ਅਰਪਉ ਪੂਜ ਚਰਾਵਉ ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਪਾਵਉ ॥੪ ॥
ਪੂਜਾ ਅਰਚਾ ਆਹਿ ਨ ਤੋਰੀ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਕਵਨ ਗਤਿ ਮੋਰੀ ॥੫ ॥੧ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਤਨ, ਮਨ ਅਰਪਣ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪੂਜਾ

ਕੇਵਲ ਸੱਚੇ ਮਨ ਨਾਲ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹਨ।

ਦੂਧੁ ਤ ਬਛਰੈ ਥਨਹੁ ਬਿਟਾਰਿਓ ॥
ਫੂਲੁ ਭਵਰਿ ਜਲੁ ਮੀਨਿ ਬਿਗਾਰਿਓ ॥੧ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਆਪ ਦੀ ਪੂਜਾ ਸੰਸਾਰੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਆਪ ਅੱਗੇ ਦੁੱਧ ਰੱਖ ਕੇ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਦੁੱਧ ਚੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵੱਛੜੇ ਵਲੋਂ ਚੁੰਘ ਕੇ ਥਣਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਜੂਠਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਭੰਵਰੇ ਨੇ ਸੁਗੰਧੀ ਲੈ ਕੇ ਜੂਠਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਮੱਛੀ ਨੇ ਜੂਠਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਦੁੱਧ, ਫੁੱਲ ਤੇ ਜਲ ਪੂਜਾ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵਜੋਂ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਮਦੇਵ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਆਨੀਲੇ ਕੁੰਭ ਭਰਾਈਲੇ ਊਦਕ
ਠਾਕੁਰ ਕਉ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਉ ॥
ਬਇਆਲੀਸ ਲਖ ਜੀ ਜਲ ਮਹਿ
ਹੋਤੇ ਬੀਠਲੁ ਭੈਲਾ ਕਾਇ ਕਰਉ ॥੧ ॥
ਆਨੀਲੇ ਫੂਲ ਪਰੋਈਲੇ ਮਾਲਾ
ਠਾਕੁਰ ਕੀ ਹਉ ਪੂਜ ਕਰਉ ॥
ਪਹਿਲੇ ਬਾਸੁ ਲਈ ਹੈ ਭਵਰਹ
ਬੀਠਲ ਭੈਲਾ ਕਾਇ ਕਰਉ ॥੨ ॥
ਆਨੀਲੇ ਦੂਧ ਗੰਧਾਰੀਲੇ ਖੀਰੰ
ਠਾਕੁਰ ਕਉ ਨੈਵੇਦੁ ਕਰਉ ॥
ਪਹਿਲੇ ਦੂਧ ਬਿਟਾਰਿਓ ਬਛਰੈ ਬੀਠਲੁ ਭੈਲਾ ਕਾਇ ਕਰਉ ॥

ਠਾਕੁਰ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦਾ ਘੜਾ ਲੈ ਆਂਦਾ ਪਰ ਉਹ ਪਾਣੀ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵਿਚ 42 ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਜਾ ਲਈ ਮਾਲਾ ਪਰੋਣ ਲਈ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਫੁੱਲ ਭੌਰੇ ਵਲੋਂ ਸੁਗੰਧੀ ਲੈਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁੱਧ ਦੀ ਬਣੀ ਖੀਰ ਵੀ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਖੀਰ ਵਾਲੇ ਦੁੱਧ ਨੂੰ ਵੱਛੜੇ ਨੇ ਥਣਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਅਪਵਿੱਤਰ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ)।

ਮਾਈ ਗੋਬਿੰਦ ਪੂਜਾ ਕਹਾ ਲੈ ਚਰਾਵਉ ॥
ਅਵਰੁ ਨ ਫੂਲੁ ਅਨੂਪੁ ਨ ਪਾਵਉ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਭਾਈ ! ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚੋਂ ਪਵਿੱਤਰ ਭੇਂਟ

ਕਿੱਥੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਚੜ੍ਹਾਵਾਂ ? ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪਵਿੱਤਰ ਅਤੇ ਅਨੋਖਾ ਫੁੱਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਮੈਲਾਗਰ ਬੇਰ੍ਹੇ ਹੈ ਭੁਇਅੰਗਾ ॥
ਬਿਖੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਬਸਹਿ ਇਕ ਸੰਗਾ ॥੨ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਚੰਦਨ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਚੰਦਨ ਦੇ ਰੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਹਿਰ ਭਰੇ ਸੱਪ ਲਿਪਟੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਹਿਰ ਭਰੇ ਸੱਪ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਚੰਦਨ ਇਕ ਥਾਂ ਇਕੱਠੇ ਵਸਦੇ ਹਨ। ਚੰਦਨ ਨੂੰ ਸੱਪਾਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ ਨਾਲ ਅਪਵਿੱਤਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਧੂਪ ਦੀਪ ਨਈਬੇਦਹਿ ਬਾਸਾ ॥
ਕੈਸੇ ਪੂਜ ਕਰਹਿ ਤੇਰੀ ਦਾਸਾ ॥੩ ॥

ਧੂਪ, ਦੀਪਕ ਅਤੇ ਮਿੱਠੇ ਤੇ ਬੇਹੇ ਪਦਾਰਥ ਵੀ ਆਪ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਫਿਰ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਦਾਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪਵਿੱਤਰ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਆਪ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰਾਂ ?

ਤਨੁ ਮਨੁ ਅਰਪਉ ਪੂਜ ਚਰਾਵਉ ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਪਾਵਉ ॥੪ ॥

ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਦੀ ਪੂਜਾ ਵਜੋਂ ਆਪ ਅੱਗੇ ਤਨ ਮਨ ਅਰਪਣ ਕਰਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਆਪ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪੂਜਾ ਅਰਚਾ ਆਹਿ ਨ ਤੋਰੀ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਕਵਨ ਗਤਿ ਮੋਰੀ ॥੫ ॥੧ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਆਪਣਾ ਤਨ ਮਨ ਅਰਪਣ ਰੂਪੀ ਸੱਚੀ ਪੂਜਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਸੰਸਾਰੀ ਅਪਵਿੱਤਰ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਆਪ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੱਚੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮੇਰੀ ਗਤੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗੀ ? ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੱਚੀ ਪੂਜਾ ਸੱਚੇ ਮਨ ਨਾਲ ਕਰਕੇ ਆਪ ਵਿਚ ਵਿਲੀਨ (ਸਮਾ) ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ।

ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ

ਸ਼ਬਦ 21

ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੂ ਨਾਹੀ ਅਬ ਤੂਹੀ ਮੈ ਨਾਹੀ ॥
ਅਨਲ ਅਗਮ ਜੈਸੇ ਲਹਰਿ ਮਇ ਓਦਧਿ ਜਲ ਕੇਵਲ ਜਲ ਮਾਂਹੀ ॥੧ ॥
ਮਾਧਵੇ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਭ੍ਰਮੁ ਐਸਾ ॥
ਜੈਸਾ ਮਾਨੀਐ ਹੋਇ ਨ ਤੈਸਾ ॥੧ ॥ਰਹਾਉ ॥

ਨਰਪਤਿ ਏਕੁ ਸਿੰਘਾਸਨਿ ਸੋਇਆ ਸੁਪਨੇ ਭਇਆ ਭਿਖਾਰੀ ॥
ਅਛਤ ਰਾਜ ਬਿਛੁਰਤ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ ਸੋ ਗਤਿ ਭਈ ਹਮਾਰੀ ॥੨ ॥
ਰਾਜ ਭੁਇਅੰਗ ਪ੍ਰਸੰਗ ਜੈਸੇ ਹਹਿ ਅਬ ਕਛੁ ਮਰਮੁ ਜਨਾਇਆ ॥
ਅਨਿਕ ਕਟਕ ਜੈਸੇ ਭੂਲਿ ਪਰੇ ਅਬ ਕਹਤੇ ਕਹਨੁ ਨ ਆਇਆ ॥੩ ॥
ਸਰਬੇ ਏਕੁ ਅਨੇਕੈ ਸੁਆਮੀ ਸਭ ਘਟ ਭੋਗਵੈ ਸੋਈ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਹਾਥ ਪੈ ਨੇਰੈ ਸਹਜੇ ਹੋਇ ਸੁ ਹੋਈ ॥੪ ॥੧ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਝੂਠੇ ਹੰਕਾਰ ਅਤੇ ਭਰਮ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਦ ਸਰਵ–ਵਿਆਪੀ ਪ੍ਰਭੂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੂ ਨਾਹੀ ਅਬ ਤੂਹੀ ਮੈ ਨਾਹੀ ॥
ਅਨਲ ਅਗਮ ਜੈਸੇ ਲਹਰਿ ਮਇ ਓਦਧਿ ਜਲ ਕੇਵਲ ਜਲ ਮਾਂਹੀ ॥੧ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਮੈਂ ਮੇਰੀ ਦਾ ਝੂਠਾ ਹੰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਦ ਤੱਕ ਜੀਵ ਨੂੰ ਆਪ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਮਨ ’ਚੋਂ ਮੈਂ (ਹੰਕਾਰ) ਮਿਟਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਹੋ, ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਵੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ ਤੂਫ਼ਾਨ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਲਹਿਰਾਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾ ਜਾਂਦੀਆ ਹਨ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੰਕਾਰ ਰੂਪੀ ਤੂਫ਼ਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਲਹਿਰਾਂ ਰੂਪੀ ਇੱਛਾਵਾਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਹੰਕਾਰ ਸਮਾਪਤ ਹੋਣ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮਾਧਵੇ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਭ੍ਰਮੁ ਐਸਾ ॥
ਜੈਸਾ ਮਾਨੀਐ ਹੋਇ ਨ ਤੈਸਾ ॥੧ ॥ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਕੀ ਕਹੀਏ, ਜੀਵ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਰਮ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੱਚ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੈਸੇ ਇਹ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੱਚ ਕਰਕੇ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਤੈਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਵ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਅਸਤਿ ਹੈ।

ਨਰਪਤਿ ਏਕੁ ਸਿੰਘਾਸਨਿ ਸੋਇਆ ਸੁਪਨੇ ਭਇਆ ਭਿਖਾਰੀ ॥
ਅਛਤ ਰਾਜ ਬਿਛੁਰਤ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ ਸੋ ਗਤਿ ਭਈ ਹਮਾਰੀ ॥੨ ॥

ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਰਾਜਾ ਆਪਣੇ ਸਿੰਘਾਸਨ 'ਤੇ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਭਿਖਾਰੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਰਾਜਾ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਭਿਖਾਰੀ ਬਣ ਕੇ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਜੀਵ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੀ ਐਸੀ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਆਪ ਤੋਂ ਵਿਛੜ ਕੇ ਦੁੱਖ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤਵਰਸ 'ਚ ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ ਜਿਸ ਰਾਜ ਭਾਗ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਛਲ-ਕਪਟ ਨਾਲ ਖੋਹ ਲਿਆ ਅਤੇ ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀ ਰਾਜਭਾਗ ਗਵਾ ਕੇ ਦੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਰਾਜ ਭੁਇਅੰਗ ਪ੍ਰਸੰਗ ਜੈਸੇ ਹਹਿ ਅਬ ਕਛੁ ਮਰਮੁ ਜਨਾਇਆ ॥
ਅਨਿਕ ਕਟਕ ਜੈਸੇ ਭੂਲਿ ਪਰੇ ਅਬ ਕਹਤੇ ਕਹਨੁ ਨ ਆਇਆ ॥੩ ॥

ਜਿਵੇਂ ਸੱਪ ਤੇ ਰੱਸੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜੀਵ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਕਾਰਨ ਰੱਸੀ ਨੂੰ ਸੱਪ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸੱਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰਮ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਸੱਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਅਸਤਿ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਭਰਮ ਕਰਕੇ ਸੋਨਾ ਤੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਬਣੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਨੂੰ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸੋਨੇ ਤੋਂ ਬਣੇ ਗਹਿਣੇ ਸੋਨਾ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਭਰਮ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਭਰਮ ਦੂਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਰਬੇ ਏਕੁ ਅਨੇਕੈ ਸੁਆਮੀ ਸਭ ਘਟ ਭੋਗਵੈ ਸੋਈ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਹਾਥ ਪੈ ਨੇਰੈ ਸਹਜੇ ਹੋਇ ਸੁ ਹੋਈ ॥੪ ॥੧ ॥

ਭਰਮ ਦੇ ਦੂਰ ਹੋਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਇਕ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠਾ ਸਭ ਪ੍ਰਬੰਧ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਮੇਰੀ ਦਾ ਭਰਮ ਦੂਰ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਨੇੜੇ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਹਰਿ ਮਹਿ ਤਨੁ ਹੈ ਤਨ ਮਹਿ ਹਰਿ ਹੈ ਸਰਬ ਨਿਰੰਤਰਿ ਸੋਇ ਰੇ ॥
ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਨ ਛੋਡਉ ਸਹਜੇ ਹੋਇ ਸੁ ਹੋਇ ਰੇ ॥੨ ॥੨ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਸਭ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਚ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਮ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਨਾ ਛੱਡੋ, ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ)।

ਸ਼ਬਦ 22

ਜਉ ਹਮ ਬਾਂਧੇ ਮੋਹ ਫਾਸ ਹਮ ਪ੍ਰੇਮ ਬਧਨਿ ਤੁਮ ਬਾਧੇ ॥
ਅਪਨੇ ਛੂਟਨ ਕੋ ਜਤਨੁ ਕਰਹੁ ਹਮ ਛੂਟੇ ਤੁਮ ਆਰਾਧੇ ॥੧ ॥
ਮਾਧਵੇ ਜਾਨਤ ਹਹੁ ਜੈਸੀ ਤੈਸੀ ॥
ਅਬ ਕਹਾ ਕਰਹੁਗੇ ਐਸੀ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਮੀਨੁ ਪਕਰਿ ਫਾਂਕਿਓ ਅਰੁ ਕਾਟਿਓ ਰਾਂਧਿ ਕੀਓ ਬਹੁ ਬਾਨੀ ॥
ਖੰਡ ਖੰਡ ਕਰਿ ਭੋਜਨੁ ਕੀਨੋ ਤਊ ਨ ਬਿਸਰਿਓ ਪਾਨੀ ॥੨ ॥
ਆਪਨ ਬਾਪੈ ਨਾਹੀ ਕਿਸੀ ਕੋ ਭਾਵਨ ਕੋ ਹਰਿ ਰਾਜਾ ॥
ਮੋਹ ਪਟਲ ਸਭੁ ਜਗਤੁ ਬਿਆਪਿਓ ਭਗਤ ਨਹੀ ਸੰਤਾਪਾ ॥੩ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਭਗਤਿ ਇਕ ਬਾਢੀ ਅਬ ਇਹ ਕਾ ਸਿਉ ਕਹੀਐ ॥
ਜਾ ਕਾਰਨਿ ਹਮ ਤੁਮ ਆਰਾਧੇ ਸੋ ਦੁਖੁ ਅਜਹੂ ਸਹੀਐ ॥੪ ॥੨ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਝੂਠੇ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਮੱਛੀ ਦੀ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਹੈ।

ਜਉ ਹਮ ਬਾਂਧੇ ਮੋਹ ਫਾਸ ਹਮ ਪ੍ਰੇਮ ਬਧਨਿ ਤੁਮ ਬਾਧੇ ॥
ਅਪਨੇ ਛੂਟਨ ਕੋ ਜਤਨੁ ਕਰਹੁ ਹਮ ਛੂਟੇ ਤੁਮ ਆਰਾਧੇ ॥੧ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਮੋਹ ਰੂਪੀ ਫਾਹੀ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਛੁੱਟਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਕੇ ਝੂਠੇ ਸੰਸਾਰੀ ਮੋਹ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ।

ਮਾਧਵੇ ਜਾਨਤ ਹਹੁ ਜੈਸੀ ਤੈਸੀ ॥
ਅਬ ਕਹਾ ਕਰਹੁਗੇ ਐਸੀ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਮੇਰੀ ਆਪ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਹੈ, ਆਪ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਪ੍ਰੀਤੀ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕੀ ਕਰੋਗੇ ?

ਮੀਨੁ ਪਕਰਿ ਫਾਂਕਿਓ ਅਰੁ ਕਾਟਿਓ ਰਾਂਧਿ ਕੀਓ ਬਹੁ ਬਾਨੀ ॥
ਖੰਡ ਖੰਡ ਕਰਿ ਭੋਜਨੁ ਕੀਨੋ ਤਊ ਨ ਬਿਸਰਿਓ ਪਾਨੀ ॥੨ ॥

ਮੇਰੀ ਆਪ ਨਾਲ ਐਸੀ ਅਟੱਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਹੈ, ਜੈਸੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਮੱਛੀ ਦੀ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਹੈ। ਫੰਦਕ ਮੱਛੀ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਰਿੰਨ੍ਹ ਕੇ

ਚਿੱਥ-ਚਿੱਥ ਕੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਮੱਛੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦਾ। ਜੋ ਜੀਵ ਮੱਛੀ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਆਸ ਬਹੁਤ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਰਕੇ ਵੀ ਮੱਛੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦਾ।

ਆਪਨ ਬਾਪੈ ਨਾਹੀ ਕਿਸੀ ਕ ਭਾਵਨ ਕੋ ਹਰਿ ਰਾਜਾ ॥
ਮੋਹ ਪਟਲ ਸਭੁ ਜਗਤੁ ਬਿਆਪਿਓ ਭਗਤ ਨਹੀ ਸੰਤਾਪਾ ॥੩ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਆਪ ਕਿਸੇ ਦੇ ਬਾਪ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਨਹੀਂ ਹੋ। ਆਪ ਤਾਂ ਹਰਿ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕੇਵਲ, ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹੀ ਹੋ। ਮੋਹ ਰੂਪੀ ਪਰਦਾ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਮੋਹ ਰੂਪੀ ਪਰਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਵਾਲੇ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਭਗਤਿ ਇਕ ਬਾਢੀ ਅਬ ਇਹ ਕਾ ਸਿਉ ਕਹੀਐ ॥
ਜਾ ਕਾਰਨਿ ਹਮ ਤੁਮ ਆਰਾਧੇ ਸੋ ਦੁਖੁ ਅਜਹੂ ਸਹੀਐ ॥੪ ॥੨ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਮੈਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦੱਸਾਂ ? ਜਿਸ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਦੁੱਖ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕੀ ਇਹ ਦੁੱਖ ਹੁਣ ਹੋਰ ਵੀ ਸਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ ? ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਸਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਸ਼ਬਦ 23

ਦੁਲਭ ਜਨਮੁ ਪੁੰਨ ਫਲ ਪਾਇਓ ਬਿਰਥਾ ਜਾਤ ਅਬਿਬੇਕੈ ॥
ਰਾਜੇ ਇੰਦ੍ ਸਮਸਰਿ ਗ੍ਰਿਹ ਆਸਨ
ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਕਹਹੁ ਕਿਹ ਲੇਖੈ ॥੧ ॥
ਨ ਬੀਚਾਰਿਓ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਕੋ ਰਸੁ ॥
ਜਿਹ ਰਸ ਅਨਰਸ ਬੀਸਰਿ ਜਾਹੀ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜਾਨਿ ਅਜਾਨ ਭਏ ਹਮ ਬਾਵਰ ਸੋਚ ਅਸੋਚ ਦਿਵਸ ਜਾਹੀ ॥
ਇੰਦ੍ਰੀ ਸਬਲ ਨਿਬਲ ਬਿਬੇਕ ਬੁਧਿ ਪਰਮਾਰਥ ਪਰਵੇਸ ਨਹੀ ॥੨ ॥
ਕਹੀਅਤ ਆਨ ਅਚਰੀਅਤ ਅਨ ਕਛੁ ਸਮਝ ਨ ਪਰੈ ਅਪਰ ਮਾਇਆ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਉਦਾਸ ਦਾਸ ਮਤਿ
ਪਰਹਰਿ ਕੋਪੁ ਕਰਹੁ ਜੀਅ ਦਇਆ ॥੩ ॥੩ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਭਾਵੇਂ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਵਿਚ ਜੀਵ ਕੋਲ ਰਾਜੇ ਇੰਦਰ ਵਾਂਗ ਸਵਰਗ ਦਾ ਸੁੱਖ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਸਭ ਨਿਸਫ਼ਲ ਹੈ।

ਦੁਲਭ ਜਨਮੁ ਪੁੰਨ ਫਲ ਪਾਇਓ ਬਿਰਥਾ ਜਾਤ ਅਬਿਬੇਕੈ ॥
ਰਾਜੇ ਇੰਦ੍ ਸਮਸਰਿ ਗ੍ਰਿਹ ਆਸਨ
ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਕਹਹੁ ਕਿਹ ਲੇਖੈ ॥੧ ॥

ਜੀਵ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪੁੰਨਾਂ ਦਾ ਫ਼ਲ ਅਮੋਲਕ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਆਤਮ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਜਨਮ ਨਿਹਫਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। (ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਕਬੀਰ ਮਾਨਸ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਹੈ ਹੋਇ ਨ ਬਾਰੈ ਬਾਰ ॥
ਜਿਉ ਬਨ ਫਲ ਪਾਕੇ ਭੁਇ ਗਿਰਹਿ ਬਾਹੁਰਿ ਨ ਲਾਗਹਿ ਡਾਰ ॥

ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਅਮੋਲਕ ਹੈ, ਇਹ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਫ਼ਲ ਦੇ ਦਰੱਖ਼ਤ ਨਾਲੋਂ ਪੱਕਾ ਫਲ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ, ਮੁੜਕੇ ਫਿਰ ਉਹ ਟਾਹਣੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ)।

ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਜੀਵ ਦੇ ਕੋਲ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਾਜੇ ਇੰਦਰ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸੋਹਣੇ-ਸੋਹਣੇ ਘਰ ਅਤੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਵੀ ਹੋਣ, ਪਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸਦਾ ਜੀਵਨ ਕਿਸੇ ਲੇਖੇ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਨ ਬੀਚਾਰਿਓ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਕੋ ਰਸੁ ॥
ਜਿਹ ਰਸ ਅਨਰਸ ਬੀਸਰਿ ਜਾਹੀ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਇਸ ਜੀਵ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਦੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਆਨੰਦ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਆਨੰਦ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਰਸ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। (ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਰਾਮ ਰਸੁ ਪੀਆ ਰੇ ॥
ਜਿਹ ਰਸ ਬਿਸਰਿ ਗਏ ਰਸ ਅਉਰ ॥੧ ॥

ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਸ਼੍ਰੇਸਟ ਰਸ ਨੂੰ ਪੀਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਰਸ ਦੇ ਪੀਣ ਨਾਲ ਹੋਰ ਸੰਸਾਰਕ ਰਸ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।)

ਜਾਨਿ ਅਜਾਨ ਭਏ ਹਮ ਬਾਵਰ ਸੋਚ ਅਸੋਚ ਦਿਵਸ ਜਾਹੀ ॥
ਇੰਦ੍ਰੀ ਸਬਲ ਨਿਬਲ ਬਿਬੇਕ ਬੁਧਿ ਪਰਮਾਰਥ ਪਰਵੇਸ ਨਹੀ ॥੨ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਬਣਕੇ, ਝੱਲੇ ਹੋ ਕੇ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ, ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਦਿਨ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ ਹੋਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੀ ਸੋਚਣ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਦਾ (ਪਰਮ-ਅਰਥ) ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਕਹੀਅਤ ਆਨ ਅਚਰੀਅਤ ਅਨ ਕਛੁ ਸਮਝ ਨ ਪਰੈ ਅਪਰ ਮਾਇਆ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਉਦਾਸ ਦਾਸ ਮਤਿ
ਪਰਹਰਿ ਕੋਪੁ ਕਰਹੁ ਜੀਅ ਦਇਆ ॥੩ ॥੩ ॥

ਜੀਵ ਕਹਿੰਦਾ ਕੁਝ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰਦਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬਲ ਮਾਇਆ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਮੇਰੀ ਦਾਸ ਦੀ ਮੱਤ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਉਪਰਾਮ ਹੈ। ਆਪ ਗੁੱਸਾ ਤਿਆਗ ਕੇ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਸ਼ਬਦ 24

ਸੁਖ ਸਾਗਰੁ ਸੁਰਤਰ ਚਿੰਤਾਮਨਿ ਕਾਮਧੇਨੁ ਬਸਿ ਜਾ ਕੇ ॥
ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਅਸਟ ਦਸਾ ਸਿਧਿ ਨਵ ਨਿਧਿ ਕਰ ਤਲ ਤਾ ਕੇ ॥੧ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨ ਜਪਹਿ ਰਸਨਾ ॥
ਅਵਰ ਸਭ ਤਿਆਗਿ ਬਚਨ ਰਚਨਾ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਨਾਨਾ ਖਿਆਨ ਪੁਰਾਨ ਬੇਦ ਬਿਧਿ ਚਉਤੀਸ ਅਖਰ ਮਾਂਹੀ ॥
ਬਿਆਸ ਬਿਚਾਰਿ ਕਹਿਓ ਪਰਮਾਰਥੁ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਰਿ ਨਾਹੀ ॥੨ ॥
ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਉਪਾਧਿ ਰਹਤ ਫੁਨਿ ਬਡੈ ਭਾਗਿ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਰਿਦੈ ਧਰਿ ਜਨਮ ਮਰਨ ਭੈ ਭਾਗੀ ॥੩ ॥੪ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਸਮਾਨ ਕੀਮਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਕੀਮਤੀ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸੁਖ ਸਾਗਰੁ ਸੁਰਤਰ ਚਿੰਤਾਮਨਿ ਕਾਮਧੇਨੁ ਬਸਿ ਜਾ ਕੇ ॥
ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਅਸਟ ਦਸਾ ਸਿਧਿ ਨਵ ਨਿਧਿ ਕਰ ਤਲ ਤਾ ਕੇ ॥੧ ॥

ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੁਰਤਰ ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ, ਮਨ ਇੱਛਿਤ ਫ਼ਲ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਮਨੀ-ਚਿਤਾਮਣੀ, ਕਾਮਧੇਨ ਗਊ ਹਨ ਅਤੇ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਕਾਮ, ਅਰਥ, ਧਰਮ, ਮੋਕਸ਼।

ਅਠਾਰਾਂ ਸਿੱਧੀਆਂ

1. ਅਣਿਮਾਂ-ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਤੁਲ ਸੂਖਮ ਹੋ ਜਾਣਾ, 2. ਮਹਿੰਮਾਂ-ਮਹਾਂ ਸਥੂਲ ਹੋ ਜਾਣਾ, 3. ਗਰਿਮਾ-ਰੂੰਈਂ ਜੈਸੇ ਹਲਕੇ ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਭਾਰੀ ਹੋ ਜਾਣਾ, 4. ਲਘਿਮਾਪ੍ਰਬਤ ਜੈਸੇ ਭਾਰੀ ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਰੂੰਈਂ ਤੁਲ ਹਲਕੇ ਹੋ ਜਾਣਾ, 5.ਪ੍ਰਾਪਤੀ-ਸਭ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਇੱਛਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣਾ, 6. ਪ੍ਰਕਾਰਮਯ-ਰੁਕਾਵਟ ਬਿਨਾਂ ਜਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਵਿਚ ਲੈਅ ਹੋ ਜਾਣਾ

ਅਰ ਇੱਛਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਫੇਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵਣਾ, 7. ਵਸੀਕਰਣ–ਭੌਤਿਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਕਰ ਲੈਣਾ, 8. ਈਸ਼ਤਾ–ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਰਚਣ ਅਤੇ ਲੈਅ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਣੀ, 9. ਅਨਰੂਪੀ ਸਿਧੀ–ਖੁਧਾ ਤ੍ਰਿਖਾ ਆਦਿਕ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਨਾ ਬਯਾਪਨੀਆਂ, 10. ਸ੍ਰਵਣ ਸਿਧੀ–ਦੂਰ ਬੈਠਿਆਂ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਸੁਣ ਲੈਣੀ, 11. ਦਰਸਨ ਸਿਧੀ–ਦੂਰ ਬੈਠਿਆਂ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਨੇਤਰੋਂ ਸੇ ਸਭ ਕੋ ਦੇਖ ਲੈਣਾ, 12. ਮਨੋ ਬੇਗ ਸਿਧੀ–ਮਨ ਕੇ ਬੇਗ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਥੇ ਦਲੀਲ ਹੋਵੇ ਤਿਥੈ ਗਮਨ ਕਰਨਾ, 13. ਕਾਮ ਰੂਪ ਸਿਧੀ–ਜੈਸੀ ਇੱਛਿਆ ਹੋਵੇ ਤੈਸਾ ਰੂਪ ਧਾਰਣ ਕਰ ਲੈਣਾ, 14. ਪਰਕਾਂਯ ਪ੍ਰਵੇਸ ਸਿਧੀ–ਭੂਤ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਾਏ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਣਾ, 15. ਸਵਛੰਦ ਮ੍ਰਿਤਯੂ ਸਿਧੀ–ਭੀਖਮ ਪਿਤਾਮਾ ਵਤ ਆਪਣੀ ਇੱਛਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਹ ਤਿਆਗਣੀ, 16. ਸੁਰ ਕਰੀੜਾ ਸਿਧੀ–ਅਪਸਰਾ ਸੇ ਮਿਲ ਕੇ ਬਿਚਰਤੇ ਦੇਵਨ ਕੋ ਦੇਖਨਾ, 17. ਸੰਕਲਪ ਸਿਧੀ–ਜੋ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੰਕਲਪ ਧਾਰਨ ਕਰੇ ਸੋ ਪੂਰਾ ਹੋਣਾ, 18. ਅਪ੍ਰਹਤਿਗਤਿ ਸਿੱਧੀ–ਜਿਥੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੇ ਉਥੇ ਝੱਟ ਪੁੱਜ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਕੁੱਲ ਅਠਾਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਹੋਈਆਂ।

ਨੌ ਨਿੱਧੀਆਂ

1–ਪਦਮ ਸਵਰਣ ਆਦਿਕ ਧਾਤੂਓਂ ਕੀ ਖਰੀਦ ਫਰੋਖਤ ਕਰਨੀ, ਯੋਗ ਸਭ ਦੇਵ ਮੰਦਰ ਬਣਾਵਣੇ ਤੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਆਚਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਣਾ, ਪਦਮ ਨਿਧਿ ਸਦਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਯਹਿ ਨਿਧਿ ਸਤੋ ਗੁਣੀ ਪੁਤ੍ਰ ਪੋਤਰਿਆਂ ਤਕ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।2–ਮੋਤੀ ਮੂੰਗੇ ਹੀਰੇ ਮਾਣਕਾਦਿਕੋਂ ਕੀ ਸੌਦਾਗਰੀ ਕਰਨੀ ਉੱਤਮ ਪੁਰਸ਼ੋਂ ਕੋ ਦਾਨ ਦੇਣਾ, ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਮਹਾਂ ਪਦਮ ਨਿਧਿ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਧਿ ਵੀ ਸਤੋ ਗੁਣੀ ਤੇ ਸਤ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਤੱਕ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। 3–ਬਾਣ ਖੜਗ ਬਰਛੀ ਧਨੁਖ ਢਾਲਾਦਿਕ ਜਮਾਂ ਕਰੇ ਇਨ ਕੀ ਸੌਦਾਗਰੀ ਕਰੇ, ਰਾਜਯੋਂ ਸੇ ਮੈਤ੍ਰੀ ਰਖੇ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਮਕਰ ਨਿਧਿ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਧਿ ਤਮੋ ਗੁਣੀ ਹੈ, ਏਕ ਪੁਰਖ ਤਕ ਰਹੇਗੀ।

4–ਅੰਨ, ਘੀ, ਗੁੜ, ਤੇਲਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਬਿਵਹਾਰ ਕਰਨਾ, ਕਛਪ ਕੇ ਸਾਮਾਨ ਅੰਗਾਂ ਕਾ ਸੰਕੋਚ ਕਰਨਾ ਅਥਵਾ ਰਖਨਾ, ਨਾ ਆਪ ਖਾਣਾ ਨਾ ਕਿਸੀ ਕੋ ਧਨ ਆਦਿਕ ਦੇਣਾ। ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਦਬ ਰਖਨਾ, ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਕਛਪ ਨਿਧਿ ਹੈ, ਇਹ ਨਿਧਿ ਤਮੋ ਗੁਣੀ ਹੈ ਏਕ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਯੰਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। 5–ਬੀਣਾ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਆਦਿਕ ਬਾਜੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕਰਨੇ ਭਟ ਮਾਗਧ ਸੂਤ ਗਵਈਆਂ ਕੋ ਧਨ ਦੇਣਾ ਵੇਸਵਾ ਗਮਨ ਕਰਨਾ, ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਮੁਕੰਦ ਨਿਧਿ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਧਿ ਰਜੋਗੁਣੀ ਹੈ ਇਕ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਯੰਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। 6–ਧਾਤੂਆਂ ਤੇ ਰਤਨਾਂ ਤੇ

ਅੰਨਾਦਿਕ ਕਾ ਬਯਾਪਾਰ ਕਰਨਾ, ਅਪਮਾਨ ਦਾ ਬਚਨ ਨਾ ਸਹਾਰਨਾ, ਵਡਿਆਇਆ ਹੋਇਆ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਨੀ, ਬਹੁਤ ਭਾਰਯਾ ਹੋਣੀ ਮਾਂ, ਸੰਤਾਨ ਅਛੀ ਹੋਣੀ, ਪੂਰਬ ਮਿਤਰੋਂ ਸੇ ਮਿਲਾਪ ਵਾ ਪ੍ਰੇਮ ਅਲੋਪ ਕਰਨਾ, ਨਵਿਓਂ ਸੇ ਬਹੁਤ ਕਰਨਾ, ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਕੁੰਦ ਨਿਧਿ ਹੈ ਇਹ ਰਾਜਸ ਤਾਮਸ ਹੈ ਤੇ ਦੋ ਪੀਹੜੀ ਤਕ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। 7–ਬਸਤ ਕਪਾਸ ਅੰਨ ਫਲ ਪੁਸ਼ਪ ਮੋਤੀ ਮੂੰਗੇ ਸੰਖ ਸਿਪੀਆਂ ਲਕੜੀਆਂ ਔਰ ਬਹੁਤ ਜਲ ਦੀ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਸੌਦਾਗਰੀ ਕਰਨੀ, ਤਲਾਬ ਬਗੀਚੇ ਲਗਾਉਣੇ, ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਪੁਲ ਬਨਾਉਣੇ, ਬਿਰਛੋਂ ਕੇ ਜੰਗਲ ਔਰ ਪੁਸ਼ਪ ਬਾਟਕਾਦਿ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੋਗੋਂ ਕਾ ਭੋਗਤਾ ਹੋਣਾ, ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਨੀਲ ਨਿਧਿ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਧਿ ਸਾਂਤਵਕ ਤੇ ਤਾਮਸ ਹੈ, ਤਿੰਨ ਪੀਹੜੀ ਤਕ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। 8–ਅਕੇਲਾ ਹੀ ਉਤਮ ਭੋਜਨ ਕਰੇ ਅਰ ਉਤਮ ਬਸਤਰ ਪਹਿਰੇ, ਔਰ ਸਭ ਕੋ ਮਾੜਾ ਅੰਨ ਦੇਵੇ, ਬਸਤ੍ਰ ਮੈਲੇ ਦੇਵੇ ਸੁਤ ਦਾਰਾਦਿਕੋਂ ਕੋ ਕੁਛ ਨਾ ਦੇਵੇ, ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰੇ, ਇਸ ਨਿਧਿ ਕਾ ਨਾਮ ਸੰਤਖ ਨਿਧਿ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਨਿਧਿ ਰਜੋ ਤਮੋ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਯੰਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। 9–ਆਮ ਕਰਕੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਦਾਰਥ ਕੋਲ ਹੋਣਾ–ਖਰਬ ਨਿਧਿ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਹੱਥ ਦੀ ਤਲੀ ਤੇ ਹਨ। ਜੋ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਇਕ–ਮਿਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨ ਜਪਹਿ ਰਸਨਾ ॥
ਅਵਰ ਸਭ ਤਿਆਗਿ ਬਚਨ ਰਚਨਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਐਸੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮ ਆਪਣੀ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਪਦਾ। ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਫਜ਼ੂਲ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜੱਪਦਾ ?

ਨਾਨਾ ਖਿਆਨ ਪੁਰਾਨ ਬੇਦ ਬਿਧਿ ਚਉਤੀਸ ਅਖਰ ਮਾਂਹੀ ॥
ਬਿਆਸ ਬਿਚਾਰਿ ਕਹਿਓ ਪਰਮਾਰਥੁ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਰਿ ਨਾਹੀ ॥੨॥

ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਠਾਰਾਂ ਪੁਰਾਣ ਅਤੇ ਚਾਰੇ ਵੇਦਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਸਭ ਚੌਂਤੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਵੇਦ ਵਿਆਸ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਾਮ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਂ ਤੁੱਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਉਪਾਧਿ ਰਹਤ ਫੁਨਿ ਬਡੈ ਭਾਗਿ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਰਿਦੈ ਧਰਿ ਜਨਮ ਮਰਨ ਭੈ ਭਾਗੀ ॥੩॥੪॥

ਉਸ ਹਰਿ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਨਿਰ–ਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧੀ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ

ਰੂਪੀ ਉਪਾਧੀਆਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਹਰਿ ਨਾਲ ਜੁੜਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਜੀਵ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਹਰਿ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,ਉਹ ਜੀਵ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਭੈਅ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 25

ਜਉ ਤੁਮ ਗਿਰਿਵਰ ਤਉ ਹਮ ਮੋਰਾ ॥
ਜਉ ਤੁਮ ਚੰਦ ਤਉ ਹਮ ਭਏ ਹੈ ਚਕੋਰਾ ॥੧ ॥
ਮਾਧਵੇ ਤੁਮ ਨ ਤੋਰਹੁ ਤਉ ਹਮ ਨਹੀ ਤੋਰਹਿ ॥
ਤੁਮ ਸਿਉ ਤੋਰਿ ਕਵਨ ਸਿਉ ਜੋਰਹਿ ॥੧ ॥ਰਹਾਉ ॥
ਜਉ ਤੁਮ ਦੀਵਰਾ ਤਉ ਹਮ ਬਾਤੀ ॥
ਜਉ ਤੁਮ ਤੀਰਥ ਤਉ ਹਮ ਜਾਤੀ ॥੨ ॥
ਸਾਚੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹਮ ਤੁਮ ਸਿਉ ਜੋਰੀ ॥
ਤੁਮ ਸਿਉ ਜੋਰਿ ਅਵਰ ਸੰਗਿ ਤੋਰੀ ॥੩ ॥
ਜਹ ਜਹ ਜਾਉ ਤਹਾ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ॥
ਤੁਮ ਸੋ ਠਾਕੁਰੁ ਅਉਰੁ ਨ ਦੇਵਾ ॥੪ ॥
ਤੁਮਰੇ ਭਜਨ ਕਟਹਿ ਜਮ ਫਾਂਸਾ ॥
ਭਗਤਿ ਹੇਤ ਗਾਵੈ ਰਵਿਦਾਸਾ ॥੫ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਹਰਿ ਨਾਲ ਅਟੁੱਟ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜਉ ਤੁਮ ਗਿਰਿਵਰ ਤਉ ਹਮ ਮੋਰਾ ॥
ਜਉ ਤੁਮ ਚੰਦ ਤਉ ਹਮ ਭਏ ਹੈ ਚਕੋਰਾ ॥੧ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਆਪ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਆਪ ਹਰਿਆਲੇ ਪਹਾੜ ਹੋਵੋ ਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਪਹਾੜ ਉਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਮੋਰ ਬਣਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੋਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰੀਤੀ ਹਰਿਆਲੇ ਪਹਾੜ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਆਪ ਚੰਦਰਮਾ ਹੋਵੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਚਕੋਰ ਹੋਵਾਂ।

ਮਾਧਵੇ ਤੁਮ ਨ ਤੋਰਹੁ ਤਉ ਹਮ ਨਹੀ ਤੋਰਹਿ ॥
ਤੁਮ ਸਿਉ ਤੋਰਿ ਕਵਨ ਸਿਉ ਜੋਰਹਿ ॥੧ ॥ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਨਹੀਂ ਤੋੜੋਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਆਪ ਨਾਲੋਂ ਪ੍ਰੀਤੀ ਨਹੀਂ ਤੋੜਾਂਗਾ। ਆਪ ਨਾਲੋਂ ਪ੍ਰੀਤੀ ਤੋੜ ਕੇ ਹੋਰ ਮੈਂ ਕਿਸ ਨਾਲ ਜੋੜਾਂਗਾ ?

ਜਉ ਤੁਮ ਦੀਵਰਾ ਤਉ ਹਮ ਬਾਤੀ ॥
ਜਉ ਤੁਮ ਤੀਰਥ ਤਉ ਹਮ ਜਾਤੀ ॥੨ ॥

ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਦੀਵਾ ਹੋਵੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀਵੇ ਵਿਚ ਜਗਣ ਵਾਲੀ ਬੱਤੀ ਬਣਾਂ। ਜੇਕਰ ਆਪ ਤੀਰਥ ਹੋਵੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਤੀਰਥ ਦਾ ਯਾਤਰੀ ਬਣਾ।

ਸਾਚੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹਮ ਤੁਮ ਸਿਉ ਜੋਗੀ ॥
ਤੁਮ ਸਿਉ ਜੋਰਿ ਅਵਰ ਸੰਗਿ ਤੋਗੀ ॥੩ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਝੂਠੀ ਪ੍ਰੀਤ ਤਿਆਗ ਕੇ ਆਪ ਨਾਲ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤ ਜੋੜੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਨਾਲ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤ ਜੋੜ ਕੇ ਹੋਰ ਸਭਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜੀ ਹੈ।

ਜਹ ਜਹ ਜਾਉ ਤਹਾ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ॥
ਤੁਮ ਸੋ ਠਾਕੁਰੁ ਅਉਰੁ ਨ ਦੇਵਾ ॥੪ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਮੈਂ ਜਿੱਥੇ-ਜਿੱਥੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਆਪ ਦੀ ਹੀ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਆਪ ਵਰਗਾ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮਾਲਕ ਦੇਵ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਤੁਮਰੇ ਭਜਨ ਕਟਹਿ ਜਮ ਫਾਂਸਾ ॥
ਭਗਤਿ ਹੇਤ ਗਾਵੈ ਰਵਿਦਾਸਾ ॥੫ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਆਪ ਦਾ ਭਜਨ ਜਮਦੂਤਾਂ ਦੀ ਫਾਹੀ ਕੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮਾ-ਭਗਤੀ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਕੋਈ ਗਾਵੈ ਕੋ ਸੁਣੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ॥
ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਸੰਸਾ ਨਹੀ ਅੰਤਿ ਪਰਮ ਗਤਿ ਪਾਇ ।

ਕੋਈ ਵੀ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਸ਼ਰਧਾ ਸਹਿਤ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਗਾਵੇ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਸੁਣੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ, ਅਜਿਹਾ ਵਡਭਾਗਾ ਜੀਵ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ।

ਸ਼ਬਦ 26

ਜਲ ਕੀ ਭੀਤਿ ਪਵਨ ਕਾ ਥੰਭਾ ਰਕਤ ਬੁੰਦ ਕਾ ਗਾਰਾ ॥
ਹਾਡ ਮਾਸ ਨਾੜੀ ਕੋ ਪਿੰਜਰੁ ਪੰਖੀ ਬਸੈ ਬਿਚਾਰਾ ॥੧ ॥
ਪ੍ਰਾਨੀ ਕਿਆ ਮੇਰਾ ਕਿਆ ਤੇਰਾ ॥

ਜੈਸੇ ਤਰਵਰ ਪੰਖਿ ਬਸੇਰਾ ॥੧ ॥ਰਹਾਉ ॥
ਰਾਖਹੁ ਕੰਧ ਉਸਾਰਹੁ ਨੀਵਾਂ ॥
ਸਾਢੇ ਤੀਨਿ ਹਾਥ ਤੇਰੀ ਸੀਵਾਂ ॥੨ ॥
ਬੰਕੇ ਬਾਲ ਪਾਗ ਸਿਰਿ ਡੇਰੀ ॥
ਇਹੁ ਤਨੁ ਹੋਇਗੋ ਭਸਮ ਕੀ ਢੇਰੀ ॥੩ ॥
ਊਚੇ ਮੰਦਰ ਸੁੰਦਰ ਨਾਰੀ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਬਾਜੀ ਹਾਰੀ ॥੪ ॥
ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਕਮੀਨੀ ਪਾਂਤਿ ਕਮੀਨੀ
ਓਛਾ ਜਨਮੁ ਹਮਾਰਾ ॥
ਤੁਮ ਸਰਨਾਗਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਚੰਦ
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰਾ ॥੫ ॥੬ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਚਲਾਏਮਾਨ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਬਣੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜੀਵ ਦਾ ਰਹਿਣਾ ਰੁੱਖ ਦੇ ਪੰਛੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਲ ਕੀ ਭੀਤਿ ਪਵਨ ਕਾ ਥੰਭਾ ਰਕਤ ਬੁੰਦ ਕਾ ਗਾਰਾ ॥
ਹਾਡ ਮਾਸ ਨਾੜੀ ਕੋ ਪਿੰਜਰੁ ਪੰਖੀ ਬਸੈ ਬਿਚਾਰਾ ॥੧ ॥

ਜੀਵ ਦਾ ਸਰੀਰ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕੰਧ ਹੈ ਤੇ ਹਵਾ ਦੀ ਥੰਮੀ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਦੇ ਰਕਤ ਪਿਤਾ ਦੇ ਵੀਰਜ (ਅਗਨ) ਦਾ ਗਾਰਾ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾਸ (ਮਿੱਟੀ) ਅਤੇ ਨਾੜੀਆਂ (ਆਕਾਸ਼) ਦਾ ਪਿੰਜਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਆਤਮਾ ਰੂਪੀ ਪੰਛੀ ਵਿਚਾਰਾ ਵਸਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਨੀ ਕਿਆ ਮੇਰਾ ਕਿਆ ਤੇਰਾ ॥
ਜੈਸੇ ਤਰਵਰ ਪੰਖਿ ਬਸੇਰਾ ॥੧ ॥ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੀ ਮੇਰਾ ਅਤੇ ਕੀ ਤੇਰਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਦਾ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਰੁੱਖ ਦੇ ਪੰਛੀ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਪੰਛੀ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਉੱਡਦਾ ਹੈ ਤੇ ਰਾਤ ਕੱਟਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਰੁੱਖ 'ਤੇ ਠਹਿਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਵੇਰ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਉੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਰਾਮ ਕੋਇ ਨ ਕਿਸ ਹੀ ਕੇਰਾ ॥

ਜੈਸੇ ਤਰਵਰਿ ਪੰਖਿ ਬਸੇਰਾ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਇਸੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰੌੜ੍ਹਤਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਬਿਰਖ ਬਸੇਰੋ ਪੰਖਿ ਕੋ ਤੈਸੋ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰ ॥

ਜੀਵ ਦਾ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ, ਪੰਛੀ ਦੇ ਰੁੱਖ 'ਤੇ ਠਹਿਰਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਜੋ ਰਾਤ ਕੱਟ ਕੇ ਉੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)।

ਰਾਖਹੁ ਕੰਧ ਉਸਾਰਹੁ ਨੀਵਾਂ ॥

ਸਾਢੇ ਤੀਨਿ ਹਾਥ ਤੇਰੀ ਸੀਵਾਂ ॥੨ ॥

ਜੀਵ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਡੂੰਘੀਆਂ ਨੀਹਾਂ ਪੁੱਟ ਕੇ ਕੰਧਾਂ ਉਸਾਰ ਕੇ ਮਹਿਲ ਉਸਾਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਸਭ ਕੁਝ ਇੱਥੇ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਜੀਵ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਧਰਤੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਜੀਵ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਵੱਧ ਵੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪੌਣੇ ਚਾਰ ਹੱਥ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ)।

ਕਬੀਰ ਕੌਠੇ ਮੰਡਪ ਹੇਤੁ ਕਰਿ ਕਾਹੇ ਮਰਹੁ ਸਵਾਰਿ ॥

ਕਾਰਜੁ ਸਾਢੇ ਤੀਨਿ ਹੱਥ ਘਨੀ ਤੇ ਪਉਨੇ ਚਾਰਿ ॥)

ਬੰਕੇ ਬਾਲ ਪਾਗ ਸਿਰਿ ਡੇਰੀ ॥

ਇਹੁ ਤਨੁ ਹੋਇਗੋ ਭਸਮ ਕੀ ਢੇਰੀ ॥੩ ॥

ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਸੋਹਣੇ ਵਾਲ ਸੰਵਾਰ ਕੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਟੇਢੀ ਪੱਗ ਬੰਨਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਸਰੀਰ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਢੇਰੀ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਊਚੇ ਮੰਦਰ ਸੁੰਦਰ ਨਾਰੀ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਬਾਜੀ ਹਾਰੀ ॥੪ ॥

ਜੇਕਰ ਜੀਵ ਦੇ ਕੋਲ ਉੱਚੇ ਮਹਿਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰ ਇਸਤਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਨੁੱਖ ਅਮੋਲਕ ਜਨਮ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਕਮੀਨੀ ਪਾਂਤਿ ਕਮੀਨੀ ਓਛਾ ਜਨਮੁ ਹਮਾਰਾ ॥

ਤੁਮ ਸਰਨਾਗਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਚੰਦ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰਾ ॥੫ ॥੬ ॥

ਜੀਵ ਦਾ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਜੀਵ ਦਾ ਸੁਭਾਅ, ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਘਟੀਆ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਸਭ ਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਆਪ ਮੇਰੇ ਉੱਪਰ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ।

ਸ਼ਬਦ 27

ਚਮਰਟਾ ਗਾਂਠਿ ਨ ਜਨਈ ॥
ਲੋਗੁ ਗਠਾਵੈ ਪਨਹੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਆਰ ਨਹੀ ਜਿਹ ਤੋਪਉ ॥
ਨਹੀ ਰਾਂਬੀ ਠਾਉ ਰੋਪਉ ॥੧॥
ਲੋਗੁ ਗੰਠਿ ਗੰਠਿ ਖਰਾ ਬਿਗੂਚਾ ॥
ਹਉ ਬਿਨੁ ਗਾਂਠੇ ਜਾਇ ਪਹੂਚਾ ॥੨॥
ਰਵਿਦਾਸੁ ਜਪੈ ਰਾਮ ਨਾਮਾ ॥
ਮੋਹਿ ਜਮ ਸਿਉ ਨਾਹੀ ਕਾਮਾ ॥੩॥੭॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਇਸ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਝੂਠੀ ਪ੍ਰੀਤ ਤਿਆਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜਮਦੂਤਾਂ ਦੇ ਭੈਅ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਚਮਰਟਾ ਗਾਂਠਿ ਨ ਜਨਈ ॥
ਲੋਗੁ ਗਠਾਵੈ ਪਨਹੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਚਮੜੇ ਨਾਲ ਮੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਮੈਂ ਝੂਠੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਜੁੱਤੀ ਗੰਢਾਉਣ ਭਾਵ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਝੂਠੀ ਗੰਢ ਪਾਉਣ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਆਰ ਨਹੀ ਜਿਹ ਤੋਪਉ ॥
ਨਹੀ ਰਾਂਬੀ ਠਾਉ ਰੋਪਉ ॥੧॥

ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤੀਖਣ ਬੁੱਧੀ ਰੂਪੀ ਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਸ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਝੂਠੀ ਗੰਢ ਤੁੱਪ ਕਰਾਂ, ਨਾਂ ਹੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਰੰਬੀ ਭਾਵ ਕੱਟ-ਵੱਢ ਕਰਕੇ ਉਲਟੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਧੋਖੇ ਭਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਾਲੀ ਵਿੱਦਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਦਾਰਥ ਰੂਪੀ ਚਮੜੇ ਦੀ ਟਾਕੀ ਨੂੰ ਛਿੱਲ-ਸੁਆਰ ਕੇ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਜੁੱਤੀ ਉੱਪਰ ਲਗਾ ਸਕਾਂ। ਭਾਵ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਗੂੜ੍ਹੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰ ਸਕਾਂ।

ਲੋਗੁ ਗੰਠਿ ਗੰਠਿ ਖਰਾ ਬਿਗੂਚਾ ॥
ਹਉ ਬਿਨੁ ਗਾਂਠੇ ਜਾਇ ਪਹੂਚਾ ॥੨॥

ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕ, ਇਸ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਝੂਠੀ ਪ੍ਰੀਤ ਜੋੜਕੇ ਤੇ ਝੂਠੇ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਕੇ ਚੰਗੇ ਭਲੇ ਖੁਆਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਮੈਂ ਝੂਠੇ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਕੇ ਉਸ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹਾਂ ਭਾਵ ਉਸ ਵਿਚ ਹੀ ਅਭੇਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ।

ਰਵਿਦਾਸੁ ਜਪੈ ਰਾਮ ਨਾਮਾ ॥
ਮੋਹਿ ਜਮ ਸਿਉ ਨਾਹੀ ਕਾਮਾ ॥੩ ॥੭ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਰਾਮ-ਨਾਮ ਜਪਕੇ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਪਾ ਲਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਜਮਦੂਤਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 28

ਰੇ ਮਨ ! ਚੇਤ ਮੀਚੁ ਦਿਨ ਆਇਆ,
ਤੋ ਜਗ ਜਾਲ ਨ ਭਇਆ ਪਰਾਇਆ ।ਟੇਕ ॥
ਕਾਨਿ ਸੁਨੈ ਨ ਨਜਰਿ ਦੀਸੈ, ਜੀਹ ਥਿਰੁ ਨ ਰਹਾਈ ॥
ਮੁੰਡ ਰੁ ਤਨ ਥਰ ਥਰ ਕਾਂਪੇ,ਅੰਤਹੁ ਬਿਰਿਯਾਂ ਪਹੁੰਤੌ ਆਈ ॥੧ ॥
ਕੇਸੌ ਸੇਤਹ ਪਿਕੁ ਭਏ ਸਭੁ, ਤਨ ਮਨੁ ਬਲ ਬਿਲਮਾਇਆ ॥
ਮਧਿਆਂਨ ਗਯੌ ਤੁਰਾ ਚਲਿ ਆਈ,
ਅਜਹੁੰ ਜਗ ਰਹਿਓ ਭਰਮਾਇਆ ॥੨ ॥
ਪਾਨੀ ਗਇਓ ਪਲੁ ਛੀਜੈ ਕਾਇਆ,ਯਹਿ ਤਨ ਜਰਾ ਜਰਾਨਾ ॥
ਪਾਂਚੌ ਥਾਕੇ ਜਰਾ ਜਰੁ ਸਾਨੈ, ਤੌ ਰਾਮਹਿ ਮਰਮੁ ਨ ਜਾਨਾ ॥੩ ॥
ਹੰਸ ਪੰਖੇਰੂ ਚੰਚਲੁ ਭਾਈ, ਸਮੁਝਿ ਪੇਖਿ ਮਨ ਮਾਂਹਿ ।
ਪ੍ਰਤਿ ਪਲੁ ਮੀਚੁ ਗਰਾਸੈ ਦੇਹੀ, ਫੁਨਿ ਰਵਿਦਾਸ ਚੇਤਹੁ ਨਾਂਹਿ ॥੪ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਵੱਸ ਰਹੇ ਆਤਮਾ ਰੂਪੀ ਹੰਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਅਮੋਲਕ ਜਨਮ ਸਫ਼ਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਰੇ ਮਨ ! ਚੇਤ ਮੀਚੁ ਦਿਨ ਆਇਆ,
ਤੋ ਜਗ ਜਾਲ ਨ ਭਇਆ ਪਰਾਇਆ ।ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਮਨ ! ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ। ਤੇਰੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟਣ ਦਾ ਭਾਵ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਜੰਜਾਲ ਪਰਾਇਆ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪੈਣਾ ਹੈ।

ਕਾਨਿ ਸੁਨੈ ਨ ਨਜਰਿ ਦੀਸੈ, ਜੀਹ ਥਿਰੁ ਨ ਰਹਾਈ ॥
ਮੁੰਡ ਰੁ ਤਨ ਥਰ ਥਰ ਕਾਂਪੇ, ਅੰਤਹੁ ਬਿਰਿਯਾਂ ਪਹੁੰਤੌ ਆਈ ॥੧ ॥

ਬੁਢਾਪਾ ਆਉਣ ਨਾਲ ਕੰਨ ਸੁਣਦੇ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਅਤੇ ਜੀਭਾ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਸਿਰ ਦੇ ਵਾਲ ਝੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਮੌਤ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕੇਸੌ ਸੇਤਹ ਪਿਕੁ ਭਏ ਸਭੁ, ਤਨ ਮਨੁ ਬਲ ਬਿਲਮਾਇਆ ॥
ਮਧਿਆਂਨ ਗਯੌ ਤੁਰਾ ਚਲਿ ਆਈ,
ਅਜਹੁੰ ਜਗ ਰਹਿਓ ਭਰਮਾਇਆ ॥੨ ॥

ਹੇ ਜੀਵ, ਤੇਰੇ ਵਾਲ ਚਿੱਟੇ ਅਤੇ ਭੂਰੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਤਨ ਅਤੇ ਮਨ ਦਾ ਬਲ ਘਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਧਖੜ ਉਮਰ ਬੀਤ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੁਢਾਪਾ ਆਣ ਘੇਰਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਵੀ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਭਰਮਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਪਾਨੀ ਗਇਓ ਪਲੁ ਛੀਜੈ ਕਾਇਆ, ਯਹਿ ਤਨ ਜਰਾ ਜਰਾਨਾ ॥
ਪਾਂਚੌ ਥਾਕੇ ਜਰਾ ਜਰੁ ਸਾਨੈ, ਤੌ ਰਾਮਹਿ ਮਰਮੁ ਨ ਜਾਨਾ ॥੩ ॥

ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਿੰਜਣ ਵਾਲਾ ਸਵਾਸਾਂ ਰੂਪੀ ਪਾਣੀ ਘਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਨ ਨੂੰ ਬੁਢਾਪਾ ਆਉਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਪੰਜੇ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਥੱਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ।

ਹੰਸ ਪੰਖੇਰੂ ਚੰਚਲੁ ਭਾਈ, ਸਮੁਝਿ ਪੇਖਿ ਮਨ ਮਾਂਹਿ।
ਪ੍ਰਤਿ ਪਲੁ ਮੀਚੁ ਗਰਾਸੈ ਦੇਹੀ, ਫੁਨਿ ਰਵਿਦਾਸ ਚੇਤਹੁ ਨਾਂਹਿ ॥੪ ॥

ਹੇ ਚੰਚਲ ਮਨ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ! ਇਹ ਆਤਮਾ ਰੂਪੀ ਹੰਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਉੱਡਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸਮਝ ਕੇ ਦੇਖ ਲੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ ! ਪਲ ਪਲ ਕਾਲ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਦੁਬਾਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ, ਇਸ ਲਈ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰ।

ਰਾਗ ਧਨਾਸਰੀ

ਸ਼ਬਦ 29

ਹਮ ਸਰਿ ਦੀਨੁ ਦਇਆਲੁ ਨ ਤੁਮ ਸਰਿ ਅਬ ਪਤੀਆਰੁ ਕਿਆ ਕੀਜੈ ॥
ਬਚਨੀ ਤੋਰ ਮੋਰ ਮਨੁ ਮਾਨੈ ਜਨ ਕਉ ਪੂਰਨੁ ਦੀਜੈ ॥੧ ॥
ਹਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ਰਮਈਆ ਕਾਰਨੇ ॥
ਕਾਰਨ ਕਵਨ ਅਬੋਲ ॥ਰਹਾਉ ॥
ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਬਿਛੁਰੇ ਥੇ ਮਾਧਉ ਇਹੁ ਜਨਮੁ ਤੁਮ੍ਹਾਰੇ ਲੇਖੇ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਆਸ ਲਗਿ ਜੀਵਉ ਚਿਰ ਭਇਓ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖੇ ॥੨ ॥੧ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਨਿਮਰਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਇਸ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾਉਣ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਹਮ ਸਰਿ ਦੀਨੁ ਦਇਆਲੁ ਨ ਤੁਮ ਸਰਿ ਅਬ ਪਤੀਆਰੁ ਕਿਆ ਕੀਜੈ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਅਰਜੋਈ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਿਮਾਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਵਰਗਾ ਨਿਮਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਬਖ਼ਸ਼ਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਦਿਆਲੂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੁਣ ਆਪ ਮੇਰੀ ਕੀ ਪਰਖ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ?

ਬਚਨੀ ਤੋਰ ਮੋਰ ਮਨੁ ਮਾਨੈ ਜਨ ਕਉ ਪੂਰਨੁ ਦੀਜੈ ॥੧ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਤਿ-ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਬਚਨ 'ਤੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਪਸੀਜ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਾਸ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਦਿਓ ਜੀ।

ਹਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ਰਮਈਆ ਕਾਰਨੇ ॥

ਕਾਰਨ ਕਵਨ ਅਬੋਲ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਮੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੈਂ ਆਪ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੋਲਦੇ ਨਹੀਂ ?

ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਬਿਛੁਰੇ ਥੇ ਮਾਧਉ ਇਹੁ ਜਨਮੁ ਤੁਮ੍ਹਾਰੇ ਲੇਖੇ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਆਪ ਤੋਂ ਵਿਛੜਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਆਸ ਲਗਿ ਜੀਵਉ ਚਿਰ ਭਇਓ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖੇ ॥੨ ॥੧ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਆਸ ਲਗਾ ਕੇ ਜੀਅ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਿਆਂ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਉ ਜੀ।

ਸ਼ਬਦ 30

ਚਿਤ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਉ ਨੈਨ ਅਵਿਲੋਕਨੋ

ਸ੍ਰਵਨ ਬਾਨੀ ਸੁਜਸੁ ਪੂਰਿ ਰਾਖਉ ॥

ਮਨੁ ਸੁ ਮਧੁਕਰੁ ਕਰਉ ਚਰਨ ਹਿਰਦੇ ਧਰਉ

ਰਸਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਾਮ ਨਾਮ ਭਾਖਉ ॥੧ ॥

ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਉ ਜਿਨਿ ਘਟੈ ॥

ਮੈ ਤਉ ਮੋਲਿ ਮਹਗੀ ਲਈ ਜੀਅ ਸਟੈ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਬਿਨਾ ਭਾਉ ਨਹੀ ਊਪਜੈ

ਭਾਵ ਬਿਨੁ ਭਗਤਿ ਨਹੀ ਹੋਇ ਤੇਰੀ ॥

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸੁ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹਰਿ ਸਿਉ

ਪੈਜ ਰਾਖਹੁ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਮੇਰੀ ॥੨ ॥੨ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਹਰਿ ਨਾਲ ਐਸੀ ਆਨੰਦ ਮਈ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਪ੍ਰੀਤੀ ਵਿਚ ਜੀਵ (ਚਿੱਤ, ਅੱਖਾਂ, ਕੰਨਾਂ, ਜਿਹਬਾ ਅਤੇ ਮਨ ਕਰਕੇ) ਹਰਿ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਰੰਗ ਕੇ ਹਰਿ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਚਿਤ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਉ ਨੈਨ ਅਵਿਲੋਕਨੋ
ਸ੍ਰਵਨ ਬਾਨੀ ਸੁਜਸੁ ਪੂਰਿ ਰਾਖਉ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਹਰਿ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਅਟੁੱਟ ਪ੍ਰੀਤੀ ਦਾ ਵਿਆਖਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਮੈਂ ਮਨ ਵਿਚ ਆਪ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਅੰਤਰਾਕਰਣ ਰੂਪੀ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਜੱਸ ਸੁਣਕੇ ਆਨੰਦ ਵਿਚ ਭਰਪੂਰ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ।

ਮਨੁ ਸੁ ਮਧੁਕਰੁ ਕਰਉ ਚਰਨ ਹਿਰਦੇ ਧਰਉ
ਰਸਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਾਮ ਨਾਮ ਭਾਖਉ ॥੧ ॥

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਭੌਰਾ ਬਣਾ ਕੇ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਕਮਲਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਉਸ ਤੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਰਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਾਮ-ਨਾਮ ਨੂੰ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਉ ਜਿਨਿ ਘਟੈ ॥
ਮੈ ਤਉ ਮੋਲਿ ਮਹਗੀ ਲਈ ਜੀਅ ਸਟੈ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਗੋਬਿੰਦ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਆਪ ਨਾਲੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਘਟੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰੀਤੀ, ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਕੇ, ਮਹਿੰਗੇ ਮੁੱਲ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ।

(ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਕੰਚਨ ਸਿਉ ਪਾਈਐ ਨਹੀ ਤੋਲਿ ॥
ਮਨੁ ਦੇ ਰਾਮੁ ਲੀਆ ਹੈ ਮੋਲਿ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਸੋਨੇ ਨਾਲ ਤੋਲ ਕੇ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਆਪਣਾ ਮਨ ਦੇ ਕੇ, ਆਪਾ ਭਾਵ ਮਿਟਾ ਕੇ ਮੁੱਲ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।)

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਬਿਨਾ ਭਾਉ ਨਹੀ ਊਪਜੈ
ਭਾਵ ਬਿਨੁ ਭਗਤਿ ਨਹੀ ਹੋਇ ਤੇਰੀ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਪ ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਉਤਪੰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸੁ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹਰਿ ਸਿਉ
ਪੈਜ ਰਾਖਹੁ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਮੇਰੀ ॥੨ ॥੨ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਹਰਿ ਅੱਗੇ ਇਕ ਅਰਜੋਈ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ! ਆਪ ਮੇਰੀ ਲਾਜ ਰੱਖੋ ਜੀ ।

ਸ਼ਬਦ 31

ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਆਰਤੀ ਮਜਨੁ ਮੁਰਾਰੇ ॥
ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਝੂਠੇ ਸਗਲ ਪਾਸਾਰੇ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਆਸਨੋ ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਉਰਸਾ
ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਕੇਸਰੋ ਲੇ ਛਿਟਕਾਰੇ ॥
ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਅੰਭੁਲਾ ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਚੰਦਨੋ
ਘਸਿ ਜਪੇ ਨਾਮੁ ਲੇ ਤੁਝਹਿ ਕਉ ਚਾਰੇ ॥੧ ॥
ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਦੀਵਾ ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਬਾਤੀ
ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਤੇਲੁ ਲੇ ਮਾਹਿ ਪਸਾਰੇ ॥
ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਕੀ ਜੋਤਿ ਲਗਾਈ
ਭਇਓ ਉਜਿਆਰੋ ਭਵਨ ਸਗਲਾਰੇ ॥੨ ॥
ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਤਾਗਾ ਨਾਮੁ ਫੂਲ ਮਾਲਾ ਭਾਰ ਅਠਾਰਹ ਸਗਲ ਜੂਠਾਰੇ ॥
ਤੇਰੋ ਕੀਆ ਤੁਝਹਿ ਕਿਆ ਅਰਪਉ ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਤੁਹੀ ਚਵਰ ਢੋਲਾਰੇ ॥੩ ॥
ਦਸ ਅਠਾ ਅਠਸਠੇ ਚਾਰੇ ਖਾਣੀ
ਇਹੈ ਵਰਤਣਿ ਹੈ ਸਗਲ ਸੰਸਾਰੇ ॥
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸੁ ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਆਰਤੀ
ਸਤਿਨਾਮੁ ਹੈ ਹਰਿ ਭੋਗ ਤੁਹਾਰੇ ॥੪ ॥੩ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਸਭ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਹਰਿ ਦੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਰੂਪੀ ਸੱਚੀ ਆਰਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ।

ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਆਰਤੀ ਮਜਨੁ ਮੁਰਾਰੇ ॥
ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਝੂਠੇ ਸਗਲ ਪਾਸਾਰੇ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਹਰਿ ਜੀ ! ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੀ ਤੇਰੀ ਸੱਚੀ ਆਰਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ । ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬਾਕੀ ਸਭ ਖਿਲਾਰੇ ਝੂਠੇ ਹਨ ।

ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਆਸਨੋ ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਉਰਸਾ
ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਕੇਸਰੋ ਲੇ ਛਿਟਕਾਰੇ ॥

ਆਪ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੀ ਆਰਤੀ ਲਈ ਆਸਣ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੀ ਕੇਸਰ ਰਗੜਨ ਵਾਲਾ ਉਰਸਾ ਹੈ ਭਾਵ ਕੇਸਰ ਰਗੜਨ ਵਾਲੀ ਸ਼ਿਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੀ ਆਪ ਉੱਪਰ ਕੇਸਰ ਛਿੜਕਣਾ ਹੈ।

ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਅੰਭੁਲਾ ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਚੰਦਨੋ
ਘਸਿ ਜਪੇ ਨਾਮੁ ਲੇ ਤੁਝਹਿ ਕਉ ਚਾਰੇ ॥੧ ॥

ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਪਾਣੀ ਹੈ, ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਚੰਦਨ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਚੰਦਨ ਘਿਸਾ ਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ ਹੈ।

ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਦੀਵਾ ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਬਾਤੀ
ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਤੇਲੁ ਲੇ ਮਾਹਿ ਪਸਾਰੇ ॥

ਆਪ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੀ ਆਰਤੀ ਲਈ ਦੀਵਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਬੱਤੀ ਦੀਵੇ ਵਿਚ ਪਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਉਸ ਦੀਵੇ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਤੇਲ ਹੈ।

ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਕੀ ਜੋਤਿ ਲਗਾਈ
ਭਇਓ ਉਜਿਆਰੋ ਭਵਨ ਸਗਲਾਰੇ ॥੨ ॥

ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਹੀ ਜੋਤ ਜਗਾਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਭ ਭਵਨਾਂ ਭਾਵ ਖੰਡਾਂ-ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਤਾਗਾ ਨਾਮੁ ਫੂਲ ਮਾਲਾ
ਭਾਰ ਅਠਾਰਹ ਸਗਲ ਜੂਠਾਰੇ ॥

ਆਪ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਧਾਗਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਹੈ। ਆਪ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਬਨਸਪਤੀ ਦੇ ਅਠਾਰਾਂ ਭਾਰ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹਨ।

ਤੇਰੋ ਕੀਆ ਤੁਝਹਿ ਕਿਆ ਅਰਪਉ
ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਤੁਹੀ ਚਵਰ ਢੋਲਾਰੇ ॥੩ ॥

ਹੇ ਹਰਿ ਜੀ! ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚੋਂ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਕੀ ਅਰਪਣ ਕਰਾਂ ? ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਚੌਰ ਝੁਲਾਉਣਾ ਹੈ।

ਦਸ ਅਠਾ ਅਠਸਠੇ ਚਾਰੇ ਖਾਣੀ
ਇਹੈ ਵਰਤਣਿ ਹੈ ਸਗਲ ਸੰਸਾਰੇ ॥

ਅਠਾਰ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਣਾਂ, ਅਠਾਹਟ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਚਾਰੇ ਖਾਣੀਆਂ (ਅੰਡਜ, ਜੇਰਜ, ਸੇਤਜ ਤੇ ਉਤਭੁਜ) ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸੁ ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਆਰਤੀ
ਸਤਿਨਾਮੁ ਹੈ ਹਰਿ ਭੋਗ ਤੁਹਾਰੇ ॥੪ ॥੩ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਹਰਿ ਜੀ ! ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਆਪ ਦੀ ਸੱਚੀ ਆਰਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਹੇ ਹਰਿ ਜੀ, ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਭੋਗ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।

ਸ਼ਬਦ 32

ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤ ਗੋਪਾਲ ਸੋਂ ਜਿਨ ਘਟੈ ਹੋ।
ਮੈ ਮੋਲ ਮਹਿੰਗੈ ਲਈ ਤਨ ਸਟੈ ਹੋ ॥ ਟੇਕ ॥
ਰਿਦੈ ਸੁਮਿਰਨ ਕਰੂੰ ਨੈਨ ਅਵਲੋਕਨੋ ਸ੍ਰਵਨਾ ਹਰਿ ਕਥਾ ਪੂਰਿ ਰਾਖੂੰ।
ਮਨ ਮਧੁਕਰ ਕਰੌਂ ਚਰਨਾ ਚਿਤ ਧਰੌਂ ॥
ਰਾਮ ਰਸਾਯਿਨ ਰਸਨ ਚਾਖੂੰ ॥੧ ॥
ਸਾਧੁ ਸੰਗਤਿ ਬਿਨਾ ਭਾਵ ਨਹਿੰ ਉਪਜੈ
ਭਾਵ ਬਿਨ ਭਗਤਿ ਕਿਉ ਹੋਇ ਤੇਰੀ।
ਬੰਦਤ ਰਵਿਦਾਸ ਰਾਜ ਰਾਮ ਸੁਨੁ ਬੀਨਤੀ
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਨ ਦੇਰੀ ॥੨ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਐਸੀ ਆਨੰਦਮਈ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਪ੍ਰੀਤੀ ਵਿਚ ਜੀਵ (ਚਿਤ, ਅੱਖਾਂ, ਕੰਨਾਂ, ਜੀਹਬਾ ਅਤੇ ਮਨ ਕਰਕੇ) ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਰੰਗ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤ ਗੋਪਾਲ ਸੋਂ ਜਨ ਘਟੈ ਹੋ।
ਮੈ ਮੋਲ ਮਹਿੰਗੈ ਲਈ ਤਨ ਸਟੈ ਹੋ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਆਪ ਨਾਲੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਘਟੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰੀਤੀ, ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਕੇ, ਮਹਿੰਗੇ ਮੁੱਲ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਰਿਦੈ ਸੁਮਿਰਨ ਕਰੂੰ ਨੈਨ ਅਵਲੋਕਨੋ ਸ੍ਰਵਨਾ ਹਰਿ ਕਥਾ ਪੂਰਿ ਰਾਖੂੰ।

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਮੈਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕੰਨ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪਾਵਨ ਕਥਾ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਕੇ ਆਨੰਦ ਵਿਚ ਭਰਪੂਰ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ।

ਮਨ ਮਧੁਕਰ ਕਰੌਂ ਚਰਨਾ ਚਿਤ ਧਰੌਂ ॥
ਰਾਮ ਰਸਾਯਿਨ ਰਸਨ ਚਾਖੂੰ ॥੧ ॥

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਭੌਰਾ ਬਣਾ ਕੇ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਕਮਲਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਉਸ ਤੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਰਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਾਮ-ਨਾਮ ਚੱਖਦਾ ਹਾਂ।

ਸਾਧੁ ਸੰਗਤਿ ਬਿਨਾ ਭਾਵ ਨਹਿੰ ਉਪਜੈ
ਭਾਵ ਬਿਨ ਭਗਤਿ ਕਿਉ ਹੋਇ ਤੇਰੀ।

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਪ ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਉਤਪੰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਿਵੇਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਵੇਗੀ ?

ਬੰਦਤ ਰਵਿਦਾਸ ਰਾਜ ਰਾਮ ਸੁਨੁ ਬੀਨਤੀ
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਨ ਦੇਰੀ ॥੨ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਅੱਗੇ ਇਕ ਅਰਜੋਈ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਆਪ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓ ਜੀ, ਦੇਰੀ ਨਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਸ਼ਬਦ 33

ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਿਭੁਵਨਪਤਿ ਪਾਵਨ।
ਅਤਿਸ਼ਯ ਸ਼ੂਲ ਸਕਲ ਬਲਿ ਜਾਵਨ ॥ ਟੇਕ ॥
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਲੰਪਟ ਮਨ ਮੋਰਾ।
ਕੈਸੇ ਭਜਨ ਕਰੂੰ ਮੈਂ ਤੋਰਾ ॥੧ ॥
ਬਿਸ਼ਮ ਬਿਸ਼ਾਦ ਬਿਹੰਡਨਕਾਰੀ।
ਅਸਰਨ ਸਰਨ ਸਰਨਿ ਭੌਹਾਰੀ ॥੨ ॥
ਦੇਵ ਦੇਵ ਦਰਬਾਰ ਦੁਆਰੈ।
ਰਾਮ ਰਾਮ ਰਵਿਦਾਸ ਪੁਕਾਰੈ ॥੩ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਕਠਿਨ ਕਸ਼ਟਾਂ ਦੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਿਭੁਵਨਪਤਿ ਪਾਵਨ।
ਅਤਿਸ਼ਯ ਸ਼ੂਲ ਸਕਲ ਬਲਿ ਜਾਵਨ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਮੇਰੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ ਤਾਂ ਜੋ ਮੈਂ ਸਵਾਸ ਸਵਾਸ ਆਪ ਦਾ

ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਰਹਾਂ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ ਜੀ। ਸਭ ਜੀਵ ਆਪ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਲੰਪਟ ਮਨ ਮੋਰਾ।
ਕੈਸੇ ਭਜਨ ਕਰੂੰ ਮੈਂ ਤੋਰਾ ॥੧ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਕਾਮ-ਕ੍ਰੋਧ ਵਰਗੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਪਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜੀਵ ਆਪ ਦਾ ਭਜਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਬਿਸ਼ਮ ਬਿਸ਼ਾਦ ਬਿਹੰਡਨਕਾਰੀ।
ਅਸਰਨ ਸਰਨ ਸਰਨਿ ਭੌਹਾਰੀ ॥੨ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਆਪ ਅਸਹਿ, ਪਾਪੀ ਅਤੇ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ ਪਰ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਬੇਸਹਾਰਾ ਆਪ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੰਕਟ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਦੇਵ ਦੇਵ ਦਰਬਾਰ ਦੁਆਰੈ।
ਰਾਮ ਰਾਮ ਰਵਿਦਾਸ ਪੁਕਾਰੈ ॥੩ ॥

ਦੇਵਾਂ ਦੇ ਦੇਵ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਉੱਤੇ ਖੜਾ ਹੋ ਕੇ ਪੁਕਾਰਦਾ ਹਾਂ। ਆਪ ਦਾ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਆਪ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਉ ਜੀ।

ਸ਼ਬਦ 34

ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਜੈ ਰਾਮ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਜੈ ॥
ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਜੈ ਬਿਲੰਬ ਨ ਕੀਜੈ ॥ ਟੇਕ ॥
ਦਰਸ਼ਨ ਤੋਰਾ ਜੀਵਨ ਮੋਰਾ ॥
ਬਿਨ ਦਰਸ਼ਨ ਕਿਉਂ ਜਿਵੈ ਚਕੋਰਾ ॥੧ ॥
ਮਾਧੋ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭ ਜਗ ਚੇਲਾ ॥
ਅਬ ਕੇ ਬਿਛੁਰੇ ਮਿਲਨ ਦੁਹੇਲਾ ॥੨ ॥
ਧਨ ਜੋਬਨ ਕੀ ਝੂਠੀ ਆਸਾ ॥
ਸਤ ਸਤ ਭਾਖੈ ਜਨ ਰਵਿਦਾਸਾ ॥੩ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹਰ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਪਿਆਸ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਜੈ ਰਾਮ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਜੈ ॥
ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਜੈ ਬਿਲੰਬ ਨ ਕੀਜੈ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਛੇਤੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਉ ਜੀ ਦੇਰੀ ਨਾ ਕਰੋ ਜੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਦਰਸ਼ਨ ਤੋਰਾ ਜੀਵਨ ਮੋਰਾ ॥
ਬਿਨ ਦਰਸ਼ਨ ਕਿਉਂ ਜਿਵੈ ਚਕੋਰਾ ॥੧ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ !ਆਪ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਹੀ ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਧਾਰ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਚਕੋਰ ਚੰਦਰਮਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਚਕੋਰ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹਰ ਸਮੇਂ ਚੰਦਰਮਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਪਿਆਸ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਚੰਦਰਮਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਆਸ 'ਤੇ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਵੇਂ ਜੀਅ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ? ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਜੀਅ ਸਕਦਾ।

ਮਾਧੋ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭ ਜਗ ਚੇਲਾ ॥
ਅਬ ਕੇ ਬਿਛੁਰੇ ਮਿਲਨ ਦੁਹੇਲਾ ॥੨ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਆਪ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੋ, ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਅੰਧਕਾਰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਆਪ ਦੇ ਚੇਲੇ ਹਨ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਜੀਵ ਅਮੋਲਕ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਵੀ ਆਪ ਤੋਂ ਵਿਛੜਿਆ ਹੋਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਜੀਵ ਦਾ ਆਪ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਕਠਿਨ ਹੈ।

ਧਨ ਜੋਵਨ ਕੀ ਝੂਠੀ ਆਸਾ ॥
ਸਤ ਸਤ ਭਾਖੈ ਜਨ ਰਵਿਦਾਸਾ ॥੩ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਜੀਵ ਧਨ ਤੇ ਜਵਾਨੀ ਦੀਆਂ ਝੂਠੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵਿਅਸਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਦਾਸ ਸੱਚ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹਰ ਪਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਵਿਆਕੁਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 35

ਜਨ ਕੋ ਤਾਰਿ ਤਾਰਿ ਨਾਥ ਗਮਈਆ।
ਕਠਿਨ ਫੰਦ ਪਰਿਓ ਪੰਚ ਜਮਈਆ ॥ ਟੇਕ ॥
ਤੁਮ ਬਿਨ ਸਕਲ ਦੇਵ ਮੁਨਿ ਢੂੰਢੂ।
ਕਹੂੰ ਨਾ ਪਾਊ ਜਮ ਪਾਸ ਛਡਈਆ ॥੧ ॥
ਹਮ ਸੇ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਨ ਤੁਮ ਸਰ।
ਚਰਨ ਸਰਨ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਈਆ ॥੨ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਭਵ ਸਾਗਰ 'ਚੋਂ ਪਾਰ ਹੋਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜਨ ਕੋ ਤਾਰਿ ਤਾਰਿ ਨਾਥ ਰਮਈਆ।
ਕਠਿਨ ਫੰਦ ਪਰਿਓ ਪੰਚ ਜਮਈਆ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਪਰਮ-ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਆਪਣੇ ਦਾਸ ਨੂੰ ਤਾਰਨਾ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਠਿਨ ਪੰਜ ਕਾਮ, ਕਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਰੂਪੀ ਜਮਦੂਤਾਂ ਦਾ ਬੰਧਨ ਵਿਆਪ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਤੁਮ ਬਿਨ ਸਕਲ ਦੇਵ ਮੁਨਿ ਢੂੰਢੂ।
ਕਹੂੰ ਨਾ ਪਾਊ ਜਮ ਪਾਸ ਛੁਡਈਆ ॥੧ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਆਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਭਾਵੇਂ ਜੀਵ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਅਤੇ ਮੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਲੱਭ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਏ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਜੀਵ ਨੂੰ ਆਪ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਜਮਦੂਤਾਂ ਪਾਸੋਂ ਛੁਡਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਹਮ ਸੇ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਨ ਤੁਮ ਸਰ।
ਚਰਨ ਸਰਨ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਈਆ ॥੨ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਗਰੀਬ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਆਪ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਦਿਆਲੂ ਨਹੀਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਮੈਂ 'ਚਮਾਰ' ਆਪਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਰੂਪੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਹਾਂ।

ਸ਼ਬਦ 36

ਜੌ ਤੁਮ ਗੋਪਾਲਹਿ ਨਹਿ ਗੈਹੌ।
ਤੌ ਤੁਮ ਕੋ ਸੁਖ ਮੇਂ ਦੁਖ ਉਪਜੈ ਸੁਖਹਿ ਕਹਾਂ ਤੇ ਪੈਹੌ ॥ ਟੇਕ ॥
ਮਾਲਾ ਨਾਮ ਸਭੈ ਜਗ ਡਹਕੋ ਝੂਠੌ ਭੇਖ ਬਨੈਹੌ।
ਝੂਠੇ ਤੇ ਸਾਂਚਿ ਤਬ ਹੋਇਹੌ ਹਰਿ ਕੀ ਸਰਨ ਜਬ ਐ ਹੌ ॥੧ ॥
ਕਨ ਰਸ ਬਤ ਰਸ ਔਰ ਸਬੈ ਰਸ ਝੂਠਹਿ ਮੂੜ ਮੰਡੈਹੌ।
ਜਬ ਲਗਿ ਤੇਲ ਦਿਯਾ ਮੇਂ ਬਾਤੀ ਦੇਖਤ ਹੀ ਬੁਝਿ ਜੈਹੌ ॥੨ ॥
ਜੌ ਜਨ ਰਾਮ ਨਾਮ ਰੰਗ ਰਾਤੇ ਔਰ ਰੰਗ ਨ ਸੁਹੈਹੌ।
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਭਜੋ ਰੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਿ ਪ੍ਰਾਨ ਗਏ ਪਛਿਤੈਹੌ ॥੩ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਪਰਮ ਆਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜੋ ਤੁਮ ਗੋਪਾਲਹਿ ਨਹਿ ਗੈਹੌ।
ਤੋ ਤੁਮ ਕੋ ਸੁਖ ਮੇਂ ਦੁਖ ਉਪਜੈ ਸੁਖਹਿ ਕਹਾਂ ਤੇ ਪੈਹੌ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰੇਂਗਾ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਸੰਸਾਰੀ ਸੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਦੁੱਖ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਗੇ। ਫਿਰ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਆਨੰਦ ਸੁੱਖ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਂਗਾ।

ਮਾਲਾ ਨਾਮ ਸਭੈ ਜਗ ਡਹਕੋ ਝੂਠੌ ਭੇਖ ਬਨੈਹੌ।
ਝੂਠੇ ਤੇ ਸਾਂਚਿ ਤਬ ਹੋਇਹੌ ਹਰਿ ਕੀ ਸਰਨ ਜਬ ਐ ਹੌ ॥੧ ॥

ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਾਰਨ, ਜੀਵ ਝੂਠੇ ਭਰਮ ਵਿਚ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਮਾਲਾ ਪਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਝੂਠੇ ਭੇਖ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਝੂਠ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸੱਚੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਨ ਰਸ ਬਤ ਰਸ ਔਰ ਸਬੈ ਰਸ ਝੂਠਹਿ ਮੂੜ ਮੰਡੈਹੌ।
ਜਬ ਲਗਿ ਤੇਲ ਦਿਯਾ ਮੇਂ ਬਾਤੀ ਦੇਖਤ ਹੀ ਬੁਝਿ ਜੈਹੌ ॥੨ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਜੀਵ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਰਸ, ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਰਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਝੂਠੇ ਰਸਾਂ ਵਿਚ ਲੁਭਾਇਮਾਨ ਹੋਇਆ ਡੋਲਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਸਿਰ ਮੁੰਡਵਾ ਕੇ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਦੀਵੇ ਵਿਚ ਤੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉੱਨਾਂ ਚਿਰ ਬੱਤੀ ਜਗਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਤੇਲ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਨਾਲ ਬੱਤੀ ਬੁੱਝ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਸੁਆਸ ਹਨ ਜੀਵ ਜੀਵਿਤ ਹੈ। ਸਵਾਸਾਂ ਦੇ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹੀ ਜੀਵਨ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੋ ਜਨ ਰਾਮ ਨਾਮ ਰੰਗ ਰਾਤੇ ਔਰ ਰੰਗ ਨ ਸੁਹੈਹੌ।
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਭਜੋ ਰੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਿ ਪ੍ਰਾਨ ਗਏ ਪਛਿਤੈਹੌ ॥੩ ॥

ਜੋ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਗਏ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਪ੍ਰਾਣ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੇ ਪਛਤਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਸ਼ਬਦ 37

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਸੰਗਤਿ ਸਰਨ ਤਿਹਾਰੀ।
ਜਗ ਜੀਵਨ ਰਾਮ ਮੁਰਾਰੀ।। ਟੇਕ ॥
ਗਲੀ ਗਲੀ ਕੋ ਜਲ ਬਹਿ ਆਯੋ ਸੁਰਸਰਿ ਜਾਇ ਸਮਾਯੋ।
ਸੰਗਤ ਕੈ ਪਰਤਾਪ ਮਹਾਤਮ ਨਾਮ ਗੰਗੋਦਕ ਪਾਯੋ ॥੧ ॥
ਸ੍ਵਾਂਤਿ ਬੂੰਦ ਬਰਸੈਂ ਫਨਿ ਊਪਰ ਸੀਸ ਬਿਸ਼ੈ ਬਿਸ਼ ਹੋਇ।

ਬਾਹੀ ਬੂੰਦ ਕੈ ਮੋਤੀ ਨਿਪਜੈ ਸੰਗਤਿ ਕੀ ਅਧਕਾਈ ॥੨ ॥
ਤੁਮ ਚੰਦਨ ਹਮ ਇਰੰਡ ਬਾਪੁਰੇ ਨਿਕਟ ਤੁਮ੍ਹਾਰੇ ਬਾਸਾ।
ਨੀਚ ਬ੍ਰਿਖ ਤੈ ਊਂਚ ਭਏ ਹੈ ਤੁਮਹਾਰੀ ਬਾਸ ਸੁਬਾਸਾ ॥੩ ॥
ਜਾਤਿ ਭੀ ਓਛੀ ਪਾਤ ਭੀ ਓਛਾ ਉੱਛਾ ਕਸਬ ਹਮਾਰਾ।
ਤੁਮਹਾਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੈ ਊਂਚ ਭਏ ਹੈ ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰਾ ॥੪ ॥

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਸਤਿਸੰਗਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਸੰਗਤਿ ਸਰਨ ਤਿਹਾਰੀ।
ਜਗ ਜੀਵਨ ਰਾਮ ਮੁਰਾਰੀ।। ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸੰਗਤ ਆਪ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਹੈ, ਆਪ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ।

ਗਲੀ ਗਲੀ ਕੋ ਜਲ ਬਹਿ ਆਯੋ ਸੁਰਸਰਿ ਜਾਇ ਸਮਾਯੋ।
ਸੰਗਤ ਕੈ ਪਰਤਾਪ ਮਹਾਤਮ ਨਾਮ ਗੰਗੋਦਕ ਪਾਯੋ ॥੧ ॥

ਜਦੋਂ ਗਲੀਆਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਗੰਗਾ ਨਦੀ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੰਗਾ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਭਰਮ ਕਰਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਨੀਚ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸ੍ਵਾਂਤਿ ਬੂੰਦ ਬਰਸੈਂ ਫਨਿ ਊਪਰ ਸੀਸ ਬਿਸ਼ੈ ਬਿਸ਼ ਹੋਇ।
ਬਾਹੀ ਬੂੰਦ ਕੈ ਮੋਤੀ ਨਿਪਜੈ ਸੰਗਤਿ ਕੀ ਅਧਕਾਈ ॥੨ ॥

ਜਦੋਂ ਸਵਾਤੀ ਬੂੰਦ ਸੱਪ ਦੇ ਫ਼ਨ ਉੱਪਰ ਡਿੱਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਜ਼ਹਿਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਓਹੀ ਬੂੰਦ ਜਦ ਸਿੱਪੀ ਵਿਚ ਡਿੱਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਮੋਤੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਹ ਸੰਗਤ ਦਾ ਫ਼ਲ ਹੈ।

ਤੁਮ ਚੰਦਨ ਹਮ ਇਰੰਡ ਬਾਪੁਰੇ ਨਿਕਟ ਤੁਮ੍ਹਾਰੇ ਬਾਸਾ।
ਨੀਚ ਬ੍ਰਿਖ ਤੈ ਊਂਚ ਭਏ ਹੈ ਤੁਮਹਾਰੀ ਬਾਸ ਸੁਬਾਸਾ ॥੩ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਆਪ ਚੰਦਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੋ, ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਇਰਿੰਡ ਦੇ ਵਾਂਗ ਨਿਕੰਮੇ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਚੰਦਨ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਅਰਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਚੰਦਨ ਵਰਗੀ ਸੁਗੰਧੀ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਜਾਤਿ ਭੀ ਓਛੀ ਪਾਤ ਭੀ ਓਛਾ ਉੱਛਾ ਕਸਬ ਹਮਾਰਾ।
ਤੁਮਹਾਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੈ ਊਂਚ ਭਏ ਹੈ ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰਾ ॥੪ ॥

ਮਾਨਵਤਾ ਵਿਰੋਧੀ ਲੋਕ ਮੇਰੀ ਜਾਤ, ਕੁਲ ਅਤੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨੀਚ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਮੈਂ ਚਮਾਰ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਬਣ ਗਿਆ ਹਾਂ।

ਸ਼ਬਦ 38

ਪਾਂਡੇ ਕੈਸੀ ਪੂਜਿ ਰਚੀ ਰੇ।
ਸਤਿ ਬੋਲੈ ਸੋਇ ਸਤਿਵਾਦੀ ਝੂਠੀ ਬਾਤ ਬਦੀ ਰੇ ॥ ਟੇਕ ॥
ਜੋ ਅਬਿਨਾਸੀ ਸਬਕਾ ਕਰਤਾ ਵਿਆਪਿ ਰਹਿਓ ਸਬ ਠੌਰ ਰੇ।
ਪੰਚ ਤੱਤ ਜਿਨਿ ਕੀਆ ਪਸਾਰਾ ਸੋ ਯੌਂ ਹੀ ਕਿਛੁ ਔਰ ਰੇ ॥੧ ॥
ਤੂੰ ਜੋ ਕਹੈਤ ਹੌਂ ਯੌ ਹੀ ਕਰਤਾ ਯਾਕੂੰ ਮਾਨਿਖ ਕਰੈ ਰੇ।
ਤਾਰਨਿ ਸਕਤਿ ਸਹੀ ਜੇ ਯਾ ਮੈਂ ਤੌਂ ਆਪਣ ਕਿਉਂ ਨ ਤਿਰੈ ਰੇ ॥੨ ॥
ਅੰਹੀ ਭਰੋਸੇ ਸਬ ਜਗ ਬੂਡਾ ਸੁਣ ਪੰਡਿਤ ਕੀ ਬਾਤ ਰੇ।
ਯਾ ਕੈ ਦਰਸਿ ਕੂਣ ਗੁਣਾ ਛੂਟਾ ਸਬ ਜਗ ਆਯਾ ਜਾਤ ਰੇ ॥੩ ॥
ਯਾ ਕੀ ਸੇਵ ਸੂਲ ਨਹਿੰ ਭਾਜੈ ਕਟੈ ਨ ਸੰਸੇ ਪਾਂਸ ਰੇ।
ਸੋਚਿ ਵਿਚਾਰਿ ਦੇਖ ਯਾ ਮੂਰਤਿ ਯੂੰ ਛਾਂਡੀ ਰਵਿਦਾਸ ਰੇ ॥੪ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅਡੰਬਰਾਂ ਤੇ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਵਿਚ ਭੁੱਲੇ ਭਟਕੇ ਹੋਏ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਤਿਵਾਦੀ ਉਹ ਜੀਵ ਹੈ ਜੋ ਸੱਚ, 'ਤੇ ਚਲਦਾ ਹੋਇਆ ਮਾਨਵਤਾ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪਾਂਡੇ ਕੈਸੀ ਪੂਜਿ ਰਚੀ ਰੇ।
ਸਤਿ ਬੋਲੈ ਸੋਇ ਸਤਿਵਾਦੀ ਝੂਠੀ ਬਾਤ ਬਦੀ ਰੇ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਅਡੰਬਰਾਂ ਰੂਪੀ ਪੂਜਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਣਾਈ ਹੈ ? ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਤਿਵਾਦੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ! ਸਤਿਵਾਦੀ ਉਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕੇਵਲ ਸਤਿ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਝੂਠ ਬੋਲਣਾ ਬੁਰਾਈ ਹੈ।

ਜੋ ਅਬਿਨਾਸੀ ਸਬਕਾ ਕਰਤਾ ਵਿਆਪਿ ਰਹਿਓ ਸਬ ਠੌਰ ਰੇ।
ਪੰਚ ਤੱਤ ਜਿਨਿ ਕੀਆ ਪਸਾਰਾ ਸੋ ਯੌਂ ਹੀ ਕਿਛੁ ਔਰ ਰੇ ॥੧ ॥

ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਅਮਰ, ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਰਤਾਪੁਰਖ ਅਤੇ ਹਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਅਕਾਸ਼, ਹਵਾ, ਅੱਗ, ਜਲ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਤੂੰ ਜੋ ਕਹੈਤ ਹੌਂ ਯੌ ਹੀ ਕਰਤਾ ਯਾਕੂੰ ਮਾਨਿਖ ਕਰੈ ਰੇ।
ਤਾਰਨਿ ਸਕਤਿ ਸਹੀ ਜੇ ਯਾ ਮੈਂ ਤੌਂ ਆਪਣ ਕਿਉਂ ਨ ਤਿਰੈ ਰੇ ॥੨ ॥

ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਤੂੰ ਜੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੂਰਤੀ ਹੀ ਜਗਤ ਦੀ ਕਰਤਾ ਹੈ ਪਰ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਸਾਜਿਆ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਵਸਤੂ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਬਣਾਈ ਹੈ ਉਹ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ? ਜੇ ਇਸ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਮੂਰਤੀ ਆਪ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਤਰਦੀ ?

ਅੰਹੀ ਭਰੋਸੇ ਸਬ ਜਗ ਬੂਡਾ ਸੁਣ ਪੰਡਿਤ ਕੀ ਬਾਤ ਰੇ।
ਯਾ ਕੈ ਦਰਸਿ ਕੂਣ ਗੁਣਾ ਛੂਟਾ ਸਬ ਜਗ ਆਯਾ ਜਾਤ ਰੇ ॥੩ ॥

ਪੰਡਿਤ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਡੁੱਬ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਦੱਸੋ ਕਿ ਇਸ ਮੂਰਤੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੇ ਗੁਣ ਨਾਲ ਕੌਣ ਮੁਕਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਆਵਾਗਵਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਯਾ ਕੀ ਸੇਵ ਸੂਲ ਨਹਿੰ ਭਾਜੈ ਕਟੈ ਨ ਸੰਸੇ ਪਾਂਸ ਰੇ।
ਸੋਚਿ ਵਿਚਾਰਿ ਦੇਖ ਯਾ ਮੂਰਤਿ ਯੂੰ ਛਾਂਡੀ ਰਵਿਦਾਸ ਰੇ ॥੪ ॥

ਸੱਚੇ ਪ੍ਰੇਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਝੂਠੇ ਭਰਮ ਦਾ ਨਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਅਤੇ ਦੇਖ ਕੇ ਬਾਹਰੀ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹਾਂ।

ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ

ਸ਼ਬਦ 39

ਨਾਥ ਕਛੂਅ ਨ ਜਾਨਉ ॥
ਮਨੁ ਮਾਇਆ ਕੈ ਹਾਥਿ ਬਿਕਾਨਉ ॥੧ ॥ਰਹਾਉ ॥
ਤੁਮ ਕਹੀਅਤ ਹੌ ਜਗਤ ਗੁਰ ਸੁਆਮੀ ॥
ਹਮ ਕਹੀਅਤ ਕਲਿਜੁਗ ਕੇ ਕਾਮੀ ॥੧ ॥
ਇਨ ਪੰਚਨ ਮੇਰੋ ਮਨੁ ਜੁ ਬਿਗਾਰਿਓ ॥
ਪਲੁ ਪਲੁ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਅੰਤਰੁ ਪਾਰਿਓ ॥੨ ॥
ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਦੁਖ ਕੀ ਰਾਸੀ ॥
ਅਜੌਂ ਨ ਪਤ੍ਰਾਇ ਨਿਗਮ ਭਏ ਸਾਖੀ ॥੩ ॥
ਗੌਤਮ ਨਾਰਿ ਉਮਾਪਤਿ ਸ੍ਵਾਮੀ ॥
ਸੀਸੁ ਧਰਨਿ ਸਹਸ ਭਗ ਗਾਂਮੀ ॥੪ ।।
ਇਨ ਦੂਤਨ ਖਲੁ ਬਧੁ ਕਰਿ ਮਾਰਿਓ ॥

ਬਡੋ ਨਿਲਾਜੁ ਅਜਹੂ ਨਹੀ ਹਾਰਿਓ ॥੫ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਕਹਾ ਕੈਸੇ ਕੀਜੈ ॥
ਬਿਨੁ ਰਘੁਨਾਥ ਸਰਨਿ ਕਾ ਕੀ ਲੀਜੈ ॥੬ ॥੧ ॥

ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੀਵ ਦੇ ਜੀਵਨ ਉੱਪਰ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਪੰਜ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਪੰਜਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਣ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਇਹਨਾਂ ਪੰਜਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਾਥ ਕਛੂਅ ਨ ਜਾਨਉ ॥
ਮਨੁ ਮਾਇਆ ਕੈ ਹਾਥਿ ਬਿਕਾਨਉ ॥੧ ॥ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ, ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ! ਮੈਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰਾ ਮਨ ਮਾਇਆ ਦੇ ਹੱਥੀਂ ਵਿਕ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਤੁਮ ਕਹੀਅਤ ਹੌ ਜਗਤ ਗੁਰ ਸੁਆਮੀ ॥
ਹਮ ਕਹੀਅਤ ਕਲਿਜੁਗ ਕੇ ਕਾਮੀ ॥੧ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਕਲਯੁੱਗ ਦੇ ਵਿਸ਼ਈ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਇਨ ਪੰਚਨ ਮੇਰੋ ਮਨੁ ਜੁ ਬਿਗਾਰਿਓ ॥
ਪਲੁ ਪਲੁ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਅੰਤਰੁ ਪਾਰਿਓ ॥੨ ॥

ਇਹਨਾਂ ਪੰਜਾਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਏਨਾ ਵਿਗਾੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵ ਪਲ-ਪਲ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੀ ਦੂਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਦੁਖ ਕੀ ਰਾਸੀ ॥
ਅਜੌਂ ਨ ਪਤ੍ਰਿਆਇ ਨਿਗਮ ਭਏ ਸਾਖੀ ॥੩ ॥

ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਜਿੱਧਰ ਵੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਉੱਧਰ ਹੀ ਬੇਅੰਤ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਖਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਮਨ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਇਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਗੌਤਮ ਨਾਰਿ ਉਮਾਪਤਿ ਸ੍ਵਾਮੀ ॥
ਸੀਸੁ ਧਰਨਿ ਸਹਸ ਭਗ ਗਾਂਮੀ ॥੪ ।।

ਇਸ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਗੌਤਮ ਰਿਸ਼ੀ ਤੇ ਉਸਦੀ ਇਸਤਰੀ ਅਹਿੱਲਿਆ ਅਤੇ ਉਮਾਪਤਿ-ਪਾਰਬਤੀ ਦਾ ਪਤੀ ਸ਼ਿਵਜੀ-ਸਵਾਮੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਦੂਤਾਂ (ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਮੋਹ, ਲੋਭ, ਹੰਕਾਰ ਆਦਿ) ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆਏ।

ਗੌਤਮ ਰਿਸ਼ੀ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਅਹਿੱਲਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇੰਦਰ ਨੇ ਛਲ ਕੀਤਾ, ਪਾਰਬਤੀ ਦਾ ਪਤੀ ਸ਼ਿਵ ਵੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹਨੀ ਰੂਪ 'ਤੇ ਮੋਹਿਤ ਹੋਇਆ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਪਣੀ ਧੀ 'ਤੇ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿੱਧਰ ਵੀ ਉਸਦੀ ਧੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਉੱਧਰ ਹੀ ਉਹ ਆਪਣਾ ਨਵਾਂ ਮੂੰਹ ਬਣਾ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਤੰਗ ਆਈ ਧੀ ਅਕਾਸ਼ ਵੱਲ ਗਈ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪੰਜਵਾਂ ਮੂੰਹ ਅਕਾਸ਼ ਵੱਲ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਸਿਰ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਗੌਤਮ ਰਿਸ਼ੀ ਦੇ ਸਰਾਪ ਕਾਰਨ ਇੰਦਰ ਦੇ ਸਰੀਰ ਉੱਪਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਗੁਪਤ ਅੰਗ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਾਇਆ ਕਾਰਨ ਖੁਆਰ ਹੋਏ ਹਨ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਸਰਪਨੀ ਤੇ ਊਪਰਿ ਨਹੀ ਬਲੀਆ।
ਜਿਨਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹਾਦੇਉ ਛਲੀਆ॥

ਮਾਇਆ ਰੂਪ ਸੱਪਣੀ ਤੋਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਬਲਵਾਨ ਨਹੀਂ, ਜਿਸਨੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਆਦਿ ਨੂੰ ਵੀ ਛੱਲਿਆ ਹੈ।)

ਇਨ ਦੂਤਨ ਖਲੁ ਬਧੁ ਕਰਿ ਮਾਰਿਓ॥
ਬਡੋ ਨਿਲਾਜੁ ਅਜਹੂ ਨਹੀ ਹਾਰਿਓ॥੫॥

ਮਾਇਆ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਦੂਤਾਂ ਨੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਮਾਰਿਆ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਜੀਵ ਵੱਡਾ ਬੇਸ਼ਰਮ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਨਹੀਂ ਰੁਕਦਾ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਕਹਾ ਕੈਸੇ ਕੀਜੈ॥
ਬਿਨੁ ਰਘੁਨਾਥ ਸਰਨਿ ਕਾ ਕੀ ਲੀਜੈ॥੬॥੧॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ? ਅਤੇ ਕਿੱਥੇ ਜਾਇਆ ਜਾਵੇ ? ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲਈ ਜਾਵੇ ? ਭਾਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਜੀਵ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਉਪਾਅ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ—

ਸਾਧੂ ਸੰਗਤਿ ਦੀਓ ਰਲਾਇ॥ ਪੰਚ ਦੂਤ ਤੇ ਲੀਓ ਛਡਾਇ॥
ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਜਿਸੁ ਉਦਰੁ ਤਿਸੁ ਮਾਇਆ॥
ਤਬ ਛੂਟੇ ਜਬ ਸਾਧੂ ਪਾਇਆ॥੫॥੫॥੨੩॥

ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਕੇ ਇਹ ਜੀਵ ਮਾਇਆ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪੰਜਾਂ ਦੂਤਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।)

ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ

ਸ਼ਬਦ 40

ਸਹ ਕੀ ਸਾਰ ਸੁਹਾਗਨਿ ਜਾਨੈ ॥
ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਸੁਖ ਰਲੀਆ ਮਾਨੈ ॥
ਤਨੁ ਮਨੁ ਦੇਇ ਨ ਅੰਤਰੁ ਰਾਖੈ ॥
ਅਵਰਾ ਦੇਖਿ ਨ ਸੁਨੈ ਅਭਾਖੈ ॥੧ ॥
ਸੋ ਕਤ ਜਾਨੈ ਪੀਰ ਪਰਾਈ ॥
ਜਾ ਕੈ ਅੰਤਰਿ ਦਰਦੁ ਨ ਪਾਈ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ।।
ਦੁਖੀ ਦੁਹਾਗਨਿ ਦੁਇ ਪਖ ਹੀਨੀ ॥
ਜਿਨਿ ਨਾਹ ਨਿਰੰਤਰਿ ਭਗਤਿ ਨ ਕੀਨੀ ॥
ਪੁਰ ਸਲਾਤ ਕਾ ਪੰਥੁ ਦੁਹੇਲਾ ।।
ਸੰਗਿ ਨ ਸਾਥੀ ਗਵਨੁ ਇਕੇਲਾ ॥੨ ॥
ਦੁਖੀਆ ਦਰਦਵੰਦੁ ਦਰਿ ਆਇਆ ॥
ਬਹੁਤੁ ਪਿਆਸ ਜਬਾਬੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਸਰਨਿ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰੀ ॥
ਜਿਉ ਜਾਨਹੁ ਤਿਉ ਕਰੁ ਗਤਿ ਮੇਰੀ ॥੩ ॥੧ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਦੁਰਲੱਭ ਜਨਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਸੁਹਾਗਣ ਬਣ ਕੇ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਦਾ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸਹ ਕੀ ਸਾਰ ਸੁਹਾਗਨਿ ਜਾਨੈ ॥
ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਸੁਖ ਰਲੀਆ ਮਾਨੈ ॥

ਜਿਵੇਂ ਪਤੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਨੂੰ ਸੁਹਾਗਣ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਆਪਣੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤੀ–ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਤਤਵੇਤਾ ਰੂਪੀ ਮਹਾਤਮਾ ਸਖੀਆਂ ਜਾਣਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਪਤੀ–ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਸੱਚਾ–ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੀਆਂ ਹਨ।

(ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਜਿਨ੍ਾ ਨਾਉ ਸੁਹਾਗਣੀ ਤਿਨ੍ਾ ਝਾਕ ਨ ਹੋਰ ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਸੁਹਾਗਵੰਤੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ (ਝਾਕ) ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ।)

ਤਨੁ ਮਨੁ ਦੇਇ ਨ ਅੰਤਰੁ ਰਾਖੈ ॥
ਅਵਰਾ ਦੇਖਿ ਨ ਸੁਨੈ ਅਭਾਖੈ ॥੧ ॥

ਜਿਵੇਂ ਸੁਹਾਗਣ ਇਸਤਰੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵੱਲ (ਮੰਦ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ) ਵੇਖਦੀ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਬਚਨ (ਕੋਈ ਮਾੜੀ ਮਤ) ਸੁਣਦੀ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ (ਭੈੜੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ) ਬੋਲਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਤਮਾ–ਰੂਪੀ ਸਖੀਆਂ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਅੱਗੇ ਆਪਣਾ ਤਨ ਅਤੇ ਮਨ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀਆਂ। ਪਤੀ–ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ।

ਸੋ ਕਤ ਜਾਨੈ ਪੀਰ ਪਰਾਈ ॥
ਜਾ ਕੈ ਅੰਤਰਿ ਦਰਦੁ ਨ ਪਾਈ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜਿਹਨਾਂ ਦੁਹਾਗਣਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭੂ–ਪਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਸੁਹਾਗਣਾਂ ਵਾਲੇ ਪਤੀ–ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਛੋੜੇ ਦੇ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੀਆਂ।

ਦੁਖੀ ਦੁਹਾਗਨਿ ਦੁਇ ਪਖ ਹੀਨੀ ॥
ਜਿਨਿ ਨਾਹ ਨਿਰੰਤਰਿ ਭਗਤਿ ਨ ਕੀਨੀ ॥

ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਛੁੱਟੜ ਔਰਤ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਦੋਨਾਂ ਪੱਖਾਂ–ਪੇਕੇ ਅਤੇ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਦੇ ਸੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲੀ ਹੋਈ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਲੋਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦੇ ਸੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਪੁਰ ਸਲਾਤ ਕਾ ਪੰਥੁ ਦੁਹੇਲਾ ॥
ਸੰਗਿ ਨ ਸਾਥੀ ਗਵਨੁ ਇਕੇਲਾ ॥੨ ॥

ਪੁਰਸਲਾਤ ਦਾ ਰਸਤਾ ਕਠਿਨ ਹੈ। ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਇਹ ਰਸਤਾ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਸੰਗੀ ਸਾਥੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।

(ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ—

ਵਾਟ ਹਮਾਰੀ ਖਰੀ ਉਡੀਣੀ ॥
ਖੰਨਿਅਹੁ ਤਿਖੀ ਬਹੁਤੁ ਪਿਈਣੀ ॥

ਇਸ ਪੁਲ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵਾਟ ਵੀ ਖੰਡੇ ਦੀ ਧਾਰ ਨਾਲੋਂ ਤਿੱਖੀ ਅਤੇ ਵਾਲ ਤੋਂ ਵੀ ਬਰੀਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।)

ਦੁਖੀਆ ਦਰਦਵੰਦੁ ਦਰਿ ਆਇਆ ॥
ਬਹੁਤੁ ਪਿਆਸ ਜਬਾਬੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥

ਹੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਮੈਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ

ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਹੈ ! ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਭਾਵ ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਸਰਨਿ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰੀ ॥
ਜਿਉ ਜਾਨਹੁ ਤਿਉ ਕਰੁ ਗਤਿ ਮੇਰੀ ॥੩ ॥੧ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪਿਆ ਹਾਂ ! ਆਪ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੋ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮੇਰਾ ਉੱਦਾਰ ਕਰੋ ਜੀ।

ਸ਼ਬਦ 41

ਜੋ ਦਿਨ ਆਵਹਿ ਸੋ ਦਿਨ ਜਾਹੀ ॥
ਕਰਨਾ ਕੂਚੁ ਰਹਨੁ ਥਿਰੁ ਨਾਹੀ ॥
ਸੰਗੁ ਚਲਤ ਹੈ ਹਮ ਭੀ ਚਲਨਾ ।।
ਦੂਰਿ ਗਵਨੁ ਸਿਰ ਊਪਰਿ ਮਰਨਾ ॥੧ ॥
ਕਿਆ ਤੂ ਸੋਇਆ ਜਾਗੁ ਇਆਨਾ ॥
ਤੈ ਜੀਵਨੁ ਜਗਿ ਸਚੁ ਕਰਿ ਜਾਨਾ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜਿਨਿ ਜੀਉ ਦੀਆ ਸੁ ਰਿਜਕੁ ਅੰਬਰਾਵੈ ॥
ਸਭ ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਹਾਟੁ ਚਲਾਵੈ ॥
ਕਰਿ ਬੰਦਿਗੀ ਛਾਡਿ ਮੈ ਮੇਰਾ ॥
ਹਿਰਦੈ ਨਾਮੁ ਸਮ੍ਹਾਰਿ ਸਵੇਰਾ ॥੨ ॥
ਜਨਮੁ ਸਿਰਾਨੋ ਪੰਥੁ ਨ ਸਵਾਰਾ ॥
ਸਾਂਝ ਪਰੀ ਦਹ ਦਿਸ ਅੰਧਿਆਰਾ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਨਿਦਾਨਿ ਦਿਵਾਨੇ ॥
ਚੇਤਸਿ ਨਾਹੀ ਦੁਨੀਆ ਫਨ ਖਾਨੇ ॥੩ ॥੨ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਅਸਥਿਰਤਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜੀਵ ਨੂੰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਰੂਪੀ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਜਾਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਆਪਣਾ ਪੰਥ ਸੰਵਾਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਵੈਰਾਗਮਈ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜੋ ਦਿਨ ਆਵਹਿ ਸੋ ਦਿਨ ਜਾਹੀ ॥
ਕਰਨਾ ਕੂਚੁ ਰਹਨੁ ਥਿਰੁ ਨਾਹੀ ॥

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਦਿਨ ਬੀਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ

ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਦੀ ਉਮਰ ਘਟਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਥਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਜੀਵ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸੰਗੁ ਚਲਤ ਹੈ ਹਮ ਭੀ ਚਲਨਾ।।
ਦੂਰਿ ਗਵਨੁ ਸਿਰ ਊਪਰਿ ਮਰਨਾ ॥੧ ॥

ਜੀਵ ਦੇ ਸੰਗੀ-ਸਾਥੀ ਸਾਥ ਛੱਡ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਕ ਦਿਨ ਸੰਸਾਰ ਛੱਡਕੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਮੌਤ ਦਾ ਆਉਣਾ ਜੀਵ ਦੂਰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮੌਤ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ।

ਕਿਆ ਤੂ ਸੋਇਆ ਜਾਗੁ ਇਆਨਾ ॥
ਤੈ ਜੀਵਨੁ ਜਗਿ ਸਚੁ ਕਰਿ ਜਾਨਾ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਜੀਵ! ਤੂੰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਅਗਿਆਨਤਾ-ਰੂਪੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈਂ ? ਤੂੰ ਇਸ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਹੀ ਸੱਚ ਸਮਝੀ ਬੈਠਾ ਹੈਂ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਅਗਿਆਨਤਾ-ਰੂਪੀ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਜਾਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰ।

ਜਿਨਿ ਜੀਉ ਦੀਆ ਸੁ ਰਿਜਕੁ ਅੰਬਰਾਵੈ ॥
ਸਭ ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਹਾਟੁ ਚਲਾਵੈ ॥

ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਜੀਵਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਸਭ ਨੂੰ ਰਿਜਕ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਸਭ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਰਿ ਬੰਦਿਗੀ ਛਾਡਿ ਮੈ ਮੇਰਾ ॥
ਹਿਰਦੈ ਨਾਮੁ ਸਮ੍ਹਾਰਿ ਸਵੇਰਾ ॥੨ ॥

ਹੇ ਇਨਸਾਨ! ਤੂੰ ਮੈਂ-ਮੇਰੀ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਕੋਈ ਨਹੀ ਤੇਰਾ ॥
ਹਿਰਦੈ ਰਾਮੁ ਕੀ ਨ ਜਪਹਿ ਸਵੇਰਾ ॥੩ ॥੯ ॥

ਹੇ ਜੀਵ! ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਕੇ ਤੂੰ ਰਾਮ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਭਾਵ ਮਨੁੱਖਾ-ਜਨਮ ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਭਜਨ ਕੀਤਾ ਹੀ ਕੰਮ ਆਉਣਾ ਹੈ।)

ਜਨਮੁ ਸਿਰਾਨੋ ਪੰਥੁ ਨ ਸਵਾਰਾ ॥
ਸਾਂਝ ਪਰੀ ਦਹ ਦਿਸ ਅੰਧਿਆਰਾ ॥

ਹੇ ਜੀਵ! ਤੇਰਾ ਮਨੁੱਖਾ-ਜਨਮ ਨਿਸਫ਼ਲ ਹੀ ਬਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ

ਹੈ। ਤੂੰ ਕੇਵਲ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਸਵਾਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਤੂੰ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਆਪਣਾ ਪਰਲੋਕ ਦਾ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਸੰਵਾਰਿਆ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਾਮ ਪੈਣ ਨਾਲ ਦਸੇ ਹੀ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵ ਹਰ ਪਾਸੇ ਹਨੇਰਾ ਹੀ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਮੌਤ ਰੂਪੀ ਸ਼ਾਮ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦਸਾਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਵਿਚ ਅੰਧਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜੱਪਿਆ ਜਾਣਾ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਨਿਦਾਨਿ ਦਿਵਾਨੇ ॥
ਚੇਤਸਿ ਨਾਹੀ ਦੁਨੀਆ ਫਨ ਖਾਨੇ ॥੩ ॥੨ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਝੱਲੇ ਦਿਵਾਨੇ ਪੁਰਸ਼ਾ ! ਤੇਰੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅੰਤ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਚੇਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹੇ ਭਾਈ, ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ, ਜੋ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸ਼ਬਦ 42

ਊਚੇ ਮੰਦਰ ਸਾਲ ਰਸੋਈ ॥
ਏਕ ਘਰੀ ਫੁਨਿ ਰਹਨੁ ਨ ਹੋਈ ॥੧ ॥
ਇਹੁ ਤਨੁ ਐਸਾ ਜੈਸੇ ਘਾਸ ਕੀ ਟਾਟੀ ॥
ਜਲਿ ਗਇਓ ਘਾਸੁ ਰਲਿ ਗਇਓ ਮਾਟੀ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਭਾਈ ਬੰਧ ਕੁਟੰਬ ਸਹੇਰਾ ॥
ਓਇ ਭੀ ਲਾਗੇ ਕਾਢੁ ਸਵੇਰਾ ॥੨ ॥
ਘਰ ਕੀ ਨਾਰਿ ਉਰਹਿ ਤਨ ਲਾਗੀ।
ਉਹ ਤਉ ਭੂਤੁ ਭੂਤੁ ਕਰਿ ਭਾਗੀ ॥੩ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਸਭੈ ਜਗੁ ਲੂਟਿਆ ॥
ਹਮ ਤਉ ਏਕ ਰਾਮੁ ਕਹਿ ਛੂਟਿਆ ॥੪ ॥੩ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਦੀ ਨਾਸ਼ਮਾਨਤਾ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵੈਰਾਗ-ਮਈ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰਿਕ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚ ਫਸਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁਲਾਕੇ ਆਪਣਾ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਵਿਅਰਥ ਗਵਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਕੇ ਸਭ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟਣ ਦਾ ਉਪਾਅ ਦੱਸਦੇ ਹਨ।

ਊਚੇ ਮੰਦਰ ਸਾਲ ਰਸੋਈ ॥
ਏਕ ਘਰੀ ਫੁਨਿ ਰਹਨੁ ਨ ਹੋਈ ॥੧ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਉੱਚੇ ਮਹਿਲ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਸੋਹਣੀਆਂ ਰਸੋਈਆਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਘੜੀ ਭਰ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ।

ਇਹੁ ਤਨੁ ਐਸਾ ਜੈਸੇ ਘਾਸ ਕੀ ਟਾਟੀ ॥
ਜਲਿ ਗਇਓ ਘਾਸੁ ਰਲਿ ਗਇਓ ਮਾਟੀ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੇਰਾ ਸਰੀਰ ਘਾਹ ਦੀ ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਂਗ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਘਾਹ ਦੀ ਝੌਂਪੜੀ ਸੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਹੋ ਕੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰੀਰ ਨੇ ਵੀ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਬੰਧ ਕੁਟੰਬ ਸਹੇਰਾ ॥
ਓਇ ਭੀ ਲਾਗੇ ਕਾਢੁ ਸਵੇਰਾ ॥੨ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਸਮਝਦਾ ਹੈਂ, ਭਰਾ ਸਨੇਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਮਿੱਤਰ ਆਦਿ, ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮੌਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਭ ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਘਟ ਫੂਟੇ ਕੌਊ ਬਾਤ ਨ ਪੂਛੈ ਕਾਢਹੁ ਕਾਢੁਹੁ ਹੋਈ ॥੨ ॥

ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਸਰੀਰ ਬਿਨਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਦਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਛੇਤੀ ਕਰੋ-ਛੇਤੀ ਕਰੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।)

ਘਰ ਕੀ ਨਾਰਿ ਉਰਹਿ ਤਨ ਲਾਗੀ।
ਉਹ ਤਉ ਭੂਤੁ ਭੂਤੁ ਕਰਿ ਭਾਗੀ ॥੩ ॥

ਘਰ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਜੀਵ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਭੂਤ-ਭੂਤ ਕਹਿ ਕੇ ਦੂਰ ਨੱਠਦੀ ਹੈ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਸਭੈ ਜਗੁ ਲੂਟਿਆ ॥
ਹਮ ਤਉ ਏਕ ਰਾਮੁ ਕਹਿ ਛੂਟਿਆ ॥੪ ॥੩ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਲੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਛੁੱਟ ਗਿਆ ਹਾਂ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ—

ਹਮ ਦੇਖਤ ਜਿਨਿ ਸਭੁ ਜਗੁ ਲੂਟਿਆ ॥
ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਮੈਂ ਰਾਮ ਕਹਿ ਛੂਟਿਆ ॥੩ ॥

ਅਸੀਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਾਇਆ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਲੁੱਟਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਇਸ ਮਾਇਆ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜੀਵ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।)

ਰਾਗ ਸੂਹੀ (ਚੌਪਦਾ)

ਸ਼ਬਦ 43

ਦੁਖਿਆਰੀ ਦੁਖਿਆਰਾ ਜਗ ਮਹਿੰ,
ਮਨ ਜਪ ਲੈ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ ਰੇ ॥ ਟੇਕ ॥
ਗੜ ਕਾਂਚਾ ਤਸਕਰ ਤਿਹ ਲਾਗਾ, ਤੂੰ ਕਾਹੇ ਨ ਜਾਗ ਅਭਾਗਾ ਰੇ ॥
ਨੈਨ ਉਘਾਰਿ ਨ ਪੇਖਿਯੋ ਤੂਨੇ, ਮਾਨੁਸ਼ ਜਨਮ ਕਿਹ ਲੇਖਾ ਰੇ ॥
ਪਾਊਂ ਪਸਾਰ ਕਿਮਿ ਸੋਇ ਪਰਿਓ, ਤੈਂ ਜਨਮ ਅਕਾਰਥ ਖੋਇਆ ਰੇ।
ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਰਾਮ ਨਿਤ ਭੇਂਟਹਿ, ਰਹਿ ਸੰਜਮ ਜਾਗਿਤ ਪਹਰਾ ਰੇ ॥੧॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਦੁਖਿਆਰੀ ਦੁਖਿਆਰਾ ਜਗ ਮਹਿੰ,
ਮਨ ਜਪ ਲੈ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ ਰੇ ॥ ਟੇਕ ॥

ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਦੁਖੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਹੇ ਮਨ, ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪ ਲੈ।

ਗੜ ਕਾਂਚਾ ਤਸਕਰ ਤਿਹ ਲਾਗਾ, ਤੂੰ ਕਾਹੇ ਨ ਜਾਗ ਅਭਾਗਾ ਰੇ ॥

ਹੇ ਜੀਵ, ਤੇਰਾ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਕਿਲ੍ਹਾ ਕੱਚਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਚੁਰਾ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਹੇ ਅਭਾਗੇ ਪੁਰਸ਼ਾ ! ਤੂੰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਰੂਪੀ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਜਾਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਨੈਨ ਉਘਾਰਿ ਨ ਪੇਖਿਯੋ ਤੂਨੇ, ਮਾਨੁਸ਼ ਜਨਮ ਕਿਹ ਲੇਖਾ ਰੇ ॥

ਹੇ ਜੀਵ, ਤੂੰ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਕਦੇ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਾਨਸ/ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਵਿਚ ਤੈਨੂੰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ ?

ਪਾਊਂ ਪਸਾਰ ਕਿਮਿ ਸੋਇ ਪਰਿਓ, ਤੈਂ ਜਨਮ ਅਕਾਰਥ ਖੋਇਆ ਰੇ।

ਹੇ ਜੀਵ, ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਤੂੰ ਪੈਰ ਪਸਾਰ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅਮੋਲਕ ਜਨਮ ਨੂੰ ਵਿਅਰਥ ਗੁਆ ਰਿਹਾ ਹੈਂ।

ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਰਾਮ ਨਿਤ ਭੇਂਟਹਿ, ਰਹਿ ਸੰਜਮ ਜਾਗਿਤ ਪਹਰਾ ਰੇ ॥੧ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ ! ਨਿੱਤਾ-ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ। ਸੰਜਮ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਅਤੇ ਜਾਗਦਾ ਰਹਿ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇ।

ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲੁ

ਸ਼ਬਦ 44

ਦਾਰਿਦੁ ਦੇਖਿ ਸਭ ਕੋ ਹਸੈ ਐਸੀ ਦਸਾ ਹਮਾਰੀ ॥
ਅਸਟ ਦਸਾ ਸਿਧਿ ਕਰ ਤਲੈ ਸਭ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੁਮਾਰੀ ॥੧ ॥
ਤੂ ਜਾਨਤ ਮੈ ਕਿਛੁ ਨਹੀ ਭਵ ਖੰਡਨ ਰਾਮ ॥
ਸਗਲ ਜੀਅ ਸਰਨਾਗਤੀ ਪ੍ਰਭ ਪੂਰਨ ਕਾਮ ॥੧ ॥ਰਹਾਉ ॥
ਜੋ ਤੇਰੀ ਸਰਨਾਗਤਾ ਤਿਨ ਨਾਹੀ ਭਾਰੁ ॥
ਊਚ ਨੀਚ ਤੁਮ ਤੇ ਤਰੇ ਆਲਜੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥੨ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਅਕਥ ਕਥਾ ਬਹੁ ਕਾਇ ਕਰੀਜੈ ॥
ਜੈਸਾ ਤੂ ਤੈਸਾ ਤੁਹੀ ਕਿਆ ਉਪਮਾ ਦੀਜੈ ॥੩ ॥੧ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਮਾਨਵ ਵਿਰੋਧੀ ਦਸ਼ਾ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਾ ਭਾਵੇਂ ਸੰਸਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਚਾ ਜਾਂ ਨੀਵਾਂ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਸਭ ਕਾਰਜ ਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਦਾਰਿਦੁ ਦੇਖਿ ਸਭ ਕੋ ਹਸੈ ਐਸੀ ਦਸਾ ਹਮਾਰੀ ॥
ਅਸਟ ਦਸਾ ਸਿਧਿ ਕਰ ਤਲੈ ਸਭ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੁਮਾਰੀ ॥੧ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਜਿਸ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ, ਉਸਨੂੰ ਮਾਨਵੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵੰਚਿਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਐਸੀ ਗਰੀਬੀ, ਦਰਦਨਾਕ ਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਭ ਕੋਈ ਹੱਸਦਾ ਸੀ ਪਰ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਆਪ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਅਠਾਰਾਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਮੇਰੀ ਹੱਥ ਦੀ ਹਥੇਲੀ 'ਤੇ ਆ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਆਪ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੀ ਹੈ।

ਤੂ ਜਾਨਤ ਮੈ ਕਿਛੁ ਨਹੀ ਭਵ ਖੰਡਨ ਰਾਮ ॥
ਸਗਲ ਜੀਅ ਸਰਨਾਗਤੀ ਪ੍ਰਭ ਪੂਰਨ ਕਾਮ ॥੧ ॥ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਤੁਸੀਂ ਘਟ-ਘਟ

ਦੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਮੈਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਜੋ ਜੀਵ ਆਪ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਭ ਮਨੋਕਾਮਨਾਵਾਂ ਪੂਰਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜੋ ਤੇਰੀ ਸਰਨਾਗਤਾ ਤਿਨ ਨਾਹੀ ਭਾਰੁ ॥
ਊਚ ਨੀਚ ਤੁਮ ਤੇ ਤਰੇ ਆਲਜੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥੨ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਜੋ ਜੀਵ ਆਪ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉੱਚੇ, ਨੀਵੇਂ, ਅਮੀਰ, ਗਰੀਬ ਸਭ ਜੀਵ ਨ ਤਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਤਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਅਕਥ ਕਥਾ ਬਹੁ ਕਾਇ ਕਰੀਜੈ ॥
ਜੈਸਾ ਤੂ ਤੈਸਾ ਤੁਹੀ ਕਿਆ ਉਪਮਾ ਦੀਜੈ ॥੩ ॥੧ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਆਪ ਦੀ ਕਥਾ ਅਕੱਥ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਬਹੁਤੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਜੈਸੇ ਹੋ ਵੈਸੇ ਹੀ ਰਹੋਗੇ। ਇਹ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਉਪਮਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਹੋ ਕੇਵਲ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਹੋ। ਆਪ ਦੇ ਸਮਾਨ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਸ਼ਬਦ 45

ਜਿਹ ਕੁਲ ਸਾਧੁ ਬੈਸਨੌ ਹੋਇ ॥
ਬਰਨ ਅਬਰਨ ਰੰਕੁ ਨਹੀ ਈਸੁਰੁ
ਬਿਮਲ ਬਾਸੁ ਜਾਨੀਐ ਜਗਿ ਸੋਇ ॥੧ ॥ਰਹਾਉ ॥
ਬ੍ਰਹਮਨ ਬੈਸ ਸੂਦ ਅਰੁ ਖ੍ਰਤ੍ਰੀ ਡੋਮ ਚੰਡਾਰ ਮਲੇਛ ਮਨ ਸੋਇ ॥
ਹੋਇ ਪੁਨੀਤ ਭਗਵੰਤ ਭਜਨ ਤੇ ਆਪੁ ਤਾਰਿ ਤਾਰੇ ਕੁਲ ਦੋਇ ॥੧ ॥
ਧੰਨਿ ਸੁ ਗਾਉ ਧੰਨਿ ਸੋ ਠਾਉ ਧੰਨਿ ਪੁਨੀਤ ਕੁਟੰਬ ਸਭ ਲੋਇ ॥
ਜਿਨਿ ਪੀਆ ਸਾਰ ਰਸੁ ਤਜੇ ਆਨ ਰਸ
ਹੋਇ ਰਸ ਮਗਨ ਡਾਰੇ ਬਿਖੁ ਖੋਇ ॥੨ ॥
ਪੰਡਿਤ ਸੂਰ ਛਤ੍ਰਪਤਿ ਰਾਜਾ ਭਗਤ ਬਰਾਬਰਿ ਅਉਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥
ਜੈਸੇ ਪੁਰੈਨ ਪਾਤ ਰਹੈ ਜਲ ਸਮੀਪ
ਭਨਿ ਰਵਿਦਾਸ ਜਨਮੇ ਜਗਿ ਓਇ ॥੩ ॥੨ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਕੁਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕੁਲ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਉੱਤਮ ਗਿਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕੁਲ ਵਰਣਾਂ ਵਿਚੋਂ

ਜਾਂ ਅਵਰਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੋਵੇ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭਗਤ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਮਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਿਤ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੂਰਬੀਰ ਸੂਰਮਾ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਛਤਰਪਤੀ ਰਾਜਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਜਿਹ ਕੁਲ ਸਾਧੁ ਬੈਸਨੌ ਹੋਇ ॥
ਬਰਨ ਅਬਰਨ ਰੰਕੁ ਨਹੀ ਈਸੁਰੁ
ਬਿਮਲ ਬਾਸੁ ਜਾਨੀਐ ਜਗਿ ਸੋਇ ॥੧ ॥ਰਹਾਉ ॥

ਜਿਸ ਕੁਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਵਰਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਖੱਤਰੀ, ਵੈਸ਼, ਸ਼ੂਦਰ ਹੋਣ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਵਰਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ, ਭਾਵੇਂ ਗਰੀਬ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਅਮੀਰ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਕੰਗਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਸੁਗੰਧ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਕਬੀਰ ਸੋਈ ਕੁਲ ਭਲੀ ਜਾ ਕੁਲ ਹਰਿ ਕੋ ਦਾਸੁ ॥

ਉਹੀ ਕੁਲ ਭਲੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੁਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਦਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।)

ਬ੍ਰਹਮਨ ਬੈਸ ਸੂਦ ਅਰੁ ਖ੍ਰਤ੍ਰੀ ਡੋਮ ਚੰਡਾਰ ਮਲੇਛ ਮਨ ਸੋਇ ॥
ਹੋਇ ਪੁਨੀਤ ਭਗਵੰਤ ਭਜਨ ਤੇ ਆਪੁ ਤਾਰਿ ਤਾਰੇ ਕੁਲ ਦੋਇ ॥੧ ॥

ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਜੀਵ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਵੈਸ਼, ਸ਼ੂਦਰ, ਖੱਤਰੀ, ਡੋਮ ਮਰਾਸੀ, ਚੰਡਾਲ, ਮਲੇਸ਼ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਨ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਕੇ ਪੁਨੀਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਤਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋਨੋਂ ਕੁਲਾਂ ਨਾਨਕੇ-ਦਾਦਕੇ ਅਤੇ ਬੇਅੰਤ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਜਪਾ ਕੇ ਤਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਧੰਨਿ ਸੁ ਗਾਉ ਧੰਨਿ ਸੋ ਠਾਉ ਧੰਨਿ ਪੁਨੀਤ ਕੁਟੰਬ ਸਭ ਲੋਇ ॥

ਧੰਨ ਉਹ ਪਿੰਡ ਹੈ, ਧੰਨ ਉਹ ਸਥਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਧੰਨ ਹੀ ਉਹ ਪਵਿੱਤਰ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੰਤ ਜਨਮ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਜਿਨਿ ਪੀਆ ਸਾਰ ਰਸੁ ਤਜੇ ਆਨ ਰਸ
ਹੋਇ ਰਸ ਮਗਨ ਡਾਰੇ ਬਿਖੁ ਖੋਇ ॥੨ ॥

ਜੋ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਉੱਤਮ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਰਸ ਨੂੰ ਪੀਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਹੋਰ ਝੂਠੇ ਸੰਸਾਰੀ ਰਸਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਰਸ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਿੱਠੇ (ਜ਼ਹਿਰ ਰੂਪੀ) ਰਸਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪੰਡਿਤ ਸੂਰ ਛਤ੍ਰਪਤਿ ਰਾਜਾ ਭਗਤ ਬਰਾਬਰਿ ਅਉਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥

ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਿਤ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸੂਰਬੀਰ ਸੂਰਮਾ, ਚਕਰਵਰਤੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਜੈਸੇ ਪੁਰੈਨ ਪਾਤ ਰਹੈ ਜਲ ਸਮੀਪ
ਭਨਿ ਰਵਿਦਾਸ ਜਨਮੇ ਜਗਿ ਓਇ ॥੩ ॥੨ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਪੁਰੈਣ ਬੂਟੀ ਜਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿ ਕੇ ਵੀ ਜਲ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਬਦ 46

ਕਾ ਤੂੰ ਸੋਵੈ ਜਾਗ ਦਿਵਾਨਾ।ਝੂਠਾ ਜੀਵਨ ਸਾਂਚਿ ਕਰਿ ਜਾਨਾ ॥ ਟੇਕ ॥
ਜੋ ਦਿਨ ਆਵੈ ਸੋ ਦੁਖ ਮੇ ਜਾਹੀ।ਕੀਜੈ ਕੂਚ ਰਹਿਓ ਸਚ ਨਾਹੀ।
ਸੰਗਿ ਚਲਿਓ ਹੈ ਹਮ ਭੀ ਚਲਨਾ।ਦੂਰ ਗਵਨ ਸਿਰ ਊਪਰ ਮਰਨਾ ॥੧ ॥
ਜੋ ਕਛੁ ਬੋਯਾ ਲੁਨਿਯੇ ਸੋਈ।ਤਾ ਮੇ ਫੇਰ ਫਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।
ਛਾਡਿਯ ਕੂਰ ਭਜੋ ਹਰਿ ਚਰਨਾ।ਤਾ ਕੋ ਮਿਟੈ ਜਨਮ ਅਰੁ ਮਰਨਾ ॥੨ ॥
ਜਿਨ ਜੀਉ ਦਿਯਾ ਸੋ ਰਿਜਕ ਅਮੜਾਵੈ।ਘਟ-ਘਟ ਭੀਤਰ ਰਹਟ ਚਲਾਵੈ ॥
ਕਰਿ ਬੰਦਗੀ ਛਾਡਿ ਮੈਂ ਮੇਰਾ।ਹਿਰਦੈ ਕਰੀਮ ਸੰਭਰਿ ਸਵੇਰਾ ॥੩ ॥
ਆਗੈ ਪੰਥ ਖਰਾ ਹੈ ਝੀਨਾ।ਖਾਂਡੈ ਧਾਰ ਜੈਸਾ ਹੈ ਪੈਨਾ।
ਜਿਸ ਊਪਰ ਮਾਰਗ ਹੈ ਤੇਰਾ।ਪੰਥੀ ਪੰਥ ਸੰਵਾਰ ਸਵੇਰਾ ॥੪ ॥
ਕਿਆ ਤੈਂ ਖਰਚਾ ਕਿਆ ਤੈ ਖਾਯਾ।ਚਲ ਦਰਹਾਲ ਦਿਬਾਨ ਬੁਲਾਯਾ।
ਸਾਹਿਬ ਤੋ ਪੈ ਲੇਖਾ ਲੇਸੀ।ਭੀਰਿ ਪਰਿਯਾ ਤੂੰ ਭਰਿ ਭਰਿ ਦੇਸੀ ॥੫ ॥
ਜਨਮ ਸਿਰਾਨਾ ਕਿਆ ਪਸਾਰਾ ਸੰਵਾਰਾ।ਸਾਂਝ ਪਰੀ ਚਹੁੰ ਦਿਸਿ ਅੰਧਿਆਰਾ।
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਨਿਦਾਨਿ ਦਿਵਾਨਾ।ਅਜਹੁੰ ਨ ਚੇਤੈ ਦੁਨੀ ਫੰਦਖਾਨਾ ॥੬ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਅਸਥਿਰਤਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜੀਵ ਨੂੰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਰੂਪੀ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਜਗਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਆਪਣਾ ਪੰਥ ਸਵਾਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਵੈਰਾਗਮਈ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਕਾ ਤੂੰ ਸੋਵੈ ਜਾਗ ਦਿਵਾਨਾ।ਝੂਠਾ ਜੀਵਨ ਸਾਂਚਿ ਕਰਿ ਜਾਨਾ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਦੀਵਾਨੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਅਗਿਆਨਤਾ-ਰੂਪੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ ? ਤੂੰ ਇਸ ਝੂਠੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਹੀ ਸੱਚ ਸਮਝੀ ਬੈਠਾ ਹੈਂ।ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ।ਇਸ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਅਗਿਆਨਤਾ-ਰੂਪੀ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਜਾਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰ।

ਜੋ ਦਿਨ ਆਵੈ ਸੋ ਦੁਖ ਮੇ ਜਾਹੀ। ਕੀਜੈ ਕੂਚ ਰਹਿਓ ਸਚ ਨਾਹੀ।
ਸੰਗਿ ਚਲਿਓ ਹੈ ਹਮ ਭੀ ਚਲਨਾ। ਦੂਰ ਗਵਨ ਸਿਰ ਊਪਰ ਮਰਨਾ ॥੧॥

ਜੋ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਉਹ ਦਿਨ ਦੁੱਖ ਵਿਚ ਹੀ ਬੀਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਦੀ ਉਮਰ ਘਟਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਥਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਜੀਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਸੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਦੇ ਸੰਗੀ-ਸਾਥੀ ਸਾਥ ਛੱਡ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਕ ਦਿਨ ਸੰਸਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਮੌਤ ਦਾ ਆਉਣਾ ਜੀਵ ਦੂਰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮੌਤ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ।

ਜੋ ਕਛੁ ਬੋਯਾ ਲੁਨਿਯੇ ਸੋਈ। ਤਾ ਮੇ ਫੇਰ ਫਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।
ਛਾਡਿਯ ਕੂਰ ਭਜੋ ਹਰਿ ਚਰਨਾ। ਤਾ ਕੋ ਮਿਟੈ ਜਨਮ ਅਰੁ ਮਰਨਾ ॥੨॥

ਹੇ ਭਾਈ ਜੋ ਕੁਝ ਤੂੰ ਬੀਜਿਆ ਹੈ ਉਹੀ ਕੱਟੇਂਗਾ ਭਾਵ ਜਿਹੋ ਜਿਹੇ ਕਰਮ ਕਰੇਂਗਾ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਭੁਗਤੇਂਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਘਾਟਾ-ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਹੇ ਭਾਈ ਕੂੜ (ਝੂਠ) ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹਰਿ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਮਿਟ ਜਾਵੇ।

ਜਿਨ ਜੀਉ ਦਿਯਾ ਸੋ ਰਿਜਕ ਅਮੜਾਵੈ। ਘਟ-ਘਟ ਭੀਤਰ ਰਹਟ ਚਲਾਵੈ ॥
ਕਰਿ ਬੰਦਗੀ ਛਾਡਿ ਮੈਂ ਮੇਰਾ। ਹਿਰਦੈ ਕਰੀਮ ਸੰਭਰਿ ਸਵੇਰਾ ॥੩॥

ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਜੀਵਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਸਭ ਨੂੰ ਰਿਜਕ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਸਭ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੇ ਇਨਸਾਨ! ਤੂੰ ਮੈਂ-ਮੇਰੀ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਰਹਿਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ।

ਆਗੈ ਪੰਥ ਖਰਾ ਹੈ ਝੀਨਾ। ਖਾਂਡੈ ਧਾਰ ਜੈਸਾ ਹੈ ਪੈਨਾ।
ਜਿਸ ਊਪਰ ਮਾਰਗ ਹੈ ਤੇਰਾ। ਪੰਥੀ ਪੰਥ ਸੰਵਾਰ ਸਵੇਰਾ ॥੪॥

ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਗਲਾ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦਾ ਰਸਤਾ ਖੰਡੇ ਦੀ ਧਾਰ ਵਰਗਾ ਬਰੀਕ ਹੈ ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਦੀ ਤੂੰ ਲੰਘ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹੇ ਪੰਥੀ ਜੀਵ ਤੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਪੰਥ ਸੰਵਾਰ ਭਾਵ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦਾ ਰਸਤਾ ਸੰਵਾਰ ਲੈ।

ਕਿਆ ਤੈਂ ਖਰਚਾ ਕਿਆ ਤੈ ਖਾਯਾ। ਚਲ ਦਰਹਾਲ ਦਿਬਾਨ ਬੁਲਾਯਾ।
ਸਾਹਿਬ ਤੋ ਪੈ ਲੇਖਾ ਲੇਸੀ। ਭੀਰਿ ਪਰਿਯਾ ਤੂੰ ਭਰਿ ਭਰਿ ਦੇਸੀ ॥੫॥

ਹੇ ਭਾਈ, ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕੀ ਤੂੰ ਖਰਚਿਆ ਤੇ ਕੀ ਖਾਧਾ? ਧਰਮਰਾਜ ਨੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਬੁਲਾ ਕੇ ਇਹ ਪੁੱਛਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ

ਤੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਲੇਖਾ ਮੰਗਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਪੈ ਜਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੈਨੂੰ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ।

ਜਨਮ ਸਿਰਾਨਾ ਕਿਆ ਪਸਾਰਾ ਸੰਵਾਰਾ। ਸਾਂਝ ਪਰੀ ਚਹੁੰ ਦਿਸਿ ਅੰਧਿਆਰਾ।
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਨਿਦਾਨਿ ਦਿਵਾਨਾ। ਅਜਹੁੰ ਨ ਚੇਤੈ ਦੁਨੀ ਫੰਦਖਾਨਾ ॥੬॥

ਹੇ ਜੀਵ! ਤੇਰਾ ਮਨੁੱਖਾ-ਜਨਮ ਵਿਅਰਥ ਹੀ ਬਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਕੇਵਲ ਸੰਸਾਰ ਪਸਾਰੇ ਵਿਚ ਲੱਗ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਸਵਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਤੂੰ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਆਪਣਾ ਪਰਲੋਕ ਦਾ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਸੰਵਾਰਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਾਮ ਪੈਣ ਨਾਲ ਚਾਰੇ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵ ਹਰ ਪਾਸੇ ਅੰਧੇਰਾ ਹੀ ਅੰਧੇਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਮੌਤ ਰੂਪੀ ਸ਼ਾਮ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹਰ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਬਿਨਾਂ ਅੰਧਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜੱਪਿਆ ਜਾਣਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਝੱਲੇ ਅਨਜਾਣ ਪੁਰਸ਼ਾ! ਅਜੇ ਤੱਕ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਚੇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹੇ ਭਾਈ, ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ, ਜੋ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸ਼ਬਦ 47

ਖਾਲਿਕ ਸਿਕਸਤਾ ਮੈ ਤੇਰਾ।
ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਉਮੇਦਗਾਰ ਬੇਕਰਾਰ ਜੀਉ ਮੇਰਾ ॥ ਟੇਕ ॥
ਅਵਲਿ ਆਖਿਰ ਇਲਹ ਆਦਿਮ ਮੌਜ ਫਰਿਸਤਾ ਬੰਦਾ।
ਜਿਸ ਕੀ ਪਨਹ ਪੀਰ ਪੈਗੰਬਰ ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਕਿਆ ਗੰਦਾ ॥੧॥
ਤੂੰ ਹਾਜਰਾ ਹਜੂਰ ਜੋਗ ਇਕ ਅਵਰ ਨਹੀਂ ਦੂਜਾ।
ਜਿਸਕੇ ਇਸਕ ਆਸਰਾ ਨਾਹੀਂ ਕਿਆ ਨਿਵਾਜ ਕਿਆ ਪੂਜਾ ॥੨॥
ਨਾਲੀਦੋਜ਼ ਹਨੋਜ ਬੇਬਖਤ ਕਮਿ ਖਿਦਮਤਿਗਾਰ ਤੁਮ੍ਹਾਰਾ ॥
ਦਰਮਾਂਦਾ ਦਰ ਜਵਾਬ ਨ ਪਾਵੈ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਬਿਚਾਰਾ ॥੩॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਨੂੰ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਜੀਵ ਜਿੰਨੀਆਂ ਮਰਜ਼ੀ ਪੂਜਾ-ਅਰਚਨਾਵਾਂ ਕਰੀ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸਦਾ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਖਾਲਿਕ ਸਿਕਸਤਾ ਮੈ ਤੇਰਾ।
ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਉਮੇਦਗਾਰ ਬੇਕਰਾਰ ਜੀਉ ਮੇਰਾ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਹਾਂ ਪਰ ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪ ਤੋਂ

ਵੱਖਰਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਆਪ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਉ। ਮੇਰਾ ਹਿਰਦਾ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋ ਉੱਠਿਆ ਹੈ।

ਅਵਲਿ ਆਖਿਰ ਇਲਹ ਆਦਿਮ ਮੌਜ ਫਰਿਸਤਾ ਬੰਦਾ।
ਜਿਸ ਕੀ ਪਨਹ ਪੀਰ ਪੈਗੰਬਰ ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਕਿਆ ਗੰਦਾ ॥੧॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਦਿ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਆਪ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਣ-ਕਣ ਵਿਚ ਸਮਾਏ ਹੋਏ ਹੋ। ਹੇ ਖੁਦਾ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਇਲਮ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਇਨਸਾਨ ਅਤੇ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਅਨੰਦਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਉੱਤਮ ਇਨਸਾਨ ਹੈ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਤਾਂ ਪੀਰ-ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਲਈ ਹੈ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਕਿਵੇਂ ਨਹੀਂ ਲਵਾਂਗਾ ?

ਤੂੰ ਹਾਜਰਾ ਹਜੂਰ ਜੋਗ ਇਕ ਅਵਰ ਨਹੀਂ ਦੂਜਾ।
ਜਿਸਕੇ ਇਸਕ ਆਸਰਾ ਨਾਹੀਂ ਕਿਆ ਨਿਵਾਜ ਕਿਆ ਪੂਜਾ ॥੨॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਕੇਵਲ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ-ਨਾਜ਼ਰ ਹੋ। ਆਪਦੇ ਸਮਾਨ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਜਿਸ ਜੀਵ ਨੇ ਆਪ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ, ਫਿਰ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਨਮਾਜ ਪੜ੍ਹ ਲਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਪੂਜਾ ਕਰ ਲਵੇ, ਇਹ ਸਭ ਕਰਨਾ ਨਿਸਫ਼ਲ ਹੈ।

ਨਾਲੀਦੋਜ਼ ਹਨੋਜ ਬੇਬਖਤ ਕਮਿ ਖਿਦਮਤਿਗਾਰ ਤੁਮ੍ਹਾਰਾ ॥
ਦਰਮਾਂਦਾ ਦਰ ਜਵਾਬ ਨ ਪਾਵੈ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਬਿਚਾਰਾ ॥੩॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਤੋਂ ਬੇਖ਼ਬਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਹੁਣ ਤੱਕ ਨਾਲੀ ਵਿਚ ਪਏ ਕੀੜੇ ਵਾਂਗ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਦੱਸੋ ਉਹ ਆਪਦਾ ਸੇਵਕ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ-ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਆਪਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਰੂਪੀ ਜਵਾਬ ਨਾ ਪਾ ਕੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰਾ ਜੀਵ ਦੁਖੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 48

ਜੋ ਮੋਹਿ ਬੇਦਨਿ ਕਾਸਨਿ ਆਖੂੰ
ਹਰਿ ਬਿਨ ਜੀਵਨ ਕੈਸੇ ਕਰਿ ਰਾਖੂੰ ॥ ਟੇਕ ॥
ਜਿਵ ਤਰਸੈ ਇਕ ਦੰਗ ਬਸੇਰਾ ਕਰਹੁ ਸੰਭਾਲ ਤੁਮ ਸਿਰਜਨ ਮੇਰਾ ॥
ਬਿਰਹ ਤਪੈ ਤਨ ਅਧਿਕ ਜਰਾਵੈ ਨੀਂਦ ਨ ਆਵੈ ਭੋਜਨ ਨ ਭਾਵੈ ॥੧॥
ਸਖੀ ਸਹੇਲੀ ਗਰਬ ਗਹੇਲੀ ਪਿਉ ਕੀ ਬਾਤ ਨ ਸੁਨਹੁ ਸਹੇਲੀ ॥
ਮੈਂ ਰੇ ਦੁਹਾਗਨਿ ਅਧਿਕਰਿ ਜਾਨੀ ਗਯੌ ਸੋ ਜੋਬਨ ਸਾਧ ਨ ਮਾਨੀ ॥੨॥

ਤੂੰ ਦਾਨਾ ਸਾਂਈਂ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰਾ ਖਿਦਮਤਗਾਰ ਬੰਦਾ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ॥
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਅੰਦੇਸਾ ਯੇਹੀ ਬਿਨ ਦਰਸਨ ਕਿਉਂ ਜੀਵਹਿ ਸਨੇਹੀ ॥੩ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪ੍ਰਭੂ–ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸੇਵਕ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿਚ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ।

ਜੋ ਮੋਹਿ ਬੇਦਨਿ ਕਾਸਨਿ ਆਖੂੰ
ਹਰਿ ਬਿਨ ਜੀਵਨ ਕੈਸੇ ਕਰਿ ਰਾਖੂੰ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਭਾਈ, ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਵਿਯੋਗ ਦੀ ਇੰਨੀ ਪੀੜਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।ਹਰਿ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ?

ਜਿਵ ਤਰਸੈ ਇਕ ਦੰਗ ਬਸੇਰਾ ਕਰਹੁ ਸੰਭਾਲ ਤੁਮ ਸਿਰਜਨ ਮੇਰਾ ॥
ਬਿਰਹ ਤਪੈ ਤਨ ਅਧਿਕ ਜਰਾਵੈ ਨੀਂਦ ਨ ਆਵੈ ਭੋਜਨ ਨ ਭਾਵੈ ॥੧ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਛਣਭਰ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਮੇਰਾ ਜੀਵਨ ਤਰਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਮੇਰੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰੋ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਵਿਯੋਗ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਬਹੁਤ ਸੜ ਰਿਹਾ ਹੈ ਭਾਵ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਯੋਗ ਵਿਚ ਮਨ ਅਤੇ ਤਨ ਬਹੁਤ ਤੜਫ਼ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਸ ਕਾਰਨ ਮੈਨੂੰ ਨੀਂਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਵੀ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ।

ਸਖੀ ਸਹੇਲੀ ਗਰਬ ਗਹੇਲੀ ਪਿਉ ਕੀ ਬਾਤ ਨ ਸੁਨਹੁ ਸਹੇਲੀ ॥
ਮੈਂ ਰੇ ਦੁਹਾਗਨਿ ਅਧਿਕਰਿ ਜਾਨੀ ਗਯੌ ਸੋ ਜੋਬਨ ਸਾਧ ਨ ਮਾਨੀ ॥੨ ॥

ਹੇ ਸਖੀ ਸਹੇਲੀ, ਜੀਵ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਹੰਕਾਰ ਹੈ ਉਨਾ ਚਿਰ ਪਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਤੂੰ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੀ, ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਹਾਗਣ ਜਾਣਿਆ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਜੁਆਨ ਅਵਸਥਾ ਪਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਬੀਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀਆਂ।

ਤੂੰ ਦਾਨਾ ਸਾਂਈਂ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰਾ ਖਿਦਮਤਗਾਰ ਬੰਦਾ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ॥
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਅੰਦੇਸਾ ਯੇਹੀ ਬਿਨ ਦਰਸਨ ਕਿਉਂ ਜੀਵਹਿ ਸਨੇਹੀ ॥੩ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਗੱਲ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਆਪ ਜੀ ਮੇਰੇ ਮਾਲਕ ਹੋ ਅਤੇ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ–ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇਰਾ ਦਾਸ ਬੰਦਾ ਹਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੇਰੇ ਮਨ

ਵਿਚ ਇਹ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸੇਵਕ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਵੇਂ ਜੀ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਭਾਵ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਜੀ ਸਕਦਾ।

ਸ਼ਬਦ 49

ਤਾ ਥੈਂ ਪਤਿਤ ਨਹੀ ਕੋ ਪਾਵਨ ਹਰਿ ਤਜ ਆਨ ਨ ਧਿਆਇਆ ਰੇ ॥
ਹਮ ਅਪੂਜਿ ਪੂਜਿ ਭਯੇ ਹਰਿ ਥੈ ਨਾਮ ਅਨੂਪਮ ਗਾਇਆ ਰੇ ॥ ਟੇਕ ॥
ਅਸਟਾਦਸ ਬੁਯਾਕਰਨ ਬਖਾਨੈ ਰੇ ਤੀਨ ਕਾਲ ਖਟ ਜੀਤਾ ਰੇ ॥
ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਅੰਤਰ ਗਤਿ ਨਾਹੀਂ ਤਾ ਤੇ ਧਾਨੁਕ ਨੀਕਾ ਰੇ ॥੧ ॥
ਤਾ ਥੈ ਭਲੋ ਸਵਾਨ ਕੋ ਸਤਰੁ ਹਰਿ ਚਰਨਨ ਚਿਤ ਲਾਇਆ ਰੇ ॥
ਮੂਆਂ ਮੁਕਤਿ ਬੈਕੁੰਠ ਬਾਸਾ ਜੀਵਤ ਇਹਾਂ ਜਸ ਪਾਇਆ ਰੇ ॥੨ ॥
ਹਮ ਅਪਰਾਧੀ ਨੀਚ ਘਰ ਜਨਮੇਂ ਕੁਟੰਭ ਲੋਕ ਕਰੈ ਹਾਂਸੀ ਰੇ ॥
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਰਾਮ ਜਪੁ ਰਸਨਾ ਕਾਟੈ ਜਨਮ ਕੀ ਪਾਸੀ ਰੇ ॥੩ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮ ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਇਨਸਾਨ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪੂਜਣਯੋਗ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰਿ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਲਾ ਕੇ ਜੀਵ ਜੀਵਨ-ਕਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤਾ ਥੈਂ ਪਤਿਤ ਨਹੀ ਕੋ ਪਾਵਨ ਹਰਿ ਤਜ ਆਨ ਨ ਧਿਆਇਆ ਰੇ ॥
ਹਮ ਅਪੂਜਿ ਪੂਜਿ ਭਯੇ ਹਰਿ ਥੈ ਨਾਮ ਅਨੂਪਮ ਗਾਇਆ ਰੇ ॥ ਟੇਕ ॥

ਉਸ ਹਰਿ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਭਾਵ ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਹਰਿ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਧਿਆਈਏ। ਹੇ ਭਾਈ ! ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪੂਜਣ-ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਹਰਿ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਪੂਜਨੀਕ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਈ ! ਉਸ ਅਨੁਪਮ ਹਰਿ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਗੁਣ-ਗਾਣ ਕਰੋ।

ਅਸਟਾਦਸ ਬੁਯਾਕਰਨ ਬਖਾਨੈ ਰੇ ਤੀਨ ਕਾਲ ਖਟ ਜੀਤਾ ਰੇ ॥
ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਅੰਤਰ ਗਤਿ ਨਾਹੀਂ ਤਾ ਤੇ ਧਾਨੁਕ ਨੀਕਾ ਰੇ ॥੧ ॥

ਅਠ੍ਹਾਰਾਂ ਵਿਆਕਰਣ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰਿ-ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜੀਵ ਤਿੰਨਾਂ ਕਾਲਾਂ ਅਤੇ ਛੇ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਜੀਵ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਹਰਿ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮਾ-ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤਾ ਥੈ ਭਲੋ ਸਵਾਨ ਕੋ ਸਤਰੁ ਹਰਿ ਚਰਨਨ ਚਿਤ ਲਾਇਆ ਰੇ ॥
ਮੂਆਂ ਮੁਕਤਿ ਬੈਕੁੰਠ ਬਾਸਾ ਜੀਵਤ ਇਹਾਂ ਜਸ ਪਾਇਆ ਰੇ ॥੨ ॥

ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਉਹ ਜੀਵ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ ਜੋ ਲੋਭ ਰੂਪੀ ਕੁੱਤੇ 'ਤੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਹਰਿ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਮਨ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਜੀਵਿਤ-ਭਾਵ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਇਸ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਹੀ ਬੈਕੁੰਠ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਹਰ ਪਾਸੇ ਮਹਿਮਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਹਮ ਅਪਰਾਧੀ ਨੀਚ ਘਰ ਜਨਮੇਂ ਕੁਟੰਭ ਲੋਕ ਕਰੈ ਹਾਂਸੀ ਰੇ ॥
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਰਾਮ ਜਪੁ ਰਸਨਾ ਕਾਟੈ ਜਨਮ ਕੀ ਪਾਸੀ ਰੇ ॥੩ ॥

ਭਾਵੇਂ ਅਗਿਆਨੀ ਲੋਕ ਭਰਮ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਅਪਰਾਧੀ, ਨੀਵੇਂ ਘਰ ਅਤੇ ਕੁਟੰਭ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲਿਆ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਦੇਖਕੇ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵੋ ! ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੀ ਫਾਹੀ ਕੱਟੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 50

ਐਸਾ ਹੀ ਹਰਿ ਕਿਉਂ ਪਇਵੋ, ਮਨ ਚੰਚਲੁ ਰੇ ਭਾਈ।
ਚਪਲ ਭਇਓ ਚਹੁੰਦਿਸ ਧਾਵਇ, ਰਾਖਇਓ ਰਹਾਇ ।ਟੇਕ ॥
ਮੈਂ ਮੇਰੀ ਛੁਟਇ ਨਹਿੰ ਕਬਹੁੰ, ਮੈਂ ਮੰਮਤਾ ਮਦੁ ਬੀਧਿਓ।
ਲੋਭ ਮੋਹ ਮਹਿ ਰਹਿਓ ਰੁਝਾਨੌ, ਨਿਤ ਵਿਸ਼ਿਆ ਰਸ ਗੀਝਿਓ ॥੧ ॥
ਡੰਮ ਕੋਹ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਬਸੁ, ਕਪਟ ਕੂੜ ਹੂੰ ਬੰਧਾਇਓ ॥
ਕਾਮ ਲੁਬਧੁ ਕੌ ਬਸਿ ਪਰਿਓ, ਕੁਲਕਾਂਨਿ ਛਾਂੜਿ ਬਿਕਾਇਓ ॥੨ ॥
ਛਾਪਾ ਤਿਲਕ ਛਪੌ ਨਹੀਂ ਸੋਭਇ, ਜੌ ਲੌਂ ਕੇਸੌ ਨਹਿੰ ਗਾਇਓ।
ਸੰਜਮਿ ਰਹਿਓ ਨ ਹਰਿ ਹੂੰ ਸਿਮਰਿਓ,
ਬਿਰਥਾ ਭਰਮਿਓ ਰੂ ਭਰਮਾਇਓ ॥੩ ॥
ਅਨਿਕ ਕੌਤਕ ਕਲਾ ਕਾਛੈ ਕਛੇ, ਬਹੁਰਿ ਸਾਂਗ ਦਿਖਾਵੋ।
ਮੂਰਿਖ ਆਪਨ ਆਪੁ ਸਮੁਝਿ ਨਹਿੰ, ਔਰਨਿ ਕਾ ਸਮੁਝਾਵੋ ॥੪ ॥
ਆਸ ਕਰੈ ਬੈਕੁੰਠ ਗਵਨ ਕਉ, ਚਲ ਮਨ ਕਭਉ ਨ ਥਿਰਾਇਓ।
ਜੌ ਲੌਂ ਮਨ ਵਸਿ ਨਹਿੰ ਹੂੰਤੌ, ਤੌ ਲਗਿ ਸਭੁ ਜੁਠਾਰਿਓ ॥੫ ॥
ਕਪਟ ਕੀਆ ਰੀਝਇ ਨਹਿੰ ਕੇਸੌ, ਜਗੁ ਕਰਤਾ ਨਹਿੰ ਕਾਂਚਾ।
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਭਜੌ ਹਰਿ ਮਾਧੌ, ਸੇਵਗ ਹੋਵੈ ਮਨ ਸਾਂਚਾ ॥੬ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਹਰਿ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਐਸਾ ਹੀ ਹਰਿ ਕਿਉਂ ਪਇਵੋ, ਮਨ ਚੰਚਲੁ ਰੇ ਭਾਈ।
ਚਪਲ ਭਇਓ ਚਹੁੰਦਿਸ ਧਾਵਇ, ਰਾਖਇਓ ਰਹਾਇ ॥ਟੇਕ ॥
ਹੇ ਭਾਈ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਤੇਰਾ ਮਨ ਚੰਚਲ ਹੈ ਓਨਾ ਚਿਰ ਤੈਨੂੰ ਹਰਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ? ਹਰਿ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੇਰੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਭਾਵੇਂ ਤੂੰ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਘੁੰਮ ਲੈ।
ਮੈਂ ਮੇਰੀ ਛੁਟਇ ਨਹਿੰ ਕਬਹੁੰ, ਮੈਂ ਮੰਮਤਾ ਮਦੁ ਬੀਧਿਓ।
ਲੋਭ ਮੋਹ ਮਹਿ ਰਹਿਓ ਰੁਝਾਨੌ, ਨਿਤ ਵਿਸ਼ਿਆ ਰਸ ਗੀਝਿਓ ॥੧ ॥
ਤੇਰੇ ਮਨ 'ਚੋਂ ਮੈਂ ਮੇਰੀ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਹਟਦਾ ਅਤੇ ਮਮਤਾ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਮਨ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਲੋਭ ਅਤੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਉਲਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਵਿਸ਼ਿਆ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।
ਡੰਮ ਕੋਹ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਬਸੁ, ਕਪਟ ਕੂੜ ਹੂੰ ਬੰਧਾਇਓ ॥
ਕਾਮ ਲੁਬਧੁ ਕੌ ਬਸਿ ਪਰਿਓ, ਕੁਲਕਾਂਨਿ ਛਾਂੜਿ ਬਿਕਾਇਓ ॥੨ ॥
ਆਡੰਬਰਾਂ ਕਾਰਨ ਜੀਵ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਪਟ-ਕੂੜ ਵੱਲ ਆਪਣੇ ਧਿਆਨ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਾਮ ਰੂਪੀ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋਇਆ ਆਪਣੀ ਕੁਲ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਵਿਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।
ਛਾਪਾ ਤਿਲਕ ਛਪੌ ਨਹੀਂ ਸੋਭਇ, ਜੌ ਲੌਂ ਕੇਸੌ ਨਹਿੰ ਗਾਇਓ।
ਸੰਜਮਿ ਰਹਿਓ ਨ ਹਰਿ ਹੂੰ ਸਿਮਰਿਓ,
ਬਿਰਥਾ ਭਰਮਿਓ ਰੂ ਭਰਮਾਇਓ ॥੩ ॥
ਬਾਹਰੀ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਤੇ ਤਿਲਕ ਆਦਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣਗਾਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੋਭਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜੀਵ ਨੇ ਸੰਜਮ ਨਾ ਰੱਖ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਅਮੋਲਕ ਜਨਮ ਬੇਅਰਥ ਭਰਮਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਗਵਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਅਨਿਕ ਕੌਤਕ ਕਲਾ ਕਾਛੈ ਕਛੇ, ਬਹੁਰਿ ਸਾਂਗ ਦਿਖਾਵੋ।
ਮੂਰਿਖ ਆਪਨ ਆਪੁ ਸਮੁਝਿ ਨਹਿੰ, ਔਰਨਿ ਕਾ ਸਮੁਝਾਵੋ ॥੪ ॥
ਜੀਵ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਲਾ-ਕੌਤਕ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਬਹੁਤ ਪਖੰਡ ਰੂਪੀ ਭੇਖ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੂਰਖ ਮਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ।
ਆਸ ਕਰੈ ਬੈਕੁੰਠ ਗਵਨ ਕਉ, ਚਲ ਮਨ ਕਭਉ ਨ ਥਿਰਾਇਓ।
ਜੌ ਲੌਂ ਮਨ ਵਸਿ ਨਹਿੰ ਹੂੰਤੌ, ਤੌ ਲਗਿ ਸਭੁ ਜੁਠਾਰਿਓ ॥੫ ॥
ਇਹ ਜੀਵ ਆਸ ਤਾਂ ਬੈਕੁੰਠ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸਦਾ

ਮਨ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਉਸਦੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਓਦੋਂ ਤੱਕ ਸਭ ਕੁਝ ਝੂਠ ਹੈ।

ਕਪਟ ਕੀਆ ਰੀਝਇ ਨਹਿੰ ਕੇਸੌ, ਜਗੁ ਕਰਤਾ ਨਹਿੰ ਕਾਂਚਾ।
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਭਜੌ ਹਰਿ ਮਾਧੌ, ਸੇਵਗ ਹੋਵੈ ਮਨ ਸਾਂਚਾ ॥੬ ॥

ਕਪਟ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕਰਤਾ ਅਨਜਾਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਘਟ ਘਟ ਦੀ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰਿ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੇਵਕ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਸੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 51

ਕਾ ਗਾਊਂ ਕਛੁ ਗਾਇ ਨ ਹੋਇ, ਗਾਊਂ ਰੂਪ ਸਹਜੈ ਸੋਇ ॥ ਟੇਕ ॥
ਨਹਿੰ ਅਕਾਸ ਨਹਿੰ ਧਰ ਧਰਣੀ, ਪਵਨ ਪੁਰ ਘਟ ਚੰਦਾ।
ਨਹਿੰ ਅਬ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨ ਗੁਣ ਭਾਈ,ਬੋਲਤ ਹੈ ਸੁਛ ਛੰਦਾ ॥੧ ॥
ਨਹਿੰ ਅਬ ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਪੁਰਾਨਨਿ, ਸੁਨਿ ਸਹਿਜ ਰੇ ਭਾਈ।
ਨਹਿੰ ਅਬ ਮੈਂ ਤੈਂ, ਤੈਂ ਮੈਂ ਨਾਂਹੀ, ਕਾ ਸਿਉਂ ਕਹੌਂ ਬਤਾਈ ॥੨ ॥
ਭਣੈ ਰਵਿਦਾਸ ਕਾ ਕਹਿ ਗਾਊਂ,ਗਾਇਨ ਗਾਇ ਹਰਾਣਾ।
ਸਮੁਝਿ ਬਿਚਾਰਿ ਬੋਲਿ ਕਹਾਂ ਘੌਂ, ਆਪਹਿ ਆਪ ਸਮਾਣਾ ॥੩ ॥

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਆਡੰਬਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਮਨ–ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਕਾ ਗਾਊਂ ਕਛੁ ਗਾਇ ਨ ਹੋਇ, ਗਾਊਂ ਰੂਪ ਸਹਜੈ ਸੋਇ ॥ ਟੇਕ ॥

ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਕੀ ਗਾਵਾਂ ? ਉਸਦੇ ਗੁਣ ਗਾਏ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਸੱਚੇ ਮਨ ਨਾਲ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸਹਿਜ ਰੂਪ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਹਿੰ ਅਕਾਸ ਨਹਿੰ ਧਰ ਧਰਣੀ, ਪਵਨ ਪੁਰ ਘਟ ਚੰਦਾ।
ਨਹਿੰ ਅਬ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨ ਗੁਣ ਭਾਈ,ਬੋਲਤ ਹੈ ਸੁਛ ਛੰਦਾ ॥੧ ॥

ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾ ਕੇਵਲ ਆਕਾਸ਼ ਹੈ, ਨਾ ਕੇਵਲ ਧਰਤੀ ਹੈ, ਨਾ ਕੇਵਲ ਹਵਾ ਹੈ ਨਾ ਪਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੇਵਲ ਚੰਦ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਤਾਂ ਸਰਵ–ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਨਾ ਮੈਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਰਾਮ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਂ ਸੱਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਨਹਿੰ ਅਬ ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਪੁਰਾਨਨਿ, ਸੁਨਿ ਸਹਿਜ ਰੇ ਭਾਈ।
ਨਹਿੰ ਅਬ ਮੈਂ ਤੈਂ, ਤੈਂ ਮੈਂ ਨਾਂਹੀ, ਕਾ ਸਿਉਂ ਕਹੌਂ ਬਤਾਈ ॥੨ ॥

ਹੇ ਭਾਈ ! ਨਾਂ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਵੇਦਾਂ, ਕਤੇਬਾਂ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣਾ ਆਦਿ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੱਚਾ ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੁੰਨ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਤੇਰਾ ਤੇ ਤੇਰਾ ਮੇਰਾ ਦਾ ਭੇਦ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦੱਸਾਂ ?

ਭਣੈ ਰਵਿਦਾਸ ਕਾ ਕਹਿ ਗਾਊਂ, ਗਾਇਨ ਗਾਇ ਹਰਾਨਾ।
ਸਮੁਝਿ ਬਿਚਾਰਿ ਬੋਲਿ ਕਹਾਂ ਔਂ, ਆਪਹਿ ਆਪ ਸਮਾਨਾ ॥੩ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਕੀ ਗਾਵਾਂ ? ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਬੇਅੰਤ ਹਨ। ਇਹ ਜੀਵ ਗਾਉਂਦਾ ਗਾਉਂਦਾ ਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸਮਝ ਕੇ ਉਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਕੀ ਬੋਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਸੱਚੇ ਮਨ ਨਾਲ ਇਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 52

ਅਬ ਕਾ ਕਹਿ ਕੌਨ ਬਤਾਊਂ।
ਅਬ ਕਾ ਕਹਿ ਦੇਬਲਿ ਦੇਵ ਸਮਾਊਂ ॥ਟੇਕ ॥
ਕਾ ਸਿਊਂ ਰਾਮ ਕਹੌਂ ਸੁਨਿ ਭਾਈ, ਕਾ ਸਿਊਂ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਰੀਮਾਂ।
ਕਾ ਸਿਊਂ ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਕਹੂੰ ਅਬ, ਕਾ ਸਿਊਂ ਕਹੂੰ ਲਇਓ ਲੀਨਾ ॥੧ ॥
ਕਾ ਸਿਊਂ ਤਪ ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਪੂਜਾ, ਕਾ ਸਿਊਂ ਨਾਉਂ ਕਹਾਊਂ।
ਕਾ ਸਿਊਂ ਭਿਸਿਤ ਦੋਜਿਗੁ ਨਾ ਸਤਿ ਕਰਿ, ਕਾ ਸਿਊਂ ਕਹੂੰ ਕਹਾਈ ॥੨ ॥
ਕਾ ਸਿਊਂ ਜੀਵ ਸੀਵ ਕਹੌਂ ਸਾਧੌਂ, ਸੁੰਨਿ ਸਹਜਿ ਘਰਿ ਭਾਈ ॥
ਕਾ ਸਿਊਂ ਗੁਣੀ ਨ ਗੁਣ ਕਹੂੰ ਮਾਧੌਂ, ਕਾ ਸਿਊਂ ਕਹੂੰ ਬਤਾਈ ॥੩ ॥
ਜਲ ਕੇ ਤਰੰਗ ਜਲ ਮਾਂਹਿ ਸਮਾਈ, ਕਹਿ ਕਾ ਕੌ ਨਾਂਵ ਧਰਈਏ।
ਐਸੇ ਏਕ ਰੂਪ ਮੈਂ ਮਾਧੋ, ਆਪਣ ਹੀ ਨਿਰਵਰਿਏ ॥੪ ॥
ਭਣੈ ਰਵਿਦਾਸ ਅਬ ਕਾ ਕਹਿ ਗਾਊਂ, ਜਉ ਕੋਈ ਔਰਹਿ ਹੋਈ।
ਜਾ ਸਿਉਂ ਗਾਇਏ ਗਾਇ ਕਹਤ ਹੈਂ, ਪਰਮ ਰੂਪ ਹਮ ਸੋਈ ॥੫ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਅਬ ਕਾ ਕਹਿ ਕੌਨ ਬਤਾਊਂ।
ਅਬ ਕਾ ਕਹਿ ਦੇਬਲਿ ਦੇਵ ਸਮਾਊਂ ॥ਟੇਕ ॥

ਹੁਣ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਵਾਂ ? ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਮੈਂ ਹੋਰ ਕਿਹੜੇ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤੇ ਵਿਚ ਸਮਾਉਣਾ ਕਰਾਂ ?

ਕਾ ਸਿਉੂੰ ਰਾਮ ਕਹੌਂ ਸੁਨਿ ਭਾਈ, ਕਾ ਸਿਉੂੰ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਰੀਮਾਂ।
ਕਾ ਸਿਉੂੰ ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਕਹੂੰ ਅਬ, ਕਾ ਸਿਉੂੰ ਕਹੂੰ ਲਇਓ ਲੀਨਾ ॥੧॥

ਹੇ ਭਾਈ ! ਮੈਂ ਸਰਵ-ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸਨੂੰ ਰਾਮ ਕਹਾਂ, ਕਿਸਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਰੀਮ ਕਹਾਂ ? ਅਤੇ ਮੈਂ ਹੁਣ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਰ ਕਿਹੜੇ ਵੇਦਾਂ-ਕਤੇਬਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸ ਵਿਚ ਸਮਾਵਾਂ ?

ਕਾ ਸਿਉੂੰ ਤਪ ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਪੂਜਾ, ਕਾ ਸਿਉੂੰ ਨਾਉੂੰ ਕਹਾਉੂੰ।
ਕਾ ਸਿਉੂੰ ਭਿਸਿਤ ਦੋਜਿਗੁ ਨਾ ਸਤਿ ਕਰਿ, ਕਾ ਸਿਉੂੰ ਕਹੂੰ ਕਹਾਈ ॥੨॥

ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਮੈਂ ਕੀ ਤਪ ਕਰਾਂ, ਕਿਹੜੇ ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਂ ? ਕੀ ਵਰਤ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਕਰਾਂ ? ਅਤੇ ਕਿਸ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪੁਕਾਰਾਂ ? ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਸਵਰਗ ਅਤੇ ਨਰਕ ਨੂੰ ਸਤਿ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕਹੇ ਕਹਾਏ ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ।

ਕਾ ਸਿਉੂੰ ਜੀਵ ਸੀਵ ਕਹੌਂ ਸਾਧੌ, ਸੁੰਨਿ ਸਹਜਿ ਘਰਿ ਭਾਈ ॥
ਕਾ ਸਿਉੂੰ ਗੁਣੀ ਨ ਗੁਣ ਕਹੂੰ ਮਾਧੌ, ਕਾ ਸਿਉੂੰ ਕਹੂੰ ਬਤਾਈ ॥੩॥

ਹੇ ਸਾਧੋ ! ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕਲਿਆਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਹਾਂ ? ਹੇ ਭਾਈ, ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤਾਂ ਸਹਿਜ ਸੁੰਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਆਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੈਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਗੁਣੀ ਜਨ ਕਹਾਂ, ਆਪ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸ ਦਿਓ ?

ਜਲ ਕੇ ਤਰੰਗ ਜਲ ਮਾਂਹਿ ਸਮਾਈ, ਕਹਿ ਕਾ ਕੌ ਨਾਂਵ ਧਰਈਏ।
ਐਸੇ ਏਕ ਰੂਪ ਮੈਂ ਮਾਧੋ, ਆਪਣ ਹੀ ਨਿਰਵਰਿਏ ॥੪॥

ਤਰੰਗ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਸਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ? ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਆਪੇ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ।

ਭਣੈ ਰਵਿਦਾਸ ਅਬ ਕਾ ਕਹਿ ਗਾਉੂੰ, ਜਉ ਕੋਈ ਔਰਹਿ ਹੋਈ।
ਜਾ ਸਿਉੂੰ ਗਾਇਏ ਗਾਇ ਕਹਤ ਹੈਂ, ਪਰਮ ਰੂਪ ਹਮ ਸੋਈ ॥੫॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਿਸ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਵਾਂ ? ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਿਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣ ਨੂੰ ਕਹਾਂ ? ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਉਸਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ।

ਸ਼ਬਦ 53

ਖੋਜਤ ਕਿਥੂੰ ਫਿਰੈ, ਤੇਰੇ ਘਟ ਮਹਿ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ।ਟੇਕ ॥
ਕਸਤੂਰੀ ਮ੍ਰਿਗ ਪਾਸ ਹੈ ਰੇ, ਢੂੰਢਤ ਘਾਸ ਫਿਰੈ ।
ਪਾਛੈ ਲਾਗੋ ਕਾਲ ਪਾਰਧੀ, ਛਿਨ ਮਹਿੰ ਪ੍ਰਾਨ ਹਰੈ ॥੧ ॥
ਇੜਾ ਪਿੰਗਲਾ ਸੁਖਮਨਾ ਨਾੜੀ, ਜਾ ਮੈਂ ਚਿਤ ਨ ਧਰੈ ॥
ਸਹਸਤਾਰ ਮਹਿੰ ਭੰਵਰ ਗੁਫਾ ਹੈ, ਭੰਵਰਾ ਗੂੰਜ ਕਰੈ ॥੨ ॥
ਦਿਲ ਦਰਿਯਾਵ ਹੀਰਾ ਲਾਲ ਹੈ, ਗੁਰਮੁਖ ਸਮਝ ਪਰੈ ।
ਮਰਜੀ ਵਾ ਕੀ ਸੈਨ ਵਿਚਾਰੈ, ਤਉ ਹੀਰਾ ਹਾਥ ਪਰੈ ॥੩ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਸਮੁਝਿ ਰੇ ਸੰਤੋ, ਇਹੁ ਪਦ ਹੈ ਨਿਰਵਾਨ ।
ਇਹੁ ਰਹਸਿ ਕੋਉ ਖੋਜੈ ਬੂਝੇ ਸੋਉ ਹੈ ਸੰਤ ਸੁਜਾਨ ॥ ੪ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਵਿਖੇ ਧਿਆਨ ਟਿਕਾ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਕੇ, ਨਿਰਵਾਣ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਖੋਜਤ ਕਿਥੂੰ ਫਿਰੈ, ਤੇਰੇ ਘਟ ਮਹਿ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਬਾਹਰ ਖੋਜਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ? ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੈ।

ਕਸਤੂਰੀ ਮ੍ਰਿਗ ਪਾਸ ਹੈ ਰੇ, ਢੂੰਢਤ ਘਾਸ ਫਿਰੈ ।
ਪਾਛੈ ਲਾਗੋ ਕਾਲ ਪਾਰਧੀ, ਛਿਨ ਮਹਿੰ ਪ੍ਰਾਨ ਹਰੈ ॥੧ ॥

ਹਿਰਨ ਦੀ ਨਾਭੀ ਵਿਚ ਕਸਤੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਬਾਹਰ ਘਾਹ ਉੱਪਰ ਲੱਭਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਪਰ ਤੂੰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਾਰਨ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਲੱਭਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਾਲ ਰੂਪੀ ਮੌਤ ਤੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਆਉਣ ਤੇ ਇਕ ਛਿੰਨ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਕੱਢ ਲੈਣੇ ਹਨ।

ਇੜਾ ਪਿੰਗਲਾ ਸੁਖਮਨਾ ਨਾੜੀ, ਜਾ ਮੈਂ ਚਿਤ ਨ ਧਰੈ ॥
ਸਹਸਤਾਰ ਮਹਿੰ ਭੰਵਰ ਗੁਫਾ ਹੈ, ਭੰਵਰਾ ਗੂੰਜ ਕਰੈ ॥੨ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਈੜਾ, ਪਿੰਗਲਾ, ਸੁਖਮਨਾਂ ਜਿੱਥੇ ਤਿੰਨੋਂ ਨਾੜੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਵਿਖੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸਹੰਸਦਲ ਕਮਲ ਵਿਖੇ ਭੰਵਰ ਗੁ਼ਫਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਗੂੰਜ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਦਿਲ ਦਰਿਯਾਵ ਹੀਰਾ ਲਾਲ ਹੈ, ਗੁਰਮੁਖ ਸਮਝ ਪਰੈ ।
ਮਰਜੀ ਵਾ ਕੀ ਸੈਨ ਵਿਚਾਰੈ, ਤਉ ਹੀਰਾ ਹਾਥ ਪਰੈ ॥੩ ॥

ਇਸ ਭੰਵਰ ਗੁਫ਼ਾ ਵਿਖੇ ਹੀ ਤੇਰਾ ਦਿਲ ਦਰਿਆ ਵਾਂਗ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅਮੋਲਕ ਲਾਲ ਹੀਰਾ ਪਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਗੁਰਮੁਖ ਨੂੰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਰੂਪੀ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਹੀਰੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਸਮੁਝਿ ਰੇ ਸੰਤੋ, ਇਹੁ ਪਦ ਹੈ ਨਿਰਵਾਨ।
ਇਹੁ ਰਹਸਿ ਕੋਉ ਖੋਜੈ ਬੂਝੈ ਸੋਉ ਹੈ ਸੰਤ ਸੁਜਾਨ ॥੪ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਸੰਤੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਹੀ ਨਿਰਵਾਣ ਪਦ ਹੈ। ਜੋ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਖੋਜ ਕੇ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸੰਤ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 54

ਸੰਤੋ ਕੁਲ ਪਖੀ ਭਗਤਿ ਹੈਸੀ ਕਲਿਯੁਗ ਮੇਂ, ਨਿਪਖ ਬਿਰਲਾ ਨਿਵਹੈਸੀ।
ਜਾਣਿ ਪਿਛਾਣਿ ਹਰਿਸ਼ ਮਨ ਹੁਲਸੈ, ਬਿਨ ਪਿਛਾਣਿ ਮਿਲਤ ਮੁਰਝਾਸੀ ॥੧ ॥ ਟੇਕ ॥
ਅਪਸਵਾਰਥ ਪਰਮਾਧਿ, ਦਧਆਦੇ, ਪਰਮਾਰਥ ਨ ਦਿੜਾਸੀ।
ਬਿਨ ਬਿਸਵਾਸ ਬਾਂਝ ਸੁਤਿ ਜਇਸੈ, ਹਰਿ ਕਾਰਨਿ ਕਿਉਂ ਰਾਸੀ ॥੨ ॥
ਭਾਵ ਭਗਤਿ ਹਿਰਦੈ ਨਹਿੰ ਆਸੀ, ਵਿਸ਼ੈ ਲਾਗੀ ਸੁਖ ਪਾਸੀ।
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਪੂਰਾ ਗੁਰ ਪਾਵੈ, ਸਵਾਂਗ ਕੀ ਸਵਾਂਗ ਦੁਖਾਸੀ ॥੩ ॥

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਆਡੰਬਰਾਂ ਭਰੀ ਬਾਹਰੀ ਦਿਖਾਵੇ ਦੀ ਪੱਖਵਾਦੀ ਭਗਤੀ ਤਿਆਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੇਮਾ-ਭਗਤੀ ਜੋ ਕਿ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਨਾਲ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦੇ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸੰਤੋ ਕੁਲ ਪਖੀ ਭਗਤਿ ਹੈਸੀ ਕਲਿਯੁਗ ਮੇਂ, ਨਿਪਖ ਬਿਰਲਾ ਨਿਵਹੈਸੀ।

ਹੇ ਸੰਤੋਂ! ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਸਵਾਰਥ ਲਈ ਬਾਹਰੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਭਗਤੀ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਜੀਵ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜਾਣਿ ਪਿਛਾਣਿ ਹਰਿਸ਼ ਮਨ ਹੁਲਸੈ, ਬਿਨ ਪਿਛਾਣਿ ਮਿਲਤ ਮੁਰਝਾਸੀ ॥੧ ।ਟੇਕ ॥

ਸੱਚੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਆਨੰਦ ਰੂਪੀ ਹੁਲਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਜੀਵ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਈਰਖਾ ਵਸ ਮੁਰਝਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਪਸਵਾਰਥ ਪਰਮਾਧਿ, ਦਧਆਦੇ, ਪਰਮਾਰਥ ਨ ਦਿੜਾਸੀ।

ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਸਵਾਰਥ ਲਈ ਆਡੰਬਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਬਾਹਰੀ ਭਗਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਦੁਖੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਮਾਰਥ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਬਿਨ ਬਿਸਵਾਸ ਬਾਂਝ ਸੁਤਿ ਜਇਸੈ, ਹਰਿ ਕਾਰਨਿ ਕਿਉਂ ਰਾਸੀ ॥੨॥

ਜਿਵੇਂ ਬਾਂਝ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਸੰਤਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਵ-ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਭਾਵ ਭਗਤਿ ਹਿਰਦੈ ਨਹਿੰ ਆਸੀ, ਵਿਸ਼ੈ ਲਾਗੀ ਸੁਖ ਪਾਸੀ।

ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਜੀਵ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਝੂਠੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸੁੱਖ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਪੂਰਾ ਗੁਰ ਪਾਵੈ, ਸਵਾਂਗ ਕੀ ਸਵਾਂਗ ਦੁਖਾਸੀ ॥੩॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਜੀਵ ਆਡੰਬਰਾਂ ਰੂਪੀ ਪੱਖਪਾਤੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਬਾਹਰੀ ਭਗਤੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵ ਸੱਚੀ ਭਗਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 55

ਪਾਂਡੇ ! ਹਰਿ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਡਾਢਾ।

ਮੁੰਡ ਮੁੰਡਾਵੈ ਸੇਵਾ ਪੂਜਾ ਭ੍ਰਮ ਕਾ ਬੰਧਨ ਗਾਢਾ ॥ ਟੇਕ ॥

ਮਾਲਾ ਤਿਲਕ ਮਨੋਹਰ ਬਾਨੋਂ ਲਾਗੋ ਜਮ ਕੀ ਪਾਸੀ ॥

ਜੋ ਹਰਿ ਸੇਤੀ ਜੋੜਯੋ ਚਾਹੋ ਤੋ ਜਗ ਸੋ ਰਹੋ ਉਦਾਸੀ ॥੧॥

ਭੁਖ ਨਾ ਭਾਜੈ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਨ ਜਾਈ ਕਹੋ ਕੌਣ ਕਵਨ ਗੁਣ ਹੋਈ ॥

ਜੋ ਦਧਿ ਮੇਂ ਕਾਂਜੀ ਕੋ ਜਾਵਣ ਤੋ ਘ੍ਰਿਤ ਨ ਕਾਢੈ ਕੋਈ ॥੨॥

ਕਰਨੀ ਕਥਨੀ ਗਯਾਨ ਅਚਾਰਾ ਭਗਤਿ ਇੰਨਹੁ ਸੋ ਨਯਾਰੀ ॥

ਦੋਇ ਘੋੜਾ ਚਢਿ ਕੋਉ ਨ ਪਹੁੰਚੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਹੈ ਪੁਕਾਰੀ ॥੩॥

ਜੋ ਦਾਸਾ ਤਣ ਕੀਯੋ ਚਾਹੋ ਆਸ ਭਗਤਿ ਕੀ ਹੋਈ ॥

ਤੋ ਨਿਰਮਲ ਸਾਂਗ ਮਗਨ ਹਵੈ ਨਾਚੋ ਲਾਜ ਸਰਮ ਸਬ ਖੋਈ ॥੪॥

ਕੋਈ ਦਾਧੋ ਕਈ ਸੀਧੋ ਸਾਚੋ ਕੂੜ ਨਿਤਿ ਮਾਰਯਾ।

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਹੌ ਨ ਕਹਤ ਹੌ ਯੋਕਾਦਸਹ ਪੁਕਾਰਿਯਾ ॥੫॥

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਡੰਬਰਾਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਭਰਮ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਉਪਰਾਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੱਚੀ ਭਗਤੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਉਣ ਨਾਲ ਭਰਮ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਾਂਡੇ ! ਹਰਿ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਭਾਢਾ।
ਮੁੰਡ ਮੁੰਡਾਵੈ ਸੇਵਾ ਪੂਜਾ ਭ੍ਰਮ ਕਾ ਬੰਧਨ ਗਾਢਾ ॥ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡਾਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਪੰਡਤ ! ਤੇਰੀ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਅਸਲ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਿਰ ਮੁੰਡਵਾ ਕੇ ਸੇਵਾ, ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਭਰਮ ਦੇ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਬੱਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਾਲਾ ਤਿਲਕ ਮਨੋਹਰ ਬਾਨੋਂ ਲਾਗੋ ਜਮ ਕੀ ਪਾਸੀ ॥
ਜੋ ਹਰਿ ਸੇਤੀ ਜੋੜਯੋ ਚਾਹੋ ਤੋ ਜਗ ਸੋ ਰਹੋ ਉਦਾਸੀ ॥੧ ॥

ਹਰਿ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਗਲ ਵਿਚ ਮਾਲਾ ਪਹਿਨਣੀ, ਮੱਥੇ ਤੇ ਤਿਲਕ ਲਗਾਉਣਾ, ਸੁੰਦਰ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨਣੇ ਅਜਿਹੇ ਆਡੰਬਰਾਂ ਨਾਲ ਜਮਦੂਤਾਂ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਹੇ ਭਾਈ ! ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਹਰਿ ਨਾਲ ਸੱਚਾ ਸੰਬੰਧ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਉਪਰਾਮ ਰਹਿ।

ਭੁਖ ਨਾ ਭਾਜੈ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਨ ਜਾਈ ਕਹੋ ਕੌਣ ਕਵਨ ਗੁਣ ਹੋਈ ॥
ਜੋ ਦਧਿ ਮੇਂ ਕਾਂਜੀ ਕੋ ਜਾਵਣ ਤੋ ਘ੍ਰਿਤ ਨ ਕਾਢੈ ਕੋਈ ॥੨ ॥

ਹੇ ਭਾਈ ! ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੇਰੀ ਭੁੱਖ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨਹੀਂ ਮਿਟਣੀ। ਫਿਰ ਭਾਈ ਤੂੰ ਹੀ ਦੱਸ ਇਹਨਾਂ ਆਡੰਬਰਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਿਹੜਾ ਗੁਣ ਹੈ ? ਜੇਕਰ ਦਹੀਂ ਜਮਾਉਣ ਲਈ ਜਾਗ ਲਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਕਾਂਜੀ ਦਾ ਜਾਗ ਲਾਈਏ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਘਿਉ ਕਿਵੇਂ ਨਿਕਲੇਗਾ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੇਗਾ।

ਕਰਨੀ ਕਥਨੀ ਗਯਾਨ ਅਚਾਰਾ ਭਗਤਿ ਇੰਨਹੁ ਸੋ ਨਯਾਰੀ ॥
ਦੋਇ ਘੋੜਾ ਚਢਿ ਕੋਉ ਨ ਪਹੁੰਚੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਹੈ ਪੁਕਾਰੀ ॥੩ ॥

ਹੇ ਭਾਈ ! ਤੇਰੀ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਕਥਨੀ ਤੇਰੇ ਗਿਆਨ ਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਆਡੰਬਰਾਂ ਕਾਰਨ ਸੱਚੀ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਉਲਟ ਹਨ, ਪਰ ਭਾਈ ਪ੍ਰਭੂ–ਭਗਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਡੰਬਰਾਂ ਤੋਂ ਨਿਆਰੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਜੀਵ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਦੋ ਘੋੜਿਆਂ ’ਤੇ ਚੜ੍ਹਕੇ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ’ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੱਚੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਡੰਬਰ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤੀ ਦੋਵਾਂ ’ਤੇ ਇਕ ਸਮੇਂ ਨਹੀਂ ਚਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਜੋ ਦਾਸਾ ਤਣ ਕੀਯੋ ਚਾਹੋ ਆਸ ਭਗਤਿ ਕੀ ਹੋਈ ॥
ਤੋ ਨਿਰਮਲ ਸਾਂਗ ਮਗਨ ਹਵੈ ਨਾਚੋ ਲਾਜ ਸਰਮ ਸਬ ਖੋਈ ॥੪ ॥

ਜੋ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਦਾਸ-ਭਾਵ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਿਰਮਲ ਨਾਮ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋ ਕੇ ਨੱਚਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਝੂਠੀ ਮਾਇਆ, ਝੂਠੀ ਲਾਜ ਅਤੇ ਸ਼ਰਮ ਸਭ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਕੋਈ ਦਾਧੌ ਕਈ ਸੀਧੌ ਸਾਚੌ ਕੂੜ ਨਿਤਿ ਮਾਰਯਾ।
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਹੌ ਨ ਕਹਤ ਹੌ ਯੋਕਾਦਸਹ ਪੁਕਾਰਿਯਾ ॥੫ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਦੁੱਖ ਦੇਵੇ ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਸੁੱਖ ਦੇਵੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭਗਤ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦਸ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਭਾਵ ਹਰ ਪਾਸੇ ਇਹ ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮਾ-ਭਗਤੀ ਆਉਣ ਨਾਲ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਰੂਪੀ ਕੂੜ ਪਸਾਰੇ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ-ਭਗਤੀ ਆਉਣ ਨਾਲ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 56

ਮਨ ਮੇਰੋ ਥਿਰੁ ਨ ਰਹਾਈ, ਕੋਟਿ ਕੌਤਿਕ ਕਰਿ ਦਿਖਰਾਵੈ,
ਇਤ ਉਤ ਜਗ ਮਹਿੰ ਧਾਈ ।ਟੇਕ ॥
ਮਾਇਆ ਮਮਤਾ ਮੋਹ ਲਪਟਾਨੋ, ਦਿਨ ਦਿਨ ਉਰਝਤ ਜਾਈ।
ਸੁਆਨ ਪੁਛ ਕਭੁ ਹੋਇ ਨ ਸੂਧੋ, ਕੀਜਹੁ ਲਾਖ ਉਪਾਈ ॥
ਗੁਰੂ ਕੋ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਸਾਂਟੀ, ਕੁਬੁਧ ਕੁਕਰਮ ਛੁੜਾਈ।
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਮਨ ਥਿਰੁ ਹੈਸ੍ਵੀ, ਚਲਿ ਸਬ ਛਾੜਿ ਗੁਰਸਰਣਾਈ ॥੧ ॥

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰੀ ਆਡੰਬਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮਨ ਮੇਰੋ ਥਿਰੁ ਨ ਰਹਾਈ, ਕੋਟਿ ਕੌਤਿਕ ਕਰਿ ਦਿਖਰਾਵੈ,
ਇਤ ਉਤ ਜਗ ਮਹਿੰ ਧਾਈ ।ਟੇਕ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਭਾਵੇਂ ਜੀਵ ਅਨੇਕਾਂ ਬਾਹਰੀ ਕੌਤਕ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਵੇ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਇੱਧਰ-ਓਧਰ ਜਿੰਨਾ ਮਰਜੀ ਭਟਕ ਲਵੇ।

ਮਾਇਆ ਮਮਤਾ ਮੋਹ ਲਪਟਾਨੋ, ਦਿਨ ਦਿਨ ਉਰਝਤ ਜਾਈ।
ਸੁਆਨ ਪੁਛ ਕਬੁ ਹੋਇ ਨ ਸੂਧੋ, ਕੀਜਹੁ ਲਾਖ ਉਪਾਈ॥

ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਾਇਆ, ਮਮਤਾ ਅਤੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਖਚਿਤ ਹੋਇਆ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਉਲਝ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਪੂਛ ਸਿੱਧੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਭਾਵੇਂ ਲੱਖਾਂ ਉਪਾਏ ਕਰ ਲਏ ਜਾਣ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਜਿੰਨੇ ਮਰਜੀ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਕਰ ਲਵੇ ਪਰ ਮੁਕਤੀ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਕੋ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਸਾਂਟੀ, ਕੁਬੁਧ ਕੁਕਰਮ ਛੁੜਾਈ।
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਮਨ ਥਿਰੁ ਹੈਸ੍ਵੀ, ਚਲਿ ਸਬ ਛਾੜਿ ਗੁਰਸਰਣਾਈ॥1॥

ਗੁਰੂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਸੋਟੀ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਸਥਿਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਭ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਛੱਡ ਕੇ ਜੀਵ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 57

ਹਮ ਘਰ ਆਇਓ ਰਾਮ ਭਤਾਰ, ਗਾਵਹੁ ਸਖਿ ਮਿਲ ਮੰਗਲਾਚਾਰ॥
ਤਨ ਮਨ ਰਤ ਕਰਹਿੰ ਆਪੁਨੋ, ਤੌ ਕਹੁੰ ਪਾਇਹਿੰ ਪਿਵ ਪਿਆਰ॥੧॥
ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੋ ਜੋ ਦਰਸਨ ਪਾਇ, ਮਨ ਮੰਦਿਰ ਮਹਿੰ ਭਇਓ ਉਜਿਆਰ।
ਹੌਂ ਮੜਇ ਤੈ ਨੌ ਨਿਧਿ ਪਾਈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਨਹੀਂ ਰਾਮ ਕਰਤਾਰ॥੨॥
ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਬਿਛੁਰੇ ਪਿਵ ਪਾਇਓ, ਜਨਮ ਜਨਮ ਤੈਂ ਬਿਲਇ ਰਾਰ।
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਹੌਂ ਕਛੁ ਨਹਿੰ ਜਾਨੌਂ, ਚਰਣ ਕੰਵਲ ਮਹਿੰ ਤੁਵ ਮੁਰਾਰ॥੩॥

ਇਹ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਜਨ ਆਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹਮ ਘਰ ਆਇਓ ਰਾਮ ਭਤਾਰ, ਗਾਵਹੁ ਸਖਿ ਮਿਲ ਮੰਗਲਾਚਾਰ॥

ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਸੰਤ ਆਏ ਹਨ। ਹੇ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਸਹੇਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਗਾਉਣਾ ਕਰੋ।

ਤਨ ਮਨ ਰਤ ਕਰਹਿੰ ਆਪੁਨੋ, ਤੌ ਕਹੁੰ ਪਾਇਹਿੰ ਪਿਵ ਪਿਆਰ॥੧॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਤਨ ਮਨ ਅਰਪਣ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ 'ਚੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੋ ਜੋ ਦਰਸਨ ਪਾਇ, ਮਨ ਮੰਦਿਰ ਮਹਿੰ ਭਇਓ ਉਜਿਆਰ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਨ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹੌਂ ਮੜਇ ਤੈ ਨੌ ਨਿਧਿ ਪਾਈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਨਹੀਂ ਰਾਮ ਕਰਤਾਰ ॥੨ ॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਮੈਂ ਨੌ ਨਿਧੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਕਰਤਾਰ ਨੇ ਮੇਰੇ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਏ ਹਨ।

ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਬਿਛੁਰੇ ਪਿਵ ਪਾਇਓ, ਜਨਮ ਜਨਮ ਤੈਂ ਬਿਲਇ ਗਾਰ।

ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਵਿਛੜੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਹੌਂ ਕਛੁ ਨਹਿੰ ਜਾਨੌਂ,
ਚਰਣ ਕੰਵਲ ਮਹਿੰ ਭੁਵ ਮੁਰਾਰ ॥੩ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਆਪ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਆਪ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਕਮਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 58

ਕਾਲਹੁ ਨਾਇ ਤਾਹਿ ਪਦ ਸੀਸ,
ਨਹਿੰ ਬਿਸਰਾਊਂ ਖਿਨ ਏਕਹੁ ਈਸ਼ ।ਟੇਕ ॥
ਜਨਮ ਮਰੁਣ ਅਰੁ ਜਗ ਜਾਲਾ, ਨਾਮ ਪਰਤਾਪ ਨ ਬਿਆਪਹਿੰ ਬਯਾਲਾ।
ਅਗਤ ਵਿਗਤ ਅਨਾਦਿ ਅਨੂਪਾ, ਵਿਸਵ ਵਿਆਪਕ ਬ੍ਰਹਮ ਅਰੂਪਾ ॥
ਘਟ ਘਟ ਤਿਹ ਪੇਖੀਅਤ ਅਇਸੇ,
ਜਲ ਮਹਿੰ ਲਹਿਰ, ਲਹਿਰ ਜਲ ਜਇਸੇ।
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਹਰਿ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ,
ਸਰਬ ਚਿੰਤਾਮਣਿ ਸਰਬ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ ॥੧ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸਰਵ-ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਕਾਲਹੁ ਨਾਇ ਤਾਹਿ ਪਦ ਸੀਸ,
ਨਹਿੰ ਬਿਸਰਾਊਂ ਖਿਨ ਏਕਹੁ ਈਸ਼ ।ਟੇਕ ॥

ਕਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ ਉਸਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਕ ਛਿਨ ਮਾਤਰ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੁਲਾਉਂਦਾ।

ਜਨਮ ਮਰੁਣ ਅਰੁ ਜਗ ਜਾਲਾ, ਨਾਮ ਪਰਤਾਪ ਨ ਬਿਆਪਹਿ ਬਯਾਲਾ।

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰਕੇ ਜਨਮ -ਮਰਨ ਰੂਪੀ ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੰਜਾਲ ਨਹੀਂ ਵਿਆਪਦੇ।

ਅਗਤ ਵਿਗਤ ਅਨਾਦਿ ਅਨੂਪਾ, ਵਿਸਵ ਵਿਆਪਕ ਬ੍ਰਹਮ ਅਰੂਪਾ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਉਹ ਘਟਦਾ-ਵੱਧਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਅਮਰ, ਅਬਿਨਾਸੀ, ਆਦਿ-ਰਹਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਪਮ ਹੈ। ਐਸਾ ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ ਵਿਆਪ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਘਟ ਘਟ ਤਿਹ ਪੇਖੀਅਤ ਅਇਸੇ,
ਜਲ ਮਹਿੰ ਲਹਿਰ, ਲਹਿਰ ਜਲ ਜਇਸੇ।

ਪ੍ਰਭੂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਲਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਹਰਿ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ,
ਸਰਬ ਚਿੰਤਾਮਣਿ ਸਰਬ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ ॥੧॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰਿ ਸਰਵ-ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਸਭ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਸਭ ਮਨਇੱਛਤ ਫ਼ਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਹੀ ਸਭ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਗੋਂਡ

ਸ਼ਬਦ 59

ਮੁਕੰਦ ਮੁਕੰਦ ਜਪਹੁ ਸੰਸਾਰ ॥
ਬਿਨੁ ਮੁਕੰਦ ਤਨੁ ਹੋਇ ਅਉਹਾਰ ॥
ਸੋਈ ਮੁਕੰਦੁ ਮੁਕਤਿ ਕਾ ਦਾਤਾ ॥
ਸੋਈ ਮੁਕੰਦੁ ਹਮਰਾ ਪਿਤ ਮਾਤਾ ॥੧॥
ਜੀਵਤ ਮੁਕੰਦੇ ਮਰਤ ਮੁਕੰਦੇ ॥
ਤਾ ਕੇ ਸੇਵਕ ਕਉ ਸਦਾ ਅਨੰਦੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ ॥
ਮੁਕੰਦ ਮੁਕੰਦ ਹਮਾਰੇ ਪ੍ਰਾਨੰ ॥
ਜਪਿ ਮੁਕੰਦ ਮਸਤਕਿ ਨੀਸਾਨੰ ॥
ਸੇਵ ਮੁਕੰਦ ਕਰੈ ਬੈਰਾਗੀ ॥
ਸੋਈ ਮੁਕੰਦੁ ਦੁਰਬਲ ਧਨੁ ਲਾਧੀ ॥੨॥
ਏਕ ਮੁਕੰਦੁ ਕਰੈ ਉਪਕਾਰੁ ॥

ਹਮਰਾ ਕਹਾ ਕਰੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥
ਮੇਟੀ ਜਾਤਿ ਹੂਏ ਦਰਬਾਰਿ ॥
ਤੁਹੀ ਮੁਕੰਦ ਜੋਗ ਜੁਗ ਤਾਰਿ ॥੩ ॥
ਉਪਜਿਓ ਗਿਆਨੁ ਹੂਆ ਪਰਗਾਸ ॥
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਲੀਨੇ ਕੀਟ ਦਾਸ ॥
ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਅਬ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਚੂਕੀ ॥
ਜਪਿ ਮੁਕੰਦ ਸੇਵਾ ਤਾਹੂ ਕੀ ॥੪ ॥੧ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠ ਕੇ ਮੁਕਤੀ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ, ਮੁਕੰਦ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮੁਕੰਦ ਮੁਕੰਦ ਜਪਹੁ ਸੰਸਾਰ ॥
ਬਿਨੁ ਮੁਕੰਦ ਤਨੁ ਹੋਇ ਅਉਹਾਰ ॥

ਹੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕੋ ! ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਰਿ ਦਾ ਮੁਕੰਦ ਨਾਮ ਜਪੋ। ਉਸ ਮੁਕੰਦ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਤਨ ਨਿਸਫ਼ਲ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋਈ ਮੁਕੰਦੁ ਮੁਕਤਿ ਕਾ ਦਾਤਾ ॥
ਸੋਈ ਮੁਕੰਦੁ ਹਮਰਾ ਪਿਤ ਮਾਤਾ ॥੧ ॥

ਉਹ ਮੁਕੰਦ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖ਼ਸ਼ਣ ਵਾਲਾ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਮੁਕੰਦ ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਤੇ ਮਾਤਾ ਹੈ।

ਜੀਵਤ ਮੁਕੰਦੇ ਮਰਤ ਮੁਕੰਦੇ ॥
ਤਾ ਕੇ ਸੇਵਕ ਕਉ ਸਦਾ ਅਨੰਦੇ ॥੧ ॥ਰਹਾਉ ॥

ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਜਿਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਮਰਨ ਤੱਕ ਮੁਕਤੀਦਾਤਾ ਮੁਕੰਦ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਆਨੰਦ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਮੁਕੰਦ ਮੁਕੰਦ ਹਮਾਰੇ ਪ੍ਰਾਨੰ ॥
ਜਪਿ ਮੁਕੰਦ ਮਸਤਕਿ ਨੀਸਾਨੰ ॥

ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਮੁਕੰਦ ਨਾਮ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦ ਜਾਨ ਹੈ। ਮੱਥੇ ਦੇ ਚੰਗੇ ਲੇਖਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵ ਉਸ ਮੁਕੰਦ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜੱਪਦਾ ਹੈ।

ਸੇਵ ਮੁਕੰਦ ਕਰੈ ਬੈਰਾਗੀ ॥
ਸੋਈ ਮੁਕੰਦੁ ਦੁਰਬਲ ਧਨੁ ਲਾਧੀ ॥੨ ॥

ਸੰਸਾਰ ਵਲੋਂ ਵੈਰਾਗੀ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵ ਮੁਕੰਦ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਮੁਕੰਦ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨੂੰ ਸ੍ਪੈਸ਼ਟ ਧਨ ਲੱਭਿਆ ਹੈ।

ਏਕ ਮੁਕੰਦੁ ਕਰੈ ਉਪਕਾਰੁ ॥
ਹਮਰਾ ਕਹਾ ਕਰੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਇਕ ਮੁਕੰਦ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਉਪਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕ ਮੇਰਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦੇ।

ਮੇਟੀ ਜਾਤਿ ਹੂਏ ਦਰਬਾਰਿ ॥
ਤੁਹੀ ਮੁਕੰਦ ਜੋਗ ਜੁਗ ਤਾਰਿ ॥੩ ॥

ਜਾਤੀ ਹੀਣਤਾ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਹੀ ਜੀਵ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਮੁਕੰਦ ਜੀ ! ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਜੁਗਾਂ–ਜੁਗਾਂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਤਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ।

ਉਪਜਿਓ ਗਿਆਨੁ ਹੂਆ ਪਰਗਾਸ ॥
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਲੀਨੇ ਕੀਟ ਦਾਸ ॥

ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਜੀਵ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਕੀੜੇ ਵਰਗੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣਾ ਦਾਸ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਅਬ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਚੂਕੀ ॥
ਜਪਿ ਮੁਕੰਦ ਸੇਵਾ ਤਾਹੂ ਕੀ ॥੪ ॥੧ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਮੁਕੰਦ (ਪ੍ਰਭੂ) ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਸਦਕਾ ਸਭ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਬੁਝ ਗਈ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 60

ਜੇ ਓਹੁ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨ੍ਾਵੈ ॥
ਜੇ ਓਹੁ ਦੁਆਦਸ ਸਿਲਾ ਪੂਜਾਵੈ ॥
ਜੇ ਓਹੁ ਕੂਪ ਤਟਾ ਦੇਵਾਵੈ ॥
ਕਰੈ ਨਿੰਦ ਸਭ ਬਿਰਥਾ ਜਾਵੈ ॥੧ ॥
ਸਾਧ ਕਾ ਨਿੰਦਕੁ ਕੈਸੇ ਤਰੈ ॥
ਸਰਪਰ ਜਾਨਹੁ ਨਰਕ ਹੀ ਪਰੈ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜੇ ਓਹੁ ਗ੍ਰਹਨ ਕਰੈ ਕੁਲਖੇਤਿ ॥
ਅਰਪੈ ਨਾਰਿ ਸੀਗਾਰ ਸਮੇਤਿ ॥
ਸਗਲੀ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸ੍ਵਨੀ ਸੁਨੈ ॥

ਕਰੈ ਨਿੰਦ ਕਵਨੈ ਨਹੀ ਗੁਨੈ ॥੨ ॥
ਜੇ ਓਹੁ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕਰਾਵੈ ॥
ਭੂਮਿ ਦਾਨ ਸੋਭਾ ਮੰਡਪਿ ਪਾਵੈ ॥
ਅਪਨਾ ਬਿਗਾਰਿ ਬਿਰਾਂਨਾ ਸਾਂਢੈ ॥
ਕਰੈ ਨਿੰਦ ਬਹੁ ਜੋਨੀ ਹਾਂਢੈ ॥੩ ॥
ਨਿੰਦਾ ਕਹਾ ਕਰਹੁ ਸੰਸਾਰਾ ॥
ਨਿੰਦਕ ਕਾ ਪਰਗਟਿ ਪਾਹਾਰਾ ॥
ਨਿੰਦਕੁ ਸੋਧਿ ਸਾਧਿ ਬੀਚਾਰਿਆ ॥
ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਪਾਪੀ ਨਰਕਿ ਸਿਧਾਰਿਆ ॥ ੪ ॥੨ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਿੰਨੇ ਮਰਜ਼ੀ ਉਪਾਅ ਕਰ ਲਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਓਹੁ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨ੍ਹਾਵੈ ॥
ਜੇ ਓਹੁ ਦੁਆਦਸ ਸਿਲਾ ਪੂਜਾਵੈ ॥
ਜੇ ਓਹੁ ਕੂਪ ਤਟਾ ਦੇਵਾਵੈ ॥
ਕਰੈ ਨਿੰਦ ਸਭ ਬਿਰਥਾ ਜਾਵੈ ॥੧ ॥

ਜੇ ਕੋਈ ਜੀਵ ਅਠਾਹਟ ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇ, ਜੇ ਉਹ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਿਲਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਵੀ ਕਰੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਵਾਸਤੇ ਖੂਹ ਜਾਂ ਤਲਾਬ ਲਗਵਾ ਦੇਵੇ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਨਿਸਫ਼ਲ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਧ ਕਾ ਨਿੰਦਕੁ ਕੈਸੇ ਤਰੈ ॥
ਸਰਪਰ ਜਾਨਹੁ ਨਰਕ ਹੀ ਪਰੈ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜੀਵ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਵਸਾਗਰ ਤਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਸੰਤਾ ਕਉ ਮਤਿ ਕੋਈ ਨਿੰਦਹੁ ਸੰਤ ਰਾਮੁ ਹੈ ਏਕੁ ॥

ਹੇ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵੋ ! ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਕਦੀ ਵੀ ਨਿੰਦਿਆ ਨਾ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਇਕ ਰੂਪ ਹਨ।)

ਜੇ ਓਹੁ ਗ੍ਰਹਨ ਕਰੈ ਕੁਲਖੇਤਿ ॥
ਅਰਪੈ ਨਾਰਿ ਸੀਗਾਰ ਸਮੇਤਿ ॥

ਸਗਲੀ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸ੍ਵਨੀ ਸੁਨੈ ॥
ਕਰੈ ਨਿੰਦ ਕਵਨੈ ਨਹੀ ਗੁਨੈ ॥੨ ॥

ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਵਿਖੇ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਸੋਲ੍ਹਾਂ-ਸ਼ਿੰਗਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਜਾ ਕੇ ਦਾਨ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਸਤਾਈ ਸਿਮਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣ ਲਵੇ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਜੀਵ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਜੇ ਓਹੁ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕਰਾਵੈ ॥
ਭੂਮਿ ਦਾਨ ਸੋਭਾ ਮੰਡਪਿ ਪਾਵੈ ॥
ਅਪਨਾ ਬਿਗਾਰਿ ਬਿਰਾਂਨਾ ਸਾਂਢੈ ॥
ਕਰੈ ਨਿੰਦ ਬਹੁ ਜੋਨੀ ਹਾਂਢੈ ॥੩ ॥

ਜੇ ਕੋਈ ਜੀਵ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕਰਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਛਕਾਵੇ, ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾਨ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਉਸਤਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵੇ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਸੁਆਰ ਦੇਵੇ, ਫਿਰ ਜੇਕਰ ਉਹ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜੂਨੀਆਂ ਵਿਚ ਭਟਕਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਨਿੰਦਾ ਕਹਾ ਕਰਹੁ ਸੰਸਾਰਾ ॥
ਨਿੰਦਕ ਕਾ ਪਰਗਟਿ ਪਾਹਾਰਾ ॥
ਨਿੰਦਕੁ ਸੋਧਿ ਸਾਧਿ ਬੀਚਾਰਿਆ ॥
ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਪਾਪੀ ਨਰਕਿ ਸਿਧਾਰਿਆ ॥ ੪ ॥੨ ॥

ਹੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕੋ ! ਤੁਸੀਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹੋ ? ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਅਪਜੱਸ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਨਿੰਦਕ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 61

ਆਜ ਦਿਵਸ ਲੇਊਂ ਬਲਿਹਾਰਾ।
ਮੇਰੇ ਗ੍ਰਿਹ ਆਯਾ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਕਾ ਪਿਆਰਾ ॥ ਟੇਕ ॥
ਆਂਗਨ ਬਗੜ ਭਵਨ ਭਯੋ ਪਾਵਨ।
ਹਰਿਜਨ ਬੈਠੇ ਹਰਿਜਸ ਗਾਵਨ ॥੧ ॥
ਕਰੂੰ ਡੰਡੋਤ ਚਰਨ ਪਖਾਰੂੰ।

ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਸੰਤਨ ਪਰ ਵਾਰੂੰ ॥੨ ॥
ਕਥਾ ਕਹੈਂ ਅਰੁ ਅਰਥ ਬਿਚਾਰੈਂ ॥
ਆਪ ਤਰੈ ਔਰਨ ਕੋ ਤਾਰੈਂ ॥੩ ॥
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਮਿਲੈ ਨਿਜ ਦਾਸ ॥
ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੈ ਕਾਟੈ ਪਾਸ ॥੪ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦਾ ਘਰ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸੰਤ ਜਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਕਥਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਐਸੇ ਸੰਤ ਆਪ ਵੀ ਤਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਰਦੇ ਹਨ।

ਆਜ ਦਿਵਸ ਲੇਊਂ ਬਲਿਹਾਰਾ।
ਮੇਰੇ ਗ੍ਰਿਹ ਆਯਾ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਕਾ ਪਿਆਰਾ ॥ ਟੇਕ ॥

ਇਹ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਆਏ। ਮੈਂ ਅੱਜ ਦੇ ਮਹਾਨ ਦਿਨ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਘਰ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਸੰਤ ਆਏ ਹਨ।

ਆਂਗਨ ਬਗਜ਼ ਭਵਨ ਭਯੋ ਪਾਵਨ।
ਹਰਿਜਨ ਬੈਠੇ ਹਰਿਜਸ ਗਾਵਨ ॥੧ ॥

ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਘਰ, ਵਿਹੜਾ, ਆਸ-ਪਾਸ ਅਤੇ ਹਾਲ ਸਾਰਾ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਹਰਿ ਦੇ ਸੰਤ-ਜਨ ਹਰਿ ਦਾ ਜਸ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਕਰੂੰ ਡੰਡੋਤ ਚਰਨ ਪਖਾਰੂੰ।
ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਸੰਤਨ ਪਰ ਵਾਰੂੰ ॥੨ ॥

ਮੈਂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਡੰਡਵਤ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਧੋਂਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਤਨ, ਮਨ, ਅਤੇ ਧਨ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਨਿਛਾਵਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਕਥਾ ਕਹੈਂ ਅਰੁ ਅਰਥ ਬਿਚਾਰੈਂ ॥
ਆਪ ਤਰੈ ਔਰਨ ਕੋ ਤਾਰੈਂ ॥੩ ॥

ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਥਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਾਵਨ ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਆਪ ਤਾਂ ਤਰਦੇ ਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਾ ਕੇ ਤਾਰਦੇ ਹਨ।

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਮਿਲੈ ਨਿਜ ਦਾਸ ॥
ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੈ ਕਾਟੈ ਪਾਸ ॥੪ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੇਰਾ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਾਸ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਹੋਵੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨ ਕੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਬਦ 62

ਐਸੇ ਜਾਨਿ ਜਪੋ ਰੇ ਜੀਵ। ਜਪਿ ਲਿਓ ਰਾਮ ਨ ਭਰਮੋ ਜੀਵ ॥ ਟੇਕ ॥
ਗਨਿਕਾ ਥੀ ਕਿਸ ਕਰਮਾ ਜੋਗ। ਪਰ ਪੁਰਸਨ ਸੋ ਰਮਤੀ ਭੋਗ ॥੧ ॥
ਨਿਸਿ ਬਾਸਰ ਦੁਸਕਰਮ ਕਮਾਈ। ਰਾਮ ਕਹਤ ਬੈਕੁੰਠੇ ਜਾਈ ॥੨ ॥
ਨਾਮਦੇਵ ਕਹਿਯੇ ਜਾਤਿ ਕੈ ਓਛ। ਜਾ ਕੋ ਜਸ ਗਾਈਏ ਤ੍ਰਿਲੋਕ ॥੩ ॥
ਭਗਤਿ ਹੇਤ ਭਗਤਾ ਕੇ ਚਲੇ। ਅੰਕਮਾਲ ਲੇ ਬੀਠਲ ਮਿਲੇ ॥੪ ॥
ਕੋਟਿ ਯਗ ਜੋ ਕੋਉ ਕਰੈ। ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਮ ਤਊ ਨ ਨਿਸਤਰੈ ॥੫ ॥
ਨਿਰਗੁਨ ਕਾ ਗੁਨ ਦੇਖੋ ਆਈ। ਦੇਹੀ ਸਹਿਤ ਕਬੀਰ ਸਿਧਾਈ ॥੬ ॥
ਮੋਰੀ ਕੁਚਿਲ ਜਾਤ ਕੁਚਿਲ ਮੇਂ ਬਾਸ। ਭਗਤ ਚਰਨ ਹਰਿਚਰਨ ਨਿਵਾਸ ॥੭ ॥
ਚਾਰਿਉ ਬੇਦ ਕਿਆ ਖੰਡੌਤਿ। ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਕਰੈ ਡੰਡੌਤਿ ॥੮ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਵਹਿਮਾਂ, ਭਰਮਾਂ ਅਤੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਐਸੇ ਜਾਨਿ ਜਪੋ ਰੇ ਜੀਵ। ਜਪਿ ਲਿਓ ਰਾਮ ਨ ਭਰਮੋ ਜੀਵ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਜੀਵ! ਐਸੇ ਸਰਬ ਵਿਆਪੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ। ਜਿਸ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੇਰੀ ਭਟਕਣਾ ਮੁੱਕ ਜਾਵੇਗੀ।

ਗਨਿਕਾ ਥੀ ਕਿਸ ਕਰਮਾ ਜੋਗ। ਪਰ ਪੁਰਸਨ ਸੋ ਰਮਤੀ ਭੋਗ ॥੧ ॥

ਗਨਿਕਾ ਇਕ ਵੇਸਵਾ ਸੀ, ਉਹ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ, ਉਹ ਪਰਾਏ ਪੁਰਖਾਂ ਨਾਲ ਖੋਟੇ ਕਰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ।

ਨਿਸਿ ਬਾਸਰ ਦੁਸਕਰਮ ਕਮਾਈ। ਰਾਮ ਕਹਤ ਬੈਕੁੰਠੇ ਜਾਈ ॥੨ ॥

ਉਹ ਵੇਸਵਾ ਰਾਤ ਦਿਨ ਖੋਟੇ ਕਰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਹ ਖੋਟੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਬੈਕੁੰਠ ਗਈ।

ਨਾਮਦੇਵ ਕਹਿਯੇ ਜਾਤਿ ਕੈ ਓਛ। ਜਾ ਕੋ ਜਸ ਗਾਈਏ ਤ੍ਰਿਲੋਕ ॥੩ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕ ਭ੍ਰਮ ਕਰਕੇ ਨੀਵੀਂ ਜਾਤ ਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਅੱਜ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਭਗਤਿ ਹੇਤ ਭਗਤਾ ਕੇ ਚਲੇ। ਅੰਕਮਾਲ ਲੇ ਬੀਠਲ ਮਿਲੇ ॥੪॥

ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਆਪਣੇ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ-ਸਹਿਤ ਗਲਵਕੜੀ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਕੋਟਿ ਯਗ ਜੋ ਕੋਉ ਕਰੈ। ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਮ ਤਉ ਨ ਨਿਸਤਰੈ ॥੫॥

ਭਾਵੇਂ ਜੀਵ ਕਰੋੜਾਂ ਯੱਗ ਕਰ ਲਵੇ ਪਰ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਰਾਮ-ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਨਾ ਤਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਭਵ-ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਨਿਰਗੁਨ ਕਾ ਗੁਨ ਦੇਖੋ ਆਈ। ਦੇਹੀ ਸਹਿਤ ਕਬੀਰ ਸਿਧਾਈ ॥੬॥

ਨਿਰਗੁਣ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਦੇਖਣਾ ਕਰੋ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨਿਰਗੁਣ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਦੇਹੀ ਸਮੇਤ ਹੀ ਬੈਕੁੰਠ ਧਾਮ ਚਲੇ ਗਏ।

ਮੋਰੀ ਕੁਚਿਲ ਜਾਤ ਕੁਚਿਲ ਮੇਂ ਬਾਸ।
ਭਗਤ ਚਰਨ ਹਰਿਚਰਨ ਨਿਵਾਸ ॥੭॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਅਗਿਆਨੀ ਲੋਕ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ੂਦਰ ਜਾਤ ਦਾ ਕਰਕੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਸਦਕਾ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਚਾਰਿਉ ਬੇਦ ਕਿਆ ਖੰਡੌਤਿ। ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਕਰੈ ਡੰਡੌਤਿ ॥੮॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਵਰਣਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਵੰਡਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਵਿਚ ਫਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਚਾਰੇ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਦਾਸ ਕੇਵਲ ਆਪ ਨੂੰ ਡੰਡੌਤ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਰਾਗ ਰਾਮਕਲੀ

ਸ਼ਬਦ 63

ਪੜੀਐ ਗੁਨੀਐ ਨਾਮੁ ਸਭੁ ਸੁਨੀਐ ਅਨਭਉ ਭਾਉ ਨ ਦਰਸੈ ॥
ਲੋਹਾ ਕੰਚਨੁ ਹਿਰਨ ਹੋਇ ਕੈਸੇ ਜਉ ਪਾਰਸਹਿ ਨ ਪਰਸੈ ॥੧॥
ਦੇਵ ਸੰਸੈ ਗਾਂਠਿ ਨ ਛੂਟੈ ॥
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮਾਇਆ ਮਦ ਮਤਸਰ ਇਨ ਪੰਚਹੁ ਮਿਲਿ ਲੂਟੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ ॥
ਹਮ ਬਡ ਕਬਿ ਕੁਲੀਨ ਹਮ ਪੰਡਿਤ ਹਮ ਜੋਗੀ ਸੰਨਿਆਸੀ ॥

ਗਿਆਨੀ ਗੁਨੀ ਸੂਰ ਹਮ ਦਾਤੇ ਇਹ ਬੁਧਿ ਕਬਹਿ ਨ ਨਾਸੀ ॥੨ ॥
ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਸਭੈ ਨਹੀ ਸਮਝਸਿ ਭੂਲਿ ਪਰੇ ਜੈਸੇ ਬਉਰੇ ॥
ਮੋਹਿ ਅਧਾਰੁ ਨਾਮੁ ਨਾਰਾਇਨ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਨ ਧਨ ਮੋਰੇ ॥੩ ॥੧ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਾਰਸ-ਰੂਪੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਭਾਵੇਂ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਵੇ, ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਰਵਣ ਕਰੇ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਪੜੀਐ ਗੁਨੀਐ ਨਾਮੁ ਸਭੁ ਸੁਨੀਐ ਅਨਭਉ ਭਾਉ ਨ ਦਰਸੈ ॥
ਲੋਹਾ ਕੰਚਨੁ ਹਿਰਨ ਹੋਇ ਕੈਸੇ ਜਉ ਪਾਰਸਹਿ ਨ ਪਰਸੈ ॥੧ ॥

ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਆਪ ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਪੜ੍ਹ ਲਵੇ, ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲਵੇ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਨਾਮ ਸਰਵਣ ਕਰ ਲਵੇ ਪਰ ਉਹ ਗਿਆਨ-ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਕਿਆ ਪੜੀਐ ਕਿਆ ਗੁਨੀਐ ॥ ਕਿਆ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨਾਂ ਸੁਨੀਐ ॥
ਪੜੇ ਸੁਨੇ ਕਿਆ ਹੋਈ ॥ ਜਉ ਸਹਜ ਨ ਮਿਲਿਓ ਸੋਈ ॥੧ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੀ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਵੇਦ-ਪੁਰਾਣਾਂ ਦਾ ਸੁਣਨਾ ਆਦਿ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ਹੈ ? ਜਦ ਤੱਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਹਿਜ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਸ ਜੀਵ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਗੁਣਨਾ-ਸੁਣਨਾ ਨਿਸਫ਼ਲ ਹੈ।)

ਜਿਵੇਂ ਲੋਹਾ ਸ਼ੁੱਧ ਸੋਨਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ ਜਦ ਤੱਕ ਪਾਰਸ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਛੂੰਹਦਾ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਰੂਪੀ ਪਾਰਸ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਛੂੰਹਦਾ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਪਾਰਸ ਕੈ ਸੰਗਿ ਤਾਂਬਾ ਬਿਗਰਿਓ ॥ ਸੋ ਤਾਂਬਾ ਕੰਚਨੁ ਹੋਇ ਨਿਬਰਿਓ ॥੨ ॥
ਸੰਤਨ ਸੰਗਿ ਕਬੀਰਾ ਬਿਗਰਿਓ ॥ ਸੋ ਕਬੀਰੁ ਰਾਮੈ ਹੋਇ ਨਿਬਰਿਓ ॥

ਪਾਰਸ ਨਾਲ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਤਾਂਬਾ ਵਿਗੜਿਆ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂਬਾ ਸੋਨਾ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ (ਕਬੀਰ) ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ ਵਿਗੜਿਆ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਨਿਬੜਿਆ ਹਾਂ।)

ਦੇਵ ਸੰਸੈ ਗਾਂਠਿ ਨ ਛੂਟੈ ॥
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮਾਇਆ ਮਦ ਮਤਸਰ ਇਨ ਪੰਚਹੁ ਮਿਲਿ ਲੂਟੇ ॥੧ ॥ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਾਰਨ ਭਰਮ ਦੀ ਗੰਢ ਨਹੀਂ ਖੁੱਲ੍ਹਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਭਰਮ ਕਾਰਨ ਹੀ ਪੰਜ ਵਿਕਾਰ (ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਮਾਇਆ, ਹੰਕਾਰ ਤੇ ਈਰਖਾ ਇਹ ਪੰਜੇ ਹੀ) ਮਿਲ ਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ ਭਾਵ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਲਿਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਹਮ ਬਡ ਕਬਿ ਕੁਲੀਨ ਹਮ ਪੰਡਿਤ ਹਮ ਜੋਗੀ ਸੰਨਿਆਸੀ ॥
ਗਿਆਨੀ ਗੁਨੀ ਸੂਰ ਹਮ ਦਾਤੇ ਇਹ ਬੁਧਿ ਕਬਹਿ ਨ ਨਾਸੀ ॥੨ ॥

ਪੰਜਾਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਭਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਇਸ ਭਰਮ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੱਡੇ ਕਵੀ ਹਾਂ, ਉੱਤਮ ਕੁਲ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ, ਵੱਡੇ ਪੰਡਿਤ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਵੱਡੇ ਯੋਗੀ ਤੇ ਸੰਨਿਆਸੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਹਾਂ, ਗੁਣਵਾਨ ਹਾਂ, ਮਹਾਨ ਸੂਰਮੇ ਹਾਂ, ਵੱਡੇ ਦਾਨੀ ਹਾਂ। ਐਸੀ ਹੰਕਾਰ ਵਾਲੀ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਜੀਵ ਦੇ ਭਰਮ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਸਭੈ ਨਹੀ ਸਮਝਸਿ ਭੂਲਿ ਪਰੇ ਜੈਸੇ ਬਉਰੇ ॥
ਮੋਹਿ ਅਧਾਰੁ ਨਾਮੁ ਨਾਰਾਇਨ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਨ ਧਨ ਮੋਰੇ ॥੩ ॥੧ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਈਏ ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਝੱਲੇ ਜੀਵਾਂ ਵਾਂਗ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਕ ਨਾਰਾਇਣ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਹੀ ਆਸਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ–ਰੂਪੀ ਪ੍ਰਾਣ ਧੰਨਤਾਯੋਗ ਹਨ।

ਸ਼ਬਦ 64

ਪਰਚੈ ਰਾਮ ਰਮੈ ਜੇ ਕੋਈ ਪਾਰਸ ਪਰਸੇ ਦੁਬਿਧਾ ਨ ਹੋਈ ॥ ਟੇਕ ॥
ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਸਕਲ ਬਿਨਾਸ ਅਨਡੀਠੈ ਨਾਹੀਂ ਵਿਸਵਾਸ ॥੧ ॥
ਬਰਨ ਸਹਿਤ ਕਹੈ ਜੋ ਰਾਮ ਸੋ ਭਗਤਾ ਕੇਵਲ ਨਿਹਕਾਮ ॥੨ ॥
ਫਲ ਕਾਰਨ ਫੂਲੇ ਬਨਰਾਈ ਉਪਜੈ ਫਲ ਤਬ ਪੁਹੁਪ ਬਿਲਾਈ ॥੩ ॥
ਗਿਆਨਹਿ ਕਾਰਨ ਕਰਮ ਕਰਾਈ
ਉਪਜੈ ਗਿਆਨ ਤਬ ਕਰਮ ਨਸਾਈ ॥੪ ॥
ਬਟਿਕ ਬੀਜ ਜੈਸਾ ਆਕਾਰ ਪਸਰਿਯੋ ਤੀਨਿ ਲੋਕ ਪਾਸਾਰ ॥੫ ॥
ਜਹਾਂ ਕਾ ਉਪਜਾ ਤਹਾਂ ਸਮਾਈ ਸਹਜ ਸ਼ੁਨਯ ਮੈਂ ਰਹਯੋ ਲੁਕਾਈ ॥੬ ॥
ਜੋ ਮਨ ਬਿੰਦੈ ਸੋਈ ਬਿੰਦ ਅਮਾਵਸ ਮੈਂ ਜੈਸੇ ਦੀਸੈ ਚੰਦ ॥੭ ॥
ਜਲ ਮੇਂ ਜੈਸੇ ਤੂੰਬਾ ਤਿਰੈ ਪਰਚੈ ਪਿੰਡ ਜੀਵੈ ਨਾਹਿਂ ਮਰੈ ॥੮ ॥
ਸੋ ਮੁਨਿ ਕੋਣ ਜੁ ਮਨ ਕੋ ਖਾਇ ਬਿਨ ਦੁਆਰੇ ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਸਮਾਇ ॥੯ ॥
ਮਨ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਸਬ ਕੋਇ ਕਹੈ ਕਰਤਾ ਸੋ ਜੋ ਅਨਭੈ ਰਹੈ ॥੧੦ ॥

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਯਹੁ ਪਰਮ ਬੈਰਾਗ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਕੀਨ ਜਪਹੁ ਸੁਭਾਗ ॥੧੧ ॥

ਘ੍ਰਿਤ ਕਾਰਨਿ ਦਧਿ ਮਥੈ ਸਯਾਨ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸਦਾ ਨਿਰਬਾਣ ॥੧੨ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਸ ਰੂਪੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪਰਚੈ ਰਾਮ ਰਮੈ ਜੇ ਕੋਈ ਪਾਰਸ ਪਰਸੇ ਦੁਬਿਧਾ ਨ ਹੋਈ ॥ ਟੇਕ ॥

ਜੋ ਜੀਵ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਹਾ ਪਾਰਸ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ ਸ਼ੁੱਧ ਸੋਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੁਵਿਧਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਜੀਵ ਵੀ ਪਾਰਸ ਰੂਪੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸੋਨੇ ਵਾਂਗ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਸਕਲ ਬਿਨਾਸ ਅਨਡੀਠੈ ਨਾਹੀਂ ਵਿਸਵਾਸ ॥੧ ॥

ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਸਭ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਦੇਖੇ ਬਿਨਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਭਾਵ ਉਸ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਉਤਪੰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਬਰਨ ਸਹਿਤ ਕਹੈ ਜੋ ਰਾਮ ਸੋ ਭਗਤਾ ਕੇਵਲ ਨਿਹਕਾਮ ॥੨ ॥

ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤ ਕੇਵਲ ਨਿਸ਼ਕਾਮੀ ਹੈ।

ਫਲ ਕਾਰਨ ਫੂਲੇ ਬਨਰਾਈ ਉਪਜੈ ਫਲ ਤਬ ਪੁਹੁਪ ਬਿਲਾਈ ॥੩ ॥

ਜਿਵੇਂ ਬਨਸਪਤੀ ਦੇ ਬ੍ਰਿਖਾਂ ਨੂੰ ਫ਼ਲ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫੁੱਲ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਫ਼ਲ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਫੁੱਲ ਝੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਗਿਆਨਹਿ ਕਾਰਨ ਕਰਮ ਕਰਾਈ
ਉਪਜੈ ਗਿਆਨ ਤਬ ਕਰਮ ਨਸਾਈ ॥੪ ॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਫਿਰ ਕਰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ।

ਬਟਿਕ ਬੀਜ ਜੈਸਾ ਆਕਾਰ ਪਸਰਿਯੋ ਤੀਨਿ ਲੋਕ ਪਾਸਾਰ ॥੫ ॥

ਜਿਵੇਂ ਬੋਹੜ ਦੇ ਦਰੱਖ਼ਤ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖ਼ਾਵਾਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਤੱਕ ਫੈਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਉਪਰੋਂ ਆਕਾਰ ਛੋਟਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਜਹਾਂ ਕਾ ਉਪਜਾ ਤਹਾਂ ਸਮਾਈ ਸਹਜ ਸ਼ੁਨਯ ਮੈਂ ਰਹਯੋ ਲੁਕਾਈ ॥੬ ॥

ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਉਸਦਾ ਅੰਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦਾ

ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਸਹਿਜ ਸੁੰਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਾਰੀ ਲੋਕਾਈ ਵਿੱਚ ਹਰਿ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜੋ ਮਨ ਬਿੰਦੈ ਸੋਈ ਬਿੰਦ ਅਮਾਵਸ ਮੈਂ ਜੈਸੇ ਦੀਸੈ ਚੰਦ ॥੭ ॥

ਜੋ ਮਨ ਹੈ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਹੈ ਪਰ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਜਿਵੇਂ ਚੰਦਰਮਾਂ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੱਸਿਆ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੈ ਪਰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਾਰਨ ਜੀਵ ਉਸਦਾ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਜਲ ਮੇਂ ਜੈਸੇ ਤੂੰਬਾ ਤਿਰੈ ਪਰਚੈ ਪਿੰਡ ਜੀਵੈ ਨਾਹਿਂ ਮਰੈ ॥੮ ॥

ਜਿਵੇਂ ਜਲ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਤੂੰਬਾ (ਕੱਦੂ) ਤੈਰਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੋ ਜੀਵ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਜਿਊਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ।

ਸੋ ਮੁਨਿ ਕੋਣ ਜੁ ਮਨ ਕੋ ਖਾਇ ਬਿਨ ਦੁਆਰੇ ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਸਮਾਇ ॥੯ ॥

ਅਸਲ ਮੁਨੀ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਮਨ ਵਿਚ ਦੁਬਿਧਾ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਦਸਾਂ ਦੁਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਏ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਨ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਸਬ ਕੋਇ ਕਹੈ ਕਰਤਾ ਸੋ ਜੋ ਅਨਭੈ ਰਹੈ ॥੧੦ ॥

ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜੋ ਜੀਵ ਕਰਤਾਪੁਰਖ ਨਾਲ ਇਕ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਬੇਖੌਫ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਯਹੁ ਪਰਮ ਬੈਰਾਗ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਕੀਨ ਜਪਹੁ ਸੁਭਾਗ ॥੧੧ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਸੁਭਾਗੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਰਮ ਵੈਰਾਗ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪ।

ਘ੍ਰਿਤ ਕਾਰਨਿ ਦਧਿ ਮਥੈ ਸਯਾਨ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸਦਾ ਨਿਰਬਾਣ ॥੧੨ ॥

ਜਿਵੇਂ ਸਿਆਣੀ ਇਸਤਰੀ ਘਿਓ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਦਹੀਂ ਨੂੰ ਰਿੜਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਮੱਖਣ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਰਿੜਕਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਜੀਵ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਜੀਵ ਇਸ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਹੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਨਿਰਵਾਣ ਪੱਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 65

ਅਬ ਮੈਂ ਹਾਰਿਓ ਰੇ ਭਾਈ।
ਥਕਿਤ ਭਯੋਂ ਸਭ ਹਾਲ ਚਾਲ ਤੇ ਲੋਕਨ ਬੇਦ ਬੜਾਈ ॥ ਟੇਕ ॥
ਥਕਿਤ ਭਯੋਂ ਗਾਇਨ ਅਰੁ ਨਾਚਨ ਥਾਕੀ ਸੇਵਾ ਪੂਜਾ ॥
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਦੇਹ ਥਕਤਿ ਭਈ ਕਹੂੰ ਕਹਾਂ ਲੌਂ ਦੂਜਾ ॥੧ ॥
ਰਾਮ ਜਨੁ ਹੋਉਂ ਨ ਭਗਤ ਕਹਾਊਂ ਚਰਨ ਪਖਾਰੂ ਨ ਦੇਵਾ ॥
ਜੋਈ ਜੋਈ ਕਰੂੰ ਉਲਟਿ ਮੋਹਿ ਬਾਂਧੇ ਤਾ ਤੇ ਨਿਕਟਿ ਨ ਭੇਵਾ ॥੨ ॥
ਪਹਿਲੇ ਗਿਯਾਨ ਕਾ ਕੀਯਾ ਚਾਂਦਨਾ ਪੀਛੇ ਦੀਯਾ ਬੁਝਾਈ ॥
ਸ਼ੁੰਨ ਸਹਿਜ ਮੈਂ ਦੋਉ ਤਿਆਗੇ ਰਾਮ ਕਹੂੰ ਨਾ ਖੁਦਾਈ ॥੩ ॥
ਦੂਰ ਬਸੈ ਖਟ ਕਰਮ ਸਕਲ ਅਰ ਦੂਰਿਉ ਕੀਨਹੇ ਸੇਊ ॥
ਗਯਾਨ-ਧਯਾਨ ਦੋਉ ਦੂਰ ਕੀਨ੍ਹੇ ਦੂਰਿਉ ਛਾਡੈ ਤੇਊ ॥੪ ॥
ਪੰਚੋ ਥਕਿਤ ਭਯੋ ਹੈ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਥਿਤਿ ਪਾਈ ॥
ਜਾ ਕਾਰਨਿ ਮੈ ਦੌਰਿਓ ਫਿਰਤੌ ਸੋ ਅਬ ਘਟ ਮੇਂ ਪਾਈ ॥੫ ॥
ਪੰਚੋ ਮੇਰੀ ਸਖੀ ਸਹੇਲੀ ਤਿਨ ਨਿਧ ਦਈ ਦਿਖਾਈ।
ਅਬ ਮਨ ਫੂਲਿ ਭਯੋ ਜਗ ਮਹਿਯਾ ਉਲਟਿ ਆਪ ਮੇ ਸਮਾਈ ॥੬ ॥
ਚਲਤ ਚਲਤ ਮੇਰੋ ਨਿਜ ਮਨ ਥਾਕਯੋ ਅਬ ਮੋ ਸੇ ਚਲਓ ਨ ਜਾਈ।
ਸਾਂਈ ਸਹਜ ਮਿਲਓ ਸੋਈ ਸਨਮੁਖ ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਬੜਾਈ ॥੭ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਪਰਮ-ਆਨੰਦ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਅਬ ਮੈਂ ਹਾਰਿਓ ਰੇ ਭਾਈ।
ਥਕਿਤ ਭਯੋਂ ਸਭ ਹਾਲ ਚਾਲ ਤੇ ਲੋਕਨ ਬੇਦ ਬੜਾਈ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਭਾਈ ! ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੈਂ ਹਾਰ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕ ਵੇਦਾਂ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਹਾਲ ਤੋਂ ਥੱਕ ਕੇ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਉਸਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ।

ਥਕਿਤ ਭਯੋਂ ਗਾਇਨ ਅਰੁ ਨਾਚਨ ਥਾਕੀ ਸੇਵਾ ਪੂਜਾ ॥
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਦੇਹ ਥਕਤਿ ਭਈ ਕਹੂੰ ਕਹਾਂ ਲੌਂ ਦੂਜਾ ॥੧ ॥

ਸੱਚੇ ਪ੍ਰੇਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਗਾਉਣ, ਨੱਚਣ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਪੂਜਾ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਜੀਵ ਥੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿ ਵਿਕਾਰਾਂ ਕਾਰਨ ਸਰੀਰ ਵੀ ਥੱਕ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੱਸੋ ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਨਾਲ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਜੁੜ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਜੁੜ ਸਕਦਾ।

ਰਾਮ ਜਨੁ ਹੋਉਂ ਨ ਭਗਤ ਕਹਾਊਂ ਚਰਨ ਪਖਾਰੂ ਨ ਦੇਵਾ ॥
ਜੋਈ ਜੋਈ ਕਰੂੰ ਉਲਟਿ ਮੋਹਿ ਬਾਂਧੈ ਤਾ ਤੇ ਨਿਕਟਿ ਨ ਭੇਵਾ ॥੨ ॥

ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਦਾਸ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇਵਤੇ ਦਾ ਭਗਤ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਦੇਵਤੇ ਦੇ ਚਰਨ ਧੋਂਦਾ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮੈਂ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਉਲਟਾ ਉਸ ਨਾਲ ਮੈਂ ਮਾਇਆ ਜਾਲ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਆਡੰਬਰਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਪਹਿਲੇ ਗਿਯਾਨ ਕਾ ਕੀਯਾ ਚਾਂਦਨਾ ਪੀਛੇ ਦੀਯਾ ਬੁਝਾਈ ॥
ਸ਼ੁੰਨ ਸਹਿਜ ਮੈਂ ਦੋਊ ਤਿਆਗੇ ਰਾਮ ਕਹੂੰ ਨਾ ਖੁਦਾਈ ॥੩ ॥

ਪਹਿਲੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣ ਨਾਲ ਅਗਿਆਨਤਾ ਰੂਪੀ ਦੀਵਾ ਬੁੱਝ ਗਿਆ। ਸੁੰਨ ਸਹਿਜ ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਨਾਲ ਨਾ ਰਾਮ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਖੁਦਾ ਕਹਿਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਭਾਵ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੂਰ ਬਸੈ ਖਟ ਕਰਮ ਸਕਲ ਅਰ ਦੂਰਿਉ ਕੀਨਹੇ ਸੇਊ ॥
ਗਯਾਨ-ਧਯਾਨ ਦੋਊ ਦੂਰ ਕੀਨ੍ਹੇ ਦੂਰਿਉ ਛਾਡੈ ਤੇਊ ॥੪ ॥

ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਛੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵਾ ਦੀ ਭਗਤੀ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਮੈਂ ਐਸੇ ਗਿਆਨ-ਧਿਆਨ ਆਦਿ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ।

ਪੰਚੋ ਥਕਿਤ ਭਯੋ ਹੈ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਥਿਤਿ ਪਾਈ ॥
ਜਾ ਕਾਰਨਿ ਮੈ ਦੌਰਿਓ ਫਿਰਤੌ ਸੋ ਅਬ ਘਟ ਮੇਂ ਪਾਈ ॥੫ ॥

ਪੰਜਾਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਸਥਿਰ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਮੈਂ ਇੱਧਰ ਉੱਧਰ ਦੌੜਿਆ ਫਿਰਦਾ ਸੀ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਪੰਚੋ ਮੇਰੀ ਸਖੀ ਸਹੇਲੀ ਤਿਨ ਨਿਧ ਦਈ ਦਿਖਾਈ।
ਅਬ ਮਨ ਫੂਲਿ ਭਯੋ ਜਗ ਮਹਿਯਾ ਉਲਟਿ ਆਪ ਮੇ ਸਮਾਈ ॥੬ ॥

ਹੁਣ ਪੰਜੇ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਮੇਰੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਬਣ ਗਈਆ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਪੰਜਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਵੱਲ ਲਗਾਉਣ ਕਰਕੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਖਜਾਨਾ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਮਨ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਵਿਚ ਫੁੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਹੁਣ ਸੰਸਾਰ ਵਲੋਂ ਉਲਟ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਵਿਚ ਸਮਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਚਲਤ ਚਲਤ ਮੇਰੋ ਨਿਜ ਮਨ ਥਾਕਯੋ ਅਬ ਮੋ ਸੇ ਚਲਓ ਨ ਜਾਈ।
ਸਾਂਈ ਸਹਜ ਮਿਲਓ ਸੋਈ ਸਨਮੁਖ ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਬੜਾਈ ॥੭ ॥

ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਥੱਕ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੋਰ ਚੱਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਮਾਲਿਕ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 66

ਗਾਇ ਗਾਇ ਅਬ ਕਾ ਕਹਿ ਗਾਊਂ ॥
ਗਾਵਣਹਾਰ ਕੂੰ ਨਿਕਟ ਬਤਾਊਂ ॥ ਟੇਕ ॥
ਜਬ ਲਗਿ ਹੈ ਯਾ ਤਨ ਕੀ ਆਸਾ ਤਬ ਲਗ ਕਰੈ ਪੁਕਾਰਾ ॥
ਜਬ ਮਨ ਮਿਲਿਓ ਆਸ ਨਹਿੰ ਤਨ ਕੀ ਤਬ ਕੋ ਗਾਵਣਹਾਰਾ ॥੧ ॥
ਜਬ ਲਗ ਨਦੀ ਨ ਸਮੁੰਦ ਸਮਾਵੈ ਤਬ ਲਗ ਬਡੈ ਹੰਕਾਰਾ ॥
ਜਬ ਮਨ ਮਿਲਿਓ ਰਾਮ ਸਾਗਰ ਸੋ ਤਬ ਯਹ ਮਿਟੀ ਪੁਕਾਰਾ ॥੨ ॥
ਜਬ ਲਗ ਭਗਤਿ ਮੁਕਤਿ ਕੀ ਆਸਾ ਪਰਮ ਤੱਤ ਸੁਣ ਗਾਵੈ ॥
ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਆਸ ਧਰਤ ਹੈ ਯਹ ਮਨ ਤਹਾਂ ਤਹਾਂ ਕਛੁ ਨ ਪਾਵੈ ॥੩ ॥
ਛਾਡੈ ਆਸ ਨਿਰਾਸ ਪਰਮ ਪਦੁ ਤਬ ਸੁਖ ਸਤਿ ਕਰ ਹੋਈ ॥
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਜਾ ਸੂੰ ਔਰ ਕਹਤ ਹੈ ਪਰਮ ਤੱਤ ਅਬ ਸੋਈ ॥੪ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਿਕਟ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਨਦੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਸਮਾ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗਾਇ ਗਾਇ ਅਬ ਕਾ ਕਹਿ ਗਾਊਂ ॥
ਗਾਵਣਹਾਰ ਕੂੰ ਨਿਕਟ ਬਤਾਊਂ ॥ ਟੇਕ ॥

ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਮੈਂ ਗਾਉਂਦਾ ਸੀ ਹੁਣ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਗੁਣ ਕਿਵੇਂ ਗਾਵਾਂ ? ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਹੁਣ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਿਕਟ ਹੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।

ਜਬ ਲਗਿ ਹੈ ਯਾ ਤਨ ਕੀ ਆਸਾ ਤਬ ਲਗ ਕਰੈ ਪੁਕਾਰਾ ॥
ਜਬ ਮਨ ਮਿਲਿਓ ਆਸ ਨਹਿੰ ਤਨ ਕੀ ਤਬ ਕੋ ਗਾਵਣਹਾਰਾ ॥੧ ॥

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਆਸ ਹੈ ਤਦ ਤੱਕ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪੁਕਾਰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮਨ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਦ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸੁੱਧ-ਬੁੱਧ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਫਿਰ ਕੋਈ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।

ਜਬ ਲਗ ਨਦੀ ਨ ਸਮੁੰਦ ਸਮਾਵੈ ਤਬ ਲਗ ਬਡੈ ਹੰਕਾਰਾ ॥
ਜਬ ਮਨ ਮਿਲਿਓ ਰਾਮ ਸਾਗਰ ਸੋ ਤਬ ਯਹ ਮਿਟੀ ਪੁਕਾਰਾ ॥੨ ॥

ਜਦ ਤੱਕ ਨਦੀ ਵਿਚ ਹੰਕਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਖ਼ੂਬ ਵੇਗ ਨਾਲ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਰੌਲਾ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਹੜ੍ਹ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਕੱਟਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਸਮਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੰਕਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਦ ਤੱਕ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਹੰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਤਦ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਸਮਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੁਕਾਰ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਜਬ ਲਗ ਭਗਤਿ ਮੁਕਤਿ ਕੀ ਆਸਾ ਪਰਮ ਤੱਤ ਸੁਣ ਗਾਵੈ ॥
ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਆਸ ਧਰਤ ਹੈ ਯਹ ਮਨ ਤਹਾਂ ਤਹਾਂ ਕਛੁ ਨ ਪਾਵੈ ॥੩ ॥

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਪਰਮ ਤੱਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਗਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਆਸ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਥੇ ਕੁਝ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਛਾਡੈ ਆਸ ਨਿਰਾਸ ਪਰਮ ਪਦੁ ਤਬ ਸੁਖ ਸਤਿ ਕਰ ਹੋਈ ॥
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਜਾ ਸੂੰ ਔਰ ਕਹਤ ਹੈ ਪਰਮ ਤੱਤ ਅਬ ਸੋਈ ॥੪ ॥

ਜਦ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰੀ ਇੱਛਾਵਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਜੀਵ ਪਰਮ ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਅਟੱਲ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੀ ਪਰਮ ਤੱਤ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 67

ਰਾਮ ਜਨ ਹੌਉਂ ਨ ਭਗਤ ਕਹਾਊਂ ਸੇਵਾ ਕਰੂੰ ਨ ਦਾਸਾ ॥
ਗੁਨੀਂ ਜੋਗ ਜਗਯ ਕਛੁ ਨ ਜਾਨੂੰ ਤਾਂ ਥੈ ਰਹੂੰ ਉਦਾਸਾ ॥ ਟੇਕ ॥
ਭਗਤ ਹੂਆ ਤੋ ਚੜੈ ਬੜ੍ਹਾਈ ਜੋਗ ਕਰੂੰ ਜਗ ਮਾਨੈ ॥
ਗੁਨ ਹੁਆ ਤੋ ਗੁਣੀ ਜਨ ਕਹੈ ਗੁਨੀ ਆਪ ਕੋ ਤਾਨੈ ॥੧ ॥
ਨਾ ਮੈ ਮਮਤਾ ਮੋਹ ਨ ਮੋਹਿਆ ਯੇ ਸਬ ਜਾਹਿ ਬਿਲਾਈ।
ਦੋਜਖ ਭਿਸਤ ਦੋਊ ਸਮ ਕਰ ਜਾਨੈ ਦੁਹੁੰ ਤਰਕ ਹੈ ਭਾਈ ॥੨ ॥
ਮੈਂ ਤੈਂ ਤੈਂ ਮੈਂ ਦੇਖਿ ਸਕਲ ਜਗ ਮੈਂ ਤੈਂ ਮੂਲ ਗੰਵਾਈ।

ਜਬ ਮਨ ਸਮਤਾ ਏਕ ਏਕ ਮਨ ਤਬਹੀਂ ਏਕ ਹੈ ਭਾਈ ॥੩ ॥
ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਰੀਮ ਰਾਮ ਹਰਿ ਰਾਘਵ ਜਬ ਲਗ ਏਕ ਨ ਪੇਖਾ ।
ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਕੁਰਾਨ ਪੁਰਾਨਨਿ ਸਹਜ ਏਕ ਨਹਿੰ ਦੇਖਾ ॥੪ ॥
ਜੋਇ ਜੋਇ ਕਰ ਪੂਜਿਯ ਸੋਇ ਸੋਇ ਕਾਂਚੀ ਸਹਜ ਭਾਵ ਸਤਿ ਹੋਈ ।
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਮੈਂ ਤਾਹਿ ਕੋ ਪੂਜੂੰ ਜਾਕੇ ਗਾਂਵ ਠਾਂਵ ਨਹਿੰ ਕੋਈ ॥੫ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਸ ਪਰਮ ਆਨੰਦਮਈ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਹੀ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਰਾਮ ਜਨ ਹੌਉਂ ਨ ਭਗਤ ਕਹਾਊਂ ਸੇਵਾ ਕਰੂੰ ਨ ਦਾਸਾ ॥
ਗੁਨੀਂ ਜੋਗ ਜਗਯ ਕਛੂ ਨ ਜਾਨੂੰ ਤਾਂ ਥੈ ਰਹੂੰ ਉਦਾਸਾ ॥ ਟੇਕ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਭੂ 'ਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਪਰਮ ਉੱਚ ਆਨੰਦਮਈ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਆਪ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ । ਹੇ ! ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਨਾ ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਦਾਸ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਭਗਤ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਨਾ ਹੀ ਆਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੇਵਕ ਹਾਂ । ਹੇ ! ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ ਕੋਈ ਜੋਗ ਅਤੇ ਯੱਗ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮੈਂ ਉਪਰਾਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ।

ਭਗਤ ਹੂਆ ਤੋ ਚੜੈ ਬੜ੍ਹਾਈ ਜੋਗ ਕਰੂੰ ਜਗ ਮਾਨੈ ॥
ਗੁਨ ਹੁਆ ਤੋ ਗੁਣੀ ਜਨ ਕਹੈ ਗੁਨੀ ਆਪ ਕੋ ਤਾਨੈ ॥੧ ॥

ਹੇ ! ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਜੋ ਜੀਵ ਆਪ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਮਹਿਮਾ ਵਧੇਗੀ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਜੀਵ ਯੋਗ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਜੋਗੀ ਕਰਕੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਗੁਣਵਾਨ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕ ਗੁਣੀ ਕਹਿਣਗੇ ਅਤੇ ਗੁਣੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ ਉੱਤਮ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਹੋਰ ਗੁਣੀ ਕੌਣ ਹੈ ?

ਨਾ ਮੈ ਮਮਤਾ ਮੋਹ ਨ ਮੋਹਿਆ ਯੇ ਸਬ ਜਾਹਿ ਬਿਲਾਈ ।
ਦੋਜਖ ਭਿਸਤ ਦੋਊ ਸਮ ਕਰ ਜਾਨੈ ਦੁਹੁੰ ਤਰਕ ਹੈ ਭਾਈ ॥੨ ॥

ਨਾ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਝੂਠੀ ਮਮਤਾ ਅਤੇ ਮੋਹ ਨੇ ਮੋਹਿਆ ਹੈ । ਇਹ ਸਭ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ । ਮੈਂ ਨਰਕ ਤੇ ਸਵਰਗ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਮਾਨ ਕਰਕੇ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।

ਮੈਂ ਤੈਂ ਤੈਂ ਮੈਂ ਦੇਖਿ ਸਕਲ ਜਗ ਮੈਂ ਤੈਂ ਮੂਲ ਗੰਵਾਈ ।
ਜਬ ਮਨ ਸਮਤਾ ਏਕ ਏਕ ਮਨ ਤਬਹੀਂ ਏਕ ਹੈ ਭਾਈ ॥੩ ॥

ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਮੈਂ–ਮੇਰੀ ਹੰਕਾਰ ਅਤੇ ਮਮਤਾ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ

ਹਨ ਅਤੇ ਇਸੇ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਦਿਲੋਂ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਇਸ ਝੂਠੀ ਮਮਤਾ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਸੱਚਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਦ ਇਹ ਜੀਵ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਇਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਰੀਮ ਰਾਮ ਹਰਿ ਰਾਘਵ ਜਬ ਲਗ ਏਕ ਨ ਪੇਖਾ।
ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਕੁਰਾਨ ਪੁਰਾਨਨਿ ਸਹਜ ਏਕ ਨਹਿੰ ਦੇਖਾ ॥੪ ॥

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਕਰੀਮ, ਰਾਮ, ਹਰਿ ਅਤੇ ਰਾਘਵ ਆਦਿ ਉਸ ਸਰਵ-ਵਿਆਪੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਅਣਗਿਣਤ ਨਾਮ ਹਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ। ਫਿਰ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਵੇਦ, ਕਤੇਬ, ਕੁਰਾਨ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣ ਸਾਰੇ ਪੜ੍ਹ ਲਵੇ ਪਰ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਨਾਲ ਹੋਣੀ ਹੈ।

ਜੋਇ ਜੋਇ ਕਰ ਪੂਜਿਯ ਸੋਇ ਸੋਇ ਕਾਂਚੀ ਸਹਜ ਭਾਵ ਸਤਿ ਹੋਈ।
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਮੈਂ ਤਾਹਿ ਕੋ ਪੂਜੌਂ ਜਾਕੇ ਗਾਂਵ ਠਾਂਵ ਨਹਿੰ ਕੋਈ ॥੫ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕੱਚੀ ਭਾਵ ਝੂਠੀ ਹੈ। ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਰੂਪੀ ਸੱਚੀ ਪੂਜਾ ਨੂੰ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਉਸ ਸਤਿ-ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਭਾਵ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਕਣ-ਕਣ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 68

ਅਬ ਮੇਰੀ ਬੂੜੀ ਰੇ ਭਾਈ ਤਾਤੈ ਚੜੀ ਲੋਕ ਬੜਾਈ ॥ ਟੇਕ ॥
ਅਤਿ ਅਹੰਕਾਰ ਉਰ ਮੇਂ ਸਤ-ਰਜ-ਤਮ ਤਾ ਮੈਂ ਰਹਿਉ ਉਰਝਾਈ ॥
ਕ੍ਰਮ ਬਸਿ ਪਰਯੋ ਕਛੂ ਨ ਸੂਝੈ ਸਵਾਮੀ ਨਾਮ ਭੁਲਾਈ ॥੧ ॥
ਹਮ ਮਾਨੌਂ ਗੁਨੀ ਜੋਗ ਸੁੰਨਿ ਜੁਗਤਾ ਹਮ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਰੇ ਭਾਈ ॥
ਹਮ ਮਾਨੌਂ ਸੂਰ ਸਕਲ ਬਿਧਿ ਤਿਯਾਗੀ ਯੇ ਮਮਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਟਾਈ ॥੨ ॥
ਹਮ ਮਾਨੈ ਅਖਿਲ ਸ਼ੁੰਨਿ ਮਨ ਸੋਧਯੋ ਸਬ ਚੇਤਨਿ ਸੁਧਿ ਪਾਈ ॥
ਗਯਾਨ ਧਯਾਨ ਸਬ ਹੀ ਹਮ ਜਾਨਯੋ ਬੂਝੈ ਕਾਉਨ ਸੋਂ-ਜਾਈ ॥੩ ॥
ਹਮ ਮਾਨੈ ਪਰਮ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਜਾਨਯੋ ਨੌ-ਬਿਧਿ ਭਗਤਿ ਕਰਾਈ ॥
ਸਵਾਂਗ ਦੇਖਿ ਸਬਹੀ ਜਗ ਡਹਕਯੋ ਫਿਰ ਆਪਨ ਪੋਰ ਬੰਧਾਈ ॥੪ ॥
ਸਾਂਗ ਧੇ ਸਾਂਚ ਨ ਜਾਨਯੋ ਲੋਗਨਿ ਯਹਿ ਭਰਮਾਈ ॥
ਸਯੰਘ ਰੂਪ ਮੇਸ਼ੀ ਜਬ ਪਹਿਰੀ ਬੋਲੀ ਤਬ ਸੁਧਿ ਪਾਈ ॥੫ ॥
ਐਸੀ ਭਗਤਿ ਹਮਾਰੀ ਸੰਤੋ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਏਹ ਬੜਾਈ ॥

ਆਪਨ ਅਨੰਨ ਔਰ ਨਹਿੰ ਮਾਨਤ ਤਾਤੈ ਮੂਲ ਗੰਵਾਈ ॥੬ ॥
ਭਨੈ ਰਵਿਦਾਸ ਉਦਾਸ ਤਾਹੀ ਤੈਂ ਅਬ ਕਛੁ ਮੋਪੈ ਕਰਯੋ ਨ ਜਾਈ ॥
ਆਪੋ ਖੋਇਆ ਭਗਤਿ ਹੋਤ ਹੈ ਤਬ ਰਹੈ ਅੰਤਰ ਉਰਝਾਈ ॥੭ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਅਬ ਮੇਰੀ ਬੂਝੀ ਰੇ ਭਾਈ ਤਾਤੈ ਚੜੀ ਲੋਕ ਬੜਾਈ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਭਾਈ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਜੀਵ ਅੰਦਰੋਂ ਹੰਕਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸਦੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਡਿਆਈ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਅਤਿ ਅੰਹਕਾਰ ਉਰ ਮੇਂ ਸਤ-ਰਜ-ਤਮ ਤਾ ਮੈਂ ਰਹਿਉ ਉਰਝਾਈ ॥
ਕ੍ਰਮ ਬਸਿ ਪਰਯੋ ਕਛੂ ਨ ਸੂਝੈ ਸਵਾਮੀ ਨਾਮ ਭੁਲਾਈ ॥੧ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਹੰਕਾਰ ਕਾਰਨ ਸਤੋਗੁਣੀ, ਰਜੋਗੁਣੀ ਅਤੇ ਤਮੋਗੁਣੀ ਬੁੱਧੀ ਵਿਚ ਉਲਝਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋਏ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕੋਈ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ। ਪ੍ਰਭੂ ਸੁਆਮੀ ਦੀ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਬੇੜੀ ਜਿਹੜੀ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਭਵਸਾਗਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਜੀਵ ਨੇ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਹਮ ਮਾਨੌ ਗੁਨੀ ਜੋਗ ਸੁੰਨਿ ਜੁਗਤਾ ਹਮ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਰੇ ਭਾਈ ॥
ਹਮ ਮਾਨੌ ਸੂਰ ਸਕਲ ਬਿਧਿ ਤਿਯਾਗੀ ਯੇ ਮਮਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਟਾਈ ॥੨ ॥

ਜੇਕਰ ਜੀਵ ਹੰਕਾਰ ਵੱਸ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਦਵਾਨ, ਗੁਣੀ, ਜੋਗੀ, ਚੰਗੀ ਜੁਗਤ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਹੰਕਾਰ ਕਾਰਨ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੂਰਬੀਰ ਸਾਰੀ ਵਿਦਿਆ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਤਿਆਗੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਮਮਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਟਦੀ।

ਹਮ ਮਾਨੈ ਅਖਿਲ ਸ਼ੁੰਨਿ ਮਨ ਸੋਧਯੋ ਸਬ ਚੇਤਨਿ ਸੁਧਿ ਪਾਈ ॥
ਗਯਾਨ ਧਯਾਨ ਸਬ ਹੀ ਹਮ ਜਾਨਯੋ ਬੂਝੈ ਕਾਉਨ ਸੋਂ-ਜਾਈ ॥੩ ॥

ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸ਼ਾਂਤ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਹੋਇਆ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਚੇਤੰਨ ਸੋਝੀ ਪਾਈ ਹੈ। ਪਰ ਇਸਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਪਾਈ। ਇਹ ਜੀਵ ਹੰਕਾਰ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਗਿਆਨੀ-ਧਿਆਨੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਇਸਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਬੁੱਝਿਆ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੌਣ ਕਹਿ ਕੇ ਸਮਝਾਵੇ ?

ਹਮ ਮਾਨੈ ਪਰਮ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਜਾਨਯੋ ਨੌ-ਬਿਧਿ ਭਗਤਿ ਕਰਾਈ ॥
ਸਵਾਂਗ ਦੇਖਿ ਸਬਹੀ ਜਗ ਡਹਕਯੋ ਫਿਰ ਆਪਨ ਪੋਰ ਬੰਧਾਈ ॥੪ ॥

ਇਹ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਦਾ ਗਿਆਤਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਨੌਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਝੂਠੇ ਸਵਾਂਗ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਭਰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਆਪਣੀ ਵਡਿਆਈ ਵਧਾਉਣ ਵਿਚ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਾਂਗ ਧੇ ਸਾਂਚ ਨ ਜਾਨਯੋ ਲੋਗਨਿ ਯਹਿ ਭਰਮਾਈ ॥
ਸਯੰਘ ਰੂਪ ਮੇਸ਼ੀ ਜਬ ਪਹਿਰੀ ਬੋਲੀ ਤਬ ਸੁਧਿ ਪਾਈ ॥੫ ॥

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਝੂਠੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸੱਚੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ, ਇਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੇਡ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲਵੇ ਪਰ ਉਸਦਾ ਬੋਲ ਸੁਣਕੇ ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ੇਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਦ ਤੱਕ ਇਹ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੁੜਦਾ ਓਨਾ ਚਿਰ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਿੰਨਾ ਮਰਜ਼ੀ ਭੇਖ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ।

ਐਸੀ ਭਗਤਿ ਹਮਾਰੀ ਸੰਤੋ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਏਹ ਬੜਾਈ ॥
ਆਪਨ ਅਨੰਨ ਔਰ ਨਹਿੰ ਮਾਨਤ ਤਾਤੈ ਮੂਲ ਗੰਵਾਈ ॥੬ ॥

ਹੇ ਸੰਤ ਜਨੋਂ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਸੱਚੀ ਭਗਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਭਗਤੀ ਕਰਕੇ ਉਸਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਭ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਹੀ ਐਸੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਹੰਕਾਰ ਕਾਰਨ ਉਹ ਆਪਣਾ ਆਪ ਗੁਆ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਭਨੈ ਰਵਿਦਾਸ ਉਦਾਸ ਤਾਹੀ ਤੈਂ ਅਬ ਕਛੁ ਮੋਪੈ ਕਰਯੋ ਨ ਜਾਈ ॥
ਆਪੋ ਖੋਇਆ ਭਗਤਿ ਹੋਤ ਹੈ ਤਬ ਰਹੈ ਅੰਤਰ ਉਰਝਾਈ ॥੭ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਉਦਾਸ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਾਂ ? ਭਾਵ ਉਸਦੀ ਮਹਿਮਾ ਅਪਰਮ–ਅਪਾਰ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਆਪ ਮਿਟਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਫਿਰ ਜੀਵ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 69

ਭਾਈ ਰੇ ! ਭ੍ਰਮ ਭਗਤਿ ਸੁਜਾਨਿ ॥
ਜੋ ਲੌਂ ਸਾਂਚ ਨਹੀਂ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ਟੇਕ ॥
ਭ੍ਰਮ ਨਾਚਣ ਭ੍ਰਮ ਗਾਇਣ ਭ੍ਰਮ ਜਪ ਤਪ ਦਾਨ ॥
ਭ੍ਰਮ ਸੇਵਾ ਭ੍ਰਮ ਪੂਜਾ ਭ੍ਰਮ ਸੌਂ ਪਹਿਚਾਨ ॥੧ ॥
ਭ੍ਰਮ ਖਟ ਕਰਮ ਸਕਲ ਸੰਹਿਤਾ ਭ੍ਰਮ ਗ੍ਰਹਿ ਬਨ ਜਾਨਿ ॥

ਭ੍ਰਮ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਰਮ ਕੀਓ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਯਹ ਬਾਨਿ ॥੨ ॥
ਭ੍ਰਮ ਇੰਦ੍ਰੀ ਨਿਗ੍ਰਹ ਕੀਯਾ ਭ੍ਰਮ ਗੁਫਾ ਮੇਂ ਬਾਸ ॥
ਭ੍ਰਮ ਤੌ ਲੌ ਜਾਨਿਏ ਕਰੇ ਸੁੰਨ ਕੀ ਆਸ ॥੩ ॥
ਭ੍ਰਮ ਸ਼ੁਧ ਸਰੀਰ ਜੌ ਲੌ ਭ੍ਰਮ ਨਾਂਵ ਬਿਨਾਂਵ ॥
ਭ੍ਰਮ ਭਨਿ ਰਵਿਦਾਸ ਤੌ ਲੌ ਜੌ ਲੌ ਚਾਹੈ ਠਾਂਵ ॥੪ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਭ ਜੀਵ ਭ੍ਰਮ–ਗ੍ਰਸਤ ਭ੍ਰਮਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਭਾਈ ਰੇ ! ਭ੍ਰਮ ਭਗਤਿ ਸੁਜਾਨਿ ॥
ਜੋ ਲੌਂ ਸਾਂਚ ਨਹੀਂ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਭਾਈ ! ਭਰਮ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਉੱਤਮ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਤੂੰ ਭਗਤੀ ਕਰਕੇ ਜਾਣ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜੀਵ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਭ੍ਰਮ ਨਾਚਣ ਭ੍ਰਮ ਗਾਇਣ ਭ੍ਰਮ ਜਪ ਤਪ ਦਾਨ ॥
ਭ੍ਰਮ ਸੇਵਾ ਭ੍ਰਮ ਪੂਜਾ ਭ੍ਰਮ ਸੌਂ ਪਹਿਚਾਨ ॥੧ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨੱਚਣਾ, ਗਾਉਣਾ, ਜਾਪ ਕਰਨਾ, ਤਪ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਦਾਨ ਕਰਨਾ ਸਭ ਭਰਮ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ–ਪ੍ਰੇਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ, ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ ਇਹ ਸਭ ਭਰਮ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਹੇ ਭਾਈ ! ਤੂੰ ਭਰਮ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਵੀ ਭਰਮ ਹੈ।

ਭ੍ਰਮ ਖਟ ਕਰਮ ਸਕਲ ਸੰਹਿਤਾ ਭ੍ਰਮ ਗ੍ਰਹਿ ਬਨ ਜਾਨਿ ॥
ਭ੍ਰਮ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਰਮ ਕੀਓ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਯਹ ਬਾਨਿ ॥੨ ॥

ਛੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਰਮ ਕਰਨੇ, ਵੇਦਾਂ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਧੀ–ਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਘਰ ਛੱਡਕੇ ਜੰਗਲ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਇਹ ਸਭ ਭਰਮ ਹੀ ਹਨ। ਭਰਮ ਕਰਕੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਭਰਮ ਹੀ ਹਨ।

ਭ੍ਰਮ ਇੰਦ੍ਰੀ ਨਿਗ੍ਰਹ ਕੀਯਾ ਭ੍ਰਮ ਗੁਫਾ ਮੇਂ ਬਾਸ ॥
ਭ੍ਰਮ ਤੌ ਲੌ ਜਾਨਿਏ ਕਰੇ ਸੁੰਨ ਕੀ ਆਸ ॥੩ ॥

ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਗੁਫ਼ਾ ਵਿਚ ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਭਰਮ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਝੂਠੇ ਭਰਮ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਭ੍ਰਮ ਸ਼ੁਧ ਸਰੀਰ ਜੌ ਲੌ ਭ੍ਰਮ ਨਾਂਵ ਬਿਨਾਂਵ ॥
ਭ੍ਰਮ ਭਨਿ ਰਵਿਦਾਸ ਤੌ ਲੌ ਜੌ ਲੌ ਚਾਹੈ ਠਾਂਵ ॥੪ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੁੱਧ ਸਰੀਰ ਰੱਖਣਾ ਵੀ ਭਰਮ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਦ ਤੱਕ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਭਰਮ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਚਾਹੇ ਜੀਵ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਥਾਨ ਘੁੰਮ ਲਵੇ।

ਸ਼ਬਦ 70

ਜਯੋ ਤੁਮ ਕਾਰਨਿ ਕੇਸਵੇ ਅੰਤਰਿ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ॥
ਏਕ ਅਨੁਪਮ ਅਨੁਭਵੀ ਕਿਮਿ ਹੋਈ ਬਿਭਾਗੀ ॥ ਟੇਕ ॥
ਏਕ ਅਭਿਮਾਨੀ ਚਾਤ੍ਰਿਗਾ ਬਿਚਰਤ ਜਗ ਮਾਹੀਂ ॥
ਜਦਪਿ ਜਲ ਪੂਰਨ ਮਹੀ ਕਹੂੰ ਵਾ ਰੂਚਿ ਨਾਹੀਂ ॥੧ ॥
ਜੈਸੇ ਕਾਮੀ ਦੇਖਿ ਕਾਮਿਨੀ ਹਿਰਦੈ ਸੂਲ ਉਪਜਾਈ ॥
ਕੋਟਿ ਵੇਦ ਬਿਧਿ ਉਚਰੈ ਬਾਕੀ ਬਿਥਾ ਨਾ ਜਾਈ ॥੨ ॥
ਜੋ ਜੇਹਿ ਚਾਹੈ ਸੋ ਮਿਲੈ ਆਰਤਿ ਗਤਿ ਹੋਈ ॥
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਯਹ ਗੋਪਿ ਨਾਹੀ ਜਾਨੈ ਸਬ ਕੋਈ ॥੩ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪਣੇ ਤੀਬਰ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਜੀਵ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਲਿਵ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਫਿਰ ਇਹ ਜੀਵ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਯੋ ਤੁਮ ਕਾਰਨਿ ਕੇਸਵੇ ਅੰਤਰਿ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ॥
ਏਕ ਅਨੁਪਮ ਅਨੁਭਵੀ ਕਿਮਿ ਹੋਈ ਬਿਭਾਗੀ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਆਪ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਲਿਵ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਪ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਇਕ ਆਪ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਵੀ ਅਨੁਪਮ ਹੈ। ਉਹ ਵੰਡਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਏਕ ਅਭਿਮਾਨੀ ਚਾਤ੍ਰਿਗਾ ਬਿਚਰਤ ਜਗ ਮਾਹੀਂ ॥
ਜਦਪਿ ਜਲ ਪੂਰਨ ਮਹੀ ਕਹੂੰ ਵਾ ਰੂਚਿ ਨਾਹੀਂ ॥੧ ॥

ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮ ਅਭਿਮਾਨੀ ਪਪੀਹਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਵਾਤੀ ਬੂੰਦ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਜਲ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਰੁਚੀ ਸਵਾਤੀ ਬੂੰਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਜਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ–ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੀ ਰੁਚੀ ਕੇਵਲ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ।

ਜੈਸੇ ਕਾਮੀ ਦੇਖਿ ਕਾਮਿਨੀ ਹਿਰਦੈ ਸੂਲ ਉਪਜਾਈ ॥
ਕੋਟਿ ਵੇਦ ਬਿਧਿ ਉਚਰੈ ਬਾਕੀ ਬਿਥਾ ਨਾ ਜਾਈ ॥੨ ॥

ਜਿਵੇਂ ਕਾਮੀ ਪੁਰਸ਼ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸੂਲ ਵਰਗੀ ਪੀੜਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਕਰੋੜਾਂ ਵੈਦ ਅਨੇਕਾਂ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਕਾਮ ਪੀੜਾ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ–ਪ੍ਰੇਮੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਇਕ ਛਿੰਨ ਵਿਛੜ ਕੇ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜੋ ਜੇਹਿ ਚਾਹੈ ਸੋ ਮਿਲੈ ਆਰਤਿ ਗਤਿ ਹੋਈ ॥
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਯਹ ਗੋਪਿ ਨਾਹੀ ਜਾਨੈ ਸਬ ਕੋਈ ॥੩ ॥

ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੋੜ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਲੁਕੀ–ਛੁਪੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਰ ਕੋਈ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 71

ਆਯੌਂ ਹੋ ਆਯੌਂ ਦੇਵ ਤੁਮ ਸਰਨਾ।
ਜਾਨਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਜੈ ਆਪਨੋ ਜਨਾ ॥ ਟੇਕ ॥
ਤ੍ਰਿਬਿਧਿ ਜੋਨਿ ਬਾਸ, ਜਮ ਦੀ ਅਗਮ ਤ੍ਰਾਸ
ਤੁਮਹਰੇ ਭਜਨ ਬਿਨ ਭ੍ਰਮਤ ਫਿਰਯੋ ॥
ਮਮਿਤਾ ਅਹੰ ਬਿਖੈ ਮਦਿ ਮਾਤੋਂ ਇਹ ਸੁਖ ਕਬਹੂੰ ਨ ਦੂਤੁਰ ਤਿਰੌਂ ॥੧ ॥
ਤੁਮਹਰੇ ਨਾਂਵ ਬਿਸਾਸ ਛਾਡੀ ਹੈ ਆਨ ਕੀ ਆਸ
ਸੰਸਾਰ ਧਰਮ ਮੇਰੇ ਮਨ ਨ ਧੀਜੈ ॥
ਰਵਿਦਾਸ ਦਾਸ ਕੀ ਸੇਵਾ ਮਾਨਿ ਹੋ ਦੇਵਾਧਿਦੇਵ
ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਨਾਮ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਜੈ ॥੨ ॥

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਉਹ ਜੀਵ ਜੀਵਨ–ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਯੌਂ ਹੋ ਆਯੌਂ ਦੇਵ ਤੁਮ ਸਰਨਾ।
ਜਾਨਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਜੈ ਆਪਨੋ ਜਨਾ ॥ ਟੇਕ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਹੇ ਦੇਵਾਂ ਦੇ ਦੇਵ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਆਪਣਾ ਦਾਸ ਜਾਣ ਕੇ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਆਪਣਾ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓ ਜੀ।

ਤ੍ਰਿਬਿਧਿ ਜੋਨਿ ਬਾਸ, ਜਮ ਦੀ ਅਗਮ ਤ੍ਰਾਸ
ਤੁਮਹਰੇ ਭਜਨ ਬਿਨ ਭ੍ਰਮਤ ਫਿਰਯੋ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਆਪ ਦੇ ਭਜਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਜੂਨਾਂ (ਅਕਾਸ਼, ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਪਤਾਲ) ਵਿਚ ਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਜਮਾਂ ਦੇ ਅਸਹਿ ਕਸ਼ਟ ਸਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਹਿ ਦੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਭਟਕਦਾ ਹੈ।

ਮਮਿਤਾ ਅਹੰ ਬਿਖੈ ਮਦਿ ਮਾਤੋਂ ਇਹ ਸੁਖ ਕਬਹੂੰ ਨ ਦੂਤੁਰ ਤਿਰੌਂ ॥੧ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਮਮਤਾ, ਹੰਕਾਰ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਾਸਨਾ ਆਦਿ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਸੁੱਖ ਵਿਚ ਲੱਗ ਕੇ ਜੀਵ ਪੰਜਾਂ ਵਿਕਾਰ ਰੂਪੀ ਦੂਤਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਤੁਮਹਰੇ ਨਾਂਵ ਬਿਸਾਸ ਛਾਡੀ ਹੈ ਆਨ ਕੀ ਆਸ
ਸੰਸਾਰ ਧਰਮ ਮੇਰੇ ਮਨ ਨ ਧੀਜੈ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਕੇ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਮੈਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਝੂਠੇ ਧਰਮ-ਕਰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮੇਰਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ।

ਰਵਿਦਾਸ ਦਾਸ ਕੀ ਸੇਵਾ ਮਾਨਿ ਹੋ ਦੇਵਾਧਿਦੇਵ
ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਨਾਮ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਜੈ ॥੨ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਦਾਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਕੇ, ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਾਮ ਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਜੀ।

ਸ਼ਬਦ 72

ਭਾਈ ਰੇ ਰਾਮ ਕਹਾਂ ਹੈ ਮੋਹਿ ਬਤਾਵੋ ॥
ਸਤ ਰਾਮ ਤਾ ਕੇ ਨਿਕਟ ਨ ਆਵੋ ॥ ਟੇਕ ॥
ਰਾਮ ਕਹਤ ਸਬ ਜਗਤ ਭੁਲਾਨਾ ॥
ਸੋ ਯਹੁ ਰਾਮ ਨ ਹੋਈ ॥
ਕਰਮ ਅਕਰਮ ਕਰੁਨਾਮਯ ਕੇਸੋ ॥
ਕਰਤਾ ਨਾਂਵ ਸੁ ਕੋਈ ॥੧ ॥
ਜਾ ਰਾਮਹਿ ਸਬ ਜਗ ਜਾਨੈਂ ॥
ਭ੍ਰਮਿ ਭੂਲੌ ਰੇ ਭਾਈ ॥
ਆਪ ਆਪ ਥੈ ਕੋਈ ਨ ਜਾਣੈ ॥
ਕਹੈ ਕੋਨ ਸੋ ਜਾਈ ॥੨ ॥

ਸਤ ਤਨ ਲੋਭ ਪਰਸ ਜੀਅ ਤਨ ਮਨ ॥
ਗੁਨ ਪਰਸਤ ਨਹੀਂ ਜਾਈ ॥
ਅਲਿਖ ਨਾਮ ਜਾ ਕੋ ਠੌਰ ਨ ਕਤਹੂੰ ॥
ਕਯੋਂ ਨ ਕਹੌ ਸਮੁਝਾਈ ॥੩ ॥
ਭਨੈ ਰਵਿਦਾਸ ਉਦਾਸ ਤਾਹੀ ਤੈ ॥
ਕਰਤਾ ਕੌ ਹੈ ਭਾਈ ॥
ਕੇਵਲ ਕਰਤਾ ਏਕ ਸਹੀ ਕਰਿ ॥
ਸਤਿ ਰਾਮ ਤਿਹਿ ਠਾਈਂ ॥੪ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸਰਵ–ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਭਾਈ ਰੇ ਰਾਮ ਕਹਾਂ ਹੈ ਮੋਹਿ ਬਤਾਵੋ ॥
ਸਤ ਰਾਮ ਤਾ ਕੇ ਨਿਕਟ ਨ ਆਵੋ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਭਾਈ ! ਤੁਸੀਂ ਰਾਮ ਨਾਮ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ਉਹ ਰਾਮ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ? ਸਰਵ–ਵਿਖੇ ਰਮੇ ਹੋਏ ਸੱਚੇ ਰਾਮ ਦੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਨਿਕਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਭਾਵ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਾਰਨ ਭੁੱਲੇ ਫਿਰਦੇ ਹੋ।

ਰਾਮ ਕਹਤ ਸਬ ਜਗਤ ਭੁਲਾਨਾ ॥ ਸੋ ਯਹੁ ਰਾਮ ਨ ਹੋਈ ॥
ਕਰਮ ਅਕਰਮ ਕਰੁਨਾਮਯ ਕੇਸੋ ॥ ਕਰਤਾ ਨਾਂਵ ਸੁ ਕੋਈ ॥੧ ॥

ਸੱਚੇ ਸਰਬ–ਵਿਆਪੀ ਰਾਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਰਾਮ–ਰਾਮ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਰਾਮ ਦਸਰਤ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਰਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਰਬ–ਵਿਆਪੀ ਰਾਮ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਦਿਆਲੂ ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਹੈ।

ਜਾ ਰਾਮਹਿ ਸਬ ਜਗ ਜਾਨੈਂ ॥ ਭ੍ਰਮਿ ਭੂਲੌ ਰੇ ਭਾਈ ॥
ਆਪ ਆਪ ਥੈ ਕੋਈ ਨ ਜਾਣੈ ॥ ਕਹੈ ਕੋਨ ਸੋ ਜਾਈ ॥੨ ॥

ਜਿਸ ਸਰਬ–ਵਿਆਪੀ ਰਾਮ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਭਾਈ ! ਤੂੰ ਝੂਠੇ ਭਰਮ ਵਿਚ ਲੱਗ ਕੇ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ। ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕੌਣ ਸਮਝਾਵੇ ?

ਸਤ ਤਨ ਲੋਭ ਪਰਸ ਜੀਅ ਤਨ ਮਨ ॥
ਗੁਨ ਪਰਸਤ ਨਹੀਂ ਜਾਈ ॥
ਅਲਿਖ ਨਾਮ ਜਾ ਕੋ ਠੌਰ ਨ ਕਤਹੂੰ ॥
ਕਯੋਂ ਨ ਕਹੌ ਸਮੁਝਾਈ ॥੩ ॥

ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਸਤੋ ਗੁਣ, ਤਮੋ ਗੁਣ ਅਤੇ ਰਜੋ ਗੁਣ ਤਿੰਨਾਂ ਤੇ ਤਨ, ਮਨ ਅਤੇ ਲੋਭ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਸਰਵ-ਵਿਆਪਕ ਜਿਸਦੀ ਮਹਿਮਾ ਲਿਖਣ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕੋਈ ਇਕ ਠਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੇ ਭਾਈ ! ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ?

ਭਣੈ ਰਵਿਦਾਸ ਉਦਾਸ ਤਾਹੀ ਤੈ ॥ ਕਰਤਾ ਕੌ ਹੈ ਭਾਈ ॥
ਕੇਵਲ ਕਰਤਾ ਏਕ ਸਹੀ ਕਰਿ ॥ ਸਤਿ ਰਾਮ ਤਿਹਿ ਠਾਈਂ ॥੪ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰਾ ਮਨ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਉਪਰਾਮ ਹੋ ਕੇ ਕਰਤਾਪੁਰਖ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਹੈ ਉਹ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕੇਵਲ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਕਰਤਾ, ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਕਣ-ਕਣ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 73

ਐਸੋ ਕੁਛੁ ਅਨੁਭੌਂ ਕਹਤ ਨ ਆਵੈ ॥
ਸਾਹਿਬ ਮਿਲੈ ਤੋ ਕੋ ਬਿਗਰਾਵੈ ॥ ਟੇਕ ॥
ਸਬ ਮੇਂ ਹਰਿ ਹੈ ਹਰਿ ਮੇਂ ਸਬ ਹੈ ਹਰਿ ਅਪਨੋ ਜਿਨਿ ਜਾਨਾ ॥
ਸਾਖੀ ਨਹੀਂ ਔਰ ਕੋਈ ਦੂਸਰ ਜਾਨਨਹਾਰ ਸਯਾਨਾ ॥੧ ॥
ਬਾਜੀਗਰ ਸੋਂ ਰਚਿ ਰਹੀਏ ਬਾਜੀ ਕਾ ਮਰਮ ਨ ਜਾਨਾ ॥
ਬਾਜੀ ਝੂਠ ਸਾਂਚ ਬਾਜੀਗਰ ਜਾਨਾ ਮਨ ਪਤਿਯਾਨਾ ॥੨ ॥
ਮਨ ਥਿਰ ਹੋਇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨ ਸੂਝੈ ਜਾਨੈ ਜਾਨਨਹਾਰਾ ॥
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਬਿਮਲ ਵਿਵੇਕ ਸੁਖ ਸਹਿਜ ਸਰੂਪ ਸੰਭਾਰਾ ॥੩ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਅਲੌਕਿਕ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਹਰਿ ਰੂਪੀ-ਬਾਜੀਗਰ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਐਸੋ ਕੁਛੁ ਅਨੁਭੌਂ ਕਹਤ ਨ ਆਵੈ ॥
ਸਾਹਿਬ ਮਿਲੈ ਤੋ ਕੋ ਬਿਗਰਾਵੈ ॥ ਟੇਕ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਰਮ-ਆਨੰਦ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਫਿਰ ਕੋਈ ਇਸ ਨੂੰ ਹਰਿ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਸਬ ਮੇਂ ਹਰਿ ਹੈ ਹਰਿ ਮੇਂ ਸਬ ਹੈ ਹਰਿ ਅਪਨੋ ਜਿਨਿ ਜਾਨਾ ॥
ਸਾਖੀ ਨਹੀਂ ਔਰ ਕੋਈ ਦੂਸਰ ਜਾਨਨਹਾਰ ਸਯਾਨਾ ॥੧ ॥

ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਜੀਵ ਹਰਿ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ। ਇਸ ਭੇਦ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਸ ਨੇ ਹੀ ਜਾਣਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਹਰਿ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਗਵਾਹ/ਸਾਕਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਹਰਿ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਉੱਤਮ ਹੈ।

ਬਾਜੀਗਰ ਸੋਂ ਰਚਿ ਰਹੀਏ ਬਾਜੀ ਕਾ ਮਰਮ ਨ ਜਾਨਾ ॥
ਬਾਜੀ ਝੂਠ ਸਾਂਚ ਬਾਜੀਗਰ ਜਾਨਾ ਮਨ ਪਤਿਯਾਨਾ ॥੨ ॥

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋਈ ਜੀਵ ਬਾਜ਼ੀਗਰ ਦੀ ਬਾਜੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਬਾਜ਼ੀਗਰ ਦੇ ਖੇਲ ਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਰਿ ਰੂਪੀ ਬਾਜ਼ੀਗਰ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਪੁਆਈ ਹੈ ਜੋ ਝੂਠੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਬਾਜ਼ੀਗਰ ਸੱਚਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਾਇਆ ਝੂਠੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਸੱਚ ਹੈ ਉਸ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਹਰਿ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਨ ਥਿਰ ਹੋਇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨ ਸੂਝੈ ਜਾਨੈ ਜਾਨਨਹਾਰਾ ॥
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਬਿਮਲ ਵਿਵੇਕ ਸੁਖ ਸਹਿਜ ਸਰੂਪ ਸੰਭਾਰਾ ॥੩ ॥

ਜਿਸ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਹਰਿ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਸਥਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੁੱਝਦਾ। ਉਹ ਫਿਰ ਘਟ ਘਟ ਦੇ ਜਾਣਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਹਰਿ ਦੇ ਨਿਰਮਲ ਵਿਚਾਰ ਸੱਚੇ ਸੁੱਖ ਅਤੇ ਸਹਿਜ ਸਰੂਪ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 74

ਪੰਡਤ !ਅਖਿਲ ਖਿਲੈ ਨਹੀ ਕਾ ਕਹਿ ਗਾਊਂ ਕੋਈ ਨ ਕਹੈ ਸਮੁਝਾਈ ॥
ਅਬਰਨ ਬਰਨ ਰੂਪ ਨਹੀ ਜਾ ਕੇ ਸੋ ਕਹਾਂ ਲਯੋ ਲਾਇ ਸਮਾਈ ॥ ਟੇਕ ॥
ਚੰਦ ਸੂਰ ਨਹਿੰ ਰਾਤਿ ਦਿਵਸ ਨਹਿੰ ਧਰਨਿ ਆਕਾਸ ਨ ਭਾਈ ॥
ਕਰਮ ਅਕਰਮ ਨਹੀਂ ਸੁਭ ਅਸੁਭ ਨਹੀਂ ਕਾ ਕਹਿ ਦੇਹੁ ਬਡਾਈ ॥੧ ॥
ਸੀਤ ਨ ਊਸਨ ਵਾਯੁ ਨਹੀ ਸਰਵਤ ਕਾਮ ਕੁਟਿਲ ਨਹੀ ਹੋਈ ॥
ਜੋਗ ਨ ਭੋਗ ਰੋਗ ਨਹੀ ਜਾ ਕੈ ਕਹੋਂ ਨਾਂਵ ਸਤਿ ਸੋਈ ॥੨ ॥
ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰਾਕਾਰ ਨਿਰਲੇਪਹਿ ਨਿਰਬਿਕਾਰ ਨਿਰਾਸੀ ॥
ਕਾਮ ਕੁਟਿਲਤਾ ਤਾ ਹੀ ਕਹਿ ਗਾਵੈ ਹਰ ਹਰ ਆਵੈ ਹਾਂਸੀ ॥੩ ॥
ਗਗਨ ਧੂਰ ਧੂਪ ਨਹਿੰ ਜਾ ਕੇ ਪਵਨ ਪੂਰ ਨਹੀ ਪਾਣੀ ॥

ਗੁਨ ਬਿਗੁਨ ਕਹਿਯਤ ਨਹੀ ਜਾ ਕੈ ਕਹੋ ਤੁਮ ਬਾਤ ਸਯਾਨੀ ॥੪ ॥
ਯਾਹੀ ਸੌ ਤੁਮ ਜੋਗ ਕਹਤ ਹੌ ਜਬ ਲਗ ਆਸ ਕੀ ਪਾਸੀ ॥
ਛੂਟੇ ਤਬਹੀ ਜਬ ਮਿਲੈ ਏਕ ਹੀ ਭਣੈ ਰਵਿਦਾਸ ਉਦਾਸੀ ॥੫ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਸਰਬਵਿਆਪਕ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭਿੰਨ-ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਵਹਿਮ-ਭਰਮ, ਕਰਮ-ਕਾਂਡ, ਵਰਨ-ਅਵਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ 'ਚੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪੰਡਤ !ਅਖਿਲ ਖਿਲੈ ਨਹੀ ਕਾ ਕਹਿ ਗਾਊਂ ਕੋਈ ਨ ਕਹੈ ਸਮੁਝਾਈ ॥
ਅਬਰਨ ਬਰਨ ਰੂਪ ਨਹੀ ਜਾ ਕੇਸੋ ਕਹਾਂ ਲਯੋ ਲਾਇ ਸਮਾਈ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਭਾਈ ਕੋਈ ਵੀ ਪੰਡਤ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦਸਦਾ ਕਿ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭੂ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਭਾਵ ਪ੍ਰਭੂ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਤੇ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਬਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੋਈ ਬਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੋਈ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਥੇ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਚੰਦ ਸੂਰ ਨਹਿੰ ਰਾਤਿ ਦਿਵਸ ਨਹਿੰ ਧਰਨਿ ਆਕਾਸ ਨ ਭਾਈ ॥
ਕਰਮ ਅਕਰਮ ਨਹੀਂ ਸੁਭ ਅਸੁਭ ਨਹੀਂ ਕਾ ਕਹਿ ਦੇਹੁ ਬਡਾਈ ॥੧ ॥

ਉਹ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾ ਚੰਦਰਮਾ ਹੈ, ਨਾ ਸੂਰਜ, ਨਾ ਹੀ ਰਾਤ ਨਾ ਦਿਨ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਹੈ। ਉਹ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਅਕਰਮ ਨਹੀਂ, ਸ਼ੁਭ ਨਹੀਂ ਅਸ਼ੁਭ ਨਹੀਂ। ਹੇ ਭਾਈ ! ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕਿਵੇਂ ਕਰਾਂ ?

ਸੀਤ ਨ ਊਸਨ ਵਾਯੁ ਨਹੀ ਸਰਵਤ ਕਾਮ ਕੁਟਿਲ ਨਹੀ ਹੋਈ ॥
ਜੋਗ ਨ ਭੋਗ ਰੋਗ ਨਹੀ ਜਾ ਕੈ ਕਹੋਂ ਨਾਂਵ ਸਤਿ ਸੋਈ ॥੨ ॥

ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਠੰਡੀ ਜਾਂ ਗਰਮ ਹਵਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਨਾ ਪਾਣੀ ਹੈ। ਉਹ ਨੀਚ ਕਰਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਜੋਗ ਅਤੇ ਭੋਗ ਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਂ ਸੱਚਾ ਹੈ।

ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰਾਕਾਰ ਨਿਰਲੇਪਹਿ ਨਿਰਬਿਕਾਰ ਨਿਰਾਸੀ ॥
ਕਾਮ ਕੁਟਿਲਤਾ ਤਾ ਹੀ ਕਹਿ ਗਾਵੈ ਹਰ ਹਰ ਆਵੈ ਹਾਂਸੀ ॥੩ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਅਕਾਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਨਿਰਲੇਪ, ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਕਾਮੀ ਅਤੇ ਕੁਟਿਲ ਜੀਵ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਗਾਉਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਹਾਸਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਐਸੇ ਜੀਵ ਬਾਹਰੀ ਦਿਖਾਵਾ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਗਗਨ ਧੂਰ ਧੂਪ ਨਹਿੰ ਜਾ ਕੇ ਪਵਨ ਪੂਰ ਨਹੀ ਪਾਣੀ ॥
ਗੁਨ ਬਿਗੁਨ ਕਹਿਯਤ ਨਹੀ ਜਾ ਕੈ ਕਹੋ ਤੁਮ ਬਾਤ ਸਯਾਨੀ ॥੪ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਅਕਾਸ਼, ਧੂੜ ਅਤੇ ਧੁੱਪ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਉਸ ਨੂੰ ਹਵਾ ਤੇ ਪਾਣੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਨਿਰਗੁਣ ਤੇ ਸਰਗੁਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹੀ ਗੱਲ ਸਭ ਤੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ।

ਯਾਹੀ ਸੌ ਤੁਮ ਜੋਗ ਕਹਤ ਹੌ ਜਬ ਲਗ ਆਸ ਕੀ ਪਾਸੀ ॥
ਛੂਟੇ ਤਬਹੀ ਜਬ ਮਿਲੈ ਏਕ ਹੀ ਭਣੈ ਰਵਿਦਾਸ ਉਦਾਸੀ ॥੫ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਪੰਡਤ ! ਜਿਸ ਦੀ ਆਸ ਨਾਲ ਤੂੰ ਬੱਝਾ ਹੋਇਆ ਹੈਂ ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰੀ ਅਡੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਯੋਗ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦਾ। ਜੀਵ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰੀ ਅਡੰਬਰਾਂ ਤੋਂ ਉਦੋਂ ਛੁੱਟਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੇਵਲ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਉਪਰਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 75

ਨਰਹਰਿ ਚੰਚਲ ਹੈ ਮਤਿ ਮੋਰੀ ਕੈਸੇ ਭਗਤਿ ਕਰੂੰ ਮੈ ਤੋਰੀ ॥ ਟੇਕ ॥
ਤੂੰ ਮੋਹਿ ਦੇਖੈ ਮੈਂ ਤੋਹਿ ਦੇਖੂੰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਰਸਪਰ ਹੋਈ ॥੧ ॥
ਤੂੰ ਮੋਹਿ ਦੇਖੈ ਹਉਂ ਤੋਹਿ ਨ ਦੇਖੂੰ ਏਹੁ ਮਤਿ ਸਭ ਬੁਧਿ ਖੋਈ ॥੨ ॥
ਸਬ ਘਟ ਅੰਤਰ ਰਮਸਿ ਨਿਰੰਤਰ ਮੈਂ ਦੇਖਤ ਹੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਨਾ ॥
ਗੁਨ ਸਬ ਤੋਰ ਮੋਰਿ ਸਬ ਔਗੁਨ ਕ੍ਰਿਤ ਉਪਕਾਰ ਨ ਮਾਨਾ ॥੩ ॥
ਮੈ ਤੋ ਤੋਰਿ ਮੋਰੀ ਅਸਮਝਿਸ ਕੈਸੇ ਕਰਿ ਨਿਸਤਾਰਾ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਮਾਧੋ ਕਰੁਣਾਮਯ ਜੈ ਜੈ ਜਗਤ ਅਧਾਰਾ ॥੪ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਾਲੀ ਮਤ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਭਗਤੀ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਰਹਰਿ ਚੰਚਲ ਹੈ ਮਤਿ ਮੋਰੀ ਕੈਸੇ ਭਗਤਿ ਕਰੂੰ ਮੈ ਤੋਰੀ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਆਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਜੀਵ ਦੀ ਮਤ ਅੰਞਾਣੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਆਪ ਹੀ ਦੱਸੋ ਇਹ ਜੀਵ ਆਪ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਿਵੇਂ ਕਰੇ ? ਭਾਵ ਜਦ ਤਕ ਮੇਰੀ ਮਤ ਚੰਚਲ ਸੀ ਓਨਾ ਚਿਰ ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਤੂੰ ਮੋਹਿ ਦੇਖੈ ਮੈਂ ਤੋਹਿ ਦੇਖੂੰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਰਸਪਰ ਹੋਈ ॥੧ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਹੁਣ ਮੈਂ ਚੰਚਲਤਾ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਦੀ ਸੱਚੀ ਭਗਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤਦ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਨੁਭਵ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ

ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹੋ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਪਰਸਪਰ ਆਪ ਦੀ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਤੂੰ ਮੋਹਿ ਦੇਖੈ ਹਉਂ ਤੋਹਿ ਨ ਦੇਖੂੰ ਏਹੁ ਮਤਿ ਸਭ ਬੁਧਿ ਖੋਈ ॥੨ ॥

ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹੋ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਭਾਵ ਆਪ ਦੀ ਤੇ ਮੇਰੀ ਅਤੁੱਟ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ।

ਸਬ ਘਟ ਅੰਤਰ ਰਮਸਿ ਨਿਰੰਤਰ ਮੈਂ ਦੇਖਤ ਹੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਨਾ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਆਪ ਜੀ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਅੰਦਰ ਨਿਰੰਤਰ ਵਸ ਰਹੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਇਸ ਸੱਚ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ।

ਗੁਨ ਸਬ ਤੋਰ ਮੋਰਿ ਸਬ ਔਗੁਨ ਕ੍ਰਿਤ ਉਪਕਾਰ ਨ ਮਾਨਾ ॥੩ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਆਪ ਜੀ ਸਰਵ-ਕਲਾ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ, ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਸਭ ਔਗੁਣ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈ ਆਪ ਦੇ ਉਪਕਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ।

ਮੈ ਤੋ ਤੋਰਿ ਮੋਰੀ ਅਸਮਝਿਸ ਕੈਸੇ ਕਰਿ ਨਿਸਤਾਰਾ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਜਦ ਤਕ ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਤੋਂ ਅਸਮਝ (ਅਨਜਾਣ) ਸੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮੇਰਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ?

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਮਾਧੋ ਕਰੁਣਾਮਯ ਜੈ ਜੈ ਜਗਤ ਅਧਾਰਾ ॥੪ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਹੇ ਸਰਵ-ਵਿਆਪੀ ਪ੍ਰਭੂ ! ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹੋ, ਆਪ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦਾ ਆਧਾਰ ਸਰੂਪ ਹੋ ਅਤੇ ਆਪ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾ ਕੇ ਜੀਵ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਬਦ 76

ਤਬ ਰਾਮ ਨਾਮ ਕਹਿ ਗਾਵੈਗਾ ॥

ਰਾਰੰਕਾਰ ਰਹਿਤ ਸਭਹਿਨ ਮੇਂ ਅੰਤਰਿ ਮੇਲ ਮਿਲਾਵੈਗਾ ॥ ਟੇਕ ॥

ਲੋਹਾ ਕੰਚਨ ਸਮ ਕਰ ਦੇਖੈ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਸਮਾਵੈਗਾ ॥

ਜੋ ਸੁਖ ਹੋਵੈ ਪਾਰਸ ਕੇ ਪਰਸੇ ਸੋ ਸੁਖ ਵਾ ਕੋ ਆਵੈਗਾ ॥੧ ॥

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਭਈ ਅਨੁਭੈ ਮਤਿ ਬਿਸ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਮ ਧਯਾਵੈਗਾ ॥੨ ॥

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਮੇਟਿ ਆਪਾ ਪਰ ਤਬ ਵਾ ਠੌਰਹਿ ਪਾਵੈਗਾ ॥੩ ॥

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਤਬ ਰਾਮ ਨਾਮ ਕਹਿ ਗਾਵੈਗਾ ॥

ਰਾਰੰਕਾਰ ਰਹਿਤ ਸਭਹਿਨ ਮੇਂ ਅੰਤਰਿ ਮੇਲ ਮਿਲਾਵੈਗਾ ॥ ਟੇਕ ॥

ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਇਕ ਮਨ ਚਿਤ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਗਾਵੇਗਾ ਤਦ ਜੀਵ ਅਕਾਰ ਰਹਿਤ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਮਿਲ ਲਵੇਗਾ।

ਲੋਹਾ ਕੰਚਨ ਸਮ ਕਰ ਦੇਖੈ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਸਮਾਵੈਗਾ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਲੋਹੇ ਤੇ ਸੋਨੇ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਜਾਨਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਅਭੇਦ ਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਜੋ ਸੁਖ ਹੋਵੈ ਪਾਰਸ ਕੇ ਪਰਸੇ ਸੋ ਸੁਖ ਵਾ ਕੋ ਆਵੈਗਾ ॥੧ ॥

ਜਿਵੇਂ ਜੋ ਸੁਖ ਆਨੰਦ ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਪਾਰਸ ਨਾਲ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਲੋਹਾ ਸੋਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੋ ਆਨੰਦ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪਰਮ ਆਨੰਦ ਰੂਪੀ ਸੁੱਖ ਗਾ ਕੇ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਭਈ ਅਨੁਭੈ ਮਤਿ ਬਿਸ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਮ ਧਯਾਵੈਗਾ ॥੨ ॥

ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੀ ਮਤ ਭੈ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਵਰੂਪ ਜ਼ਹਿਰ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਮਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਮੇਟਿ ਆਪਾ ਪਰ ਤਬ ਵਾ ਠੌਰਹਿ ਪਾਵੈਗਾ ॥੩ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਆਪਾ ਭਾਵ ਮਿਟਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਅਟੱਲ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 77

ਸੰਤੋ ਅਨਿਨ ਭਗਤਿ ਯਹ ਨਾਹੀਂ।

ਜਬ ਲਗ ਸਤ-ਰਜ-ਤਮ ਤੀਨੋ ਗੁਨ ਬਿਆਪਤ ਹੈ ਯਾ ਮਾਹੀਂ ॥ ਟੇਕ ॥

ਸੋਈ ਆਨ ਅੰਤਰ ਕਰੈ ਹਰਿ ਸੋਂ ਅਪਮਾਰਗ ਕੋ ਆਨੈ।

ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮਦ ਲੋਭ ਮੋਹ ਕੀ ਪਲ ਪਲ ਪੂਜਾ ਠਾਨੈ ॥੧ ॥

ਸਕਿਤ ਸਨੇਹ ਇਸ਼ਟ ਅੰਗ ਲਾਵੈ ਅਸਥਲ ਅਸਥਲ ਖੇਲੈ।

ਜੋ ਕਛੁ ਮਿਲੈ ਆਨ ਅਖਤ ਜਿਯੋ ਸੁਤ ਦਾਰਾ ਸਿਰ ਮੇਲੈ ॥੨ ॥

ਹਰਿਜਨ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਔਰ ਨ ਜਾਨੈ ਤਜੈ ਆਨ ਸਭ ਤਿਆਗੀ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਸੋਈ ਜਨ ਨਿਰਮਲ ਨਿਸਿਦਿਨ ਨਿਜ ਅਨੁਰਾਗੀ ॥੩ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸੱਚੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸੰਤੋ ਅਨਿਨ ਭਗਤਿ ਯਹ ਨਾਹੀਂ।
ਜਬ ਲਗ ਸਤ-ਰਜ-ਤਮ ਤੀਨੋ ਗੁਨ ਬਿਆਪਤ ਹੈ ਯਾ ਮਾਹੀਂ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਸੰਤੋ ! ਇਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਅਨਿੰਨ ਸੱਚੀ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜੀਵ ਅੰਦਰ ਸਤੋ, ਰਜੋ, ਤਮੋ ਤਿੰਨ ਗੁਣ, ਪੰਜ ਗੁਣ ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ, ਸਪਰਸ਼ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਮੌਜੂਦ ਹਨ।

ਸੋਈ ਆਨ ਅੰਤਰ ਕਰੈ ਹਰਿ ਸੋਂ ਅਪਮਾਰਗ ਕੋ ਆਨੈ।
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮਦ ਲੋਭ ਮੋਹ ਕੀ ਪਲ ਪਲ ਪੂਜਾ ਠਾਨੈ ॥੧ ॥

ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਝੂਠੀ ਮਾਇਆ ਹੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਉਲਟੇ ਰਾਹ ਤੇ ਲਿਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਹੰਕਾਰ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਪਲ-ਪਲ ਮਾਇਆ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਕਿਤ ਸਨੇਹ ਇਸ਼ਟ ਅੰਗ ਲਾਵੈ ਅਸਥਲ ਅਸਥਲ ਖੇਲੈ।
ਜੋ ਕਛੁ ਮਿਲੈ ਆਨ ਅਖਤ ਜਿਯੋ ਸੁਤ ਦਾਰਾ ਸਿਰ ਮੇਲੈ ॥੨ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਭਗਤ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਇਸ਼ਟ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਆਨੰਦ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ ਭਾਵ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਜੀਵ ਦੇ ਨਾਲ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਨੇ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਹਰਿਜਨ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਔਰ ਨ ਜਾਨੈ ਤਜੈ ਆਨ ਸਭ ਤਿਆਗੀ।
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਸੋਈ ਜਨ ਨਿਰਮਲ ਨਿਸਿਦਿਨ ਨਿਜ ਅਨੁਰਾਗੀ ॥੩ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਦਾਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਹੋਰ ਸਭ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਸਮਝ ਕੇ ਤਿਆਗ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹੀ ਜੀਵ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਜੋ ਦਿਨ ਰਾਤ ਭਾਵ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 78

ਭਗਤੀ ਐਸੀ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਭਾਈ।
ਆਈ ਭਗਤਿ ਤਉ ਗਈ ਬਡਾਈ ॥ ਟੇਕ ॥
ਕਹਾ ਭਯੋ ਨਾਚੇ ਅਰੁ ਗਾਏ ਕਹਾ ਭਯੋ ਤਪ ਕੀਨ੍ਹੇ।
ਕਹਾ ਭਯੋ ਜੋ ਚਰਨ ਪਖਾਰੇ ਜੌ ਲੌ ਤੱਤ ਨਹੀਂ ਚੀਨ੍ਹੈ ॥੧ ॥
ਕਹਾ ਭਯੌ ਜੇ ਮੂੰਡ ਮੁੰਡਾਯੌ ਬਹੁ ਤੀਰਥ ਬ੍ਰਤ ਕੀਨ੍ਹੇ।

ਸਵਾਮੀ ਦਾਸ ਭਗਤ ਅਰੁ ਸੇਵਕ ਕਾਹੂ ਪਰਮ ਤੱਤ ਨਹੀਂ ਚੀਨ੍ਹੈਂ ॥੨ ॥
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ ਦੂਰ ਹੈ ਭਾਗ ਬੜੈ ਸੋ ਪਾਵੈ।
ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨ ਮੇਟਿ ਆਪਾ ਪਰ ਪਿਪਲਕ ਹ੍ਵੈ ਚੁਨਿ ਖਾਵੈ ॥੩ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਲੋਕ ਵਡਿਆਈ ਤੇ ਝੂਠੇ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਗਤੀ ਐਸੀ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਭਾਈ।
ਆਈ ਭਗਤਿ ਤਉ ਗਈ ਬਡ਼ਾਈ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਭਾਈ ਸੁਣੋ ! ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਐਸੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਹੰਕਾਰ ਅਤੇ ਉਪਮਾ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਹਾ ਭਯੋ ਨਾਚੇ ਅਰੁ ਗਾਏ ਕਹਾ ਭਯੋ ਤਪ ਕੀਨ੍ਹੇ।
ਕਹਾ ਭਯੋ ਜੋ ਚਰਨ ਪਖਾਰੇ ਜੌ ਲੌ ਤੱਤ ਨਹੀਂ ਚੀਨ੍ਹੈ ॥੧ ॥

ਬਾਹਰੀ ਆਡੰਬਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੁਝ ਹਾਸਲ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੀ ਹੋਇਆ ਭਾਵੇਂ ਜੀਵ ਨੱਚੇ, ਗਾਵੇ ਅਤੇ ਤਪ ਕਰੇ, ਭਾਵੇਂ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਚਰਨ ਧੋਵੇ, ਇਹ ਕੁਝ ਕੀਤੇ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਜਦ ਤੱਕ ਇਹ ਜੀਵ ਪਰਮ ਤੱਤ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ।

ਕਹਾ ਭਯੋ ਜੇ ਮੂੰਡ ਮੁੰਡਾਯੋ ਬਹੁ ਤੀਰਥ ਬ੍ਰਤ ਕੀਨ੍ਹੇ।
ਸਵਾਮੀ ਦਾਸ ਭਗਤ ਅਰੁ ਸੇਵਕ ਕਾਹੂ ਪਰਮ ਤੱਤ ਨਹੀਂ ਚੀਨ੍ਹੈਂ ॥੨ ॥

ਭਾਵੇਂ ਜੀਵ ਸਿਰ ਨੂੰ ਮੁੰਡਵਾ ਲਵੇ, ਸਾਰੇ ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇ ਅਤੇ ਵਰਤ ਰੱਖੇ, ਇਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਸਵਾਮੀ ਤੇ ਦਾਸ ਭਗਤੀ, ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸ਼ਿਸ਼ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦ ਤੱਕ ਇਹ ਜੀਵ ਪਰਮ-ਤੱਤ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ।

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ ਦੂਰ ਹੈ ਭਾਗ ਬੜੈ ਸੋ ਪਾਵੈ।
ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨ ਮੇਟਿ ਆਪਾ ਪਰ ਪਿਪਲਕ ਹ੍ਵੈ ਚੁਨਿ ਖਾਵੈ ॥੩ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਤੇਰੀ ਭਗਤੀ ਦੂਰ ਹੈ। ਜਿਸ ਜੀਵ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਾਗ ਹਨ ਉਹੀ ਜੀਵ ਆਪ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇ ਝੂਠੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕੀੜੀ ਰੇਤ ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਖੰਡ ਨੂੰ ਚੁਣ-ਚੁਣ ਕੇ ਖਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਝੂਠੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਨਿਮਰਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹੀ ਪਰਮ-ਆਨੰਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 79

ਅਬ ਕਛੁ ਮਰਮ ਬਿਚਾਰਾ ਹੋ ਹਰਿ।
ਆਦਿ ਅੰਤ ਔਸਾਨ ਰਾਮ ਬਿਨ ਕੋਇ ਨ ਕਰੈ ਨਿਸਤਾਰਾ ਹੋ ਹਰਿ ॥ ਟੇਕ ॥
ਜਲ ਤੇ ਪੰਕ ਪੰਕ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜਲ ਜਲਹਿ ਸੁਧਿ ਹੋਇ ਜੈਸੇ।
ਐਸੇ ਭਰਮ ਕਰਮ ਜੀਅ ਬਾਂਧਿਓ ਛੂਟੈਂ ਤੁਮ ਬਿਨ ਕੈਸੇ ਹੋ ਹਰਿ ॥੧ ॥
ਜਪ ਤਪ ਬਿਧੀ ਨਿਸ਼ੇਧ ਨਾਮ ਕਰੁਣਾਮੈਂ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਦੋਊ ਮਾਯਾ ॥
ਐਸੇ ਮੋਹਿਤ ਮਨ ਗਤਿ ਬਿਮੁਖ ਧਨ ਜਨਮ ਜਨਮ ਡੰਹਕਾਯਾ ਹੋ ਹਰਿ ॥੨ ॥
ਤਾੜਨ ਛੇਦਨ ਤ੍ਰਾਛਨ ਖੇਦਨ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕਰਿ ਲੇ ਉਪਾਈ।
ਲੁਣਖੜੀ ਸੰਜੋਗ ਬਿਨਾਂ ਜੈਸੇ ਕਨਿਕ ਕਲੰਕ ਨ ਜਾਈ ਹੋ ਹਰਿ ॥੩ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਉਦਾਸ ਤਾਹੀ ਤੈਂ ਕਹਾ ਉਪਾਯ ਅਬ ਕੀਜੈ।
ਭੈ ਬੂੜਤ ਭੈਭੀਤ ਭਗਤਿ ਜਨ ਕਰਿ ਅਵਲੰਬਨ ਦੀਜੈ ਹੋ ਹਰਿ ॥੪ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਜੀਵ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਭਵਸਾਗਰ ਨੂੰ ਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਬ ਕਛੁ ਮਰਮ ਬਿਚਾਰਾ ਹੋ ਹਰਿ।
ਆਦਿ ਅੰਤ ਔਸਾਨ ਰਾਮ ਬਿਨ ਕੋਇ ਨ ਕਰੈ ਨਿਸਤਾਰਾ ਹੋ ਹਰਿ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਹਰਿ ਜੀ ! ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਹੁਣ ਵਾਸਤਵਿਕ ਰਹੱਸ ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਆਦਿ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ।

ਜਲ ਤੇ ਪੰਕ ਪੰਕ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜਲ ਜਲਹਿ ਸੁਧਿ ਹੋਇ ਜੈਸੇ।
ਐਸੇ ਭਰਮ ਕਰਮ ਜੀਅ ਬਾਂਧਿਓ ਛੂਟੈਂ ਤੁਮ ਬਿਨ ਕੈਸੇ ਹੋ ਹਰਿ ॥੧ ॥

ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਚਿੱਕੜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚਿੱਕੜ ਵਿਚ ਕਮਲ ਦੇ ਰੂਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਾਣੀ ਹੀ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਸੁਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਚਿੱਕੜ ਦੇ ਵਿਚ ਕਮਲ ਚਿੱਕੜ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੀਵ ਭਰਮਾਂ ਅਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਬੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੇ ਹਰਿ ਇਹ ਜੀਵ ਇਹਨਾਂ ਝੂਠੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਆਪ ਬਿਨਾਂ ਕਿਵੇਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਕੇਵਲ ਆਪ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਜੀਵ ਝੂਠੇ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਪ ਤਪ ਬਿਧੀ ਨਿਸ਼ੇਧ ਨਾਮ ਕਰੁਣਾਮੈਂ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਦੋਊ ਮਾਯਾ ॥
ਐਸੇ ਮੋਹਿਤ ਮਨ ਗਤਿ ਬਿਮੁਖ ਧਨ ਜਨਮ ਜਨਮ ਡੰਹਕਾਯਾ ਹੋ ਹਰਿ ॥੨ ॥

ਜਪ ਕਰਨਾ, ਤਪ ਕਰਨਾ, ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਵਰਜਿਤ ਪਾਪ, ਕਰਮ ਅਤੇ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਹੇ ਦਿਆਲ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਰੂਪ ਹਨ। ਇਹ ਝੂਠੇ ਆਡੰਬਰਾਂ ਦੇ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਧੰਨ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਜਨਮਾਂ ਜਨਮਾਨਤਰਾਂ ਤੱਕ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਆਵਾਗਵਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਤਾੜਨ ਛੇਦਨ ਤ੍ਰਾਛਨ ਖੇਦਨ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕਰਿ ਲੇ ਉਪਾਈ।
ਲੁਣਖੜੀ ਸੰਜੋਗ ਬਿਨਾਂ ਜੈਸੇ ਕਨਿਕ ਕਲੰਕ ਨ ਜਾਈ ਹੋ ਹਰਿ ॥੩ ॥

ਜਿਵੇਂ ਸੋਨੇ ਦੀ ਕਾਲਖ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੋਨੇ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਮਰਜ਼ੀ ਕੱਟਿਆ, ਤਪਾਇਆ, ਛੇਦਿਆ ਅਤੇ ਖਦੇੜਿਆ ਜਾਵੇ ਪਰ ਸੋਨੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਦਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਾਲਖ ਨਹੀਂ ਲਹਿੰਦੀ। ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਿੰਨੀ ਮਰਜ਼ੀ ਯੋਗ ਸਾਧਨਾ ਅਤੇ ਤਪ ਕਰ ਲਵੇ ਪਰ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਕਾਲਖ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਉਦਾਸ ਤਾਹੀ ਤੈਂ ਕਹਾ ਉਪਾਯ ਅਬ ਕੀਜੈ।
ਭੈ ਬੂੜਤ ਭੈਭੀਤ ਭਗਤਿ ਜਨ ਕਰਿ ਅਵਲੰਬਨ ਦੀਜੈ ਹੋ ਹਰਿ ॥੪ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਉਪਰਾਮ ਹੋਣ ਲਈ ਕੀ ਉਪਾਅ ਕਰੇ ? ਹੇ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਵ-ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਰਹੇ ਭੈਅ-ਭੀਤ ਜੀਵ ਨੂੰ ਆਪ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਸਹਾਰਾ ਦੇ ਕੇ ਭਵ-ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਰ ਦਿਉ ਜੀ।

ਸ਼ਬਦ 80

ਨਰਹਰਿ ਪ੍ਰਗਟਸਿ ਨਾ ਹੋ ਪ੍ਰਗਟਸਿ ਨਾ ਹੋ।
ਦੀਨਾ ਨਾਥ ਦਯਾਲ ॥ ਟੇਕ ॥
ਜਨਮਤ ਹੀ ਤੇ ਹੋ ਬਿਗਰਾਨ।
ਅਬ ਕਛੂ ਬੂਜਤ ਬਹੁਰਿ ਸਿਯਾਨ ॥੧ ॥
ਪਰਿਵਾਰ ਬਿਮੁਖ ਮੋਹਿ ਲਾਗ।
ਕਛੂ ਸਮੁਝਿ ਪਰਤ ਨਹਿੰ ਜਾਨਿ ॥੨ ॥
ਯਹ ਭੌ ਬਿਦੇਸ ਕਲਿ ਕਾਲ ॥
ਹਮ ਆਨ ਪਰਿਓ ਜਮਜਾਲ ॥੩ ॥
ਕਬਹੁਕ ਤੋਰ ਭਰੋਸ।
ਜੋ ਮੈਂ ਨ ਕਹੁੰ ਤੋ ਮੋਰ ਦੋਸ ॥੪ ॥
ਅਸ ਕਹਿਯਤ ਹੂ ਮੈਂ ਅਜਾਨ।
ਅਹੋ ਪ੍ਰਭੁ ਤੁਮ ਸਰਵਗਯ ਸਯਾਨ ॥੫ ॥

ਸੁਤ ਸੇਵਕ ਸਦਾ ਅਸੋਚ।
ਠਾਕਰ ਪਿਤਹਿੰ ਸਬ ਸੋਚ ॥੬ ॥
ਰਵਿਦਾਸ ਬਿਨਵੈ ਕਰ ਜੋਰਿ।
ਅਹੋ ਸੁਆਮੀ ਤੁਮ ਮੋਹਿੰ ਨ ਛੋਰਿ ॥੭ ॥
ਸੁਤੌ ਪੁਰਬਲਾ ਅਕਰਮ ਮੋਰ।
ਬਲਿ ਜਾਊਂ ਕਰੌਂ ਨਿਜ ਕੋਰ ॥੮ ॥

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਲੋਚ ਰਿਹਾ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਨਰਹਰਿ ਪ੍ਰਗਟਸਿ ਨਾ ਹੋ ਪ੍ਰਗਟਸਿ ਨਾ ਹੋ।
ਦੀਨਾ ਨਾਥ ਦਯਾਲ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਆਪ ਜੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ, ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ। ਆਪ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਗਰੀਬ-ਨਿਵਾਜ, ਦਿਆਲੂ ਅਤੇ ਸਵਾਮੀ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਉ ਜੀ।

ਜਨਮਤ ਹੀ ਤੇ ਹੋ ਬਿਗਰਾਨ।
ਅਬ ਕਛੂ ਬੂਜਤ ਬਹੁਰਿ ਸਿਯਾਨ ॥੧ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜੀਵ ਆ ਕੇ ਆਪ ਤੋਂ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਛੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੋਝੀ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਪਰਿਵਾਰ ਬਿਮੁਖ ਮੋਹਿ ਲਾਗ।
ਕਛੁ ਸਮੁਝਿ ਪਰਤ ਨਹਿੰ ਜਾਨਿ ॥੨ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਮਗਨ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪ ਪਰਿਵਾਰ ਬੇਮੁੱਖ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਜਦ ਤੱਕ ਜੀਵ ਅਗਿਆਨਤਾ ਰੂਪੀ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਜਾਗਦਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੁਝ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ।

ਯਹ ਭੌ ਬਿਦੇਸ ਕਲਿ ਕਾਲ ॥
ਹਮ ਆਨ ਪਰਿਓ ਜਮਜਾਲ ॥੩ ॥

ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਨਿਜ ਘਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਮਾਤਲੋਕ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਾਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ ਖੋਟੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜਮਾਂ ਦੇ ਜੰਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਬਹੁਕ ਤੋਰ ਭਰੋਸ।
ਜੋ ਮੈਂ ਨ ਕਹੁੰ ਤੋ ਮੋਰ ਦੋਸ ॥੪ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਆਪ ਉਪਰ ਅਟੱਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਪਰ ਜੇਕਰ ਜੀਵ ਆਪ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਜੱਪਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਜੀਵ ਦਾ ਹੀ ਦੋਸ਼ ਹੈ।

ਅਸ ਕਹਿਯਤ ਹੂ ਮੈਂ ਅਜਾਨ।
ਅਹੋ ਪ੍ਰਭੁ ਤੁਮ ਸਰਵਗਯ ਸਯਾਨ ॥੫॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਬੇਸਮਝ ਜੀਵ ਆਪ ਦੇ ਗੁਣ ਨਾ ਹੀ ਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਸਭ ਤੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ, ਸਰਬਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹੋ।

ਸੁਤ ਸੇਵਕ ਸਦਾ ਅਸੋਚ।
ਠਾਕਰ ਪਿਤਹਿੰ ਸਬ ਸੋਚ ॥੬॥

ਜਿਵੇਂ ਪਿਤਾ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਸੁਆਮੀ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਦਾਸ ਬੇਫ਼ਿਕਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਅਤੇ ਸੁਆਮੀ ਨੂੰ ਸੇਵਕ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਵਾਲੇ ਦਾਸ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚਿੰਤਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਬਿਨਵੈ ਕਰ ਜੋਰਿ।
ਅਹੋ ਸੁਆਮੀ ਤੁਮ ਮੋਹਿੰ ਨ ਛੋਰਿ ॥੭॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਭੂ ਮਾਲਕ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਸਵਾਮੀ ਪ੍ਰਭੂ ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਛੱਡੋ।

ਸੁਤੌ ਪੁਰਬਲਾ ਅਕਰਮ ਮੋਰ।
ਬਲਿ ਜਾਊਂ ਕਰੌ ਜਿਨ ਕੋਰ ॥੮॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਜੀਵ ਪੂਰਬਲੇ ਖੋਟੇ ਕਰਮਾਂ ਕਾਰਨ ਆਪ ਤੋਂ ਵਿਛੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਆਪ ਜੀ ਮੇਰੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿਉ ਜੀ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਹਾਰਾ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਜਪਾਓ ਜੀ।

ਸ਼ਬਦ 81

ਜਿਉ ਤੁਮ ਕਾਰਨ ਕੇਸਵੇ ਲਾਲਚ ਜਿਵ ਲਾਗਾ।
ਨਿਕਟ ਨਾਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਮਤਿ ਮੰਦ ਅਭਾਗਾ ॥ ਟੇਕ ॥
ਸਾਗਰ ਸਲਿਲ ਸਰੋਦਿਕਾ ਜਲ ਥਲ ਅਧਿਕਾਈ।
ਸਵਾਤੀ ਬੂੰਦ ਕੀ ਆਸ ਹੈ ਪਿਉ ਪਿਆਸ ਨ ਜਾਈ ॥੧॥

ਜੋ ਰੇ ਸਨੇਹੀ ਚਾਹੀਏ ਚਿਤਵਤ ਹੋ ਦੂਰੀ।
ਪੰਗੁਲ ਫਲ ਨ ਪਹੁੰਚਹੀ ਕਛੁ ਸਾਧ ਨ ਪੂਰੀ ॥੨ ॥
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਅਕਥ ਕਥਾ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਸੁਨੀਜੈ।
ਜਸ ਤੂੰ ਤਸ ਤੂੰ ਹੀ ਕਸ ਉਪਮਾ ਦੀਜੈ ॥੩ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਮਗਨ ਜੀਵ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੀ ਸੱਚਾ ਸੁੱਖ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ।

ਜਿਉ ਤੁਮ ਕਾਰਨ ਕੇਸਵੇ ਲਾਲਚ ਜਿਵ ਲਾਗਾ।
ਨਿਕਟ ਨਾਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਮਤਿ ਮੰਦ ਅਭਾਗਾ ॥ ਟੇਕ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਜੀਵ ਨੂੰ ਦੁਰਲਭ ਜਨਮ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਪਰ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਝੂਠੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਣ ਐਸੇ ਖੋਟੀਮਤ ਵਾਲੇ ਅਭਾਗੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨੇੜੇ (ਅੰਦਰ) ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ।

ਸਾਗਰ ਸਲਿਲ ਸਰੋਦਿਕਾ ਜਲ ਥਲ ਅਧਿਕਾਈ।
ਸਵਾਤੀ ਬੂੰਦ ਕੀ ਆਸ ਹੈ ਪਿਉ ਪਿਆਸ ਨ ਜਾਈ ॥੧ ॥

ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਾਗਰ, ਤਾਲਾਬ, ਸਰੋਵਰ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸਰੋਤ ਬਹੁਤ ਹਨ ਪਰ ਪਪੀਹੇ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸਵਾਤੀ ਬੂੰਦ ਦੀ ਆਸ ਹੈ। ਸਵਾਤੀ ਬੂੰਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪਪੀਹੇ ਦੀ ਹੋਰ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਪਿਆਸ ਨਹੀਂ ਬੁੱਝਦੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜੀਵ ਦੀ ਪਿਆਸ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਬੁੱਝਦੀ ਹੈ।

ਜੋ ਰੇ ਸਨੇਹੀ ਚਾਹੀਏ ਚਿਤਵਤ ਹੋ ਦੂਰੀ।
ਪੰਗੁਲ ਫਲ ਨ ਪਹੁੰਚਹੀ ਕਛੁ ਸਾਧ ਨ ਪੂਰੀ ॥੨ ॥

ਸੱਚਾ-ਪ੍ਰੇਮ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਪ੍ਰੇਮ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੈ ਭਾਵ ਉਹ ਪ੍ਰੇਮ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਿਵੇਂ ਪਿੰਗਲਾ ਜੀਵ ਬ੍ਰਿਖ ਨਾਲ ਲੱਗੇ ਫ਼ਲ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ, ਕੇਵਲ ਫ਼ਲ ਨੂੰ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੀਵ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਜੀਵ ਦੀ ਆਸ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਅਕਥ ਕਥਾ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਸੁਨੀਜੈ।
ਜਸ ਤੂੰ ਤਸ ਤੂੰ ਹੀ ਕਸ ਉਪਮਾ ਦੀਜੈ ॥੩ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਥਾ ਕਥਨ ਰਹਿਤ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਜੀਵ ਜਿੰਨੇ ਮਰਜ਼ੀ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਸੁਣ ਲਵੇ। ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਜੈਸੇ ਹੋ ਵੈਸੇ ਹੀ ਰਹੋਗੇ, ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਆਪ ਦੀ ਉਪਮਾ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਭਾਵ ਆਪ ਦੀ ਉਪਮਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਸ਼ਬਦ 82

ਗੋਬਿੰਦੇ ਭੌਜਲ ਬਿਆਧਿ ਅਪਾਰਾ।
ਤਾ ਤੈ ਕਛੁ ਸੂਝਤ ਵਾਰ ਨ ਪਾਰਾ ॥ ਟੇਕ ॥
ਅਗਮ ਗ੍ਰੋਹ ਦੂਰ ਦੂਰੰਤਰ ਬੋਲਿ ਭਰੋਸ ਦੀਜੈ।
ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ ਪਰੋਹਨ ਸੰਤ ਅਰੋਹਨ ਮੋਹਿੰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਿਨ ਲੀਜੈ।੧।
ਲੋਹ ਕੀ ਨਾਵ ਪਖਾਨਨ ਬੋਝੀ ਸੁਕਿਰਿਤ ਭਾਵ ਬਿਹੀਨਾ।
ਲੋਭ ਤਰੰਗ ਮੋਹ ਭਯੋਂ ਗਾਲੌ ਮਨ ਮੀਨ ਭਯੋ ਜਨ ਲੀਨਾ ॥੨ ॥
ਤੁਮ ਦੀਨਾ ਨਾਥ ਦਯਾਲ ਦਮੋਦਰ ਕੀਨੈ ਹੇਤ ਬਿਲੰਬ ਕੀਜੈ ॥
ਰਵਿਦਾਸ ਦਾਸ ਸੰਤ ਚਰਨ ਕੀ ਮੋਹਿ ਅਵਲੰਬਨ ਦੀਜੈ ॥੩ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਸੰਤ ਹੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਾ ਕੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਗੋਬਿੰਦੇ ਭੌਜਲ ਬਿਆਧਿ ਅਪਾਰਾ।
ਤਾ ਤੈ ਕਛੁ ਸੂਝਤ ਵਾਰ ਨ ਪਾਰਾ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ! ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਭਵਸਾਗਰ ਬੇਅੰਤ ਦੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਭਵ–ਸਾਗਰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਗਮ ਗ੍ਰੋਹ ਦੂਰ ਦੂਰੰਤਰ ਬੋਲਿ ਭਰੋਸ ਦੀਜੈ।
ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ ਪਰੋਹਨ ਸੰਤ ਅਰੋਹਨ ਮੋਹਿੰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਿਨ ਲੀਜੈ।੧।

ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਿੱਜਘਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਬੋਲ ਕੇ ਨਿੱਜਘਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਭਗਤੀ ਰੂਪੀ ਬੇੜੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੰਤ ਉਸ ਭਗਤੀ ਰੂਪੀ ਬੇੜੀ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਭਗਤੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਇਸ ਭਗਤੀ ਰੂਪੀ ਬੇੜੀ 'ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ?

ਲੋਹ ਕੀ ਨਾਵ ਪਖਾਨਨ ਬੋਝੀ ਸੁਕਿਰਿਤ ਭਾਵ ਬਿਹੀਨਾ।
ਲੋਭ ਤਰੰਗ ਮੋਹ ਭਯੋਂ ਗਾਲੌ ਮਨ ਮੀਨ ਭਯੋ ਜਨ ਲੀਨਾ ॥੨ ॥

ਜੀਵ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਭਰਮ ਕਾਰਨ ਜੀਵਨ ਰੂਪੀ ਬੇੜੀ ਨੂੰ ਲੋਹੇ ਦੀ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਖੋਟੇ ਕਰਮ ਰੂਪੀ ਪੱਥਰ ਲੱਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਲੋਭ ਦੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ ਅਤੇ ਮੋਹ ਦੇ ਜਾਲ ਕਾਰਨ ਜੀਵਨ ਰੂਪੀ ਬੇੜੀ ਡੁੱਬ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਮੱਛੀ ਲੋਭ ਦੀ ਕੁੰਡੀ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਗਵਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਝੂਠੇ ਜੰਜਾਲਾਂ ਵਿਚ ਫਸਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਨਿਸਫ਼ਲ ਗਵਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਤੁਮ ਦੀਨਾ ਨਾਥ ਦਯਾਲ ਦਮੋਦਰ ਕੀਨੈ ਹੇਤ ਬਿਲੰਬ ਕੀਜੈ ॥
ਰਵਿਦਾਸ ਦਾਸ ਸੰਤ ਚਰਨ ਕੀ ਮੋਹਿ ਅਵਲੰਬਨ ਦੀਜੈ ॥੩ ॥

ਹੇ ਸਵਾਮੀ ਪ੍ਰਭੂ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ! ਆਪ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣੋ। ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓ। ਆਪ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਦੇਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਦਿਓ ਜੀ।

ਸ਼ਬਦ 83

ਆਗੈ ਮੰਦਾ ਹਵੈ ਰਹਯਾ ਪਰਕਿਰਤਿ ਨ ਜਾਈ ॥
ਕੂਕਰ ਚੌਕੀ ਚਹੋਡਿਯੈ ਫਿਰਿ ਬਹੇ ਸੁ ਭਾਈ ॥ ਟੇਕ ॥
ਸੁਰਸਰੀ ਮੈ ਜੁ ਸੁਰਾ ਪਰਯੌ ਕੋ ਕਰੈ ਨ ਬਿਚਾਰ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮ ਹਿਰਦੈ ਬਸੈ ਸਬ ਸੁਖ ਨਿਧਿ ਸਾਰ ॥੧ ॥
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਸੁੰਨਿ ਕੇਸਵੇ ਅੰਤਹ ਕਰਨ ਬਿਚਾਰ ॥
ਤੁਮਹਾਰੀ ਭਗਤਿ ਕੈ ਕਾਰਨੈ ਫਿਰਿ ਹਵੈ ਹੋ ਚਮਾਰ ॥੨ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੁਭਾਅ ਬਣਾ ਕੇ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਆਗੈ ਮੰਦਾ ਹਵੈ ਰਹਯਾ ਪਰਕਿਰਤਿ ਨ ਜਾਈ ॥
ਕੂਕਰ ਚੌਕੀ ਚਹੋਡਿਯੈ ਫਿਰਿ ਬਹੇ ਸੁ ਭਾਈ ॥ ਟੇਕ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਦਾ ਅੱਗੇ ਮੰਦਾ ਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਜੀਵ ਦੁੱਖ ਭੋਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਜੀਵ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਨਹਾ–ਧੁਆ ਕੇ ਚੌਂਕੀ 'ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਕਾਰਨ ਉਥੇ ਬੈਠ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੀਵ ਜਿੰਨੇ ਮਰਜ਼ੀ ਅਡੰਬਰ ਅਤੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡਾਂ ਨੂੰ ਕਰ ਲਵੇ ਪਰ ਸਤਿਸੰਗਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਦਾ ਖੋਟਾ ਸੁਭਾਅ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦਾ।

ਸੁਰਸਰੀ ਮੈ ਜੁ ਸੁਰਾ ਪਰਯੌ ਕੋ ਕਰੈ ਨ ਬਿਚਾਰ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮ ਹਿਰਦੈ ਬਸੈ ਸਬ ਸੁਖ ਨਿਧਿ ਸਾਰ ॥੧ ॥

ਜੇਕਰ ਗੰਗਾ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਪੈ ਵੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਗੰਗਾ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੰਕਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਜੀਵ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਵਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸੁੱਖ ਦੇ ਖਜਾਨੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਸੁੰਨਿ ਕੇਸਵੇ ਅੰਤਹ ਕਰਨ ਬਿਚਾਰ ॥
ਤੁਮਹਾਰੀ ਭਗਤਿ ਕੈ ਕਾਰਨੈ ਫਿਰਿ ਹਵੈ ਹੋ ਚਮਾਰ ॥੨ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣੋ ਅਤੇ ਇਸ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ ਜੀ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਚਮਾਰ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ।

ਰਾਗ ਰਾਮਕਲੀ (ਚਉਪਦਾ)

ਸ਼ਬਦ 84

ਧ੍ਰਿਗ ਧ੍ਰਿਗ ਜੀਵਣੁ ਰਾਜੇ ਰਾਮ ਬਿਨਾ ।ਟੇਕ ॥
ਦੇਹਿ ਨੈਨ ਬਿਨੁ, ਚੰਦ ਰੈਨ ਬਿਨੁ, ਜਿਉਂ ਮੀਨਾ ਗਹਰੁ ਜਲੇ ਬਿਨਾ।
ਹਸਤੀ ਸੁੰਡ ਬਿਨੁ, ਪੰਖੀ ਪੰਖ ਬਿਨੁ, ਜਇਸੋਇ ਮੰਦਿਰ ਦੀਪ ਬਿਨਾ ॥੧ ॥
ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੇਦ ਵਿਹੁਣਾ, ਤੈਸੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਤੁਝ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ॥
ਬੇਸਵਾ ਕੂੰ ਸੁਤ ਕਾਕੌ ਕਹੀਏ, ਤੈਸੋ ਭਗਤ ਜਨ ਰਾਮ ਬਿਨਾ ॥੨ ॥
ਮੰਤਰ ਸੁਰਤਿ ਬਿਨੁ, ਨਾਰੀ ਕੰਤ ਬਿਨੁ, ਜੈਸੋ ਧਰਤੀ ਇੰਦਰ ਬਿਨਾ।
ਜਿਊਂ ਬ੍ਰਿਛਾ ਫਲਹਿ ਵਿਹੂਣਾ, ਤਿਉਂ ਪ੍ਰਾਣੀ ਤੁਝ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਨਾ ॥੩ ॥
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਹੰਕਾਰ ਨਿਬਾਰਓ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਤਿਆਗਹੁ ਸੰਤ ਜਨਾ।
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਭਈ ਸੀਤਲ ਕਾਇਆ, ਜਿਉਂ ਹੌਂ ਲਾਗੋ ਗੁਰ ਚਰਨਾ ॥੪ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬੇਅਰਥ ਹੈ।

ਧ੍ਰਿਗ ਧ੍ਰਿਗ ਜੀਵਣੁ ਰਾਜੇ ਰਾਮ ਬਿਨਾ ।ਟੇਕ ॥
ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਦਾ ਜੀਵਨ ਧਿਰਕਾਰ ਹੈ।
ਦੇਹਿ ਨੈਨ ਬਿਨੁ, ਚੰਦ ਰੈਨ ਬਿਨੁ, ਜਿਉਂ ਮੀਨਾ ਗਹਰੁ ਜਲੇ ਬਿਨਾ।
ਹਸਤੀ ਸੁੰਡ ਬਿਨੁ, ਪੰਖੀ ਪੰਖ ਬਿਨੁ, ਜਇਸੋਇ ਮੰਦਿਰ ਦੀਪ ਬਿਨਾ ॥੧ ॥
ਜੀਵ ਦੋ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਚੰਦ ਰਾਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਮੱਛੀ ਗਹਿਰੇ ਪਾਣੀ

ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਹਾਥੀ ਸੁੰਡ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਪੰਖੀ ਪੰਖ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਮੰਦਰ ਦੀਪਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਿਅਰਥ ਹੈ।

ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੇਦ ਵਿਹੁਣਾ, ਤੈਸੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਤੁਝ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ॥
ਬੇਸਵਾ ਕੂੰ ਸੁਤ ਕਾਕੋਂ ਕਹੀਏ, ਤੈਸੋ ਭਗਤ ਜਨ ਰਾਮ ਬਿਨਾ ॥੨ ॥

ਜਿਵੇਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਿਅਰਥ ਹੈ। ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਵਿਅਰਥ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਮੰਤਰ ਸੁਰਤਿ ਬਿਨੁ, ਨਾਰੀ ਕੰਤ ਬਿਨੁ ,ਜੈਸੋ ਧਰਤੀ ਇੰਦਰ ਬਿਨਾ।
ਜਿਉਂ ਬ੍ਰਿਛਾ ਫਲਹਿ ਵਿਹੂਣਾ, ਤਿਉਂ ਪ੍ਰਾਣੀ ਤੁਝ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਨਾ ॥੩ ॥

ਜਿਵੇਂ ਮੰਤਰ ਸੁਰਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਇਸਤਰੀ ਪਤੀ ਬਿਨਾਂ, ਧਰਤੀ ਮੀਂਹ ਬਿਨਾਂ, ਬ੍ਰਿਖ ਫ਼ਲ ਬਿਨਾਂ ਅਧੂਰੇ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਧੂਰਾ ਹੈ।

ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਹੰਕਾਰ ਨਿਬਾਰਓ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਤਿਆਗਹੁ ਸੰਤ ਜਨਾ।
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਭਈ ਸੀਤਲ ਕਾਇਆ ,ਜਿਉਂ ਹੌਂ ਲਾਗੋ ਗੁਰ ਚਰਨਾ ॥੪ ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਸੰਤ ਜਨਾ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਹੰਕਾਰ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜੀਵ ਦੀ ਕਾਇਆ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਸ਼ਬਦ 85

ਐਸੀ ਲਾਲ ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਕਉਨੁ ਕਰੈ ॥
ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੁ ਗੁਸਈਆ ਮੇਰਾ ਮਾਥੈ ਛਤ੍ਰ ਧਰੈ ॥੧ ॥ਰਹਾਉ ॥
ਜਾ ਕੀ ਛੋਤਿ ਜਗਤ ਕਉ ਲਾਗੈ ਤਾ ਪਰ ਤੁਂਹੀ ਢਰੈ ॥
ਨੀਚਹ ਊਚ ਕਰੈ ਮੇਰਾ ਗੋਬਿੰਦੁ ਕਾਹੂ ਤੇ ਨ ਡਰੈ ॥੧ ॥
ਨਾਮਦੇਵ ਕਬੀਰੁ ਤਿਲੋਚਨੁ ਸਧਨਾ ਸੈਨੁ ਤਰੈ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ ਹਰਿ ਜੀਉ ਤੇ ਸਭੈ ਸਰੈ ॥੨ ॥੧ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸਮਾਜਕ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਆਗਮਨ

ਹੋਇਆ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਿਖਣ, ਸੁਣਨ, ਚੰਗੇ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨਣ ਆਦਿ ਮਾਨਵੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਏਕਤਾ, ਸਮਾਨਤਾ, ਭਾਈਚਾਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤੇ ਦੱਬੇ ਕੁਚਲੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਅਤੇ ਜਾਤ ਅਭਿਮਾਨੀਆਂ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਪੱਥਰ ਤਰਾਉਣੇ ਪਏ ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਤੇ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਲਿਆ। ਅਖੀਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਅਤੇ ਪਰਮਾਰਥੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਚਾਰੇ ਵਰਣ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਪਏ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਬਨਾਰਸ ਵਿਚ ਹਾਥੀ ਤੇ ਸੋਨੇ ਦੀ ਪਾਲਕੀ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਸ਼ੋਭਾ ਯਾਤਰਾ ਕੱਢੀ ਗਈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ—

ਐਸੀ ਲਾਲ ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਕਉਨੁ ਕਰੈ ॥
ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੁ ਗੁਸਈਆ ਮੇਰਾ ਮਾਥੈ ਛਤ੍ਰ ਧਰੈ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਮੇਰੇ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੌਤਕ ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੌਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਹੇ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਨਿਵਾਜਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਜੱਸ ਰੂਪੀ ਛਤਰ ਝੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਜਾ ਕੀ ਛੋਤਿ ਜਗਤ ਕਉ ਲਾਗੈ ਤਾ ਪਰ ਤੁਹੀ ਢਰੈ ॥
ਨੀਚਹ ਊਚ ਕਰੈ ਮੇਰਾ ਗੋਬਿੰਦੁ ਕਾਹੂ ਤੇ ਨ ਡਰੈ ॥੧ ॥

ਜਿਸ ਦੀ ਛੋਹ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਜਗਤ ਦੇ ਲੋਕ ਭਿੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਹਰ ਪਾਸੇ ਮੇਰੀ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਗੋਬਿੰਦ ਪ੍ਰਭੂ ਨੀਚਾਂ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਨਾਮਦੇਵ ਕਬੀਰੁ ਤਿਲੋਚਨੁ ਸਧਨਾ ਸੈਨੁ ਤਰੈ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ ਹਰਿ ਜੀਉ ਤੇ ਸਭੈ ਸਰੈ ॥੨ ॥੧ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਧਨਾ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੈਨ ਜੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਕੇ ਤਰ ਗਏ ਅਤੇ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਤੇ ਪਰਮਾਰਥੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅੱਗੇ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਤੇ ਕੱਟੜ ਪੰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਝੁਕਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਜਿਹਨਾਂ ਤੋਂ ਸੇਧ ਲੈ ਕੇ ਅਣਗਿਣਤ ਜੀਵ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚੋਂ ਤਰ ਗਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ

ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਸੰਤੋ ਸੁਣੋ ! ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਸੋਂ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਬਣ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਜੋ ਚਾਹੇ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 86

ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਸੁਰਿਤਰੁ ਚਿੰਤਾਮਨਿ ਕਾਮਧੇਨ ਬਸਿ ਜਾ ਕੇ ਰੇ ॥
ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਅਸਟ ਮਹਾ ਸਿਧਿ ਨਵ ਨਿਧਿ ਕਰ ਤਲ ਤਾ ਕੈ ॥੧ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨ ਜਪਸਿ ਰਸਨਾ ॥
ਅਵਰ ਸਭ ਛਾਡਿ ਬਚਨ ਰਚਨਾ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਨਾਨਾ ਖਿਆਨ ਪੁਰਾਨ ਬੇਦ ਬਿਧਿ ਚਉਤੀਸ ਅਛਰ ਮਾਹੀ ॥
ਬਿਆਸ ਬੀਚਾਰਿ ਕਹਿਓ ਪਰਮਾਰਥੁ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਰਿ ਨਾਹੀ ॥੨ ॥
ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਉਪਾਧਿ ਰਹਤ ਹੋਇ ਬਡੇ ਭਾਗਿ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਉਦਾਸ ਦਾਸ ਮਤਿ ਜਨਮ ਮਰਨ ਭੈ ਭਾਗੀ ॥੩ ॥੨ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੀਵ ਨੂੰ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਛੱਡ ਕੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ, ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਹਰਿ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਸੁਰਿਤਰੁ ਚਿੰਤਾਮਨਿ ਕਾਮਧੇਨ ਬਸਿ ਜਾ ਕੇ ਰੇ ॥
ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਅਸਟ ਮਹਾ ਸਿਧਿ ਨਵ ਨਿਧਿ ਕਰ ਤਲ ਤਾ ਕੈ ॥੧ ॥

ਹੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕੋ ! ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੁਰਤਰ ਕਲਪਬ੍ਰਿਛ, ਮਨ ਇਛਿੱਤ ਫ਼ਲ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਮਨੀ ਚਿੰਤਾਮਣੀ, ਮਨੋਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਾਮਧੇਨ ਗਊ ਹਨ ਅਤੇ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਕਾਮ, ਅਰਥ, ਧਰਮ ਤੇ ਮੋਕਸ਼, ਅੱਠ ਵੱਡੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਅਤੇ ਨੌਂ ਖਜ਼ਾਨੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਹੱਥ ਦੀ ਤਲੀ 'ਤੇ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਉਸ ਹਰਿ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨ ਜਪਸਿ ਰਸਨਾ ॥
ਅਵਰ ਸਭ ਛਾਡਿ ਬਚਨ ਰਚਨਾ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਐਸੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜੱਪਦਾ ? ਤੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਝੂਠੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਵਚਨਾਂ ਨੂੰ ਰਸਨਾ ਤੋਂ ਤਿਆਗ ਕੇ ਹਰਿ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ।

ਨਾਨਾ ਖਿਆਨ ਪੁਰਾਨ ਬੇਦ ਬਿਧਿ ਚਉਤੀਸ ਅਛਰ ਮਾਹੀ ॥
ਬਿਆਸ ਬੀਚਾਰਿ ਕਹਿਓ ਪਰਮਾਰਥੁ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਰਿ ਨਾਹੀ ॥੨ ॥

ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਤੇ ਵੇਦਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਸਭ ਚੌਂਤੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਵੇਦ ਬਿਆਸ ਜੀ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਤੇ ਵੇਦ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਅਧਿਐਨ ਕਰਕੇ ਅੰਤ ਇਹ ਪਰਮ-ਤੱਤ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਮ ਨਾਮ (ਭਾਵ ਹਰਿ) ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਸਮਾਨ ਕੀਮਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕੀਮਤੀ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਉਪਾਧਿ ਰਹਤ ਹੋਇ ਬਡੇ ਭਾਗਿ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਉਦਾਸ ਦਾਸ ਮਤਿ ਜਨਮ ਮਰਨ ਭੈ ਭਾਗੀ ॥੩ ॥੨ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਸਹਿਜ-ਸਮਾਧੀ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਜੀਵ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਲਿਵ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਾਸ ਦੀ ਮੱਤ ਸੰਸਾਰ ਵਲੋਂ ਉਪਰਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਭੈਅ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਰਾਗ ਮਾਰੂ (ਚਉਪਦਾ)

ਸ਼ਬਦ 87

ਪੀਆ ਰਾਮ ਰਸੁ ਪੀਆ ਰੇ ॥ ਟੇਕ ॥
ਭਰਿ ਭਰਿ ਦੇਵੈ ਸੁਰਤਿ ਕਲਾਲੀ, ਦਰਿਆ ਦਰਿਆ ਪੀਨਾ ਰੇ।
ਪੀਵਤ ਪੀਵਤੁ ਆਪਾ ਜਗ ਭੁਲਾ,ਹਰਿ ਰਸ ਮਾਂਹਿ ਬੌਰਾਨਾ ਰੇ।
ਦਰ ਘਰਿ ਵਿਸਰਿ ਗਇਓ ਰਵਿਦਾਸਾ, ਉਨਮਨਿ ਸਦ ਮਤਵਾਰੀ ਰੇ।
ਪਲੁ ਪਲੁ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਲਾ ਚਾਲੈ, ਛੂਟੇ ਨਾਂਹਿ ਖੁਮਾਰੀ ਰੇ ॥੧ ॥

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਕਲਾਲੀ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਣ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਪੀਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਖੁਮਾਰੀ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪੀਆ ਰਾਮ ਰਸੁ ਪੀਆ ਰੇ ॥ ਟੇਕ ॥
ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਤਾ ਹੈ।
ਭਰਿ ਭਰਿ ਦੇਵੈ ਸੁਰਤਿ ਕਲਾਲੀ, ਦਰਿਆ ਦਰਿਆ ਪੀਨਾ ਰੇ।
ਪੀਵਤ ਪੀਵਤੁ ਆਪਾ ਜਗ ਭੁਲਾ,ਹਰਿ ਰਸ ਮਾਂਹਿ ਬੌਰਾਨਾ ਰੇ।
ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਕਲਾਲੀ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਵਿਖੇ ਸੁਰਤ ਟਿਕਾ ਕੇ ਭਰ-ਭਰ ਕੇ

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਪਿਆਲੇ ਪਿਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਪਿਆਲੇ ਜੀਵ ਪੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰਿ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਆਨੰਦ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦਰ ਘਰਿ ਵਿਸਰਿ ਗਇਓ ਰਵਿਦਾਸਾ, ਉਨਮਨਿ ਸਦ ਮਤਵਾਰੀ ਰੇ।
ਪਲੁ ਪਲੁ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਲਾ ਚਾਲੈ, ਛੂਟੇ ਨਾਂਹਿ ਖੁਮਾਰੀ ਰੇ ॥੧ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਘਰ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਉਨਮਨੀ ਭਾਵ ਤੁਰੀਆਂ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਮਤਵਾਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਲਾ ਪਲ-ਪਲ ਨਿਰੰਤਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਦੀਵੀ ਆਨੰਦ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦਾ।

ਸ਼ਬਦ ੪੪

ਮਨ ਮੋਰਾ ਮਾਇਆ ਮਹਿ ਲਪਟਾਨੋ ॥ ਟੇਕ ॥
ਬਿਸਾਸਕਤ ਰਹਿਓ ਨਿਸਵਾਸਰ, ਅਜ ਹੂੰ ਨਹਿੰ ਅਘਾਨੋ।
ਕਾਮੀ ਕੁਟਿਲ ਲਬਾਰ ਕੁਚਾਲੀ, ਸਮਝਇ ਨਹੀਂ ਸਮੁਝਾਨੋ ॥੧ ॥
ਸਤਿਸੰਗਤ ਪਲੁ ਨਹੀਂ ਕੀਨਹੀਂ, ਮਨ ਮੂਰਖਿ ਬਹੁ ਗਰਵਾਨੋ।
ਸੋਤ ਖਾਤ ਦਿਨ ਰੈਨ ਬਿਤਾਇ,ਤਾਹਿ ਮੈਂ ਰਸਨਾ ਸੁਖ ਮਾਨੋ ॥੨ ॥
ਮਾਇਆ ਮੰਹਿ ਹਿਲ ਮਿਲਿ ਰਹਿਓ,ਫੋਕਟ ਸਾਟੇ ਜਨਮ ਗੰਵਾਨੋ।
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਕਛੁ ਚੇਤ ਬਾਬਰੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਵਿਨ ਨਹਿ ਉਬਰਾਨੋ ॥੩ ॥

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮਨ ਮੋਰਾ ਮਾਇਆ ਮਹਿ ਲਪਟਾਨੋ ॥ ਟੇਕ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਲਿਪਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਬਿਸਾਸਕਤ ਰਹਿਓ ਨਿਸਵਾਸਰ, ਅਜ ਹੂੰ ਨਹਿੰ ਅਘਾਨੋ।
ਕਾਮੀ ਕੁਟਿਲ ਲਬਾਰ ਕੁਚਾਲੀ, ਸਮਝਇ ਨਹੀਂ ਸਮੁਝਾਨੋ ॥੧ ॥

ਜੀਵ ਹਰ ਸਮੇਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਜੇ ਤੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੱਜਿਆ। ਇਹ ਜੀਵ ਕਾਮੀ, ਨੀਚ, ਝੂਠਾ, ਬੁਰੇ ਆਚਰਣ ਵਾਲਾ, ਕੁਚਾਲੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਮਝਾਉਣ ਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ।

ਸਤਿਸੰਗਤ ਪਲੁ ਨਹੀਂ ਕੀਨਹੀਂ, ਮਨ ਮੂਰਖਿ ਬਹੁ ਗਰਵਾਨੋ।
ਸੋਤ ਖਾਤ ਦਿਨ ਰੈਨ ਬਿਤਾਇ,ਤਾਹਿ ਮੈਂ ਰਸਨਾ ਸੁਖ ਮਾਨੋ ॥੨ ॥

ਇਸ ਜੀਵ ਨੇ ਪਲ ਮਾਤਰ ਵੀ ਸਤਿਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮਨ

ਮੂਰਖ ਬਹੁਤ ਹੰਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸੌਣ ਤੇ ਖਾਣ ਵਿਚ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੀਹਭਾ ਦੇ ਸੁੱਖ ਭੋਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਇਸਦੀ ਜੀਭਾ ਰੱਜਦੀ ਨਹੀਂ।

ਮਾਇਆ ਮੰਹਿ ਹਿਲ ਮਿਲਿ ਰਹਿਓ, ਫੋਕਟ ਸਾਟੇ ਜਨਮ ਗੰਵਾਨੋ।
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਕਛੁ ਚੇਤ ਬਾਬਰੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਵਿਨ ਨਹਿ ਉਬਰਾਨੋ ॥੩ ॥

ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਜੀਵ ਗ੍ਰਸਿਆ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਕੌਡੀਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਗਵਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਝੱਲੇ ਪੁਰਸ਼ਾ, ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੇਰੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਉੱਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਸ਼ਬਦ ੪੭

ਬੀਤਿ ਆਯੁ ਭਜਨੁ ਨਹੀਂ ਕੀਨ੍ਹਾ ॥ ਟੇਕ ॥
ਸੇਤ ਭਇਓ ਤਨ ਥਰ ਥਰ ਕੰਪਹਿ, ਹਰਿ ਸਿਮਰਨੁ ਨਹੀਂ ਕੀਨ੍ਹਾ ॥
ਸਤ ਸੰਗਤਿ ਨਹਿੰ ਗੁਰ ਪਦ ਸੇਓ, ਪ੍ਰਭ ਕੀਰਤਿ ਨਹਿੰ ਗਾਈ।
ਨਹਿ ਮਨੁ ਰਮਇਓ ਪ੍ਰਭ ਚਰਨਨ ਮਹਿੰ, ਤਨ ਸਿਉਂ ਪੀਗੀਤ ਦ੍ਰਿੜਾਈ।
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਚਲਨ ਕੀ ਬਰਿਆ, ਕੋਉ ਨ ਹੋਇ ਸਹਾਈ ॥੧ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਦੀ ਉਮਰ ਹਰਿ ਦੇ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਬਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੁਢਾਪਾ ਆਉਣ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਜੀਵ ਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸਹਾਈ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇ ਚਲ ਕੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਬੀਤਿ ਆਯੁ ਭਜਨੁ ਨਹੀਂ ਕੀਨ੍ਹਾ ।ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਅਨਮੋਲ ਜਨਮ ਦੀ ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਬਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਤੂੰ ਹਰਿ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਸੇਤ ਭਇਓ ਤਨ ਥਰ ਥਰ ਕੰਪਹਿ,
ਹਰਿ ਸਿਮਰਨੁ ਨਹੀਂ ਕੀਨ੍ਹਾ ॥

ਜਦੋਂ ਬੁਢਾਪਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਸਰੀਰ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹਰਿ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਸਤਸੰਗਤਿ ਨਹਿੰ ਗੁਰ ਪਦ ਸੇਓ,
ਪ੍ਰਭ ਕੀਰਤਿ ਨਹਿੰ ਗਾਈ।

ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸਿੱਖਿਆ ਸਤਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਨਹੀਂ ਗਾਈ।

ਨਹਿ ਮਨੁ ਗਮਇਓ ਪ੍ਰਭ ਚਰਨਨ ਮਹਿੰ,
ਤਨ ਸਿਉਂ ਪੀਰੀਤ ਦ੍ਰਿੜਾਈ।

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਮਨ ਨਹੀਂ ਜੋੜਿਆ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਲਗਾਈ ਰੱਖੀ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਚਲਨ ਕੀ ਬਰਿਆ,
ਕੋਉ ਨ ਹੋਇ ਸਹਾਈ ॥੧॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅੰਤ ਵੇਲੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੇਰਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਸਹਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਿਆ ਕਰ।

ਸ਼ਬਦ 90

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਤੁਮ ਔਗੁਨ ਬਖ਼ਸ਼ਣਹਾਰ।
ਹਉਂ ਬਹੁ ਨੀਚ ਉਧਰੌ ਪਾਤਕੀ, ਮੂਰਖਿ ਨਿਪਟ ਗੰਵਾਰ ॥ਟੇਕ॥
ਮੋ ਸਮ ਪਤਿਤ ਅਧਮ ਨਹੀਂ ਕੋਊ, ਖੀਨ ਦੁਖੀ ਵਿਸਿਆਰ।
ਨਾਮ ਸੁਨਹਿ ਨਰਕੁ ਭਜੈ ਹੈ, ਤੁਮ ਬਿਨ ਕਵਨ ਹਮਾਰ ॥੧॥
ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਬਿਰਦ ਤਿਹਾਰੌ, ਆਇ ਪਰੌਂ ਤੋਹਿ ਦੁਆਰ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਇਹੁ ਮਨ ਆਸਾ, ਨਿਜ ਕਰ ਲੇਹੁ ਉਭਾਰ ॥੨॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਔਗੁਣ ਬਖ਼ਸ਼ਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ਅਤੇ ਜੀਵਾਂ 'ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ।

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਤੁਮ ਔਗੁਨ ਬਖ਼ਸ਼ਣਹਾਰ।
ਹਉਂ ਬਹੁ ਨੀਚ ਉਧਰੌ ਪਾਤਕੀ,
ਮੂਰਖਿ ਨਿਪਟ ਗੰਵਾਰ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਆਪ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਔਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ਣ ਵਾਲੇ ਹੋ, ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨੀਚ ਹਾਂ। ਆਪ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਲਿਪਤ ਹੋਇਆਂ ਮੂਰਖਾਂ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ ਲਓ।

ਮੋ ਸਮ ਪਤਿਤ ਅਧਮ ਨਹੀਂ ਕੋਊ, ਖੀਨ ਦੁਖੀ ਵਿਸਿਆਰ।
ਨਾਮ ਸੁਨਹਿ ਨਰਕੁ ਭਜੈ ਹੈ, ਤੁਮ ਬਿਨ ਕਵਨ ਹਮਾਰ ॥੧॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲਣ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਸਮਾਨ ਕੋਈ ਪਾਪੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਆਪ ਜੀ ਦੁਖੀਆਂ 'ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ, ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਨਰਕਾਂ ਦਾ ਡਰ ਦੂਰ ਭੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਡਾ ਹੋਰ ਕੌਣ ਸਹਾਰਾ ਹੈ ?

ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਬਿਰਦ ਤਿਹਾਰੌ, ਆਇਿ ਪਰੌਂ ਤੋਹਿ ਦੁਆਰ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਇਹੁ ਮਨ ਆਸਾ, ਨਿਜ ਕਰ ਲੇਹੁ ਉਭਾਰ ॥੨ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਦੁਆਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇਹੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਔਗੁਣ ਬਖ਼ਸ਼ ਕੇ ਮੇਰਾ ਉਦਾਰ ਕਰ ਦਿਓ ਜੀ।

ਰਾਗੁ ਕੇਦਾਰਾ

ਸ਼ਬਦ 91

ਖਟੁ ਕਰਮ ਕੁਲ ਸੰਜੁਗਤੁ ਹੈ, ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਹਿਰਦੈ ਨਾਹਿ ॥
ਚਰਨਾਰਬਿੰਦ ਨ ਕਥਾ ਭਾਵੈ ਸੁਪਚ ਤੁਲਿ ਸਮਾਨਿ ॥੧ ॥
ਰੇ ਚਿਤ ਚੇਤਿ ਚੇਤ ਅਚੇਤ ॥
ਕਾਹੇ ਨ ਬਾਲਮੀਕਹਿ ਦੇਖ ॥
ਕਿਸੁ ਜਾਤਿ ਤੇ ਕਿਹ ਪਦਹਿ ਅਮਰਿਓ ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਬਿਸੇਖ ॥੧ ॥ਰਹਾਉ ॥
ਸੁਆਨ ਸਤ੍ ਅਜਾਤੁ ਸਭ ਤੇ **ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ** ਲਾਵੈ ਹੇਤੁ ॥
ਲੋਗੁ ਬਪੁਰਾ ਕਿਆ ਸਰਾਹੈ ਤੀਨਿ ਲੋਕ ਪ੍ਰਵੇਸ ॥੨ ॥
ਅਜਾਮਲੁ ਪਿੰਗੁਲਾ ਲੁਭਤੁ ਕੁੰਚਰੁ ਗਏ ਹਰਿ ਕੈ ਪਾਸ ॥
ਐਸੇ ਦੁਰਮਤਿ ਨਿਸਤਰੇ ਤੂ ਕਿਉ ਨ ਤਰਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ॥੩ ॥੧ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਹਰਿ ਦੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਉਹ ਜੀਵ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ, ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ, ਤ੍ਰਿਕਾਲ ਦਰਸ਼ੀ ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਵਾਲਮੀਕ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ੂਦਰ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਸਮਾਜ 'ਚ ਆਗਮਨ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਪਰਮ-ਪਦ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਅਮਰ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਗਏ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਖਟੁ ਕਰਮ ਕੁਲ ਸੰਜੁਗਤੁ ਹੈ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਹਿਰਦੈ ਨਾਹਿ ॥
ਚਰਨਾਰਬਿੰਦ ਨ ਕਥਾ ਭਾਵੈ ਸੁਪਚ ਤੁਲਿ ਸਮਾਨਿ ॥੧ ॥

ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਜੀਵ ਉੱਚੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਕੁਲ ਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਛੇ ਕਰਮ (ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਨੀ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣੀ, ਯੱਗ ਕਰਨਾ ਤੇ ਕਰਾਉਣਾ, ਦਾਨ ਕਰਨਾ ਤੇ ਕਰਾਉਣਾ) ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਉਸਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਕਮਲਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਜੀਵ ਚੰਡਾਲ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ।

ਰੇ ਚਿਤ ਚੇਤਿ ਚੇਤ ਅਚੇਤ ॥
ਕਾਹੇ ਨ ਬਾਲਮੀਕਹਿ ਦੇਖ ॥
ਕਿਸੁ ਜਾਤਿ ਤੇ ਕਿਹ ਪਦਹਿ ਅਮਰਿਓ ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਬਿਸੇਖ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਅਚੇਤ ਚਿੱਤ ! ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਚੇਤਾ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰ ਭਾਵ ਉਸ ਹਰਿ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਯਾਦ ਕਰ। ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਬਾਲਮੀਕ ਜੀ ਵੱਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ ? ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ ? ਉਸ ਜਾਤ ਵਿਚ ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਜੀ ਦਾ ਆਗਮਨ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ੂਦਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਕਰਕੇ ਕਿਸ ਪਦ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਹਨ। ਭਾਵ ਅਮਰ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਸੁਆਨ ਸਤ੍ ਅਜਾਤੁ ਸਭ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਲਾਵੈ ਹੇਤੁ ॥
ਲੋਗੁ ਬਪੁਰਾ ਕਿਆ ਸਰਾਹੈ ਤੀਨਿ ਲੋਕ ਪ੍ਰਵੇਸ ॥੨ ॥

ਲੋਭ ਰੂਪੀ ਕੁੱਤੇ ਦੇ ਵੈਰੀ ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਬਾਲਮੀਕ ਜੀ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਵਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਤੇ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦਾ ਯੱਗ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਇਆ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਤੇ ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਬਾਲਮੀਕ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਧੋ ਕੇ ਚਰਨਾਮਿਤ ਪੀਤਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਪਰੇਮ ਕੀਤਾ। ਲੋਕਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਜੀ ਦੀ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰਨੀ ਹੈ ! ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਤਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ (ਮਾਤ ਲੋਕ, ਪਤਾਲ ਲੋਕ ਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਲੋਕ) ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਅਜਾਮਲੁ ਪਿੰਗੁਲਾ ਲੁਭਤੁ ਕੁੰਚਰੁ ਗਏ ਹਰਿ ਕੈ ਪਾਸ ॥
ਐਸੇ ਦੁਰਮਤਿ ਨਿਸਤਰੇ ਤੂ ਕਿਉ ਨ ਤਰਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ॥੩ ॥੧ ॥

ਅਜਾਮਲ ਮਹਾਂ ਪਾਪੀ, ਪਿੰਗਲਾ ਜਨਕਪੁਰੀ ਦੀ ਵੇਸਵਾ, ਲੁਭਤੁ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕੁੰਚਰ ਹਾਥੀ ਇਹ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਹਰਿ ਦੇ ਕੋਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਇੰਨੀ ਖੋਟੀ ਬੁੱਧ

ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਕੇ ਤਰ ਗਏ ਹਨ। ਹੇ ਜੀਵ ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਵੀ ਇੱਕ ਮਨ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਹਰਿ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੇਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਵੀ ਤਰ ਜਾਏਂਗਾ।

ਸ਼ਬਦ 92

ਰੇ ਮਨ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸੰਭਾਰਿ ॥
ਮਾਯਾ ਕੈ ਭ੍ਰਮ ਕਹਾ ਭੂਲਯੋ ਜਾਹਿਗੇ ਕਰ ਝਾਰਿ ॥ ਟੇਕ ॥
ਦੇਖਿ ਧੌਂ ਇਹਾਂ ਕੌਣ ਤੇਰੋ ਸਗਾ ਸੁਤ ਨਹਿੰ ਸਾਰ ॥
ਤੋਰਿ ਤੰਗ ਸਬ ਦੂਰ ਕਰਿਹੈ ਦੈਹਿੰਗੇ ਤਨ ਜਾਰਿ ॥੧ ॥
ਪ੍ਰਾਨ ਗਏ ਕਹੋ ਕੌਣ ਤੇਰਾ ਦੇਖਿ ਸੋਚ ਬਿਚਾਰਿ ॥
ਬਹੁਰਿ ਯੇਹਿ ਕਲਿ ਕਾਲ ਮਾਹੀ ਜੀਤਿ ਭਾਵੈ ਹਾਰਿ ॥੨ ॥
ਯਹ ਮਾਯਾ ਸਬ ਥੋਥਰੀ ਰੇ ਭਗਤਿ ਕੋ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰਿ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਸਤਿ ਬਚਨ ਗੁਰ ਕੈ ਸੋ ਨ ਜੀਅ ਤੈ ਬਿਸਾਰਿ ॥੩ ॥

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਈ ਵਚਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰ ਕੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਭਗਤੀ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਝੂਠੀ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਰੇ ਮਨ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸੰਭਾਰਿ ॥
ਮਾਯਾ ਕੈ ਭ੍ਰਮ ਕਹਾ ਭੂਲਯੋ ਜਾਹਿਗੇ ਕਰ ਝਾਰਿ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਭਾਈ ! ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰ ਭਾਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ। ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜੱਪੇਂਗਾ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਭਰਮ ਵਿਚ ਲੱਗ ਕੇ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਹੀ ਜਾਵੇਂਗਾ।

ਦੇਖਿ ਧੌਂ ਇਹਾਂ ਕੌਣ ਤੇਰੋ ਸਗਾ ਸੁਤ ਨਹਿੰ ਸਾਰ ॥
ਤੋਰਿ ਤੰਗ ਸਬ ਦੂਰ ਕਰਿਹੈ ਦੈਹਿੰਗੇ ਤਨ ਜਾਰਿ ॥੧ ॥

ਤੂੰ ਵੇਖ ਤਾਂ ਸਹੀ ਤੇਰਾ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਸਹਾਇਕ ਕੌਣ ਹੈ ? ਏਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਤੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ ਵੀ ਅੰਤ ਵੇਲੇ ਸਹਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੰਗੀ ਸਾਥੀ ਤੇਰੇ ਮਰਨ 'ਤੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਸੰਬੰਧ ਤੋੜ ਲੈਣਗੇ ਤੇ ਤੇਰੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਅਗਨੀ ਭੇਂਟ ਕਰ ਦੇਣਗੇ।

ਪ੍ਰਾਨ ਗਏ ਕਹੋ ਕੌਣ ਤੇਰਾ ਦੇਖਿ ਸੋਚ ਬਿਚਾਰਿ ॥
ਬਹੁਰਿ ਯੇਹਿ ਕਲਿ ਕਾਲ ਮਾਹੀ ਜੀਤਿ ਭਾਵੈ ਹਾਰਿ ॥੨ ॥

ਹੇ ਭਾਈ ! ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਦੇਖ

ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕਿਸ ਨੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ? ਭਾਵ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਤੈਨੂੰ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ ਇਸ ਕਲਯੁੱਗ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ ਭਾਵੇਂ ਹੁਣ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਬਾਜੀ ਜਿੱਤ ਲੈ, ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਹਾਰ ਲੈ, ਇਹ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਆਪਣੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਹੈ।

ਯਹ ਮਾਯਾ ਸਬ ਥੋਥਰੀ ਰੇ ਭਗਤਿ ਕੋ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰਿ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਸਤਿ ਬਚਨ ਗੁਰ ਕੈ ਸੋ ਨ ਜੀਅ ਤੈ ਬਿਸਾਰਿ ॥੩ ॥

ਹੇ ਭਾਈ ! ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਮਾਇਆ ਝੂਠੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਭਾਈ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮਾ-ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾ ਲੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਹੇ ਜੀਵ ! ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਤ ਵਚਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਨਾ ਭੁਲਾ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਚੱਲ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਕਰ।

ਸ਼ਬਦ 93

ਹੌਂ ਬਨਿਜਾਰੋ ਰਾਮ ਕੋ ਹਰਿ ਜੂ ਕੋ ਟਾਂਡੋ ਲਾਦੋ ਜਾਇ ਰੇ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮ ਧਨ ਪਾਇਓ ਤਾ ਤੇ ਸਹਜ ਕਰੂੰ ਬਿਓਪਾਰ ਰੇ ॥ ਟੇਕ ॥
ਔਘਟ ਘਾਟ ਘਨੋ ਘਨਾ ਰੇ ਨਿਰਗੁਨ ਬੈਲ ਹਮਾਰ ਰੇ ॥
ਰਾਮਨਾਮ ਹਮ ਲਾਦਿਓ ਤਾਥੈ ਵਿਸ਼ ਲਾਦਿਓ ਸੰਸਾਰ ਰੇ ॥੧ ॥
ਅਨਤਹਿੰ ਧਨ ਧਰਿਓ ਰੇ ਅਨਤਹਿੰ ਢੂੰਢਨ ਜਾਇ ਰੇ ॥
ਅਨਤ ਕੋ ਧਰਯੋ ਨ ਪਾਇਯੇ ਤਾਥੈ ਚਾਲਿਓ ਮੂਲ ਗਮਾਈ ਰੇ ॥੨ ॥
ਰੈਨ ਗੰਵਾਈ ਸੋਇ ਕਰ ਦਿਵਸ ਗੰਵਾਯੋ ਖਾਇ ਰੇ ।
ਹੀਰਾ ਯਹ ਤਨ ਪਾਇ ਕਰਿ ਕੌੜੀ ਬਦਲੇ ਜਾਇ ਰੇ ॥੩ ॥
ਸਾਧੁ ਸੰਗਤਿ ਪੂੰਜੀ ਭਈ ਰੇ ਬਸੁਤ ਲਈ ਨਿਰਮੋਲ ਰੇ ॥
ਸਹਜੈ ਬਲਦਿਯਾ ਲਾਦਿ ਕਰਿ ਚਹੁੰ ਦਿਸਿ ਟਾਂਡੋ ਮੇਲਿ ਰੇ ॥੪ ॥
ਜੈਸਾ ਰੰਗ ਕੁਸੰਭ ਕਾ ਤੈਸਾ ਯਹੁ ਸੰਸਾਰ ਰੇ ॥
ਰਮਈਆ ਰੰਗ ਮਜੀਠ ਕਾ ਭਣੈ ਰਵਿਦਾਸ ਬਿਚਾਰ ਰੇ ॥੫ ॥

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਅਗਿਆਨਤਾ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰੀ ਝੂਠੇ ਬੰਧਨਾਂ ਕਾਰਨ ਬਿਖੇੜਾ ਹੈ ਅਤੇ ਔਖਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ-ਰੂਪੀ ਬੈਲ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਇਹ ਔਖੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੈਅ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਜੀਠੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹੌਂ ਬਨਿਜਾਰੋ ਰਾਮ ਕੋ ਹਰਿ ਜੂ ਕੋ ਟਾਂਡੋ ਲਾਦੋ ਜਾਇ ਰੇ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮ ਧਨ ਪਾਇਓ ਤਾ ਤੇ ਸਹਜ ਕਰੂੰ ਬਿਓਪਾਰ ਰੇ ॥ ਟੇਕ ॥

ਜੇਕਰ ਹਰਿ ਨਾਮ ਦਾ ਵਣਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵਪਾਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਰਾਮ-ਨਾਮ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰ ਲਵੇ। ਮੇਰਾ ਟਾਂਡਾ ਹਰਿ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਲੱਦਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਧੰਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਔਘਟ ਘਾਟ ਘਨੋ ਘਨਾ ਰੇ ਨਿਰਗੁਨ ਬੈਲ ਹਮਾਰ ਰੇ ॥
ਰਾਮਨਾਮ ਹਮ ਲਾਦਿਓ ਤਾਥੈ ਵਿਸ਼ ਲਾਦਿਓ ਸੰਸਾਰ ਰੇ ॥੧ ॥

ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਗੁਣ-ਹੀਣ ਬੈਲ ਲਈ ਪਹਾੜੀ ਦਾ ਬਿਖੜਾ ਅਤੇ ਸੰਘਣਾ ਰਸਤਾ ਤੈਅ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਲਈ ਦੁਰਲੱਭ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਅਗਿਆਨਤਾ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰੀ ਝੂਠੇ ਬੰਧਨਾਂ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਖਤਰਨਾਕ, ਪਹਾੜੀ ਵਾਂਗ ਕਠਿਨ ਅਤੇ ਜੰਗਲ ਵਾਂਗ ਘਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਲੰਘਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ-ਰੂਪੀ ਬੈਲ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਬੈਲ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਧਨ ਲੱਦਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਰੂਪੀ ਜ਼ਹਿਰ ਲੱਦੀ ਹੈ।

ਅਨਤਹਿੰ ਧਨ ਧਰਿਓ ਰੇ ਅਨਤਹਿੰ ਢੂੰਢਨ ਜਾਇ ਰੇ ॥
ਅਨਤ ਕੋ ਧਰਯੋ ਨ ਪਾਇਯੇ ਤਾਥੈ ਚਾਲਿਓ ਮੂਲ ਗਮਾਈ ਰੇ ॥੨ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਬੇਅੰਤ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਲੱਭਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਮੂਲ ਗਵਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਰੈਨ ਗੰਵਾਈ ਸੋਇ ਕਰ ਦਿਵਸ ਗੰਵਾਯੋ ਖਾਇ ਰੇ।
ਹੀਰਾ ਯਹ ਤਨ ਪਾਇ ਕਰਿ ਕੌਡੀ ਬਦਲੇ ਜਾਇ ਰੇ ॥੩ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਇਹ ਜੀਵ ਰਾਤ ਸੌਂ ਕੇ ਅਤੇ ਦਿਨ ਖਾ ਕੇ ਬੇਅਰਥ ਬਤੀਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀਰੇ ਵਰਗਾ ਦੁਰਲਭ ਤਨ ਕੌਡੀ ਬਦਲੇ ਗਵਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਧੁ ਸੰਗਤਿ ਪੂੰਜੀ ਭਈ ਰੇ ਬਸੁਤ ਲਈ ਨਿਰਮੋਲ ਰੇ ॥
ਸਹਜੈ ਬਲਦਿਯਾ ਲਾਦਿ ਕਰਿ ਚਹੁੰ ਦਿਸਿ ਟਾਂਡੋ ਮੇਲਿ ਰੇ ॥੪ ॥

ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਨਿਰਮੋਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਵਸਤੂ ਸੰਤਾਂ ਪਾਸੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਹਿਜ

ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਬੈਲ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਧਨ ਲੱਦ ਕੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਭਾਵ ਹਰ ਪਾਸੇ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਧਨ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਉਰਵਾਰ ਪਾਰ ਕੇ ਦਾਨੀਆ ਲਿਖਿ ਲੇਹੁ ਆਲ ਪਤਾਲੁ ॥
ਮੋਹਿ ਜਮ ਡੰਡੁ ਨ ਲਾਗਈ ਤਜੀਲੇ ਸਰਬ ਜੰਜਾਲ ॥੩ ॥

ਇਸ ਲਈ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਲੋਕ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਦੇ ਲੇਖੇ ਦਾ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਚਿੱਤਰਗੁਪਤ ਮੇਰੇ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਅਲ-ਪਲ ਲਿਖ ਲਵੋ ਮੈਨੂੰ ਜਮਦੂਤਾਂ ਦਾ ਦੰਡ ਲੱਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੰਜਾਲਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਜੈਸਾ ਰੰਗ ਕੁਸੰਭ ਕਾ ਤੈਸਾ ਯਹੁ ਸੰਸਾਰ ਰੇ ॥
ਰਮਈਆ ਰੰਗ ਮਜੀਠ ਕਾ ਭਣੈ ਰਵਿਦਾਸ ਬਿਚਾਰ ਰੇ ॥੫ ॥

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਸੁੰਭ ਦਾ ਰੰਗ ਕੱਚਾ ਤੇ ਅਸਥਿਰ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਵੀ ਅਸਥਿਰ ਤੇ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਰੰਗ ਮਜੀਠ ਵਾਂਗ ਪੱਕਾ, ਸਥਿਰ ਤੇ ਸਦੀਵੀ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 94

ਪ੍ਰੀਤਿ ਸੁਧਾਮਨਿ ਆਵ।
ਤੇਜ ਸਰੂਪੀ ਸਕਲ ਸਿਰੋਮਨਿ ਅਲਖ ਨਿਰੰਜਨ ਰਾਵ ॥ ਟੇਕ ॥
ਪੀਵ ਸੰਗ ਪ੍ਰੇਮ ਕਬਹੁੰ ਨਹਿ ਪਾਯੋ ਕਰਨੀ ਕਵਨ ਬਿਸਾਰੀ।
ਚਕ ਕੋ ਧਿਆਨ ਦਧਿ ਸੁਤ ਸੋਂ ਹੋਤ ਹੈ ਯੋਂ ਤੁਮ ਤੈ ਮੈਂ ਨਿਆਰੀ ॥੧ ॥
ਭੋਰ ਭਯੋ ਮੋਹਿੰ ਇਕ ਟਕ ਜੋਵਤ ਤਲਫਲ ਰਜਨੀ ਜਾਈ।
ਪੀਵ ਬਿਨ ਸੇਜਇ ਕਾ ਸੁਖ ਸੋਉਂ ਬਿਰਹ ਬਿਥਾ ਤਨ ਖਾਈ ॥੨ ॥
ਮੇਟਿ ਦੁਹਾਗ ਸੁਹਾਗਿਨ ਕੀਜੈ ਅਪਨੇ ਅੰਗ ਲਗਾਈ।
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਪ੍ਰਭੂ ਤੁਮਰੇ ਬਿਛੋਹੇ ਏਕ ਪਲਕ ਜੁਗ ਜਾਈ ॥੩ ॥

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਕੇ ਸੱਚੀਆਂ ਸੁਹਾਗਣਾਂ ਬਣ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਇਕ-ਮਿੱਕ ਹੋ ਕੇ ਅਮੋਲਕ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰੀਤਿ ਸੁਧਾਮਨਿ ਆਵ।
ਤੇਜ ਸਰੂਪੀ ਸਕਲ ਸਿਰੋਮਨਿ ਅਲਖ ਨਿਰੰਜਨ ਰਾਵ ।ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਜੀਵ! ਤੂੰ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਆਨੰਦ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸੁਧਾਰ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਸਰਵ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪੀ ਸਰਵ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ, ਕਲਾ ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਨਿਰਲੇਪ ਹੈ।

ਪੀਵ ਸੰਗ ਪ੍ਰੇਮ ਕਬਹੁੰ ਨਹਿ ਪਾਯੋ ਕਰਨੀ ਕਵਨ ਬਿਸਾਰੀ।
ਚਕ ਕੋ ਧਿਆਨ ਦਧਿ ਸੁਤ ਸੋਂ ਹੋਤ ਹੈ ਯੋਂ ਤੁਮ ਤੈ ਮੈਂ ਨਿਆਰੀ ॥੧ ॥

ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪਿਆਰੇ ਨਾਲ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸਨੇ ਆਪਣਾ ਅਮੋਲਕ ਜਨਮ, ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਵਿਅਰਥ ਹੀ ਗਵਾ ਲਿਆ। ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਚਕੋਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਕੇ ਚੰਦਰਮਾ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਚਕੋਰ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਚੰਦਰਮਾ ਨਾਲ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੋਖੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਜੀਵ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਭੋਰ ਭਯੌ ਮੋਹਿ ਇਕ ਟਕ ਜੋਵਤ ਤਲਫਲ ਰਜਨੀ ਜਾਈ।
ਪੀਵ ਬਿਨ ਸੇਜਇ ਕਾ ਸੁਖ ਸੋਉਂ ਬਿਰਹ ਬਿਥਾ ਤਨ ਖਾਈ ॥੨ ॥

ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਰੂਪੀ ਰਾਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਲਈ ਤੜਫਦੀ ਹੋਈ ਨੂੰ ਬਤੀਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਸੇਜ ਉਤੇ ਕਿਵੇਂ ਸੁਖ ਦੀ ਨੀਂਦ ਸੌ ਸਕਦੀ ਹੈ ? ਬਿਰਹਾ ਦੀ ਪੀੜ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮੇਟਿ ਦੁਹਾਗ ਸੁਹਾਗਿਨ ਕੀਜੈ ਅਪਨੇ ਅੰਗ ਲਗਾਈ।
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਪ੍ਰਭੂ ਤੁਮਰੇ ਬਿਛੋਹੇ ਏਕ ਪਲਕ ਜੁਗ ਜਾਈ ॥੩ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਆਪ ਤੋਂ ਵਿਛੜੀ ਹੋਈ ਦੁਹਾਗਣ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਸੁਹਾਗਣ ਬਣਾ ਲਉ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ! ਇਹ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਵਿਯੋਗ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਜੀਵੇ ? ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਪਲਕ ਮਾਤਰ ਵੀ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਆਪ ਤੋਂ ਵਿਛੜ ਕੇ ਯੁੱਗਾਂ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਰਾਗ ਭੈਰਉ

ਸ਼ਬਦ 95

ਬਿਨੁ ਦੇਖੇ ਉਪਜੈ ਨਹੀ ਆਸਾ ॥
ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਹੋਇ ਬਿਨਾਸਾ ॥
ਬਰਨ ਸਹਿਤ ਜੋ ਜਾਪੈ ਨਾਮੁ ॥
ਸੋ ਜੋਗੀ ਕੇਵਲ ਨਿਹਕਾਮੁ ॥੧ ॥
ਪਰਚੈ ਰਾਮੁ ਰਵੈ ਜਉ ਕੋਈ ॥
ਪਾਰਸੁ ਪਰਸੈ ਦੁਬਿਧਾ ਨ ਹੋਈ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸੋ ਮੁਨਿ ਮਨ ਕੀ ਦੁਬਿਧਾ ਖਾਇ ॥
ਬਿਨੁ ਦੁਆਰੇ ਤ੍ਰੈ ਲੋਕ ਸਮਾਇ ॥
ਮਨ ਕਾ ਸੁਭਾਉ ਸਭੁ ਕੋਈ ਕਰੈ ॥
ਕਰਤਾ ਹੋਇ ਸੁ ਅਨਭੈ ਰਹੈ ॥੨ ॥
ਫਲ ਕਾਰਨ ਫੂਲੀ ਬਨਰਾਇ ॥
ਫਲੁ ਲਾਗਾ ਤਬ ਫੂਲੁ ਬਿਲਾਇ ॥
ਗਿਆਨੈ ਕਾਰਨ ਕਰਮ ਅਭਿਆਸੁ ॥
ਗਿਆਨੁ ਭਇਆ ਤਹ ਕਰਮਹ ਨਾਸੁ ॥੩ ॥
ਘ੍ਰਿਤ ਕਾਰਨ ਦਧਿ ਮਥੈ ਸਇਆਨ ॥
ਜੀਵਤ ਮੁਕਤ ਸਦਾ ਨਿਰਬਾਨ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਪਰਮ ਬੈਰਾਗ ॥
ਰਿਦੈ ਰਾਮੁ ਕੀ ਨ ਜਪਸਿ ਅਭਾਗ ॥੪ ॥੧ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਪਾਰਸ ਰੂਪੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਉਪਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਚਲ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ–ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਦੁਬਿਧਾ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਏ ਹੋਏ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮ–ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ਇਸ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਸਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਨਿਰਵਾਣ ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਬਿਨੁ ਦੇਖੇ ਉਪਜੈ ਨਹੀ ਆਸਾ ॥
ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਹੋਇ ਬਿਨਾਸਾ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਦੇਖੇ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਉਤਪੰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ।

ਬਰਨ ਸਹਿਤ ਜੋ ਜਾਪੈ ਨਾਮੁ ॥
ਸੋ ਜੋਗੀ ਕੇਵਲ ਨਿਹਕਾਮੁ ॥੧ ॥

ਜੋ ਜੀਵ ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਦਾ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਉਹ ਹੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮੀ ਸੱਚਾ ਜੋਗੀ ਹੈ।

ਪਰਚੈ ਰਾਮੁ ਰਵੈ ਜਉ ਕੋਈ ॥
ਪਾਰਸੁ ਪਰਸੈ ਦੁਬਿਧਾ ਨ ਹੋਈ ॥੧ ॥ਰਹਾਉ ॥

ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਦਾ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਦੁਬਿਧਾ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਹਾ ਪਾਰਸ

ਨਾਲ ਛੋਹ ਕੇ ਸੋਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਠੀਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਜੀਵ ਗੁਰੂ ਰੂਪੀ ਪਾਰਸ ਨਾਲ ਲੱਗਕੇ ਸੋਨੇ ਵਾਂਗ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਮੁਨਿ ਮਨ ਕੀ ਦੁਬਿਧਾ ਖਾਇ ॥
ਬਿਨੁ ਦੁਆਰੇ ਤ੍ਰੈ ਲੋਕ ਸਮਾਇ ॥

ਅਸਲ ਮੁਨੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਦੁਬਿਧਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਸ ਦੁਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ (ਮਾਤ ਲੋਕ, ਆਕਾਸ਼ ਲੋਕ ਤੇ ਪਤਾਲ ਲੋਕ) ਵਿਚ ਸਮਾਏ ਹੋਏ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਨ ਕਾ ਸੁਭਾਉ ਸਭੁ ਕੋਈ ਕਰੈ ॥
ਕਰਤਾ ਹੋਇ ਸੁ ਅਨਭੈ ਰਹੈ ॥੨॥

ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜੋ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਸ ਵਿਚ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਬੇਖੌਫ਼ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਇਕ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ।

ਫਲ ਕਾਰਨ ਫੂਲੀ ਬਨਰਾਇ ॥
ਫਲੁ ਲਾਗਾ ਤਬ ਫੂਲੁ ਬਿਲਾਇ ॥

ਜਿਵੇਂ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਬਨਸਪਤੀ ਫ਼ਲ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਫੁੱਲ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਫ਼ਲ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਫੁੱਲ ਝੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਗਿਆਨੈ ਕਾਰਨ ਕਰਮ ਅਭਿਆਸੁ ॥
ਗਿਆਨੁ ਭਇਆ ਤਹ ਕਰਮਹ ਨਾਸੁ ॥੩॥

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਫ਼ਲ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਰਮਾਂ ਰੂਪੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਘ੍ਰਿਤ ਕਾਰਨ ਦਧਿ ਮਥੈ ਸਇਆਨ ॥
ਜੀਵਤ ਮੁਕਤ ਸਦਾ ਨਿਰਬਾਨ ॥

ਜਿਵੇਂ ਸਿਆਣੀ ਇਸਤਰੀ ਘਿਉ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਦਹੀਂ ਨੂੰ ਰਿੜਕਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮੱਖਣ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰਿੜਕਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਜਗਿਆਸੂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ

ਮੁਕਤ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਨਿਰਵਾਣ-ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਪਰਮ ਬੈਰਾਗ ॥
ਰਿਦੈ ਰਾਮੁ ਕੀ ਨ ਜਪਸਿ ਅਭਾਗ ॥੪ ॥੧ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਅਭਾਗੇ ਪੁਰਸ਼ਾ ! ਤੂੰ ਪਰਮ ਬੈਰਾਗ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਰਾਮ ਨਾਮ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜੱਪਦਾ ? ਜਿਸ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਕਰਕੇ ਅਟੱਲ ਨਿਰਵਾਣ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 96

ਐਸਾ ਧਿਆਨ ਧਰੌਂ ਬਨਵਾਰੀ।
ਮਨ ਪਵਨ ਦਿੜਿ ਸੁਖਮਨ ਨਾੜੀ ॥ ਟੇਕ ॥
ਸੋਈ ਜਪੁ ਜਪੌਂ ਜੋ ਬਹੁਰਿ ਨ ਜਪਨਾ।
ਸੋਈ ਤਪੁ ਤਪੌਂ ਜੋ ਬਹੁਰਿ ਨ ਤਪਨਾ ॥੧ ॥
ਸੋਈ ਗੁਰੂ ਕਰੌਂ ਜੋ ਬਹੁਰਿ ਨ ਕਰਨਾ।
ਐਸੀ ਮਰੌਂ ਜੋ ਬਹੁਰਿ ਨ ਮਰਨਾ ॥੨ ॥
ਉਲਟੀ ਗੰਗ ਜਮੁਨ ਮੇਂ ਲਯਾਵੌਂ।
ਬਿਨਹੀ ਜਲ ਮਜਨ ਹ੍ਵੈ ਆਵੌਂ ॥੩ ॥
ਲੋਚਨ ਭਰਿ ਭਰਿ ਬਿਯੰਬ ਨਿਹਾਰੌਂ।
ਜੋਤਿ ਬਿਚਾਰਿ ਨ ਔਰ ਬਿਚਾਰੌਂ ॥੪ ॥
ਪਿੰਡ ਪਰੇ ਜੀਵ ਜਿਸੁ ਘਰਿ ਜਾਤਾ।
ਸ਼ਬਦ ਅਤੀਤ ਅਨਾਹਦ ਰਾਤਾ ॥੫ ॥
ਜਾ ਪਰ ਕਿਰਪਾ ਸੋਈ ਭਲ ਜਾਨੈ ॥
ਗੂੰਗੋ ਸਾਕਰ ਕਹਾ ਬਖਾਨੈ ॥੬ ॥
ਸੁੰਨਿ ਮੰਡਲ ਮੇਂ ਤੇਰਾ ਬਾਸਾ।
ਤਾਥੈ ਜਾਵ ਮੇਂ ਰਹੌਂ ਉਦਾਸਾ ॥੭ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਨਿੰਰਜਨ ਧਿਆਉ।
ਜਿਸ ਘਰਿ ਜਾਓ ਹੌਂ ਬਹੁਰਿ ਨ ਆਉ ॥੮ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ 'ਚ ਟਿਕਾ ਕੇ ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਐਸਾ ਧਿਆਨ ਧਰੌਂ ਬਨਵਾਗੀ।
ਮਨ ਪਵਨ ਦਿੜਿ ਸੁਖਮਨ ਨਾੜੀ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਜੀਵ! ਤੂੰ ਐਸਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਮਨ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਲਗ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਸਵਾਸ ਇੜਾ–ਪਿੰਗਲਾ ਜਿਥੇ ਦੋਨੋਂ ਨਾੜੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ—ਸੁਖਮਨਾਂ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣ।

ਸੋਈ ਜਪੁ ਜਪੌਂ ਜੋ ਬਹੁਰਿ ਨ ਜਪਨਾ।
ਸੋਈ ਤਪੁ ਤਪੌਂ ਜੋ ਬਹੁਰਿ ਨ ਤਪਨਾ ॥੧ ॥

ਹੇ ਜੀਵ! ਆਤਮਦਰਸ਼ੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪੇਗਾ ਫਿਰ ਤੈਨੂੰ ਵਾਰ–ਵਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਐਸਾ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ ਅਤੇ ਐਸਾ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਤੱਪ ਕਰੇਂਗਾ ਫਿਰ ਤੈਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਤੱਪ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ।

ਸੋਈ ਗੁਰੂ ਕਰੌਂ ਜੋ ਬਹੁਰਿ ਨ ਕਰਨਾ।
ਐਸੀ ਮਰੌਂ ਜੋ ਬਹੁਰਿ ਨ ਮਰਨਾ ॥੨ ॥

ਗੁਰੂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਮਰਨਾ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

ਉਲਟੀ ਗੰਗ ਜਮੁਨ ਮੇਂ ਲਯਾਵੌਂ।
ਬਿਨਹੀ ਜਲ ਮਜਨ ਹ੍ਵੈ ਆਵੌਂ ॥੩ ॥

ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਧਿਆਨ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਲੋਂ ਪਲਟ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵੱਲ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੰਗਾ ਭਾਵ ਇੜਾ–ਨਾੜੀ, ਜਮਨਾ ਪਿੰਗਲਾ ਨਾੜੀ ਮਿਲ ਕੇ ਸੁਖਮਨਾ ਨਾੜੀ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਤ੍ਰਿਵੈਣੀ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਵਿਖੇ ਜੋ ਕਿ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੈ ਵਿਖੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਲੋਚਨ ਭਰਿ ਭਰਿ ਬਿਯੰਬ ਨਿਹਾਰੌਂ।
ਜੋਤਿ ਬਿਚਾਰਿ ਨ ਔਰ ਬਿਚਾਰੌਂ ॥੪ ॥

ਫਿਰ ਜੀਵ ਮਨ ਰੂਪੀ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਆਨੰਦ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਉਸ ਜੋਤ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਇਸ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪਿੰਡ ਪਰੇ ਜੀਵ ਜਿਸੁ ਘਰਿ ਜਾਤਾ।
ਸ਼ਬਦ ਅਤੀਤ ਅਨਾਹਦ ਰਾਤਾ ॥੫ ॥

ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਜੀਵ ਉਸ ਬੇਗਮਪੁਰੇ ਭਾਵ ਨਿੱਜ ਘਰ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਇਹ ਜੀਵ ਵਾਸਤਵਿਕ ਇਕ ਰਸ ਬੇਅੰਤ ਅਤੇ ਸੀਮਾ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਾ ਪਰ ਕਿਰਪਾ ਸੋਈ ਭਲ ਜਾਨੈ ॥
ਗੂੰਗੋ ਸਾਕਰ ਕਹਾ ਬਖਾਨੈ ॥੬ ॥

ਜਿਸ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਮਹਾਨ ਜੀਵ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਰਮ-ਆਨੰਦ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਗੂੰਗਾ ਜੀਵ ਸ਼ੱਕਰ ਖਾਣ ਦੇ ਸਵਾਦ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਜੀਵ ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਸੁੰਨਿ ਮੰਡਲ ਮੇਂ ਤੇਰਾ ਬਾਸਾ।
ਤਾਥੈ ਜਾਵ ਮੇਂ ਰਹੌਂ ਉਦਾਸਾ ॥੭ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਤੁਹਾਡਾ ਨਿਵਾਸ ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ ਰੂਪੀ ਨਿੱਜ ਘਰ ਵਿਚ ਹੈ। ਜੋ ਜੀਵ ਨਿਜਘਰ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਉਪਰਾਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਨਿੰਰਜਨ ਧਿਆਉ।
ਜਿਸ ਘਰਿ ਜਾਓ ਹੌਂ ਬਹੁਰਿ ਨ ਆਉ ॥੮ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਧਿਆਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਿੱਜ-ਘਰ ਵਿਚ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਜਾਵਾਂਗਾ ਭਾਵ ਮੈਂ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਹੀ ਅਭੇਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਫਿਰ ਜਨਮ ਲੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਵਾਂਗਾ।

ਸ਼ਬਦ 97

ਅਬਿਗਤਿ ਨਾਥ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਵਾ। ਮੈਂ ਕਾ ਜਾਨੂੰ ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ ਸੇਵਾ ॥ ਟੇਕ ॥
ਬਾਂਧੁ ਨ ਬੰਧਨ ਛਾਂਊ ਨ ਛਾਯਾ। ਤੁਮਹੀਂ ਸੇਊਂ ਨਿਰੰਜਨ ਰਾਯਾ ॥੧ ॥
ਚਰਨ ਪਤਾਲ ਸੀਸ ਅਸਮਾਨਾ। ਸੋ ਠਾਕੁਰ ਕੈਸੇ ਸੰਪੁਟ ਸਮਾਨਾ ॥੨ ॥
ਸਿਵ ਸਨਕਾਦਿਕ ਅੰਤ ਨ ਪਾਇਆ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਖੋਜਤ ਜਨਮ ਗੰਵਾਇਆ ॥੩ ॥
ਤੋੜੂੰ ਨ ਪਾਤੀ ਪੂਜੂੰ ਨ ਦੇਵਾ। ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਕਰੂੰ ਹਰਿ ਸੇਵਾ ॥੪ ॥
ਨਖ ਪ੍ਰਸੇਦ ਜਾ ਕੇ ਸੁਰਸਰਿ ਧਾਰਾ। ਰੋਮਾਵਲੀ ਅਠਾਰਹ ਭਾਰਾ ॥੫ ॥
ਚਾਰੋ ਬੇਦ ਜਾ ਕੇ ਸੁਮਿਰਤ ਸਾਂਸਾ। ਭਗਤਿ ਹੇਤ ਗਾਵੈ ਰਵਿਦਾਸਾ ॥੬ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਆਡੰਬਰਾਂ ਤੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸਰਬ-ਵਿਆਪੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਅਬਿਗਤਿ ਨਾਥ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਵਾ। ਮੈਂ ਕਾ ਜਾਨੂੰ ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ ਸੇਵਾ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ।

ਬਾਂਧੂ ਨ ਬੰਧਨ ਛਾਂਊ ਨ ਛਾਯਾ। ਤੁਮਹੀਂ ਸੇਊਂ ਨਿਰੰਜਨ ਰਾਯਾ ॥੧ ॥

ਮੈਂ ਸੰਸਾਰਿਕ ਕਰਮ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਹੇ ਮਾਇਆ-ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਭੂ, ਮੈਂ ਕੇਵਲ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੀ ਕਰਾਂਗਾ।

ਚਰਨ ਪਤਾਲ ਸੀਸ ਅਸਮਾਨਾ। ਸੋ ਠਾਕੁਰ ਕੈਸੇ ਸੰਪੁਟ ਸਮਾਨਾ ॥੨ ॥

ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਜਿਸ ਦੇ ਪੈਰ ਪਤਾਲ ਅਤੇ ਸਿਰ ਅਕਾਸ਼ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੀ ਉਹ ਠਾਕੁਰ ਪ੍ਰਭੂ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਸੀਮਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਭਾਵ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਰਵ-ਵਿਆਪਕ ਹੈ।

ਸਿਵ ਸਨਕਾਦਿਕ ਅੰਤ ਨ ਪਾਇਆ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਖੋਜਤ ਜਨਮ ਗੰਵਾਇਆ ॥੩ ॥

ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਆਦਿ-ਅੰਤ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਅਤੇ ਸਨਕਾਇਦ (ਚਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ) ਨੇ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ। ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣਾ ਅਮੋਲਕ ਜਨਮ ਗੁਆ ਲਿਆ।

ਤੋੜੂੰ ਨ ਪਾਤੀ ਪੂਜੂੰ ਨ ਦੇਵਾ। ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਕਰੂੰ ਹਰਿ ਸੇਵਾ ॥੪ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਮੈਂ ਬਨਸਪਤੀ ਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਤੋੜ ਕੇ ਆਪ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਆਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹਾਂ।

ਨਖ ਪ੍ਰਸੇਦ ਜਾ ਕੇ ਸੁਰਸਰਿ ਧਾਰਾ। ਰੋਮਾਵਲੀ ਅਠਾਰਹ ਭਾਰਾ ॥੫ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਪਸੀਨੇ 'ਚੋਂ ਗੰਗਾ ਦੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਧਾਰਾ ਵਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਬਨਸਪਤੀ ਦੇ ਅਠਾਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਰੋਮ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਚਾਰੋ ਬੇਦ ਜਾ ਕੇ ਸੁਮਿਰਤ ਸਾਂਸਾ। ਭਗਤਿ ਹੇਤ ਗਾਵੈ ਰਵਿਦਾਸਾ ॥੬ ॥

ਚਾਰੇ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਰਚੇਤਾ ਵੀ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮਾ-ਭਗਤੀ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।

ਸ਼ਬਦ 98

ਭੇਸ਼ ਲਿਯੋ ਪੈ ਭੇਦ ਨ ਜਾਨਿਓ।ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲੇਇ ਬਿਸ਼ੈ ਸੋ ਮਾਨਿਓ ॥ ਟੇਕ ॥
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੇਂ ਜਨਮ ਗੰਵਾਯੋ। ਸਾਧੁ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਰਾਮ ਨ ਗਾਯੋ ॥੧ ॥
ਤਿਲਕ ਦਿਯੋ ਪੈ ਤਪਨਿ ਨ ਜਾਈ। ਮਾਲਾ ਪਹਿਰ ਘਨੇਰੀ ਲਾਈ ॥੨ ॥
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਮਰਮ ਜੋ ਪਾਊਂ। ਦੇਵ ਨਿਰੰਜਨ ਸਤ ਕਰ ਧਿਆਊਂ ॥੩ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਆਡੰਬਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਭੇਸ਼ ਲਿਯੋ ਪੈ ਭੇਦ ਨ ਜਾਨਿਓ।ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲੇਇ ਬਿਸ਼ੈ ਸੋ ਮਾਨਿਓ ।ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਆਡੰਬਰੀ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਪਹਿਰਾਵਾ ਤਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਵਾਲਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਰਹੱਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ। ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਸਗੋਂ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਮਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੇਂ ਜਨਮ ਗੰਵਾਯੋ। ਸਾਧੁ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਰਾਮ ਨ ਗਾਯੋ ॥੧ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਗੁਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਗਾਇਆ।

ਤਿਲਕ ਦਿਯੋ ਪੈ ਤਪਨਿ ਨ ਜਾਈ। ਮਾਲਾ ਪਹਿਰ ਘਨੇਰੀ ਲਾਈ ॥੨ ॥

ਮੱਥੇ ਉਪਰ ਚੰਦਨ ਦਾ ਤਿਲਕ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ। ਜਿੰਨੀਆਂ ਮਰਜ਼ੀ ਸੰਘਣੀਆਂ ਮਾਲਾ ਪਹਿਨ ਲੈ ਫਿਰ ਵੀ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ਭਰਮ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ।

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਮਰਮ ਜੋ ਪਾਊਂ। ਦੇਵ ਨਿਰੰਜਨ ਸਤ ਕਰ ਧਿਆਊਂ ॥੩ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਕਰਮ ਕਾਂਡਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਗਿਆਨ ਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਜੀਵ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸਤਿ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 99

ਗੁਰੂ ਸਭੁ ਰਹਸਿ ਅਗਮਹਿ ਜਾਨੈਂ।
ਢੂੰਢੇ ਕੋਉ ਛਟ ਸਾਸਤ੍ਰਨ ਮਹਿੰ, ਕਿਧੂੰ ਕੋ ਵੇਦ ਵਖ਼ਾਨੈ ।ਟੇਕ ॥
ਸਾਂਸ ਉਸਾਂਸ ਚੜ੍ਹਾਵੈ ਬਹੁ ਬਿਧਿ, ਬੈਠਹਿੰ ਸੁੰਨਿ ਸਮਾਧੀ।
ਫਾਂਟਿਓ ਕਾਨੁ ਭਭੂਤ ਤਨਿ ਲਾਈ, ਅਨਿਕ ਭਰਮਤ ਵੈਰਾਗੀ ॥੧ ॥

ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਕਰਇ ਬਹੁਤੇਰੇ, ਕਥਾ ਬਸਤ ਬਹੁ ਸਾਨੈ।
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਮਿਲਿਓ ਗੁਰ ਪੂਰੇ, ਜਿਹਿ ਅੰਤਰ ਹਰਿ ਮਿਲਾਨੈ ॥੨॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰੀ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਸਭੁ ਰਹਸਿ ਅਗਮਹਿ ਜਾਨੈਂ।
ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗ਼ਮ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਰਹੱਸ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।
ਢੂੰਢੇ ਕੋਉ ਛਟ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਨ ਮਹਿੰ, ਕਿਧੂੰ ਕੋ ਵੇਦ ਵਖ਼ਾਨੈ ॥ ਟੇਕ ॥

ਕੋਈ ਜੀਵ ਭਰਮ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰ ਛੇ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਵੇਦਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਲੱਭਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ।

ਸਾਂਸ ਉਸਾਂਸ ਚੜ੍ਹਾਵੈ ਬਹੁ ਬਿਧਿ, ਬੈਠਹਿੰ ਸੁੰਨਿ ਸਮਾਧੀ।
ਕੋਈ ਜੀਵ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਚਾੜ੍ਹਦਾ ਉਤਾਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੈ।

ਫਾਂਟਿਓ ਕਾਨੁ ਭਭੂਤ ਤਨਿ ਲਾਈ, ਅਨਿਕ ਭਰਮਤ ਵੈਰਾਗੀ ॥੧॥
ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੰਨ ਪੜਵਾ ਕੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਰਾਖ/ਸਵਾਹ ਲਗਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਵੈਰਾਗੀ ਬਣਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਭ੍ਰਮਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਕਰਇ ਬਹੁਤੇਰੇ, ਕਥਾ ਬਸਤ ਬਹੁ ਸਾਨੈ।
ਕਈ ਬਹੁਤ ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਥਾਵਾਂ ਦਾ ਵਖਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਮਿਲਿਓ ਗੁਰ ਪੂਰੇ, ਜਿਹਿ ਅੰਤਰ ਹਰਿ ਮਿਲਾਨੈ ॥੨॥
ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਰਾਗ ਬਸੰਤੁ

ਸ਼ਬਦ 100

ਤੁਝਹਿ ਸੁਝੰਤਾ ਕਛੂ ਨਾਹਿ ॥
ਪਹਿਰਾਵਾ ਦੇਖੇ ਊਭਿ ਜਾਹਿ ॥
ਗਰਬਵਤੀ ਕਾ ਨਾਹੀ ਠਾਉ ॥
ਤੇਰੀ ਗਰਦਨਿ ਊਪਰਿ ਲਵੈ ਕਾਉ ॥੧॥
ਤੂ ਕਾਂਇ ਗਰਬਹਿ ਬਾਵਲੀ ॥

ਜੈਸੇ ਭਾਦਉ ਖੂੰਬਰਾਜੁ ਤੂ ਤਿਸ ਤੇ ਖਰੀ ਉਤਾਵਲੀ ॥੧ ॥ਰਹਾਉ ॥
ਜੈਸੇ ਕੁਰੰਕ ਨਹੀ ਪਾਇਓ ਭੇਦੁ ॥
ਤਨਿ ਸੁਗੰਧ ਢੂਢੈ ਪ੍ਰਦੇਸੁ ॥
ਅਪ ਤਨ ਕਾ ਜੋ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰੁ ॥
ਤਿਸੁ ਨਹੀ ਜਮਕੰਕਰੁ ਕਰੇ ਖੁਆਰੁ ॥੨ ॥
ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਕਾ ਕਰਹਿ ਅਹੰਕਾਰੁ ॥
ਠਾਕੁਰੁ ਲੇਖਾ ਮਗਨਹਾਰੁ ॥
ਫੇੜੇ ਕਾ ਦੁਖੁ ਸਹੈ ਜੀਉ ॥
ਪਾਛੇ ਕਿਸਹਿ ਪੁਕਾਰਹਿ ਪੀਉ ਪੀਉ ॥੩ ॥
ਸਾਧੂ ਕੀ ਜਉ ਲੇਹਿ ਓਟ ॥
ਤੇਰੇ ਮਿਟਹਿ ਪਾਪ ਸਭ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਜੋ ਜਪੈ ਨਾਮੁ ॥
ਤਿਸੁ ਜਾਤਿ ਨ ਜਨਮੁ ਨ ਜੋਨਿ ਕਾਮੁ ॥੪ ॥੧ ।।

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਮੋਲਕ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਵਿਚ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਸਰੀਰ ਦੇ ਝੂਠੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਜਾਤ-ਜਨਮ ਅਤੇ ਜੂਨ ਆਦਿ ਦੇ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਤੁਝਹਿ ਸੁਝੰਤਾ ਕਛੂ ਨਾਹਿ ॥
ਪਹਿਰਾਵਾ ਦੇਖੇ ਊਭਿ ਜਾਹਿ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਝੂਠਾ ਹੰਕਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਸੁੱਝਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਆਕੜ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਭਾਵ ਹੰਕਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ।

ਗਰਬਵਤੀ ਕਾ ਨਾਹੀ ਠਾਉ ॥
ਤੇਰੀ ਗਰਦਨਿ ਊਪਰਿ ਲਵੈ ਕਾਉ ॥੧ ॥

ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੌਤ ਰੂਪੀ ਕਾਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਭਾਵ ਮੌਤ ਸਿਰ 'ਤੇ ਖੜੀ ਹੈ।

ਤੂ ਕਾਂਇ ਗਰਬਹਿ ਬਾਵਲੀ ॥
ਜੈਸੇ ਭਾਦਉ ਖੂੰਬਰਾਜੁ ਤੂ ਤਿਸ ਤੇ ਖਰੀ ਉਤਾਵਲੀ ॥੧ ॥ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਝੱਲੀਏ ! ਤੂੰ ਝੂਠਾ ਹੰਕਾਰ ਕਿਉਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ? ਜਿਵੇਂ ਭਾਦੋਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ

ਵਿਚ ਖੁੰਬਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਕੁਝ ਕੁ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਛੇਤੀ ਸਮਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਜੈਸੇ ਕੁਰੰਕ ਨਹੀ ਪਾਇਓ ਭੇਦੁ ॥
ਤਨਿ ਸੁਗੰਧ ਢੂਢੈ ਪ੍ਰਦੇਸੁ ॥

ਜਿਵੇਂ ਹਿਰਨ ਦੀ ਨਾਭੀ ਵਿਚ ਕਸਤੂਰੀ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਸੁਗੰਧੀ ਨੂੰ ਜੰਗਲਾਂ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਬਾਹਰ ਲੱਭਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਪਰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਜੀਵ ਬਾਹਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਲੱਭਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ।

ਅਪ ਤਨ ਕਾ ਜੋ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰੁ ॥
ਤਿਸੁ ਨਹੀ ਜਮਕੰਕਰੁ ਕਰੇ ਖੁਆਰੁ ॥੨ ॥

ਜੋ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਅਮੋਲਕ ਸਰੀਰ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਜਮਦੂਤ ਫਿਰ ਖੁਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਦਿਲ ਮਹਿ ਖੋਜਿ ਦਿਲੈ ਦਿਲਿ ਖੋਜਹੁ ਏਹੀ ਠਉਰ ਮੁਕਾਮਾ ॥੨ ॥

ਹੇ ਬੰਦੇ! ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰ। ਇਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਠਹਿਰਨ ਦਾ ਮੁਕਾਮ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੀਪਾ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੰਡੇ ਸੋਈ ਪਿੰਡੇ ਜੋ ਖੋਜੇ ਸੋ ਪਾਵੈ ॥

ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਸਗੀਰ ਰੂਪੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।)

ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਕਾ ਕਰਹਿ ਅਹੰਕਾਰੁ ॥
ਠਾਕੁਰੁ ਲੇਖਾ ਮਗਨਹਾਰੁ ॥

ਜੋ ਵੀ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਲੇਖਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ।

ਫੇੜੇ ਕਾ ਦੁਖੁ ਸਹੈ ਜੀਉ ॥
ਪਾਛੇ ਕਿਸਹਿ ਪੁਕਾਰਹਿ ਪੀਉ ਪੀਉ ॥੩ ॥

ਹੇ ਜੀਵ! ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਤੈਨੂੰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਪੁਕਾਰ-ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਬਚਾਓ ਵਾਸਤੇ ਕਹੇਂਗਾ ਕਿ ਹੇ ਪਿਆਰੇ ਮੈਨੂੰ ਬਚਾਓ। ਤੇਰੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ

ਸਾਧੂ ਕੀ ਜਉ ਲੇਹਿ ਓਟ ॥
ਤੇਰੇ ਮਿਟਹਿ ਪਾਪ ਸਭ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲਵੇਂਗਾ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰੋੜਾਂ-ਕਰੋੜਾਂ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਜੋ ਜਪੈ ਨਾਮੁ ॥
ਤਿਸੁ ਜਾਤਿ ਨ ਜਨਮੁ ਨ ਜੋਨਿ ਕਾਮੁ ॥੪ ॥੧ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਦਾ ਹੈ । ਉਸਦਾ ਜਾਤ, ਜਨਮ ਅਤੇ ਜੂਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਭਾਵ ਉਹ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਰਾਗ ਮਲਾਰ

ਸ਼ਬਦ 101

ਨਾਗਰ ਜਨਾਂ ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਬਿਖਿਆਤ ਚੰਮਾਰੰ ॥
ਰਿਦੈ ਰਾਮ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਨ ਸਾਰੰ ॥੧ ॥ਰਹਾਉ ॥
ਸੁਰਸਰੀ ਸਲਲ ਕ੍ਰਿਤ ਬਾਰੁਨੀ ਰੇ ਸੰਤ ਜਨ ਕਰਤ ਨਹੀ ਪਾਨੰ ॥
ਸੁਰਾ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਨਤ ਅਵਰ ਜਲ ਰੇ ਸੁਰਸਰੀ ਮਿਲਤ ਨਹਿ ਹੋਇ ਆਨੰ ॥੧ ॥
ਤਰ ਤਾਰਿ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਿ ਮਾਨੀਐ ਰੇ ਜੈਸੇ ਕਾਗਰਾ ਕਰਤ ਬੀਚਾਰੰ ॥
ਭਗਤਿ ਭਾਗਉਤੁ ਲਿਖੀਐ ਤਿਹ ਊਪਰੇ ਪੂਜੀਐ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰੰ ॥੨ ॥
ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਕੁਟ ਬਾਂਢਲਾ ਢੋਰ ਢੋਵੰਤਾ ਨਿਤਹਿ ਬਾਨਾਰਸੀ ਆਸ ਪਾਸਾ ॥
ਅਬ ਬਿਪ੍ਰ ਪਰਧਾਨ ਤਿਹਿ ਕਰਹਿ ਡੰਡਉਤਿ
ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਸਰਣਾਇ ਰਵਿਦਾਸੁ ਦਾਸਾ ॥੩ ॥੧ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਫੈਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

ਨਾਗਰ ਜਨਾਂ ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਬਿਖਿਆਤ ਚੰਮਾਰੰ ॥
ਰਿਦੈ ਰਾਮ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਨ ਸਾਰੰ ॥੧ ॥ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਨਾਗਰ ਮੱਲ ! ਹੇ ਨਗਰ ਦੇ ਚਤੁਰ ਪੁਰਸ਼ੋ ! ਹੇ ਨਾਗਰ ਜਾਤੀ ਦੇ ਲੋਕੋ ! ਮੇਰੀ ਜਾਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ ਚਮਾਰ ਹੈ । ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਵਸਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਸੁਰਸਰੀ ਸਲਲ ਕ੍ਰਿਤ ਬਾਰੁਨੀ ਰੇ ਸੰਤ ਜਨ ਕਰਤ ਨਹੀ ਪਾਨੰ ॥

ਜੇਕਰ ਗੰਗਾ ਦੇ ਜਲ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਬਣਾ ਲਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੰਤ ਜਨ

ਉਸਨੂੰ ਪੀਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗੰਗਾ ਦਾ ਜਲ ਆਪਣੇ ਚਲਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਕੇ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਜੀਵ ਉੱਚੀ ਕੁਲ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜੱਪਦਾ, ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਸੁਰਾ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਨਤ ਅਵਰ ਜਲ ਰੇ ਸੁਰਸਗੀ ਮਿਲਤ ਨਹਿ ਹੋਇ ਆਨੰ ॥੧॥

ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਅਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਰਾਬ ਜਾਂ ਹੋਰ ਨਦੀਆਂ-ਨਾਲਿਆਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਬਲਕਿ ਗੰਗਾ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅਗਿਆਨੀ ਲੋਕ ਜਾਤ ਕਰਕੇ ਸ਼ੂਦਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਤਰ ਤਾਰਿ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਿ ਮਾਨੀਐ ਰੇ ਜੈਸੇ ਕਾਗਰਾ ਕਰਤ ਬੀਚਾਰੰ ॥

ਜਿਵੇਂ ਤਾੜ ਦਾ ਰੁੱਖ ਅਪਵਿੱਤਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਨਸ਼ੇ ਵਰਗਾ ਜਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਾੜ ਦੇ ਰੁੱਖ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਪਵਿੱਤਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ।

ਭਗਤਿ ਭਾਗਉਤੁ ਲਿਖੀਐ ਤਿਹ ਊਪਰੇ ਪੂਜੀਐ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰੰ ॥੨॥

ਪ੍ਰੰਤੂ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਕਾਗਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿਫ਼ਤ ਸਲਾਹ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਪੂਜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹਨਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਰਕੇ ਨੀਚ ਸਮਝਦੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਪੂਜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਕੁਟ ਬਾਂਢਲਾ ਢੋਰ ਢੋਵੰਤਾ ਨਿਤਹਿ ਬਾਨਾਰਸੀ ਆਸ ਪਾਸਾ ॥

ਮੇਰੀ ਜਾਤ ਦੇ ਲੋਕ ਮਰੇ ਹੋਏ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਚੰਮ ਉਤਾਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਢੋਣ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਚਮੜੇ ਦਾ ਧੰਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਅਬ ਬਿਪ੍ਰ ਪਰਧਾਨ ਤਿਹਿ ਕਰਹਿ ਡੰਡਉਤਿ
ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਸਰਣਾਇ ਰਵਿਦਾਸੁ ਦਾਸਾ ॥੩॥੧॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਆਪ ਦੇ ਦਾਸ ਨੇ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਲਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਡੰਡਵਤ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਆਪ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 102

ਹਰਿ ਜਪਤ ਤੇਊ ਜਨਾ ਪਦਮ ਕਵਲਾਸਪਤਿ
ਤਾਸ ਸਮ ਤੁਲਿ ਨਹੀ ਆਨ ਕੋਊ ॥
ਏਕ ਹੀ ਏਕ ਅਨੇਕ ਹੋਇ ਬਿਸਥਰਿਓ
ਆਨ ਰੇ ਆਨ ਭਰਪੂਰਿ ਸੋਊ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜਾ ਕੈ ਭਾਗਵਤੁ ਲੇਖੀਐ ਅਵਰੁ ਨਹੀ ਪੇਖੀਐ
ਤਾਸ ਕੀ ਜਾਤਿ ਆਛੋਪ ਛੀਪਾ ॥
ਬਿਆਸ ਮਹਿ ਲੇਖੀਐ ਸਨਕ ਮਹਿ ਪੇਖੀਐ
ਨਾਮ ਕੀ ਨਾਮਨਾ ਸਪਤ ਦੀਪਾ ॥੧ ॥
ਜਾ ਕੈ ਈਦਿ ਬਕਰੀਦਿ ਕੁਲ ਗਊ ਰੇ
ਬਧੁ ਕਰਹਿ ਮਾਨੀਅਹਿ ਸੇਖ ਸਹੀਦ ਪੀਰਾ ॥
ਜਾ ਕੈ ਬਾਪ ਵੈਸੀ ਕਰੀ ਪੂਤ ਐਸੀ ਸਰੀ
ਤਿਹੂ ਰੇ ਲੋਕ ਪਰਸਿਧ ਕਬੀਰਾ ॥੨ ॥
ਜਾ ਕੇ ਕੁਟੰਬ ਕੇ ਢੇਢ ਸਭ ਢੋਰ ਢੋਵੰਤ
ਫਿਰਹਿ ਅਜਹੁ ਬੰਨਾਰਸੀ ਆਸ ਪਾਸਾ ॥
ਆਚਾਰ ਸਹਿਤ ਬਿਪ੍ ਕਰਹਿ ਡੰਡਉਤਿ
ਤਿਨ ਤਨੈ ਰਵਿਦਾਸ ਦਾਸਾਨ ਦਾਸਾ ॥੩ ॥੨ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਇਕ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੋ ਜੀਵ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਜੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਏ ਹਨ।

ਹਰਿ ਜਪਤ ਤੇਊ ਜਨਾ ਪਦਮ ਕਵਲਾਸਪਤਿ
ਤਾਸ ਸਮ ਤੁਲਿ ਨਹੀ ਆਨ ਕੋਊ ॥
ਏਕ ਹੀ ਏਕ ਅਨੇਕ ਹੋਇ ਬਿਸਥਰਿਓ
ਆਨ ਰੇ ਆਨ ਭਰਪੂਰਿ ਸੋਊ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜੋ ਜੀਵ ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਸ਼ਿਵ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਹਰਿ ਇਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਹੇ ਜੀਵ, ਤੂੰ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਪਰਿਪੂਰਣ ਵਲ ਆਉਣਾ ਕਰ ਭਾਵ ਇਸ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਏਕ ਅਨੇਕ ਬਿਆਪਕ ਪੂਰਨ ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਸੋਈ ॥

ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਭੂ ਇਕ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਜਿਧਰ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਉਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ।)

ਜਾ ਕੈ ਭਾਗਵਤੁ ਲੇਖੀਐ ਅਵਰੁ ਨਹੀ ਪੇਖੀਐ
ਤਾਸ ਕੀ ਜਾਤਿ ਆਛੋਪ ਛੀਪਾ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਹਰਿ ਦੀ ਸਿਫ਼ਤ ਸਲਾਹ ਹੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜਾਤ ਅਛੂਤ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਛੀਂਬਾ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਗਏ।

ਬਆਸ ਮਹਿ ਲੇਖੀਐ ਸਨਕ ਮਹਿ ਪੇਖੀਐ
ਨਾਮ ਕੀ ਨਾਮਨਾ ਸਪਤ ਦੀਪਾ ॥੧ ॥

ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਵੇਦ ਬਿਆਸ ਜੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸਨਕ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੱਤਾਂ ਦੀਪਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਜਾ ਕੈ ਈਦਿ ਬਕਰੀਦਿ ਕੁਲ ਗਊ ਰੇ
ਬਧੁ ਕਰਹਿ ਮਾਨੀਅਹਿ ਸੇਖ ਸਹੀਦ ਪੀਰਾ ॥
ਜਾ ਕੈ ਬਾਪ ਵੈਸੀ ਕਰੀ ਪੂਤ ਐਸੀ ਸਰੀ
ਤਿਹੂ ਰੇ ਲੋਕ ਪਰਸਿਧ ਕਬੀਰਾ ॥੨ ॥

ਜਿਸ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਕੁਲ ਦੇ ਲੋਕ ਈਦ ਅਤੇ ਬਕਰੀਦ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਗਊ ਅਤੇ ਬੱਕਰੀ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਵਡੇਰੇ ਸ਼ੇਖ ਸ਼ਹੀਦ ਪੀਰਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗਊ ਅਤੇ ਬੱਕਰੀ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਐਸੇ ਪਰਮਾਰਥੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਏ।

ਜਾ ਕੇ ਕੁਟੰਬ ਕੇਢੇਢ ਸਭ ਢੋਰ ਢੋਵੰਤ
ਫਿਰਹਿ ਅਜਹੁ ਬੰਨਾਰਸੀ ਆਸ ਪਾਸਾ ॥
ਆਚਾਰ ਸਹਿਤ ਬਿਪ੍ ਕਰਹਿ ਡੰਡਉਤਿ
ਤਿਨ ਤਨੈ ਰਵਿਦਾਸ ਦਾਸਾਨ ਦਾਸਾ ॥੩ ॥੨ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੀ ਕੁਲ਼ ਦੇ ਲੋਕ ਅਜੇ ਤੱਕ ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਢੋਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਮੈਂ ਹਰਿ ਦੇ ਦਾਸਾਂ ਦਾ ਦਾਸ ਹਾਂ ਪਰ ਹੁਣ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮੈਨੂੰ ਡੰਡੇ ਵਾਂਗ ਸਿੱਧੇ ਲੇਟ ਕੇ (ਡੰਡਉਤਿ ਕਰਕੇ) ਪੂਰੇ ਮਾਨ ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਮਰਿਆਦਾ ਨਾਲ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਬਦ 103

ਮਿਲਤ ਪਿਆਰੋ ਪ੍ਰਾਨ ਨਾਥੁ ਕਵਨ ਭਗਤਿ ਤੇ ॥
ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਪਾਈ ਪਰਮ ਗਤੇ ॥ਰਹਾਉ ।।
ਮੈਲੇ ਕਪਰੇ ਕਹਾ ਲਉ ਧੋਵਉ ॥
ਆਵੈਗੀ ਨੀਦ ਕਹਾ ਲਗੁ ਸੋਵਉ ॥੧ ॥
ਜੋਈ ਜੋਈ ਜੋਰਿਓ ਸੋਈ ਸੋਈ ਫਾਟਿਓ ॥
ਝੂਠੇ ਬਨਜਿ ਉਠਿ ਹੀ ਗਈ ਹਾਟਿਓ ॥੨ ॥
ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਭਇਓ ਜਬ ਲੇਖੋ ॥
ਜੋਈ ਜੋਈ ਕੀਨੋ ਸੋਈ ਸੋਈ ਦੇਖਿਓ ॥ ੩ ॥੧ ॥੩ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਾਪਾਂ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਰੂਪੀ ਨੀਂਦ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵ ਪਰਮ–ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਮਿਲਤ ਪਿਆਰੋ ਪ੍ਰਾਨ ਨਾਥੁ ਕਵਨ ਭਗਤਿ ਤੇ ॥
ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਪਾਈ ਪਰਮ ਗਤੇ ॥ਰਹਾਉ ।।

ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਤੋਂ ਪਿਆਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਕਿਹੜੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ? ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਸਭ ਤੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਰੂਪੀ ਪਰਮ–ਪਦ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ–

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭਿ ਸਾਧਸੰਗਿ ਮੇਲੀ ॥
ਜਾ ਫਿਰਿ ਦੇਖਾ ਤਾ ਅਲਹੁ ਬੇਲੀ ॥੩ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਮੇਲਿਆ ਹੈ। ਜਿਸਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰਕੇ ਮੈ ਜਿੱਧਰ ਵੀ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਅੱਲਾ ਬੇਲੀ ਹੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ –

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਇਹ ਕਹੀਐ ਕਾਹਿ ॥
ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਬੈਕੁੰਠੈ ਆਹਿ ॥੪ ॥

ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਉਂ ਕਹਿਣੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਬੈਕੁੰਠ ਨਹੀਂ ਹੈ ? ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਹੀ ਬੈਕੁੰਠ ਹੈ।

ਮੈਲੇ ਕਪਰੇ ਕਹਾ ਲਉ ਧੋਵਉ ॥
ਆਵੈਗੀ ਨੀਦ ਕਹਾ ਲਗੁ ਸੋਵਉ ॥੧ ॥

ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਅੰਤਹਿ-ਕਰਣ ਰੂਪੀ ਮੈਲੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਧੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਰੂਪੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਸੋਵੇਗਾ ?

ਜੋਈ ਜੋਈ ਜੋਰਿਓ ਸੋਈ ਸੋਈ ਫਾਟਿਓ ॥
ਝੂਠੇ ਬਨਜਿ ਉਠਿ ਹੀ ਗਈ ਹਾਟਿਓ ॥੨ ॥

ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਨੇ ਜਿਹੜੇ-ਜਿਹੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਲੇਖਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਸ ਲੇਖੇ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਝੂਠੇ ਵਪਾਰ ਦੀ ਹੱਟੀ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਭਇਓ ਜਬ ਲੇਖੋ ॥
ਜੋਈ ਜੋਈ ਕੀਨੋ ਸੋਈ ਸੋਈ ਦੇਖਿਓ ॥ ੩ ॥੧ ॥੩ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਹਿਸਾਬ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੀਵ ਉਹੀ ਕੁਝ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਉਸਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲੇਖੇ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਤੇ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਨਾਲ ਹੀ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ-

ਧਰਮ ਰਾਇ ਜਬ ਲੇਖਾ ਮਾਗੈ ਕਿਆ ਮੁਖੁ ਲੈ ਕੈ ਜਾਹਿਗਾ ॥
ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਤਰ ਜਾਂਹਿਗਾ ॥੩ ॥੧ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਧਰਮ ਰਾਜ ਨੇ ਤੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਮੰਗਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਕੋਲ ਕਿਹੜਾ ਮੂੰਹ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇਂਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਸੰਤ ਜਨੋ ਸੁਣੋ ! ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਤਰ ਜਾਏਗਾ।)

ਰਾਗ ਆਸਾਵਰੀ

ਸ਼ਬਦ 104

ਕੇਸਵੇ ਵਿਕਟ ਮਾਯਾ ਤੋਰ ਤਾਤੇ ਬਿਕਲ ਗਤਿ ਮੋਰ ।। ਟੇਕ ॥
ਸੁਬਿਸ਼ ਡਸਨ ਕਰਾਲ ਅਹਿਮੁਖ ਗ੍ਰਸਤਿ ਸੁਦ੍ਰਿੜ ਸੁ ਮੇਸ਼ ॥
ਨਿਰੁਖਿ ਮਾਖੀ ਬਖਤ ਬਿਆਕੁਲ ਲੋਭ ਕਾਲ ਨਾ ਦੇਖ ॥੧ ॥

ਇੰਦ੍ਰਿਯਾਦਿਕ ਦੁੱਖ ਦਾਰਨ ਅਸੰਖਯਾਦਿਕ ਪਾਪ ॥
ਤੋਹਿ ਭਜਤ ਰੁਘੁਨਾਥ ਅੰਤਰਿ ਤਾਹਿ ਤ੍ਰਾਸ ਨਾ ਤਾਪ ॥੨ ॥
ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਚਹੁੰ ਜੁਗਿ ਭਗਤਿ ਪੁਰਵਨ ਕਾਮ ॥
ਆਸ ਮੋਹਿ ਭਰੋਸ ਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਜੈ ਜੈ ਰਾਮ ॥੩ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਹੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦਾ ਇਕ ਉਪਾਅ ਦੱਸਦੇ ਹਨ।

ਕੇਸਵੇ ਵਿਕਟ ਮਾਯਾ ਤੋਰ ਤਾਤੇ ਬਿਕਲ ਗਤਿ ਮੋਰ।। ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਾਇਆ ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਕਸ਼ਟ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੀਵ ਦੀ ਹਾਲਤ ਅਤੇ ਅਕਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਆਕੁਲਤਾ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਸੁਬਿਸ਼ ਡਸਨ ਕਰਾਲ ਅਹਿਮੁਖ ਗ੍ਰਸਤਿ ਸੁਦ੍ਰਿੜ ਸੁ ਮੇਸ਼ ॥
ਨਿਰੁਖਿ ਮਾਖੀ ਬਖਤ ਬਿਆਕੁਲ ਲੋਭ ਕਾਲ ਨਾ ਦੇਖ ॥੧ ॥

ਇਹ ਮਾਇਆ ਆਪਣੇ ਸੁੰਦਰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਰੂਪੀ ਭਿਆਨਕ ਸੱਪ ਵਰਗੇ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਡੰਗ ਮਾਰਦੀ ਹੈ। ਸੁਦ੍ਰਿੜ ਤੋਂ ਸੁਦ੍ਰਿੜ ਜੀਵ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਸੁੰਦਰ ਮਾਇਆ ਨਿਗਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮੱਖੀ ਮਿੱਠੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਭੀ ਪੁਰਸ਼ ਲੋਭ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ ਅਤੇ ਬੇਚੈਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇੰਦ੍ਰਿਯਾਦਿਕ ਦੁੱਖ ਦਾਰਨ ਅਸੰਖਯਾਦਿਕ ਪਾਪ ॥
ਤੋਹਿ ਭਜਤ ਰੁਘੁਨਾਥ ਅੰਤਰਿ ਤਾਹਿ ਤ੍ਰਾਸ ਨਾ ਤਾਪ ॥੨ ॥

ਇੰਦਰੀਆਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਦੁੱਖ ਕਾਰਨ ਜੀਵ ਅਣਗਿਣਤ ਪਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਜੀਵ, ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰੇ ਫਿਰ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਵਿਆਪੇਗਾ।

ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਚਹੁੰ ਜੁਗਿ ਭਗਤਿ ਪੁਰਵਨ ਕਾਮ ॥
ਆਸ ਮੋਹਿ ਭਰੋਸ ਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਜੈ ਜੈ ਰਾਮ ॥੩ ॥

ਪ੍ਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਚੌਹਾਂ ਯੁੱਗਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਆਪ ਆਪਣੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸਭ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ 'ਤੇ ਹੀ ਭਰੋਸਾ ਹੈ। ਹੇ ਸਰਵ-ਵਿਖੇ ਰਮੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਦੀ ਜੈ ਹੋਵੇ ਜੀ।

ਸ਼ਬਦ 105

ਰਾਮਹਿ ਪੂਜਾ ਕਹਾ ਚੜਾਊਂ ॥
ਫਲ ਅਰੁ ਫੂਲ ਅਨੁਪਮ ਨ ਪਾਊਂ ॥ ਟੇਕ ॥
ਥਨਹਰ ਦੂਧ ਜੋ ਬਛਰੂ ਜੂਠਾਰਓ ॥
ਪੁਹੁਪ ਭੰਵਰ ਜਲ ਮੀਨ ਬਿਟਾਰਿਓ ॥੧ ॥
ਮਲਿਆਗਿਰ ਬੇੜਿਯੋ ਭੁਅੰਗਾ ॥
ਬਿਸ਼ ਅਮ੍ਰਿਤ ਦੋਊ ਏਕੈ ਸੰਗਾ ॥੨ ॥
ਧੂਪ ਦੀਪ ਨਈਬੇਦਹਿ ਬਾਸਾ ।
ਕੈਸੈ ਪੂਜ ਕਰਹਿ ਤੇਰੀ ਦਾਸਾ ॥
ਮਨਹੀ ਪੂਜਾ ਮਨਹੀ ਧੂਪ ॥
ਮਨਹੀ ਸੇਂਊਂ ਸਹਜ ਸਰੂਪ ॥੩ ॥
ਪੂਜਾ ਅਰਚਾ ਨ ਜਾਨੂੰ ਤੇਰੀ ॥
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਕਵਨ ਗਤਿ ਮੇਰੀ ॥੪ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਅਤੇ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠ ਕੇ ਸੱਚੇ ਮਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਰਾਮਹਿ ਪੂਜਾ ਕਹਾ ਚੜਾਊਂ ॥
ਫਲ ਅਰੁ ਫੂਲ ਅਨੁਪਮ ਨ ਪਾਊਂ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਮੈਂ ਸੰਸਾਰੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪ ਦੀ ਪੂਜਾ ਲਈ ਕੀ ਚੜ੍ਹਾਵਾਂ ? ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹਨ । ਫਿਰ ਮੈਂ ਅਨੋਖਾ ਪਵਿੱਤਰ ਫ਼ਲ ਤੇ ਫੁੱਲ ਕਿੱਥੋਂ ਲਿਆਵਾਂ ?

ਥਨਹਰ ਦੂਧ ਜੋ ਬਛਰੂ ਜੂਠਾਰਓ ॥
ਪੁਹੁਪ ਭੰਵਰ ਜਲ ਮੀਨ ਬਿਟਾਰਿਓ ॥੧ ॥

ਦੁੱਧ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੁੱਧ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵੱਛੜਾ ਥਣਾਂ ਵਿਚ ਚੁੰਘ ਕੇ ਜੂਠਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਫੁੱਲ ਨੂੰ ਭੌਰਾ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਮਛਲੀ ਅਪਵਿੱਤਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਫੁੱਲ ਤੇ ਪਾਣੀ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਮਲਿਆਗਿਰ ਬੇੜਿਯੋ ਭੁਅੰਗਾ ॥
ਬਿਸ਼ ਅਮ੍ਰਿਤ ਦੋਊ ਏਕੈ ਸੰਗਾ ॥੨ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਚੰਦਨ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ

ਚੰਦਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸੱਪ ਲਿਪਟੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਹਿਰ ਭਰੇ ਸੱਪ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਰਪੂਰ ਚੰਦਨ ਦੋਨੋਂ ਇਕੱਠੇ ਵੱਸਦੇ ਹਨ।

ਧੂਪ ਦੀਪ ਨਈ ਬੇਦਹਿ ਬਾਸਾ।
ਕੈਸੈ ਪੂਜ ਕਰਹਿ ਤੇਰੀ ਦਾਸਾ॥

ਧੂਪ, ਦੀਪਕ, ਮਿੱਠੇ ਅਤੇ ਬਾਸੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰਾਂ ? ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹਨ।

ਮਨਹੀ ਪੂਜਾ ਮਨਹੀ ਧੂਪ॥
ਮਨਹੀ ਸੇਂਊਂ ਸਹਜ ਸਰੂਪ॥੩॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਸੱਚੇ ਮਨ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਚਾ ਮਨ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਧੂਪ ਧੁਖਾਉਣ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਮਨ ਦੀ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਪੂਜਾ ਅਰਚਾ ਨ ਜਾਨੂੰ ਤੇਰੀ॥
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਕਵਨ ਗਤਿ ਮੇਰੀ॥੪॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਮੈਂ ਸੰਸਾਰੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਕਿਹੜੀ ਗਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ? ਭਾਵ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਸੱਚੇ ਮਨ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸ਼ਬਦ 106

ਬਰਜਿ ਹੋ ਬਰਜਿ ਬੀਠੁਲੇ ਮਾਇਆ ਜਗ ਖਾਇਆ॥
ਮਹਾਪ੍ਰਬਲ ਸਭ ਹੀ ਬਸ ਕੀਏ, ਸੁਰ ਨਰ ਮੁਨਿ ਭਰਮਾਇਆ॥ਟੇਕ॥
ਬਾਲਕ ਬਿਰਧ ਤਰੁਨ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ, ਨਾਨਾ ਭੇਸ ਬਨਾਵੈ॥
ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਤਪੀ ਸੰਨਿਆਸੀ, ਪੰਡਿਤ ਰਹਿਨ ਨ ਪਾਵੈ॥੧॥
ਬਾਜੀਗਰ ਕੀ ਬਾਜੀ ਕਾਰਨਿ, ਸਭ ਕੋ ਕੌਤਿਗ ਆਵੈ॥
ਜੋ ਦੇਖੈ ਸੋ ਭੁਲਿ ਰਹੈ, ਵਾਕਾ ਚੇਲਾ ਮਰਮ ਜੋ ਪਾਵੈ॥੨॥
ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਲੋਕ ਸਭ ਜੀਤੇ, ਇਹ ਬਿਧਿ ਤੇਜ ਜਨਾਵੈ।
ਸਿਅੰਭੂ ਕਾ ਚਿਤ ਚੌਰ ਲਿਓ ਹੈ, ਵਾਕੈ ਪਾਛੈ ਲਾਗਾ ਧਾਵੈ॥੩॥
ਇਨ ਬਾਤਨ ਸੁਖਚੈਨ ਮਰਿਅਤ ਹੈ, ਸਭ ਕੋ ਰਹੇ ਉਝਾਰੀ॥
ਨੇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਿਨ ਰਾਖੋ ਕੈਸੋ, ਮੇਟੋ ਬਿਪਤਿ ਹਮਾਰੀ॥੪॥
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਉਦਾਸ ਭਇਓ ਮਨ, ਭਾਜਿ ਕਹਾਂ ਅਬ ਜਈਏ।
ਇਤ ਉਤ ਤੁਮ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਸਾਈਂ, ਤੁਮਹੀਂ ਮਾਂਹਿ ਸਮਈਏ॥੫॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੀ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਉਪਾਅ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਤਾਂ ਸਭ ਨੂੰ

ਵਿਆਪ ਰਹੀ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਜੋ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਰਜਿ ਹੋ ਬਰਜਿ ਬੀਠੁਲੇ ਮਾਇਆ ਜਗ ਖਾਇਆ ॥
ਮਹਾਪ੍ਰਬਲ ਸਭ ਹੀ ਬਸ ਕੀਏ, ਸੁਰ ਨਰ ਮੁਨਿ ਭਰਮਾਇਆ ।ਟੇਕ ॥

ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਝੂਠੀ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਛੁਡਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਰੋਕੋ। ਇਸ ਪ੍ਰਬਲ ਮਾਇਆ ਨੇ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਆਪਣੇ ਵੱਸ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ, ਮਨੁੱਖਾਂ ਤੇ ਮੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਬਾਲਕ ਬਿਰਧ ਤਰੁਨ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ, ਨਾਨਾ ਭੇਸ ਬਨਾਵੈ ॥
ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਤਪੀ ਸੰਨਿਆਸੀ, ਪੰਡਿਤ ਰਹਿਨ ਨ ਪਾਵੈ ॥੧ ॥

ਇਸ ਮਾਇਆ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਬਣਾ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ, ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ, ਜਵਾਨਾਂ ਤੇ ਬੁੱਧੀਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲੁਭਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਇਆ ਅੱਗੇ ਜੋਗੀ, ਜਤੀ, ਤਪੀ, ਸੰਨਿਆਸੀ ਤੇ ਪੰਡਿਤ ਵੀ ਟਿਕ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ।

ਬਾਜੀਗਰ ਕੀ ਬਾਜੀ ਕਾਰਨਿ, ਸਭ ਕੋ ਕੌਤਿਗ ਆਵੈ ॥
ਜੋ ਦੇਖੈ ਸੋ ਭੁਲਿ ਰਹੈ, ਵਾਕਾ ਚੇਲਾ ਮਰਮ ਜੋ ਪਾਵੈ ॥੨ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਬਾਜ਼ੀਗਰ ਦੀ ਬਾਜੀ ਕਾਰਨ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੀਵ ਕੌਤਕ ਭਾਵ ਤਮਾਸ਼ਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੋ ਮਾਇਆ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਉਹੀ ਸੱਚਾ ਉਪਾਸਕ ਹੈ ਜੋ ਝੂਠੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਲੋਕ ਸਭ ਜੀਤੇ, ਇਹ ਬਿਧਿ ਤੇਜ ਜਨਾਵੈ।
ਸਿਅੰਭੂ ਕਾ ਚਿਤ ਚੌਰ ਲਿਓ ਹੈ, ਵਾਕੈ ਪਾਛੈ ਲਾਗਾ ਧਾਵੈ ॥੩ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਮਾਇਆ ਨੇ ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਮਾਇਆ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਇਆ ਨੇ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਚਿਤ ਆਪਣੀ ਤਰਫ ਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਸਚਮੁੱਚ ਮਾਇਆ ਸਭ ਦਾ ਪਿਛਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਇਨ ਬਾਤਨ ਸੁਖਚੈਨ ਮਰਿਅਤ ਹੈ, ਸਭ ਕੋ ਰਹੇ ਉਝਾਰੀ ॥
ਨੇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਿਨ ਰਾਖੋ ਕੈਸੋ, ਮੇਟੋ ਬਿਪਤਿ ਹਮਾਰੀ ॥੪ ॥

ਇਸ ਝੂਠੀ ਮਾਇਆ ਮਗਰ ਲੱਗ ਕੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਦਾ ਸੁੱਖ ਚੈਨ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਭਰਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੇ

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਸਾਡੇ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ ਅਤੇ ਬਿਪਤਾ ਨੂੰ ਮੁਕਾ ਦਿਓ ਜੀ।

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਉਦਾਸ ਭਇਓ ਮਨ, ਭਾਜਿ ਕਹਾਂ ਅਬ ਜਈਏ।
ਇਤ ਉਤ ਤੁਮ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਸਾਈਂ, ਤੁਮਹੀਂ ਮਾਂਹਿ ਸਮਈਏ ॥੫ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਉਪਰਾਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਜਾਈਏ ? ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਇੱਥੇ-ਉੱਥੇ ਭਾਵ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ, ਇਹ ਜੀਵ ਆਪ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਕੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 107

ਤੁਝਹਿ ਚਰਨ ਅਰਬਿੰਦ ਭਵਨ ਮਨੁ,
ਪਾਨ ਕਰਤ ਪਾਇਓ ਪਾਇਓ ਰਮਇਆ ਧਨੁ ॥ਟੇਕ ॥
ਸੰਪਤਿ ਵਿਪਤਿ ਪਟਲ ਮਾਇਆ ਧਨ,
ਤਾ ਮਹਿੰ ਮਗਨ ਨ ਹੋਤ ਤੇਰੋ ਜਨ ॥੧ ॥
ਕਹਾ ਭਇਓ ਜੇ ਗਤ ਤਨ ਛਿਨ ਛਿਨ ॥
ਪ੍ਰੇਮ ਜਾਏ ਤੋ ਡਰਪੈ ਤੇਰੋ ਨਿਜ ਜਨ ॥੨ ॥
ਪ੍ਰੇਮ ਰਜ ਲੈ ਰਾਖੋ ਰਿਦੈ ਧਰਿ, ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਛੂਟਿਬੋ ਕਵਨ ਪਰਿ ॥੩ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ-ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਟੋਟੇ-ਟੋਟੇ ਹੋਣ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਤੁਝਹਿ ਚਰਨ ਅਰਬਿੰਦ ਭਵਨ ਮਨੁ,
ਪਾਨ ਕਰਤ ਪਾਇਓ ਪਾਇਓ ਰਮਇਆ ਧਨੁ ॥ਟੇਕ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਆਪ ਦੇ ਚਰਨ, ਕੰਵਲ ਫੁੱਲ ਵਾਂਗ ਹਨ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਭੌਰੇ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਥਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਆਪ ਦਾ ਪਾਵਨ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀ ਕੇ, ਮੈਂ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਸੰਪਤਿ ਵਿਪਤਿ ਪਟਲ ਮਾਇਆ ਧਨ,
ਤਾ ਮਹਿੰ ਮਗਨ ਨ ਹੋਤ ਤੇਰੋ ਜਨ ॥੧ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਆਪ ਦਾ ਦਾਸ, ਸੁੱਖ ਦੁੱਖ ਰੂਪੀ ਪਰਦਾ, ਸੰਸਾਰਿਕ ਮਾਇਆ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਝੂਠੇ ਧਨ ਵਿਚ ਮਗਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਕਹਾ ਭਇਓ ਜੇ ਗਤ ਤਨ ਛਿਨ ਛਿਨ ॥
ਪ੍ਰੇਮ ਜਾਏ ਤੋ ਡਰਪੈ ਤੇਰੋ ਨਿਜ ਜਨ ॥੨ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਾਸ ਨੂੰ ਡਰ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚੋਂ ਆਪ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾ ਘੱਟ ਜਾਵੇ ।

ਪ੍ਰੇਮ ਰਜ ਲੈ ਰਾਖੋ ਰਿਦੈ ਧਰਿ,
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਛੂਟਿਬੋ ਕਵਨ ਪਰਿ ॥੩ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਦਾਸ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਹੁਣ ਆਪ ਕਿਹੜੇ ਯਤਨ ਕਰਕੇ ਛੁਟੋਗੇ ? ਭਾਵ ਆਪ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਸੱਚੇ ਬੰਧਨ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ।

ਸ਼ਬਦ 108

ਬੰਦੇ ਜਾਨਿ ਸਾਹਿਬ ਗਨੀ ।
ਸਮਝਿ ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਬੋਲੈ ਕਾਬੇ ਮੇਂ ਕਿਆ ਮਨੀ ॥ ਟੇਕ ॥
ਜਵਾਨੀ ਦੁਨੀ ਜਮਾਲ ਸੂਰਤਿ ਦੇਖਿਏ ਥਿਰਿ ਨਾਹਿੰ ਵੇ ।
ਦਮ ਛ ਸੈ ਸਹੰਸ ਇੱਕੀਸ ਹਰ ਦਿਨ ਖਜਾਨੇ ਥੈਂ ਜਾਹਿੰ ਵੇ ॥੧ ॥
ਮਨੀ ਮਾਰੇ ਗਰਬ 'ਗਾਫਿਲ' ਬੇਮਿਹਰ ਬੇਪੀਰ ਵੇ ।
ਦਰੀ ਖਾਨੇ ਪਰਤ ਚੋਬਾ ਹੋਤ ਨਹੀਂ ਤਕਸੀਰ ਵੇ ॥੨ ॥
ਸਿਆਹੀ ਸਪੇਦੀ ਤੁਰੰਗੀ ਨਾਨਾ ਰੰਗ ਬਿਸਾਲ ਵੇ ।
ਨਾਪੈਦ ਤੈਂ ਪੈਦਾ ਕੀਆ ਪੈਮਾਲ ਕਰਤ ਨ ਬਾਰ ਵੇ ॥੩ ॥
ਕੁਛ ਗਾਂਠਿ ਖਰਚੀ ਮਿਹਰ ਤੋਸਾ ਖੈਰ ਖੂਬੀ ਹਾਥਿ ਵੇ ।
ਧਨੀ ਕਾ ਫੁਰਮਾਨ ਆਯਾ ਤਬ ਕੀਆ ਚਾਲੈ ਸਾਥ ਵੇ ॥੪ ॥
ਤਜਿ ਬਦਜਵਾਂ ਬੇਨਜਰ ਕਮਦਿਲਾਂ ਕਰਿ ਖਸਮ ਕੀ ਕਾਨ ਵੇ ।
ਰਵਿਦਾਸ ਕੀ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣ ਕਛੁ ਹਕ ਹਲਾਲ ਪਛਾਣ ਵੇ ॥੫ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਧਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਜੀਵ ਦੇ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਬੰਦੇ ਜਾਨਿ ਸਾਹਿਬ ਗਨੀ ।
ਸਮਝਿ ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਬੋਲੈ ਕਾਬੇ ਮੇਂ ਕਿਆ ਮਨੀ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਬੰਦੇ ! ਇਹ ਗੱਲ ਪੱਕੀ ਜਾਣ ਲੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਵੱਡਾ ਧਨੀ ਹੈ । ਵੇਦ,

ਕਤੇਬ ਆਦਿ ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਇਹੀ ਸਮਝਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਾਬ੍ਹੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜਵਾਨੀ ਦੁਨੀ ਜਮਾਲ ਸੂਰਤਿ ਦੇਖਿਏ ਥਿਰਿ ਨਾਹਿੰ ਵੇ।
ਦਮ ਛ ਸੈ ਸਹੰਸ ਇੱਕੀਸ ਹਰ ਦਿਨ ਖਜਾਨੇ ਥੈਂ ਜਾਹਿੰ ਵੇ ॥੧॥

ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਜਵਾਨ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਜੋਸ਼ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਸਥਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਦਿਨ ਇੱਕੀ ਹਜ਼ਾਰ ਛੇ ਸੌ ਸਵਾਸ ਤੇਰੇ ਅਨਮੋਲ ਜੀਵਨ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਵਿਚੋਂ ਵਿਅਰਥ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮਨੀ ਮਾਰੇ ਗਰਬ 'ਗਾਫਿਲ' ਬੇਮਿਹਰ ਬੇਪੀਰ ਵੇ।
ਦਗੀ ਖਾਨੇ ਪਰਤ ਚੋਬਾ ਹੋਤ ਨਹੀਂ ਤਕਸੀਰ ਵੇ ॥੨॥

ਹੇ ਮੂਰਖ! ਬੇ-ਰਹਿਮ ਅਤੇ ਬੇਗੁਰੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਤੂੰ ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚੰਗੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਚੱਲ, ਮੌਤ ਰੂਪ ਨਗਾਰਾ ਵੱਜਣ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਤਾਂ ਜੋ ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਸਿਆਹੀ ਸਪੇਦੀ ਤੁਰੰਗੀ ਨਾਨਾ ਰੰਗ ਬਿਸਾਲ ਵੇ।
ਨਾਪੈਦ ਤੈਂ ਪੈਦਾ ਕੀਆ ਪੈਮਾਲ ਕਰਤ ਨ ਬਾਰ ਵੇ ॥੩॥

ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਕਾਲਾ, ਚਿੱਟਾ ਅਤੇ ਪੀਲਾ ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਬੇਅੰਤ ਰੰਗ ਬਣਾਏ ਹਨ, ਉਸ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਵੀ ਦੇਰੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਂਦਾ।

ਕੁਛੁ ਗਾਂਠਿ ਖਰਚੀ ਮਿਹਰ ਤੋਸਾ ਖੈਰ ਖੂਬੀ ਹਾਥਿ ਵੇ।
ਧਨੀ ਕਾ ਫੁਰਮਾਨ ਆਯਾ ਤਬ ਕੀਆ ਚਾਲੈ ਸਾਥ ਵੇ ॥੪॥

ਹੇ ਜੀਵ! ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਅਤੇ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਖਰਚ ਰੂਪੀ ਤੋਸਾ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਖੈਰ ਆਪਣੇ ਪੱਲੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈ ਜੋ ਤੇਰੇ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਲੋਕ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ ਪਰਮ-ਆਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਭਾਵ ਬੁਲਾਵਾ ਆਵੇਗਾ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕੀ ਜਾਵੇਗਾ ਭਾਵ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਧੰਨ ਹੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਜਾਵੇਗਾ।

ਤਜਿ ਬਦਜਵਾਂ ਬੇਨਜਰ ਕਮਦਿਲਾਂ ਕਰਿ ਖਸਮ ਕੀ ਕਾਨ ਵੇ।
ਰਵਿਦਾਸ ਕੀ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣ ਕਛੁ ਹਕ ਹਲਾਲ ਪਛਾਣ ਵੇ ॥੫॥

ਹੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਦਿਲ ਵਾਲੇ ਜੀਵ! ਤੂੰ ਬੁਰਾ ਬੋਲਣਾ ਤਿਆਗਦੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ! ਹੱਕ ਹਲਾਲ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਭਾਵ ਸੱਚਾਈ ਦੇ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਤੂੰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰ।

ਸ਼ਬਦ 109

ਸੁ ਕਛੁ ਵਿਚਾਰਿਓ ਤਾਥੇ ਮੇਰੋ ਮਨੁ ਥਿਰੁ ਹੈ ਰਹਿਓ।
ਹਰਿ ਰੰਗ ਲਾਗੋ ਤਾਥੈ ਮੇਰੋ ਬਰਨ ਪਲਟਿ ਭਯੋ ॥ ਟੇਕ ॥
ਧੰਨ ਸੋ ਪੰਥੀ ਪੰਥ ਚਲਾਵਾ।
ਅਗਮ ਗਵਨ ਮੇਂ ਗਮ ਦਿਖਲਾਵਾ ॥੧ ॥
ਅਬਰਨ ਬਰਨ ਕਥੈ ਜਿਨ ਕੋਈ।
ਘਟ ਘਟ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਓ ਹਰਿ ਸੋਈ ॥
ਜਿਹਿ ਪਦ ਸੁਨਨਰ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਸਾ।
ਸੋ ਪਦ ਰਮਿ ਰਹਿਓ ਰਵਿਦਾਸਾ ॥੨ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੁ ਕਛੁ ਵਿਚਾਰਿਓ ਤਾਥੇ ਮੇਰੋ ਮਨੁ ਥਿਰੁ ਹੈ ਰਹਿਓ।
ਹਰਿ ਰੰਗ ਲਾਗੋ ਤਾਥੈ ਮੇਰੋ ਬਰਨ ਪਲਟਿ ਭਯੋ ॥ ਟੇਕ ॥

ਭਾਵ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਕੁਝ ਕੁ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੇਰਾ ਮਨ ਸਥਿਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ 'ਹਰਿ' ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮਜੀਠੀ ਰੰਗ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਝੂਠਾ ਰੰਗ ਬਦਲ ਗਿਆ।

ਧੰਨ ਸੋ ਪੰਥੀ ਪੰਥ ਚਲਾਵਾ।
ਅਗਮ ਗਵਨ ਮੇਂ ਗਮ ਦਿਖਲਾਵਾ ॥੧ ॥

ਧੰਨ ਉਹ ਸੰਤ ਸਾਧਕ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਭਗਤੀ ਰੂਪੀ ਪੰਥ ਚਲਾਇਆ ਹੈ। ਗਮ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਣਾ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਵਾਗਵਨ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਬਰਨ ਬਰਨ ਕਥੈ ਜਿਨ ਕੋਈ।
ਘਟ ਘਟ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਓ ਹਰਿ ਸੋਈ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਬਰਨ–ਅਬਰਨ ਦਾ ਭੇਦ–ਭਾਵ ਮਤ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਸਭ ਜੀਵ ਬਰਾਬਰ ਹਨ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਣ–ਕਣ ਵਿਚ 'ਹਰਿ' ਵਸ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜਿਹਿ ਪਦ ਸੁਨ ਨਰ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਸਾ।
ਸੋ ਪਦ ਰਮਿ ਰਹਿਓ ਰਵਿਦਾਸਾ ॥੨ ॥

ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਦੇਵਤੇ ਤੇ ਜੀਵ ਵਿਆਕੁਲ

ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ।

ਸ਼ਬਦ 110

ਭਾਈ ਰੇ ਸਹਜ ਬੰਦੋ ਸੋਈ ਬਿਨ ਸਹਜ ਸਿਧਿ ਨ ਹੋਈ।
ਨਯੌਲੀਨ ਮਨ ਜੋ ਜਾਨਿਯੇ ਜਬ ਕੀਟ ਭ੍ਰਿੰਗੀ ਹੋਈ ॥ ਟੇਕ ॥
ਆਪਾ ਪਰ ਚੀਨ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਰੇ ਔਰ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼।
ਕਹਾਂ ਤੇ ਤੁਮ ਆਯੋ ਰੇ ਭਾਈ ਜਾਹੂਗੇ ਕਿਤ ਦੇਸ ॥੧ ॥
ਕਹਿਯੇ ਤੋ ਕਹਿਯੇ ਕਾ ਕਹਿ ਕਹੀਏ ਕਹਾਂ ਨ ਕੋ ਪਤਿਆਇ ॥
ਰਵਿਦਾਸ ਦਾਸ ਅਜਾਨ ਹੈ ਕਰਿ ਰਹਿਓ ਸਹਜ ਸਮਾਇ ॥੨ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਦੁਰਲੱਭ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੀਵ ਬਾਹਰੀ ਆਡੰਬਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਰੇ ਸਹਜ ਬੰਦੋ ਸੋਈ ਬਿਨ ਸਹਜ ਸਿਧਿ ਨ ਹੋਈ।
ਨਯੌਲੀਨ ਮਨ ਜੋ ਜਾਨਿਯੇ ਜਬ ਕੀਟ ਭ੍ਰਿੰਗੀ ਹੋਈ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਭਾਈ ! ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਲਿਵ ਲਾ ਕੇ ਲੀਨ ਹੋਣਾ ਉਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਜਾਣੀਏ ਜਿਵੇਂ ਕੀੜਾ ਭ੍ਰਿੰਗੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭ੍ਰਿੰਗੀ ਕੀੜਾ ਜਿਸ ਕੀੜੇ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਚਾਰੋਂ ਪਾਸੇ ਚੱਕਰ ਕੱਟਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕੀੜਾ ਵੀ ਭ੍ਰਿੰਗੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿਸ ਜੀਵ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸੇ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਹ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ 'ਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਪਾ ਪਰ ਚੀਨ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਰੇ ਔਰ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼।
ਕਹਾਂ ਤੇ ਤੁਮ ਆਯੋ ਰੇ ਭਾਈ ਜਾਹੂਗੇ ਕਿਤ ਦੇਸ ॥੧ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਪਰਾਇਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਤੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਭਾਈ ! ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ ਤੇ ਕਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਣਾ ਹੈ ?

ਕਹਿਯੇ ਤੋ ਕਹਿਯੇ ਕਾ ਕਹਿ ਕਹੀਏ ਕਹਾਂ ਨ ਕੋ ਪਤਿਆਇ ॥
ਰਵਿਦਾਸ ਦਾਸ ਅਜਾਨ ਹੈ ਕਰਿ ਰਹਿਓ ਸਹਜ ਸਮਾਇ ॥੨ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਦੀ ਕਥਾ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰੀਏ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਦਾਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਆਡੰਬਰਾਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੋ ਕੇ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਆਪ ਵਿਚ ਹੀ ਲੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ।

ਸ਼ਬਦ 111

ਦੇਹੁ ਕਲਾਲੀ ਏਕ ਪਿਆਲਾ।
ਐਸਾ ਅਵਧੂ ਹੋਈ ਮਤਵਾਲਾ ॥ ਟੇਕ ॥
ਕਹੈ ਕਲਾਲੀ ਪਿਆਲਾ ਦੇਉ।
ਪੀਵਨਹਾਰੇ ਕਾ ਸਿਰ ਲੇਉ ॥੧ ॥
ਏਰੀ ਕਲਾਲੀ ਤੈਂ ਕਿਆ ਕੀਆ।
ਸਿਰ ਕੇ ਸਾਟੈ ਪਿਆਲਾ ਦੀਆ ॥
ਸਿਰ ਕੈ ਸਾਟੈ ਮਹਿੰਗਾ ਭਾਗੀ।
ਪੀਵੇਗਾ ਅਪਨਾ ਸਿਰ ਡਾਗੀ ॥੨ ॥
ਚੰਦ ਸੂਰ ਦੋਊ ਸਨਮੁਖ ਹੋਈ।
ਪੀਵੈ ਪਿਆਲਾ ਮਰੈ ਨ ਕੋਈ ॥੩ ॥
ਸਹਜ ਸੁੰਨ ਮੇਂ ਭਾਠੀ ਸ੍ਰਵੈ।
ਪੀਵੈ ਰਵਿਦਾਸ ਗੁਰਮੁਖ ਦ੍ਰਵੈ ॥੪ ।।

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਦਾਨ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਪਿਆਲਾ ਪੀਣ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਪਿਆਲਾ ਆਪਣਾ ਆਪ ਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਦੇਹੁ ਕਲਾਲੀ ਏਕ ਪਿਆਲਾ।
ਐਸਾ ਅਵਧੂ ਹੋਈ ਮਤਵਾਲਾ ॥ ਟੇਕ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਪਿਆਲੇ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਇਕ ਪਿਆਲਾ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਦੇਣਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਲੇ ਨੂੰ ਪੀਣ ਲਈ ਮੈਂ ਵੈਰਾਗੀ ਹਾਂ ਤੇ ਪੀ ਕੇ ਮੈਂ ਮਸਤ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹਾਂ।

ਕਹੈ ਕਲਾਲੀ ਪਿਆਲਾ ਦੇਉ।
ਪੀਵਨਹਾਰੇ ਕਾ ਸਿਰ ਲੇਉ ॥੧ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਪਿਆਲਾ ਵੰਡਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ

ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਪਿਆਲਾ ਤਾਂ ਹੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਮੇਰੇ ਅੱਗੇ ਭੇਟ ਕਰੇਂ ਭਾਵ ਆਪਣਾ–ਆਪ ਮਿਟਾ ਦੇਵੇਂ।

ਏਰੀ ਕਲਾਲੀ ਤੈਂ ਕਿਆ ਕੀਆ।
ਸਿਰ ਕੇ ਸਾਟੈ ਪਿਆਲਾ ਦੀਆ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਪਿਆਲਾ ਵੰਡਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕੀਤਾ ! ਤੁਸੀਂ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਲੈ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਸਿਰ ਕੈ ਸਾਟੈ ਮਹਿੰਗਾ ਭਾਰੀ।
ਪੀਵੇਗਾ ਅਪਨਾ ਸਿਰ ਡਾਰੀ ॥੨ ॥

ਸਿਰ ਦੇ ਬਦਲੇ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗਾ ਪਿਆਲਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਵਾਰ ਕੇ ਜੀਵ ਐਸਾ ਪਿਆਲਾ ਪੀਂਦਾ ਹੈ।

ਚੰਦ ਸੂਰ ਦੋਊ ਸਨਮੁਖ ਹੋਈ।
ਪੀਵੈ ਪਿਆਲਾ ਮਰੈ ਨ ਕੋਈ ॥੩ ॥

ਈੜਾ ਤੇ ਪਿੰਗਲਾ ਦੋਨੋਂ ਨਾੜੀਆਂ ਜਿੱਥੇ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਥੇ ਸੁਖਮਨਾ ਨਾੜੀ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਤੋਂ ਉਪਰ ਦਸਵੇਂ ਦਵਾਰੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਪੀਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਫਿਰ ਜੀਵਨ–ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਹਜ ਸੁੰਨ ਮੇਂ ਭਾਠੀ ਸ੍ਰਵੈ। ਪੀਵੈ ਰਵਿਦਾਸ ਗੁਰਮੁਖ ਦ੍ਰਵੈ ॥੪ ।।

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਐਸੇ ਨਾਮ ਰਸ ਸਹਿਜ ਸੁੰਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਲੀਨਤਾ ਰੂਪੀ ਭੱਠੀ ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਤਰ ਝਰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਗੁਰਮੁਖ ਪ੍ਰਭੂ–ਆਨੰਦ ਰੂਪੀ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਲਾ ਪੀਂਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਬਦ 112

ਐਸੀ ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਵਿਖਿਆਤ ਚਮਾਰੰ ॥
ਹਿਰਦੇ ਰਾਮ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਨ ਸਾਰੰ ॥ ਟੇਕ ॥
ਸੁਰਸਰਿ ਜਲ ਲੀਯਾ ਕ੍ਰਿਤ ਬਾਰੁਨੀ ਰੇ ਜੈਸੇ ਸੰਤ ਜਨ ਨਾਹਿੰ ਕਰਤ ਪਾਨੰ।
ਸੁਰਾ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਨਿਤਿ ਗੰਗਜਲ ਮਾਨਿਯੇ ਸੁਰਸਰਿ ਮਿਲਤ ਨਹਿੰ ਹੋਤ ਆਨੰ ॥੧ ॥
ਤਰ ਤਾਰਿ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰ ਮਾਨਿਯੇ ਜੈਸੇ ਕਾਗਰਾ ਕਰਤ ਬਿਚਾਰੰ।
ਭਗਵਤ ਭਗਵੰਤ ਜਬ ਊਪਰੇ ਲਿਖਿਯੇ ਤਬ ਪੂਜਿਏ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰੰ ॥੨ ॥
ਅਨੇਕ ਅਧਮ ਜਿਬ ਨਾਮ ਸੁਨਿ ਊਧਰੇ ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਭਯੇ ਪਰਸਿ ਸਾਰੰ।
ਭਨਤ ਰਵਿਦਾਸ ਰਰੰਕਾਰ ਗੁਨਗਾਬੰਤ ਸੰਤ ਸਾਧੂ ਭਏ ਸਹਜ ਪਾਰੰ ॥੩ ॥

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਫੈਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਐਸੀ ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਵਿਖਿਆਤ ਚਮਾਰੰ ॥
ਹਿਰਦੇ ਰਾਮ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਨ ਸਾਰੰ ॥ ਟੇਕ ॥

ਮੇਰੀ ਐਸੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ ਚਮਾਰ ਜਾਤ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਵਸਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸੁਰਸਰਿ ਜਲ ਲੀਯਾ ਕ੍ਰਿਤ ਬਾਰੁਨੀ ਰੇ, ਜੈਸੇ ਸੰਤ ਜਨ ਨਾਹਿੰ ਕਰਤ ਪਾਨੰ।

ਜੇਕਰ ਗੰਗਾ ਦਾ ਜਲ ਲਿਆ ਕੇ ਉਸਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਬਣਾ ਲਈ ਜਾਵੇ ਤਦ ਵੀ ਸੰਤ ਜਨ ਉਸਨੂੰ ਪੀਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗੰਗਾ ਦਾ ਜਲ ਆਪਣੇ ਚਲਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਕੇ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਜੀਵ ਉੱਚੀ ਕੁਲ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜੱਪਦਾ, ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਸੁਰਾ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਨਿਤਿ ਗੰਗਜਲ ਮਾਨਿਯੇ
ਸੁਰਸਰਿ ਮਿਲਤ ਨਹਿੰ ਹੋਤ ਆਨੰ ॥੧ ॥

ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਅਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਰਾਬ ਜਾਂ ਹੋਰ ਨਦੀਆਂ-ਨਾਲਿਆਂ ਦਾ ਪਾਣੀ, ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਬਲਕਿ ਗੰਗਾ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅਗਿਆਨੀ ਲੋਕ ਜਾਤ ਕਰਕੇ ਸ਼ੂਦਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਤਰ ਤਾਰਿ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰ ਮਾਨਿਯੇ ਜੈਸੇ ਕਾਗਰਾ ਕਰਤ ਬਿਚਾਰੰ।

ਜਿਵੇਂ ਤਾੜ ਦਾ ਰੁੱਖ ਅਪਵਿੱਤਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਨਸ਼ੇ ਵਰਗਾ ਜਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਾੜ ਦੇ ਰੁੱਖ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਪਵਿੱਤਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ।

ਭਗਵਤ ਭਗਵੰਤ ਜਬ ਊਪਰੇ ਲਿਖਿਯੇ ਤਬ ਪੂਜਿਏ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰੰ ॥੨ ॥

ਪੰਤੂ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿਫ਼ਤ ਸਲਾਹ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਪੂਜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹਨਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਰਕੇ ਨੀਚ ਸਮਝਦੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਪੂਜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅਨੇਕ ਅਧਮ ਜਿਬ ਨਾਮ ਸੁਨਿ ਊਧਰੇ ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਭਯੇ ਪਰਸਿ ਸਾਰੰ।

ਅਨੇਕਾਂ ਜੀਵ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮ ਕਰਕੇ ਲੋਕ ਛੋਟੀ ਜਾਤੀ ਦੇ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਉਹ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪਾਵਨ ਨਾਮ ਜੱਪਕੇ ਕੇ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਏ।

ਭਨਤ ਰਵਿਦਾਸ ਰਰੰਕਾਰ ਗੁਨ ਗਾਬੰਤ ਸੰਤ ਸਾਧੂ ਭਏ ਸਹਜ ਪਾਰੰ ॥੩ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰੰਗ-ਰੂਪ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾ ਕੇ ਸੰਤ ਜਨ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਬਦ 113

ਪਾਰ ਗਯਾ ਚਾਹੇ ਸਭ ਕੋਈ ਦੋਹੁ ਉਰਵਾਰ ਪਾਰ ਨਹਿ ਹੋਈ ॥੧ ॥ਟੇਕ ॥

ਪਾਰ ਕਹੈ ਉਰਵਾਰ ਸੋ ਪਾਰਾ ਬਿਨ ਪਦ ਪਰਚੇ ਭ੍ਰਮੈ ਗੰਵਾਰਾ ॥੧ ॥

ਪਾਰ ਪਰਮਪਦ ਮਾਂਝਿ ਮੁਰਾਰੀ ਤਾ ਮੈਂ ਆਪ ਰਮੈਂ ਬਨਵਾਰੀ ॥੨ ॥

ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਬਸੈ ਸਭ ਠਾਂਈ ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਮਿਲੈ ਸੁੱਖ ਸਾਂਈ ॥੩ ॥

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰ ਜੀਵ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪਰਮ ਤੱਤ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਜਾਣੇ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਪਰਮ-ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਹੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ-ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪਾਰ ਗਯਾ ਚਾਹੇ ਸਭ ਕੋਈ ਦੋਹੁ ਉਰਵਾਰ ਪਾਰ ਨਹਿ ਹੋਈ ॥੧ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹਰ ਜੀਵ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਦਾ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਭਾਵ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਪਾਰ ਕਹੈ ਉਰਵਾਰ ਸੋ ਪਾਰਾ ਬਿਨ ਪਦ ਪਰਚੇ ਭ੍ਰਮੈ ਗੰਵਾਰਾ ॥੧ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਣ ਨੂੰ ਹੀ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਪਰਮ-ਤੱਤ ਨੂੰ ਜਾਣੇ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਗਵਾਰ ਪੁਰਸ਼ ਭਰਮ ਵਿਚ ਹੀ ਫਸਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਪਾਰ ਪਰਮਪਦ ਮਾਂਝਿ ਮੁਰਾਰੀ ਤਾ ਮੈਂ ਆਪ ਰਮੈਂ ਬਨਵਾਰੀ ॥੨ ॥

ਪਰਮ-ਪਦ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੀ ਭਵ-ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਰਚਣਹਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਬਸੈ ਸਭ ਠਾਂਈ ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਮਿਲੈ ਸੁੱਖ ਸਾਂਈ ॥੩ ॥

ਪਰਮ-ਪਦ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਭੂ ਸਭ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਭਾਵ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਣ-ਕਣ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਮਾਲਕ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੀ ਪਰਮ-ਸੁੱਖ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 114

ਸਤਿਗੁਰ ਹਮਹੁ ਲਖਾਈ ਬਾਟ ॥
ਜਨਮ ਪਾਛਲੇ ਪਾਪ ਨਸਾਨੇ, ਮਿਟੋਗੋ ਸਭੁ ਸੰਤਾਪ ।ਟੇਕ ॥
ਬਾਹਰ ਖੋਜਤ ਜਨਮ ਗੰਵਾਏ, ਉਨਮਨਿ ਧਿਆਨ ਰਹੇ ਘਟ ਆਪ ॥
ਸ਼ਬਦਅਨਾਹਦ ਬਾਜਤ ਘਟ ਮਹਿੰ, ਅਗਮ ਗਿਆਨ ਭੌ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ।।੧ ॥
ਧਨ ਦਾਰਾ ਮਹਿੰ ਰਹਿਓ ਮਗਨ ਨਿਤ, ਗੁਣਿਓ ਨ ਮਿਚੁ ਕੌ ਚਾਪ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਗੁਰ ਰਾਹ ਦਿਖਾਵੈ, ਝ੍ਰਿਛਾ ਬੁਝਿ ਮਿਟਿ ਮਨ ਸੰਤਾਪ ।।੨ ॥

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰ ਹਮਹੁ ਲਖਾਈ ਬਾਟ ॥
ਜਨਮ ਪਾਛਲੇ ਪਾਪ ਨਸਾਨੇ, ਮਿਟੋਗੋ ਸਭੁ ਸੰਤਾਪ ।ਟੇਕ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਭਵਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋਣ ਲਈ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ 'ਤੇ ਚੱਲਕੇ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਅਤੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਬਾਹਰ ਖੋਜਤ ਜਨਮ ਗੰਵਾਏ, ਉਨਮਨਿ ਧਿਆਨ ਰਹੇ ਘਟ ਆਪ ॥

ਜੀਵ ਬਾਹਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਲੱਭਦਾ ਹੋਇਆ ਜਨਮ ਗਵਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ, ਧਿਆਨ ਲਗਾ ਕੇ, ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦਅਨਾਹਦ ਬਾਜਤ ਘਟ ਮਹਿੰ, ਅਗਮ ਗਿਆਨ ਭੌ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ।।੧ ॥

ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਇਕ ਰਸ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੂੰਜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਅਗਮ (ਗਮ ਤੋਂ ਰਹਿਤ) ਗਿਆਨ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਧਨ ਦਾਰਾ ਮਹਿੰ ਰਹਿਓ ਮਗਨ ਨਿਤ, ਗੁਣਿਓ ਨ ਮਿਚੁ ਕੌ ਚਾਪ ॥

ਧਨ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ ਵਿਚ ਜੀਵ ਨਿੱਤਾਪ੍ਰਤੀ ਮਗਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੌਤ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਗੁਰ ਰਾਹ ਦਿਖਾਵੈ, ਝ੍ਰਿਛਾ ਬੁਝਿ ਮਿਟਿ ਮਨ ਸੰਤਾਪ ।।੨ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਰਾਹ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਜੀਵ

ਦੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਾਂ ਮੁਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਤਾਪ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 115

ਬਾਪੁਰੋ ਸਤ ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੈ ਰੇ।
ਗਿਆਨ ਬਿਚਾਰ ਚਰਨ ਚਿਤ ਲਾਵੈ ਹਰਿ ਕੀ ਸਰਨਿ ਰਹੈ ਰੇ ॥ ਟੇਕ ॥
ਪਾਤੀ ਤੋੜੇ ਪੂਜਿ ਰਚਾਵੇ ਤਾਰਨ ਤਿਰਨ ਕਹੈ ਰੇ।
ਮੂਰਤਿ ਮਾਹਿੰ ਬਸੈ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਤੌ ਪਾਨੀ ਮਾਹਿੰ ਤਿਰੈ ਰੇ ॥੧ ॥
ਤ੍ਰਿਬਿਧ ਸੰਸਾਰ ਕਵਨ ਬਿਧਿ ਤਿਰਬੌ ਜੇ ਦ੍ਰਿੜ ਨਾਵ ਨ ਗਹੇ ਰੇ।
ਨਾਮ ਛਾਡਿਜੇ ਡਾਂਡੇ ਬੈਸੇ ਤੌ ਦੂਨਾ ਦੁਖ ਸਹੇ ਰੇ ॥ ੨ ॥
ਗੁਰੁ ਕੋ ਸਬਦ ਅਰੁ ਸੁਰਤਿ ਕੁਦਾਲੀ ਖੋਦਤ ਕੋਈ ਲਹੈ ਰੇ ॥
ਰਾਮ ਕਹਹੁ ਕੈ ਬਾਟੈ ਨ ਆਯੋ ਸੋ ਨੇਕੁ ਲਬਹੈ ਰੇ ॥੩ ॥
ਝੂਠੀ ਮਾਯਾ ਜਗ ਡਹਕਾਯਾ ਤੌ ਤਿਨ ਤਾਪ ਦਹੈ ਰੇ।
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਰਾਮ ਜਪ ਰਸਨਾ ਮਾਯਾ ਕਾਹੂ ਕੇ ਸੰਗ ਨ ਰਹੈ ਰੇ ॥੪ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੀ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਪਰਮ ਆਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਬਾਪੁਰੋ ਸਤ ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੈ ਰੇ।
ਗਿਆਨ ਬਿਚਾਰ ਚਰਨ ਚਿਤ ਲਾਵੈ ਹਰਿ ਕੀ ਸਰਨਿ ਰਹੈ ਰੇ ॥ ਟੇਕ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਸਤਿ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਮਨ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪਾਤੀ ਤੋੜੇ ਪੂਜਿ ਰਚਾਵੇ ਤਾਰਨ ਤਿਰਨ ਕਹੈ ਰੇ।
ਮੂਰਤਿ ਮਾਹਿੰ ਬਸੈ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਤੌ ਪਾਨੀ ਮਾਹਿੰ ਤਿਰੈ ਰੇ ॥੧ ॥

ਸੱਚੇ ਪ੍ਰੇਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਫੁੱਲ ਪੱਤੇ ਤੋੜਕੇ ਮੂਰਤੀ ਅੱਗੇ ਪੂਜਾ ਵਜੋਂ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਲਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮੂਰਤੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਵਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਤਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਤ੍ਰਿਬਿਧ ਸੰਸਾਰ ਕਵਨ ਬਿਧਿ ਤਿਰਬੌ ਜੇ ਦ੍ਰਿੜ ਨਾਵ ਨ ਗਹੇ ਰੇ।
ਨਾਮ ਛਾਡਿਜੇ ਡਾਂਡੇ ਬੈਸੇ ਤੌ ਦੂਨਾ ਦੁਖ ਸਹੇ ਰੇ ॥ ੨ ॥

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਭਵ-ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋਣ ਲਈ

ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਮ ਦੀ ਮਜਬੂਤ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ ਉਦੋਂ ਤਕ ਸਤ–ਰਜ–ਤਮ ਤਿੰਨੇ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਤਰ ਸਕੇਗਾ ? ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਜਬੂਤ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਰੂਪੀ ਡੰਡੇ ਭਾਵ ਚੱਪੂ ਨੂੰ ਫੜੇਗਾ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕਸ਼ਟ ਸਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਗੁਰੁ ਕੋ ਸਬਦ ਅਰੁ ਸੁਰਤਿ ਕੁਦਾਲੀ ਖੋਦਤ ਕੋਈ ਲਹੈ ਰੇ ॥
ਰਾਮ ਕਹਹੁ ਕੈ ਬਾਟੈ ਨ ਆਯੋ ਸੋ ਨੇਕੁ ਲਬਹੈ ਰੇ ॥੩ ॥

ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਐਸਾ ਜੀਵ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਸੁਰਤ ਰੂਪੀ ਕੁਦਾਲੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ–ਸੁਰਤ ਦਾ ਮੇਲ ਕਰਕੇ ਪਰਮ–ਆਨੰਦ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਪ੍ਰਭੂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੰਡ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਜੋ ਨੇਕ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਖੋਜਦਾ ਹੈ ਉਹ ਮਾਲਿਕ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਝੂਠੀ ਮਾਯਾ ਜਗ ਡਹਕਾਯਾ ਤੌ ਤਿਨ ਤਾਪ ਦਹੈ ਰੇ।
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਰਾਮ ਜਪ ਰਸਨਾ ਮਾਯਾ ਕਾਹੂ ਕੇ ਸੰਗ ਨ ਰਹੈ ਰੇ ॥੪ ॥

ਝੂਠੀ ਮਾਇਆ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਭਰਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਜੀਵ ਨੂੰ ਤਿੰਨੇ ਦੁੱਖ– ਆਧ, ਵਿਆਧ ਤੇ ਉਪਾਧ ਵਿਆਪ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਹੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੀਵੋ ਆਪਣੀ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪੋ ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਸੱਚੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਹੀ ਲੱਗਾ ਰਹੇ। ਮਾਇਆ ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸੰਗ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ।

ਸ਼ਬਦ 116

ਏਹ ਅੰਦੇਸ ਸੋਚ ਯਿਹ ਮੇਰੇ।
ਨਿਸਿਵਾਸਰ ਗੁਨ ਗਾਊਂ ਤੇਰੇ ॥ ਟੇਕ ॥
ਤੁਮ ਚਿੰਤਤ ਮੇਰੀ ਚਿੰਤਹੁ ਜਾਈ।
ਤੁਮ ਚਿੰਤਾਮਨਿ ਹੋਇ ਕਿ ਨਾਹੀ ॥੧ ॥
ਭਗਤਿ ਹੇਤ ਤੁਮ ਕਹਾ ਕਹਾ ਨਹਿੰ ਕੀਨ੍ਹਾ।
ਹਮਰੀ ਬੇਰ ਭਏ ਬਲਹੀਨਾ ॥੨ ॥
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਦਾਸ ਅਪਰਾਧੀ।
ਜੇਹਿ ਤੁਮ ਦ੍ਰਵੌ ਮੈਂ ਭਗਤਿ ਨ ਸਾਧੀ ॥੩ ॥

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣ ਦੀ ਦਿਨ ਰਾਤ ਚਿੰਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਏਹ ਅੰਦੇਸ ਸੋਚ ਯਿਹ ਮੇਰੇ।
ਨਿਸਿਵਾਸਰ ਗੁਨ ਗਾਊਂ ਤੇਰੇ ॥ ਟੇਕ ॥
ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਤੇ ਸੋਚ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਦਿਨ ਰਾਤ ਆਪ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦਾ ਰਹਾਂ।
ਤੁਮ ਚਿੰਤਤ ਮੇਰੀ ਚਿੰਤਹੁ ਜਾਈ।
ਤੁਮ ਚਿੰਤਾਮਨਿ ਹੋਇ ਕਿ ਨਾਹੀ ॥੧ ॥
ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਆਪ ਦੇ ਪਾਵਨ ਨਾਮ ਚੇਤੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਸਭ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਆਪ ਦਾ ਇਕ ਨਾਮ ਹੀ ਮਨ-ਇਛਿੱਤ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਮਨੀ ਹੈ।
ਭਗਤਿ ਹੇਤ ਤੁਮ ਕਹਾ ਕਹਾ ਨਹਿੰ ਕੀਨ੍ਹਾ।
ਹਮਰੀ ਬੇਰ ਭਏ ਬਲਹੀਨਾ ॥੨ ॥
ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਆਪਣੇ ਭਗਤਾਂ ਲਈ ਕੀ ਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਪਰ ਮੇਰੀ ਵਾਰੀ ਆਪ ਬਲਹੀਨ ਹੋ ਗਏ ਹੋ, ਮੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ?
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਦਾਸ ਅਪਰਾਧੀ।
ਜੇਹਿ ਤੁਮ ਦ੍ਰਵੌ ਮੈਂ ਭਗਤਿ ਨ ਸਾਧੀ ॥੩ ॥
ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਦਾਸ ਅਪਰਾਧੀ ਹੈ, ਜੋ ਆਪ ਦਾ ਦਾਸ ਕਹਾ ਕੇ ਆਪ ਦੀ ਭਗਤੀ ਰੂਪੀ ਸੱਚੀ ਸਾਧਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਸ਼ਬਦ 117

ਬੌਰੀ ਕਰਿਲੈ ਰਾਮ ਸਨੇਹਾ ॥
ਸੰਗ ਸਹੇਲੀ ਵਿਆਹ ਚਲੀ ਸਬ, ਛਾਡਿ ਨੈਹਰਿ ਰਾ ਗੇਹਾ ॥ਟੇਕ ॥
ਖੇਲ ਖਿਲਾਰ ਬਇਸ ਸਭ ਬੀਤੀ, ਮਨ ਚਿਤ ਭਜ ਨ ਪਿਉ ਪਰਤੀਤੀ ॥
ਮੈਂ ਮੈਂ ਜੌਂ ਲੌਂ ਗਰਭ ਬੌਰਾਨੀ, ਤੌਂ ਲੌਂ ਪਿਆਰਾ ਮਨੁ ਨਹਿੰ ਆਨੀ ॥੧ ॥
ਆਪਾ ਮੇਟਿ ਮੈਂ ਮੇਰੀ ਖੋਹੀ, ਗਰਬ ਤਿਆਗੀ ਅਰਪਿਹਿ ਨਿਜ ਦੇਹੀ ॥
ਪਿਉ ਕੌ ਨਾਰੀ ਉਹਿ ਮਨ ਆਈ,
ਜਿਹਿ ਅਭਿ ਅੰਤਰ ਅਵਰੁ ਨਹਿੰ ਕਾਈ ॥੨ ॥
ਜੌਂ ਲੌਂ ਪਿਆਰਾ ਮਨ ਨਹਿੰ ਆਈ, ਕਾ ਸੋਰਹਿ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਬਨਾਈ ॥
ਸੋਈ ਸਤੀ ਰਵਿਦਾਸ ਬਖਾਨੀ, ਤਨ ਮਨ ਸਿਉਂ ਪਿਉ ਰੰਗ ਸਮਾਨੀ ॥੩ ॥
ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਪਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਬੌਰੀ ਕਰਿਲੈ ਰਾਮ ਸਨੇਹਾ ॥
ਸੰਗ ਸਹੇਲੀ ਵਿਆਹ ਚਲੀ ਸਬ, ਛਾਡਿ ਨੈਹਰਿ ਰਾ ਗੇਹਾ ।ਟੇਕ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲੀ ਹੋਈ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਬੌਰੀ ਇਸਤਰੀ ! ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਸਨੇਹ ਕਰ। ਬਾਕੀ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਸਹੇਲੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਗਈਆਂ ਹਨ ਭਾਵ ਵਿਆਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਪਿਤਾ ਦਾ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਚਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਖੇਲ ਖਿਲਾਰ ਬਇਸ ਸਭ ਬੀਤੀ, ਮਨ ਚਿਤ ਭਜ ਨ ਪਿਉ ਪਰਤੀਤੀ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ! ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਬਤੀਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਤੂੰ ਮਨ ਅਤੇ ਚਿਤ ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

ਮੈਂ ਮੈਂ ਜੌ ਲੌਂ ਗਰਭ ਬੌਰਾਨੀ, ਤੌਂ ਲੌਂ ਪਿਆਰਾ ਮਨੁ ਨਹਿੰ ਆਨੀ ॥੧ ॥

ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਇਹ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਹੰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਬਾਵਰੀ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਓਨਾ ਚਿਰ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦੀ।

ਆਪਾ ਮੇਟਿ ਮੈਂ ਮੇਰੀ ਖੋਹੀ, ਗਰਬ ਤਿਆਗੀ ਅਰਪਿਹਿ ਨਿਜ ਦੇਹੀ ॥

ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਆਪ ਮਿਟਾ ਕੇ ਭਾਵ ਮੈਂ ਮੇਰੀ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਆਪਣੀ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਪਿਉ ਕੌ ਨਾਰੀ ਉਹਿ ਮਨ ਆਈ,
ਜਿਹਿ ਅਭਿ ਅੰਤਰ ਅਵਰੁ ਨਹਿੰ ਕਾਈ ।੨ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਉਹੀ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਭਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜੌ ਲੌਂ ਪਿਆਰਾ ਮਨ ਨਹਿੰ ਆਈ, ਕਾ ਸੋਰਹਿ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਬਨਾਈ ॥

ਜੇਕਰ ਇਹ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਪਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਜਿੰਨੇ ਮਰਜ਼ੀ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਕਰ ਲਵੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ।

ਸੋਈ ਸਤੀ ਰਵਿਦਾਸ ਬਖਾਨੀ, ਤਨ ਮਨ ਸਿਉਂ ਪਿਉ ਰੰਗ ਸਮਾਨੀ ।੩ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਿਖਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹੀ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਸਤੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਤਨ-ਮਨ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 118

ਰੇ ਮਨ ਮਾਂਛਲਾ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦੇ, ਤੂੰ ਚਿਤਰ ਬਚਿਤਰ ਬਿਚਾਰ ਰੇ ।
ਜਿਹਿੰ ਗਾਲੇ ਗਲਿਆਹੀਂ ਮਰੀਏ, ਸੋ ਸੰਗ ਦੂਰਿ ਨਿਵਾਰਿ ਰੇ ।ਟੇਕ ॥

ਯਮ ਹੈ ਡਿਗਣਿ ਡੋਰਿ ਹੈ ਕੰਕਣ, ਪਰ ਤਿਯ ਗਾਲੌ ਜਾਣਿ ਰੇ ॥
ਹਵੈ ਰਸ ਲੁਬੁਧ ਰਮੇ ਯੌਂ ਮੂਰਖ, ਮਨ ਪਛਿਤਾਵੈ ਨਿਆਂਣਿ ਰੇ ॥੧ ॥
ਪਾਪ ਗੁਨਿਓ ਛੈ ਧਰਮ ਨਿਬੌਲੀ, ਤੂੰ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਫਲ ਚਾਖਿ ਰੇ ॥
ਪਰਤਿਰਿਆ ਸੰਗ ਭਲੌ ਜੌਂ ਹੋਵੈ, ਤੋ ਰਾਣੌ ਰਾਵਨ ਦੇਖਿ ਰੇ ॥੨ ॥
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਰਤਨ ਫਲ ਕਾਰਨਿ, ਗੋਬਿੰਦ ਕੈ ਗੁਨ ਗਾਇ ਰੇ ।
ਕਾਂਚੌ ਕੁੰਭ ਭਰਿਓ ਜਲ ਜੈਸੇ, ਦਿਨ ਦਿਨ ਘਟਤੌ ਜਾਇ ਰੇ ॥੩ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਮਨ ਰੂਪੀ ਮਛਲੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਰੇ ਮਨ ਮਾਂਛਲਾ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦੇ, ਤੂੰ ਚਿਤਰ ਬਚਿਤਰ ਬਿਚਾਰ ਰੇ ।
ਜਿਹਿ ਗਾਲੇ ਗਲਿਆਹੀਂ ਮਰੀਏ, ਸੋ ਸੰਗ ਦੂਰਿ ਨਿਵਾਰਿ ਰੇ ।ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਮਨ ! ਤੂੰ ਮੱਛੀ ਵਾਂਗ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਾਂਗ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤੂੰ ਇਸਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਝੂਠੇ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਭਾਈ ਤੂੰ ਗਲ਼ ਕੇ ਮਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੰਧਨਾਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਦੂਰ ਕਰ।

ਯਮ ਹੈ ਡਿਗਣਿ ਡੋਰਿ ਹੈ ਕੰਕਣ, ਪਰ ਤਿਯ ਗਾਲੌ ਜਾਣਿ ਰੇ ॥
ਹਵੈ ਰਸ ਲੁਬੁਧ ਰਮੇ ਯੌਂ ਮੂਰਖ, ਮਨ ਪਛਿਤਾਵੈ ਨਿਆਂਣਿ ਰੇ ॥੧ ॥

ਜਮਦੂਤਾਂ ਦਾ ਮੌਤ ਰੂਪੀ ਡਿਗਣੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਰੂਪੀ ਬੰਧਨ (ਕੰਗਣ) ਵਿਚ ਬੱਝਿਆ ਹੈ। ਪਰਾਈ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਸੰਗ ਤੈਨੂੰ ਗਾਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਹੇ ਮੂਰਖ ਪੁਰਸ਼ਾ ਤੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਰਸਾਂ ਕਸਾਂ ਵਿਚ ਲੁਭਾਏਮਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਫਿਰ ਤੈਨੂੰ ਅਨਜਾਣਾ ਵਾਂਗ ਪਛਤਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਪਾਪ ਗੁਨਿਓ ਛੈ ਧਰਮ ਨਿਬੌਲੀ, ਤੂੰ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਫਲ ਚਾਖਿ ਰੇ ॥
ਪਰਤਿਰਿਆ ਸੰਗ ਭਲੌ ਜੌਂ ਹੋਵੈ, ਤੋ ਰਾਣੌ ਰਾਵਨ ਦੇਖਿ ਰੇ ॥੨ ॥

ਪਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਲਈ ਧਰਮ ਕੌੜੀ ਨਿਬੌਲੀ (ਨਿੰਮ ਦੀ ਗੁਠੌਲੀ) ਸਮਾਨ ਹਨ, ਉਸਦਾ ਫਲ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਪਾਪ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿੱਠਾ ਲਗਦਾ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਤੂੰ ਇਸਨੂੰ ਦੇਖ-ਦੇਖ ਕੇ ਚੰਗੇ ਅਤੇ ਬੁਰੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ। ਪਰਾਈ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਸੰਗ ਕਰਕੇ ਜੇ ਭਲਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਰਾਜੇ ਰਾਵਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖ।

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਰਤਨ ਫਲ ਕਾਰਨਿ, ਗੋਬਿੰਦ ਕੈ ਗੁਨ ਗਾਇ ਰੇ ।
ਕਾਂਚੌ ਕੁੰਭ ਭਰਿਓ ਜਲ ਜੈਸੇ, ਦਿਨ ਦਿਨ ਘਟਤੌ ਜਾਇ ਰੇ ॥੩ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਭਾਈ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਅਨਮੋਲਕ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਰਤਨ ਦੇ ਫ਼ਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਉਸਦੇ ਗੁਣ ਗਾ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕੱਚਾ ਘੜਾ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਖੁਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵਨ ਬੇਅਰਥ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 119

ਰਥ ਕੋ ਚਤੁਰ ਚਲਾਵਨਹਾਰੋ।
ਖਿਨ ਹਾਂਕੈ ਖਿਨ ਉਭੋ ਰਾਖੈ ਨਹੀਂ ਆਨ ਕੌ ਸਾਰੋ ॥ ਟੇਕ।।
ਜਬ ਰਥ ਰਹੈ ਸਾਰਥੀ ਥਾਕੈ ਤਬਕੋ ਰਥਹਿ ਚਲਾਵੈ।
ਨਾਦ ਬਿੰਦ ਸਬੈ ਹੀ ਥਾਕੈ ਮਨ ਮੰਗਲ ਨਹਿ ਗਾਵੈ ॥੧ ॥
ਪਾਂਚ ਤਤ ਕੌ ਯਹੁ ਰਥ ਸਾਜਿਓ ਅਰਧੈ ਉਰਧ ਨਿਵਾਸਾ।
ਚਰਨ ਕਮਲ ਲਿਯੋ ਲਾਇ ਰਹਿਓ ਹੈ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ਰਵਿਦਾਸਾ ॥੨ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਰੱਥ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਨ ਰੂਪੀ ਰਥਵਾਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਤਰਫ ਲੱਗਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਲਿਵ ਲਾ ਕੇ ਇਹ ਜੀਵ ਉਸ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਰਥ ਕੋ ਚਤੁਰ ਚਲਾਵਨਹਾਰੋ।
ਖਿਨ ਹਾਂਕੈ ਖਿਨ ਉਭੋ ਰਾਖੈ ਨਹੀਂ ਆਨ ਕੌ ਸਾਰੋ ॥ ਟੇਕ ॥

ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਹੋਏ ਮਾਣਸ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਰੱਥ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮਨ ਰੂਪੀ ਚਾਲਕ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣਾ ਤੇ ਚਤਰ ਹੈ। ਛਿੰਨ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਦੁੜਾਉਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਛਿੰਨ ਵਿਚ ਹੀ ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਇੱਧਰ ਉੱਧਰ ਖੁੰਝਣ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ।

ਜਬ ਰਥ ਰਹੈ ਸਾਰਥੀ ਥਾਕੈ ਤਬਕੋ ਰਥਹਿ ਚਲਾਵੈ।
ਨਾਦ ਬਿੰਦ ਸਬੈ ਹੀ ਥਾਕੈ ਮਨ ਮੰਗਲ ਨਹਿ ਗਾਵੈ ॥੧ ॥

ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਰੱਥ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਾਰਥੀ ਥੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰੱਥ ਨੂੰ ਕੌਣ ਚਲਾਵੇਗਾ। ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਥੱਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਨ ਮੰਗਲਮਈ ਗੀਤ ਨਹੀਂ ਗਾ ਸਕੇਗਾ ਭਾਵ ਇਹ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਪਰਮ-ਆਨੰਦ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਗਾ ਸਕਦਾ।

ਪਾਂਚ ਤਤ ਕੌ ਯਹੁ ਰਥ ਸਾਜਿਓ ਅਰਧੈ ਉਰਧ ਨਿਵਾਸਾ।
ਚਰਨ ਕਮਲ ਲਿਯੋ ਲਾਇ ਰਹਿਓ ਹੈ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ਰਵਿਦਾਸਾ ॥੨ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਅਕਾਸ਼, ਹਵਾ, ਅੱਗ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਰੱਥ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਲੋਕ–ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ–ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਲਿਵ ਲਾ ਕੇ ਆਪ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ।

ਸ਼ਬਦ 120

ਜੋ ਤੁਮ ਤੋਰੋ ਰਾਮ ਮੈ ਨਹਿੰ ਤੋਰੌਂ।
ਤੁਮ ਸੋਂ ਤੋਰਿ ਕਵਨ ਸੌ ਜੋਰੌ ॥ ਟੇਕ ॥
ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਨ ਕਰੌ ਅੰਦੇਸਾ।
ਤੁਮ੍ਹਰੇ ਚਰਨ ਕਮਲ ਕਾ ਭਰੋਸਾ ॥੧ ॥
ਜਹੰ ਜਹੰ ਜਾਉ ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ ਪੂਜਾ।
ਤੁਮ ਸਾ ਦੇਵ ਅਵਰ ਨਹਿੰ ਦੂਜਾ ॥੨ ॥
ਮੈ ਅਪਨੋ ਮਨ ਹਰਿ ਸੋ ਜੋਰਿਓ।
ਹਰਿ ਸੋ ਜੋਰਿ ਸਬਨ ਸੇ ਤੋਰਿਓ ॥੩ ॥
ਸਬ ਪਰ ਹਰਿ ਤੁਮਾਰੀ ਆਸਾ।
ਮਨ ਕ੍ਰਮ ਬਚਨ ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸਾ ॥੪ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਆਡੰਬਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਹਰਿ ਨਾਲ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜੋ ਤੁਮ ਤੋਰੋ ਰਾਮ ਮੈ ਨਹਿੰ ਤੋਰੌਂ।
ਤੁਮ ਸੋਂ ਤੋਰਿ ਕਵਨ ਸੌ ਜੋਰੌ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਮੇਰੀ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਆਪ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਤੋੜੋਗੇ ਵੀ ਪਰ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਤੋੜਾਂਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲੋਂ ਪ੍ਰੀਤੀ ਤੋੜ ਕੇ ਹੋਰ ਕਿਸ ਨਾਲ ਜੋੜਾਂਗਾ ?

ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਨ ਕਰੌ ਅੰਦੇਸਾ।
ਤੁਮ੍ਹਰੇ ਚਰਨ ਕਮਲ ਕਾ ਭਰੋਸਾ ॥੧ ॥

ਤੀਰਥ 'ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਵਰਤ ਰੱਖਣੇ ਇਹਨਾਂ ਬਾਹਰੀ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰਾ ਸੱਚਾ ਭਰੋਸਾ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਕੰਵਲਾਂ ਉੱਪਰ ਹੈ।

ਜਹੰ ਜਹੰ ਜਾਉ ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ ਪੂਜਾ।
ਤੁਮ ਸਾ ਦੇਵ ਅਵਰ ਨਹਿੰ ਦੂਜਾ ॥੨ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੈਂ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਸਿਰਫ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਆਪ ਵਰਗਾ ਮਹਾਨ ਦੇਵ ਕੋਈ ਵੀ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮੈ ਅਪਨੋ ਮਨ ਹਰਿ ਸੋ ਜੋਰਿਓ।
ਹਰਿ ਸੋ ਜੋਰਿ ਸਬਨ ਸੇ ਤੋਰਿਓ ॥੩ ॥

ਹੇ ਹਰਿ ਜੀ ! ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਹੋਰ ਸਭਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਲਿਆ ਹੈ।

ਸਬ ਪਰ ਹਰਿ ਤੁਮਾਰੀ ਆਸਾ।
ਮਨ ਕ੍ਰਮ ਬਚਨ ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸਾ ॥੪ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਹਰਿ ਜੀ ! ਹਰ ਸਮੇਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੈਂ ਮਨ, ਬਚਨ ਅਤੇ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਸ਼ਬਦ 121

ਕੇਹਿ ਬਿਧਿ ਅਬ ਸੁਮਿਰੋ ਰੇ ਅਤਿ ਦੁਲਭ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ॥
ਮੈਂ ਮਹਾਂ ਬਿਸ਼ਈ ਅਧਿਕ ਆਤੁਰ ਕਾਮਨਾ ਕੀ ਝਾਲ।। ਟੇਕ ॥
ਕਹਾਂ ਡਿੰਬ ਬਾਹਰ ਕੀਯੇ ਹਰਿ ਕਨਕ ਕਸੌਟੀ ਹਾਰ ॥
ਬਾਹਰ ਭੀਤਰ ਸਾਖਿ ਤੂੰ ਹੌ ਕੀਓ ਸੁ ਸੌ ਅੰਧਿਆਰ ॥੧ ॥
ਕਹਾਂ ਭਯੋ ਬਹੁਤ ਪਾਖੰਡ ਕੀਯੇ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਪਨੇ ਨ ਜਾਨ ॥
ਜੋ ਦਾਰਾ ਬਿਭਿਚਾਰਨੀ ਮੁਖਿ ਪਤਿਬਰਤਾ ਜਿਯ ਆਨ ॥੨ ॥
ਮੈ ਹਿਰਦੈ ਹਾਰਿ ਬੈਠਯੋਂ ਹਰਿ ਮੋ ਪੈ ਸਰਯੋ ਨਾ ਏਕੋ ਕਾਜ ॥
ਭਾਵ ਭਗਤਿ ਰਵਿਦਾਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਕਰੋ ਮੋਹਿ ਆਜ ॥੩ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਡੰਬਰਾਂ ਨਾਲ ਹਰਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਆਡੰਬਰਾਂ ਤੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਲਈ ਜੀਵ ਨੂੰ ਹਰਿ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕੇਹਿ ਬਿਧਿ ਅਬ ਸੁਮਿਰੋ ਰੇ ਅਤਿ ਦੁਲਭ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ॥
ਮੈਂ ਮਹਾਂ ਬਿਸ਼ਈ ਅਧਿਕ ਆਤੁਰ ਕਾਮਨਾ ਕੀ ਝਾਲ।। ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਹਰਿ ਜੀ ! ਜੀਵ ਕਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਪ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੇ ? ਹੇ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਬਹੁਤ ਕਠਿਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ

ਜੀਵ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋ ਕੇ ਮਹਾ ਵਿਸ਼ਈ ਬਣ ਕੇ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਲਪਟਾਂ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੈ।

ਕਹਾਂ ਡਿੰਭ ਬਾਹਰ ਕੀਯੇ ਹਰਿ ਕਨਕ ਕਸੌਟੀ ਹਾਰ ॥
ਬਾਹਰ ਭੀਤਰ ਸਾਖਿ ਤੂੰ ਹੌ ਕੀਓ ਸੁ ਸੌ ਅੰਧਿਆਰ ॥੧ ॥

ਜੀਵ ਹਰਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਆਡੰਬਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਹਰਿ ਪਾਰਖੂ ਦੀ ਪਰਖ ਤੇ ਉਹ ਜੀਵ ਹੀ ਸੁੱਧ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੋਨੇ ਵਾਂਗ ਸ਼ੁੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਰਿ ਜੀ ਆਪ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਨਣਹਾਰੇ ਸਾਖੀ ਹੋ ਪਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਜੀਵ ਦਾ ਧਿਆਨ ਅਗਿਆਨਤਾ ਰੂਪੀ ਅੰਧਕਾਰ ਵਿਚ ਹੈ।

ਕਹਾ ਭਯੋ ਬਹੁਤ ਪਾਖੰਡ ਕੀਯੇ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਪਨੇ ਨ ਜਾਨ ॥
ਜੋ ਦਾਰਾ ਬਿਭਿਚਾਰਨੀ ਮੁਖਿ ਪਤਿਬਰਤਾ ਜਿਯ ਆਨ ॥੨ ॥

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇਕਰ ਜੀਵ ਨੇ ਬਹੁਤ ਆਡੰਬਰ ਕੀਤੇ ਪਰ ਕਦੇ ਵੀ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਦੁਰਾਚਾਰੀ ਇਸਤਰੀ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਪਤੀਵਰਤਾ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੁਰਸ਼ ਵੱਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਐਸੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਪਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਐਸੀ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਪਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਮੈ ਹਿਰਦੈ ਹਾਰਿ ਬੈਠਯੋਂ ਹਰਿ ਮੋ ਪੈ ਸਰਯੋ ਨਾ ਏਕੋ ਕਾਜ ॥
ਭਾਵ ਭਗਤਿ ਰਵਿਦਾਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਕਰੋ ਮੋਹਿ ਆਜ ॥੩ ॥

ਹੇ ਹਰਿ ਜੀ! ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਬਾਜੀ ਹਾਰ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਇਕ ਵੀ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਹਰਿ ਜੀ! ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੇਮਾ-ਭਗਤੀ ਬਖਸ਼ਿਸ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਹੀ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਕਰੋ ਜੀ।

ਸ਼ਬਦ 122

ਅਬ ਕੈਸੇ ਛੂਟੈ ਨਾਮ ਰਟ ਲਾਗੀ ॥ ਟੇਕ ॥
ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਤੁਮ ਚੰਦਨ ਹਮ ਪਾਨੀ।
ਜਾਕੀ ਅੰਗ ਅੰਗ ਬਾਸ ਸਮਾਨੀ ॥੧ ॥
ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਤੁਮ ਘਨ ਬਨ ਹਮ ਮੋਰਾ।

ਜੈਸੇ ਚਿਤਵਤ ਚੰਦ ਚਕੋਰਾ ॥੨ ॥
ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਤੁਮ ਦੀਪਕ ਹਮ ਬਾਤੀ।
ਜਾ ਕੀ ਜੋਤਿ ਬਰੈ ਦਿਨ ਰਾਤੀ ॥੩ ॥
ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਤੁਮ ਮੋਤੀ ਹਮ ਧਾਗਾ।
ਜੈਸੇ ਸੋਨਹਿੰ ਮਿਲਤ ਸੁਹਾਗਾ ॥੪ ॥
ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਤੁਮ ਸੁਆਮੀ ਹਮ ਦਾਸਾ।
ਐਸੀ ਭਗਤਿ ਕਰੈ ਰਵਿਦਾਸਾ ॥ ੫ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਅਬ ਕੈਸੇ ਛੂਟੈ ਨਾਮ ਰਟ ਲਾਗੀ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮਾ-ਭਗਤੀ ਹੈ ਹੁਣ ਆਪ ਹੀ ਦੱਸੋ ਕਿ ਇਹ ਰਾਮ-ਨਾਮ ਦੀ ਰਟ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਟ ਸਕਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹਟ ਸਕਦੀ।

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਤੁਮ ਚੰਦਨ ਹਮ ਪਾਨੀ।
ਜਾਕੀ ਅੰਗ ਅੰਗ ਬਾਸ ਸਮਾਨੀ ॥੧ ॥

ਹੇ ! ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਆਪ ਚੰਦਨ ਹੋ ਅਤੇ ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਵਾਂਗ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਣੀ ਚੰਦਨ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਚੰਦਨ ਯੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਠੀਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਅੰਗ-ਅੰਗ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਵਸੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੈਂ ਵੀ ਆਪ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ।

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਤੁਮ ਘਨ ਬਨ ਹਮ ਮੋਰਾ।
ਜੈਸੇ ਚਿਤਵਤ ਚੰਦ ਚਕੋਰਾ ॥੨ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਬੱਦਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੋ ਤੇ ਮੈਂ ਜੰਗਲੀ ਮੋਰ ਵਾਂਗ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੱਦਲਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮੋਰ ਆਨੰਦਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਆਨੰਦਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚੰਦ ਤੇ ਚਕੋਰ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਮੇਰੀ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਕੋਰ ਚੰਦਰਮਾ ਵਲ ਨਿਰੰਤਰ ਇਕ ਰਸ ਵੇਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੈਂ ਵੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਤਾਂਘ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਤੁਮ ਦੀਪਕ ਹਮ ਬਾਤੀ।
ਜਾ ਕੀ ਜੋਤਿ ਬਰੈ ਦਿਨ ਰਾਤੀ ॥੩ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੇਰੀ ਆਪ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਦੀਵੇ ਤੇ ਬੱਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ।

ਆਪ ਦੀਵੇ ਵਾਂਗ ਹੋ ਤੇ ਮੈਂ ਦੀਵੇ ਵਿਚ ਜਲਣ ਵਾਲੀ ਬੱਤੀ ਵਾਂਗ ਹਾਂ। ਪਰ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਜੋਤ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕੋਨੇ ਕੋਨੇ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਦਿਨ ਰਾਤ ਜਗ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਤੁਮ ਮੋਤੀ ਹਮ ਧਾਗਾ।
ਜੈਸੇ ਸੋਨਹਿੰ ਮਿਲਤ ਸੁਹਾਗਾ ॥੪ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਮੋਤੀ ਹੋ ਮੈਂ ਧਾਗੇ ਵਾਂਗ ਹਾਂ, ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਆਪ ਨਾਲ ਮੋਤੀ ਤੇ ਧਾਗੇ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਨੇ ਨਾਲ ਸੁਹਾਗੇ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਠੀਕ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ।

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਤੁਮ ਸੁਆਮੀ ਹਮ ਦਾਸਾ।
ਐਸੀ ਭਗਤਿ ਕਰੈ ਰਵਿਦਾਸਾ ॥ ੫ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੋ। ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਦਾਸ ਹਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਐਸੀ ਸੱਚੀ ਭਗਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸ਼ਬਦ 123

ਮਾਧੋ ਭ੍ਰਮ ਕੈਸੇ ਨ ਬਿਲਾਈ ॥
ਤਾਥੈਂ ਦੁਤੀ ਦਰਸੈ ਆਈ ॥ ਟੇਕ ॥
ਕਨਕ ਕੁਟਕ ਸੂਤ ਪਟ ਜੁਦਾ ਰਜੁ ਭੁਅੰਗ ਭ੍ਰਮ ਜੈਸਾ ॥
ਜਲ ਤਰੰਗ ਪਾਹਨ ਪ੍ਰਤਿਮਾ ਜਿਉ, ਬ੍ਰਹਮ ਜੀਵ ਦੁਤਿ ਐਸਾ ॥੧ ॥
ਬਿਮਲ ਏਕ ਰਸ ਉਪਜੈ ਨ ਬਿਨਸੈ, ਉਦੈ ਅਸਤ ਦੋਊ ਨਾਂਹੀ ॥
ਬਿਗਤਾ ਬਿਗਤ ਘਟੈ ਨਹਿੰ ਕਬਹੂੰ, ਬਸਤ ਬਸੈ ਸਭ ਮਾਂਹੀ ॥੨ ॥
ਨਿਸਚਲ ਨਿਰਾਕਾਰ ਅਜ ਅਨੁਪਮ, ਨਿਰਭਯ ਗਤਿ ਗੋਬਿੰਦਾ ॥
ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਅੱਛਰ ਅਤਰਕ, ਨ੍ਰਿਗੁਣ ਅੰਤ ਅਨੰਦਾ ॥੩ ॥
ਸਦਾ ਅਤੀਤ ਗਿਆਨ ਘਨ ਬਰਜਿਤ,ਨਿਰਬਿਕਾਰ ਅਬਿਨਾਸੀ ॥
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਸਹਜ ਸੁੰਨ ਸਤ, ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਨਿਧਿ ਕਾਸੀ ॥੪ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਭਰਮ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਮ–ਪਦ ਨੂੰ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਮਾਧੋ ਭ੍ਰਮ ਕੈਸੇ ਨ ਬਿਲਾਈ ॥
ਤਾਥੈਂ ਦੁਤੀ ਦਰਸੈ ਆਈ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਜੀਵ ਦਾ ਭਰਮ ਕਿਉਂ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦ੍ਵੈਤ ਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਕਨਕ ਕੁਟਕ ਸੂਤ ਪਟ ਜੁਦਾ ਰਜੁ ਭੁਅੰਗ ਭ੍ਰਮ ਜੈਸਾ ॥
ਜਲ ਤਰੰਗ ਪਾਹਨ ਪ੍ਰਤਿਮਾ ਜਿਉ, ਬ੍ਰਹਮ ਜੀਵ ਦੁਤਿ ਐਸਾ ॥੧ ॥

ਜਿਵੇਂ ਭਰਮ ਕਾਰਣ ਸੋਨੇ ਤੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਬਣੇ ਗਹਿਣੇ, ਸੂਤ ਤੇ ਸੂਤ ਦੇ ਬਣੇ ਕੱਪੜੇ ਅਲੱਗ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਗਿਆਨਤਾ ਰੂਪੀ ਭਰਮ ਕਾਰਨ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਰੱਸੀ ਸੱਪ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਭਰਮ ਕਾਰਨ ਹੀ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਤਰੰਗਾਂ, ਪੱਥਰ ਤੋਂ ਪੱਥਰ ਦੀ ਬਣੀ ਮੂਰਤੀ ਅਲੱਗ ਭਾਸਦੀ ਹੈ ਪਰ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸੋਨਾ ਤੇ ਸੋਨੇ ਤੋਂ ਬਣੇ ਗਹਿਣੇ, ਸੂਤ ਤੇ ਸੂਤ ਤੋ ਬਣੇ ਕੱਪੜੇ ਇਕ ਹੀ ਹਨ। ਰੱਸੀ ਸੱਪ ਨਹੀਂ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਰੱਸੀ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਤਰੰਗ ਪਾਣੀ ਹੀ ਹੈ। ਪੱਥਰ ਤੇ ਪੱਥਰ ਤੋਂ ਬਣੇ ਠਾਕਰ ਇਕ ਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦ੍ਵੈਤ ਭਾਵ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਭਾਸਦਾ ਹੈ। ਦ੍ਵੈਤ ਰੂਪੀ ਭਰਮ ਦੇ ਨਸ਼ਟ ਹੋਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਹੀ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਿਮਲ ਏਕ ਰਸ ਉਪਜੈ ਨ ਬਿਨਸੈ, ਉਦੈ ਅਸਤ ਦੋਊ ਨਾਂਹੀ ॥
ਬਿਗਤਾ ਬਿਗਤ ਘਟੈ ਨਹਿੰ ਕਬਹੂੰ, ਬਸਤ ਬਸੈ ਸਭ ਮਾਂਹੀ ॥੨ ॥

ਨਿਰਮਲ ਪ੍ਰਭੂ ਨਿਰੰਤਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾ ਜੰਮਦਾ ਹੈ ਨਾ ਮਰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਚੜਦਾ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਅਲੋਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾ ਘਟਦਾ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਸਭ ਜਗ੍ਹਾ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ।

ਨਿਸਚਲ ਨਿਰਾਕਾਰ ਅਜ ਅਨੁਪਮ,ਨਿਰਭਯ ਗਤਿ ਗੋਬਿੰਦਾ ॥
ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਅੱਛਰ ਅਤਰਕ, ਨ੍ਰਿਗੁਣ ਅੰਤ ਅਨੰਦਾ ॥੩ ॥

ਸਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਅਟੱਲ, ਨਿਹਚਲ, ਅਕਾਰ ਰਹਿਤ ਨਿਰੰਕਾਰ, ਅਜਨਮਾ, ਅਨੁਪਮ, ਨਿਰਭੈ ਗੋਬਿੰਦ, ਗਮ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਅਗੋਚਰ ਅਵਿਨਾਸੀ, ਤਰਕ ਰਹਿਤ, ਨਿਰਗੁਣ ਅਤੇ ਆਨੰਦ ਸਰੂਪ ਹੈ।

ਸਦਾ ਅਤੀਤ ਗਿਆਨ ਘਨ ਬਰਜਿਤ, ਨਿਰਬਿਕਾਰ ਅਬਿਨਾਸੀ ॥
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਸਹਜ ਸੁੰਨ ਸਤ, ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਨਿਧਿ ਕਾਸੀ ॥੪ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਬਾਹਰੀ ਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਤੇ ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਸਹਿਜ ਸੁੰਨ ਅਵਸਥਾ ਸਤਿ ਹੈ। ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਰੂਪੀ, ਕਾਸ਼ੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਰੂਪੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਖਜਾਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 124

ਮਨ ਮੇਰੋ ਸਤ ਸਰੂਪ ਬਿਚਾਰੰ ॥
ਆਦਿ ਅੰਤ ਅਨੰਤ ਪਰਮ ਪਦ ਸੰਸਾ ਸਕਲ ਨਿਵਾਰੰ ॥ ਟੇਕ ॥
ਜਸ ਹਰਿ ਕਹੀਏ ਤਸ ਹਰਿ ਨਾਂਹੀ ਹੈ ਅਸ ਜਸ ਕਛੁ ਤੈਸਾ ॥
ਜਾਨਤ ਜਾਨਤ ਜਾਨ ਰਹਯੋ ਮਨ ਮਰਮ ਕਹੋ ਨਿਜ ਕੈਸਾ ॥੧ ॥
ਕਹਿਅਤ ਆਨ ਅਨੁਭਵਤ ਆਨ ਰਸ ਮਿਲੈ ਨ ਬਿਗਰ ਹੋਈ ॥
ਬਾਹਰ ਭੀਤਰ ਪ੍ਰਗਟ ਗੁਪਤ ਘਟ-ਘਟ ਪ੍ਰਤਿ ਅਵਰ ਨ ਕੋਈ ॥੨ ॥
ਆਦਹੁ ਏਕ ਅੰਤ ਫੁੰਨਿ ਸੋਈ ਮਧਯ ਉਪਾਧਿ ਸੁ ਕੈਸੇ ॥
ਅਹੈ ਏਕ ਪੈ ਭ੍ਰਮ ਸੇ ਦੂਜੋ ਕਨਕ ਅਲੰਕ੍ਰਿਤ ਜੈਸੇ ॥੩ ॥
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਰਮ ਪਦ ਕਾ ਜਪ ਤਪ ਬ੍ਰਤ ਪੂਜਾ ॥
ਏਕ ਅਨੇਕ ਅਨੇਕ ਏਕ ਹਰਿ ਕਹੌਂ ਕੌਣ ਬਿਧਿ ਦੂਜਾ ॥੪ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਤਿ-ਸਰੂਪ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਅਧਾਰ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਸਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣ ਨਾਲ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਣ-ਕਣ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮਨ ਮੇਰੋ ਸਤ ਸਰੂਪ ਬਿਚਾਰੰ ॥
ਆਦਿ ਅੰਤ ਅਨੰਤ ਪਰਮ ਪਦ ਸੰਸਾ ਸਕਲ ਨਿਵਾਰੰ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਨ, ਤੂੰ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਬੇਅੰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮ-ਪਦ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਦੇ ਸਭ ਭਰਮ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜਸ ਹਰਿ ਕਹੀਏ ਤਸ ਹਰਿ ਨਾਂਹੀ ਹੈ ਅਸ ਜਸ ਕਛੁ ਤੈਸਾ ॥
ਜਾਨਤ ਜਾਨਤ ਜਾਨ ਰਹਯੋ ਮਨ ਮਰਮ ਕਹੋ ਨਿਜ ਕੈਸਾ ॥੧ ॥

ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕ ਹਰਿ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਹਰਿ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ-ਜਾਣਦੇ ਰਹਿ ਗਏ ਪਰ ਉਸਦੇ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕੇ।

ਕਹਿਅਤ ਆਨ ਅਨੁਭਵਤ ਆਨ ਰਸ ਮਿਲੈ ਨ ਬਿਗਰ ਹੋਈ ॥
ਬਾਹਰ ਭੀਤਰ ਪ੍ਰਗਟ ਗੁਪਤ ਘਟ-ਘਟ ਪ੍ਰਤਿ ਅਵਰ ਨ ਕੋਈ ॥੨ ॥

ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਬਾਰੇ ਕਹਿੰਦਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ ਪਰ ਉਸਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ। ਜਿਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਉਹ ਜੀਵ

ਉਸ ਹਰਿ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਦੁਬਾਰਾ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਭਾਵ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਣ ਕਣ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਗਟ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਅੰਦਰ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਆਦਹੁ ਏਕ ਅੰਤ ਫੁੰਨਿ ਸੋਈ ਮਧਯ ਉਪਾਧਿ ਸੁ ਕੈਸੇ ॥
ਅਹੈ ਏਕ ਪੈ ਭ੍ਰਮ ਸੇ ਦੂਜੋ ਕਨਕ ਅਲੰਕ੍ਰਿਤ ਜੈਸੇ ॥੩ ॥

ਹਰਿ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਆਦਿ ਵਿਚ ਵੀ ਇਕ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਵੀ ਰਹੇਗਾ। ਹਰਿ ਕੇਵਲ ਇਕ ਹੈ ਭਰਮ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੱਖ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਭਰਮ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਸੋਨੇ ਤੇ ਸੋਨੇ ਤੋਂ ਬਣੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਪਰ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਉਹ ਸੋਨਾ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੀਵ ਭਰਮ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੈ, ਪਰ ਭਰਮ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਰਮ ਪਦ ਕਾ ਜਪ ਤਪ ਬ੍ਰਤ ਪੂਜਾ ॥
ਏਕ ਅਨੇਕ ਅਨੇਕ ਏਕ ਹਰਿ ਕਹੌ ਕੌਣ ਬਿਧਿ ਦੂਜਾ ॥੪ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਜੀਵ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਹਰਿ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਜੀਵ ਪਰਮ ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਜੀਵ ਨੂੰ ਜਪ, ਤਪ, ਬ੍ਰਤ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਪ੍ਰਭੂ ਇਕ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਕੀਮਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 125

ਥੋਥੋ ਜਨਿ ਸੋਈ ਪਛੋਰੋ ਰੇ ਕੋਈ।
ਪਛੋਰੋ ਜਾ ਮੇ ਨਿਜ ਕਨ ਹੋਈ ॥ ਟੇਕ ॥
ਥੋਥੀ ਕਾਯਾ ਥੋਥੀ ਮਾਯਾ।
ਥੋਥਾ ਹਰਿ ਬਿਨ ਜਨਮ ਗੰਵਾਯਾ ॥੧ ॥
ਥੋਥਾ ਪੰਡਿਤ ਥੋਥੀ ਬਾਨੀ।
ਥੋਥੀ ਹਰਿ ਬਿਨ ਸਬੈ ਕਹਾਨੀ ॥੨ ॥
ਥੋਥਾ ਮੰਦਿਰ ਭੋਗ ਬਿਲਾਸਾ।
ਥੋਥੀ ਆਨ ਦੇਵ ਕੀ ਆਸਾ ॥੩ ॥
ਸਾਚਾ ਸੁਮਿਰਨ ਨਾਮ ਬਿਸਾਸਾ।
ਮਨ ਬਚ ਕਰਮ ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸਾ ।।੪ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਹਰਿ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਝੂਠਾ ਹੈ।

ਥੋਥੋ ਜਨਿ ਸੋਈ ਪਛੋਰੋ ਰੇ ਕੋਈ।
ਪਛੋਰੋ ਜਾ ਮੇ ਨਿਜ ਕਨ ਹੋਈ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਭਾਈ ! ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮ ਸਤਿ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਜਾਣ ਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾ ਭੁਲਾਵੋ। ਉਸ ਹਰਿ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਭੁਲਾਉਣਾ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਸਦੀਵੀ ਸੁੱਖ ਦੇ ਕਣ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਮਾਏ ਹੋਏ ਹਨ।

ਥੋਥੀ ਕਾਯਾ ਥੋਥੀ ਮਾਯਾ।
ਥੋਥਾ ਹਰਿ ਬਿਨ ਜਨਮ ਗੰਵਾਯਾ ॥੧ ॥

ਹਰਿ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਸਰੀਰ ਵੀ ਝੂਠਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮਾਇਆ ਵੀ ਝੂਠੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਝੂਠਾ ਜਨਮ ਗੁਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਥੋਥਾ ਪੰਡਿਤ ਥੋਥੀ ਬਾਨੀ।
ਥੋਥੀ ਹਰਿ ਬਿਨ ਸਬੈ ਕਹਾਨੀ ॥੨ ॥

ਹਰਿ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੰਡਤ ਵੀ ਝੂਠਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਡਿਤ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਝੂਠੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਹੀ ਝੂਠੀਆਂ ਹਨ।

ਥੋਥਾ ਮੰਦਿਰ ਭੋਗ ਬਿਲਾਸਾ।
ਥੋਥੀ ਆਨ ਦੇਵ ਕੀ ਆਸਾ ॥੩ ॥

ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਬਤੀਤ ਕਰਨਾ ਸਭ ਝੂਠਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਣੀ ਝੂਠੀ ਹੈ।

ਸਾਚਾ ਸੁਮਿਰਨ ਨਾਮ ਬਿਸਾਸਾ।
ਮਨ ਬਚ ਕਰਮ ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸਾ ।।੪ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸੱਚਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਸੱਚਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਹੇ ਭਾਈ ! ਮਨ, ਬਚਨ ਅਤੇ ਕਰਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ।

ਸ਼ਬਦ 126

ਮਾਧੋ ! ਮੋਹਿ ਏਕੁ ਸਹਾਰੋ ਤੋਰਾ ।ਟੇਕ ॥
ਤੁਮਹਿ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੋ, ਹੌਂ ਮਸਕੀਨ ਅਤਿ ਭੋਰਾ ॥
ਤੁਮ ਜਉ ਤਜੋ ਕਵਨ ਮੋਹਿ ਰਾਖੇ, ਸਹਿਹੈ ਕੋਨੁ ਨਿਹੋਰਾ ॥੧ ॥

ਬਾਹਾਡੰਬਰ ਹੌਂ ਕਬਹੁੰ ਨ ਜਾਨਿਓ, ਤੁਮ ਚਰਨਨ ਚਿਤ ਮੋਰਾ ॥
ਅਗੁਨ ਸਗੁਨ ਦੌ ਸਮਕਰਿ ਆਨਿਓ, ਚਹੁੰ ਦਿਸ ਦਰਸਨ ਤੋਰਾ ॥੨ ॥
ਪਾਰਸ ਮਨਿ ਮੁਹਿ ਰਤੁ ਨਹਿੰ, ਜਗ ਜੰਜਾਰ ਨ ਥੋਰਾ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਤਜਿ ਸਭ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਇਕੁ ਰਾਮ ਚਰਨ ਚਿਤ ਮੋਰਾ ॥੩ ॥

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮਾਧੋ ! ਮੋਹਿ ਏਕੁ ਸਹਾਰੋ ਤੋਰਾ ॥ਟੇਕ ॥
ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਸਹਾਰਾ ਹੈ।
ਤੁਮਹਿ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੋ, ਹੌਂ ਮਸਕੀਨ ਅਤਿ ਭੋਰਾ ॥
ਤੁਮ ਜਉ ਤਜੋ ਕਵਨ ਮੋਹਿ ਰਾਖੇ, ਸਹਿਹੈ ਕੋਨੁ ਨਿਹੋਰਾ ॥੧ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਹੋ, ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਦਾ ਭੌਰਾ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ, ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਕੌਣ ਰੱਖੇਗਾ ? ਆਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਗਿਲਾ-ਸ਼ਿਕਵਾ ਕਿਸ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਾਂਗਾ ?

ਬਾਹਾਡੰਬਰ ਹੌਂ ਕਬਹੁੰ ਨ ਜਾਨਿਓ, ਤੁਮ ਚਰਨਨ ਚਿਤ ਮੋਰਾ ॥
ਅਗੁਨ ਸਗੁਨ ਦੌ ਸਮਕਰਿ ਆਨਿਓ, ਚਹੁੰ ਦਿਸ ਦਰਸਨ ਤੋਰਾ ॥੨ ॥

ਮੈਂ ਬਾਹਰੀ ਆਡੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਮੇਰਾ ਚਿੱਤ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਕੰਵਲਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਮੇਰੇ ਔਗੁਣਾਂ ਤੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਸਮ ਕਰਕੇ ਦੇਖਿਓ, ਮੈਂ ਚਾਰੇ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵ ਹਰ ਪਾਸੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ-ਦੀਦਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਪਾਰਸ ਮਨਿ ਮੁਹਿ ਰਤੁ ਨਹਿੰ, ਜਗ ਜੰਜਾਰ ਨ ਥੋਰਾ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਤਜਿ ਸਭ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ,ਇਕੁ ਰਾਮ ਚਰਨ ਚਿਤ ਮੋਰਾ ॥੩ ॥

ਪਾਰਸ ਮਨੀ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਰਤਾ ਭਰ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੰਜਾਲ ਮੈਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਜੰਜਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਅੱਗੇ ਝੂਠੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨਕੰਵਲਾਂ ਨਾਲ ਚਿੱਤ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਰਾਗ ਟੋਡੀ

ਸ਼ਬਦ 127

ਪਾਵਨ ਜਸ ਮਾਧੋ ਤੋਰਾ ਤੁਮ ਦਾਰੁਨ ਅਘਮੋਚਨ ਮੋਰਾ ॥ ਟੇਕ ॥
ਕੀਰਤਿ ਤੇਰੀ ਪਾਪ ਬਿਨਾਸੇ ਲੋਕ ਬੇਦ ਯੋਂ ਗਾਵੈ।
ਜੌਂ ਹਮ ਪਾਪ ਕਰਤ ਨਹਿੰ ਭੂਧਰ ਤੋਂ ਤੂੰ ਕਹਾ ਨਸਾਵੈ ॥੧ ॥
ਜਬ ਲਗ ਅੰਗ ਪੰਕ ਨਹਿੰ ਪਰਸੈ ਤੋਂ ਜਲ ਕਹਾ ਪਖਾਲੈ।
ਮਨ ਮਲੀਨ ਵਿਸ਼ਿਆ ਰਸ ਲੰਪਟ ਤੋਂ ਹਰਿ ਨਾਮ ਸੰਭਾਲੈ ॥੨ ॥
ਜੋ ਹਮ ਬਿਮਲ ਹਿਰਦੈ ਚਿਤ ਅੰਤਰਿ ਦੋਸ ਕੌਨ ਪਰ ਧਰਿਹੌਂ।
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਪ੍ਰਭੂ ਤੁਮ ਦਯਾਲ ਹੌ ਅਬੰਧ ਮੁਕਤਿ ਕਾ ਕਰਿਹੌਂ ॥੩ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਉਸ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਾਵਨ ਜਸ ਮਾਧੋ ਤੋਰਾ ਤੁਮ ਦਾਰੁਨ ਅਘਮੋਚਨ ਮੋਰਾ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਮਾਧੋ ਜੀ ! ਆਪ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਕਠਿਨ ਪਾਪ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ ਹੋ।

ਕੀਰਤਿ ਤੇਰੀ ਪਾਪ ਬਿਨਾਸੇ ਲੋਕ ਬੇਦ ਯੋਂ ਗਾਵੈ।
ਜੌਂ ਹਮ ਪਾਪ ਕਰਤ ਨਹਿੰ ਭੂਧਰ ਤੋਂ ਤੂੰ ਕਹਾ ਨਸਾਵੈ ॥੧ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਆਪ ਦਾ ਜਸ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਾਰਨ ਲੋਕ ਕੇਵਲ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਣਾ ਹੀ ਉੱਤਮ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕ ਵੱਡੇ ਪਾਪ ਨਾ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਆਪ ਕਿਸ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ?

ਜਬ ਲਗ ਅੰਗ ਪੰਕ ਨਹਿੰ ਪਰਸੈ ਤੋਂ ਜਲ ਕਹਾ ਪਖਾਲੈ।
ਮਨ ਮਲੀਨ ਵਿਸ਼ਿਆ ਰਸ ਲੰਪਟ ਤੋਂ ਹਰਿ ਨਾਮ ਸੰਭਾਲੈ ॥੨ ॥

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਪਾਪ ਰੂਪੀ ਚਿੱਕੜ ਨਹੀਂ ਛੂੰਹਦਾ ਤਦ ਤੱਕ ਹਰਿ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਜਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੋਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਤੱਕ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ (ਵਿਖਿਆ) ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਲੁਭਾਇਮਾਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਤੱਕ ਹੀ ਮਨ ਨੂੰ ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਸ਼ੁੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੋ ਹਮ ਬਿਮਲ ਹਿਰਦੈ ਚਿਤ ਅੰਤਰਿ ਦੋਸ ਕੌਨ ਪਰ ਧਰਿਹੌਂ।
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਪ੍ਰਭੂ ਤੁਮ ਦਯਾਲ ਹੌ ਅਬੰਧ ਮੁਕਤਿ ਕਾ ਕਰਿਹੌਂ ॥੩ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਜੇਕਰ ਸਾਡਾ ਹਿਰਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੂਰ ਕਰਦੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਆਪ ਦਿਆਲੂ ਹੋ। ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਬੰਦਨ ਰਹਿਤ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਰਾਗ ਸਾਰੰਗ

ਸ਼ਬਦ 128

ਜਗ ਮੇਂ ਵੇਦ ਬੈਦ ਮਨੀਜੈ।
ਇਨ ਮੇਂ ਅਵਰ ਅਗਮ ਕਛੁ ਔਰੇ ਕਹੌ ਕਵਨ ਪਰਿ ਕੀਜੈ ॥ ਟੇਕ ॥
ਭੌਜਲ ਬਿਆਧਿ ਅਸਾਧਿ ਪ੍ਰਬਲ ਅਤਿ ਪਰਮ ਪੰਥ ਨ ਗਹੀਜੈ ॥੧ ॥
ਪੜੈ ਸੁਣੈ ਕਛੁ ਸਮੁਝਿ ਨ ਪਰਈ ਅਨੁਭੈ ਪਦ ਨ ਲਹੀਜੈ ॥੨ ॥
ਚਖ ਬਿਹੁਨ ਕਤਾਰ ਚਲਤੁ ਹੈਂ ਤਿਨਹੁ ਅੰਸ ਭੁਜ ਦੀਜੈ ॥੩ ॥
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਬਮੇਕ ਤਤ ਬਿਨੁ ਸਬ ਮਿਲਿ ਗਰਤ ਪਰੀਜੈ ॥੪ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਭਵ-ਸਾਗਰ ਵਿੱਚ ਸਭ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਪਰਮ-ਤੱਤ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਗ ਮੇਂ ਵੇਦ ਬੈਦ ਮਨੀਜੈ।
ਇਨ ਮੇਂ ਅਵਰ ਅਗਮ ਕਛੁ ਔਰੇ ਕਹੌ ਕਵਨ ਪਰਿ ਕੀਜੈ ॥ ਟੇਕ ॥

ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਰੋਗਾਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਦਾ ਵੈਦ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੇਦਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਕਥਨ ਰਹਿਤ ਪਰਮ-ਤੱਤ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸ ਉਪਰ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ?

ਭੌਜਲ ਬਿਆਧਿ ਅਸਾਧਿ ਪ੍ਰਬਲ ਅਤਿ ਪਰਮ ਪੰਥ ਨ ਗਹੀਜੈ ॥੧ ॥

ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਭਵ-ਸਾਗਰ ਨਾ ਸਾਧੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਦੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਜੀਵ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਾਰਨ ਸਭ ਰੋਗਾਂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਟਾਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਪਰਮ ਪੰਥ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਪੜੈ ਸੁਣੈ ਕਛੁ ਸਮੁਝਿ ਨ ਪਰਈ ਅਨੁਭੈ ਪਦ ਨ ਲਹੀਜੈ ॥੨ ॥

ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸੁਨਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਜੀਵ ਭੈ-ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਰੂਪੀ ਪਰਮ-ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਚਖ ਬਿਹੁਨ ਕਤਾਰ ਚਲਤੁ ਹੈਂ ਤਿਨਹੁ ਅੰਸ ਭੁਜ ਦੀਜੈ ॥੩ ॥

ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਹੀਣਾ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਕੁਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਜੀਵ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸਹਾਇਕ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ।

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਬਮੇਕ ਤਤ ਬਿਨੁ ਸਬ ਮਿਲਿ ਗਰਤ ਪਰੀਜੈ ॥੪ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੀਵ ਪਰਮ-ਤੱਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਬਦ 129

ਤੁਮ ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਮੋਹਿ ਸਾਂਈ ।ਟੇਕ ॥

ਸਵਾਸ ਸਵਾਸ ਤੁਝ ਨਾਮ ਸੰਭਾਰੂੰ, ਤੁਮਹਿ ਭੇਂਟ ਮਮੁ ਮਨ ਹਰਸਾਈ।

ਤੁਮਹੁ ਦਯਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕਰੁਣਾਨਿਧ ਤੁਮਹਹਿ ਦੀਨਬੰਧ ਰਘੁਰਾਈ ॥1 ॥

ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ ਸਰਨ ਰਹੌਂ ਨਿਸਵਾਸਰ, ਭਰਮਤ ਫਿਰੌਂ ਨ ਹੌਂ ਹਰਿ ਰਾਈ ॥

ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ ਅਨੁਕਮਪ ਮਾਨ ਮਦੁ ਛੂਟੈ, ਰਾਮ ਰਸਾਇਨ ਅਮ੍ਰਿਤੁ ਪਾਈ ।2 ॥

ਏਸੋ ਬਧੁ ਜਾਚਿਹੁੰ ਕਰੁਨਾਮੈਂ, ਤੁਝ ਚਰਨ ਤਜਿ ਕਿਤਹੁ ਨ ਜਾਈ ॥

ਚਰਣ-ਸਰਣ ਰਵਿਦਾਸ ਰਾਬਰੀ, ਅਪਨੋ ਜਾਨ ਲੇਹੁ ਉਰ ਲਾਈ ॥3 ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਵਾਸ ਸਵਾਸ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਤੁਮ ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਮੋਹਿ ਸਾਂਈ ।ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਮਾਲਕ ਜੀ ! ਆਪ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ।

ਸਵਾਸ ਸਵਾਸ ਤੁਝ ਨਾਮ ਸੰਭਾਰੂੰ, ਤੁਮਹਿ ਭੇਂਟ ਮਮੁ ਮਨ ਹਰਸਾਈ।

ਤੁਮਹੁ ਦਯਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕਰੁਣਾਨਿਧ ਤੁਮਹਹਿ ਦੀਨਬੰਧ ਰਘੁਰਾਈ ॥1 ॥

ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਮਨ ਆਨੰਦਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਦਿਆਲੂ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ, ਦਇਆਵਾਨ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਹੋ।

ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ ਸਰਨ ਰਹੌਂ ਨਿਸਵਾਸਰ, ਭਰਮਤ ਫਿਰੌਂ ਨ ਹੌਂ ਹਰਿ ਰਾਈ ॥

ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ ਅਨੁਕਮਪ ਮਾਨ ਮਦੁ ਛੂਟੈ, ਰਾਮ ਰਸਾਇਨ ਅਮ੍ਰਿਤੁ ਪਾਈ ।2 ॥

ਹਰਿ ਜੀ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ਹਰਿ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਭਰਮ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਭਟਕਦਾ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਭ੍ਰਮਦਾ, ਕੇਵਲ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਮੇਰਾ

ਮਾਣ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਏਸੋ ਬਧੁ ਜਾਚਿਹੁੰ ਕਰੁਨਾਮੈਂ, ਤੁਝ ਚਰਨ ਤਜਿ ਕਿਤਹੁ ਨ ਜਾਈ ॥
ਚਰਣ-ਸਰਣ ਰਵਿਦਾਸ ਰਾਬਰੀ, ਅਪਨੋ ਜਾਨ ਲੇਹੁ ਉਰ ਲਾਈ ॥3 ॥

ਹੇ ਦਇਆਵਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਮੈਂ ਕੇਵਲ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਕੰਵਲਾਂ ਦੀ ਹੀ ਜਾਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਮੈਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨ-ਸ਼ਰਨ ਹੋਇਆ ਹਾਂ, ਆਪ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜਾਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਲਗਾ ਲਓ।

ਸ਼ਬਦ 130

ਚਲਿ ਮਨ ਹਰਿ ਚਟਸਾਲ ਪੜ੍ਹਾਊਂ ॥ ਟੇਕ ॥
ਗੁਰ ਕੀ ਸਾਟਿ ਗਿਯਾਨ ਕਾ ਅੱਛਰ ਬਿਸਰੈ ਤੋਂ ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਊਂ ॥੧ ॥
ਪ੍ਰੇਮ ਪਾਟੀ ਸੁਰਤਿ ਲੇਖਨਿ ਕਰਿਹੌਂ ਰਰਾ ਮਮਾ ਲਿਖਿ ਆਂਕ ਦਿਖਾਊਂ ॥੨ ॥
ਯੇਹ ਬਿਧਿ ਮੁਕਤਿ ਭਯੇ ਸਨਕਾਦਿਕ ਰਿਦੈ ਬਿਦਾਰਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਖਾਊਂ ॥੩ ॥
ਕਾਗਦ ਕੰਵਲ ਮਤਿ ਮਸਿ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲ
ਬਿਨ ਰਸਨਾ ਨਿਸ ਦਿਨ ਗੁਣ ਗਾਊਂ ॥੪ ॥
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਰਾਮ ਜਪਿ ਭਾਈ ਸੰਤ ਸਾਖਿ ਦੇ ਬਹੁਰਿ ਨ ਆਊਂ ॥੫ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਹਰਿ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਦੀ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਚਲਿ ਮਨ ਹਰਿ ਚਟਸਾਲ ਪੜ੍ਹਾਊਂ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਚਲ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਹਰਿ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਵਾਲੀ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਵਾਂ।

ਗੁਰ ਕੀ ਸਾਟਿ ਗਿਯਾਨ ਕਾ ਅੱਛਰ ਬਿਸਰੈ ਤੋਂ ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਊਂ ॥ ੧ ॥

ਜਿਸ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ-ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਭਟਕਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਵਾਲੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਰੂਪੀ ਸੋਟੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਅੱਖਰ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਜੇਕਰ ਜੀਵ ਗਿਆਨ ਦਾ ਅੱਖਰ ਭੁੱਲ ਵੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੀ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧੀ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰੇਮ ਪਾਟੀ ਸੁਰਤਿ ਲੇਖਨਿ ਕਰਿਹੌਂ ਰਰਾ ਮਮਾ ਲਿਖਿ ਆਂਕ ਦਿਖਾਊਂ ॥੨ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਇਸ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਫੱਟੀ ਹੈ

ਅਤੇ ਸੁਰਤਿ ਦੀ ਕਲਮ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ 'ਰ' ਅਤੇ 'ਮ' ਸਰਵ-ਵਿਆਪੀ 'ਰਾਮ' ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਕ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਯੇਹ ਬਿਧਿ ਮੁਕਤਿ ਭਯੇ ਸਨਕਾਦਿਕ ਰਿਦੈ ਬਿਦਾਰਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਖਾਊਂ ॥੩॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਕੇ ਅਜਿਹੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ 'ਸਨਕ' ਆਦਿ ਚਾਰੇ ਭਰਾ ਮੁਕਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਕਾਗਦ ਕੰਵਲ ਮਤਿ ਮਸਿ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲ
ਬਿਨ ਰਸਨਾ ਨਿਸ ਦਿਨ ਗੁਣ ਗਾਊਂ ॥੪॥

ਹਿਰਦੇ ਰੂਪ ਕਮਲ ਨੂੰ ਕਾਗਜ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਨਿਰਮਲ ਸਿਆਹੀ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਉਪਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜਿਹਬਾ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੀ ਦਿਨ ਰਾਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਰਾਮ ਜਪਿ ਭਾਈ ਸੰਤ ਸਾਖਿ ਦੇ ਬਹੁਰਿ ਨ ਆਊਂ ॥੫॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਹੇ ਭਾਈ ! ਸੰਤ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਸ਼ਬਦ 131

ਹਰਿ ਸਿਮਰੈ ਸੋਈ ਸੰਤ ਬਿਚਾਰੋ।
ਅਵਰੁ ਜਨਮ ਬੇਕਾਮ ਰਾਮ ਬਿਨ, ਕੋਟਿ ਜਨਮ ਸੌਂ ਉਪਰਿ ਬਾਰੌ ।ਟੇਕ ॥
ਹਰਿ ਪਦ ਵਿਮੁਖ ਕੁਟਿਲ ਮਾਇਆਰਤ, ਰਾਮ ਚਰਣ ਚਿਤਹੁ ਨ ਸਾਨੈ।
ਜਿਨ ਮਨ ਮਾਨੁ ਹਉਮੈਂ ਬਸਹਿ, ਤਿਹ ਜਨ ਸੰਤ ਕਹੌ ਕਿਮ ਮਾਨੈ ॥੧॥
ਕਪਟ ਡੰਭ ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਬੂੜੌ, ਸੰਤ ਜਨਮ ਭੌ ਕਿਲਵਿਸ਼ ਕਾਰੀ।
ਜਿਉਂ ਬਰਿਆ ਰੁਤ ਬੂੰਦ ਉਦਧਿ ਮਹਿੰ ਆਈ, ਮਿਲੈ ਸੋਈ ਜਲ ਖਾਰੌ ॥੨॥
ਤਾ ਪਰਸੰਗਿ ਸੀਪ ਸਵਾਤਿ ਨਛੱਤਰ, ਮੋਤੀ ਨਿਪਜਤ ਨੀਰ ਤੈ ਨਿਆਰੌ।
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਮੋਹ ਮਦ ਤਿਆਗੋ, ਰਾਮ ਚਰਣ ਮਨ ਸੰਤ ਬਿਚਾਰੌ ॥੩॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਹਰਿ ਸਿਮਰੈ ਸੋਈ ਸੰਤ ਬਿਚਾਰੋ।
ਅਵਰੁ ਜਨਮ ਬੇਕਾਮ ਰਾਮ ਬਿਨ, ਕੋਟਿ ਜਨਮ ਸੌਂ ਉਪਰਿ ਬਾਰੌ ।ਟੇਕ ॥

ਜੋ ਸੰਤ ਹਰਿ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਵਿਚਾਰ ਵਾਲੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰਿ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਦਾ ਜਨਮ ਨਿਸਫ਼ਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਰੋੜਾਂ ਜਨਮ ਸੰਤਾਂ ਉੱਪਰ ਵਾਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਹਰਿ ਪਦ ਵਿਮੁਖ ਕੁਟਿਲ ਮਾਇਆਰਤ, ਰਾਮ ਚਰਣ ਚਿਤਹੁ ਨ ਸਾਨੈ।
ਜਿਨ ਮਨ ਮਾਨੁ ਹਉਮੈਂ ਬਸਹਿ, ਤਿਹ ਜਨ ਸੰਤ ਕਹੌ ਕਿਮ ਮਾਨੈ ॥੧ ॥

ਹਰਿ ਦੇ ਸਰਵਉੱਚ ਪਦ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜੀਵ ਹਰਿ ਤੋਂ ਬੇਮੁੱਖ, ਕਾਮੀ, ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨਕੰਵਲਾਂ ਵਿਚ ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦਾ। ਜਿਸ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਮਾਣ ਹੰਕਾਰ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜੀਵ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਕਪਟ ਡੰਭ ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਬੂੜੌ, ਸੰਤ ਜਨਮ ਭੌ ਕਿਲਵਿਸ਼ ਕਾਰੀ।

ਕਪਟ ਕਰਨਾ, ਧੋਖਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨੀ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਪਾਪ ਹਨ। ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜੀਵ ਕਠਿਨ ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਉਂ ਬਰਿਆ ਰੁਤ ਬੂੰਦ ਉਦਧਿ ਮਹਿ ਆਈ, ਮਿਲੈ ਸੋਈ ਜਲ ਖਾਰੌ ॥੨ ॥

ਜਦੋਂ ਵਰਖਾ ਦੀ ਰੁੱਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਪਾਣੀ ਖਾਰੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤਾ ਪਰਸੰਗਿ ਸੀਪ ਸਵਾਤਿ ਨਛੱਤਰ, ਮੋਤੀ ਨਿਪਜਤ ਨੀਰ ਤੈ ਨਿਆਰੌ।

ਜਦੋਂ ਸਵਾਤੀ ਨਛੱਤਰ ਸਮੇਂ ਵਰਖਾ ਦੀ ਬੂੰਦ ਸਿੱਪ ਵਿਚ ਡਿੱਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਮੋਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਮੋਹ ਮਦ ਤਿਆਗੋ, ਰਾਮ ਚਰਣ ਮਨ ਸੰਤ ਬਿਚਾਰੌ ॥੩ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਭਾਈ ! ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਲਗਾ ਭਾਵ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰ।

ਰਾਗ ਜੈਸ੍ਰੀ

ਸ਼ਬਦ 132

ਸਬ ਕੁਛ ਕਰਤ ਨ ਕਹੌਂ ਕੁਛ ਕੈਸੇ।
ਗੁਨ ਨਿਧਿ ਬਹੁਤ ਰਹਤ ਸਮ ਜੈਸੇ ॥ ਟੇਕ ॥
ਦਰਪਨ ਗਗਨ ਅਨੀਲ ਅਲੇਪ ਜਸ।
ਰੰਗ ਜਲਧਿ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਦੇਖਿ ਤਸ ॥੧ ॥
ਸਬ ਆਰੰਭ ਅਕਾਮ ਅਨੇਹਾ।
ਬਿਧੀ ਨਿਖੇਧ ਕਿਯੋ ਅਨੇਕੇਹਾ ॥ ੨ ॥
ਇਹੇ ਪਦ ਕਹਤ ਸੁਨਤ ਨਹੀਂ ਆਵੈ ॥

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਸੁਕ੍ਰਿਤਿ ਕੈ ਪਾਵੈ ॥੩ ॥

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸਬ ਕੁਛ ਕਰਤ ਨ ਕਹੌਂ ਕੁਛ ਕੈਸੇ।
ਗੁਨ ਨਿਧਿ ਬਹੁਤ ਰਹਤ ਸਮ ਜੈਸੇ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਆਪ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ, ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਖਾਨ ਹੋ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ।

ਦਰਪਨ ਗਗਨ ਅਨੀਲ ਅਲੇਪ ਜਸ।
ਗੰਗ ਜਲਧਿ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਦੇਖਿ ਤਸ ॥੧ ॥

ਜਿਵੇਂ ਦਰਪਣ, ਅਕਾਸ਼, ਹਵਾ, ਪਾਣੀ ਨਿਰਲੇਪ ਹਨ ਭਾਵ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿਚ ਜੀਵ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਕਾਸ਼ ਥੱਲੇ ਸਭ ਜੀਵ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ—ਅਕਾਸ਼ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਹਵਾ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਮਾਨ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਦਾ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਗੰਗਾ ਦੇ ਜਲ ਵਿਚ ਜਿਹੋ-ਜਿਹੀ ਪਰਛਾਈ ਹੋਵੇ ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਸਰਵ-ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਬ ਆਰੰਭ ਅਕਾਮ ਅਨੇਹਾ।
ਬਿਧੀ ਨਿਖੇਧ ਕਿਯੋ ਅਨੇਕੇਹਾ ॥ ੨ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਆਰੰਭ-ਕਰਤਾ ਇੱਛਾ ਅਤੇ ਮੋਹ-ਰਹਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਅਨੇਕਾਂ ਵਿਧੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਰੂਪਾਂ 'ਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਅੰਤ ਵਿਚ ਵਾਸਤਵਿਕ ਸੱਚਾਈ ਹੈ।

ਇਹੇ ਪਦ ਕਹਤ ਸੁਨਤ ਨਹੀਂ ਆਵੈ ॥
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਸੁਕ੍ਰਿਤਿ ਕੈ ਪਾਵੈ ॥੩ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਕਹਿਣ ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਜੋ ਉਸਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਭਾਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਐਸਾ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਨਾਲ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਅਡੋਲ-ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਰਾਗ ਕਾਨੜਾ (ਦੋਪਾਦ)

ਸ਼ਬਦ – 133

ਜਾ ਕੈ ਰਾਮ ਜੀ ਧਨੀ ਤਾ ਕੈ ਕਾਹਿ ਕੀ ਕਮੀ ਹੈ ॥
ਮਨਸਾ ਕੋ ਨਾਥ ਮਨੋਰਥ ਪੁਰਬੈ ਸੁਖ ਨਿਧਾਨ ਕੀ ਕਾਹਾ ਗਨੀ ਹੈ ।ਟੇਕ ॥
ਕਵਨ ਕਾਜ ਕਿਰਪਨ ਕੀ ਮਾਯਾ ਕਰਤ ਫਿਰਤ ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਹੈ ॥
ਖਾਈ ਨ ਸਾਕੈ ਖਰਚ ਨਹਿ ਜਾਵੈ ਜਯੋਂ ਭੁਯੰਗ ਸਿਰ ਰਹਤ ਮਨੀ ਹੈ ॥੧ ॥
ਜਾ ਕੀ ਰਾਸਿ ਥਾਵਰ ਨਹਿ ਆਵੈ ਰਾਹਾ ਕੇਤਕੀ ਮੁਕਤ ਅਨੀ ਹੈ ॥
ਰਖਵਾਰੇ ਕੋ ਚਕ੍ਰ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਬਿਘਨ ਨ ਬਿਆਪੈ ਰੋਕ ਛਿਨੀ ਹੈ ॥੨ ॥
ਸਿਵ ਸਨਕਾਦਿਕ ਪਾਰ ਨ ਪਾਵੈ ਮੈਂ ਬਪੁਰੈ ਕੀ ਕੌਨ ਗਿਨੀ ਹੈ ॥
ਜਾ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨਿਰੰਤਰਿ ਹਰਿ ਸੋ ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਤਾਕੀ ਸਦਾ ਬਨੀ ਹੈ ॥੩ ॥

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਜੀਵ ਦੇ ਪਾਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਧਨ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਵੱਡਾ ਧਨੀ ਹਰਿ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ। ਉਹ ਜੀਵ ਦੀਆਂ ਸਭ ਇੱਛਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਉਸਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੀਵ ਨੂੰ ਉਸ ਹਰਿ ਨਾਲ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਜਾ ਕੈ ਰਾਮ ਜੀ ਧਨੀ ਤਾ ਕੈ ਕਾਹਿ ਕੀ ਕਮੀ ਹੈ ॥
ਮਨਸਾ ਕੋ ਨਾਥ ਮਨੋਰਥ ਪੁਰਬੈ ਸੁਖ ਨਿਧਾਨ ਕੀ ਕਾਹਾ ਗਨੀ ਹੈ ।ਟੇਕ ॥

ਜਿਸ ਜੀਵ ਦੇ ਪਾਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਧਨ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਹ ਨਾਥ ਜੀਵ ਦੀਆਂ ਸਭ ਇੱਛਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸੁੱਖਾਂ ਰੂਪੀ ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਕਵਨ ਕਾਜ ਕਿਰਪਨ ਕੀ ਮਾਯਾ ਕਰਤ ਫਿਰਤ ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਹੈ ॥
ਖਾਈ ਨ ਸਾਕੈ ਖਰਚ ਨਹਿ ਜਾਵੈ ਯੋਂ ਭੁਯੰਗ ਸਿਰ ਰਹਤ ਮਨੀ ਹੈ ॥੧ ॥

ਕੰਜੂਸ ਆਦਮੀ ਦੀ ਮਾਇਆ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਦਿਨ ਰਾਤ ਆਪਣੀ–ਆਪਣੀ ਕਹਿ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਸਰਪ ਜਿਵੇਂ ਮਨੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਕੰਜੂਸ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਵਿਚਾਰਾ ਉਸ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਖਰਚ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਸੱਪ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਮਣੀ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਮਣੀ ਦਾ ਕੁਝ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਧਨ ਇਕੱਤਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਜੀਵ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਜਾ ਕੀ ਰਾਸਿ ਥਾਵਰ ਨਹਿ ਆਵੈ ਰਾਹਾ ਕੇਤਕੀ ਮੁਕਤ ਅਨੀ ਹੈ ॥
ਰਖਵਾਰੇ ਕੋ ਚਕ੍ਰ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਬਿਘਨਨ ਬਿਆਪੈ ਰੋਕ ਛਿਨੀ ਹੈ ॥੨ ॥

ਜਿਸਦੀ ਪੂੰਜੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਸ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਗੋ੍ਹ ਆਦਿਕ ਠੱਗ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅਟੱਲ ਪੂੰਜੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੇ। ਪ੍ਰਭੂ ਆਪਣੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਦੀ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ।

ਸਿਵ ਸਨਕਾਦਿਕ ਪਾਰ ਨ ਪਾਵੈ ਮੈਂ ਬਪੁਰੈ ਕੀ ਕੌਨ ਗਿਨੀ ਹੈ ॥
ਜਾ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨਿਰੰਤਰਿ ਹਰਿ ਸੋ ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਤਾਕੀ ਸਦਾ ਬਨੀ ਹੈ ॥੩ ॥

ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਸਨਕਾਦਿਕ ਚਾਰੇ ਭਰਾ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਵਿਚਾਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਜੀਵ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰੀਤ ਹਰਿ ਨਾਲ ਹੈ ਉਸ ਜੀਵ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਨ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 134

ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ਰੇ ਨ ਹੋਈ, ਜਬ ਲਗ ਤਨ ਸੁਧ ਨ ਹੋਇ ॥ ਟੇਕ ॥
ਭਗਤਿ ਨਹੀਂ ਨਾਂਚੈ ਅਰੁ ਗਾਵੈ, ਭਗਤਿ ਨ ਬਹੁ ਤਪ ਕੀਨਹਾ।
ਭਗਤਿ ਨਹੀਂ ਸਵਾਮੀ ਅਰੁ ਸੇਬਗ,
ਜਬ ਲਗ ਪਰਮ ਤੱਤ ਨਹੀਂ ਚੀਨਹਾ ॥੧ ॥
ਭਗਤਿ ਨ ਗਿਆਨ ਜੋਗ ਬੈਰਾਗੈ, ਭਗਤਿ ਨ ਕਹੈ ਕਹਾਵੈਂ।
ਭਗਤਿ ਨ ਸੁਨਿ ਮੰਡਲ ਘਰ ਸੋਧੈ, ਭਗਤਿ ਨ ਕਛੁ ਦਿਖਾਵੈਂ ॥੨ ॥
ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਜਾਇ ਤਹਾਂ ਤਹਾਂ ਬੰਧਨ, ਤ੍ਰਿਵਿਧ ਤਾਪ ਨ ਜਾਈ।
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਤਬੈ ਸਚੁ ਪਾਵੈ, ਆਪਾ ਉਲਟਿ ਸਮਾਈ ॥੩ ॥

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਆਡੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ਰੇ ਨ ਹੋਈ, ਜਬ ਲਗ ਤਨ ਸੁਧ ਨ ਹੋਇ ॥ਟੇਕ ॥

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਰੀਰ ਸ਼ੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਓਦੋਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਭਗਤਿ ਨਹੀਂ ਨਾਂਚੈ ਅਰੁ ਗਾਵੈ, ਭਗਤਿ ਨ ਬਹੁ ਤਪ ਕੀਨਹਾ।
ਭਗਤਿ ਨਹੀਂ ਸਵਾਮੀ ਅਰੁ ਸੇਬਗ,
ਜਬ ਲਗ ਪਰਮ ਤੱਤ ਨਹੀਂ ਚੀਨਹਾ ॥੧ ॥

ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਜੀਵ ਪਰਮਤੱਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਭਾਵੇਂ ਨੱਚੇ, ਭਾਵੇਂ ਗਾਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਬਹੁ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ ਤੱਪ ਕਰੇ ਅਤੇ ਸਵਾਮੀ ਸੇਵਕ ਭਗਤੀ ਕਰੇ, ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਭਗਤਿ ਨ ਗਿਆਨ ਜੋਗ ਬੈਰਾਗੈ, ਭਗਤਿ ਨ ਕਹੈ ਕਹਾਵੈਂ।
ਭਗਤਿ ਨ ਸੁਨਿ ਮੰਡਲ ਘਰ ਸੋਧੈ, ਭਗਤਿੰ ਨ ਕਛੁ ਦਿਖਾਵੈਂ ॥੨ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਗਿਆਨ, ਜੋਗ, ਵੈਰਾਗ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਕਹਾਉਂਦੀ। ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਣੀ ਅਤੇ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਨਾ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਜਾਇ ਤਹਾਂ ਤਹਾਂ ਬੰਧਨ,ਤ੍ਰਿਵਿਧ ਤਾਪ ਨ ਜਾਈ।
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਤਬੈ ਸਚੁ ਪਾਵੈ, ਆਪਾ ਉਲਟਿ ਸਮਾਈ ॥੩ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਉਥੇ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਜੋ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਭ ਬੰਧਨ ਹਨ ਅਤੇ ਜੀਵ ਤਿੰਨਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਤਾਪ (ਆਧਿ, ਬਿਆਧਿ, ਉਪਾਧਿ) ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਵਲੋਂ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਹਟਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਭਗਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 135

ਰੇ ਪਾਇਓ ਰੇ ਰਾਮ ਆਮੀ ਰਸ ॥ ਟੇਕ ॥
ਰਸ ਜਿਨਿ ਮਗਨ ਹ੍ਵੈ ਰਹਿਆ, ਰਰੰਕਾਰ ਰਾਸ਼ੇ ਨਿਤ ਰਸਨਾ।
ਇਹੁ ਰਸ ਪੀਬ ਰਾਮ ਰਸ ਬੂੜੈਂ, ਆਪੁ ਮਗਨ ਰਹਿ ਹ੍ਵੈ ਦਿਨ ਰੈਨਾ ॥੧ ॥
ਲੋਕ ਰਸ ਲਾਗਿ ਵਿਸ਼ੈ ਵਿਸ਼ ਦੇਹੀ, ਭਣੋਂਰਾਮ ਭੌਜਲ ਨਹੀਂ ਬਹਨਾ।
ਅਭਿ ਅੰਤਰ ਭਜੌ ਨਿਜ ਅਵਿਗਤ, ਇਹ ਉਪਾਇ ਅੰਤਿਰ ਭੌ ਤਰਨਾ ॥੨ ॥
ਚਿੰਤਾਮਣਿ ਲਾਲ ਹਾਥੈ ਜੈ ਚੜਿਯ, ਹੁਵੌ ਉਜਾਮ ਤਿਮਿਰ ਨਹੀਂ ਰਹਨਾ।
ਭਜੈ ਰਵਿਦਾਸ ਰਾਮ ਨਿਤ ਰਸਨਾ,
ਦੁਲਭ ਜਨਮ ਬਿਰਥ ਨਹੀਂ ਗਵਨਾ ॥੩ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਰਸ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋ ਕੇ ਦੁਰਲੱਭ ਜਨਮ ਸਫ਼ਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਰੇ ਪਾਇਓ ਰੇ ਰਾਮ ਆਮੀ ਰਸ ॥ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਮੈਂ ਸਰਬ ਵਿਖੇ ਰਮੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਰਸ ਜਿਨਿ ਮਗਨ ਹ੍ਵੈ ਰਹਿਆ, ਰਰੰਕਾਰ ਰਾਸ਼ੇ ਨਿਤ ਰਸਨਾ।
ਇਹੁ ਰਸ ਪੀਬ ਰਾਮ ਰਸ ਬੂੜੌ, ਆਪੁ ਮਗਨ ਰਹਿ ਹ੍ਵੈ ਦਿਨ ਰੈਨਾ ॥੧ ॥

ਜੋ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਰਸ ਵਿੱਚ ਮਗਨ ਹੋ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਜੀਵ ਦੀ ਰਸਨਾ ਤੇ ਨਿੱਤਾ-ਪ੍ਰਤੀ ਰੰਗ-ਰੂਪ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਭੂ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਸ ਵਿੱਚ ਮਗਨ ਹੋਣ ਨਾਲ ਨਿੱਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਇਹ ਰਸ ਵੱਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਜੀਵ ਦਿਨ ਰਾਤ ਮਗਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਲੋਕ ਰਸ ਲਾਗਿ ਵਿਸ਼ੈ ਵਿਸ਼ ਦੇਹੀ, ਭਣੋਂ ਰਾਮ ਭੌਜਲ ਨਹੀਂ ਬਹਨਾ।
ਅਭਿ ਅੰਤਰ ਭਜੌ ਨਿਜ ਅਵਿਗਤ, ਇਹ ਉਪਾਇ ਅੰਤਿਰ ਭੌ ਤਰਨਾ ॥੨ ॥

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਰਸ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਸ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਭਵਜਲ ਤੋਂ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜੀਵ ਨੂੰ ਬਾਹਰੀ ਰਸਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਉਪਾਅ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਵਸਾਗਰ ਤੋਂ ਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਚਿੰਤਾਮਣਿ ਲਾਲ ਹਾਥੈ ਜੈ ਚੜਿਯ, ਹੁਵੌ ਉਜਾਮ ਤਿਮਿਰ ਨਹੀਂ ਰਹਨਾ।
ਭਜੈ ਰਵਿਦਾਸ ਰਾਮ ਨਿਤ ਰਸਨਾ,
ਦੁਲਭ ਜਨਮ ਬਿਰਥ ਨਹੀਂ ਗਵਨਾ ॥੩ ॥

ਜਿਸ ਜੀਵ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਮਨ ਇੱਛਤ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਚਿੰਤਾਮਨ ਅਮੋਲਕ ਹੀਰਾ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਅਗਿਆਨਤਾ ਰੂਪੀ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਹ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਵ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਹੇ ਜੀਵ ਨਿੱਤਾ-ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਮੋਲਕ ਜਨਮ ਵਿਅਰਥ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸ਼ਬਦ 136

ਦੇਖਿ ਮੂਰਖਤਾ ਯਹੁ ਮਨ ਕੀ।
ਰਾਮ ਨਾਮ ਕੋ ਛਾਡਿ ਅਧਾਰੌ, ਗਹਿ ਓਟ ਛੁਦ ਤ੍ਰਿਨ ਕੀ ॥ ਟੇਕ ॥
ਅਭਿ ਅੰਤਰ ਰਾਮੁ ਨਹਿੰ ਜਾਨਿਓ, ਛਾਨਹੁ ਧੂਰਿ ਬਨ ਬਨ ਕੀ ॥
ਜਾ ਦਿਨ ਇਹ ਹੰਸਾ ਉਰਿ ਜਾਇ ਹੈ, ਛੋਰਿ ਠਠਰਿਯਾ ਤਨ ਕੀ ॥ ੧ ॥
ਧਨੁ ਦਾਰਾ ਮਹਿ ਰਹਹੁ ਲਪਟਾਨੋ, ਆਪਹੁ ਨਹਿੰ ਸੁਧਿ ਵਾ ਛਨ ਕੀ ॥
ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਤਿਆਗੀ ਜਗ ਆਸਾ, ਲਹਹੁ ਓਟ ਹਰਿ ਚਰਨਨ ਕੀ ॥੨ ॥

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ

ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਭਵ-ਸਾਗਰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਦੇਖਿ ਮੂਰਖਤਾ ਯਹੁ ਮਨ ਕੀ।
ਰਾਮ ਨਾਮ ਕੋ ਛਾਡਿ ਅਧਾਰੌ, ਗਹਿ ਓਟ ਛੁਦ ਤ੍ਰਿਨ ਕੀ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਭਾਈ, ਤੂੰ ਇਸ ਮਨ ਦੀ ਮੂਰਖਤਾ ਦੇਖ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਆਸਰਾ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਰ ਤਿਲ ਮਾਤਰ ਛੋਟੇ ਆਸਰੇ ਭਾਲਦਾ ਹੈ।

ਅਭਿ ਅੰਤਰ ਰਾਮੁ ਨਹਿੰ ਜਾਨਿਓ, ਛਾਨਹੁ ਧੂਰਿ ਬਨ ਬਨ ਕੀ ॥

ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਬਨ-ਬਨ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਧੂੜ ਛਾਣਦਾ ਅਤੇ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ।

ਜਾ ਦਿਨ ਇਹ ਹੰਸਾ ਉਰਿ ਜਾਇ ਹੈ, ਛੋਰਿ ਠਠਰਿਯਾ ਤਨ ਕੀ ॥ ੧ ॥

ਇਕ ਦਿਨ ਇਹ ਆਤਮਾ ਰੂਪੀ ਹੰਸ ਨੇ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਭਾਂਡੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਉੱਡ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਧਨੁ ਦਾਰਾ ਮਹਿ ਰਹਹੁ ਲਪਟਾਨੋ, ਆਪਹੁ ਨਹਿੰ ਸੁਧਿ ਵਾ ਛਨ ਕੀ ॥

ਧਨ, ਇਸਤਰੀ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਜੀਵ ਲਿਪਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸੰਵਾਰਨ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਤਿਆਗੀ ਜਗ ਆਸਾ, ਲਹਹੁ ਓਟ ਹਰਿ ਚਰਨਨ ਕੀ ॥੨ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਝੂਠੀ ਆਸਾ ਛੱਡ ਕੇ ਹਰਿ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਕਰ।

ਸ਼ਬਦ 137

ਅਥ ਆਰਤੀ

ਆਰਤੀ ਕਹਾਂ ਲੈਂ ਕਰ ਜੋਵੈ।
ਸੇਵਕ ਦਾਸ ਅਚੰਭੋ ਹੋਵੈ ॥ ਟੇਕ ॥
ਬਾਵਨ ਕੰਚਨ ਦੀਪ ਧਰਾਵੈ।
ਜੜ ਬੈਰਾਗ ਰੇ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਨ ਆਵੈ ॥੧ ॥
ਕੋਟਿ ਭਾਨੁ ਜਾਕੀ ਸੋਭਾ ਰੋਮੈ।
ਕਹਾ ਆਰਤੀ ਅਗਨੀ ਹੋਮੈ ॥੨ ॥
ਪਾਂਚ ਤਤ ਯਹ ਤਿਰਗੁਨੀ ਮਾਯਾ।
ਜੋ ਦੇਖੈ ਸੋ ਸਕਲ ਉਪਾਯਾ ॥੩ ॥

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਦੇਖਾ ਹਮ ਮਾਹੀਂ।
ਸਕਲ ਜੋਤਿ ਰੋਮ ਸਮ ਨਾਹੀਂ ॥੪ ।।

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਆਰਤੀ ਦਾ ਗੁਣ-ਗਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਜੋਤ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰੋੜਾਂ ਸੂਰਜਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਆਰਤੀ ਕਹਾਂ ਲੈਂ ਕਰ ਜੋਵੈ।
ਸੇਵਕ ਦਾਸ ਅਚੰਭੋ ਹੋਵੈ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਆਪ ਦੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਰੂਪੀ ਆਰਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸੱਚੀ ਆਰਤੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦਾ। ਆਪ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੇਰੇ, ਆਪ ਦੇ ਦਾਸ ਲਈ ਸਾਰੇ ਆਡੰਬਰ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਹਨ।

ਬਾਵਨ ਕੰਚਨ ਦੀਪ ਧਰਾਵੈ।
ਜੜ ਬੈਰਾਗ ਰੇ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਨ ਆਵੈ ॥੧ ॥

ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਜੀਵ ਆਰਤੀ ਲਈ ਸੋਨੇ ਦੇ ਛੋਟੇ ਦੀਵੇ ਬਣਾ ਕੇ ਜਗਾਵੇ ਪਰ ਸੱਚੇ ਵੈਰਾਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਕੋਟਿ ਭਾਨੁ ਜਾਕੀ ਸੋਭਾ ਰੋਮੈ।
ਕਹਾ ਆਰਤੀ ਅਗਨੀ ਹੋਮੈ ॥੨ ॥

ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਆਰਤੀ ਦੀ ਸੋਭਾ ਕਰੋੜਾਂ ਸੂਰਜਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਧਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਐਸੀ ਸੱਚੀ ਆਰਤੀ ਲਈ ਅਗਨੀ ਬਾਲ ਕੇ ਯੱਗ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ? ਭਾਵ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪਾਂਚ ਤਤ ਯਹ ਤਿਰਗੁਨੀ ਮਾਯਾ।
ਜੋ ਦੇਖੈ ਸੋ ਸਕਲ ਉਪਾਯਾ ॥੩ ॥

ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ- ਆਕਾਸ਼, ਹਵਾ, ਅਗਨੀ, ਪਾਣੀ, ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਗੁਣ, ਸਤ, ਰਜ ਅਤੇ ਤਮ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਉਤਪੰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਦੇਖਾ ਹਮ ਮਾਹੀਂ।
ਸਕਲ ਜੋਤਿ ਰੋਮ ਸਮ ਨਾਹੀਂ ॥੪ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਜੋਤ ਦੇ ਇਕ ਰੋਮ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਰਾਬਰ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਸ਼ਬਦ 138

ਆਰਤੀ

ਸੰਤ ਉਤਾਰੈ ਆਰਤੀ ਦੇਵ ਸਿਰੋਮਨੀਏ।
ਉਰ ਅੰਤਰ ਤਹਾਂ ਪੈਸਿ ਬਿਨ ਰਸਨਾ ਭਣਿਏ ॥ ਟੇਕ ॥
ਮਨਸਾ ਮੰਦਿਰ ਮਾਹਿੰ ਧੂਪ ਧੁਪਈਏ ॥
ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੀ ਮਾਲ ਰਾਮ ਚੜ੍ਹਈਏ ॥੧ ॥
ਚਹੁੰ ਦਿਸਿ ਦਿਬਲਾ ਬਾਲਿ ਜਗਮਗ ਹ੍ਵੈ ਰਹਿਓ ਰੇ ॥
ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਸਮ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਮਿਲ ਰਹਿਓ ਰੇ ॥੨ ॥
ਤਨ ਮਨ ਆਤਮ ਬਾਰਿ ਸਦਾ ਹਰਿ ਗਾਈਏ ॥
ਭਨਤ ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਤੁਮ ਸਰਨਾ ਆਈਏ ॥੩ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਰੂਪੀ ਆਰਤੀ ਸੰਤ-ਜਨ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸੰਤ ਉਤਾਰੈ ਆਰਤੀ ਦੇਵ ਸਿਰੋਮਨੀਏ।
ਉਰ ਅੰਤਰ ਤਹਾਂ ਪੈਸਿ ਬਿਨ ਰਸਨਾ ਭਣਿਏ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਸੰਤ ਆਪ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਰੂਪੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਆਰਤੀ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਵਸ ਰਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਸੰਤ-ਜਨ ਰਸਨਾ ਤੋਂ ਉਚਾਰੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਧਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮਨਸਾ ਮੰਦਿਰ ਮਾਹਿੰ ਧੂਪ ਧੁਪਈਏ ॥
ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੀ ਮਾਲ ਰਾਮ ਚੜ੍ਹਈਏ ॥੧ ॥

ਆਪਣੇ ਸੁੰਦਰ ਮਨ ਰੂਪੀ ਮੰਦਿਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਸਾ ਦਾ ਹੀ ਧੂਫ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤ ਰੂਪੀ ਮਾਲਾ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਚਹੁੰ ਦਿਸਿ ਦਿਬਲਾ ਬਾਲਿ ਜਗਮਗ ਹ੍ਵੈ ਰਹਿਓ ਰੇ ॥
ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਸਮ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਮਿਲ ਰਹਿਓ ਰੇ ॥੨ ॥

ਚਾਰੇ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਭਾਵ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਦੀਪਕ ਨਾਲ ਜਗਮਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਜੋਤ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਜਗਾ ਕੇ, ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਜੋਤ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ (ਭਾਵ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਜੋਤ, ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਰੂਪੀ ਜੋਤ ਦੀ ਅੰਸ਼ ਹੈ) ਉਸ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਤਨ ਮਨ ਆਤਮ ਬਾਰਿ ਸਦਾ ਹਰਿ ਗਾਈਏ ॥
ਭਨਤ ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਤੁਮ ਸਰਨਾ ਆਈਏ ॥੩ ॥

ਹੇ ਜੀਵ! ਆਪਣਾ ਤਨ ਮਨ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਥਨ

ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਦਾਸ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਇਆ ਹਾਂ।

ਸ਼ਬਦ 139

ਆਰਤੀ

ਗਗਨ ਮੰਡਲ ਮੇਂ ਆਰਤੀ ਕੀਜੈ ਨਾਦ ਬਿੰਦ ਇਕੇ ਮੇਕ ਕਰੀਜੈ।
ਸੁਸਮਨ ਇੰਦੁ ਅਮ੍ਰਿਤ ਕੁੰਭ ਧਰਾਵੈ ਮਨਸਾ ਮਾਲਾ ਫੂਲ ਚੜ੍ਹਾਵੈ ॥੧॥ ਟੇਕ ॥
ਘੀਵ ਅਖੰਡਾ ਸੋਹੈ ਬਾਤੀ, ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਜੋਤ ਜਲੈ ਦਿਨ ਰਾਤੀ।
ਪਵਨ ਸਾਧਨਾ ਥਾਲ ਸਜੀਜੈ ਤਾਮੇਂ ਚੌਮੁਖ ਮਨ ਧਰਿ ਲੀਜੈ ॥੨॥
ਰਵਿ ਸਸਿ ਹਾਥ ਗਹੌਂ ਤਿਂਹ ਮਾਹੀਂ ਖਿਨ ਦਹਿਨੇ ਖਿਨ ਬਾਮੈਂ ਲਾਹੀਂ।
ਸਹਸ ਕੰਵਲ ਸਿਘਾਸਨ ਰਾਜੈ ਅਨਹਦ ਝਾਂਜਨ ਨਿਤ ਹੀ ਬਾਜੈ ॥੩॥
ਇਹੰ ਬਿਧ ਆਰਤੀ ਸਾਂਚੀ ਸੇਵਾ ਪਰਮ ਪੁਰਿਖ ਅਲਖ ਅਭੇਵਾ।
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਗੁਰਦੇਵ ਬਤਾਵੈ ਐਸੀ ਆਰਤੀ ਪਾਰ ਲੰਘਾਵੈ ॥੪॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਤੋਂ ਉਪਰ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਟਿਕਾ ਕੇ ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਰੂਪੀ ਸੱਚੀ ਆਰਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਗਗਨ ਮੰਡਲ ਮੇਂ ਆਰਤੀ ਕੀਜੈ ਨਾਦ ਬਿੰਦ ਇਕੇ ਮੇਕ ਕਰੀਜੈ।
ਸੁਸਮਨ ਇੰਦੁ ਅਮ੍ਰਿਤ ਕੁੰਭ ਧਰਾਵੈ ਮਨਸਾ ਮਾਲਾ ਫੂਲ ਚੜ੍ਹਾਵੈ ॥੧॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਭਾਈ ! ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਰੂਪੀ ਗਗਨ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਟਿਕਾ ਕੇ ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਦੀ ਧੁਨਿ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਆਰਤੀ ਕਰੋ। ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੁਖਮਨਾਂ ਨਾੜੀ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਤੋਂ ਉਪਰ ਦਸਵੇਂ ਦਵਾਰ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਕੁੰਭ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਮਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ–ਮਿਲਾਪ ਰੂਪੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਚੜ੍ਹਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਘੀਵ ਅਖੰਡਾ ਸੋਹੈ ਬਾਤੀ, ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਜੋਤ ਜਲੈ ਦਿਨ ਰਾਤੀਂ।
ਪਵਨ ਸਾਧਨਾ ਥਾਲ ਸਜੀਜੈ ਤਾਮੇਂ ਚੌਮੁਖ ਮਨ ਧਰਿ ਲੀਜੈ ॥੨॥

ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅਖੰਡ ਘਿਉ ਨਾਲ ਸਥਿਰ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਜੋਤ ਨਿਰੰਤਰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਭਾਵ ਹਰ ਸਮੇਂ ਜਗਮਗਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਟਿਕਾਉਣ ਰੂਪੀ ਸਾਧਨਾ ਲਈ ਥਾਲ ਸਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਓਂ ਧਿਆਨ ਹਟਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿੱਚ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਰਵਿ ਸਸਿ ਹਾਥ ਗਹੌਂ ਤਿਂਹ ਮਾਹੀਂ। ਖਿਨ ਦਹਿਨੇ ਖਿਨ ਬਾਮੈਂ ਲਾਹੀਂ।
ਸਹਸ ਕੰਵਲ ਸਿਘਾਸਨ ਰਾਜੈ। ਅਨਹਦ ਝਾਂਜਨ ਨਿਤ ਹੀ ਬਾਜੈ ॥੩ ॥

ਸਥਿਰ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਤੇ ਚੰਦਰਮਾ ਹਜਾਰਾਂ ਦੀਵਿਆਂ ਵਾਂਗ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਜਿਹਨੂੰ ਆਰਤੀ ਵਿਚ ਪਲ ਵਿਚ ਸੱਜੇ ਅਤੇ ਪਲ ਵਿਚ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਸਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਹੰਸਦਲ ਕਮਲ ਮਨ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਹਜਾਰਾਂ ਪੱਤੀਆਂ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਕਮਲ ਫੁੱਲ ਖਿੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਿੰਘਾਸਨ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਦੇ ਬਾਜੇ ਨਿਰੰਤਰ ਵਜ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਹੰ ਬਿਧ ਆਰਤੀ ਸਾਂਚੀ ਸੇਵਾ, ਪਰਮ ਪੁਰਿਖ ਅਲਖ ਅਭੇਵਾ।
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਗੁਰਦੇਵ ਬਤਾਵੈ, ਐਸੀ ਆਰਤੀ ਪਾਰ ਲੰਘਾਵੈ ॥੪ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਆਰਤੀ ਕਰਨੀ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਸੇਵਾ ਹੈ। ਆਰਤੀ ਕਰਨੀ ਹੀ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਅਲਖ ਅਤੇ ਭੇਦ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਸੇਵਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਐਸੀ ਸੱਚੀ ਆਰਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਗਿਆਨ ਗੁਰਦੇਵ ਹੀ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਐਸੀ ਆਰਤੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਵਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ 140

ਆਰਤੀ

ਆਰਤੀ ਕਰਤ ਹਰਸ਼ੈ ਮਨ ਮੋਰੋ, ਆਵਤ ਚਿਤ ਤੁਵ ਰੂਪ ਘਨੇਰੋ ।ਟੇਕ ॥
ਅਜਰ ਅਮਰ ਅਡੋਲ ਅਭੇਸ, ਨਿਰਗੁਨ ਰਹਿਤ ਰੂਪ ਨਹਿੰ ਰੇਖਾ ॥
ਚੇਤਨ ਸਤ ਚਿਤ ਘਨ ਆਨੰਦਾ, ਨਿਰਵਿਕਾਰ ਤੇਜ ਅਮਿਤ ਅਭੇਦਾ ॥੧ ॥
ਅਨੁਭ ਅਜਨਮਾ ਸਰਬਗਯ ਅਨੰਤਾ, ਅਭੇਦ ਅਦੈਸ਼ ਅਵਿਗਤ ਸੁਛੰਦਾ।
ਨਾਮ ਕੀ ਬਾਤੀ ਘੀਵ ਅਖੰਡਾ, ਇਕ ਹੀ ਜੋਤ ਜਲੈ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾ ॥੨ ॥
ਅਨਤ ਬਾਰ ਤੋਹਿ ਧਿਆਨ ਲਗਾਵਾ, ਮੁਨਿ ਜਨਿ ਪੈ ਪਾਰ ਨਹਿੰ ਪਾਵਾ।
ਮਨ ਬਚ ਕ੍ਰਮ ਰਵਿਦਾਸ ਧਿਆਵਾ, ਘੰਟਾ ਝਾਲਰ ਮਨਹਿ ਬਜਾਵਾ ॥੩ ॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਆਰਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਆਰਤੀ ਕਰਤ ਹਰਸ਼ੈ ਮਨ ਮੋਰੋ, ਆਵਤ ਚਿਤ ਤੁਵ ਰੂਪ ਘਨੇਰੋ ।ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਰੂਪੀ ਸੱਚੀ ਆਰਤੀ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਆਨੰਦ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪ ਅਨੁਭਵ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅਜਰ ਅਮਰ ਅਡੋਲ ਅਭੇਸ, ਨਿਰਗੁਨ ਰਹਿਤ ਰੂਪ ਨਹਿੰ ਰੇਖਾ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਕਦੇ ਬੁੱਢਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਰਨ ਰਹਿਤ ਅਮਰ ਹੈ, ਕਦੇ ਡੋਲਦਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਭੇਸ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਨਿਰਗੁਣ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਰੂਪ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਹੈ।

ਚੇਤਨ ਸਤ ਚਿਤ ਘਨ ਆਨੰਦਾ, ਨਿਰਵਿਕਾਰ ਤੇਜ ਅਮਿਤ ਅਭੇਦਾ ॥੧ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਆਪ ਚੇਤਨ, ਸਤਿ ਸਰੂਪ, ਅਨੰਦ ਭਰਪੂਰ ਵਿਕਾਰ ਰਹਿਤ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਅਸੀਮ ਹੋ ਨਾ ਮਿਟਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਭੇਦ ਰਹਿਤ ਹੋ।

ਅਨੁਭ ਅਜਨਮਾ ਸਰਬਗਯ ਅਨੰਤਾ, ਅਭੇਦ ਅਦੇਸ਼ ਅਵਿਗਤ ਸੁਛੰਦਾ।

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਆਪ ਅਨੂਪ, ਜਨਮ ਰਹਿਤ, ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਬੇਅੰਤ, ਭੇਦ ਰਹਿਤ, ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ, ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲ ਸਵਰੂਪ ਹੋ।

ਨਾਮ ਕੀ ਬਾਤੀ ਘੀਵ ਅਖੰਡਾ, ਇਕ ਹੀ ਜੋਤ ਜਲੈ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾ ॥੨ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਆਪ ਦੀ ਸੱਚੀ ਆਰਤੀ ਲਈ ਆਪ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਬੱਤੀ ਅਤੇ ਆਪ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਅਖੰਡ ਘਿਓ ਦੀਵੇ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਅਖੰਡ ਜੋਤ ਲਗਾਈ ਹੈ। ਜੋ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਨੂੰ ਜਗ-ਮਗਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅਨਤ ਬਾਰ ਤੋਹਿ ਧਿਆਨ ਲਗਾਵਾ, ਮੁਨਿ ਜਨਿ ਪੈ ਪਾਰ ਨਹਿੰ ਪਾਵਾ।

ਰਿਸ਼ੀਆਂ-ਮੁਨੀਆਂ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਬਾਰ ਧਿਆਨ ਲਗਾਇਆ ਪਰ ਆਪ ਦੇ ਆਦਿ ਅੰਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ।

ਮਨ ਬਚ ਕ੍ਰਮ ਰਵਿਦਾਸ ਧਿਆਵਾ, ਘੰਟਾ ਝਾਲਰ ਮਨਹਿ ਬਜਾਵਾ ॥੩ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਮਨ, ਬਚਨ ਅਤੇ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਆਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣ ਰੂਪੀ ਸੱਚੀ ਆਰਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

***

॥ ਪਦੇ ॥

1

ਸੋਹੰ ਓਅੰਕਾਰ ਨਿਰਵਿਕਾਰ ਆਨਾਦਿ, ਆਖੰਡ ਧਯਾਨ ਸਾਰੂਪ ॥
ਅਜਰ ਅਮਰ ਆਦਿ ਕਰਨਾ, ਪੁਰਸ਼ ਅਟਲ ਅਨੂਪ ॥
ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਤੇ ਦਯਾਲ ਜੀ, ਕਾਟੇ ਬੰਧਨ ਕਰੂਪ ॥
ਸਾਹਿਬ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਤਿ ਸੁਣ, ਦਾਸ ਕਰ ਨਿੱਜ ਰੂਪ ॥
ਸੱਚ ਨਾਮ ਕੋ ਸਿਮਰ ਕਰ, ਜੀਵ ਭਏ ਤੱਤ ਰੂਪ ॥
ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੇ ਭਜਿ ਨਾਮ ਕੋ, ਪਾਵੇ ਸ਼ੁੱਧ ਸਵਰੂਪ ॥

ਸੋਹੰ ਪ੍ਰਭੂ ਇੱਕ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਆਦਿ ਤੋਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਕਦੇ ਬੁੱਢਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਅਮਰ ਅਟੱਲ ਅਤੇ ਅਦਭੁੱਤ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦਿਆਲੂ ਹੈ ਉਹ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਦੇ ਸਾਰੇ ਝੂਠੇ ਬੰਧਨ ਕੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਜੀਵ ਤੂੰ ਸੁਣ, ਜਿਸ ਜੀਵ ਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਨਿੱਜ ਰੂਪ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਉਸਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਜੀਵ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

2

ਗੁਰ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਮਨ ਵਿਖੇ, ਧਰੋ ਸੋ ਹਰ ਦਮ ਧਯਾਨ ॥
ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ, ਦਵਾਰੇ ਪਾਵੇ ਮਾਨ ॥
ਮੰਤਰ ਜਪ ਗੁਰ ਹਿਰਦਯ ਮੇਂ, ਮਿਲੇ ਸੋ ਨਿਸ਼ਚਲ ਗਯਾਨ ॥
ਭੂਖ ਪਿਆਸ ਨਾ ਉਤਰੇ, ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਭਗਵਾਨ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਸੋ ਨਹੀਂ ਪਾਵਈ, ਜੋ ਦਿਲ ਮਾਂਹੇ ਸੁਆਨ ॥
ਮਨ ਸੱਚਾ ਕਿਤ ਬਿਧ ਭਯੋ, ਕਰ ਹੈ ਕਿਆ ਬਿਆਨ ॥
ਝੂਠਾ ਪਾਲਨ ਪਾਲਤੇ, ਕਹੋ ਕੈਸੇ ਕਲਿਆਨ ॥
ਆਗਿਆ ਗੁਰ ਕੀ ਚਿੱਤ ਧਰ, ਕਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ਬਿਖਾਨ ॥

ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੂਰਤ ਦਾ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹਰ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਧਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਦਾ ਹੈ, ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਮਾਰਗ ਤੇ ਲਾਉਣ ਰੂਪੀ, ਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਸਨਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ

ਗੁਰੂ ਦੇ ਮੰਤਰ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਜੱਪਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਅਟੱਲ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਦੀ ਭੁੱਖ ਅਤੇ ਪਿਆਸ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰਦੀ, ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਲੋਭ ਰੂਪੀ ਕੁੱਤਾ ਵਸਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਨ ਸੱਚਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਬਿਆਨ ਕਰੀਏ ? ਮਨ ਵਿਚ ਝੂਠ ਨੂੰ ਵਸਾਉਣ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਕਲਿਆਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਜੱਪਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

3

ਕਰ ਏਕਾਗਰ ਬਰਿਤ ਕੋ, ਸਿਮਰੇ ਨਿਤ ਕਰਤਾਰ ॥
ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਸਬ ਰੀਤਿ ਕਾ, ਕੌਣ ਕਥੈ ਵਿਸਤਾਰ ॥
ਤਿਸ ਕੀ ਕੁਦਰਤ ਅਤਿ ਬੜੀ, ਜਾਣੈ ਕੌਣ ਵਿਚਾਰ ॥
ਸਦਗੁਣ ਨਿੱਤ ਹਿਰਦੇ ਬਸੇਂ, ਮਿਲਸੀ ਠੌਰ ਆਪਾਰ ॥
ਗੁਰ ਕੀ ਲਖੋ ਦਿਆਲਤਾ, ਸਤਿਗੁਰ ਕੀਯੋ ਪਸਾਰ ॥
ਕਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ਭਗਵਾਨ ਨੇ, ਦਾਸ ਦੀਏ ਜਗ ਤਾਰ ॥

ਹੇ ਭਾਈ ! ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਨਿੱਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ। ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਕੌਣ ਵਰਨਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੈ ਉਸਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕੌਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਰੂਪੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਗੁਣ ਵੱਸਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਅਪਾਰ ਅਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਦਿਆਲਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੀਵ ਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਨ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪਣੇ ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

4

ਪ੍ਰਥਮੇਂ ਸਤਿ ਸਵਰੂਪ ਥਾ, ਵਹਿ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਆਪ ॥
ਮਦਯ ਵਿਆਪਕ ਹੋ ਰਹਾ, ਤਿਸ ਕੋ ਤੂੰ ਮਨ ਜਾਪ ॥
ਅੰਤ ਸਮਯ ਭੀ ਰਹੋਗੇ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਪਰਤਾਪ ॥
ਮਨ ਬਾਣੀ ਕਰ ਕੇ ਭਜੇ, ਮੁੰਚਿਤ ਕਿਲ ਵਿਸ਼ ਪਾਪ ॥
ਦਾਤਾ ਕਰਤਾ ਆਪ ਹੈ, ਧਰਤਿ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਆਪ ॥
ਮਹਿਮਾ ਬਹੁਤ ਬੇਅੰਤ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਹੋਇ ਥਾਪ ॥

ਸੋਹੰ ਨਾਮ ਕੀ ਧੁੰਨ ਲੱਗੀ, ਦਿਲ ਕੇ ਅੰਦਰ ਆਪ ॥
ਕਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ਵਿਚਾਰ ਕੇ, ਜਾਨੋ ਗੁਰ ਪਰਤਾਪ ॥

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਭੂ ਸੀ ਜੋ ਆਪ ਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮੱਧ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਹੇ ਭਾਈ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜਾਪ ਕਰ। ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਵੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਰਹੇਗਾ। ਜੋ ਜੀਵ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸਦੇ ਸਾਰੇ ਕਠਿਨ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਦਾਤਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕਰਤਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ ਜੋ ਧਰਤੀ ਅਕਾਸ਼ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਣ-ਕਣ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਬਹੁਤ ਬੇਅੰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੋਹੰ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਜਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਸੱਚ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਕਿ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

5

ਜਾਪ ਜਪੋ ਤੁਮ ਨਾਮ ਕਾ, ਕਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵ ॥
ਗਾਵਤ ਹਿਰਦੇ ਨਾਮ ਕੇ, ਬੂਝਤ ਨਿਜ ਗੁਰਦੇਵ ॥
ਨਾਮ ਸਤਯ ਸੰਸਾਰ ਮੇਂ, ਪਦਾਰਥ ਝੂਠ ਸ ਨੇਵ ॥
ਦੁਬਧਾ ਅੰਤਰ ਕੀ ਤਜੇ, ਨਿਤ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰੇਵ ॥
ਆਚਾਰ ਧਰੋ ਗੁਰ ਗੀਤ ਕੇ, ਮੰਗਲ ਨਿਤਯ ਵਧੇਵ ॥
ਕਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ਵਿਚਾਰ ਕੇ, ਸਾਹਿਬ ਦੇਵਨ ਦੇਵ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪ ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾ ਫਿਰ ਤੂੰ ਗੁਰਦੇਵ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰੇਂਗਾ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਸੱਚਾ ਹੈ ਬਾਕੀ ਸਭ ਪਦਾਰਥ ਝੂਠੇ ਹਨ ਜੋ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਿਤਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਜੀਵ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਦਗੁਣ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਮਾਣ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਰੀਤੀ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਨੰਦ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਸਭ ਕੁਝ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

6

ਅੰਤਰ ਕਰ ਗਾਵੇ ਸਦਾ, ਹ੍ਰਿਦਯ ਕਰ ਭਰਪੂਰ ॥
ਖੋਟੇ ਕਰਮ ਤਿਆਗਸੀ, ਪਾਪ ਭਯ ਸਬ ਦੂਰ ॥

ਕਾਗ ਰੂਪ ਤਜ ਹੰਸ ਹੋ, ਵਿਕਾਰ ਨਾ ਕਰਹੋ ਭੂਰ ॥
ਦੇਵ ਦੇਹ ਤੁਝ ਕੋ ਦਈ, ਪ੍ਰਤੱਖਸ਼ ਜਾਨ ਜਰੂਰ ॥
ਕਥਨਾ ਕਥੇ ਨਾ ਹਰਿ ਮਿਲੇ, ਪਾਵੇ ਖੋਜਨ ਨੂਰ ॥
ਕਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ਵਿਚਾਰ ਕੇ, ਰਹੋ ਭਗਵਾਨ ਹਜੂਰ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾ ਕੇ ਸਦਾ ਭਰਪੂਰ ਰੱਖ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਖੋਟੇ ਕਰਮ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹੇ ਜੀਵ ਤੂੰ ਕਾਂਵਾਂ ਵਰਗਾ ਸੁਭਾਅ ਛੱਡ ਦੇ, ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੰਸ ਬਣ ਜਾ ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਦੁਰਲਭ ਸਰੀਰ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਤੂੰ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਾਜ਼ਰ ਸਮਝ ਭਾਵ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਨੁਭਵ ਕਰ, ਕੇਵਲ ਕਥਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹਰਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਖੋਜ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨੂਰਾਨੀ ਸਰੂਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਭਾਈ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨੇੜੇ ਭਾਵ ਅੰਦਰ ਹਾਜ਼ਿਰ ਸਮਝ। ਭਾਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਅਨਮੋਲ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰ।

7

ਦੇਵਨਵਾਲਾ ਦੇਤ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੀ ਕਰ ਮਨ ਆਸ ॥
ਸਰਵ ਯੁਗੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੀਯਾ, ਤੇਰੀ ਮਿਟੀ ਨਾ ਖ੍ਵਾਸ ॥
ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਜਾਨਤਾ, ਲੇਖੇ ਸਾਸ ਗਰਾਸ ॥
ਆਗਯਾ ਗੁਰ ਕੀ ਚਿਤ ਧਰ, ਸਾਧਨ ਕੋ ਰੱਖ ਪਾਸ ॥
ਬਖਸ਼ਣ ਹਾਰਾ ਬਖਸ਼ਸੀ, ਪ੍ਰਭੂ ਕਾ ਹੋਇ ਦਾਸ ॥
ਭਾਸ਼ਣ ਕਰ ਗੁਰ ਨਾਮ ਕੋ, ਅੰਤਰ ਰੱਖ ਪਿਆਸ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਨਾਮ ਸਤਿ, ਚਾਰ ਯੁੱਗੋਂ ਮੇਂ ਭਾਸ ॥
ਸਤਿ ਸੰਤੋਸ਼ ਧਾਰਣ ਧਰੋ, ਕਹਤ ਭਏ ਰਵਿਦਾਸ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦਾਤਾ ਸਭ ਖਜਾਨੇ ਭਾਵ ਸਭ ਕੁਝ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਜੀਵ ਕੇਵਲ ਤੂੰ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਮਨ ਵਿਚ ਆਸ ਰੱਖ। ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਰੇ ਯੁੱਗਾਂ ਵਿਚ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਪਰ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਲੱਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕਦੀਆਂ। ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਪ੍ਰਭੂ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸੁਆਸ ਲੈਂਦਿਆਂ ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਖਾਂਦਿਆਂ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਸਾਧਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਰੱਖ। ਪ੍ਰਭੂ ਬਖਸ਼ਣ ਹਾਰਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਜੀਵ ਨੂੰ

ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਦਾਸ ਬਣਕੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜੱਪ ਅਤੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖ ਭਾਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੀ ਪਿਆਸ ਰੱਖ। ਚਾਰੇ ਯੁੱਗਾਂ ਦੇ ਜੀਵ ਅਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਤਿ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰ।

8

ਤਨ, ਮਨ ਧਨ ਅਰਪਣ ਕਰੋ, ਬਾਣੀ ਜਪ ਹਰਿ ਮੀਤ ॥
ਸਤਿਸੰਗਤਿ ਕਰ ਸੰਤ ਕੀ, ਦੁਸ਼ਟ ਤਿਆਗੋ ਗੀਤ ॥
ਸਵਾਸ ਸਵਾਸ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ, ਜਨਮ ਆਮੋਲਕ ਜੀਤ ॥
ਸੋਹੰ ਨਾਮ ਕੇ ਭਜਨ ਸੇ, ਦੂਰ ਹੋਇ ਭਰਮ ਭੀਤ ॥
ਤੂੰਹੀ, ਤੂੰਹੀ ਰਟਤਾ ਰਹੇ, ਔਰ ਨਾ ਲਾਵੇ ਚੀਤ ॥
ਮਾਨ ਪਾਇ ਜਿੰਨ ਸੇਵਿਆ, ਪ੍ਰਭ ਸੋ ਪਾਇ ਪ੍ਰੀਤ ॥
ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤੇ, ਜੋ ਗਾਵਤ ਹਰਿ ਕੇ ਗੀਤ ॥
ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੇ ਸਤਿਸੰਗ ਮੇਂ, ਅਵਯ ਪਦ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਤ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਆਪਣਾ ਤਨ, ਮਨ ਅਤੇ ਧਨ ਅਰਪਿਤ ਕਰਕੇ ਹਰਿ ਸਹਾਇਕ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪ। ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸਤਿਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਦੀ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਵਾਲੀ ਗੀਤ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੁਆਸ-ਸੁਆਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਮੋਲਕ ਜਨਮ ਸਫ਼ਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋਹੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਸਾਰੇ ਭਰਮ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਦਾ ਰਹੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਨਾ ਲਾਵੇ। ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਕਰਕੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਭੈ ਰਹਿਤ ਅਟੱਲ ਪਦ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

9

ਗੁਰਮੁੱਖ ਸੇਤੀ ਪ੍ਰੀਤ ਰੱਖ, ਕੁਕਰਮ ਸੇ ਮਨ ਬੰਦ ॥
ਸਤਿ ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਪਾਲ ਗੁਰ, ਔਰ ਆਵਨ ਜਾਨ ਸਨਬੰਧ ॥
ਅੰਧੇਰ ਮਚਯੋ ਸਰਬ ਜਗਤ ਮੇਂ, ਪਰਕਾਸ਼ ਨ ਬਿੰਨ ਗੁਰ ਚੰਦ ॥
ਨਿਤਯ ਪੜ੍ਹਨ ਗੁਰਮੁੱਖ ਸਤਿ, ਜਾਨਤ ਭਏ ਸਰਬ ਸੰਦ ॥

ਗੁਰ ਹੀ ਧਾਰੇ ਰੂਪ ਸਬ, ਖੇਲੇ ਖੇਲ ਆਨੰਦ ॥
ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਪੁਕਾਰਤੇ, ਜਪੋ ਓਅੰ ਕਰ ਬੰਦ ॥

ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਮਾੜੇ ਕਰਮ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਪਾਲਕ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਸਬੰਧ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਭੂ ਸਹਾਇਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਆਉਣ ਜਾਣ ਦਾ ਚੱਕਰ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਗਿਆਨਤਾ ਰੂਪੀ ਅੰਧੇਰ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਰੂਪੀ ਚੰਦਰਮਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਨਿਤ ਪ੍ਰਤੀ ਗੁਰਮੁਖ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਭ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਰੇ ਰੂਪਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਅੰਦਰ ਆਨੰਦ ਦੇ ਖੇਲ ਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਸਭ ਪਾਸੇ ਭਟਕਣਾ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਇਕਾਗਰ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰ।

10

ਸਰਬ ਹੀ ਸਾਹਿਬ ਏਕ ਹੈ, ਦੂਸਰ ਕੌਨ ਕਹਾਇ ॥
ਮੁਕਤਿ ਨਾ ਪਾਵੈ ਭਜਨ ਬਿਨ, ਜੋ ਉੱਤਮ ਆਪ ਸਦਾਏ ॥
ਠਾਕਰ ਨਦਰ ਨਾ ਆਵਹੀ, ਕਬਹੂੰ ਨਾ ਲੇਖੈ ਲਾਇ ॥
ਜੋ ਚਾਹੇ ਕਲਿਆਣ ਕੋ, ਸਤਿਗੁਰ ਲਏ ਮਨਾਏ ॥
ਗੁਣਵੰਤਿਆਂ ਸੰਗ ਗੁਣ ਵਸੇ, ਜੋ ਤੂੰ ਧਯਾਨ ਲਗਾਏ ॥
ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੇ ਸੰਸਾਰ ਮੇਂ, ਬਹੁਰ ਨਾ ਜਨਮੇਂ ਧਾਏ ॥

ਸਭ ਪਾਸੇ ਇਕੋ ਪ੍ਰਭੂ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ ਦੂਸਰਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭਜਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਮਰਜੀ ਉੱਤਮ ਸਮਝੇ। ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਦ ਤੱਕ ਇਹ ਜੀਵ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਲੇਖੇ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦਾ। ਜੇਕਰ ਜੀਵ ਆਪਣਾ ਕਲਿਆਣ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਗੁਣਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਲਗਾ ਕੇ ਗੁਣਵਾਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਦੁਬਾਰਾ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਫਿਰ ਜੀਵ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

11

ਨਾਮ ਧਿਆਵੇ ਦੇਵ ਮੁਨਿ, ਕਰਤਾ ਪੁਰਸ਼ ਆਗੰਮ ॥
ਸੀਸ ਦਾਨ ਕਰ ਹਰਿ ਮਿਲੇ, ਤੂੰ ਨਾ ਜਾਨ ਸਹੰਮ ॥
ਠਾਕਰ ਸਦਾ ਸਮੀਪ ਹੈ, ਤਿਸ ਬਿਨ ਨਿਹਫਲ ਔਰ ॥
ਗੁਰ ਗੋਪਾਲ ਧਿਯਯ ਤੂੰ, ਮਨ ਆਪਣਾ ਕਰ ਭੌਰ ॥
ਬੰਧਨ ਕੌਨ ਛੁੜਾਵਸੀ, ਕੀਏ ਬਿਨਾ ਮਨ ਧਰਮ ॥
ਕਾਟੇ ਗੋਬਿੰਦ ਜਨਮ, ਮਰਨ, ਦੂਰ ਹੋਇ ਸਭ ਭਰਮ ॥
ਸਾਹਿਬ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਸਦਾ, ਸੋਈ ਮਨੋ ਪੁਕਾਰ ॥
ਕਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹਰਿ, ਮਨ ਮੇਂ ਰਾਖ ਵਿਚਾਰ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਦੇਵਤੇ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀ ਧਿਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਅਤੇ ਗਮ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਸਿਰ ਦਾਨ ਕਰਕੇ ਹਰਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਤੂੰ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸੀਸ ਦਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾ ਡਰ। ਪ੍ਰਭੂ ਠਾਕੁਰ ਸਦਾ ਜੀਵ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਨਿਹਫ਼ਲ ਹੈ। ਹੇ ਜੀਵ! ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਕਮਲਾਂ ਦਾ ਭਉਰਾ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ, ਮਨ ਵਿਚ ਧਰਮ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਦੇ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ ਛੁੱਟ ਸਕਦੇ। ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਰੂਪੀ ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਭਰਮ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਹਿਬ ਸਦਾ ਹੀ ਗਰੀਬਾਂ ਉਪਰ ਦਇਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਹੇ ਜੀਵ! ਤੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਉਸਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਹਰਿ ਨਾਲ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰ।

12

ਤਿਸ ਜੇਵਡ ਦਾਤਾ ਨਾਂਹਿ ਕੋ, ਗੁਰ ਆਪਰੰਪਰ ਸੋਇ ॥
ਗੁਰ ਬਿਨ ਸੁਰਤ ਨਾ ਸਤਯ ਹੈ, ਭਰਮ ਥੱਕੇ ਸਬ ਲੋਇ ॥
ਦੇਵ ਨਾਥ ਔਰ ਸਿੱਧ, ਸਰਬ ਗੁਰ ਮਾਨੇ ਤੇ ਹੋਇ ॥
ਧਰਤੀ ਵਯੋਮ ਵਿਚਾਰਿਆ, ਤਿਸ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਾ ਕੋਇ ॥
ਪਾਤਾਲ ਪੁਰੀ ਜਯਕਾਰ ਧੁੰਨ, ਕੱਛ ਮੱਛ ਭੀ ਜੋਇ ॥
ਦਾਨਾ, ਦਾਤਾ, ਸ਼ੀਲਵੰਤ, ਉਪਕਾਰੀ ਜਗ ਹੋਇ ॥
ਇੰਦਰ, ਬ੍ਰਹਮਾਂ, ਮਹੇਸ਼ ਗਣ, ਪਵਨ ਬਸੰਤਰ ਤੋਇ ॥
ਯਹ ਸਬ ਬਪੁਰੇ ਕੀਟ ਸਮ, ਲਖੇ ਨਾ ਸਾਹਿਬ ਜੋਇ ॥
ਕਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ਪੁਕਾਰ ਕਰ, ਭਰਮ ਭੀਤ ਮਨ ਖੋਇ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਵਰਗਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦਾਤਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਉਸ ਅਪਰੰਪਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਸੁਰਤੀ ਨਹੀਂ ਜੁੜਦੀ ਅਤੇ ਸਭ ਲੋਕ ਭਰਮ ਵਿਚ ਭਟਕ ਕੇ ਥੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੇਵਤੇ, ਨਾਥ ਅਤੇ ਸਿੱਧ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਨਾਲ ਮਹਾਨ ਹੋਏ ਹਨ। ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭੂ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ। ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਤਾਲਪੁਰੀ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਧੁਨ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ। ਕਛ-ਮਛ ਸਾਰੇ ਉਸਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਮਤ ਵਾਲਾ, ਦਾਨੀ, ਸ਼ੀਲਵੰਤ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਉਪਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੰਦਰ,ਬ੍ਰਹਮਾ,ਸ਼ਿਵ ਗਣ, ਪਾਵਨ-ਹਵਾ, ਬਸੰਤਰ ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰੇ ਕੀੜਿਆਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹਨ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਰੇ ਭਰਮ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

13

ਅੱਠ ਸੱਠ ਤੀਰਥ ਪੁੰਨ, ਫਲ, ਹੋਵਤ ਜੋ ਸੱਚ ਜਾਗ ॥
ਧਿਆਨ ਧਰੋ ਪ੍ਰਭੂ ਭਜਨ ਮੇਂ, ਤੋ ਹੋਵੇ ਬਡ ਭਾਗ ॥
ਮਨ ਕਾ ਮਣਕਾ ਫੇਰ ਲਏ, ਵਿਰਤੀ ਕਾ ਕਰ ਤਾਗ ॥
ਸ਼ਰਵਣ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਭਯੋ, ਏ ਜਗ ਸਗਰੋ ਬਾਗ ॥
ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਮੇਂ, ਰਹੋ ਮਨ ਸਦ ਹੀ ਲਾਗ ॥
ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਸੋਹੰ ਗੁਣ ਭਜ, ਮਨ ਮਤ ਅਪਨੀ ਤਿਆਗ ॥

ਜੋ ਜੀਵ ਅਗਿਆਨਤਾ ਰੂਪੀ ਨੀਂਦ ਚੋਂ ਜਾਗ ਕੇ ਸੱਚ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਪੁੰਨ ਅਤੇ ਫਲ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਜੀਵ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਾਗ ਹਨ ਉਹੀ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਧਰਦਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਮਨ ਰੂਪੀ ਮਣਕੇ ਨੂੰ ਫੇਰ ਕੇ ਵਿਰਤੀ ਰੂਪੀ ਧਾਗਾ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਬਾਗ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਮਨ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਭਾਈ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਅਤੇ ਮੱਤ ਚੋਂ ਹੰਕਾਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੋਹੰ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ।

14

ਗੁਣੋਂ ਕਾ ਹੋਵੇ ਸਾਗਰਾ, ਧਿਆਯ ਨਿਰੰਜਨ ਨਾਮ ॥
ਨਾਮ ਗੁਰ ਕਾ ਵੋਹਿਥਾ, ਤੇਰੇ ਆਵੈ ਕਾਮ ॥
ਕਰਤਾ ਚਿੱਤ ਨਾ ਆਵਹੀ, ਭੂਲ ਗਿਆ ਤੂੰ ਨਾਮ ॥
ਪ੍ਰਭੂ ਕਾ ਸਿਮਰਣ ਛੋਡ ਕੇ, ਖੋਟੇ ਕਰਤਾ ਕਾਮ ॥
ਔਗੁਣ ਤੇਰੇ ਦੂਰ ਹੋ, ਪਰ ਤੂੰ ਗੁਰ ਕੀ ਸ਼ਾਮ ।
ਆਠ ਪਹਿਰ ਭਗਵਾਨ ਭਜ, ਨਿਕਟ ਨਾ ਆਵੇ ਜਾਮ ॥
ਸਵਾਸ ਸਵਾਸ ਮਨ ਭਜਨ ਕਰੋ, ਸਿਮਰੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਮ ॥
ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੇ ਗੁਰ ਸ਼ਰਣ ਮੇਂ, ਪਾਵੇ ਸੁੱਖ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ। ਜੋ ਮਾਇਆ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਜਹਾਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਚਿਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵਸਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹੇ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਖੋਟੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾਣ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਔਗੁਣ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਮਦੂਤ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਮਨ ਵਿੱਚ ਭਜਨ ਕਰੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਅਟੱਲ ਸੁੱਖ ਅਤੇ ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

15

ਗੁਰਦੇਵ ਦੋਵਾਰੇ ਤੇਰਾ ਮਾਨ ਹੋ, ਨਿਧਯਾਸਨ ਕਰੇ ਨਿਹਾਲ ॥
ਜਹਾਂ ਬੈਠੇ ਤਹਾਂ ਸੋਭ ਹੋ, ਕਬਹੂੰ ਨਾ ਹੋਇ ਬਿਹਾਲ ॥
ਗੁਰਮੁਖ ਕੀ ਰੀਤਿ ਧਰੋ, ਗੁਰਮੁਖ ਕੀ ਚਲੋ ਚਾਲ ॥
ਏਕ ਧਯਾਨਾ ਏਕ ਮੇਂ, ਕਰ ਤੂੰ ਯਹ ਸੰਭਾਲ ॥
ਕਾਰਣ ਕਰਤੇ ਅੰਤ ਨਾ, ਤਿਸ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਿਹਾਲ ॥
ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲਤ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਘਾਲ ॥
ਵਸਤੁ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤੇ, ਹ੍ਰਿਦਯ ਕਰ ਲੈ ਥਾਲ ॥
ਸ਼ੋਭਾ ਪਾਵੇ ਦੇਹ ਮੇਂ, ਕਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ਵਿਸ਼ਾਲ ॥

ਗੁਰਦੇਵ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰਦੇਵ ਦੇ ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਹਰ ਪਾਸੇ ਸਨਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਦੇਵ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦਾ ਅੰਤਹਕਰਣ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਜੀਵ ਜਿੱਥੇ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਜੀਵ ਦੀ ਸੋਭਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੀਵ ਦਾ ਕਦੇ ਵੀ ਮਾੜਾ ਹਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਹੇ

ਜੀਵ ਤੂੰ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਵਾਲੀ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਵਾਲੀ ਰੀਤੀ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਵਾਲੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਚਾਲ ਚੱਲ। ਜੀਵ ਤੂੰ ਇਕ ਮਨ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰ। ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਅਤੇ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪਾਰਾਵਾਰ ਪਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੀ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਕਮਾਈ ਸੰਪੂਰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਰੂਪੀ ਥਾਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਆਪਣੀ ਦੇਹ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਸੋਭਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਹਿਰਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

16

ਕੁਦਰਤ ਕੌਨ ਵਿਚਾਰ ਹੈ, ਕੋਈ ਨਾ ਜਾਨੇ ਭੇਤ ॥
ਸਰਵ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਗੁਰ, ਭੂਲੇ ਮਨ ਲਏ ਚੇਤ ॥
ਗੁਰ ਬਿੰਨ ਆਦਿ ਵਿਯਾਦਿ ਮੇਂ, ਤੀਨੋਂ ਤਾਪ ਜਰੇਤ ॥
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ, ਹੋਤ ਜਾਤ ਸਰਵ ਸੇਤ ॥
ਨਾਮ ਲੀਏ ਅਘ ਜਾਏਂਗੇ, ਪਾਪਾਂ ਮੂਲ ਹਰੇਤ ॥
ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਅਧੀਨ ਹੋ, ਕਰੋ ਸਵਾਮੀ ਹੇਤ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਕੌਣ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ। ਗੁਰੂ ਸਰਬ-ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਹੈ ਤੇ ਹੇ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਜੀਵ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰ। ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਤਿੰਨੇ ਤਾਪ (ਆਦਿ, ਵਿਆਦਿ ਅਤੇ ਉਪਾਦਿ) ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਬੰਧਨ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਨਾਲ ਕਠਿਨ ਪਾਪ ਅਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਮੂਲ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

17

ਤਿਸ ਬਿਨ ਦੂਸਰ ਅਵਰ ਨਾ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਕੋ ਦੇਖ ॥
ਅਮਰ, ਅਜਰ ਭਰਪੂਰ ਗੁਰ, ਘਟਿ ਘਟਿ ਮਾਂਹਿ ਸੁਲੇਖ ॥
ਨਿਰੰਕਾਰ ਸਦ ਸਦੀਵ ਸੋਇ, ਸਾਹਿਬ ਸਰਵ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ॥
ਸ਼ਰਧਾ ਸੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਮਿਲੇ, ਪਾਵਤ ਸਰਵ ਹੀ ਭੇਖ ॥
ਤਾਪ ਤਪੇ ਮਨ ਮਾਰ ਕੇ, ਹੋਤ ਜਾਤ ਹੈ ਸ਼ੀਵ ॥
ਉਦਾਸ ਰਹੇ ਸੰਸਾਰ ਮੇਂ, ਬਹੁ ਬਿਅੰਤ ਹੀ ਜੀਵ ॥

ਆਤਮ ਦੇਰ ਬਸਾਯਾ, ਹ੍ਰਿਦਯ ਮੇਂ ਕਰ ਵਾਸ ॥
ਜਗ ਮੇਂ ਆਯਾ ਸੁਫਲ ਹੈ, ਕਹਤ ਭਯੋ ਰਵਿਦਾਸ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਨਿਰਾਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਪ੍ਰਭੂ ਅਮਰ, ਅਜਰ ਅਤੇ ਭਰਪੂਰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਣ-ਕਣ ਵਿੱਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ। ਨਿਰਾਕਾਰ (ਆਕਾਰ ਰਹਿਤ) ਪ੍ਰਭੂ ਸਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਅਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਹੈ। ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਰੂਪੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਤਪ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਉਪਰਾਮ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਅੰਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ ਸਫ਼ਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

18

ਨਾਮ ਧਨੀ ਕਾ ਸਤਿ ਸਦਾ, ਗੁਰਦੇਵ ਰਾਖ ਮਨ ਟੇਕ ॥
ਅੰਤਰ ਧਰੀਂ ਧਯਾਨ ਤੂੰ, ਬ੍ਰਿਤਿ ਕੋ ਕਰ ਏਕ ॥
ਅੰਤ ਕਰਣ ਸੁਧਾਰ ਕੇ, ਸੋਹੰ ਮਨਿ ਕਰੋ ਪਾਠ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਦਰਗਾਹ ਮੇਂ, ਸੁੰਦਰ ਹੋਵੇ ਠਾਠ ॥
ਗੁਰ ਕੀ ਕਿਆ ਉਪਮਾ ਕਥੋ, ਅਦਭੁੱਤ ਲੀਲਾ ਗੀਤਿ ॥
ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਛੋਰਾ ਨਾ ਜਰੇ, ਮੀਨ ਸਮਾਨ ਹੈ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥
ਓਅੰ, ਓਅੰ ਧਿਆਨ ਧਰ, ਸੋਹੰ ਭੇਦ ਵਿਚਾਰ ॥
ਤਤ ਰੂਪ ਹੋਇ ਜਨਮਨਾਂ, ਕਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ਆਚਾਰ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਧਨੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੱਚ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਜੀਵ ਨੂੰ ਗੁਰਦੇਵ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਜੀਵ ! ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰ। ਸੋਹੰ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦਾ ਅੰਤਿਹਕਰਣ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਜੀਵ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਉਸਦੀ ਲੀਲਾ ਦੀ ਗੀਤੀ ਅਨੋਖੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਸਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਮੱਛੀ ਦੀ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਹੈ ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਓਂਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸੋਹੰ ਰਹੱਸ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਆਚਾਰ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ

ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਤੱਤ ਰੂਪ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਜਨਮ – ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

19

ਦੁਰਮਤਿ ਕਾ ਤਿਆਗਨ ਕਰੋ, ਲੇਹੋ ਗੁਰਮਤ ਖੋਜ ॥
ਖੋਟਨ ਕੀ ਸੰਗਤ ਤਜੋ, ਕਿਉਂ ਸਿਰ ਪਰ ਉਠਾਉ ਬੋਜ ॥
ਗੁਰ ਸ਼ਰਣ ਮੇਂ ਮਨ ਲਾਗੇ, ਛੂਟੇ ਮਾਇਆ ਬੰਧ ॥
ਆਗੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾ ਬਣੇ, ਹੋਏ ਨਾਮ ਸਨਬੰਧ ॥
ਝੂਠ ਬੋਲ, ਝੂਠਾ ਬਣੇ, ਝੂਠ ਤਿਆਗੋ ਗੈਲ ॥
ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਵਿਚਾਰਿਆ, ਗਲੀ, ਗਲੀ ਕਰ ਸੈਲ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਦੁਰਮਤ (ਖੋਟੀ ਮੱਤ) ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੱਤ (ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਮੱਤ) ਦੀ ਖੋਜ ਕਰ। ਖੋਟੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਰੂਪੀ ਜੋ ਬੋਝ ਤੂੰ ਸਿਰ ਤੇ ਉਠਾਇਆ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦੇ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਮਨ ਲਗਾਉਣ ਨਾਲ ਮਾਇਆ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੰਧਨ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਦਾ ਨਾਮ ਸਹਾਇਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਝੂਠਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਝੂਠਿਆਂ ਦਾ ਸਾਥ ਤਿਆਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਬੇਗਮਪੁਰੇ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

20

ਭਗਵਾਨ ਆਤਮ ਦੇਵ ਕਾ, ਕਰੋ ਮਨ ਅਪਨੇ ਜਾਪ ॥
ਨਾਮ ਬਡਾਈ ਮਨਨ ਕਰ, ਸਬ ਤਾਪਨ ਸਿਰ ਤਾਪ ॥
ਗਤਿ ਗੀਤਿ ਨਾ ਕਹਿ ਸਕੋ, ਜੋ ਮਾਨੇ ਗੁਰ ਵਾਕ ॥
ਕਾਗਜ਼ ਮਿਲੇ ਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ, ਕਲਮ ਲਿਖੇ ਨਹੀਂ ਸਾਖ ॥
ਬੈਠ ਵਿਚਾਰੋ ਮਨ ਵਿਖੇ, ਸਤਿਗੁਰ ਧਿਆਨ ਲਗਾਏ ॥
ਸੰਗਤ ਕਾ ਫਲ ਪਾਵ ਹੈ, ਪਾਪ ਨਰੰਚਕ ਲਾਇ ॥
ਬਾਨੀ ਰਟੋ ਗੁਰ, ਗੁਰ ਸਦਾ, ਅੰਤਰ ਲਏ ਸੁੱਖ ਭਾਸ ॥
ਮਾਰੰਗ ਪਾਵਤ ਲਾਭ ਹੋ, ਕਹਤ ਸਤਯ ਰਵਿਦਾਸ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਜਾਪ ਕਰ। ਨਾਮ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਸਾਰੇ ਤਪਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਤਪ ਹੈ। ਜੋ ਜੀਵ ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਚਨਾਂ ਤੇ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਉਸਦੀ ਮਹਿਮਾ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਤੇ ਕਲਮ ਨਾਲ ਲਿਖ ਕੇ

ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਮਾਧੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨ ਇੱਛਿਤ ਫ਼ਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲਦੇ ਹੋਏ ਨਾਮ ਦਾ ਰਟਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅੰਦਰ ਸਦੀਵੀ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸੱਚ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

21

ਜੀਭਾ ਕਾਂਤੀ ਮਨ ਕਰੋ, ਸਾਨ ਚੜਾਵੋ ਤੇਜ ॥
ਸਚਖੰਡ ਮੇਂ ਜਾ ਮਿਲੇ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੇਵੇ ਭੇਜ ॥
ਧਰਮ ਸਾਥ ਸੰਬੰਧ ਜੋ, ਕੁੱਲ ਤਾਰਨ ਕੀ ਚਾਲ ॥
ਪ੍ਰਾਤ ਕਮਾਈ ਆਪਣੀ, ਪਾਏ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਘਾਲ ॥
ਮੁਕਤਿ ਦਵਾਰਾ ਪਾਵ ਹੈ, ਚਿੰਤਨ ਨਾਮ ਹਮੇਸ਼ ॥
ਗੁਰ ਸੇਵਕ ਕੀ ਰੀਤਿ ਲਖ, ਸਤਿਗੁਰ ਜਾਨ ਨਰੇਸ਼ ॥
ਜੋਨ, ਜੋਨ ਭਰਮਤ ਨਹੀਂ, ਮੰਨਨ ਕੇ ਸੰਗ ਸਾਥ ॥
ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਪੁਕਾਰਤੇ, ਸਾਹਿਬ ਕੀਨੀ ਦਾਤ ॥

ਜੀਭਾਂ ਨੂੰ ਕੈਂਚੀ ਬਣਾ ਕੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਬੰਧਨ ਕੱਟ ਕੇ ਮਨ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਲਗਾਉਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਅਤੇ ਸਰੂਪ ਵੱਧਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸੱਚਖੰਡ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਜੀਵ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਜੋੜਦਾ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਕੁਲਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਦੀ ਰੀਤੀ ਤੇ ਚੱਲਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜੀਵ ਆਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਸਫ਼ਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਦਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਸੇਵਕ ਦੀ ਇਹੋ ਰੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਮਨ ਵਿਚ ਸੰਭਾਲਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਭਟਕਦਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਹਿਬ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਦਾਤ ਅਤੇ ਸਭ ਖਜਾਨੇ ਬਖ਼ਸ਼ਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

22

ਵੇਰਾਗ ਵਿਵੇਕ ਤਤੀਖਸ਼ਾ, ਸਮ ਦਮ ਆਦਿ ਲੇ ਖੋਜ ॥
ਮੋਮੋਖਸ਼ ਬਨ ਸਤਿਸੰਗ ਮੇਂ, ਲੇਹ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਮੌਜ ॥
ਤਤ ਤਵੰ ਸਾਧਨ ਭਨੇ, ਮੁਨਿਵਰ ਮਤਿ ਸੁਧੀਰ ॥

ਕਥਨੇ ਮਾਤਰ ਨਾ ਮਿਲੇ, ਸੋਧਨ ਕਰੋ ਸਰੀਰ ॥
ਮਨ ਇੰਦ੍ਰਿਯ ਮਲਕਰ ਭਰੇ, ਤਤਵ ਮਸੀ ਕਹੇ ਆਪ ॥
ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਭੀ ਸ਼ੁੱਧ ਨਹੀਂ, ਲਾਗਤ ਸਰਵ ਹੀ ਪਾਪ ॥
ਪਾਪੀ ਕਰਮ ਕਮਾਵਨਾ, ਸੋ ਸਤਿਸੰਗ ਮੇਂ ਨਾਸ ॥
ਕਲਿ ਕੇ ਦੋਸ਼ ਸਬ ਦੂਰ ਹੋ, ਕਥਨ ਕਰੇ ਰਵਿਦਾਸ ॥

ਬੈਰਾਗ, ਸੋਚਣ ਸਮਝਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਖਿਮਾਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਆਨੰਦ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੁਨੀਵਰ ਆਪਣੀ ਮਤ ਨੂੰ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਪਾਸੇ ਲਗਾ ਕੇ ਜਗਤ ਦੇ ਮੂਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕੇਵਲ ਕਥਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸੋਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਤੇ ਇੰਦਰੀਆਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਜੀਵ ਦਾ ਅੰਤਿਹਕਰਣ ਸ਼ੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਸੰਗ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਜੀਵ ਪਾਪ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

23

ਆਪਣਾ ਬੀਜ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ, ਖਾਵਤ ਹੈ ਬਹੁ ਬਾਰ ॥
ਤੇਰਾ ਹੀ ਤੁਝੇ ਸੌਂਪਤਾ, ਵਹ ਦਾਤਾ ਕਰਤਾਰ ॥
ਜੋ ਗੁਰ ਸ਼ਰਣੀ ਪਰਤ ਹੈ, ਤਿਲ ਭਰ ਭੀ ਬੇਅੰਤ ॥
ਸ਼ੋਭਾ ਪਾਵੇ ਲੋਕ ਮੇਂ, ਕਹਿਤ ਮੁਨੀ ਜਨ ਸੰਤ ॥
ਨਰਕਨ ਕੇ ਅਧਿਕਾਰ ਕੋ, ਸ਼ੀਘਰ ਮਨ ਦੇ ਤਯਾਗ ॥
ਭਜਨ ਕਰੋ ਭਗਵਾਨ ਕਾ, ਮਿਲੇ ਰਵਿਦਾਸ ਬੇਰਾਗ ॥

ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਭੋਗਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਆਪਣਾ ਬੀਜਿਆ ਹੋਇਆ ਆਪ ਹੀ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੀਵ ਦੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਖਜਾਨੇ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਦਾਤਾ ਕਰਤਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਮੋੜਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੋ ਜੀਵ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੇਅੰਤ ਪ੍ਰਭੂ ਉਸ ਤੇ ਤਿਲ ਮਾਤਰ ਵੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ੋਭਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਨੀਜਨ ਅਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ। ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਮਨ ਵਿੱਚੋਂ ਤਿਆਗ ਦੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਵੈਰਾਗ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

24

ਗੁਣ ਆਵੇ, ਗੁਣ ਉਚਾਰੇ, ਗੁਣ ਮੇਂ ਰਹੇ ਸਮਾਇ ॥
ਗੋਵਿੰਦ ਗੁਰੂ, ਗੋਪਾਲ ਗੁਰੂ, ਕਰਤਾ ਪੁਰਸ਼ ਬਸਾਇ ॥
ਭਗਵਾਨ ਭਜਨ ਮੇਂ ਸੁੱਖ ਸਦਾ, ਹੋਰ ਹੈ ਸੁੱਖ ਨਾ ਕਾਇ ॥
ਕਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮਨ ਆਪਣੇ, ਸਤਿਗੁਰ ਚਰਨੀ ਧਾਇ ॥
ਸਤਿ ਸੁੰਦਰ ਅਤਿ, ਅਗੰਮ ਅਪਾਰਾ ॥
ਖੇਲ ਸਾਹਿਬ ਕਾ, ਸਭ ਸੇ ਨਿਆਰਾ ॥
ਨਿਰਮਲ ਆਤਮ ਸਵਰੂਪ, ਲਖਿ ਸਗੀਰ ਹੋਇ ਪਵੀਤ ॥
ਸੱਚਖੰਡ ਮੇਂ ਜਾ ਬਸੇ, ਕਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ਤੂੰ ਮੀਤ ॥

ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦਾ ਕਰਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿੱਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੋਬਿੰਦ ਹੀ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਗੋਪਾਲ ਹੀ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੁੱਖ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੇ ਜੀਵ! ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਪੱਕਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਜਾ। ਪ੍ਰਭੂ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਗਮ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਅਪਾਰ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਖੇਲ ਸਭ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਨਿਰਮਲ ਹੈ,ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਿਰਮਲ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਣ-ਗਿਣਤ ਜੀਵ ਪੁਨੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਸੱਚਖੰਡ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਹੋਵੇਗਾ।

25

ਨਾਰਾਇਣ ਰੰਗ ਕਰੇ ਜਗ, ਧਾਰੇ ਰੂਪ ਅਜੈਬ ॥
ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਪ੍ਰਭੂ, ਧੰਨ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ਸੁਸਾਹਿਬ ॥
ਸੁਣ, ਸੁਣ ਕੇ ਉਪਮਾ ਭਨੇ, ਕਵੀ ਗ੍ਰੰਥ ਕੁਰਾਨ ॥
ਕਾਜੀ, ਮੁੱਲਾ ਕਹਿਤ ਹੈ, ਅਪ ਅਪਣੀ ਸਭ ਮਾਨ ॥
ਭੇਸ਼, ਪੰਥ, ਯੋਗੀ, ਯਤੀ, ਲਖੇ ਨਾ ਸੋ ਅਨਜਾਣ ॥
ਆਪ ਹੋ ਉਤਪਤ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕਰ, ਆਪ ਕਰਤ ਭਏ ਹਾਨਿ ॥
ਘੜੀ ਮਹੂਰਤ ਜਾਣਤੇ, ਵਹ ਅਪਰੰਪਰ ਦੇਵ ॥
ਦੇਵ, ਦਨੁਜ, ਮਾਨੁਸ਼ ਸਭੀ, ਲਾਗੇ ਤਿਸ ਕੀ ਸੇਵ ॥
ਅਮਰ ਪਹਿਚਾਨੇ ਗੁਰੂ ਕਾ, ਸੋ ਦਾਸ ਜਾਨੇ ਨਿਜ ਭੇਵ ॥
ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਵਿਚਾਰਿਆ, ਸੁੱਖ ਪਾਵਤ ਨਿੱਤ ਸੇਵ ॥

ਨਿਰੰਕਾਰ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜੀਬ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਜੀਵਾਂ ਤੇ ਦਇਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ

ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਕੁਰਾਨ ਵਿੱਚ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣ-ਸੁਣ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਮੁੱਲਾਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਵਿਖਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੱਚੇ ਪ੍ਰੇਮ ਤੋ ਬਿਨਾਂ ਭੇਖ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ, ਪੰਥੀ, ਜੋਗੀ ਅਤੇ ਜਤੀ ਉਸਦੀ ਮਹਿਮਾ ਤੋਂ ਅਨਜਾਣ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਹੀ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਘੜੀ ਅਤੇ ਮਹੂਰਤ ਨੂੰ ਅਪਰੰਮਪਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਦੇਵ, ਦਨੁਜ, ਮਨੁੱਖ ਸਭ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਦਾਸ ਬਣ ਕੇ ਅਮਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਕੇ ਨਿੱਜ ਭੇਦ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਡਿਆਈ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਦੀਵੀ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

26

ਨਾਮ ਧਿਆਵੇ ਸਿੱਧ ਭਏ, ਜਪਨ ਜਪੋ ਬਹੁ ਬਾਰ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਸੰਗ ਲਾਗ ਕਰ, ਲੋਹਾ ਹੋਵੇ ਪਾਰ ॥
ਗੁਰੂ ਗੋਪਾਲ ਜਹਾਜ ਜੁੱਗ, ਗੁਰ ਮਨਸਾ ਪੂਰਨ ਹਾਰ ॥
ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਉਪਮਾ ਭਨੋ, ਮੁੱਖ ਸੇ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਵਾਰ ॥
ਮਿੱਤਰ ਤੇਰਾ ਔਰ ਨਹੀਂ ਕੋ, ਤੂੰ ਦੇਖੀ ਨਦਰ ਪਸਾਰ ॥
ਨਦਰੀ ਨਦਰ ਸੁਧਾਰ ਮਨ, ਕਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ਵਿਚਾਰ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਧਿਆਉਣ ਨਾਲ ਸਭ ਕਾਰਜ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਰੂਪੀ ਜੀਵ ਸ਼ੁੱਧ ਸੋਨਾ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੋ ਕੇ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੁਗਾਂ ਜੁਗਾਂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਪਾਲਣਹਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਪਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਵ ਇੱਛਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਉਪਮਾ ਮੁੱਖ 'ਚ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਵਾਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹੇ ਭਾਈ! ਤੂੰ ਹਰ ਪਾਸੇ ਆਪਣੀ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰ ਕੇ ਦੇਖ ਲੈ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਸੱਚਾ ਮਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

27

ਵਰਨਣ ਕਰ ਕੇ ਕੋ ਕਹੇ, ਜਗ ਪਾਲਕ ਪਰਸ਼ੰਸ ॥
ਅੰਤਰ ਕਰੋ ਮਿਲਾਪ ਗੁਰੂ, ਸੁਭ ਗੁਣ ਕੀ ਬਸੇ ਬੰਸ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ, ਨਿਰਮਲ ਹੋਵੇ ਹੰਸ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਦਾਤਾ ਅਤਿ ਬੜਾ, ਬ੍ਰਹਮ ਜਾਨੀਏਂ ਅੰਸ ॥
ਐਸਾ ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਨੀ, ਅੰਤਰ ਲਏ ਬਸਾਇ ॥
ਹਾਥ ਜੋੜ ਉਸਤਤਿ ਕਰੋ, ਗੁਰ ਰਾਖੇ ਸਤਿ ਭਾਇ ॥
ਬ੍ਰਹੰਮ ਵਕਤਾ, ਬ੍ਰਹਮ ਸੋਤ੍ਰੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸਠਾ ਗੁਰੂ ਅਸੰਸ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਗ ਪਿਆਰ ਕਰ, ਕਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ਬਡਹੰਸ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਉਪਮਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕੌਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਗੁਰੂ ਜੀਵ ਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਕਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਜੀਵ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁੱਭ ਗੁਣ ਰੂਪ ਖਜਾਨੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਹੰਸ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦਾਤਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਿਰੰਜਨ ਨਾਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵਸਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਉਸਤਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਕਤਾ (ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ) ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੋਤੀ (ਬ੍ਰਹਮ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ) ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸ਼ਠਾ (ਬ੍ਰਹਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ) ਅਤੇ ਸੰਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮ ਆਨੰਦ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਰਮ ਹੰਸ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

28

ਦਾਤਾ ਸਭ ਗੁਣ ਬੜਾ ਹੈ, ਕਿਰਤ ਨਾ ਮੇਟੇ ਕੋਇ ॥
ਸਮੁੰਦਰ ਸਾਗਰ ਸੇ ਜੀ ਤਰੇ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਤਾ ਸੋਇ ॥
ਵੇਦ ਕਥੇ, ਸ਼ਾਸਤਰ ਕਥੇ, ਤਿਸ ਬਿਨ ਅਵਰ ਨਾ ਕੋਇ ॥
ਨਾ ਹੂਆ, ਨਾ ਹੋਇਗਾ, ਜਾਨਤ ਹੈ ਜਗ ਲੋਇ ॥
ਨਾਮ ਜਪੋ ਤਿਸ ਧਨੀ ਕਾ, ਮਾਤ ਗਰਭ ਨਹਿ ਪੋਹਿ ॥
ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ ਕਰ ਬੰਦਗੀ, ਸੰਸ਼ਯ ਸ਼ਕਲ ਮਿਟੋਇ ॥
ਗਿਰ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ, ਚੰਦ, ਸੂਰ ਸਭ, ਧਾਰਤ ਹੈ ਭਗਵੰਤ ॥
ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੇ ਅਲਪਗ ਯਹ, ਜਾਨਤ ਹੈ ਕਿਆ ਜੰਤ ॥

ਦਾਤਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਗੁਣੀ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਕਰਨੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਿਟਾ ਨਹੀਂ

ਸਕਦਾ। ਜਿਸ ਜੀਵ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਜੀਵ ਜਿੰਨੇ ਮਰਜ਼ੀ ਵੇਦਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੇ ਕਥਨ ਕਰ ਲਵੇ ਪਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਕਦੇ ਤਰ ਸਕਿਆ ਹੈ ਨਾ ਤਰੇਗਾ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਧਨੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸ਼ੰਕੇ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਹਾੜ,ਧਰਤੀ,ਚੰਦਰਮਾ,ਸੂਰਜ,ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਥੋੜ੍ਹੀ ਮੱਤ ਵਾਲਾ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕੀ ਉਸਤਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ।

29

ਗੁਰਮੁਖ ਦਵਾਰਾ ਨਾਦ ਸੁਣ, ਹ੍ਰਿਦਯ ਮਾਂਹ ਲੇ ਬੂਝ ॥
ਸੁਰਤ ਧਰੋ ਮਤ ਉਪਜੈ, ਨੇਤਰੀਂ ਹੋਵੇ ਸੂਝ ॥
ਮਿਲੇ ਨਾ ਸਤਿਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਤੋਹਿ, ਅੰਤਰ ਭਰੀ ਹੈ ਦੂਜ ॥
ਅਮਰ ਹੋਵੇ ਸਤਿਸੰਗ ਮੇਂ, ਮਨ ਅਪਨੇ ਸੇ ਝੂਜ ॥
ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਪੁਰਸ਼ ਕਾ ਸੰਗ ਕਰ, ਮਾਨ ਕਰੋ ਸਭ ਚੂਰ ॥
ਮਨ ਹਸਤੀ ਸਕਲ ਜਰੋ, ਪਾਪਨ ਕੋ ਜੋ ਮੂਰ ॥
ਸਾਹਿਬ ਸੇਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ, ਰਸਾਤਲ ਸੇ ਜਾ ਬਚ ॥
ਗੁਰ, ਗੁਰ ਮਨ ਮੇਂ ਰਟਨ ਕਰ, ਮੁਖ ਸੇ ਬੋਲ ਤੂੰ ਸੱਚ ॥
ਸੰਤਨ ਕੇ ਦਵਾਰੇ ਪਰੋ, ਹੋਵੇ ਪਰਮ ਆਨੰਦ ॥
ਕਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ਭਗਵਾਨ ਕੇ, ਗਾਵੋ ਮਨ ਮੇਂ ਛੰਦ ॥

ਗੁਰਮੁਖ ਜੀਵ ਧਿਆਨ ਟਿਕਾ ਕੇ ਸੱਜੇ ਕੰਨ ਰਾਹੀਂ ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਸਰਵਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਸੁਰਤੀ ਜੋੜਨ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਮੱਤ ਉੱਚੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਦਰਲੇ ਨੇਤਰਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੋਝੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਤੱਕ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਦਵੈਤ ਭਾਵਨਾ ਹੈ ਉੱਨਾ ਚਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੰਕਾਰ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਅਮਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੋ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ, ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ ਪਾਪਾਂ ਰੂਪੀ ਨਰਕ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮਨ ਵਿੱਚ ਰਟਨ ਕਰ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਸੱਚ ਬੋਲ, ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਵਾਰੇ ਜਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਨਾਲ ਪਰਮ ਆਨੰਦ ਦੀ

ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਦੀ ਮਨ ਵਿੱਚ ਮਹਿਮਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਓ।

30

ਪਤਾਲ ਰਸਾਤਲ ਆਨੰਤ ਹੈ, ਖੋਜਨ ਹਾਰੇ ਲੋਕ ॥
ਪ੍ਰਭੁ ਮਾਯਾ ਕੋ ਅੰਤ ਨਾ, ਢੂੰਡਤ ਕਰਤੇ ਸ਼ੋਕ ॥
ਜੀਵ ਵਿਤਲ ਹੈ, ਜੀਵ ਮੇਂ, ਜੀਵ ਸੁਤਲ ਸੋ ਜੀਵ ॥
ਜੀਵ ਤਲਾਤਲ, ਮਹਾਤਲ, ਸਾਹਿਬ ਲਖ ਲੈ ਸੀਵ ॥
ਅਤਲ ਸਾਤ ਪਾਤਾਲ ਯਹ, ਜੀਵ ਈਸ਼ ਲਖਿ ਲੇਵ ॥
ਇਸ ਬਿਧਿ ਅੰਤ ਨਾ ਆਵੇ ਹੈ, ਥੈ ਪਤਾਲਾ ਭੇਵ ॥
ਬੁੱਧੀ ਕਿਤਨੇ ਬਲ ਧਾਰੇ, ਲਾਗਤ ਨਾ ਕੋਈ ਤਾਣ ॥
ਗੁਰਮੁੱਖ ਮਨ ਬਸਾਈਏ, ਮਾਨਕ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਣ ॥
ਚੀਂਟੀ ਕੇ ਸਮ ਬਲ ਨਹੀਂ, ਚਾਲੇ ਤੇਰਾ ਜੋਰ ॥
ਨਾਮ ਬਿਨਾਂ ਭਗਵਾਨ ਕੇ, ਲਾਖ ਮਚਾਵੇ ਸ਼ੋਰ ॥
ਉਤਰੇ ਆਵਰਣ ਦਿਲੇ ਕਾ, ਮਨ ਆਪਣਾ ਲੇ ਸਾਧ ॥
ਕਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ਪੁਕਾਰ ਕੇ, ਦੂਰ ਕਰੋ ਸਭ ਵਯਾਧ ॥

ਪਾਤਾਲ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਅਨੰਤ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਜੀਵ ਹਾਰ ਗਏ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਾਇਆ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਦੇ ਥੱਕ ਗਏ। ਜੀਵ ਸਪਤ ਪਾਤਾਲ ਅਤੇ ਸੰਗਯਾ ਪਾਤਾਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੀਵ ਭਾਵੇਂ ਤਲਾਤਲ ਪਾਤਾਲ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਹੇਠਲੇ ਛੇਵੇਂ ਮਹਾਤਲ ਪਾਤਾਲ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ। ਸਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਤਾਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ। ਜੀਵ ਬੁੱਧੀ ਕਰਕੇ ਜਿੰਨਾ ਮਰਜ਼ੀ ਬਲਵਾਨ ਹੋਵੇ ਪਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਹ ਬੁੱਧੀ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੀ ਨਹੀਂ। ਗੁਰਮੁੱਖ ਨਾਮ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਖਜਾਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਵਿੱਚ ਕੀੜੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਬਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਜਿੰਨਾ ਮਰਜ਼ੀ ਸ਼ੋਰ ਮਚਾਈ ਜਾਵੇ ਪਰ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਲਗਾਉਣ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

31

ਨਦੀਆਂ ਲਹਿਰੀਂ ਬਸ ਰਹਾ, ਸਾਗਰ ਅਤਿ ਗੰਭੀਰ ॥
ਚੌਦਹ ਰਤਨ ਉਪਾਯਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਣੀ ਗਹੀਰ ॥
ਊਠਤ, ਬੈਠਤ ਨਾਮ ਭਜ, ਸੋ ਪਾਵਤ ਸਤਿ ਸੀਰ ॥
ਮਨ ਅਪਣੇ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਰਟੋ, ਕਭੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਭੀਰ ॥
ਮੁੱਖ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਤ ਹੈ, ਗੁਣ ਗਾਵਤ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ॥
ਸਰਬ ਘਟਾ ਭਰਪੂਰ ਹੈ, ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਪਾਲ ॥
ਤੁਝੇ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਪੜੇ, ਇਸ ਕਾਰਣ ਕੰਗਾਲ ॥
ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੇ ਸੰਸਾਰ ਮੇਂ, ਅਬ ਭੀ ਕਰ ਤੂੰ ਭਾਲ ॥

ਲਹਿਰਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਹੋਣ। ਜਿੱਥੇ ਚੌਦਾਂ ਰਤਨ ਉਤਪੰਨ ਹੋਏ ਹੋਣ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਖਜਾਨਾ ਹੈ। ਉੱਠਦੇ ਬਹਿੰਦੇ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਰਟਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਕਦੇ ਮੁਸੀਬਤ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਗਰੀਬਾਂ 'ਤੇ ਦਇਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਮੁੱਖ ਪਵਿੱਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਭ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਭੂ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਉਸ ਕਾਰਨ ਕੰਗਾਲ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ! ਤੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਹੁਣ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਭਾਲ ਕਰ ਲੈ।

32

ਏਕ ਘੜੀ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ ਨਹੀਂ ਲਾਗੇ ਕਲੂ ਕਲੇਸ਼ ॥
ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਮੇਂ, ਹੋਵੇ ਉੱਜਲ ਭੇਸ ॥
ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਣ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ, ਗੁਰੂ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਆਪ ॥
ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਪੁਰਸ਼ ਕਾ ਸੰਗ ਕਰੋ, ਸ਼ੁਭ ਗੁਣ ਮਨ ਮੇਂ ਥਾਪ ॥
ਅਥਾਹ ਪ੍ਰਭੂ ਹਰ ਧਨੀ ਹੈ, ਗੁਰ ਕਾ ਨਾਮ ਅਤੋਲ ॥
ਸਵਾਸ ਆਮੋਲਕ ਸੁਫਲ ਕਰ, ਜਿਸ ਕਾ ਨਾ ਕੋਈ ਮੋਲ ॥
ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੇ ਆਸ਼ਚਰਯ ਵਹ, ਹਰਿ ਮਿਲਨੇ ਕੀ ਰੀਤਿ ॥
ਸਵਾਸਾ ਬਿਰਥਾ ਨਾ ਤਜੋ, ਮਨ ਕਰ ਕਰੋ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥

ਇੱਕ ਘੜੀ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਲਯੁੱਗ ਦੇ ਕਲੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਵਿਆਪਦੇ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਜੀਵ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉੱਜਵਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ (ਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ) ਆਪ ਹੈ। ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸ਼ੁੱਭ ਗੁਣ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਹਨ। ਬੇਅੰਤ ਪ੍ਰਭੂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਧੰਨਵਾਨ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਅਮੋਲਕ ਹੈ। ਜੀਵ ਦੇ

ਅਮੋਲਕ ਸਵਾਸ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਫਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰਿ ਨੂੰ ਮਿਲਣੇ ਦਾ ਮਾਰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਅਸਚਰਜ ਆਨੰਦਮਈ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਵਿਰਥੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇੱਕ ਮਨ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

33

ਨਿਹਾਲ, ਨਿਹਾਲ, ਨਿਹਾਲ ਹੈ, ਵਹ ਕਰਤਾਰ ਨਿਹਾਲ ॥
ਕਲਯਾਣ ਤੇਰਾ ਕਲਯਾਣ ਹੋ, ਚਰਣੀ ਪਰੋ ਵਿਸਾਲ ॥
ਐਸੀ ਮਨੋ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰ, ਜੈਸੀ ਚਕਵੀ ਸੂਰ ॥
ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਬ੍ਰਹਮ ਰੰਗ ਰਾਤਾ, ਔਗੁਣ ਹੋ ਸਭ ਦੂਰ ॥

ਕਰਤਾਰ ਨਿਹਾਲ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਹਿਲੇ ਵੀ ਜੀਵ ਨਿਹਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਹੁਣ ਵੀ ਨਿਹਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਵੀ ਨਿਹਾਲ ਹੋਣਗੇ। ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਬੇਅੰਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸਦਾ ਕਲਿਆਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਐਸੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰ ਜੈਸੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਚੱਕਵੀ ਦੀ ਸੂਰਜ ਨਾਲ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਜੀਠੀ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਰੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਔਗੁਣ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

34

ਸਾਹਿਬ ਸੱਚਾ ਬੇਅੰਤ ਹੈ, ਅੰਤ ਨਾ ਪਰੇ ਆਕਾਰ ॥
ਸਾਹਿਬ ਸੱਚਾ ਬੇਅੰਤ ਹੈ, ਅੰਤ ਨਾ ਸਿਫਤ ਸ਼ੁਮਾਰ ॥
ਸਾਹਿਬ ਸੱਚਾ ਬੇਅੰਤ ਹੈ, ਅੰਤ ਨਾ ਕਹੇ ਉਚਾਰ ॥
ਸਾਹਿਬ ਸੱਚਾ ਬੇਅੰਤ ਹੈ, ਅੰਤ ਨਾ ਕਰੇ ਵਿਚਾਰ ॥
ਸਾਹਿਬ ਸੱਚਾ ਬੇਅੰਤ ਹੈ, ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਕਛੁ ਲੇਸ ॥
ਸਾਹਿਬ ਸੱਚਾ ਬੇਅੰਤ ਹੈ, ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਕਛੁ ਭੇਸ ॥
ਸਾਹਿਬ ਸੱਚਾ ਬੇਅੰਤ ਹੈ, ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾਰ ॥
ਸਾਹਿਬ ਸੱਚਾ ਬੇਅੰਤ ਹੈ, ਅੰਤ ਨਾ ਪਾਰਾਵਾਰ ॥
ਸਾਹਿਬ ਸੱਚਾ ਬੇਅੰਤ ਹੈ, ਅੰਤ ਨਾ ਸਤਿਗੁਰ ਧਾਮ ॥
ਕਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ਪੁਕਾਰ ਕੇ, ਸਿਧ ਭਏ ਸਭ ਕਾਮ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਹਿਬ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੱਚਾ ਬੇਅੰਤ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਹਿਬ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੱਚਾ ਬੇਅੰਤ ਹੈ ਉਸਦੀ ਮਹਿਮਾ

ਕਰਕੇ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪ੍ਰਭੂ ਸੱਚਾ ਬੇਅੰਤ ਹੈ ਉਚਾਰਨ ਕਰਕੇ ਉਸਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਹਿਬ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੱਚਾ ਬੇਅੰਤ ਹੈ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਉਸਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਹਿਬ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੱਚਾ ਬੇਅੰਤ ਹੈ ਉਸਦੀ ਸਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਹਿਬ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੱਚਾ ਬੇਅੰਤ ਹੈ ਉਸ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਹਿਬ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੱਚਾ ਬੇਅੰਤ ਹੈ ਉਸਦੇ ਪਰਾਵਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਹਿਬ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੱਚਾ ਬੇਅੰਤ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਧਾਮ ਨਿੱਜ ਘਰ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਸਭ ਕਾਰਜ ਸਫ਼ਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

35

ਸਤਿਗੁਰੂ ਊਂਚਾ ਅਤਿ ਬੜਾ, ਸਤਿ ਊਂਚਾ ਵਡ ਨਾਂਉ ॥
ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਨ ਗੁਰ ਸਦਾ, ਮਨ ਮਾਨਾ ਫਲ ਪਾਉ ॥
ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਯੋਧੇ ਭਏ, ਸ਼ੂਰ ਹੁਏ ਆਪਾਰ ॥
ਸੋਹੰ ਨਾਮ ਕਾ ਮੇਲ ਹੋ, ਨੌਕਾ ਬਨੇ ਆਧਾਰ ॥
ਕਾਮ, ਕਰੋਧ, ਠੱਗ ਠਗਤ ਹੈ, ਰਾਖੋ ਚਿਤ ਸੰਭਾਲ ॥
ਸਤਿ ਪਰਮਾਤਮ ਵੇਧਿਯਾ, ਸਭੀ ਕਰੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ॥
ਕਿਤਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਭਗਤ ਭਏ, ਕਿਤਨੇ ਹੁਏ ਅਵਤਾਰ ॥
ਕਿਤਨੇ ਪੰਡਿਤ, ਜਯੋਤਿਸ਼ੀ, ਵੇਦਾਂ ਕਰੇ ਵਿਚਾਰ ॥
ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਹੈਂ, ਕਰਤਾ ਗੁਰੂ ਸਮਰਥ ॥
ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇਂ, ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਅਕਥ ॥
ਕਿਤਨੇ ਮੂਰਖ ਜਗਤ ਮੇਂ, ਰੂਪ ਭਏ ਵਿਕਰਾਲ ॥
ਕਿਤਨੇ ਦੇਵੀ, ਦੇਵਤੇ, ਕਿਤਨੇ ਕਾਲ, ਕਰਾਲ ॥
ਯਹ ਸਭ ਖੇਲ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ, ਅੰਤ ਨਾ ਆਵੇ ਕੋਇ ॥
ਕਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ਵਿਚਾਰ ਕੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਮੇਂ ਰਹੋ ਸਮੋਇ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉੱਚਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਇਆ ਰਹਿਤ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਨੂੰ ਮਨ ਇੱਛਤ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਯੋਧੇ ਅਤੇ ਬੇਅੰਤ ਸੂਰਮੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੋਹੰ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਬੇੜੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਮ ਕਰੋਧ ਠੱਗ ਜੀਵ ਨੂੰ ਠੱਗਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਚਿਤ ਵਿਚ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸਮਾਇਆ

ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਭਗਤ ਅਤੇ ਅਵਤਾਰ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਪੰਡਿਤ, ਜੋਤਸ਼ੀ ਅਤੇ ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਹਨ ਪਰ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕਰਤਾ ਰੂਪੀ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਉਸਤਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ ਪਰ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਥਨ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਮੂਰਖ ਅਤੇ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਾਖੰਡੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਅਤੇ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਕਾਲ ਅਤੇ ਕਰਾਲ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਖੇਲ ਨੇ ਇਸਦਾ ਅੰਤ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਸਮਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

36

ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਧਰ ਧਯਾਨ ਤੂੰ, ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਧਰ ਧਯਾਨ ਤੂੰ, ਗੁਰ ਕਾ ਨਾਮ ਪਿਆਸ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਧਰ ਧਯਾਨ ਤੂੰ, ਗੁਰੂ ਨਿਰੰਜਨ ਲਾਲ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਧਰ ਧਯਾਨ ਤੂੰ, ਲਿਖਤ ਲੇਖ ਸੋ ਭਾਲ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਧਰ ਧਯਾਨ ਤੂੰ, ਸਾਧੂ ਮਤ ਵਿਚਾਰ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਧਰ ਧਯਾਨ ਤੂੰ, ਅੰਤਰ ਕਰ ਲੈ ਸਾਰ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਧਰ ਧਯਾਨ ਤੂੰ, ਲੋਭ, ਵਿਕਾਰ ਤਿਆਗ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਧਰ ਧਯਾਨ ਤੂੰ, ਕਰਤਵਯ ਨੀਚ ਵਿਹਾਗ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਧਰ ਧਯਾਨ ਤੂੰ, ਗਰਭ ਨਾ ਆਵੈ ਮੂਲ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਧਰ ਧਯਾਨ ਤੂੰ, ਵਿਸ਼ਯ ਰਸ ਜਾ ਭੂਲ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਧਰ ਧਯਾਨ ਤੂੰ, ਕੇਵਲ ਹੋਵੇ ਮੁਕਤਿ ॥
ਕਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ਵਿਚਾਰਿਆ, ਇਹੋ ਸਾਰ ਹੈ ਯੁਕਤ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਪਾਸ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਪਿਆਸ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਇਆ ਰਹਿਤ ਨਾਮ ਖਜਾਨੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ ਲਿਖੇ ਲੇਖਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਾਧੂਆਂ ਪਾਸ ਬਹਿ ਕੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਮੱਤ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਕੇ ਜੀਵ ਲੋਭ ਅਤੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਕੇ ਜੀਵ

ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਗਰਭ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਪੈਂਦਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਕੇ ਜੀਵ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਫੱਸਦਾ। ਕੇਵਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ ਜੀਵ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਹੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਨ ਜੁਗਤੀ ਹੈ।

37

ਸੋਹੰ, ਸੋਹੰ ਉਚਾਰੀਏ, ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਪੁਰਸ਼ ਸੰਗ ਪਿਆਰ ॥
ਸੋਹੰ, ਸੋਹੰ ਉਚਾਰੀਏ, ਕਬਹੂ ਨਾ ਆਵੇ ਹਾਰ ॥
ਸੋਹੰ, ਸੋਹੰ ਉਚਾਰੀਏ, ਗੁਰ ਕਾ ਨਾਮ ਗਹੀਰ ॥
ਸੋਹੰ, ਸੋਹੰ ਉਚਾਰੀਏ, ਖੋਜੇ ਮਤ ਸੁਧੀਰ ॥
ਸੋਹੰ, ਸੋਹੰ ਉਚਾਰੀਏ, ਭਜਨ ਕਰੋ ਗੁਰਦੇਵ ॥
ਸੋਹੰ, ਸੋਹੰ ਉਚਾਰੀਏ, ਤਾ ਜਾਨੇ ਨਿਜ ਭੇਵ ॥
ਸੋਹੰ, ਸੋਹੰ ਉਚਾਰੀਏ, ਸੰਧਯਾ ਸਮਯ ਧਿਆਨ ॥
ਸੋਹੰ, ਸੋਹੰ ਉਚਾਰੀਏ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਗਯਾਨ ॥
ਸੋਹੰ, ਸੋਹੰ ਉਚਾਰੀਏ, ਸਾਕਤ ਸੰਗ ਨਾ ਹੋਇ ॥
ਸੋਹੰ, ਸੋਹੰ ਉਚਾਰੀਏ, ਨਿਰਮਲ ਹੋਵੇ ਸੋਇ ॥
ਸੋਹੰ, ਸੋਹੰ ਉਚਾਰੀਏ, ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਅਲੇਖ ॥
ਕਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ਪੁਕਾਰ ਕੇ, ਮਨ ਨੀਵਾਂ ਕਰ ਦੇਖ ॥

ਸੋਹੰ ਸੋਹੰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋਹੰ ਸੋਹੰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਦੇ ਵੀ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸੋਹੰ ਸੋਹੰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਖਜਾਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋਹੰ ਸੋਹੰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਖੋਜ ਕਰਨ ਨਾਲ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੋਹੰ ਸੋਹੰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਗੁਰਦੇਵ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੋਹੰ ਸੋਹੰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਿੱਜ ਭੇਦ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਸੋਹੰ ਸੋਹੰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਮ ਸਮੇਂ ਭਾਵ ਹਰ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੋਹੰ ਸੋਹੰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋਹੰ ਸੋਹੰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਾਪੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸੰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸੋਹੰ ਸੋਹੰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋਹੰ ਸੋਹੰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਨਾ ਲਿਖੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਮਹਿਮਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਮਨ ਵਿੱਚ ਨਿਮਰਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਅਨੁਭਵ ਕਰ।

38

ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤਿ ਬੜਾ, ਪਾਵਤ ਨਾ ਕੋਈ ਪਾਰ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤਿ ਬੜਾ, ਜਾਨਤ ਵਿਰਲਾ ਸਾਰ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤਿ ਬੜਾ, ਅੰਧਯਾਰੇ ਮੇਂ ਦੀਪ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤਿ ਬੜਾ, ਸੁੰਦਰ ਮੋਤੀ ਸੀਪ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤਿ ਬੜਾ, ਅਵਰ ਨਾ ਜਾਨੇ ਭੇਤ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤਿ ਬੜਾ, ਭੂਲੇ ਮਨ ਤੂੰ ਚੇਤ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤਿ ਬੜਾ, ਨਾਮ ਜਪੋ ਮਨ ਮਾਂਹੇ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤਿ ਬੜਾ, ਦਾਸ ਉਧਾਰੇ ਤਾਂਹੇ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤਿ ਬੜਾ, ਰੋਮ ਰੋਮ ਮੇਂ ਵਾਸ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤਿ ਬੜਾ, ਨਿਸਚੇ ਕਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਆਦਿ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ ਉਸਦੀ ਸਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਜੀਵ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ ਜੋ ਅਗਿਆਨਤਾ ਰੂਪੀ ਅੰਧੇਰੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦੀਪਕ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ।ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਮੋਤੀ ਸ਼ੁੱਧ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਸਿੱਪ ਵਿੱਚ ਠਹਿਰਦਾ ਹੈ।ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ।ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ।ਹੇ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਜੀਵ ਤੂੰ ਉਸਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪ।ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਦਾਸਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਕਣ-ਕਣ ਵਿੱਚ ਵਾਸ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ 'ਤੇ ਪੱਕਾ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਕੇ ਉਸਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ।

39

ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਪ੍ਰਤਾਪ, ਮਨ ਕਰ ਜਪੇ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਆਪ ॥
ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸਭ ਦਾਤ, ਗੁਣੀ ਵਿਚਾਰੋ ਮਨ ਸਭ ਭਾਤ ॥
ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਭਗਵਾਨ, ਆਠ ਪਹਿਰ ਧਰ ਤਾਂਕਾ ਧਯਾਨ ॥
ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਅਵਿਨਾਸੀ, ਜਨਮ, ਮਰਣ ਕੀ ਕਾਟੇ ਫਾਂਸੀ ॥
ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਰਤਾਰ, ਸਰਵ ਦੁੱਖੋਂ ਕਾ ਉਤਰੇ ਭਾਰ ॥
ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਭਵਜਯੋਤੀ, ਦੁਰਮਤ ਦੁਬਿਧਾ ਅੰਤਰ ਨਾ ਹੋਤੀ ॥
ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਾਰਾਇਣ ਭਜ, ਸਰਵ ਸੁੱਖੋਂ ਕਾ ਹੋਇ ਆਇਣ ॥

ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਗੋਪਾਲ, ਜੀਵ ਜੰਤ ਕੀ ਕਰੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ॥
ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਰ ਨਾਥ, ਸਰਵ ਪਦਾਰਥ ਤਿਸ ਕੇ ਹਾਥ ॥
ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਭਜ ਹ੍ਰਿਦਯ ਕਹੋ ਰਵਿਦਾਸ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਮਇਆ ਰਹਿਤ, ਅਕਾਰ ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਇਕ ਮਨ ਚਿਤ ਹੋ ਕੇ ਉਸਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ। ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦਾਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਖਜਾਨਾ ਹੈ, ਭਾਈ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ। ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਭਾਵ ਹਰ ਸਮੇ ਧਿਆਨ ਧਰ। ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੀ ਫਾਹੀ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਉਤਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਦੁਰਮੱਤ ਅਤੇ ਦਵੈਤ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਾਰਾਇਣ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਗੋਪਾਲ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਜੰਤੂਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜਿਸਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਹਨ, ਨਰ, ਨਾਥ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਉਸਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਪਦਾਰਥ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਦਾ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਭਜਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

40

ਓਅੰ, ਓਅੰ, ਓਅੰ ਨੀਤ, ਮਨ ਧਰ ਸੱਚ ਭਗਵਾਨ ਪ੍ਰੀਤ ॥
ਓਅੰ, ਓਅੰ, ਓਅੰਧਯਾਨ, ਸੱਚ, ਸੱਚ ਸਭ ਸੱਚ ਹੀ ਮਾਨ ॥
ਓਅੰ, ਓਅੰ, ਓਅੰ ਪੂਜਾ, ਦੇਵੀ ਦੇਵਾ, ਤਿਸ ਬਿਨ ਦੂਜਾ ॥
ਓਅੰ, ਓਅੰ, ਓਅੰ ਸਤਿਸੰਗ, ਨਾਮ ਧਿਆਇ ਮਨ ਕਰ ਰੰਗ ॥
ਓਅੰ, ਓਅੰ, ਓਅੰ ਜਪ ਲੀਜੇ, ਮੁਗਧ ਪੱਥਰ ਭਵ ਨਰਿ ਤਰੀਜੇ ॥
ਓਅੰ, ਓਅੰ ਅਮਰ ਕਲਯਾਨ, ਅੰਤਰ ਹ੍ਰਿਦਯ ਚੜੇ ਹਰ ਭਾਨ ॥
ਓਅੰ, ਓਅੰ ਗੁਣ ਵਿਖਯਾਨ, ਪਵਿੱਤਰ ਗੁਣੋਂ ਕੀ ਹੋਵੇ ਕਾਨ ॥
ਓਅੰ, ਓਅੰ ਤੇਰਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਪਾਪ ਰੋਗ ਸਭ ਉੱਤਰੇ ਭਾਰ ॥
ਓਅੰ, ਓਅੰ, ਓਅੰ ਦਿਨ ਰੈਨ, ਸੋਹੰ ਭਜ ਮਨ ਹੋਵੇ ਚੈਨ ॥
ਕਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ਲੱਖ ਗੁਰ ਕੀ ਕਰਨੀ, ਸਵਾਸ, ਸਵਾਸ ਪਰ ਹਰਿ ਕੀ ਚਰਨੀ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਨਿਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਓਂਕਾਰ ਓਂਕਾਰ ਓਂਕਾਰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰ। ਓਂਕਾਰ, ਓਂਕਾਰ, ਓਂਕਰ ਪਹਿਲੇ ਵੀ ਸੱਚ ਸੀ, ਹੁਣ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸੱਚ ਰਹੇਗਾ। ਕੇਵਲ ਇਕ

ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰੋ। ਦੇਵੀ–ਦੇਵਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਦੂਸਰੇ ਹਨ ਭਾਵ ਦੇਵੀ–ਦੇਵਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਓਂਕਾਰ ਓਂਕਾਰ ਓਂਕਾਰ ਦਾ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਤੇ ਨਾਮ ਧਿਆਉਣ ਨਾਲ ਮਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਰੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਓਂਕਾਰ ਓਂਕਾਰ ਓਂਕਾਰ ਜੱਪਣ ਨਾਲ ਮੂਰਖ ਪੱਥਰ ਸਮਾਨ ਜੀਵ ਵੀ ਤਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਓਂਕਾਰ ਓਂਕਾਰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਉਦਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਓਂਕਾਰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਓਂਕਾਰ ਓਂਕਾਰ ਓਂਕਾਰ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਬਿਖਿਆਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਵਿੱਤਰ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਖਜਾਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਓਂਕਾਰ ਓਂਕਾਰ ਓਂਕਾਰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਜੀਵ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦਾ ਪਾਪਾਂ ਅਤੇ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਉਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਓਂਕਾਰ ਓਂਕਾਰ ਓਂਕਾਰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਭਾਵ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੋਹੰ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਵਾਸ ਸਵਾਸ ਓਂਕਾਰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਹਰਿ ਦੇ ਚਰਨੀ ਲੱਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

***

ਪੈਂਤੀ ਅੱਖਰੀ

ੳ ਉਸਤਤ ਕਰੋ ਇਕ ਓਂਕਾਰਾ।
ਤੀਨ ਲੋਕ ਜਿਨ ਕੀਆ ਪਸਾਰਾ।
ਉਸ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰੋ ਜੋ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ, ਖੰਡਾਂ-ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਭਾਵ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਕਣ-ਕਣ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਅ ਅਲਖ ਕੋ ਲਖ ਜੋ ਭਾਈ।
ਦੇਹੋਂ ਢੰਢੋਰਾ ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ।
ਅਲਖ ਪ੍ਰਭੂ, ਜਿਸ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਲਿਖੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਹੇ ਭਾਈ ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ ਢੰਡੋਰਾ ਦੇ ਕੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ।

ੲ ਈਸ਼ਵਰ ਕਾਇਆ ਘਟ ਮੇਂ।
ਆਕਾਸ਼ ਰਮਇਓ ਜੈਸੇ ਸਬ ਮਟ ਮੇਂ।
ਈਸ਼ਵਰ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਕਣ-ਕਣ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਘੜੇ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਅਕਾਸ਼ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਸ ਸ਼ੀਸ਼ ਮਹਲ ਮੇਂ ਸਵਾਮੀ ਦਰਸ਼ੇ।
ਜਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਅਮੀ ਰਸ ਬਰਸੇ।
ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਰੂਪੀ ਸ਼ੀਸ਼ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਬ੍ਰਹਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਰਸ ਰਿਹਾ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਹ ਹਰਿ ਕਾ ਸਿਮਰਣ ਕੀਜੈ।
ਕਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ਅਮੀ ਰਸ ਪੀਜੈ।
ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰਿ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮ ਰਸ ਪੀਂਦਾ ਹੈ।

ਕ ਕਾਇਆ ਕੋਟਿ ਮੇਂ ਰਮ ਰਹਿਓ ਪਿਆਰਾ।
ਸ਼ੀਸ਼ ਮਹਲ ਮੇਂ ਦੇ ਦੀਦਾਰਾ।
ਕਰੋੜਾਂ ਹੀ ਭਾਵ ਬੇਅੰਤ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰਾ ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਸਵੇਂ ਦਵਾਰ ਰੂਪੀ ਸ਼ੀਸ਼ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਖ ਖਿਆਲ ਸੇ ਕਰੋ ਵਿਚਾਰਾ।
ਸਰਵਵਿਆਪੀ ਸਬ ਸੇ ਨਿਆਰਾ।
ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਧਿਆਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਉਸਨੂੰ ਸਰਵ-ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭੂ ਸਭ ਤੋਂ ਨਿਰਾਲਾ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਗ– ਗੋਬਿੰਦ ਏਸੇ ਗਿਆਨੀ।
ਨ ਕੁਛ ਭੂਲੇ ਨ ਕੁਛ ਜਾਨੀ।
ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਰੂਪੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਨਾ ਕੁਝ ਭੁੱਲਣ ਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਕੁਝ ਜਾਨਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।
ਘ– ਘਨ ਨਹੀਂ ਅਹਰਣ ਸਹੇ ਚੋਟਾਂ।
ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਘੜਿਆ ਹੈ ਅਨੋਠਾ।
ਜੀਵ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪੀ ਹਥੋੜੇ ਦੀਆਂ ਚੋਟਾਂ ਖਾ ਕੇ ਸੁਰਤਿ ਰੂਪੀ ਅਹਰਣ ਅਨੋਖੀ ਪਰਮਗਤੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਙ– ਙਿਆਨਤਾ ਸੋਈ ਸਾਰ।
ਕਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ਬਾਤ ਵਿਚਾਰ।
ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਗਿਆਨਤਾ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਹੋਵੇ ਸਾਰਾਂਸ਼ ਹੈ।
ਚ– ਚਾਮ ਕਾ ਚੋਲਾ ਭਾਈ।
ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਕੁਛ ਕਾਮ ਨ ਆਈ।
ਹੇ ਭਾਈ! ਚਮੜੇ ਦਾ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਚੋਲਾ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।
ਛ– ਛਿਨ ਮੇਂ ਭਇਆ ਮਮੋਲਾ।
ਅਮੀ ਸਰੋਵਰ ਦਿਆ ਝਕੋਲਾ।
ਹੇ ਮਮੋਲੇ ਪੰਖੀ ਵਾਂਗ ਚੰਚਲ ਜੀਵ! ਤੂੰ ਛਿਨ ਵਿਚ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਚੁੱਭੀ ਲਾ ਲੈ।
ਜ– ਜੀਵ ਹੈ, ਜਨੇਊ ਜਾਤਿ ਕਾ।
ਦਇਆ ਕੀ ਧੋਤੀ ਤਿਲਕ ਸਤਿਯ ਕਾ।
ਹੇ ਜੀਵ! ਤੂੰ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਜਨੇਊ, ਦਇਆ ਦੀ ਧੋਤੀ ਅਤੇ ਸਤਿ ਦਾ ਤਿਲਕ ਧਾਰਨ ਕਰ।
ਝ– ਝਿਲਮਿਲ ਜੋਤ ਜਗਾਈ।
ਅਲਖ ਪੁਰੁਸ਼ ਤਹਾਂ ਪਹੁੰਚੇ ਆਈ।
ਹੇ ਜੀਵ! ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਲਿਸ਼ਕਾਂ ਮਾਰਦੀ ਜੋਤ ਨੂੰ ਜਗਾ ਤਾਂ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਅਲਖ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣ।
ਞ– ਞਾਨਤ ਸੋਈ ਧਿਆਨੀ।
ਦਾਸ ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ।

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਸੱਚਾ ਧਿਆਨੀ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੈ।

ਣ ਟੈਕਾ ਟੇਕੁ ਕਾ ਏਕ ਰਾਖੋ।
ਏਕ ਬਿਨਾ ਦੂਜਾ ਮਤ ਆਖੋ।

ਹੇ ਜੀਵ, ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ 'ਤੇ ਆਸ ਰੱਖੋ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ 'ਤੇ ਆਸ ਨਾ ਰੱਖੋ।

ਠ ਠਾਕੁਰ ਸ਼ੀਲਾ ਤਰ ਗਏ ਭਾਈ।
ਪੰਡਿਤ ਬੈਠੇ ਮਨ ਮੁਰਝਾਈ।

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਪੱਥਰ ਦੇ ਠਾਕਰ ਤਰ ਗਏ ਪਰ ਪੰਡਤਾਂ ਦੇ ਝੂਠੇ ਠਾਕਰ ਡੁੱਬਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਮੁਰਝਾ ਗਏ।

ਡ ਡਰ ਨਹੀਂ ਹਰਿ ਸੰਗ ਪ੍ਰੀਤ।
ਭਗਤ ਜਨ ਬੈਠੇ ਮਨ ਕੋ ਜੀਤ।

ਜੋ ਜੀਵ ਹਰਿ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਹੈ।

ਢ ਢਾ ਦੀਨੀ ਬੁਰਜੀਪਾਪਨ।
ਸਿਮਰਣ ਕੀਨਾ ਅਜਪਾ ਜਪਨ।

ਅਜਪਾ ਜਾਪ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਬੁਰਜ ਢਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਣ ਣਮ ਕੀ ਲਾਈ ਡੋਰੀ।
ਕਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ਲਗੀ ਲਿਵ ਮੋਰੀ।

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਡੋਰ ਲੱਗ ਗਈ, ਮੇਰੀ ਉਸ ਹਰਿ ਨਾਲ ਲਿਵ ਲੱਗ ਗਈ।

ਤ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਮਾਇਆ ਰਚਦੀ ਭਾਈ।
ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨਿ ਲੀਨੇ ਭਰਮਾਈ।

ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਸਤੋ, ਰਜੋ, ਤਮੋ, ਮਾਇਆ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾ ਲਿਆ ਹੈ।

ਥ ਥਿਰ ਨਹੀਂ ਯਹ ਸੰਸਾਰਾ।
ਰਾਵ ਰੰਕ ਸਬ ਕਾਲ ਨਗਾਰਾ।

ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਰਾਜਾ ਤੇ ਗਰੀਬ ਸਭ ਕਾਲ ਰੂਪੀ ਨਗਾਰਾ (ਮੌਤ) ਵੱਜਣ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਦ- ਦੋ ਇਕ ਦਿਨ ਯਹਾਂ ਮੰਦਿਰ ਸਾਰਾ,
ਫਿਰ ਠਾਠ ਛੋੜ ਲਦ ਜਾਏ ਬੰਜਾਰਾ।

ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਮੰਦਿਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਵਣਜਾਰੇ ਨੇ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਮੰਦਿਰ ਦੀ ਠਾਠ ਬਾਠ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਧ- ਧਨੀ ਜਿਨ ਧਿਆਨ ਲਗਾਇਓ।
ਕਾਲ ਫਾਂਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਇਓ।

ਹੇ ਭਾਈ! ਅਸਲੀ ਧਨੀ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਜੀਵ ਕਾਲ ਫਾਸ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਨ- ਨਾਮ ਕੀ ਨਾਵ ਬਨਾਈ।
ਕਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ਚੜੋ ਰੇ ਭਾਈ।

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਭਾਈ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਨਾਮ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਬਣਾਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਜੀਵ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ- ਪਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਸਵਾਮੀ।
ਸਬ ਘਟ-ਘਟ ਕੇ ਅੰਤਰਯਾਮੀ।

ਪਾਰ-ਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਸਭ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ (ਦਿਲਾਂ) ਦੀਆਂ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹੈ।

ਫ- ਫਿਕਰ ਕਰ ਛੋੜ ਜਗਸੰਸਾ।
ਜਾ ਮਿਲ ਬੈਠੇ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਪਾਸਾ।

ਹੇ ਜੀਵ! ਜਗ ਦੀ ਸੰਸਾ ਤਿਆਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਫ਼ਿਕਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈ।

ਬ- ਬ੍ਰਹਮ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਵੇਤਾ।
ਗਗਨ ਮੰਡਲ ਮੇਂ ਰਾਖੋ ਚੇਤਾ।

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ। ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

ਭ- ਭ੍ਰਮ ਮਿਟੇ ਜੋ ਪੰਚਮ ਸੀਜੇ,
ਜਾਏ ਤ੍ਰਿਵੈਣੀ ਮਜਨ ਕੀਜੇ।

ਜਿਸ ਜੀਵ ਨੇ ਪੰਜਾਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਹੈ ਉਸਦਾ ਭਰਮ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਉਹ ਜੀਵ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਤ੍ਰਿਵੈਣੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਮ ਮਨ ਕੋ ਗਗਨ ਸਮਾਓ।
ਕਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ਪਰਮ ਪਦ ਪਾਓ।

ਜੋ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਸਮਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਪਰਮ–ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਯ ਯਾਦ ਕਰੋ, ਵਾਹ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਓ।
ਪਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਓ।

ਹੇ ਭਾਈ ! ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾ ਕੇ ਉਸ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾ ਲਵੋ।

ਰ ਰਾਮ ਰਮੇ ਸੋ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ।
ਫਿਰ ਨ ਦੇਖਿਆ ਜਮ ਕਾ ਦਵਾਰਾ।

ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ–ਪ੍ਰੇਮੀ ਜੀਵ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਜਮਾਂ ਦਾ ਦਵਾਰਾ ਦੇਖਣਾ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

ਲ ਲਿਵ ਲਗਾ ਲੇ ਭਾਈ।
ਜਮ ਕਾ ਤ੍ਰਾਸ ਨਿਕਟ ਨਾ ਆਈ।

ਹੇ ਭਾਈ ! ਤੂੰ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਲਿਵ ਲਗਾ। ਫਿਰ ਯਮਾਂ ਦਾ ਭੈਅ ਤੇਰੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ।

ਵ ਵਿਧੀਬਧ ਸਿਮਰਣ ਕੀਜੈ।
ਸੋਹੰ ਨਾਮ ਅਮੀ ਰਸ ਪੀਜੈ।

ਜੋ ਜੀਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਦੱਸੀ ਹੋਈ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਹੰ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਰਸ ਪੀਂਦਾ ਹੈ।

ਸ ਝਾੜ ਮਿਟਿ ਜਬ ਹੁਆ ਨਬੇੜਾ,
ਕਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ਕਿਆ ਅਮਰ ਘਰ ਡੇਰਾ।

ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਰਸ ਪੀ ਕੇ ਜੀਵ ਦਾ ਸਾਰੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਅਮਰ ਘਰ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋਹੰ ਸ਼ਬਦ ਮਨ ਕੀਆ ਬਸੇਰਾ।
ਮੇਟ ਦਿਯਾ ਚੌਰਾਸੀ ਕਾ ਫੇਰਾ।

ਜਿਸ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੋਹੰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਬਸੇਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਚੁਰਾਸੀ ਦਾ ਫੇਰਾ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਓਂਕਾਰ ਬਾਵਨ ਕਾ ਪੈਂਤੀਸ ਮੇਂ ਜਪਿਓ ਹੈ ਸਾਰ।
ਸਰਵ ਦੇਵ ਸੰਤਨ ਕੋ ਕਰੇਂ ਹੈਂ ਨਮਸਕਾਰ।

ਉਸ ਸਰਵ-ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਬਵੰਜਾ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਪੈਂਤੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਉਸਤਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਦੇਵਤਾ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪੈਂਤੀਸ ਮਾਤਰਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਸਿਮਰੇਂ ਹੈਂ ਨਿਜ ਦਾਸ।
ਜਿਨ ਸਿਮਰਿਓ ਸੋ ਮੁਕਤ ਹੈਂ ਕਹੇ ਸਦ ਰਵਿਦਾਸ।

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਜੀਵ ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ ਪੈਂਤੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਦਾਸ ਬਣ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਓਂਕਾਰ ਪੈਂਤੀਸ ਮਾਤਰਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਨਿਸਵਾਸਰ ਕਰ ਜਾਪ।
ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੇ ਜੋ ਸਿਮਰਤੇ, ਮਿਟ ਗਏ ਤੀਨੋਂ ਤਾਪ।

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ ਪੈਂਤੀਸ ਮਾਤਰਾ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਤਿੰਨੇ ਤਾਪਾਂ (ਆਦਿ, ਵਿਆਧ ਤੇ ਉਪਾਧ) ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਓਂਕਾਰ ਪੈਂਤੀ ਮਾਤਰਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਸਿਮਰਣ ਕੀਓ ਮਨ ਵੈਰਾਗ।
ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੇ ਜੋ ਸਿਮਰਤੇ, ਤਿਨ ਕੇ ਪੂਰਣ ਭਾਗ।

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿਫ਼ਤ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਗਏ ਪੈਂਤੀਸ ਮਾਤਰਾ ਦੇ ਪਾਠ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਿਸ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਵੈਰਾਗਮਈ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਪੈਂਤੀਸ ਮਾਤਰਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਸਿਮਰਤੇ ਰਵਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।
ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੇ ਜੋ ਸਿਮਰਤੇ, ਮਿਟ ਗਏ ਜਮ ਕੇ ਤ੍ਰਾਸ।

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੈਂਤੀਸ ਮਾਤਰਾ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਂਗ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣ ਨਾਲ ਜਮਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਸਿਮਰਤ ਰਮਤੇ ਰਾਮ ਮੇਂ ਸਤਿ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਤੀਤ।
ਅਮਰ ਲੋਕ ਜਾਏ ਬਸਿਓ, ਕਾਲ ਕਸ਼ਟ ਕੋ ਜੀਤ।

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਸਰਬ ਵਿੱਚ ਰਮੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਕੇ ਅਤੇ ਸਤਿ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਅਮਰ ਲੋਕ ਦਾ ਵਾਸੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਾਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਓਂਕਾਰ ਸਪਤ ਸਲੋਕੀ ਮਾਤਰਾ, ਸਤਿ ਕੀਓ ਜਗਦੀਸ਼।
ਅਮਰ ਲੋਕ ਵਾਸਾ ਕੀਆ, ਕਾਲ ਨਮਾਵੇਂ ਸ਼ੀਸ਼।

ਜੋ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਪਤ ਸਲੋਕ ਮਾਤਰਾ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਕੇ ਜਗਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸਤਿ ਜਾਣ ਕੇ ਅਮਰ ਲੋਕ ਦਾ ਵਾਸੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਕਾਲ ਵੀ ਸੀਸ ਨਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।

* * *

॥ ਬਾਣੀ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ ॥

ਸੋਹੰ ਸਤਿਨਾਮ ਧਿਆਓ ॥

ਐਤਵਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਭਰਿਆ ਬੋਲੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬੈਨ ॥ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸ਼ਬਦ ਜਪੋ ਦਿਨ ਰਾਤੀ ਤਾ ਆਵੈ ਸੁਖ ਚੈਨ ॥ ਐਤਵਾਰ ਵੀ ਸਫਲ ਹੈ ਹਰਿ ਕਾ ਸਿਮਰਨ ਸਾਰ ॥ ਰਵਿਦਾਸ ਜੋ ਨਾਮ ਉਚਾਰਿਏ ਪਾਇਆ ਮੁਖ ਦੁਆਰ ॥ ੧ ॥ ਟੇਕ ॥

ਐਤਵਾਰ ਭਾਵ ਹਰ ਦਿਨ ਹਰਿ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਈ ਬੋਲ ਬੋਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਦਿਨ ਰਾਤ ਜਾਪ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਐਤਵਾਰ ਉਹਨਾਂ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਸਫ਼ਲ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਰਿ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸੰਭਾਲਿਆ ਹੈ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਦਵਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋਮਵਾਰ ਸਭ ਠੌਰ ਮੇਂ ਜਲੇ ਥਲੇ ਭਗਵਾਨ ॥ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਭੂ ਗਾਈਏ ਤਬ ਹੋਵੇ ਕਲਿਆਣ ॥ ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਜਾਪ ਸੇ ਆਵੈ ਸਦਾ ਅਨੰਦ ॥ ਸੋਮਵਾਰ ਸੁਖ ਦਾ ਜਪੋ, ਜਪੋ ਰਵਿਦਾਸ ਮੁਕੰਦ ॥੨ ॥ ਟੇਕ ॥

ਸੋਮਵਾਰ ਹਰਿ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਾਣੀ, ਧਰਤੀ, ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਭਾਵ ਸਭ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੋਬਿੰਦ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਦਾ ਆਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੋਮਵਾਰ ਭਾਵ ਅਨਮੋਲ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਉਹ ਜੀਵ ਸੁਖੀ ਹੈ ਜੋ ਜੀਵ ਮੁਕੰਦ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮੰਗਲਵਾਰ ਆਵੈ ਸਦਾ ਹੋਵੇ ਮੰਗਲਚਾਰ ॥ ਰਲਮਿਲ ਸਖੀਆਂ ਸਿਮਰਲੋ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਅਧਾਰ ॥ ਪ੍ਰੀਤਮ ਚਰਨੀ ਲਾਗਿਆ ਕਭੀ ਨਾ ਆਵੈ ਹਾਰ ॥ ਮੰਗਲਵਾਰ ਸੁਲਖਣਾ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਬਿਚਾਰ ॥੩ ॥ ਟੇਕ ॥

ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਹਰਿ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਮੰਗਲਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹੇ ਸਹੇਲੀਓ ਹਰਿ-ਹਰਿ ਨਾਮ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ। ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੀ ਕਦੇ ਵੀ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰਿ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੰਗਲਵਾਰ ਸੁਲੱਖਣਾ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬੁਧਵਾਰ ਬੋਧ ਸਦਾ ਹੋਵੈ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ॥ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮ ਪੂਰੇ ਜੋ ਮਿਲੈ ਟੂਟੇ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸ ॥ ਅੰਤ ਸਹਾਈ ਪ੍ਰਭੂ ਭਏ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ਸੋਇ ॥ ਬੁਧਵਾਰ ਬੁਧ ਸਫਲ ਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਜੋ ਭਗਤ ਹੋਇ ॥ ੪ ॥ ਟੇਕ ॥

ਬੁੱਧਵਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਦਾ ਹੀ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਮਾਂ ਦੀ ਫਾਹੀ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਵਾਂ 'ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਜੀਵ ਦੀ ਬੁਧਿ ਵਿਵੇਕ ਸਫ਼ਲ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਵੀਰਵਾਰ ਵਿਦਿਆ ਬੜੈ ਪੁੰਨ ਪੁਨਾ ਅਭਿਆਸ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰੇ ਮਿਲਨ ਸੇ ਹੋਵੇ ਆਤਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ॥ ਗੁਰੂ ਗਿਆਨ ਕਾ ਮੂਲ ਹੈ ਧਰਮ ਮੂਲ ਕਾ ਹਿਤਕਾਰ ॥ ਵੀਰਵਾਰ ਬਿਚਾਰੀਏ ਨਸੈ ਪਾਪ ਹਜਾਰ ॥ ੫ ॥ ਟੇਕ ॥

ਵੀਰਵਾਰ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਨਾਲ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗਿਆਨ ਦਾ ਆਧਾਰ (ਮੁੱਢ) ਹੈ। ਧਰਮ ਦਾ ਮੂਲ ਦਇਆ ਹੈ। ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਸੁਹਾਵਨਾ ਛਿਨ ਛਿਨ ਭਜੈ ਕਰਤਾਰ ॥ ਵਿਛੈ ਬਾਸ਼ਨਾ ਝੂਠੀਆਂ ਦੇਵੈ ਨਰਕਾਂ ਡਾਰ ॥ ਗਤਿ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਰਾ ਹੈ ਜੈਸਾ ਜੈਸਾ ਹੋਵੈ ॥ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਸੁਹਾਵਣਾ ਰਵਿਦਾਸੀ ਨਾਮ ਜਪੇਵੈ ॥੬ ॥ ਟੇਕ ॥

ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸੁਆਸ-ਸੁਆਸ ਹਰਿ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੁਹਾਵਣਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਝੂਠੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਾਸਨਾਵਾਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਭਾਵ ਹਰ ਦਿਨ ਸੁਹਾਵਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਭਜਨ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟ ਸਤ ਸਤ ਸਭ ਵਾਰ ॥ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮਾਂ ਸੇ ਸਫਲ ਹੈ ਆਵਣ ਜਾਣ ਸੰਸਾਰ ॥ ਬਿਨ ਭਜਨ ਬਿਰਥਾ ਸਭ ਜਾਨਤੇ ਜੋ ਜੋ ਆਵਤਵਾਰ ॥ ਬਾਰਮ ਬਾਰ ਹਰਿ ਸਿਮਰੀਏ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਬਿਚਾਰ ॥੭ ॥ ਟੇਕ ॥

ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਹਰਿ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹਰ ਦਿਨ ਸ਼ੁਭ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਸਫ਼ਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰਿ ਦੇ ਨਾਮ ਬਿਨਾਂ ਹਰ ਦਿਨ ਨੂੰ ਵਿਅਰਥ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਹਰਿ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

॥ ਪੰਦਰਾ ਤਿਥੀ ॥

ਸੋਹੰ ਸਤਿਨਾਮ ਧਿਆਓ ॥

ਅਮਾਵਸ ਜੋ ਹੈ ਭਾਖਿਆ ਜਾਨੋ ਮੀਤ ॥ ਸ੍ਰਿਸਟ ਮੁਨੀ ਸਭ ਗਾਵਦੇ ਗੀਤ ॥ ਅਮਾਵਸ ਹੈ ਛੂਤ ਸਦਾ ਬਸੈ ਹੈ ਜਗ ਜੀਤ ॥ ਬਿਰਲੈ ਬਿਰਲੈ ਪੀਵਗੇ ਸੋਹੰ ਰਸ ਸੁਰਜੀਤ ॥ ੧ ॥ ਭਗਤਾ ਸੇਤੀ ਗੋਸ਼ਟੀ ਜਾਇ ਸਭੀ ਬਿਹਾਇ ॥ ਆਉਨਾ ਉਸਕਾ ਸਫਲ ਹੈ ਜੋ ਜਾਤੇ ਲਾਭ ਉਠਾਇ ॥ ਅਮਾਵਸ ਹੈ ਜੋ ਆਉਂਦਿਆਂ ਆਵਨ ਜਾਵਨ ਗੀਤ। ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਵਿਚਾਰਕੇ ਰਾਖੋ ਹਰਿ ਸੇ ਪ੍ਰੀਤ ॥ ੨ ॥ ੧ ॥ ਟੇਕ ॥

ਮੱਸਿਆ ਤਿਥੀ ਨੂੰ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ, ਹੇ ਮੇਰੇ ਸੱਜਣ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਨੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸਤੇ ਚੱਲ। ਇਸ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੁਨੀ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਮੱਸਿਆ ਵਿਚ ਜੀਵ ਅੰਦਰ ਸਦਾ ਵੱਸ ਰਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਰਲੇ-ਵਿਰਲੇ ਜੀਵ ਸੋਹੰ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਰਸ ਨੂੰ ਪੀ ਕੇ ਅਮਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਔਗੁਣ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਸਫ਼ਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਭੂ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੱਸਿਆ ਦੇ ਆਉਣ ਜਾਣ ਦੀ ਰੀਤ ਚੱਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਗਤਗੁਰੂ

ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰਿ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਏਕਮ ਏਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੰਸਾਰੈ ਹੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ॥ ਸਵਾਸ ਸਵਾਸ ਤੂੰ ਸਿਮਰਲੈ ਤੋੜੇ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸ ॥ ੧ ॥ ਦੀਨ ਬੰਧੂ ਦਿਆਲ ਜੋ ਸੋਇ ਹੈ ਸਿਮਰਨ ਸਾਰ ॥ ਜਗਤ ਸਦਾ ਜੋ ਸੁਖ ਦੇਵੇ ਅੰਤਰ ਹੋਇ ਆਧਾਰ ॥ ੨ ॥ ਹਸਤੀ ਚੀਟੀ ਆਦਿ ਲੈ ਜੀਵਨ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ॥ ਭਜਨ ਕਰੋ ਜਨ ਪਾਲਕਾ ਹੋਨਾ ਜੇਕਰ ਪਾਰ ॥ ੩ ॥ ਏਕਮ ਏਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਰੱਖਣੀ ਉਸਕੀ ਆਸ ॥ ਸਤਿ ਸਤਿ ਪ੍ਰਭੂ ਸਿਮਰਤੇ ਸਚ ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ॥ ੪ ॥ ੨ ॥ ਟੇਕ ॥

ਪਹਿਲੀ ਤਿੱਥ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਮਾਂ ਦੀ ਫਾਹੀ ਟਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਸਹਾਇਕ ਅਤੇ ਦਿਆਲੂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ। ਜਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਸਦਾ ਸੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਥੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕੀੜੀ ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਉਸਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਏਕਮ ਤਿੱਥ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ 'ਤੇ ਆਸ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਤਿ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਥਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਦੂਜੀ ਦੁਰਮਤਿ ਦੂਰ ਕਰ ਰੱਖਣਾ ਗੁਰੂ ਸੇ ਨੇਊ ॥ ਸਫਲ ਕਰਮ ਤਬ ਹੋਣਗੇ ਗਤੀ ਪਾਵੈ ਇਹ ਦੇਹੂ ॥ ੧ ॥ ਦੂਜੀ ਦੁਰਮਤਿ ਦੂਰ ਕਰ ਦਇਆ ਧਰਮ ਕਿਰਪਾਲ ॥ ਸਤਿ ਸੇ ਕਰ ਗੋਸ਼ਠੀ ਹਿਰਦਿਆ ਬਸੈ ਗੋਪਾਲ ॥ ੨ ॥ ਸੁਭ ਕਰਮਾ ਫਲ ਸੁਭ ਹੈ ਕਰਮਾਂ ਸੰਦਣਾ ਖੇਤ ॥ ਪਾਪ ਕਰਮ ਦੇ ਕੀਤਿਕ ਸਦਾ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਜੀਤ ॥ ੩ ॥ ਦੂਜੀ ਦੁਰਮਤਿ ਤਿਆਗ ਕਰ ਲੀਲਾ ਅਜਬ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਬਿਚਾਰ ਕੇ ਭਗਤ ਭਜਨ ਕਲਿਆਣ ॥ ੪ ॥ ੩ ॥ ਟੇਕ ॥

ਦੂਜੀ ਤਿੱਥ ਵਿਚ ਜੀਵ ਨੂੰ ਦੁਰਮਤ ਤਿਆਗ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਸਫ਼ਲ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਦੂਸਰਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਖੋਟੀ ਮੱਤ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਦਇਆਵਾਨ ਧਰਮੀ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਸਤਿ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵੱਸਦਾ ਹੋਇਆ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫ਼ਲ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਕਰਮਾਂ ਰੂਪੀ ਖੇਤ ਹੈ। ਪਾਪ ਕਰਮ ਦੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਤ ਨਹੀਂ। ਹੇ ਜੀਵ ! ਦਵੈਤ

ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਦੁਰਮਤ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਨਿਰਾਲੀ ਲੀਲਾ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭਜਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੰਸਾਰੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਤਿਆਗ ਕੇ ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਗੁਰੂਦੇਵ ॥ ਮਿਥਿਆ ਸਭ ਕੋ ਜਾਨਕੇ ਰੱਖ ਨਾਮ ਸਨੇਹ ॥ ੧ ॥ ਕਰਮੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਸੇ ਹੋਵੈ ਜਗਤ ਅਧਾਰ ॥ ਵਹਿ ਸੋਭਾ ਅਤਿ ਘਨੀ ਅਗੇ ਮਿਲੈ ਭੰਡਾਰ ॥ ੨ ॥ ਤੀਰਥ ਫਲ ਨਾ ਬਰਤ ਫਲ ਨਹੀਂ ਜਗ ਕੋਈ ਪਾਇ।. ਮਨ ਮਹਿ ਹਉਮੈ ਅਹੰਕਾਰ ਜੋਇ ਬਿਰਥਾ ਸਭਹੀ ਜਾਇ ॥ ੩ ॥ ਤ੍ਰਿਤਿਏ ਤਿਆਗੀਏ ਮਾਨ ਕੋ ਖੋਟੇ ਕਰਮ ਹੰਕਾਰ ॥ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਉਚਾਰੀਏ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਪੁਕਾਰ ॥ ੪ ॥ ੪ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਜੀਵ! ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਤਿਆਗ ਕੇ ਆਪਣਾ ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਗੁਰਦੇਵ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰ। ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਮਿੱਥਿਆ ਜਾਣ ਕੇ ਹਰਿ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ। ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਅਧਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਉਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਬੇਅੰਤ ਖ਼ਜਾਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੀਰਥ ਫ਼ਲ ਅਤੇ ਵਰਤ ਫ਼ਲ ਹੰਕਾਰ ਕਾਰਨ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੰਕਾਰ ਕਾਰਨ ਸਭ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਵਿਅਰਥ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੀਜੀ ਥਿੱਤ ਵਿਚ ਮਾਣ, ਖੋਟੇ ਕਰਮ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰ ਤਿਆਗਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਜਪਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਚੌਥ ਚਾਰੋ ਤਰਫ ਮਹਿ ਦਸੋਂ ਦਿਸਾ ਚੋਗਿਰਦ ॥ ਜਲੈ ਥਲੈ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਹੈ ਰਾਖੋ ਨਾਮ ਕੀ ਵਿਰਦ ॥ ੧ ॥ ਚਮਨ ਜੋ ਤੁਝੈ ਦਿਖ ਰਹਾ ਰਹਿਨਾ ਨਹੀਂ ਹਮੇਸ਼ ॥ ਛਣ ਮੰਗੂਰ ਸਰੀਰ ਹੈ ਬਦਨ ਰਹਿਤ ਨਾ ਕੇਸ ॥ ੨ ॥ ਸਹਾਇਤਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ ਜਿਨ ਸੋ ਲਾਇਆ ਹੇਤ ॥ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਛਡ ਜਾਇਗੇ ਮੁੱਖ ਸੇਵਨ ਪ੍ਰੇਤ ॥ ੩ ॥ ਚੌਥ ਚੋਰੀ ਨਾ ਕਰੋ ਤਿਆਗੋ ਵਿਸ਼ੈ ਬਿਕਾਰ ॥ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਮਰਨਿ ਸਾਰ ਹੈ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਵਿਚਾਰ ॥੪ ॥੫ ॥ ਟੇਕ ॥

ਚੌਥੀ ਤਿੱਥ ਵਿਚ ਚਾਰੋਂ ਤਰਫ਼, ਦਸਾਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਧਰਤੀ ਹਰ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਬਾਗ ਜੋ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਛਿਨ ਵਿਚ ਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ। ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਸਾਥ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰੇਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਚੌਥੀ ਤਿੱਥ ਰਾਹੀਂ

ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਚੋਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਹੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ।

ਪੰਚਮੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜਾਨ ਲਉ ਸਭਨਾ ਹੈ ਭਗਵੰਤ ॥ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਦਿਕ ਸਿਮਰਤੇ ਕੋਈ ਨਾ ਪਾਇਆ ਅੰਤ ॥ ੧ ॥ ਪੰਚ ਤਤਵ ਕੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਜੋ ਦਿਖੈ ਆਕਾਰ ॥ ਤਿਸਮੇ ਹੋਵੈ ਲੀਨ ਸਭ ਲੀਲਾ ਪ੍ਰਭ ਅਪਾਰ ॥ ੨ ॥ ਵਿਛੈ ਵਾਸ਼ਨਾ ਝੂਠ ਹੈ ਰਾਹ ਭਲਾ ਬੀਚ ਨੀਤ ॥ ਬਿਨਾ ਭਜਨ ਸੰਗੀ ਨਹੀਂ ਸਰਬ ਸੁਖਾ ਕਾ ਮੀਤ ॥ ੩ ॥ ਪੰਚਮੇ ਪਤੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰਬ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜਾਨ ॥ ਗੁਰ ਕੀ ਸਰਨੀ ਧਿਆਵਤੇ ਹੋਵੈ ਰਵਿਦਾਸ ਗਿਆਨ ॥ ੪ ॥ ੬ ॥ ਟੇਕ ॥

ਪੰਜਵੀਂ ਤਿੱਥ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ ਹਰ ਪਾਸੇ ਅਤੇ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਇਆ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਦਿ ਕੋਈ ਵੀ ਉਸਦਾ ਸਿਮਰਕੇ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕੇ। ਸੰਸਾਰ ਜੋ ਜਗਤ ਪਸਾਰਾ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸਦੀ ਰਚਨਾ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਕੌਤਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਬੇਅੰਤ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇ-ਵਾਸਨਾਵਾਂ ਝੂਠ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰਾ ਕਰਕੇ ਨੇਕੀ ਦੇ ਰਾਹ ਚੱਲ। ਪ੍ਰਭੂ ਭਜਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਾਥੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਰੇ ਸੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸੱਚਾ ਮਿੱਤਰ ਹੈ। ਪੰਜਵੀਂ ਤਿੱਥ ਵਿਚ ਪਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਧਿਆ ਕੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਿਸ਼ਟਮੀ ਬਿਤ ਵਿਖੀਆਨੀਏ ਸ਼ਟ ਰਸ ਭੋਜਨ ਆਦਿ ॥ ਜਿਸਨੇ ਸਭ ਪੈਦਾ ਕੀਏ ਕਰ ਤੂੰ ਉਸਕੀ ਯਾਦ ॥ ੧ ॥ ਜੋ ਦੇਖਤ ਸਭ ਬਿਨਸਤਾ ਬਾਪਰ ਸ਼ਾਹੀ ਆਦਿ ॥ ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਕਾ ਜੋ ਹੈ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ॥ ੨ ॥ ਉਲਟੇ ਨਿਜਮਾਂ ਕੀਤਿਆ ਆਵਤ ਤੁਝਕੋ ਹਾਰ ॥ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕੇ ਕਰਨ ਸੇ ਪਾਵੈ ਸਤਿ ਦਰਬਾਰ ॥ ੩ ॥ ਸ਼ਿਸ਼ਟਮੀ ਸ਼ੁਦ ਕਰਮ ਕਰਾਵੈ ਜੋਵੈ ॥ ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਹੈ ਸਖਾ ਰਵਿਦਾਸੀ ਹੋਵੈ ॥ ੮ ॥ ੧ ॥ ਟੇਕ ॥

ਛੇਵੀਂ ਤਿੱਥ ਰਾਹੀਂ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਵਿਖਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਛੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਰਸ ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਹੇ ਜੀਵ ਤੂੰ ਉਸਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ ਹੈ ਜਾਂ ਛੋਟਾ ਰੰਕ। ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਆਦਿ ਯੁੱਗਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ। ਹੇ ਜੀਵ! ਤੂੰ ਉਸ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ। ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਹੋਰ ਉਲਟੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗਕੇ ਹੇ ਜੀਵ ਤੈਨੂੰ ਹਾਰ

ਮਿਲੇਗੀ। ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਹੇ ਜੀਵ ਤੈਨੂੰ ਸੱਚੇ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਛੇਵੀਂ ਤਿੱਥ ਤਾਂ ਹੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ ਜੇ ਜੀਵ ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਕਰੇ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੱਚਾ ਸਹਾਇਕ ਗੁਰੂ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਤਮੀ ਸਾਰੇ ਰਮ ਰਹਾ ਆਪ ਹਰੀ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ॥ ਤੂੰ ਨਾ ਭੂਲੈ ਪਰਾਣੀਆਂ ਸਿਮਰਨ ਬਾਰਮਬਾਰ ॥ ੧ ॥ ਹਰਿ ਪੂਰਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਿਰਧਨ ਅਧਾਰ ॥ ਸਰਬ ਵਿਆਪੀ ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ ਤੂੰ ਨਾ ਕਭੀ ਬਿਸਾਰ ॥ ੨ ॥ ਦੁਖੀਆਂ ਕੇ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰ ਕਸ਼ਟ ਨਿਵਾਰੋ ਆਪ ॥ ਸਦਾ ਸਹਾਈ ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ ਕਰੈ ਜੋ ਉਸਕਾ ਜਾਪ ॥ ੩ ॥ ਨਿੰਦ ਕਾ ਹੰਕਾਗੀ ਪਾਠ ਕਾ ਭਗਤ ਹੈ ਤਾਸ ॥ਹਰਿ ਭਜਨ ਸੰਗ ਮੁਕਤੀ ਪਾਵੈ ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ॥ ੪ ॥ ੮ ॥ ਟੇਕ ॥

ਸੱਤਵੀਂ ਤਿੱਥ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਮੇਂ ਹੋਏ ਹਰਿ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੋ। ਹੇ ਪ੍ਰਾਣੀਓ ! ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਨਾ ਭੁੱਲੋ, ਉਸਦਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ। ਹਰਿ ਪੂਰਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਸਰਵ-ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਭੁਲਾ। ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਦੁਖੀਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਕਸ਼ਟ ਨਿਵਾਰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਜੀਵ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਭੂ ਉਸ ਦਾ ਸਹਾਇਕ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਨਿੰਦਾ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰ ਤਿਆਗਣ ਦਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰਿ ਦੇ ਦਾਸ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਰਿ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਅਠਮੀ ਆਠੋ ਆਮ ਜੋ ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਹਰਿਨਾਮ ॥ ਸੁਧ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰਲੋਕ ਜੋ ਹੋਵੈ ਅੰਤ ਕਲਿਆਣ ॥੧ ॥ ਹੋਵੈ ਗਿਆਨ ਕੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਗੁਰੂ ਗਿਆਨ ਕਾ ਮੂਲ ॥ ਗੁਰੂ ਸੇਵਾ ਬਹਿ ਸੰਤ ਕੀ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ਅਸਲੂ ॥ ਭੂਲਨ ਅੰਦਰ ਸਭ ਕੋ ਅਭੁੱਲ ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ ਆਪ ॥ ਭੁੱਲਾ ਰਹੇ ਜੋ ਪਾਪ ਸੇ ਮਿਟਤ ਸਕਲ ਸੰਤਾਪ ॥ ੩ ॥ ਅਠਮੀ ਅਟਕ ਨਾ ਹੋਵਸੀ ਜਿਸ ਕਾ ਰਿਦਾ ਸੁਫਾਇ ॥ ਰਵਿਦਾਸ ਅਟਕ ਹੈ ਉਸਕੋ ਪਾਪ ਪੋਟਗੀ ਉਠਾਇ ॥ ੪ ॥ ੮ ॥ ਟੇਕ ॥

ਅੱਠਵੀਂ ਤਿੱਥ ਰਾਹੀਂ ਹੇ ਜੀਵ ! ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਭਾਵ ਹਰ ਸਮੇਂ ਤੂੰ ਹਰਿ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰਲੋਕ ਸੁਖੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਗੁਰੂ ਗਿਆਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਜੀਵ ਅਸਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਕਰਮ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਅਭੁੱਲ ਹੈ ਬਾਕੀ ਸਭ ਜੀਵ ਭੁੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਜੀਵ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਸਦੇ ਸਾਰੇ ਸੰਤਾਪ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਕਿ ਉਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਜਿਸ ਦਾ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਰੁਕਾਵਟ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਿਰ ’ਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਪੰਡ ਉਠਾਈ ਹੈ।

ਨੌਮੀ ਨੌਧ ਭਗਤ ਜੋ ਹੈ ਭਗਤਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ॥ ਪੁਰਸ਼ ਭਲਾ ਜੋ ਕਰੇਗੋ ਸਭਨਾ ਪੂਰਨ ਪੂਰ ॥ ੧ ॥ ਪਦ ਸੇਵਨ ਕੀਰਤਨ ਜਸ ਚੌਥੈ ਅਰਪਣ ਜਾਨ ॥ ਦਾਸ ਸਖਾ ਨੇ ਅਰਪਨਾ ਆਠੋ ਬੰਦਨਾ ਮਾਨ ॥ ੨ ॥ ਨੌਮੀ ਡੰਡਾਉਤ ਕਹੀ ਜੋ ਕਹੇ ਕਰਾਏ ਜਾਇ ॥ ਰਵਿਦਾਸ ਭਜਨ ਅਮੋਲ ਹੈ ਬਿਰਲਾ ਪਾਏ ਕੋਇ ॥ ੩ ॥ ੧੦ ॥ ਟੇਕ ॥

ਨੌਵੀਂ ਤਿੱਥ ਅਨੁਸਾਰ ਨੌਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਭਗਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ। ਭਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਉਹੀ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸਭ ਪਾਸੇ ਪੂਰਨ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਗਤੀ, ਕੀਰਤਨ ਭਗਤੀ, ਜਸ ਕਰਨਾ ਭਗਤੀ, ਚੌਥੀ ਅਰਪਣ ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਜਾਣ। ਦਾਸ ਭਗਤੀ, ਸਖਾ ਭਗਤੀ, ਅਰਚਨਾ ਭਗਤੀ, ਅਠਵੀਂ ਬੰਧਨਾ ਭਗਤੀ, ਨੌਵੀਂ ਭਗਤੀ ਡੰਡਾਉਤ ਕਹੀ ਹੈ ਜੋ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਭਜਨ ਅਮੋਲਕ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਦਸਮੀ ਦਰਦ ਨਿਵਾਰ ਲੈ ਸਚੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਗ ॥ ਸਮਾਂ ਵਿਅਰਥ ਜਾਇਗਾ ਹੰਕਾਰੀ ਦੁਸ਼ਟ ਭੁਜੰਗ ॥ ੧ ॥ ਮੈਂ ਮੇਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲੈ ਮਨ ਮਹਿ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਵੈ ॥ ਕ੍ਰੋਧ ਬੁਰਾ ਹੈ ਕਾਲ ਸੇ ਇਸਕੋ ਲੇਉ ਸਮਾਵੈ ॥ ੨ ॥ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟ ਮੁਨੀ ਸਭ ਸਮਝਤੇ ਕਰਦੇ ਨਾਮ ਅਧਾਰ ॥ ਸਰਬ ਠੌਰ ਮੇਂ ਬਸ ਰਹਾ ਸੱਚਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ॥ ੩ ॥ ਦਸਮੀ ਦਿਸ਼ੋ ਦਿਸ਼ ਬਸ ਰਹਾ ਸਾਰੇ ਹੈ ਕਰਤਾਰ ॥ ਹਰਿ ਹਰਿ ਭੁਲ ਨਾ ਪ੍ਰਾਨੀਆਂ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਬਿਚਾਰ ॥ ੪ ॥ ੧੧ ॥ ਟੇਕ ॥

ਦੱਸਵੀਂ ਤਿੱਥ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵ ਤੂੰ ਸੱਚੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਲੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵਿਅਰਥ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਹੰਕਾਰੀ ਦੁਸ਼ਟ ਅਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਮੇਰੀ ਭਾਵ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਕ੍ਰੋਧ ਕਾਲ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਬੁਰਾ ਹੈ ਤੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰ। ਉੱਤਮ ਮੁਨੀ ਨਾਮ ਨੂੰ ਅਧਾਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਸੱਚਾ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਸਭ ਜਗ੍ਹਾ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੱਸਵੀਂ ਤਿੱਥ ਰਾਹੀਂ ਵਿਚਾਰਕੇ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦਸੇ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਭਾਵ ਹਰ ਪਾਸੇ ਕਰਤਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਵੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਹਰਿ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਹਰਿ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਤੁੱਲ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਏਕਾਦਸੀ ਏਕ ਦਾ ਦਾਸ ਰਹੂ ਫੂਰਨੇ ਤਜੋ ਅਨੇਕ ॥ ਭਗਤ ਹੋਤ ਤਰ ਜਾਵਗੇ ਸਦਾ ਮਾਨੀਏ ਟੇਕ ॥ ੧ ॥ ਅੰਬਾ ਗੁਵਾਹੀ ਨਿੰਦਾ ਬਾਸ ਇਹ ਜਾਨ ॥ ਇਹ ਸਭ ਜੋਹਰ ਸੁਮਨ ਹੈ ਛਾਡੋ ਇਨਕਾ ਧਿਆਨ ॥ ੨ ॥ ਜੂਆ ਮਾਸ ਮਧਰ ਬੇਸ਼ਿਆ ਹਿੰਸਾ ਚੋਰੀ ਕਾਰ ॥ ਜਿਹ ਖੋਟੇ ਕਰਮ ਹੈ ਡੋਬਨ ਨਰਕ ਮਝਾਰ ॥ ੩ ॥ ਮਨੁੱਖ ਜੂਨ ਸੁਲੱਖਣੀ ਗਤ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ॥ ਬਿਨਾ ਭਜਨ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮ ਜਾਇ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਬਿਚਾਰ ॥ ੪ ॥ ੧੨ ॥ ਟੇਕ ॥

ਗਿਆਰਵ੍ਹੀਂ ਤਿੱਥ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਦਾਸ ਬਣਕੇ ਹੋਰ ਫੁਰਨੇ ਭਾਵ ਸੰਕਲਪ-ਵਿਕਲਪ ਤਿਆਗਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉਸ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਝੂਠੀ ਗਵਾਹੀ, ਨਿੰਦਿਆ, ਵਾਸਨਾਵਾਂ ਇਹ ਝੂਠੀਆਂ ਹਨ, ਜ਼ਹਿਰ ਸਮਾਨ ਸਮਝ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੂਆ ਖੇਡਣਾ, ਮਾਸ ਖਾਣਾ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣਾ, ਵੇਸਵਾ ਦਾ ਸੰਗ, ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਚੋਰੀ ਇਹ ਸਭ ਖੋਟੇ ਕਰਮ ਜੀਵ ਨੂੰ ਨਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਡੋਬਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਜੂਨ ਸਭ ਤੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ, ਜੋ ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਮੋਲਕ ਜਨਮ ਬਿਰਥਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਦੁਰਾਦਸੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਡਿਠਾ ਅਜਬ ਅੰਧ ॥ ਬੜੇ ਕ੍ਰੋਧ ਸੇ ਪਾਪ ਹੈ ਬਾਸ ਖਿਮਾ ਮੁਕੰਦ ॥ ੧ ॥ ਸਤਿਸੰਗਤਿ ਮਹਿ ਧਰਮ ਹੈ ਬੜੇ ਨਾਮ ਕਾ ਰੰਗ ॥ ਬੈਕੁੰਠ ਭੀ ਉਸੇ ਆਖਦੇ ਜਹਾ ਹੋਤੇ ਸੰਤ ਸੰਗ ॥ ੨ ॥ ਧਨ ਕੇ ਭਾਗੀ ਚਾਰ ਹੈ ਧਰਮ ਚੋਰ ਨਰਪ ਆਗ ॥ ਧਰਮ ਹੇਤ ਜੋ ਲਾਏਗਾ ਤਿਨ ਕਹੇ ਬਡਭਾਗ ॥ ੩ ॥ ਧਰਮ ਹੇਤ ਨਾ ਲਾਮਦੇ ਲੈਦੇ ਤੀਨੋ ਨਾਇ ॥ ਚੋਰ ਨਰਪ ਓਰ ਆਗ ਜੋ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਬਤਾਇ ॥ ੪ ॥ ੧੩ ॥ ਟੇਕ ॥

ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਤਿੱਥੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਅਜਬ ਆਨੰਦ ਦੇਖਿਆ। ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਾਪ ਵਧਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਖਿਮਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੁਕੰਦ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਸੰਗਤ ਵਿਚ ਸੱਚਾ ਧਰਮ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਨਾਮ ਦਾ ਪੱਕਾ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਜਗ੍ਹਾ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਸੰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੈਕੁੰਠ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਨ ਦੇ ਚਾਰ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਹਨ, ਧਰਮ, ਚੋਰ, ਰਾਜਾ ਤੇ ਅੱਗ। ਜੋ ਜੀਵ ਧਨ, ਧਰਮ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾਵੇਗਾ ਉਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਾਗ ਹਨ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਧਨ ਨੂੰ ਧਰਮ ਲਈ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੇ ਉਹ ਧਨ ਚੋਰ, ਰਾਜਾ ਅਤੇ ਅੱਗ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਤਰੈਦਸੀ ਤਾਰਨ ਹਾਰ ਹੈ ਸਦਾ ਸਦਾ ਤੂੰ ਧਿਆਇ ॥ ਲੱਖ ਚੁਰਾਸੀ ਜੂਨ ਸੇ ਉਤਮ ਦੀਆਂ ਬਨਾਇ ॥ ੧ ॥ ਬੰਦੇ ਬੁਰਜ ਬਨਾ ਦੀਆਂ ਐਸਾ ਅਜਬ ਬਨਾਇ ॥ ਐਸਾ ਬਨੇ ਨਾ ਓਰ ਸੇ ਮਨ ਤਨ ਸੀਸ ਲਗਾਇ ॥ ੨ ॥ ਉਸ ਕੋ ਨਾ ਤੂੰ ਭੂਲਣਾ ਪਿਆ ਪਟ ਕੇ ਭਾਇ ॥ ਤੂਝੈ ਅਹਾਰ ਪਹੁੰਚਾਵਤਾ ਉਦਰ ਮਾਤ ਕੇ ਜਾਇ ॥ ੩ ॥ ਤੇਰਸ ਤੇਰਾ ਕਲਪਨਾ ਝੂਠਾ ਦਿਖਤਾ ਭਾਸ ॥ ਝੂਠਾ ਸੱਚੇ ਪੇਟ ਕਾ ਸਚ ਕਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ॥ ੪ ॥ ੧੪ ॥ ਟੇਕ ॥

ਤੇਰ੍ਹਵੀਂ ਤਿੱਥੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ–ਸਦਾ ਤਾਰਨਹਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਧਿਆਵਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਮਾਨਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਚੁਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਐਸਾ ਬੰਦੇ ਦਾ ਅਜੀਬ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਬੁਰਜ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਬੁਰਜ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਮਨ ਤੇ ਸਿਰ (ਦਿਮਾਗ) ਲਗਾਇਆ ਹੈ। ਐਸਾ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਅਮੋਲਕ ਜੀਵਨ ਨਾ ਗੁਆ, ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਤੈਨੂੰ ਮਾਤਾ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਵੀ ਅਹਾਰ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਤੇਰੀਆਂ ਕਲਪਨਾਵਾਂ ਝੂਠੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਹੇ ਜੀਵ ! ਝੂਠ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਸੱਚ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਕਰ।

ਚਾਂਦ ਚੌਦਾ ਭਏ ਜਬ ਦਿਖਤਾ ਸਰਬ ਅਕਾਰ ॥ ਸਰਬ ਬਿਆਪੀ ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਅਤੇ ਤਾਰ ॥ ੧ ॥ ਹਰਿ ਸੇ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰੋ ਮਨ ਮੇਰੇ ਜੈਸੇ ਚੰਦ ਚਕੋਰ ॥ ਬਾਲਕ ਪ੍ਰੀਤਿ ਖੀਰ ਸੇ ਬਾਦਲ ਘਟਾ ਸੇ ਮੋਰ ॥ ੨ ॥ ਛਿਛ ਬਿਨ ਸੂਨੀ ਰੈਨ ਜੋ ਹਿਰਦੈ ਗਿਆਨ ਬਿਨ ਮਾਨ ॥ ਗੁਰੂ ਗਿਆਨ ਅਮੁਲ ਹੈ ਉਤਮ ਭਗਤ ਹਰਿ ਜਾਨ ॥ ੩ ॥ ਚੌਦਾ ਚੌਦਾ ਰਤਨ ਸਮ ਇਛਾ ਪੂਰਨ ਹੋਵੈ ॥ ਰਵਿਦਾਸ ਸੰਸੈ ਸਭ ਮਿਟੈ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮ ਬਸ ਹੋਵੈ ॥ ੪ ॥ ੧੪ ॥ ਟੇਕ ॥

ਜਿਵੇਂ ਚੌਦ੍ਹਵੀਂ ਦੇ ਚੰਦ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਕਾਰ ਹਰ ਪਾਸੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਬਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭੂ ਸੂਰਜ, ਚੰਦ ਅਤੇ ਤਾਰੇ ਸਭ ਪਾਸੇ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਹੇ ਜੀਵ, ਹਰਿ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰ ਜੈਸੇ ਚਕੋਰ ਦੀ ਚੰਨ ਨਾਲ, ਬਾਲਕ ਦੀ ਖੀਰ ਨਾਲ, ਮੋਰ ਦੀ ਬੱਦਲ ਘਟਾ ਨਾਲ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਚੰਦਰਮਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰਾਤ ਅਧੂਰੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਿਰਦਾ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਧੂਰਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਅਮੋਲਕ ਹੈ, ਇਹ ਹਰਿ ਦਾ ਉੱਤਮ ਭਗਤ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਸ਼ੰਕੇ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜੀਵ ਦੀ ਚੌਦਾ ਰਤਨ ਸਮਾਨ ਸਭ ਇੱਛਾਵਾਂ ਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪੁੰਨਿਆ ਪੂਰਨ ਚੰਦਰਮਾ ਸਾਰੇ ਹਾ ਪਰਕਾਸ ॥ ਲੋਚਨ ਗਿਆਨੀ ਤਰੈਗੇ ਹਿਰਦੈ ਨਾਮ ਪਰਕਾਸ਼ ॥ ੧ ॥ ਗੁਰੂ ਸੁਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਵਗੇ ਮਨਮੁੱਖ ਅੰਧ ਗਵਾਰ ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਲਾਈ ਲੜ ਫੜੈਗੇ ਮਿਲਤ ਪਦਾਰਥ ਚਾਰ ॥ ੨ ॥ ਰਵਿਦਾਸ ਜਿਹ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ਪੜੈ ਸੁਣੈ ਮਨ ਲਾਇ ॥ ਸਭਹੀ ਪਦਾਰਥ ਮਿਲੇਗੇ ਇਸਸੇ ਸਭ ਬਰ ਪਾਇ ॥ ੩ ॥ ਪੰਦਰਾਂ ਤਿਥੀ ਸੰਪੂਰਨ ਹੈ ਪੂਰਨ ਪਾਠ ਕਰਾਇ ॥ ਸਰਬ ਇਛਿਆ ਸੰਪੂਰਨ ਹੈ ਸਭਨਾ ਰਵਿਦਾਸ ਸਹਾਇ ॥ ੪ ॥ ੧੬ ॥ ਟੇਕ ॥

ਜਿਵੇਂ ਪੁੰਨਿਆਂ ਵਾਲੀ ਰਾਤ ਪੂਰਨ ਚੰਦਰਮਾਂ ਦਾ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸੁਰਮਾਂ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੀਵ ਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀ ਕੇ ਸੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮਨਮੁਖ ਗੰਵਾਰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਿਚ ਹੀ ਭਟਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਜੀਵ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਦਾ ਲੜ ਫੜੇਗਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ, ਕਾਮ, ਅਰਥ, ਧਰਮ, ਮੋਕਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਜੋ ਜੀਵ ਮਨ ਲਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹੇਗਾ, ਸੁਣੇਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਗੇ, ਪੰਦਰਾਂ ਤਿੱਥੀਆਂ ਕਥਾ ਸੰਪੂਰਨ ਹੈ ਜੋ ਜੀਵ ਇਸ ਦਾ ਸੰਪਰੂਨ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਪੂਰਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪ੍ਰਭੂ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

* * *

‘ਬਾਰਾਂ ਮਾਸ’ ਉਪਦੇਸ਼

‘‘ਚੇਤ’’

ਚੜਿਆ ਚੇਤ ਸੁਲੱਖਣਾ, ਕਰ ਸੰਤਨ ਸੰਗ ਪ੍ਰੀਤ ॥
ਗੁਰ ਚਰਨਨ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ਕਰ, ਰਾਮ ਨਾਮ ਜਪ ਨੀਤ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਚੇਤ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਭਾਵ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਹੇ ਜੀਵ, ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਚਿਤ ਲਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਜਪ।

ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਜਹਿ ਗਾਈਏ, ਕਰ ਸਰਵਣ ਨਿੱਤ ਨੀਤ ॥
ਗੁਰ ਕੇ ਚਰਨਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ, ਹਿਰਦੇ ਧਰੋ ਗੁਰ ਮੀਤ ॥

ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਔਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿੱਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਰਵਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਮਿੱਤਰ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਧਾਰਨ ਕਰੋ।

ਬਚਨ ਗੁਰ ਕੇ ਸੁਨਤ ਹੀ, ਮਿਟਤ ਭਰਮ ਸਭ ਭੀਤ ॥
ਮਨਮੁਖ ਸੰਗ ਨਾ ਕੀਜੀਏ, ਗੁਰਮੁਖ ਸੰਗਤ ਯ੍ਹਾਰ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸਰਵਣ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਸਾਰੇ ਭਰਮ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੀਵ ਨੂੰ ਮਨਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤਿਆਗ ਕੇ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਮਨਮੁਖ ਸੰਗਤ ਬਿਘਨ ਹੈ, ਗੁਰਮੁਖ ਸੰਗਤ ਸਾਰ ॥
ਮਨਮੁਖ ਸੰਗਤ ਡੁਬਣੋ, ਗੁਰਮੁਖ ਸੰਗਤ ਪਾਰ ॥

ਮਨਮੁਖ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਹੈ। ਮਨਮੁਖ ਦੀ ਸੰਗਤ ਜੀਵ ਨੂੰ ਡੋਬਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਸੰਗਤ ਭਵ-ਸਾਗਰ ਪਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰਮੁਖ ਰਿਦੈ ਪ੍ਰਗਾਸ ਹੈ, ਮਨਮੁਖ ਅੰਧ ਗੁਵਾਰ ॥
ਗੁਰ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਚਨ ਸੁਣ, ਸ਼ਰਧਾ ਹਿਰਦੇ ਧਾਰ ॥

ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨਮੁਖ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਅਗਿਆਨਤਾ ਰੂਪੀ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਜੀਵ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪੀ ਵਚਨ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰ।

ਰਵਿਦਾਸ ਭਗਤੀ ਇਹੀ ਹੈ, ਹਿਰਦੇ ਖੂਬ ਵਿਚਾਰ ॥
ਚੇਤ ਸੁਹਾਣਾ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੋਹੰ ਨਾਮ ਪਿਆਰ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਹੈ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰ। ਚੇਤ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਭਾਵ ਅਮੋਲਕ ਜਨਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਹਾਵਣਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੋਹੰ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ।

* * *

"ਵੈਸਾਖਿ"

ਵੈਸਾਖਿ ਸੁਹਾਵਾ ਸਰਵ ਸੁੱਖ, ਗੁਰ ਕੇ ਵਚਨ ਵਿਚਾਰ ॥
ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਲਗਾਇ ਕਰ, ਸਮਝੋ ਸਾਰ ਆਸਾਰ ॥

ਵੈਸਾਖ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਭਾਵ ਅਮੋਲਕ ਜਨਮ ਉਹਨਾਂ ਜੀਵਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸਰਬ ਸੁੱਖਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਚਨਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ। ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲਗਾ ਕੇ ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਕੋਈ ਪਾਰਾਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸੋਭਾ ਨੂੰ ਸਮਝੋ।

ਗੁਰਦੇਵ ਕੋ ਗ੍ਰਹਨ ਕਰ, ਤਜ ਸਭ ਝੂਠ ਬਿਕਾਰ ॥
ਹਿਰਦੇ ਹਰਿ, ਹਰਿ ਹਰੀ ਕੋ, ਸਿਮਰੋ ਵਾਰੰ ਵਾਰ ॥

ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਝੂਠੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿਓ, ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਹਰਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਬਾਰ ਬਾਰ ਸਿਮਰਨ ਕਰ।

ਦੁਸ਼ਟਾ ਸੰਗ ਤਿਆਗ ਕਰ, ਸੰਤਾਂ ਸੰਗ ਪਿਆਰ ॥
ਦ੍ਰਿੜ ਕਰ ਰਾਮ ਧਿਆਏ ਤੂੰ, ਭਵ ਨਿਧਿ ਉੱਤਰੇ ਪਾਰ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦਾ ਸੰਗ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰ। ਹੇ ਜੀਵ ਤੂੰ ਪੱਕਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਧਿਆ ਕੇ ਭਵ ਸਾਗਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਉਤਰੇਗਾ।

ਹਰਿ, ਹਰਿ ਨਾਮ ਜਪੰਦਿਆਂ, ਕਦੀ ਨਾ ਆਵੇ ਹਾਰ ॥
ਭਗਤ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦੇਵ ਕੀ, ਹੋਵਤ ਨਹੀ ਕਲਿਆਨ ॥

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਜਪਣ ਨਾਲ ਹੇ ਜੀਵ ਤੇਰੀ ਕਦੇ ਵੀ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਗੁਰ ਬਿਨਾਂ ਜਨਮ ਵਿਅਰਥ ਇਹ, ਜਾਵਤ ਸਾਚੀ ਮਾਨ ॥
ਗੁਰ ਹਰਿ ਭਗਤ ਕਹੰਦਿਆਂ, ਨਿਹਚਲ ਮਿਲ ਹੈ ਗਿਆਨ ॥

ਗੁਰੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਜੀਵਨ ਵਿਅਰਥ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਤੂੰ ਸੱਚੀ ਮੰਨ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਹਰਿ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਅਟੱਲ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ਲਗ ਚਰਨ ਗੁਰ, ਮਨ ਕਾ ਹਰ ਅਭਿਮਾਨ ॥
ਵੈਸਾਖਿ ਸੁਹਾਵਾ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਹਰਿ, ਹਰਿ ਜਪੇ ਸੁਜਾਨ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਨਾਲ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਹੰਕਾਰ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵੈਸਾਖ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਭਾਵ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਸੁਹਾਵਣਾ ਹੈ ਜੋ ਹਰਿ ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਸੁਜਾਖੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

* * *

‘‘ਜੇਠ’’

ਜੇਠ ਤਪਤ ਬਹੁ ਘਾਮ ਕਰ, ਸ਼ਾਂਤ ਨਾ ਹੋਵਤ ਮੀਤ ॥
ਕਰੋਧ ਅਗਨਿ ਕਰ ਤਪਤ, ਮਨ ਲੋਭੀ ਲੋਭ ਪਰੀਤ ॥

ਜੇਠ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਭਾਵ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਹੁਤ ਤਪਸ਼ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਹੇ ਸੱਜਣ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਕ੍ਰੋਧ ਦੀ ਅਗਨੀ ਵਿਚ ਜੀਵ ਤੱਪਦਾ ਹੈ, ਲੋਭੀ ਮਨ ਲੋਭ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸੋਹੰ ਨਾਮ ਮੁਖ ਜਪਤ, ਜਨ ਕੀਰਤ ਕਰੈਹ ਨੀਤ ॥
ਸੰਤਾਂ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ ਕਰ, ਸ਼ਾਂਤ ਭਯੋ ਤਿਨ ਚੀਤ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਾਸ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸੋਹੰ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਉਤਪਤ ਕਰੇ ਆਪ ਸਭਿ, ਕਰੇ ਪਾਲਣਾ ਨੀਤ ॥
ਪ੍ਰਭੂ ਬਿਨ ਦੂਜਾ ਨਾਂਹਿ ਕੋ, ਕਰ ਨਿਹਚੇ ਪਰਤੀਤ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿੱਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਉਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ’ਤੇ ਤੂੰ ਨਿਸਚੇ ਕਰਕੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਜਸ ਕਰ।

ਤਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਕੋ ਤੂ ਜਪ ਸਦਾ, ਹੋਕਰ ਮਨੋ ਨਾਚੀਤ ॥
ਪ੍ਰਭੂ ਸਿਮਰਨ ਗੁਰ ਦਯਾ ਤੇ, ਨਸ਼ਟ ਹੋਤ ਜਮ ਭੀਤ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਮਨੋ ਨਿਸ਼ਚਿੰਤ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਜਾਪ ਕਰ।

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦਇਆ ਤੇ ਜਮਾਂ ਦਾ ਭੈਅ ਅੰਦਰੋ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ, ਗਾਵਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਗੁਣ ਵਾਦ ॥
ਸੋ ਕਿਰਪਾ ਨੇਤਰ ਰਸਨਾ ਨਾਮ ਕਾ, ਕਰਣ ਦੀਏ ਸੁਣਿ ਨਾਦ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਨੇਤਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੀਭ੍ਹਾ ਨਾਮ ਜੱਪਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕੰਨ ਅਨਹਦ ਨਾਦ (ਧੁੰਨ) ਸਰਵਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸੁੰਦਰ ਸਾਜਿਆ ਜਾਹਿ ਪ੍ਰਭ, ਰਾਖ ਸਦਾ ਤਿਸ ਯਾਦ ॥
ਜੋ ਜਨ ਭਗਤ ਬਿਹੀਨ ਹੈ, ਜਨਮ ਜਾਏ ਤਿਸ ਬਾਦ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਇਹ ਸਰੀਰ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਸਾਜਿਆ ਹੈ, ਜੀਵ ਤੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਸਦਾ ਯਾਦ ਰੱਖ, ਜੋ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਵਿਅਰਥ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਗੁਰ ਚਰਨੀ ਲਗ ਭਗਤ ਕਰ, ਮਿਟਹ ਪਾਪ ਅਗਾਦ ॥
ਕੀਰਤਨ ਭਗਤੀ ਤੀਸਰੀ, ਰੱਖੋ ਇਨ ਕੋ ਯਾਦ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗਣ ਤੇ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਸਾਰੇ ਘੋਰ ਪਾਪ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹੇ ਜੀਵ ਜੋ ਤੀਸਰੀ ਕੀਰਤਨ ਭਗਤੀ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਯਾਦ ਰੱਖੋ।

ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਗੁਰੂ ਸਿਮਰਿਆ, ਜੋ ਜਨ ਸਦਾ ਆਨਾਦ ॥
ਜੇਠ ਤਾਪੰਦਾ ਨਾ ਲੱਗੇ, ਜਿਨ ਚਾਖਿਆ ਨਾਮ ਸੁਆਦ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸਿਮਰਿਆ ਹੈ ਉਹ ਸਦਾ ਆਨੰਦ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇਠ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਭਾਵ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਪਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸੁਆਦ ਚੱਖਿਆ ਹੈ।

***

‘‘ਹਾੜ’’

ਹਾੜ ਅਵਧ ਹੈ ਘਾਮ ਕੀ, ਸ਼ਾਂਤ ਅਵਧ ਸੁੱਖ ਜਾਨ ॥
ਲੋਭ ਅਵਧ ਹੈ ਪਾਪ ਕੀ, ਕਰ ਭਗਤ ਮਿਲੈ ਹਰਿ ਧਾਮ ॥

ਹਾੜ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਗਰਮੀ ਵਾਲਾ ਹੈ ਪਰ ਸੱਚਾ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਹੈ। ਲੋਭ ਕਰਨਾ ਪਾਪ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹਰਿ ਦਾ ਧਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰ ਕੇ ਚਰਨ ਸੁ ਕੰਵਲ ਕੀ, ਕਰਹਿ ਸੇਵ ਸੁਜਾਨ ॥
ਸਗਲ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟ ਜੈਸੇ ਮਲਤ, ਚਰਨ ਕੰਵਲ ਭਗਵਾਨ ॥

ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਜੀਵ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਲਈ ਲੋਚਦੇ ਹਨ।

ਆਠ ਪਹਿਰ ਗੁਰ ਚਰਨ ਮਲ, ਦ੍ਰਿੜ ਕਰ ਨਿਹਚੇ ਧਿਆਨ ॥
ਅੰਤਸ਼ ਕਰਣ ਕਰ ਸ਼ੁਧ, ਤਬ ਹੋਤ ਪਾਪ ਕੀ ਹਾਨ ॥

ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਭਾਵ ਹਰ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨ ਕਮਲ ਦਾ ਇਕ ਮਨ ਇਕ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਧਿਆਨ ਧਰਨ ਨਾਲ ਅੰਤਹਿ-ਕਰਣ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਾਪ ਨਸ਼ਟ ਗੁਰ ਭਗਤ ਤੇ, ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਹੋ ਨੀਤ ॥
ਕਾਰਣ ਭਗਤ ਹੈ ਮੁਕਤ ਕਾ, ਕਰ ਨਿਹਚੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ॥

ਗੁਰੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਾਪ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੁਕਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਚਰਨ ਭਗਤ ਕਰ ਲਛਮੀ, ਸ਼ਕਤੀ ਭਈ ਸੁ ਮੀਤ ॥
ਜਗਤ ਚਰਨ ਕੀ ਸ਼ਕਤ ਤਿਸ, ਭਈ ਸੁ ਜਾਨੋ ਮੀਤ ॥

ਹੇ ਮਿੱਤਰ! ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਕੇ ਮਾਇਆ ਬਲਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਆ ਗਈ ਜਾਨਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਭਗਤਿ ਸੁ ਗੁਰ ਕੇ ਚਰਨ ਕੀ, ਕਰ ਨਿਹਚੇ ਧਰ ਚੀਤ ॥
ਗੁਰ ਬਿਨ ਔਰ ਨਾ ਧਿਆਨ ਧਰ, ਇਹ ਰਵਿਦਾਸ ਕੀ ਗੀਤ ॥
ਹਾੜ ਸ਼ਾਂਤ ਸੁੱਖ ਤਿਨ ਜਨਾਂ, ਜਿਨ ਗੁਰ ਭਗਤ ਪਰੀਤ ॥

ਇਸ ਲਈ ਹੇ ਜੀਵ! ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਦੀ ਇਕ-ਮਨ ਇਕ-ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਭਗਤੀ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਧਾਰਨ ਕਰ। ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਭਗਤੀ ਦੀ ਗੀਤ ਹੈ। ਹਾੜ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਭਾਵ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸੁੱਖ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਭਗਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ।

***

“ਸਾਵਣ”

ਸਾਵਣ ਸ਼ਾਂਤ ਭਈ ਜਗਤ ਮੇਂ, ਬਾਰਛ ਹੋਇ ਬਸ਼ੇਸ ॥
ਘਰ, ਘਰ ਮੰਗਲਾਚਾਰ ਹੈ, ਨਾਸੇ ਸਭੀ ਕਲੇਸ਼ ॥

ਸਾਵਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਰਿਸ਼ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਹਰਿ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਨੰਦ ਦੀ ਵਰਖਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਘਰ–ਘਰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅੰਨ, ਧਨ ਬਹੁਤਾ ਉਪਜਿਆ, ਗਊਆਂ ਘਾਸ ਹਮੇਸ਼ ॥
ਸੁਹਾਗਣਿ ਸਦਾ ਆਨੰਦ ਹੈ, ਦੁਹਾਗਣਿ ਮੈਲਾ ਭੇਸ ॥

ਅੰਨ ਧਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਉਪਜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗਊਆਂ ਨੂੰ ਘਾਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਤੀ–ਬ੍ਰਤਾ ਔਰਤ ਸਦਾ ਆਨੰਦ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਹਾਗਣ ਅੰਤਹਿ–ਕਰਨ ਰੂਪੀ ਕੱਪੜਾ ਮੈਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਕਰ ਪੂਜਨ ਗੁਰ ਚਰਨ ਕੀ, ਸ਼ਰਧਾ ਸਾਥ ਹਮੇਸ਼ ॥
ਪਾਨ, ਸੁਪਾਰੀ, ਪੁਸ਼ਪਕਰ, ਪੂਜਨ ਕਰੋ ਹਮੇਸ਼ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਕਰ, ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੀ ਪਾਨ ਸੁਪਾਰੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਆਦਿ ਹਨ।

ਅਰਚਨਾ ਭਗਤੀ ਪੰਚਮੀ, ਗੁਰ ਪੂਜਾ ਮੇਂ ਧਿਆਨ ॥
ਬਿਨਾ ਇਸ਼ਟ ਗੁਰਦੇਵ ਤੇ, ਪੂਜੋ ਦੇਵ ਨਾ ਆਨ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਅਰਚਨਾ ਭਗਤੀ ਪੰਚਵੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਧਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ਼ਟ ਗੁਰੂਦੇਵ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਮੇਂ ਨਾ ਭੇਦ ਕੁਝ, ਕਹਯੋ ਆਪ ਸੁਜਾਨ ॥
ਨਿਹਚੇ ਕਰ ਗੁਰ ਚਰਨ ਭਜ, ਹੋਵਤ ਹੈ ਕਲਿਆਨ ॥

ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਹਰਿ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਨਾਲ ਕਲਿਆਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਔਰ ਜਗ, ਜਾਨਤ ਸੰਤ ਸੁਜਾਨ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਗੁਰ ਚਰਨ ਕੋ, ਕਰਤ ਸਦਾ ਹੀ ਧਿਆਨ ॥

ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸੂਝਵਾਨ ਸੰਤ ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

‘‘ਭਾਦਰੋਂ’’

ਭਾਦਰੋਂ ਭਰਮ ਭੁਲਾਇਆ, ਮਾਇਆ ਸੰਗ ਪਿਆਰ ॥
ਗੁਰ ਬਿਨ ਸ਼ਾਂਤ ਨਾ ਪਾਇ ਹੈ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਮੇਂ ਬਾਰੰਬਾਰ ॥

ਭਾਦਰੋਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਭਾਵ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਵਿਚ ਜੀਵ ਭਰਮ ਵਿਚ ਲੱਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਅਤੇ ਜੀਵ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਜੰਮਦਾ ਮਰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸਾਰਿਆ ਰਾਮ ਨਾਮ, ਗੁਰ ਚਰਨੀ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰ ॥
ਧ੍ਰਿਗ ਤਿਨਾ ਕਾ ਜੀਵਣਾ, ਕਾਂਹੂ ਆਏ ਸੰਸਾਰ ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਧ੍ਰਿਗ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਆਏ ਹਨ ?

ਭਵਿ ਜਲ ਮਾਂਹਿ ਭਵੰਦਿਆਂ, ਨਾ ਉਰਵਾਰ ਨਾ ਪਾਰ ॥
ਗੁਰ ਚਰਨਨ ਕਾ ਆਸਰਾ, ਜਿਨ ਮਨ ਲੀਨਾ ਧਾਰ ॥

ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਭਵ-ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਤਰਦਿਆਂ ਕੋਈ ਕਿਨਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਭਾਵ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰ ਲਿਆ ਉਹ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਭਵ-ਸਾਗਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਕਰ ਡੰਡੋਤ ਗੁਰ ਚਰਨ ਮੇਂ, ਭਵਨਿਧ ਉਤਰੇ ਪਾਰ ॥
ਗੁਰੂਦੇਵ ਗੁਰੂ ਸਮਝ ਕੇ, ਕਰੀਂ ਸ਼ੁਕਰ ਵਿਚਾਰ ॥

ਜੀਵ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਡੰਡਵਤ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਕੇ ਭਵ-ਸਾਗਰ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਜੀਵ ! ਗੁਰੂਦੇਵ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਮਝਕੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਵਿਚਾਰ ਕਰ।

ਬੰਦਨਾ ਭਗਤੀ ਛਠੀ ਏਹ, ਕਰੇ ਸ਼ਿਸ਼ ਵਡਭਾਗ ॥
ਅਵਰ ਕਰਮ ਸਭ ਤਿਆਗ ਕਰ, ਗੁਰ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗ ॥

ਬੰਦਨਾਂ ਭਗਤੀ ਛੇਵੀਂ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਡੰਡਵਤ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਸੇਵਕ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਜੀਵ, ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਤਿਆਗ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗ।

ਗੁਰ ਕੇ ਚਰਨ ਬਹੁ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ, ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਤਿਆਗ ॥
ਬਿਨ ਗੁਰ ਭਗਤ ਨ ਥਿਰ ਕਛੂ ਜਗਤ ਪਸਾਰਾ ਬਾਗ ॥

ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨ-ਕਮਲਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ ਅਤੇ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਬਾਗ ਹੈ।

ਪੂਰਨ ਪੁੰਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ, ਜਾਗਿਯੋ ਇਸੋ ਬੈਰਾਗ ॥
ਸੋਇਉ ਮੋਹ ਕੀ ਨੀਂਦ ਮੇਂ, ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਭਯੋ ਸੁਜਾਗ ॥

ਪਿਛਲੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪੁੰਨਾਂ ਦੇ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੈਰਾਗ ਜਾਗਦਾ ਹੈ, ਜੀਵ ਮੋਹ ਦੀ ਨੀਂਦ 'ਚ ਸੁੱਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਜਾਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਗੁਰੂ ਚਰਨ ਕੌਂ, ਤੂੰ ਕਭੀ ਨਹੀਂ ਤਿਆਗ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਨਾ ਤਿਆਗ।

* * *

"ਅੱਸੂ"

ਅੱਸੂ ਆਸਾਂ ਪੂਰੀਆਂ, ਜਬ ਗੁਰ ਭਏ ਦਿਆਲ ॥
ਚਰਨੀ ਲਾਵੋ ਦਾਸ ਕੋ, ਕਰੋ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ॥

ਅੱਸੂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਭਾਵ ਅਮੋਲਕ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਦਿਆਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜੀਵ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਆਪਣੇ ਦਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਲਗਾ ਲਉ।

ਪ੍ਰੇਮ ਤਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਮਨ, ਗਲ ਪਾਵੋ ਮਾਲ ॥
ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਗੁਰ ਚਰਨ ਕੋ, ਤਬ ਹੀ ਭਏ ਨਿਹਾਲ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਤਾਰ ਪਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਾਲਾ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਓ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰ ਚਰਨੀ ਲਗ ਭਗਤ ਕਰ, ਤਿਆਗ ਮੋਹ ਕਾ ਜਾਲ ॥
ਗੁਰ ਭਗਤੀ ਤਬ ਪਾਈਏ, ਜੇ ਹੋਵੇ ਲਿਖਿਆ ਭਾਗ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗਕੇ ਭਗਤੀ ਕਰਕੇ ਮੋਹ ਦਾ ਜਾਲ ਤਿਆਗ ਦੇ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਓਦੋਂ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ।

ਦਾਸਾ ਭਗਤੀ ਇਹੀ ਹੈ, ਸਪਤਮ ਜਾਨੋ ਲਾਲ ॥
ਕਰੋ ਅਭੀ ਪਛਤਾਉਗੇ, ਫਿਰ ਹਾਥ ਨਾ ਆਵੈ ਕਾਲ ॥

ਇਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਦਾਸਾ ਭਗਤੀ ਸੱਤਵੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ ਕਰ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪਛਤਾਉਗੇ, ਫਿਰ ਦੁਬਾਰਾ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ।

ਇਹ ਦਾਸਾ ਭਗਤੀ ਕੀਨੀ, ਵਿਰਲੇ ਵੀਰ ॥
ਸਵਾਸ, ਸਵਾਸ ਆਗਿਆ ਰਾਖਿਓ ਧੀਰ ॥
ਇਹੀ ਦਾਸਾ ਭਗਤੀ ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੋ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
ਰਹੇ ਸਦਾ ਵਿਚ ਆਗਿਆ, ਇਹੋ ਭਗਤ ਮਹਾਨ ॥
ਦਾਸਾ ਭਗਤੀ ਇਹੀ ਹੈ, ਦਾਸਨ ਦਾਸ ਬਿਖਾਨ ॥
ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਇਹ ਭਗਤੀ ਮਹਾਨ ਹੈ, ਇਹੀ ਦਾਸਾ ਭਗਤੀ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਾਸਾਂ ਦਾ ਦਾਸ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਬੁੱਧ, ਸੁੱਧ ਤਬ ਹੋਇ ਹੈ, ਪਾਵੈ ਨਿਰਮਲ ਗਿਆਨ ॥
ਅੱਸੂ ਪੂਰਨ ਆਸ ਸਭ, ਗੁਰੂਦੇਵ ਵਿਖਿਆਨ ॥
ਜੀਵ ਨੂੰ ਵਿਵੇਕ, ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ ਸੋਝੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਿਰਮਲ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਗੁਰੂਦੇਵ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੱਸੂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਭਾਵ ਅਨਮੋਲ ਜਨਮ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਪੂਰਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
ਰਵਿਦਾਸ ਗੁਰੂ ਚਰਨਨ ਕਾ, ਸਦਾ ਕਰਤ ਹੈ ਧਿਆਨ ॥
ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

* * *

"ਕੱਤਕ"

ਕੱਤਕ ਕਰਮ ਤਿਆਗ ਕਰ, ਭਗਤ ਕਰੋ ਗੁਰਦੇਵ ॥
ਸੋਹੰ, ਸੋਹੰ ਜਪੰਦਿਆਂ, ਕਰ ਸੰਤਨ ਕੀ ਸੇਵ ॥
ਕੱਤਕ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਭਾਵ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਵਿਚ ਜੀਵ ਨੂੰ ਖੋਟੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੋਹੰ, ਸੋਹੰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
ਮਾਤ, ਤਾਤ ਔਰ ਭ੍ਰਾਤ ਤੇ, ਪ੍ਰਿਯ ਜਾਨ ਗੁਰਦੇਵ ॥
ਔਰ ਸਖਾ ਨਹਿ ਜਗਤ ਮੇਂ, ਜੈਸੇ ਹੈ ਗੁਰਦੇਵ ॥
ਮਾਤਾ, ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਭਰਾ ਸਭਨਾਂ ਤੋਂ ਪਿਆਰਾ ਗੁਰੂਦੇਵ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਗੁਰੇਦਵ ਜੈਸਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਹਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਸਖਾ ਭਗਤ ਇਹ ਅਸ਼ਟਮੀ, ਕੀਤੀ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ॥
ਸਖਾ ਜਾਨ ਗੁਰ ਭਗਤ ਕਰ, ਤਿਆਗ ਕਰੋ ਅਹੰਮੇਵ ॥

ਅੱਠਵੀਂ ਸਖਾ ਭਗਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਅਰਜਨ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੀਵ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਕ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਭਗਤੀ ਕਰਕੇ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕਾਮ ਕਰੋਧ ਹੰਕਾਰ ਤੱਜ, ਤਬ ਕਛੂ ਪਾਵੈ ਭੇਵ ॥
ਸਖਾ ਭਗਤ ਸੁਭਾਵ ਯਹ, ਜਿਮ ਜਲ, ਦੁੱਧ ਮਲੇਵ ॥

ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਹੰਕਾਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਭਗਤੀ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਕੁਝ ਭੇਦ ਨੂੰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਖਾ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਕ-ਮਿੱਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਤੇ ਦੁੱਧ ਇਕ ਮਿੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਰਬ ਕਰਮ ਕੋ ਤਿਆਗ ਕਰ, ਹਰਿ ਗੁਰ ਜਪ ਦਿਨ ਰੈਨ ॥
ਬਾਝ੍ਹ ਨੀਰ ਜਿਮ ਮੀਨ ਕੋ, ਆਵਤ ਨਾਂਹੀ ਚੈਨ ॥

ਸਾਰੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ, ਹੇ ਜੀਵ ! ਦਿਨ ਰਾਤ ਹਰਿ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ। ਜਿਵੇਂ ਮੱਛੀ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ, ਉਸਨੂੰ ਚੈਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ।

ਚੱਕਵੀ ਕਰੇ ਵਿਲਾਮ ਜਿਮ, ਕਬ ਇਹ ਜਾਵੇ ਰੈਨ ॥
ਚੰਦ, ਚਕੋਰ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਜਿਮ, ਮੋਰ ਮੁਗਧ ਘਨ ਬੈਨ ॥

ਜਿਵੇਂ ਚੱਕਵੀ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਦੋਂ ਰਾਤ ਸਮਾਪਤ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਤ ਸਮੇਂ ਮਿਲੇ। ਚਕੋਰ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਜਿਵੇਂ ਚੰਦਰਮਾਂ ਨਾਲ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਜੰਗਲੀ ਮੋਰ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਬੱਦਲਾਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਉਹ ਬੱਦਲਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਮੁਗਧ ਹੋ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਬੈਨ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸਵਾਸ, ਸਵਾਸ ਨਹੀਂ ਬਿਸਰੇ, ਜਿਉਂ ਬਛਰੇ ਕੋ ਥੈਨ ॥
ਜਿਮ ਕਾਮਣਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਅਤਿ, ਪਤੀ ਕੋ ਦੇਖਤ ਨੈਨ ॥

ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੁਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਵੱਛੜਾ ਦੁੱਧ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੁਲ ਸਕਦਾ ਜਿਵੇਂ ਇਸਤਰੀ ਪਤੀ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕੱਤਕ ਸਵੇਰ ਕਾਮ ਸਭ, ਜਬ ਗੁਰ ਕਰਨਾ ਐਨ ॥
ਰਵਿਦਾਸ ਗੁਰੂਦੇਵ ਚਰਨ ਕੋ, ਧੋਇ, ਧੋਇ ਕਰ ਪੈਨ ॥

ਕੱਤਕ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਭਾਵ ਅਮੋਲਕ ਜਨਮ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੀਵ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਸਫ਼ਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਗੁਰੂਦੇਵ ਦੇ ਚਰਨ ਧੋ-ਧੋ ਕੇ ਪੀਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

* * *

''ਮੱਘਰ''

ਚੜਿਆ ਮੱਘਰ ਹੇ ਸਖੀ, ਗਾਵੋ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਗੀਤ ॥
ਸੰਤਾਂ ਸੰਗਤ ਪਾਇ ਕਰ, ਗੁਰੂਦੇਵ ਸਿਮਰੋ ਨੀਤ ॥

ਹੇ ਸਖੀ ! ਮੱਘਰ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਭਾਵ ਅਨਮੋਲ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਵੋ ਅਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਨਿੱਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਗੁਰਦੇਵ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ।

ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਸਭ ਅਰਪ ਕਰ, ਐਸੀ ਕਰੋ ਪਰੀਤ ॥
ਤਿਆਗ ਲੋਭ, ਮੋਹ ਅਹੰਕਾਰ ਸਭ, ਗੁਰੂਦੇਵ ਕੀ ਕਰੋ ਪ੍ਰੀਤ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਆਪਣਾ ਤਨ, ਮਨ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਧਨ ਸਭ ਕੁਝ ਅਰਪਣ ਕਰਕੇ ਐਸੀ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ ਆਦਿ ਸਭ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰੋ।

ਗੌਣ ਵਾਕ ਸਭ ਤਿਆਗ ਕਰ, ਸੰਤ ਵਚਨ ਧਰ ਚੀਤ ॥
ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਇਹ ਹੰਕਾਰ, ਆਪਣੇ ਕਛਹੁ ਨਾ ਮਾਨ ॥

ਫਜ਼ੂਲ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰੋ। ਤਨ, ਮਨ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਸਮਝ।

ਗਰਬ ਕਰਤ ਜੋ ਇਨਸੇ , ਸੋ ਨਰ ਹੈ ਅਨਜਾਣ ॥
ਆਪ ਕਛਹੂ ਨਾ ਹੋਤ ਹੈ, ਦੇਣਹਾਰ ਹਰਿ ਧਾਮ ॥

ਜੋ ਜੀਵ ਤਨ, ਮਨ ਅਤੇ ਧਨ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅਣਜਾਣ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਜੀਵ ਕੋਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹਰਿ ਆਪ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਹਰਿ ਧਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਕੀਆ ਮੈਂ ਕਰਤ ਹੂੰ, ਕੂੜਾ ਕਰਹਿ ਮਾਣ ॥
ਹਰਿ ਕਾ ਦੀਆ ਸੋ ਗੁਰ ਦੀਆ, ਤੈਂ ਕੀ ਦੀਆ ਆਨ ॥

ਜੀਵ ਹੰਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਹਰਿ ਨੇ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨੇ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੇ ਜੀਵ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਕੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਤੇਰਾ ਇੱਕ ਹੰਕਾਰ ਹੈ, ਅਰਪਣ ਤਿਸ ਕੋ ਮਾਨ ॥
ਨਵ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਭਗਤ ਇਹ, ਸਤਿ ਗੁਰਦੇਵ ਬਿਖਾਨ ॥

ਜੀਵ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਇਕ ਹੰਕਾਰ ਹੈ, ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਕੀ ਅਰਪਣ ਕਰ। ਨੌਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਭਗਤੀ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂਦੇਵ ਨੇ ਸੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਕਰੇ ਭਗਤ ਜੋ, ਸ਼ੁੱਧ ਭਯੋ ਤਿਸ ਮਾਨ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਜੀਵ ਪਵਿੱਤਰ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

* * *

‘‘ਪੋਹ’’

ਮੱਘਰ ਪੂਰਾ ਭਇਆ ਜਬ, ਤਬ ਚੜ੍ਹਿਆ ਪੋਹ ਮਾਸ ॥

ਸੋਹੰ ਨਾਮ ਤੂੰ ਸਿਮਰ ਨਿੱਤ, ਜਗ ਤੇ ਹੋਏ ਉਦਾਸ ॥

ਜਦੋਂ ਮੱਘਰ ਮਹੀਨਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪੋਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸੋਹੰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਉਪਰਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਵਰ ਕਾਮਨਾ ਸਰਬ ਤੱਜ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ ਕਰ ਆਸ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਸ਼ਰਨੀ ਲੱਗਿਆਂ, ਪਾਪ ਹੋਤ ਸਭ ਨਾਸ ॥

ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਕੇਵਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਆਸ ਕਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾਣ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਰਵਣ ਕਰਤ ਗੁਰਾਂ ਤੇ, ਸਾਧਨ ਗਿਆਨ ਬਿਲਾਸ ॥

ਵਚਨ ਧਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਉਰ, ਸਭ ਸੰਸੇ ਹੋਵਨ ਨਾਸ ॥

ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਬਚਨ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਅਤੇ ਆਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂਦੇਵ ਦੇ ਵਚਨਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਭ ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਨਾਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰ, ਕਰ ਤੂੰ ਦ੍ਰਿੜ ਅਭਿਆਸ ॥

ਵਚਨ ਗੁਰੂ ਪਰਕਾਸ਼ ਕਰ, ਹੋਤ ਭਰਮ ਸਭ ਨਾਸ ॥

ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ ਦ੍ਰਿੜ ਨਿਸ਼ਚੇ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਚਨਾਂ ਤੇ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਭ ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਰਵਣ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਸੁਣ ਸਤਿਨਾਮ ਵਿਚਾਰ ॥

ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਮਿਥਿਆ ਜਗਤ ਆਸਾਰ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਤਿਨਾਮ ਨੂੰ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ ਉਸਦੀ ਵਿਚਾਰ

ਕਰ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਅਨੁਭਵ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਪਸਾਰਾ ਮਿੱਥਿਆ ਭਾਵ ਝੂਠਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਤਿਸ ਪ੍ਰਭ ਕੋ ਤੂੰ ਸਿਮਰ ਮਨ, ਜੋ ਹੈ ਸਰਬ ਆਧਾਰ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਸ਼ਰਨੀ ਲਗ ਕਰ, ਸਮਝੋ ਸਾਰ ਆਸਾਰ ॥

ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਜੋ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸਤਿ-ਅਸਤਿ ਨੂੰ ਸਮਝ।

ਪ੍ਰਭ ਬਿਨ ਅਵਰ ਨਾ ਜਾਣ ਕਛਹੂ, ਸਭ ਇੱਕ ਬ੍ਰਹਮ ਪਸਾਰ ॥
ਅਸਥਾਵਰ ਜੰਗਮ ਆਦਿ ਸਭ, ਜੀਆ, ਜੰਤ ਨਿਰਧਾਰ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੁਝ ਸਤਿ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਭ ਪਾਸੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹੀ ਪਸਾਰਾ ਹੈ। ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਇਕ ਥਾਂ ਟਿਕੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪਰਬਤ ਅਤੇ ਘੁੰਮਣ ਫਿਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਧਾਰ ਰਹਿਤ ਹਨ।

ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਪੋਹ ਬੀਤਿਆ, ਅਬ ਸੁਣ ਮਾਘ ਵਿਚਾਰ ॥
ਜਨ ਗੁਰਦੇਵ ਹਰਿ ਭੇਟਿਆ, ਭਵਜਲ ਉਤਰੇ ਪਾਰ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪੋਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਬੀਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਮਾਘ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਜੀਵ ਦਾ ਗੁਰੂਦੇਵ ਹਰਿ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਵ-ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

* * *

''ਮਾਘ''

ਮਾਘ ਮਹੀਨਾ ਧਰਮ ਕਾ, ਦ੍ਰਿੜ ਕਰ ਤੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ॥
ਸੰਤਾਂ ਸੰਗ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰ, ਕਦੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਭੰਗ ॥

ਮਾਘ ਮਹੀਨਾ ਧਰਮ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜੀਵ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦੀ।

ਧੂੜ ਸੰਤ ਕੇ ਚਰਨ ਕੀ, ਸੋਈ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ ਗੰਗ ॥
ਪਾਪਾਂ ਕੀ ਮੱਲ ਉਤਰੇ, ਚੜ੍ਹੇ ਨਾਮ ਕਾ ਰੰਗ ॥

ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਦੀ ਧੂੜੀ ਗੰਗਾ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਨਾਲ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਉੱਤਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਦੀਵੀ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਨਮੁਖ ਸੰਗ ਨਾ ਕੀਜੀਏ, ਪੜਤ ਭਜਨ ਮੇਂ ਭੰਗ।
ਦੁੱਖ ਬਿਨਸੇ ਸੁੱਖ ਲਾਭ ਹੋਵੇ, ਗੁਰਮੁਖ ਜਿਨ ਕੇ ਸੰਗ॥

ਮਨਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਭਜਨ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਨਮੁੱਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਨਾਮ ਜਪੋ ਮਿਲ ਗੁਰਮੁਖਾਂ, ਜੋ ਹੈ ਸਦਾ ਆਸੰਗ॥
ਤੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਭ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀਂ, ਜਿਉਂ ਜਲ ਮਾਂਹਿ ਤਾਰੰਗ॥

ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਤਰੰਗ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸੋਹੰ ਨਾਮ ਰਗ ਰਗ ਰਚੇ, ਨਾਮ ਕਾ ਚੜੇ ਜਬ ਰੰਗਿ॥
ਪੰਚੋ ਵੈਰੀ ਤਿਆਗ ਕਰ, ਤਬ ਹੋਏ ਨਿਸੰਗ॥

ਸੋਹੰ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸਮਾਇਆ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਨਾਮ ਦਾ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਰੂਪੀ ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰ ਕੀ ਸ਼ਰਨ ਗਹਿ, ਕਰਤ ਖੂਬ ਵਿਚਾਰ॥
ਗੁਰੂਦੇਵ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਿਨ, ਸਮਝੇ ਨਾ ਸਾਰ ਅਸਾਰ॥

ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂਦੇਵ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਸਤਿ-ਅਸਤਿ ਅਤੇ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਲੋਕ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦਾ।

ਕਰਕੇ ਦ੍ਰਿੜ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰ, ਭਵਨਿਧਿ ਉਤਰੇ ਪਾਰ॥
ਮੰਦ ਭਾਗ ਬਿਨ ਸਤਿਗੁਰਾਂ, ਡੁੱਬਣ ਭਵ ਨਿਧ ਧਾਰ॥

ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਕੇ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਭਵਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਉਤਰਦਾ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਦੇ ਭਾਗ ਘਟੀਆ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਭਵਸਾਗਰ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਤਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਹਮ, ਜਾਨਿਆ ਆਤਮ ਰਾਮ॥
ਜਾਨਣ ਜੋਗ ਸੁ ਜਾਨਿਆ, ਜੋ ਆਤਮ ਨਿਜ ਧਾਮ॥

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਕੇ ਉਸਦੇ ਨਿੱਜਘਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ।

ਮਿਟਿਆ ਗੁਮਾਨ ਗੁਰ ਦਯਾ ਤੇ, ਪਾਇਆ ਅਬ ਵਿਸਰਾਮ ॥
ਪੁੰਨੇ ਸਗਲ ਮਨੋਰਥਾਂ, ਰਹਿਓ ਨਾ ਬਾਕੀ ਕਾਮ ॥

ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਨਾਮ ਵਿਚ ਬਿਰਤੀ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ।

ਅਨੇਕ ਜਨਮ ਦੁੱਖ ਪਾਇ ਕਰ, ਆਏ ਗੁਰ ਕੀ ਸਾਮ ॥
ਜਿਹੜੇ ਬਿਛੜੇ ਤਿਹ ਮਿਲੇ, ਭਏ ਅਭ ਆਤਮ ਰਾਮ ॥

ਅਨੇਕ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਦੁਖ ਭੋਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੀਵ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਹਰਿ ਤੋਂ ਜੀਵ ਵਿਛੜਿਆ ਸੀ ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਭਜਨ ਬਿਨ, ਨਹੀਂ ਅਵਰ ਕੁਛ ਕਾਮ ॥
ਇਕੋ ਸੋਹੰ ਸਤਿਨਾਮ ਜੀਓ, ਸਿਮਰੋ ਆਠੋ ਜਾਮ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਭਜਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਿਸੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੋਹੰ ਸਤਿਨਾਮ ਨੂੰ ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਭਾਵ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸਿਮਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਰਵਣ ਕਰ ਗੁਰ ਵਚਨ ਕੋ, ਨਿਸਚੇ ਕਰ ਉਪਦੇਸ਼ ॥
ਨਿਸਵਾਸਰ ਅਭਿਆਸ ਕਰ, ਤੱਜ ਕਰ ਸਗਲ ਕਲੇਸ਼ ॥

ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ ਉਸ 'ਤੇ ਚੱਲਕੇ ਨਿੱਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਨਾਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਕਲੇਸ਼ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਬੁਦਬੁਦਾ ਫੇਨ ਤਰੰਗ ਕਾ, ਜਲ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਾ ਲੇਸ ॥
ਸਭ ਭੂਖਣ ਜਿੰਨ ਕਨਕ ਕੇ, ਕੰਚਨ ਬਿਨ ਨਾ ਸ਼ੇਸ਼ ॥

ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਬੁਲਬੁਲਾ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਸੋਨੇ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਘਟਿ ਮਿਟ ਮਾਟੀ ਰੂਪ ਸਭ, ਔਰ ਨਾ ਕਛਹੂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ॥
ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਪਟ ਜੋ ਭਏ, ਸੂਤਰ ਤਿਸ ਕਾ ਵੇਸ ॥

ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਭਾਂਡੇ ਬਣਦੇ ਹਨ ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਇਕ ਸਮਾਨ ਬਣਾਏ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੱਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਕੋ ਸੂਤ ਤੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਬੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਧਾਰ ਧਾਗਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਸਮਾਨ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਗੁਰੂ ਚਰਨ ਕੇ, ਕਰਹੂੰ ਸਦਾ ਆਦੇਸ਼ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

* * *

‘‘ਫੱਗਣ’’

ਚੜਿਆ ਫਾਗਣ ਮਾਸ ਜਬ, ਫੂਲੀ ਸਭ ਗੁਲਜਾਰ ॥

ਧਰਤੀ ਸਭ ਹਰਿਆਵਲੀ, ਸੁੰਦਰ ਬਾਗ ਬਹਾਰ ॥

ਫੱਗਣ ਮਹੀਨਾ ਚੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਸਭ ਪਾਸੇ ਗੁਲਜਾਰ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਹਰਿਆਵਲੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ਬਾਗ ਬਹਾਰ ਸੁੰਦਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹਰ ਪਾਸੇ ਗੁਲਜਾਰ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਬੁਲਬੁਲ ਮਸਤ ਬਹਾਰ ਪਰ, ਭੰਵਰਾ ਭਈ ਗੁਲਜਾਰ ॥

ਨਿਵਣ ਫਲ ਬਹੁ ਬਾਗ ਮੇਂ, ਗਲਗਲ, ਆਮ, ਆਨਾਰ ॥

ਬੁਲਬੁਲ ਬਹਾਰਾਂ ’ਤੇ ਮਸਤ ਹੋ ਗਈ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਭੰਵਰੇ ਫੁੱਲਾਂ ’ਤੇ ਗੁਲਜਾਰ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਾਗਾਂ ਵਿਚ ਗਲਗਲ, ਅੰਬ, ਅਨਾਰ ਬ੍ਰਿਖ ਫ਼ਲ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਝੁੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਜੀਵ ਅਨੰਦਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਮੁਖ ਗੁਰ ਕੀ ਸ਼ਰਨ ਗਹਿ, ਕਰਤੇ ਖੂਬ ਵਿਚਾਰ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਰਤਾਪ ਕਰ, ਸਮਝੇ ਸਾਰ ਆਸਾਰ ॥

ਗੁਰਮੁੱਖ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ ਗਿਆਨ, ਸਤਿ–ਅਸਤਿ ਅਤੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦੀ ਸਮਝ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕਰ ਕੇ ਦ੍ਰਿੜ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰ, ਭਵ ਨਿਧ ਉੱਤਰੇ ਪਾਰ ॥

ਮੰਦ ਭਾਗ ਬਿਨ ਸਤਿਗੁਰਾਂ, ਡੁੱਬਣ ਭਵ ਨਿਧ ਧਾਰ ॥

ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਕੇ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਭਵਸਾਗਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾੜੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਵਸਾਗਰ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਹਮ, ਜਾਨਿਆ ਆਤਮ ਰਾਮ ॥

ਜਾਨਣ ਯੋਗ ਸੋ ਜਾਨਿਆ, ਜੋ ਆਤਮ ਨਿੱਜ ਧਾਮ ॥

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਮੈਂ ਜਾਨਣ ਯੋਗ, ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਜਾਣਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਨਿਜਧਾਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ।

ਮਿਟਿਆ ਗਮਨ ਗੁਰ ਦਯਾ ਤੇ, ਪਾਇਆ ਅਬ ਬਿਸਰਾਮ ॥
ਆਨੇਕ ਜਨਮ ਦੁੱਖ ਪਾਇ ਕਰ, ਆਏ ਗੁਰ ਕੀ ਸ਼ਾਮ ॥

ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਨਾਮ ਵਿਚ ਵਿਸਰਾਮ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਚੱਕਰ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਨੇਕਾਂ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੀਵ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਹੜੇ ਵਿਛੜੇ ਤਿਹ ਮਿਲੋ, ਭਏ ਸੋ ਆਤਮ ਰਾਮ ॥
ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਗੁਰ ਭਜਨ ਬਿਨ, ਨਹੀਂ ਅਵਰ ਕਛਹੁ ਕਾਮ ॥

ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਜੀਵ ਵਿਛੜਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਚੱਲਕੇ ਭਜਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ।

ਗੁਰੂ ਚਰਨੋਂ ਕਾ ਧਿਆਨ ਕਰ, ਸੁਣ ਬਾਰਾਂ ਮਾਸਕ ਉਪਦੇਸ਼ ॥
ਪੜੇ ਸੁਣੇ ਜੋ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ, ਹੋਵੇ ਕਲਿਆਣ ਹਮੇਸ਼ ॥

ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਜੀਵ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਮਹਾਤਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇਗਾ ਸੁਣੇਗਾ, ਉਸ ਜੀਵ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਕਲਿਆਣ ਹੋਵੇਗਾ।

"ਦੋਹਰਾ"

ਧਰਤ ਅਕਾਸ਼ ਕੋ ਥਾਪਿਆ, ਰੈਨ ਦਿਵਸ ਨਿੱਤ ਪਾਲ ॥
ਸਰਵ ਜੀਵ ਕੇ ਕਰਮ ਜੋ, ਸਾਹਿਬ ਕਰੇ ਖਿਆਲ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿਨ ਅਤੇ ਰਾਤ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਆਪ ਅਪਨਾ ਸਭ ਪਾਵਤੇ, ਕਿਰਤ ਧੁਰ ਪਰਵਾਨ ॥
ਪਵਨ ਪਾਣੀ ਸਵੰਤਰ ਕੇ, ਰਖਸ਼ਕ ਭਯ ਭਗਵਾਨ ॥

ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਫਲ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਪ੍ਰਭੂ ਦਰਬਾਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਵਾ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਅੱਗ ਵਿਚ ਭਾਵ ਹਰ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਵ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੇ ਭਜ ਨਾਮ ਕੋ, ਨਿਰਭੈ ਪਾਵੈ ਵਾਸ ॥
ਤੇਰਾ ਫਲ ਤੁਝ ਕੋ ਮਿਲੇ, ਹੋਵੇ ਬੰਦ ਖਲਾਸ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਨਿਰਭੈ ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਤੇਰੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ। ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਸਭ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਵੇਂਗਾ।

* * *

"ਸਾਂਦ ਬਾਣੀ"

ਸੋਹੰ ਸਾਂਦ ਸੋਲੱਖਿਆ, ਸਰਬ ਘਟਿ।
ਮਿਲ ਗੁਰ ਨਾਮ ਲਗਾਇਉ ਰੱਟ॥

ਸੋਹੰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਹੋ ਹੀ ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਛੰਦ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੀਵ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਨਾਮ ਦੀ ਰੱਟ ਦੀ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਚੌਂਕ ਚਤਰ ਜਗ ਜਾਣ ਮਹਾਨ॥
ਪੂਰਨ ਹਾਰ ਜਗਤ ਸੋ ਪ੍ਰਾਣ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪਾਸਾਰ ਅਤੇ ਮਹਾਨਤਾ ਨੂੰ ਜਾਣਣਾ ਚੌਂਕ ਪੂਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਗਤ ਦੇ ਮੰਨਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਹੈ।

ਨਾਨਕੇ, ਮਾਪੇ, ਸਾਕ ਸੋਹੇਲੇ।
ਕਰ ਕਿਰਪਾ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਭ ਮੇਲੇ॥

ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾਨਕੇ, ਮਾਮੇ, ਸਾਕ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਹੱਥ ਗਾਨਾ, ਗਣਿਉ ਸੋ ਮਾਲ।
ਕਿਆ ਪੁੰਨ, ਦਾਨ ਰਚਨ ਆਕਾਲ॥

ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਚਨਹਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਗਾਣਾ ਜੀਵ ਪਾਸ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਧਨ ਹੈ। ਫਿਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਪੁੰਨ–ਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ।

ਕੁੰਭ ਕਮਾਲ ਜਨਮ, ਜਨ ਪਾਇਉ।
ਸੁਰਤ ਸ਼ਬਦ ਆਨਾਜ ਮਿਲਾਇਉ॥

ਕੁੰਭ ਰੂਪੀ ਜੀਵ ਨੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੁਰਤ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪੀ ਅਨਾਜ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਅੰਦਰੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਖਜਾਨੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ।

ਭਰ ਜਲ, ਕੁੰਭ ਕਾਰਜ ਮੇਂ ਧਰਿਉ।
ਤਿਵ ਕਾਰਜ ਸੋਪੂਰਨ ਕਰਿਉ॥

ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਕੁੰਭ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਜਲ ਭਰਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਾਰਜ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਦੀਪਕ ਦਿਲ, ਹੰਗ ਤੇਲ ਬਿਠਾਈ।
ਸੁਰਤ ਮਿਲਾ, ਉੱਤੇ ਜੋਤ ਜਗਾਈ॥

ਦਿਲ ਰੂਪੀ ਦੀਪਕ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਤੇਲ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਸੁਰਤ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਜੋੜ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਜੋਤ ਜਗਾਈ ਹੈ।

ਗੁਰ ਭਰਵਾਸੇ, ਸੋ ਸੰਧੂਰ।
ਨੌ ਦਰ ਤੋਂ, ਨੌ ਗ੍ਰਿਹ ਸਭ ਦੂਰ॥

ਗੁਰੂ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਉੱਪਰ ਰਹਿਣਾ ਮਾਨੋ ਸੰਧੂਰ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਨੌ ਦਵਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਕਾਰ ਰੂਪੀ ਨੌ ਗ੍ਰਿਹ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰਮੁਖ ਸਾਂਦ, ਸਮਝ ਸੱਚ ਸੋਈ।
ਸਭ ਕਾਰਜ, ਪ੍ਰਭ ਓਟ ਲੈ ਹੋਈ॥

ਹੇ ਗੁਰਮੁਖ ਇਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਸਾਂਦ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਓਟ ਲੈ ਕੇ ਪੂਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਖੋਪਾ ਕਾਰਜ, ਸਮਗਰੀ ਘਿਉ।
ਇਕ ਦਰ ਖਤਮ ਸੋਗੰਦੀ ਭਇਉ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਕਾਰਜ ਲਈ ਖੋਪਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਰੂਪੀ ਘਿਓ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਅਬ ਅੰਬ, ਪੱਤ ਜਗਨ ਜਗ ਜਾਗ।
ਸੁਰਤ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲ ਮੰਗਲ ਰਾਗ॥

ਅੰਬ, ਪੱਤੇ, ਅੱਗ ਆਦਿਕ ਸਾਰੀ ਸਮਗਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਰਤ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਆਨੰਦਮਈ ਰਾਗ ਗਾਉਣਾ ਹੈ।

ਸਭ ਮਿਲ ਪ੍ਰਣ, ਪ੍ਰਾਣ ਬਿਠਾਉ।
ਸੰਗ ਗੁਰ ਸਤਿ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਮਾਉ॥

ਸਾਰੇ ਮਿਲਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਪ੍ਰਣ ਕਰੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਉੱਪਰ ਪੱਕਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰੋ।

ਕਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ਭਜ ਹਰਿ ਨਾਮ।
ਪ੍ਰਭ ਸੋ ਧਿਆਨ, ਸਫਲ ਸਭ ਕਾਮ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ

ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਸਫ਼ਲ ਹੋਣਗੇ।

"ਅਨਮੋਲ ਵਚਨ" (ਮਿਲਣੀ ਦੇ ਸਮੇਂ)

ਮੇਲ ਮਿਲਾਇਆ ਦਾਤੇ, ਮਿਲਿਆ ਮਿਲਣੇ ਕੇ ਯੋਗ ॥
ਦਿਲ ਜੇ ਮਿਲਾਵੇ ਦਾਤਾ, ਜਾਂਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਵਾਲੇ ਰੋਗ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦਾਤੇ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੇਲ ਮਿਲਾਇਆ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮਿਲਣੀ ਦਾ ਯੋਗ ਬਣਿਆ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਛੋੜੇ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਰੋਗ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਖ਼ੁਸ਼ੀਆਂ ਸਤਿਗੁਰ ਬਖ਼ਸ਼ੇ, ਉਮਰਾਂ ਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਵਿਯੋਗ ॥
ਤਨ, ਮਨ ਵਾਰਿਆ ਜਾਵੇ, ਮਿਲਣੀ ਆਦਰ ਸੰਗ ਹੋਗ ॥

ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਖ਼ੁਸ਼ੀਆਂ ਬਖ਼ਸ਼ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਮਰਾਂ ਦੇ ਵਿਯੋਗ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤਨ, ਮਨ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਿਲਣੀ ਆਦਰ ਸੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕਿਰਪਾ ਪੱਗ ਮਸਤਕ ਰਾਖੋ, ਸਤਿਗੁਰ ਸਬਰ ਸਿਰ ਯੋਗ ॥
ਪ੍ਰਭ ਤੋਂ ਮਿਲ ਕੇ ਮਾਂਗੋ, ਪਵੇ ਨਾ ਵਿਛੋੜੇ ਵਾਲਾ ਭੋਗ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਦੀ ਪੱਗ ਸਿਰ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਸਬਰ ਸੰਤੋਖ ਨਾਲ ਦੋ ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ ਕਿ ਕਦੇ ਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਨਾ ਪਵੇ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਪੁਕਾਰੈ, ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਾਰੇ ਸੋਗ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਨਮ ਜਨਮ ਦੇ ਸੋਗ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

* * *

“ਸ਼ਾਦੀ ਉਪਦੇਸ਼”

॥ ੧ਓ ਸੋਹੰ ਸਤਿਨਾਮ ਜੀਓ ॥

॥ ਦਵੈਯਾ ਛੰਦ ॥

ਪਹਿਲੜੀ ਲਾਂਵ ਹਰਿ ਦਰਸ਼ਨ ਗੁਰਾਂ ਦਾ, ਜਾਵੇ ਦੂਰ ਬੁਲਾਈ ॥
ਦੀਆ ਮੇਲ ਹਰਿ ਦਇਆ ਧਾਰ ਕੇ, ਗੁੱਝੀ ਰਮਜ ਚਲਾਈ ॥

ਪਹਿਲੜੀ ਲਾਂਵ ਵਿਚ ਹਰਿ ਸਰੂਪ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਹਰਿ ਦਇਆ ਕਰਕੇ ਮਿਲਾਪ ਕਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁੱਝੀ ਰਮਜ਼ ਭਾਵ ਗੂੜ ਰਹੱਸ ਦੀ ਸਮਝ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣੇ ਮਨ ਥਿਰ ਕਰ, ਮਿਟ ਗਏ ਸਰਬ ਅੰਧੇਸੇ ॥
ਕਿਰਪਾ ਸਿੰਧ ਗੁਰ ਮਿਲਿਆ ਪੂਰਾ, ਲਿਵ ਲਾਗੀ ਹਰਿ ਭੇਸੇ ॥

ਹਰਿ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਮਨ ਸਥਿਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ (ਨਿਰੰਤਰ ਧੁੰਨ) ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸ਼ੰਕੇ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਿਹਰ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵ ਦੀ ਲਿਵ ਹਰਿ ਨਾਲ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਸੱਚ ਪਾਇਆ, ਰਤਨ ਅਮੋਲਕ ਮੀਤਾ ॥
ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਮਨ ਮਸਤ ਦੀਵਾਨਾ, ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ॥

ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਸੱਚੇ ਹਰਿ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਅਮੋਲਕ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਰਤਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਮਨ ਹਰਿ ਰੂਪੀ ਪਤੀ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਮਸਤ ਦੀਵਾਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਹਾਂਵਾਕ ਸੁਣ, ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ, ਸ਼ਰਧਾ ਪ੍ਰੀਤ ਮਨ ਆਵੈ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਇਹ ਹੈ ਲਾਂਵ ਪਹਿਲੜੀ, ਚੌਂਸੱਠ ਤੀਰਥ ਨ੍ਹਾਵੈ ॥

ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਹਾਂਵਾਕ ਉੱਤਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲੜੀ ਲਾਂਵ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਆਉਣ ਨਾਲ ਚੌਂਹਠ ਤੀਰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

* * *

“ਦੂਜੜੀ ਲਾਂਵ”

ਦੂਜੜੀ ਲਾਂਵ ਪ੍ਰੇਮ ਪਰੀਤੀ, ਸੁਰਤ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲਾਈ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਕੀਤੀ ਪਰਮ ਪਰੀਤੀ, ਦਰਗਾਹ ਮੇਂ ਸੁੱਖ ਪਾਈ ॥

ਦੂਜੀ ਲਾਂਵ ਭਾਵ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਰੂਪ ਪਤੀ ਨਾਲ ਗੂੜਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਸੁਰਤ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਸਦੀਵੀ ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਰਬ ਮਨੋਰਥ ਤਿਸ ਦਰ ਤੇ ਪਾਉ, ਸ਼ਰਨ ਪਰੈ ਕੋ ਤਾਰੈ ॥
ਹੁਕਮ ਅੰਦਰ ਹੈ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ, ਤਨ, ਮਨ ਜੇਕਰ ਵਾਰੇ ॥

ਸਾਰੇ ਮਨੋਰਥ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰ ’ਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਪੂਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ (ਕਾਮ, ਅਰਥ, ਧਰਮ, ਮੋਕਸ਼) ਹਨ। ਜੋ ਤਨ ਮਨ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰ ਸ਼ਰਨ ਰਹਿ ਵਡਭਾਗੀ, ਸਹਿੰਸੇ ਸਗਲ ਗੁਆਏ ॥
ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾਤਾ ਪ੍ਰਭ ਸੰਗ ਰਾਤਾ, ਨਿਸ ਦਿਨ ਹਰਿ ਲਿਵ ਲਾਏ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਜੀਵ ਸਾਰੇ ਭਰਮਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾਤਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਇੱਕ-ਮਿਕ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਜੋ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਹਰਿ ਨਾਲ ਬਿਰਤੀ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਭਰਮ ਭੁਲਾਵਾ, ਮਿਟਿਆ ਦਾਵਾ, ਚਾਲ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਚਾਲੀ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਇਹ ਲਾਂਵ ਦੂਜੜੀ ਬਚਨ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪਾਲੀ ॥

ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਮਾਰਗ ’ਤੇ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਸਾਰੇ ਭਰਮ ਅਤੇ ਦਾਅਵੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਦੂਜੀ ਲਾਂਵ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ’ਤੇ ਚੱਲਕੇ ਪਾਲਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

“ਤੀਜੜੀ ਲਾਂਵ”

ਤੀਜੜੀ ਲਾਂਵ ਅਵਰਨ ਦੋਸ਼ ਤੇ, ਰਹਿਤ ਭਇਆ ਮਨ ਮੇਰਾ ॥
ਹਰਿ ਘਟਿ ਦੇ ਵਿਚ ਏਕ ਸਮਾਨਾ, ਸੋ ਘਰਿ ਪਾਇਆ ਡੇਰਾ ॥

ਤੀਸਰੀ ਲਾਂਵ ਅਵਰਨ ਦੋਸ਼ (ਅਗਿਆਨਤਾ) ਤੋਂ ਮੇਰਾ (ਭਾਵ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਦਾ) ਮਨ ਰਹਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਰਿ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਇਕ

ਸਮਾਨ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਅਸਥਾਨ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਘਰ ਅੰਦਰ ਹੀ ਦੇਖ ਲਿਆ ਹੈ।

ਪਰਮ ਪ੍ਰਭੂ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਜਾਨਾ, ਤਾਂ ਸੁੱਖ ਮਿਲੇ ਉਪਾਰੈ ॥
ਮਨ ਮੇਂ ਸੱਚ ਮੰਗਲ ਸੁੱਖ ਹੋਇ, ਜੋ ਲੋਚਾ ਮਨ ਧਾਰੈ ॥

ਪਰਮ ਪ੍ਰਭੂ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਆਪਾਰ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਨ ਵਿਚ ਸੱਚੇ ਮੰਗਲਮਈ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਸੱਚਾ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਇੱਕ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਲੋਚਦਾ ਹੈ ਉਸ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮੰਗਲ ਦੇ ਮੰਗਲ ਨਿਤ ਗਾਵਾਂ, ਇਹੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰਾ ॥
ਹਰਿ, ਹਰਿ ਸੰਗ ਲਿਵ ਜੁੜੀ ਜੁੜੰਦੀ ਸਾਚਾ ਇਹ ਸਹਾਰਾ ॥

ਜੋ ਜੀਵ ਹਰਿ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਮੰਗਲ ਤੋਂ ਮੰਗਲਮਈ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਹੀ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰਾ ਹੈ। ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਲ ਲਿਵ ਜੁੜਨ ਨਾਲ ਸੱਚਾ ਸਹਾਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਬਦ ਆਮੋਲਕ ਦਰਸ਼ਨ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰ ਦਰ ਆਵੈ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਸੋ ਲਾਂਵ ਤੀਸਰੀ, ਸੁਰਤ ਗਗਨ ਚੜ ਜਾਵੈ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਅਮੋਲਕ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਤੀਸਰੀ ਲਾਂਵ ਹੈ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਦੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਸੁਰਤੀ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੁੜਕੇ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਰੂਪੀ ਗਗਨ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

* * *

"ਚੌਥੜੀ ਲਾਂਵ"

ਚੌਥੜੀ ਲਾਂਵ ਰਤਨ ਹਰਿ ਜਾਨਾ, ਸੁੱਖ ਸੰਪਤਿ ਘਰ ਆਏ ॥
ਆਸਾ, ਮਨਸਾ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰੇ, ਜੈ, ਜੈ ਸ਼ਬਦ ਅਲਾਇ ॥

ਚੌਥੀ ਲਾਂਵ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਹਰਿ ਦੇ ਨਾਮ ਅਮੋਲਕ ਰਤਨ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਤਦ ਸਾਰੇ ਸੁੱਖ ਅਤੇ ਖਜਾਨੇ ਜੀਵ ਦੇ ਘਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਮਨੋਰਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਜੈ-ਜੈ ਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਧੀਰੇ, ਧੀਰੇ ਗਈ ਪਹੁੰਚ ਹੁਣ, ਹੋ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਦਾਸੀ ॥
ਨਾ ਆਵੇ, ਨਾ ਜਾਵੇ ਕਿਤ ਵੱਲ, ਮਿਲਿਆ ਪੁਰਖ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ॥

ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਦਾਸੀ ਬਣ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ ਜੀਵ ਨਾ ਜੰਮਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਮਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਅਭਿਨਾਸ਼ੀ ਪੁਰਸ਼ (ਪ੍ਰਭੂ) ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਤਿ ਸੰਤੋਖ ਭਇਆ ਮਨ ਮੇਰੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਚਨੁ ਸੁਨਾਵੈ ॥
ਆਇਆ ਬੇਰਾਗ, ਮਿਲਿਆ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ, ਜੋੜੀ ਜੁੜੀ ਸੁਹਾਵੈ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਧਾਰਣ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਤਿ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੈਰਾਗ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਪਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਸੁਹਾਗਣ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮਨ ਮੰਦਰ ਮਾਂਹੈ ਚੋਂ ਉਪਜਿਆ, ਪ੍ਰੀਤ ਪ੍ਰਭੂ ਸੰਗ ਲਾਈ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਸਤਿ ਲਾਂਵ ਚੌਥੜੀ, ਪੁਰਖੇ ਪੁਰਖ ਮਿਲਾਈ ॥

ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਮਨ ਰੂਪੀ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤਾਂਘ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚੀ ਚੌਥੀ ਲਾਂਵ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ (ਪੁਰਖ) ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

***

"ਸੁਹਾਗ ਉਸਤਤ"

॥ ੧ਓ ਸੋਹੰ ਸਤਿਨਾਮ ਜੀਓ ॥

ਸੁਰਤ ਸੁਹਾਗਣ ਗੁਰੂਦੇਵ ਪਿਆਰੀ, ਸੋਹੰ ਨਾਮ ਸੰਗ ਖੇਲੀ ॥
ਬਹੁਤਿ ਜਨਮ ਦੇ ਵਿਛੜਿਆਂ ਨੂੰ, ਆਣ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮੇਲੀ ॥

ਗੁਰੂਦੇਵ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ ਸੁਰਤੀ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਸੁਹਾਗਣ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੋਹੰ ਨਾਮ ਨਾਲ ਲੱਗਕੇ ਆਨੰਦ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਵਿਛੜੀ ਹੋਈ ਨੂੰ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ।

ਝੂਠੀ ਖੇਡ ਬਿਸਰ ਗਈ ਤਨ ਤੇ, ਬਾਜੀਗਰ ਸਿਉਂ ਮੇਲੀ ॥
ਸੱਚਾ ਪੁਰਖ ਮਿਲਾਇਆ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ, ਤਿਸ ਸੰਗ ਲਾਡ ਲਡੇਲੀ ॥

ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਝੂਠੀ ਖੇਡ ਇਸ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਬਾਜੀਗਰ ਨਾਲ ਸੁਰਤੀ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੱਚੇ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਆਨੰਦ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

ਆਪ ਸਮਾਨ ਆਪਣੇ ਕੀਤੀ, ਅਗਿਆਨ ਨੀਂਦ ਤੇ ਜਾਗੀ ॥
ਭੁੱਲੀ ਚੁੱਕੀ ਰਸਤੇ ਪੈ ਗਈ, ਆਤਮ ਸਿਉਂ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ॥

ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੀ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਜਗਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਮਾਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਭੁੱਲੀ ਭਟਕੀ ਹੋਈ ਨੂੰ ਰਾਸਤੇ ਪਾ ਕੇ ਮੇਰੀ ਲਿਵ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਾ ਲਈ।

ਸਰਬ ਵਿਆਪੀ ਸਤਿਗੁਰ ਮੇਰਾ, ਸਭ ਦਾ ਕਰੇ ਸੁਧਾਰ ॥
ਕਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ਮਨ ਭਇਆ ਦੀਵਾਨਾ, ਮਿਲਿਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੇਰਾ ਸਰਵਵਿਆਪਕ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਦੀਵਾਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਧਾਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

* * *

"ਮੰਗਲਾਚਾਰ"

"ਮੰਗਲਾਚਾਰ ਪਹਿਲਾ"

ਹਰਿ, ਹਰਿ ਨਾਮ ਧਿਆਉ, ਸਦਾ ਮਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ ॥
ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ, ਦੂਤ, ਜਮ ਦੂਰ ਹਰਿ ॥

ਜੀਵ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਧਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਰਿ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ ਅਤੇ ਦੂਤ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸੱਚ, ਸ਼ੀਲ, ਸੰਤੋਖ, ਸਦਾ ਦ੍ਰਿੜ ਕੀਜੀਏ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮ, ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ ਪੀਜੀਏ ॥

ਜੀਵ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੱਚ, ਸ਼ੀਲ (ਸ਼ਾਂਤ ਸੁਭਾਵ) ਅਤੇ ਸੰਤੋਖ ਪੱਕਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਕੇ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ ਪੀਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸੰਤਾਂ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ, ਸਦਾ ਚਿੱਤ ਲੋੜੀਏ ॥
ਮਨਮੁਖ ਦੁਸ਼ਟਾ ਸੰਗਤ, ਤੋਂ ਮਨ ਮੋੜੀਏ ॥
ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਾਸਤੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇੱਛਾ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮਨਮੁਖਾਂ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਮਨ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮਨਮੁਖ ਚਿੱਤ ਕਠੋਰ, ਪੱਥਰ ਸਮ ਜਾਨੀਏ ॥
ਭੀਜਤ ਨਾਹਨ ਕਬੀ, ਰਹੇ ਵਿਚ ਪਾਨੀਏ ॥
ਮਨਮੁੱਖ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਪੱਥਰ ਵਾਂਗ ਕਠੋਰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਪੱਥਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਭਿੱਜਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਨਮੁੱਖ ਜੀਵ ਵੀ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਭਿੱਜਦਾ।

ਤਜਿ ਕਠੋਰ ਕਾ ਸੰਗ, ਸਦਾ ਗੁਰ ਸ਼ਰਣ ਗਹੁ ॥
ਗੁਰ ਚਰਨਨ ਮੇਂ ਧਿਆਨ, ਸਦਾ ਮੁਖ ਰਾਮ ਕਹੁ ॥
ਕਠੋਰ ਜੀਵ ਦੀ ਸੰਗਤ ਛੱਡ ਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜੀਵ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਕੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਨੱਤ ਪਤੀ ਸਾਥ ਪ੍ਰੀਤ, ਸਦਾ ਮਨ ਕੀਜੀਏ ॥
ਤਨ, ਮਨ ਅਰਪੇ ਤਾਂਹ, ਸਦਾ ਸੁੱਖ ਲੀਜੀਏ ॥
ਨਿੱਤਾ-ਪ੍ਰਤੀ ਪਤੀ-ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਤਨ ਮਨ ਅਰਪਣ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਦੀਵੀ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਿੱਜ ਪਤੀ ਸਾਥ ਪ੍ਰੀਤ, ਸਾਈ ਸੋਹਾਗਣੀ ॥
ਪਤੀ ਬਿਨ ਆਨ ਨਾ ਹੇਰੇ ਸਾ ਬਡਿਭਾਗਣੀ ॥
ਨਿੱਜ ਪਤੀ-ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਸੁਹਾਗਣ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜਿੰਨ ਧਨ ਪਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ, ਜਾਨਯੋ, ਹੈ ਸਹੀ ॥
ਸਦਾ ਸੁਹਾਗਣ ਨਾਰ, ਪਾਇ ਦੁੱਖ ਨਾ ਕਹੀ ॥
ਜਿਸ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਕੋਲ ਪਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਖ਼ਜਾਨਾ ਹੈ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੁਹਾਗਣ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਪੁਕਾਰੇ, ਜਪਯੋ ਨਾਮ ਦੋਏ ॥
ਹਰਿ ਕਾਰਜ ਸੋ ਏਕ, ਸਦਾ ਸੁੱਖ ਮਾਣੋ ਦੋਏ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਰੂਪੀ ਕਾਰਜ ਇੱਕ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਾਰਜ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਦੋਨੋਂ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਸਦਾ ਸੁੱਖ ਮਾਣਦੇ ਹਨ।

* * *

"ਮੰਗਲਾਚਾਰ ਦੂਜਾ"

ਦੂਜਾ ਭਾਓ ਮਿਟਾਓ, ਮੰਗਲਾ ਦੂਸਰਾ ॥
ਬਣ, ਤ੍ਰਿਣ ਪਰਬਤ, ਪੂਰ ਰਹਯੋ, ਪ੍ਰਭ ਹੂੰਸਰਾ ॥

ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਦਵੈਤ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨਾ ਦੂਸਰਾ ਮੰਗਲਾਚਾਰ ਹੈ। ਵਣਾਂ ਤ੍ਰਿਣ ਤੇ ਪਰਬਤਾਂ ਭਾਵ ਹਰ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਘਟਿ, ਘਟਿ ਏਕੋ, ਅਲਖ, ਪਸਾਰਾ ਪਸਰਿਆ ॥
ਗੁਰਮੁਖ ਜਾਨੇ ਗਯਾਨ, ਨਾ ਜਾਨੇ ਅਸਰਿਆ ॥

ਘਟ ਘਟ ਵਿਚ ਭਾਵ ਹਰ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਭੂ (ਜਿਸ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਲਿਖੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ) ਦਾ ਪਾਸਾਰ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ।

ਸਭ ਘਟਿ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ, ਜਾਨ ਗੁਰ ਪਾਇਕੇ ॥
ਰਹੇ ਸਦਾ ਆਨੰਦ, ਤਾਸ ਗੁਣ ਗਾਇਕੇ ॥

ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘਟਿ-ਘਟਿ ਵਿਚ ਹਰ ਪਾਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਗੁਣ ਗਾ ਕੇ ਜੀਵ ਸਦਾ ਆਨੰਦ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਜੋ ਹਰਿ ਤੇ ਬੇ-ਮੁੱਖ, ਸਦਾ ਦੁੱਖ ਪਾਇ ਹੈ ॥
ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਆਮੋਲ, ਬਿਅਰਥ ਗੁਆਇ ਹੈ ॥

ਜੋ ਜੀਵ ਹਰਿ ਨੂੰ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਹਨ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੁੱਖ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਅਮੋਲਕ ਜਨਮ ਵਿਅਰਥ ਗਵਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰ ਬਿਨ ਲਹੇ ਨਾ ਧੀਰ, ਪੀਰ ਬਹੁ ਪਾਇ ਹੈ ॥
ਲਹੇ ਅਨਾਦਰ ਸਰਬ, ਠਉਰ ਜਹਾ ਜਾਇ ਹੈ ॥

ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਧੀਰਜ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਅਤੇ ਜੀਵ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਜੀਵ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਹਰ ਥਾਂ ਨਿਰਾਦਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਜਬ ਗੁਰ ਭਇ ਦਿਆਲ, ਸੋ ਚਰਨੀ ਲਾਇਆ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਕਾਟੇ ਬੰਧਨ, ਨਾਮ ਜਪਾਇਆ ॥

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਦਿਆਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਚਰਨੀਂ ਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਬੰਧਨ ਕੱਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਮ ਜਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸਾਧ ਸੰਗ ਪ੍ਰਤਾਪ, ਸਦਾ ਸੁੱਖ ਪਾਈਏ ॥
ਸੰਤਨ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ, ਨਾਮ ਹਰਿ ਧਿਆਈਏ ॥

ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੁੱਖ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੰਤਨ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ, ਪਤੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਈਐ ॥
ਮਿਲਿਆ ਅਟੱਲ ਸੁਹਾਗ, ਵਿਯੋਗ ਗਵਾਈਏ ॥

ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਰੂਪੀ ਅਟੱਲ ਸੁਹਾਗ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਵਿਯੋਗ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ, ਇਸ ਜੋੜੀਏ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਇਨ ਸੰਗ, ਸਦਾ ਸੁੱਖ ਲੋੜੀਏ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

* * *

“ਮੰਗਲਾਚਾਰ ਤੀਸਰਾ”

ਰਲਿ ਮਿਲ ਸਖੀਆਂ, ਮੰਗਲ ਗਾਇਆ ਤੀਸਰਾ ॥
ਸਦਾ ਜਪੋ ਹਰਿ ਨਾਮ, ਨਾ ਕਬਹੂ ਬੀਸਰਾ ॥

ਸਖੀਆਂ ਨੇ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਤੀਸਰਾ ਮੰਗਲਾਚਾਰ ਗਾਇਆ। ਸਦਾ ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਭੁੱਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਲਗ ਚਰਨ, ਸਦਾ ਹਰਿ ਗਾਈਐ ॥
ਰਿੱਧ, ਸਿੱਧ, ਨੌਂ ਨਿੱਧ, ਸਭੀ ਕਛਹੂ ਪਾਈਐ ॥

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨੀ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਸਦਾ ਹਰਿ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਰਿੱਧੀਆਂ–ਸਿੱਧੀਆਂ, ਨੌਂ ਖਜਾਨੇ ਭਾਵ ਸਭ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਅਟੱਲ ਸੁਹਾਗ ਹੈ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਭਏ ਦਿਆਲ, ਤਾਂ ਜਾਗਿਯੋ ਭਾਗ ਹੈ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਅੱਟਲ ਸੁਹਾਗ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਿਆਲ ਹੋਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਭਾਗ ਜਾਗਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਇ, ਮਿਟੇ ਅੱਘ ਸਰਬ ਹੀ ॥
ਪਾਇਉ ਸ਼ੀਲ ਨਿਧਾਨ, ਮਿਟਾਇ ਗਰਬ ਹੀ ॥

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਕਠਿਨ ਪਾਪ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਿਰਮਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਖਜਾਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਰਹਿਆ ਨਾ ਸੰਸਾ ਮੂਲ, ਜਿੰਨ੍ਹੀ ਗੁਰ ਪਾਇਆ ॥
ਹਿਰਦੇ ਭਇਆ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਗਯਾਨ ਮਿਟਾਇਆ ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਾ ਲਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਚੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਭਰਮ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਭਰਮ ਦਾ ਵੀ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣ ਨਾਲ ਅਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਹਨੇਰੇ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ।

ਬਿਨ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨਾ ਸਾਰ, ਕਛਹੂ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ॥
ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮ ਧਿਆਵੈ, ਭਵਿ ਨਿੱਧ ਪਾਰ ਹੈ ॥

ਹਰਿ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਾਰ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ ਭਾਵ ਸੰਭਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮ ਧਿਆਉਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਭਵਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੰਗਲ ਮਹਾਂ ਸੋ ਮੰਗਲ, ਹਰਿ, ਹਰਿ ਨਾਮ ਹੈ ॥
ਆਠ ਪਹਿਰ ਮੁਖ ਜਪੋ, ਇਹੀ ਸ਼ੁੱਭ ਕਾਮ ਹੈ ॥

ਸਭ ਮੰਗਲਾਚਾਰ ਵਿਚੋਂ ਮਹਾਂ ਮੰਗਲਾਚਾਰ ਸਭ ਤੋਂ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸੁਖਦਾਈ ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਅੱਠ ਪਹਿਰ ਭਾਵ ਹਰ ਸਮੇਂ ਮੁੱਖ ਵਿਚ ਹਰਿ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਨਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕੰਮ ਹੈ।

ਸੱਚ ਰਵਿਦਾਸ ਬਤਾਵੇ, ਨਾਮ ਨਾ ਛੋਡੀਏ ॥
ਗੁਰ ਚਰਨਨ ਮੇਂ ਧਿਆਨ, ਸਦਾ ਮਨ ਜੋੜੀਏ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸੱਚ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਲਗਾ ਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

* * *

“ਮੰਗਲਾਚਾਰ ਚੌਥਾ”

ਮੰਗਲ ਚਾਰ ਆਨੰਦ, ਸਖੀ ਮੁੱਖ ਗਾਇਆ ॥
ਕਾਰਜ ਭਇਆ ਸੁਹੇਲਾ, ਹਰਿ ਹਰਿ ਧਿਆਇਆ ॥

ਹੇ ਸਖੀਓ ! ਚੌਥਾ ਮੰਗਲਾਚਾਰ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਆਨੰਦ ਅਤੇ ਅਟੱਲ ਸੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਧਿਆਉਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦਾ ਕਾਰਜ ਸਫ਼ਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਧੰਨ ਔਰ ਪਿਰ ਕੀ, ਪ੍ਰੀਤ ਬਣੀ ਇੱਕ ਸਾਰ ਹੈ ॥
ਘਟਾ, ਛਟਾ ਸਮ ਮਿਲੀ, ਮੀਨ ਜਿਮ ਵਾਰ ਹੈ ॥

ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਨਾਲ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਮੱਛਲੀ ਦੀ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੱਛਲੀ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਗਵਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ,ਜੀਵ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਸਭ ਪਾਸੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪਿਰ ਸੰਗ ਪਾਇ ਆਨੰਦ, ਨਾ ਦੁੱਖ ਕੀ ਲੇਸ ਹੈ ॥
ਪਤੀ ਕੀ ਆਗਯਾ ਮੇਂ, ਜੋ ਰਹੇ ਹਮੇਸ਼ ਹੈ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਆਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਿਨਕਾ ਮਾਤਰ ਵੀ ਦੁੱਖ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਜੋ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਪਤੀ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕਰਕੇ, ਜਿਨ ਧੰਨ ਜਾਣਿਆ ॥
ਸਦਾ ਸੁਖੀ ਬਹੁ ਨਾਰ, ਸਰਬ ਸੁੱਖ ਮਾਣਿਆ ॥

ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੁਖੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਸੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣਦੀ ਹੈ।

ਜਿਨ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰ ਦਯਾਲ, ਸੁਖੀ ਬਹੁ ਗਾਈਏ ॥
ਮਹਿਮਾ ਅਪਰ ਅਪਾਰ, ਨਾ ਕੀਮਤ ਪਾਈਏ ॥

ਜਿਸ ਜੀਵ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਿਆਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸੁੱਖ ਪੂਰਵਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਬੇਅੰਤ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਸੰਗ, ਤੇਰੇ ਅਵਰ ਵੀ ਕੇਤੜੇ ॥
ਕਰ ਕੇ ਦ੍ਰਿੜ ਪ੍ਰੀਤ, ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੋ ਜੇਤੜੇ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਤੇਰੇ ਆਪਣੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪੱਕੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਭਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ।

ਕਾਰਜ ਸਭ ਹੀ ਪੂਰੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਰ ਦੀਏ ॥
ਪੂਰਬ ਪੁੰਨ ਅਨੇਕ ਫਲ ਤਿਸ ਅਬ ਲੀਏ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਕੀਤੇ ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕ ਫ਼ਲ ਤੈਨੂੰ ਹੁਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੇ ਹਨ।

ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਪਿਆਸ, ਸਦਾ ਗੁਰ ਨਾਮ ਕੀ ॥
ਹਰਿ ਸੰਗ ਰਹੇ ਪ੍ਰੀਤ, ਓਟ ਇੱਕ ਨਾਮ ਕੀ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਪਿਆਸ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹਰਿ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

* * *

“ਅਨਮੋਲ ਵਚਨ”

ਪ੍ਰਣਵੰਤੇ ਪ੍ਰਣ ਘੜੀ, ਸੋਹਾਈ ਜੀਓ ॥
ਪ੍ਰਭ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਆਣ, ਮਿਲਾਈ ਜੀਓ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ! ਪ੍ਰਣ ਕਰਨ ਦਾ ਸ਼ੁਭ ਅਵਸਰ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋਏ ਹਨ।

ਪ੍ਰਣ ਪ੍ਰਣਵੰਤੇ ਪ੍ਰਣ, ਧਾਰਨ ਕੀ ਜੀਓ ॥
ਪ੍ਰਣ ਮੇਂ ਏਕ ਨਾਮ, ਸੋ ਲੀਜੀਓ ॥

ਹੇ ਜੀਵੋ ! ਐਸਾ ਪ੍ਰਣ ਹਿਰਦੇ ’ਚ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ਕਿ ਹਰ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਇਕ ਨਾਮ ਦਾ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਪਤੀ ਘਰ ਪਤਨੀ, ਏਕ ਰਸਾਇਣ ਜੀਓ ॥
ਮਾਤ ਬਡੀ, ਛੋਟੀ ਸਮ, ਭੈਣ ਜੀਓ ॥

ਪਤੀ ਦਾ ਘਰ ਸੂਝਵਾਨ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ੋਭਦਾ ਹੈ। ਵੱਡੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਸਮਾਨ, ਛੋਟੀ ਨੂੰ ਭੈਣ ਸਮਾਨ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪਤੀ, ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ, ਸਮ ਨਹੀਂ ਦੇਵ ਜੀਓ ॥
ਪੂਜਨ, ਸੇਵਨ ਸਮ, ਨਹੀਂ ਮੇਵ ਜੀਓ ॥

ਪਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਰੂਪ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੋਰ ਕੋਈ ਦੇਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਰਗਾ ਵੱਡਾ ਫ਼ਲ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪਵਨ, ਅਗਨ, ਜਲ, ਜਨ ਹਮਰਾਈ ਜੀਓ ॥
ਸੂਰਜ, ਧਰਤ ਸੰਗਤ, ਚੰਨ ਅਗਵਾਈ ਜੀਓ ॥

ਹਵਾ, ਅੱਗ, ਜਲ ਜੀਵ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਹਨ। ਸੂਰਜ, ਧਰਤੀ ਸੰਗਤ, ਚੰਦਰਮਾਂ ਜੀਵ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਵਿਛੜਤ, ਵਿਯੋਗ ਜੀਓ ॥
ਸੁਰਤ ਸ਼ਬਦ ਵਿਯੋਗ, ਸੰਜੋਗ ਜੀਓ ॥

ਜੀਵ ਬਹੁਤ ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਵਿਛੜ ਕੇ ਵਿਯੋਗ ਸਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਸ਼ਬਦ-ਸੁਰਤ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਯੋਗ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਣ ਕਰਤੇ, ਪ੍ਰਣ ਤੋੜ, ਨਿਭਾਉ ਜੀਓ ॥
ਲੋਕ ਕੁਸੰਗ ਫਰਕ, ਨਹੀਂ ਪਾਉ ਜੀਓ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਣ ਕਰਨ ਵਾਲਿਓ, ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਣ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਖੋਟੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਣ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਨਿਭਉ ਸੰਗਿ, ਸੋਈ ਜੀਓ ॥
ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਤੇ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ ਜੀਓ ॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਭੈ-ਰਹਿਤ ਹੀ ਜੀਵ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਾਥੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

* * *

॥ ਸਲੋਕ ॥

ਹਰਿ ਸੋ ਹੀਰਾ ਛਾਡਿ ਕੈ ਕਰਹਿ ਆਨ ਕੀ ਆਸ ॥
ਤੇ ਨਰ ਦੋਜਕ ਜਾਹਿਗੇ ਸਤਿ ਭਾਖੈ ਰਵਿਦਾਸ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਹੀਰੇ ਰੂਪੀ ਨਾਮ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਆਸ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਟੱਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਸੱਚਾਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਜੀਵ ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਰਵਵਿਆਪਕ ਰਾਮ

ਰਵਿਦਾਸ ਹਮਾਰੇ ਰਾਮ ਜੀ ਦਸ਼ਰਥ ਕਰਿ ਸੁਤ ਨਾਂਹਿ ॥
ਰਾਮ ਹੰਮਿ ਮਹਿ ਰਮਿ ਰਹਯੋ ਬਿਸਬ ਕੁਟੰਬਹ ਮਾਂਹਿ ॥੧ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ

ਕਿ ਜਿਸ ਰਾਮ ਦਾ ਮੈਂ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹਾਂ ਉਹ ਦਸ਼ਰਥ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਰਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਰਾਮ ਤਾਂ ਸਰਵਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਐਸਾ ਰਾਮ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਹਮਾਰੋ ਰਾਮ ਤੋ ਸਕਲ ਰਹਯੋ ਭਰਪੂਰਿ ॥
ਰੋਮ ਰੋਮ ਮੇ ਰਮਿ ਰਹਿਓ ਰਾਮ ਮਸੂਕ ਨ ਦੂਰਿ ॥੨ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰਾ ਰਾਮ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਕਣ-ਕਣ ਅਤੇ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਤੀ-ਪ੍ਰਭੂ ਆਪਣੀ ਸਾਧਕ-ਰੂਪੀ ਸੁਹਾਗਣ ਇਸਤਰੀ ਤੋਂ ਕਦੇ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਰਾਮ ਹੈ ਨਾਂਹ ਕੋਉ ਇਕ ਠਾਂਮ ॥
ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਖਾ ਭਯੋ ਰਵਿਦਾਸ ਹਮਾਰੋ ਰਾਮ ॥੩ ॥

ਅਰਥ—ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਰਾਮ ਸਰਵਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕੋਈ ਇਕ ਟਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਸਰਵਵਿਆਪੀ ਰਾਮ ਜੀਵ ਦਾ ਸਹਾਇਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਰਵ ਨਿਵਾਸੀ ਰਾਮ ਜੂ ਸਬ ਘਟ ਰਹਿਓ ਸਮਾਇ ॥
'ਰਵਿਦਾਸ' ਨਾਮ ਚਕਮਕ ਬਿਨਾ ਹਕ ਨੂਰ ਅਦ੍ਰਿਸਟਾਇ ॥੪ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਮ ਤਾਂ ਸਰਵ-ਨਿਵਾਸੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਸਤਿ ਜੋਤ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਨਾ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਚਕਮਕ (ਪੱਥਰ) ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਰਗੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਭਾਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਸੱਚੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਅਨੁਭੂਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਸਬ ਘਟ ਮੇਰਾ ਸਾਂਈਆਂ ਜਲਵਾ ਰਹਿਓ ਦਿਖਾਇ ॥
ਰਵਿਦਾਸ ਨਗਰ ਮੰਹਿ ਰਮ ਰਹਿਓ ਕਬਹੁ ਨ ਇਤ ਉਤ ਜਾਇ ॥੫ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰਾ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੌਤਕ ਦਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਨਗਰ ਵਿਚ ਵਸਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਵੱਖ ਹੋ ਕੇ ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਸਬ ਘਟ ਮਾਹਿੰ ਰਮਿ ਰਹਿਓ ਰਵਿਦਾਸ ਹਮਾਰੋ ਰਾਮ ॥
ਸੋਈ ਬੂਝੈ ਰਾਮ ਕੂੰ ਜੋ ਹੋਇ ਰਾਮ ਗੁਲਾਮ ॥੬ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸਰਵ-ਵਿਆਪੀ ਰਾਮ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਸਰਵਵਿਆਪਕ ਰਾਮ ਨੂੰ ਉਹੀ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਸੇਵਕ (ਗੁਲਾਮ) ਬਣ ਜਾਵੇ।

ਘਟ ਘਟ ਵਿਆਪਕ ਰਾਮ ਹੈ ਰਾਮਹਿ ਬੁਝੈ ਕੋਇ॥
ਰਵਿਦਾਸ ਬੁਝੈ ਸੋਈ ਰਾਮ ਕੂੰ ਜਉ ਰਾਮ ਸਨੇਹੀ ਹੋਇ॥੭॥

ਅਰਥ—ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਰਾਮ ਤਾਂ ਸਰਵਵਿਆਪਕ ਹੈ ਅਤੇ ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਿੱਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਜੀਵ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਉਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਨਾਲ ਸੱਚਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਰਵਿਦਾਸ ਹੌਂ ਖਾਲਿਕ ਦੇਖਿਆ ਸਕਲ ਰਹਯੋ ਭਰਪੂਰ॥
ਸਭ ਦਿਸਿ ਦੇਖਉਂ ਵਿਆਪਿਆ ਖਾਲਿਕ ਕਾ ਹੀ ਨੂਰ॥੮॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਸਭ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨੂਰ ਨੂੰ ਵਿਆਪਿਆ ਹੋਇਆ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਮੁਕੁਰ ਮਾਂਹ ਪਰਛਾਂਈ ਜਿਉਂ ਪੁਹੁਪ ਮਧੇ ਜਿਉਂ ਬਾਸ।
ਤੈਸਉ ਹੀ ਸ੍ਰੀਹਰਿ ਬਸੈ ਹਿਰਦੈ ਮਧੇ ਰਵਿਦਾਸ॥੯॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਦਰਪਣ ਵਿਚ ਪਰਛਾਈਂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫੁੱਲਾਂ ਵਿਚ ਸੁਗੰਧੀ ਵਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਸਦਾ ਹੀ ਸਭ ਦੇ ਮਨ ਰੂਪੀ ਮੰਦਿਰ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਪੀਵ ਇਕ ਸਕਲ ਘਟ ਬਾਹਰ ਭੀਤਰ ਸੋਇ॥
ਸਭ ਦਿਸ ਦੇਖਉ ਪੀਵ ਪੀਵ ਦੂਸਰ ਨਾਂਹਿ ਕੋਇ॥੧੦॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਹੀ ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਭ ਪਾਸੇ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਸਮਾਨ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਏਕੈ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਸਕਲ ਮੰਹਿ ਅਰ ਸਕਲ ਬ੍ਰਹਮਹ ਮਾਂਹਿ।
'ਰਵਿਦਾਸ' ਬ੍ਰਹਮ ਸਬ ਭੇਸ਼ ਮੰਹਿ, ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਨਾ ਕਛੂ ਨਾਂਹਿ॥੧੧॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇਕ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰਾ

ਸੰਸਾਰ ਉਸ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੋ ਕੁਝ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੈ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ, ਉਸ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਗਗਨ ਮੰਡਲ ਪਿਅ ਰੂਪ ਸੋਂ ਕੋਟ ਭਾਨ ਉਜਿਆਰ।
ਰਵਿਦਾਸ ਮਗਨ ਮਨੁਆ ਭਯਾ ਪਿਆ ਨਿਹਾਰ ਨਿਹਾਰ ॥੧੨॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਗਗਨ ਮੰਡਲ (ਆਕਾਸ਼) ਜਗਮਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਮਾਲਕ ਦਾ ਕਰੋੜਾਂ ਸੂਰਜਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ। ਉਸ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮਨ ਮਗਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

'ਰਵਿਦਾਸ' ਪਿਅ ਬਿਨੁ ਜਗਤ ਮੰਹ ਸੂਨੀ ਸੇਜ ਨ ਕੋਇ।
ਜਿਤ ਦੇਖੌਂ ਤਿਤ ਪਿਅ ਕਰ ਪ੍ਰਗਟ ਮੋਜਰਾ ਹੋਇ ॥੧੩॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸੁੰਨੀ ਸੇਜ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵ ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਕਣ-ਕਣ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਿੱਧਰ ਵੀ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਉਧਰ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸਭ ਨੂਰਨ ਕਰ ਨੂਰ ਜਉ ਸਭ ਤੇਜਨ ਮੰਹ ਤੇਜ।
'ਰਵਿਦਾਸ' ਹਮਾਰੇ ਪੀਵ ਕਰਿ ਸਭ ਸੋਂ ਅਦਭੁਦ ਸੇਜ ॥੧੪॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰਾ ਸਾਰੇ ਨੂਰਾਂ ਦਾ ਨੂਰ ਹੈ, ਸਾਰੀਆਂ ਜੋਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਜੋਤ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਤੇਜੱਸਵੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਤੇਜਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਤੇਜ ਹੈ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸਥਾਨ, ਭਾਵ ਅੰਤਹਕਰਣ ਰੂਪੀ ਸੇਜ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਸੇਜਾਂ ਨਾਲੋਂ ਅਨੋਖੀ ਅਤੇ ਆਨੰਦਮਈ ਹੈ। ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪੀ ਸੇਜਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ।

'ਰਵਿਦਾਸ' ਜਗਤ ਮੰਹ ਰਾਮ ਸਮ ਕੋਉ ਨਾਂਹਿ ਉਦਾਰ।
ਗਨੀ ਗਰੀਬ ਨਵਾਜ ਪ੍ਰਭ ਦੀਨਨ ਕੇ ਰਖਵਾਰ ॥੧੫॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਉੱਤਮਦਾਨੀ ਅਤੇ ਸਭ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਣ ਵਾਲਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਉਦਾਰ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਬੜਾ ਕਿਰਪਾਲੂ ਅਤੇ ਧਨੀ ਹੈ, ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਨਿਵਾਜਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਰੱਖਿਅਕ ਹੈ।

ਮਨ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਵਸਦਾ ਹੈ

ਕਾਬੇ ਅਰੁ ਕੈਲਾਸ ਮੰਹਿ ਜਿਹ ਕੌ ਢੂੰਢਣ ਜਾਂਹਿ।
'ਰਵਿਦਾਸ' ਪਿਆਰਾ ਰਾਮ ਤਉ ਬੈਠ ਰਹਾ ਮਨ ਮਾਂਹਿ ॥੧੬॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ

ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ ! ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਕਾਬੇ ਅਤੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਵਿਖੇ ਲੱਭਣ ਲਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰਾ ਤੇਰੇ ਮਨ-ਰੂਪੀ ਮੰਦਿਰ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਤੂੰ ਉਸ ਦੀ ਖੋਜ ਬਾਹਰ ਭਟਕਣ ਦੀ ਬਜਾਇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਕਰ।

ਬਾਹਰ ਖੋਜਤ ਕਾ ਫਿਰਏ ਘਟ ਭੀਤਰ ਹੀ ਖੋਜ
‘ਰਵਿਦਾਸ’ ਉਨਮਨਿ ਸਾਧਿਕਰ ਦੇਖਹੁ ਪਿਆ ਕੂੰ ਔਜ ॥੧੭ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਿਉਂ ਖੋਜਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ? ਉਹ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਮਨ ਰੂਪੀ ਮੰਦਿਰ ਵਿਚ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਖੋਜ ਕਰ। ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਸਮਾਧੀ ਲਗਾ ਕੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰੇਂਗਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲਵੇਂਗਾ।

ਬਨ ਖੋਜਇ ਪਿਆ ਨ ਮਿਲਹਿੰ ਬਨ ਮੇਂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨਾਂਹਿ ॥
‘ਰਵਿਦਾਸ’ ਪਿਅ ਹੈ ਬਸਿ ਰਹਿਓ ਮਾਨਵ ਪ੍ਰੇਮੰਹਿ ਮਾਂਹਿ ॥੧੮ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਲੱਭਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਜੰਗਲ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਹਰ ਜੀਵ ਵਿਚ ਵਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਾਨਵਤਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਬਨ ਖੋਜਨ ਕਾ ਜਾਇ ਰੇ ਰਾਮ ਅਲੋਪਾ ਨਾਂਹਿ।
ਸਰਵ ਬਿਆਪੀ ਰਾਮ ਤੋ ਰਵਿਦਾਸ ਸਭਨ ਕੈ ਮਾਂਹਿ ॥੧੯ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ ! ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਕਿਉਂ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇਵਲ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਅਲੋਪ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਸਰਵਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ।

ਰਾਘੋ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਰੀਮ ਹਰਿ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਖੁਦਾਯ।
ਰਵਿਦਾਸ ਮੋਰੇ ਮਨ ਬਸਹਿੰ ਕਾ ਖੋਜਹੂੰ ਬਨ ਜਾਯ ॥੨੦ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਰਾਘਵ, ਕਰੀਮ, ਰਹੀਮ, ਕ੍ਰਿਸਨ, ਰਾਮ, ਖੁਦਾ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਨਾਂਵਾਂ ਨਾਲ ਪੁਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਰਵਵਿਆਪੀ ਪ੍ਰਭੂ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਮਨ ਵਿਚ ਹੀ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਖੋਜਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਖੋਜ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਓਂਕਾਰ ਸਤਿਨਾਮ

ਓਂਕਾਰ ਹੈ ਸਤਿਨਾਮ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਭ ਸਤਿ।
‘ਰਵਿਦਾਸ’ ਸਤਿ ਕਹਿ ਸਾਮੁੰਹੇ ਟਿਕਵੈ ਨਾਂਹਿ ਅਸਤਿ ॥੨੧ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਾਵਨ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਸਤਿਨਾਮ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਆਦਿ ਤੋਂ ਅਤੇ ਯੁੱਗਾਂ-ਯੁਗਾਂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਸਤਿ ਹੈ। ਉਸ ਸਤਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਸਤਿ ਟਿਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਭਾਵ ਉਸ ਸਤਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਅੱਗੇ ਅਸਤਿ ਮਾਇਆ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੌ ਲੌਂ ਘਟ ਮੰਹਿ ਪਰਾਨ ਹੈਂ ਤੌਂ ਲੌਂ ਜਪਓ ਸਤਿਨਾਮ।
ਰਵਿਦਾਸ ਪਰਮਪਦ ਪਾਇਹਿੰ ਜਿਨ ਘਟ ਬਸਿਯੋ ਰਾਮ ॥੨੨ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ! ਜਦ ਤੱਕ ਤੇਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਣ ਹਨ ਤਦ ਤੱਕ ਤੂੰ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰ। ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਪਰਮ-ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵੇਗਾ।

ਸਤਿ ਈਸ਼ ਕਹੁੰ ਰੂਪ ਹੈ ਸਕਤਿ ਅਤਿ ਅਪਾਰ।
ਰਵਿਦਾਸ ਸਤਿ ਕੂੰ ਧਾਰਣਾ ਦੇਈਹਿੰ ਪਾਪ ਨਿਬਾਰ ॥੨੩ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਤਿ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ ਅਤੇ ਸਤਿ ਦੀ ਅਨੰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਸਤਿ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਸਭ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿ ਸਕਤਿ ਸੋਂ ਹੋਤ ਹੈ ਸਭ ਪਾਪਨ ਕਾ ਨਾਸ।
ਬਧਿਰਾ ਸਤਿ ਸੋਂ ਬੋਧ ਲੇਇ ਸਤਿ ਭਾਖੈ ਰਵਿਦਾਸ ॥੨੪ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿ ਇਕ ਮਹਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਬਹਿਰੇ ਜੀਵ, ਤੂੰ ਸਤਿ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਮੈਂ ਇਹ ਸਤਿ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਰਵਿਦਾਸ ਸਤਿ ਇਕ ਨਾਮ ਹੈ ਆਦਿ ਅੰਤ ਸਚੁ ਨਾਮ।
ਹਨਨ ਕਰੇਈ ਸਭ ਪਾਪ ਤਾਪ ਸਤਿ ਸੁਖਨ ਕਰਿ ਖਾਨ ॥੨੫ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਸਤਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਇਕ ਨਾਮ ਹੈ। ਇਹ ਆਦਿ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੱਕ ਸਤਿਨਾਮ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਤਿੰਨੇ ਤਾਪਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਖਾਨ ਹੈ।

ਜਿਨ੍ਹ ਨਰ ਸਤਿ ਤਿਆਗਿਆ ਤਿਨ੍ਹ ਜੀਵਨ ਮਿਰਤ ਸਮਾਨ।
ਰਵਿਦਾਸ ਸੋਈ ਜੀਵਨ ਭਲਾ ਜਹੰ ਸਭ ਸਤਿ ਪਰਧਾਨ ॥੨੬ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਜੀਵ ਨੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਤਿਆਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਜਿਊਂਦੇ ਜੀਅ ਹੀ ਮਰੇ ਹੋਏ ਦੇ

ਸਮਾਨ ਹੈ। ਉਸ ਜੀਵ ਦਾ ਹੀ ਜੀਵਨ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਭ ਪਾਸੇ ਸਤਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮੰਨਦਾ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਸਤਿ ਮਤਿ ਤਿਆਗੀਏ ਜੌਂ ਲੌਂ ਘਟ ਮੰਹਿ ਪ੍ਰਾਨ।
ਸਤਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰਿ ਜਗਤ ਮਹਿ ਸਦਾ ਹੋਤ ਅਪਮਾਨ ॥੨੭॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ! ਜਦ ਤਕ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਣ ਹਨ ਉਨਾ ਚਿਰ ਸਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਤਿਆਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਤਿ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਪਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਾਇਮ ਦਾਇਮ ਰਾਮ ਇਕ ਦੋਇਮ ਸਤ ਇਮਾਨ।
ਰਵਿਦਾਸ ਰਾਮ ਅਰੁ ਸਤਿ ਬਿਨ ਬਿਰਥਾ ਸਭ ਕਛੁ ਜਾਨ ॥੨੮॥

ਅਰਥ—ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਸੱਚਾਈ ਅਤੇ ਈਮਾਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਬੇਅਰਥ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਸਤਿ ਕਰਿ ਆਸਰੇ ਸਦਾ ਸਤਿ ਸੁੱਖ ਪਾਏ।
ਸਤ ਇਮਾਨ ਕਹਿੰ ਛਾਂਡਿਏ ਜਗ ਜਾਏ ਤਉ ਜਾਏ ॥੨੯॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਜੀਵ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸੱਚਾ ਸੁੱਖ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਈਮਾਨ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਭਾਵੇਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੀਵ ਨਾਰਾਜ਼ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋ ਜਾਣ ਭਾਵ ਸੰਸਾਰ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰਾ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਜੀਵ ਨੂੰ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਰਵਿਦਾਸ ਸਤਿ ਮਤਿ ਛਾਡੀਏ ਜੌ ਲੌਂ ਘਟ ਮੇਂ ਪ੍ਰਾਨ।
ਦੂਸਰ ਕੋਉ ਧਰਮ ਨਾਂਹਿ ਜਗ ਮੰਹਿ ਸਤਿ ਸਮਾਨ ॥੩੦॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸੱਚ ਦਾ ਕਦੇ ਵੀ ਤਿਆਗ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਾਣ ਹਨ। ਸੱਚ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਦੂਸਰਾ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸੱਚ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੋਵੇ।

ਅੰਤਹਕਰਨ ਅਨਭਉ ਕਰਹਿ ਤਉ ਮਨਹੁ ਸਭ ਸਤਿ।
ਰਵਿਦਾਸ ਨਿਜ ਅਨਭਉ ਮੰਹਿ ਸਤਿ ਮੰਹਿ ਜਾਨਹਿੰ ਸਤਿ ॥੩੧॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਅੰਤਹਿਕਰਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪਰਮ-ਸਤਿ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਜੀਵ ਉਸ ਨਿੱਜ-ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਨਾਲ ਹੀ ਸਤ ਵਿਚ ਜੋ ਪਰਮ-ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਜਹੰ ਅੰਧ ਵਿਸਵਾਸ ਹੈ ਸਤਿਪੁਰਖ ਤਹੰ ਨਾਂਹਿ।
ਰਵਿਦਾਸ ਸਤਿ ਸੋਈ ਜਾਨਿਹੈ ਜੌਂ ਅਨਭਉ ਹੋਇ ਮਨ ਮਾਂਹਿ ॥੩੨ ॥

ਅਰਥ—ਜਿਸ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਵੇ ਉਥੇ ਸਤਿਪੁਰਖ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨ ਵਿਚ ਸਤਿ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਸਤਿ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।

ਜੋ ਨਰ ਸਤਿ ਨ ਭਾਖਹਿੰ ਅਰੁ ਕਰਹਿੰ ਵਿਸਵਾਸਘਾਤ।
ਤਿਨਹਹੂੰ ਸੋ ਕਬਹੁੰ ਭੁਲਿਹਿੰ ਰਵਿਦਾਸ ਨ ਕੀਜਹਿ ਬਾਤ ॥੩੩ ॥

ਅਰਥ—ਜੋ ਜੀਵ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੇ ਅਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਐਸੇ ਜੀਵਾਂ ਨਾਲ ਕਦੀ ਭੁੱਲਕੇ ਵੀ ਬੋਲਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ।

ਜਉ ਨਾਹੀਂ ਥਾ ਸਰਿਸਟ ਮਾਂਹਿ ਸੋਉ ਹੋਇਹਿ ਨਾਂਹਿ।
ਰਵਿਦਾਸ ਇਸਟ ਸਰਵੱਤ ਹੈ ਰਹਈ ਸਰਿਸਟਿਹਿੰ ਮਾਂਹਿ।।੩੪ ॥।

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਭੂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਹੁਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਸਭ ਦਾ ਇਸ਼ਟ ਪ੍ਰਭੂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਆਦਿ ਵਿਚ ਵੀ ਸੀ ਹੁਣ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਵੀ ਰਹੇਗਾ। ਭਾਵ ਉਹ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਮਦੁਰਾ ਕਾ ਪੀਜਿਐ ਜੋ ਚੜ੍ਹੈ ਚੜ੍ਹੈ ਉਤਰਾਇ।
ਨਾਂਮ ਮਹਾਰਸ ਪੀਜਿਐ ਜੌਂ ਚੜੈ ਨਾਂਹਿ ਉਤਰਾਇ ॥੩੫ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਨਸ਼ਿਆਂ, ਸ਼ਰਾਬ ਆਦਿ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵੋ! ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਕੀ ਪੀਣਾ ਹੈ ? ਜਿਸ ਦੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੀਣ ਨਾਲ ਨਸ਼ਾ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਉੱਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਮਹਾਂ-ਰਸ ਭਾਵ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਰਸ ਨੂੰ ਪੀਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਕ ਵਾਰ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦਾ।

ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਭਈ ਜਉ ਕਰਹਿੰ ਸਤਿਨਾਮ ਕਰ ਜਾਪ।
ਰਵਿਦਾਸ ਤਿਨਹ ਸੌਂ ਭਜਹੁਹਿੰ ਭਾਗਹਿ ਤੀਨਹਹੁ ਤਾਪ ॥੩੬ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਤਿੰਨੋਂ ਤਾਪ ਆਧ ਬਿਆਧ ਤੇ ਉਪਾਧ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਈੜਾ ਪਿੰਗਲਾ ਸੁਖਮਨਾ ਬਿਧ ਚਕ੍ਰ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ।
ਰਵਿਦਾਸ ਹੌਂ ਸਭਹਿ ਛਾਂਡਿਔਂ ਜਬਹਿ ਪਾਇਉਂ ਸਤਿਨਾਮ ॥੩੭ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਈੜਾ ਪਿੰਗਲਾ ਸੁਖਮਨਾ ਨਾੜੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦੁਆਰਾ ਵਿਧੀ ਚੱਕਰਾਂ ਦੇ ਫੇਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਚਿੰਤਾ ਸਤਿਨਾਮ ਕੀ ਦਰਸਾਇਹੁ ਪਰਮ ਤੱਤ।
ਸਹਜ ਪਰਮ ਭਗਤਿ ਭਈ ਰਵਿਦਾਸ ਪਾਇਹਿ ਬ੍ਰਹਮ ਸਤ ॥੩੮॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਕੇਵਲ ਸਤਿਨਾਮ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪਰਮ–ਤੱਤ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਐਸੀ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਰੂਪੀ ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਅਰਾਧਹੁ ਦੇਵ ਕੂੰ ਇਕ ਮਨ ਹੋਇ ਧਰਿ ਧਿਆਨ।
ਆਜਪਾ ਜਾਪੁ ਜਪਤ ਰਹਹੁ ਸਤਿਨਾਮ ਸਤਿਨਾਮ ॥੩੯॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ ! ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਹੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰੋ ਇਕਾਗਰਚਿਤ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰੋ। ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ (ਜਾਪ) ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਅਜਪਾ ਜਾਪ ਭਾਵ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਨ ਦੀ ਧੁਨ ਹਰ ਸਮੇਂ ਚਲਦੀ ਰਹੇਗੀ।

ਜਾ ਦੇਖਿਆ ਘਿਨ ਉਪਜੈ ਨਰਕ ਕੁੰਡ ਮੰਹਿ ਬਾਸ।
ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤਿ ਸੋਂ ਉਧਰੈ ਪ੍ਰਗਟਤ ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ॥੪੦॥

ਅਰਥ—ਜਿਸ ਜੀਵ ਦੇ ਖੋਟੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਦੇਖਣ ਨਾਲ ਹੀ ਨਫ਼ਰਤ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਜੀਵ ਦਾ ਨਰਕ ਕੁੰਡ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ–ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਖੋਟੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਉਜਾਗਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਹਰਿ ਸੋ ਹੀਰਾ ਛਾਂਡਿ ਕੈ ਕਰੈ ਆਨ ਕੀ ਆਸ।
ਤੇ ਨਰ ਜਮਪੁਰੀ ਜਾਂਹਿਗੇ ਸਤ ਭਾਖੈ ਰਵਿਦਾਸ।।੪੧॥

ਅਰਥ—ਜੋ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਅਮੋਲਕ ਹੀਰੇ ਤੋਂ ਵੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਆਸ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜੀਵ ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਸੱਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਰਵਿਦਾਸ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਮੰਹ ਹੌਂ ਚਿੰਤਉ ਗੁਰੂ ਏਕ।
ਆਦਿ ਅੰਤ ਜਾਂ ਸਤਿਗੁਰੁ ਰਾਖੈ ਸਭਨ ਕੀ ਟੇਕ।।੪੨॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੀ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਆਦਿ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਭ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਬ੍ਰਹਮ ਬੂੰਦ

ਰਵਿਦਾਸ ਲੋਰੈ ਜਿਸ ਬੂੰਦ ਕੂ ਸੋ ਬੂੰਦ ਸਮੁੰਦ ਸਮਾਨ।
ਅੰਤਰ ਖੋਜੀ ਕੂੰ ਮਿਲਇ ਬ੍ਰਹਮ ਬੂੰਦ ਕੌ ਗਿਆਨ ॥੪੩॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ! ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅਮ੍ਰਿਤ ਬੂੰਦ ਲਈ ਤੂੰ ਖੋਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਇਕ ਬੂੰਦ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਥਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਨਾਲ ਬ੍ਰਹਮ-ਆਨੰਦ ਰੂਪੀ ਬੂੰਦ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਬੂੰਦ ਸੌਂ ਬੁਝਿ ਗਈ ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਪਿਆਸ।
ਜਨਮ ਮਰਨ ਬੰਧਨ ਟੂਟਈ ਭਯੇ ਰਵਿਦਾਸ ਖਲਾਸ ॥੪੪॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਇਕ ਬੂੰਦ ਨਾਲ ਹੀ ਜੀਵ ਦੇ ਜਨਮ ਜਨਮਾਂਤਰਾ ਦੀ ਪਿਆਸ ਬੁਝ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਰੂਪੀ ਬੰਧਨ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੀਵ ਸਭ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਮਰਿਤ ਰਸ ਇਕ ਬੂੰਦ ਕੂੰ ਤਲਫਤ ਹੌਂ ਦਿਨ ਰੈਨ।
'ਰਵਿਦਾਸ' ਅਮੀਰਸ ਬਿਨ ਪਿਐ ਜਿਅਰਾ ਨ ਪਾਵੈ ਚੈਨ ॥੪੫॥

ਅਰਥ—ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਰਸ ਦੀ ਇਕ ਬੂੰਦ ਲਈ ਮੇਰਾ ਮਨ ਦਿਨ ਰਾਤ ਵਿਆਕੁਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਦੀ ਬੂੰਦ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਤਦ ਤੱਕ ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਭਾਵ ਮੇਰਾ ਮਨ ਬੇਚੈਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਏਕੈ ਮਾਟੀ ਕੇ ਸਭ ਭਾਂਡੇ

ਏਕੈ ਮਾਟੀ ਕੇ ਸਭ ਭਾਂਡੇ ਏਕੌ ਸਿਰਜਨਹਾਰਾ।
ਰਵਿਦਾਸ ਵਿਆਪੈ ਏਕੌ ਘਟ ਭੀਤਰ ਏਕੈ ਘੜੈ ਕੁਮਹਾਰਾ ॥੪੬॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਘੁਮਿਆਰ ਇਕ ਹੀ ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਬਰਤਨ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਭ ਜੀਵ ਵੀ ਇਕ ਹੀ ਮਿੱਟੀ ਭਾਵ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਆਕਾਸ਼, ਹਵਾ, ਅੱਗ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਇਕ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ

ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਮਾਨਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।

ਰਵਿਦਾਸ ਉਪਜਈ ਏਕ ਬੂੰਦ ਤੇ ਕਾ ਬਾਹਮਨ ਕਾ ਸੂਦ ॥
ਮੂਰਖ ਜਨ ਨ ਜਾਨਈ ਸਭ ਮੰਹਿ ਰਾਮ ਮਜੂਦ ॥੪੭ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਇਕ ਬੂੰਦ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਸ਼ੂਦਰ ਪਰ ਮੂਰਖ ਜੀਵ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਭ ਜੀਵ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।

ਰਵਿਦਾਸ ਏਕਹੀ ਬੂੰਦ ਸੋਂ ਸਭ ਹੀ ਭਯੋ ਵਿਤਥਾਰ।
ਮੂਰਖ ਹੈਂ ਜੋ ਕਰਤ ਹੈਂ ਬਰਨ ਅਬਰਨ ਵਿਚਾਰ ॥੪੮ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਇਕ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਬੂੰਦ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਭ ਜੀਵ ਬਰਾਬਰ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਜੀਵ ਮੂਰਖ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਵਰਣ-ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਵੈਸ਼, ਸ਼ੂਦਰ, ਖੱਤਰੀ ਅਤੇ ਅਵਰਣ ਭਾਵ ਡੋਮ, ਚੰਡਾਰ, ਮਲੇਸ ਆਦਿ ਭੇਦ-ਭਾਵ, ਊਚ-ਨੀਚ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਜੋਤ ਤੇ ਜਉ ਸਭ ਉਪਜੈਂ ਤਉ ਊਚ ਨੀਚ ਕਿਸ ਮਾਨ।
ਰਵਿਦਾਸ ਨਾਮ ਕਤ ਧਰੈਂ ਕਹੁੰ ਕੋ ਨਾਦ ਬਿੰਦ ਹੈ ਸਮਾਨ ॥੪੯ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਇਕ ਜੋਤ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਭ ਜੀਵ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ ਤਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਨੀਵਾਂ ਕਿਉਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ ? ਫਿਰ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਨੀਵਾਂ ਸਮਝ ਕੇ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ? ਜਦਕਿ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਗ ਇਕ ਸਮਾਨ ਹਨ।

ਰਵਿਦਾਸ ਏਕੈ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਹੋਇ ਰਹਯੋ ਸਗਲ ਪਸਾਰ।
ਏਕੈ ਮਾਟੀ ਸਭ ਘਟ ਸਿਰਜੈ ਏਕੈ ਸਭ ਨੂੰ ਸਰਜਨਹਾਰ ॥੫੦ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਿਸਥਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ ਸਭ ਭਾਂਡੇ ਬਣੇ ਹਨ ਭਾਵ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਹਨ। ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਕ ਹੀ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਏਕ ਹੀ ਨੂਰ ਤੇ ਜਿਮਿ ਉਪਜਯੋ ਸੰਸਾਰ।
ਊਚ-ਨੀਚ ਕਿਹ ਬਿਧ ਭਏ ਬਾਹਮਨ ਅਰੁ ਚਮਾਰ ॥੫੧ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਇਕ ਹੀ ਨੂਰ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਜੋਤ ਹੈ ਫਿਰ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਤੇ ਚਮਾਰ ਵਿਚ ਉੱਚ-ਨੀਚ ਦਾ ਭੇਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਭਾਵ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਚਮਾਰ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਭ ਜੀਵ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।

ਰਵਿਦਾਸ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮ ਬੂੰਦ ਸੋਂ ਸਗਲ ਪਸਾਰਾ ਜਾਨ।
ਸਭ ਉਪਜਯੋ ਇਕ ਬੂੰਦ ਸੋਂ ਸਭ ਹੀ ਏਕ ਸਮਾਨ ॥੫੨॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ ! ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਬੂੰਦ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕਿ ਸਭ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਇਕ ਜੋਤ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਸਭ ਜੀਵ ਇਕ ਸਮਾਨ ਹਨ।

ਬਾਹਮਨ ਅਰੁ ਚੰਡਾਲ ਮੰਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਨਹਿੰ ਅੰਤਰ ਜਾਨ।
ਸਭ ਮੰਹਿ ਏਕ ਹੀ ਜੋਤ ਹੈ ਸਭ ਘਟ ਏਕ ਭਗਵਾਨ ॥੫੩॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਤੇ ਚੰਡਾਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਜੋਤ ਸਮਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ।

ਇਕ ਨਾਜਿਰ ਸੋਂ ਸਭ ਕੂੰ ਦੇਖੇ ਸਰਿਸਿਟ ਕਾ ਸਿਰਜਨਹਾਰਾ।
ਸਭ ਘਟ ਵਿਆਪਕ ਅਲਖ ਨਿਰੰਜਨ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰਾ ॥੫੪॥

ਅਰਥ—ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਸਭ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਅਲਖ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਨਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਨਿਰੰਜਨ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਚਮਾਰ ਇਹ ਕਥਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸਭ ਮੇਂ ਨੂਰ ਹੈ-ਏਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ

ਸਭ ਮਹਿ ਰਾਮਹਿ ਜੋਤਿ ਏਕਹਿ ਸਰਜਨਹਾਰਾ।
'ਰਵਿਦਾਸ' ਰਾਮਹਿ ਸਭਨ ਮੇਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੁਈ ਕ ਚਮਾਰਾ ॥੫੫॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਜੋਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਚਮਾਰ। ਭਾਵ ਮਾਨਵ ਸਭ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।

ਰਵਿਦਾਸ ਜੋ ਕਰਤਾ ਸਰਿਸਿਟ ਕਾ ਵਹ ਤੋ ਕਰਤਾ ਏਕ।
ਸਭ ਮੰਹਿ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਇਕ ਕਾਹੇ ਕਹੁੰ ਅਨੇਕ ॥੫੬॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਰਚਨਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇਵਲ ਇਕ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਉਸ ਦੀ ਜੋਤ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਅਨੇਕ ਕਿਵੇਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਭਾਵ ਪ੍ਰਭੂ ਇਕ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਹੌਂ ਦੇਖਯਾ ਸੋਧਿ ਕਰ ਸਾਹਿਬ ਭੇਖ ਅਨੰਤ।
ਇਕ ਆਤਮ ਘਟ-ਘਟ ਰਮੈ ਸਭ ਦਿਸਿ ਏਕਉ ਭਗਵੰਤ ॥੫੭॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂਚ ਪਰਖ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਭੇਸ ਅਨੰਤ (ਬੇਅੰਤ) ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਭ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਭਾਵ ਹਰ ਪਾਸੇ ਉਹ ਇਕ ਭਗਵੰਤ ਪ੍ਰਭੂ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ।

ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ

ਆਦਿ ਅੰਤ ਜਿਹ ਕਰ ਨਹੀਂ ਜਿਹ ਕਰ ਨਾਮ ਅਨੰਤ।
ਸਭ ਕਰਿ ਪਾਲਨ ਹਾਰ ਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਅਬਿਗਤ ਭਗਵੰਤ। ॥੫੮॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਆਦਿ ਅਤੇ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਨਾਮ ਹਨ। ਸਭ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਉਹ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਏਕ ਜਗਦੀਸ ਕਰ ਧਰੈ ਅਨੰਤਹ ਨਾਮ।
ਮੋਰੇ ਮਨ ਮੰਹਿ ਬਸ ਰਹਯੋ ਅਧਿਮਨ ਪਾਵਨ ਰਾਮ ॥੫੯॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਜਗਦੀਸ਼ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਬੇਅੰਤ ਨਾਂਵਾਂ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਐਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਵਸ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਹਮਾਰੋ ਸਾਂਈਆਂ ਰਾਘਵ ਰਾਮ ਰਹੀਮ।
ਸਭ ਹੀ ਰਾਮ ਕੋ ਰੂਪ ਹੈ ਕੇਸੋ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਰੀਮ ॥੬੦॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਡਾ ਸੁਆਮੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਘਵ, ਰਾਮ, ਰਹੀਮ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਰੂਪ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਐਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਕੇਸੋ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਰੀਮ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਕੋਉ ਅੱਲਾ ਕਹਈ ਕੋਉ ਪੁਕਾਰਇ ਰਾਮ।
ਕੇਸ਼ਵ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਰੀਮ ਸਭ ਮਾਧਉ ਮੁਕੰਦਹੁ ਨਾਮ ॥੬੧॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅੱਲਾ ਕਹਿ ਕੇ, ਕੋਈ ਰਾਮ ਕਹਿ ਕੇ ਪੁਕਾਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸਨ, ਕਰੀਮ, ਮਾਧੋ ਮੁਕੰਦ ਆਦਿ ਸਭ ਨਾਂਵਾਂ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਮੀ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ਹੈ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਖੁਦਾਇ।
ਰਵਿਦਾਸ ਹਮਾਰੋ ਮੋਹਨਾ ਪਾਵਨ ਕੇਸੋ ਰਾਇ ॥੬੨॥

ਅਰਥ—ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਮ, ਰਹੀਮ, ਖੁਦਾ ਆਦਿ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡਾ ਸੋਹਣਾ ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੋਹਨ ਵਾਲਾ, ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਾਵਨ ਹੈ।

ਅਲਖ ਅਲਹ ਖਾਲਿਕ ਖੁਦਾ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਰੀਮ ਕਰਤਾਰ।
ਰਾਮਹ ਨਾਂਉ ਅਨੇਕ ਹੈਂ ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਬਿਚਾਰ।। ੬੩॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜਾਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਅਲਖ, ਅੱਲਾ, ਖਾਲਿਕ, ਕ੍ਰਿਸਨ, ਕਰੀਮ, ਕਰਤਾਰ, ਰਾਮ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਹਨ।

ਸੰਕਟ ਮੇਂ ਸਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭੂ

ਜਬ ਜਬ ਫੈਲੇਈ ਜਗਤ ਮੰਹਿ ਕੂੜ ਪਾਪ ਅੰਧਆਰ।
ਤਬ ਤਬ ਰਾਖੈ ਹੱਥ ਦੇਈ ਰਵਿਦਾਸ ਇਕ ਰਾਮ ਹਮਾਰ ॥੬੪॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਝੂਠ, ਪਾਪ ਅਤੇ ਅੰਧਕਾਰ ਫੈਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਦ-ਤਦ ਹੀ ਝੂਠ, ਕਪਟ ਔਰ ਪਾਪ ਅਤੇ ਅੰਧਕਾਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮੇਰਾ ਸਰਵਵਿਆਪੀ ਪ੍ਰਭੂ ਹੱਥ ਦੇ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਆਸ ਇਕ ਰਾਮ ਕੀ ਅਰੁ ਨ ਕਰਹੁ ਕੋਉ ਆਸ।
ਰਾਮ ਛਾਡਿ ਔਰਨ ਰਮਿਹੰਇ ਰੰਹਇ ਸਦਾ ਨਿਰਾਸ ॥੬੫॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰਾ ਭਰੋਸਾ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ, ਤੇ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਮੇਰਾ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੋ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਿਰਾਸ਼ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਨ ਦੀ ਜੁਗਤੀ

ਮਾਥੈ ਤਿਲਕ ਹਾਥ ਜਪ ਮਾਲਾ ਜਗ ਠਗਨੇ ਕੂੰ ਸਵਾਂਗ ਬਨਾਯਾ।
ਮਾਰਗ ਛਾਂਡਿ ਕੁਮਾਰਗ ਢਹਿਕੈ ਸਾਂਚੀ ਪ੍ਰੀਤ ਬਿਨ ਰਾਮ ਨ ਪਾਯਾ ॥੬੬॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਡੰਬਰਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਜੀਵ ਮੱਥੇ ਉੱਪਰ ਤਿਲਕ ਲਗਾ ਲਵੇ ਅਤੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਮਾਲਾ ਪਕੜ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਠੱਗਣ ਦਾ ਢੋਂਗ ਬਣਾ ਲਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕੁਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚਲ ਕੇ ਭਟਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਡੰਬਰਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਦੇਹਰਾ ਅਰੁ ਮਸੀਤ ਮੰਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਨ ਸੀਸ ਨਵਾਂਯ।
ਜਿਹ ਲੌਂ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵਨਾ ਸੋ ਠਾਕੁਰ ਸਭ ਥਾਂਯ ॥੬੭॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੇਹੁਰੇ ਅਤੇ ਮਸੀਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਲਈ ਸੀਸ ਨਹੀਂ ਝੁਕਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਠਾਕੁਰ ਜਾਂ ਅੱਲਾ ਨੂੰ ਦੇਹੁਰੇ ਜਾਂ ਮਸਜਿਦ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸਮਝ ਕੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਠਾਕੁਰ ਜਾਂ ਖ਼ੁਦਾ ਤਾਂ ਸਭ ਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਭਾਵ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਨ ਪੂਜਇ ਦੇਹਰਾ ਔਰ ਨ ਮਸਜਿਦ ਜਾਯ।
ਜੰਹ ਤੰਹ ਈਸ ਕਾ ਬਾਸ ਹੈ ਤੰਹ ਤੰਹ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯਿ ॥੬੮॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਨਾ ਤਾਂ ਦੇਹੁਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮਸਜਿਦ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸੀਸ ਝੁਕਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜਾਂ ਅੱਲਾ ਦਾ ਵਾਸ ਹੈ ਉੱਥੇ ਉੱਥੇ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੀਸ ਝੁਕਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਸਰਬਵਿਆਪਕ ਹੈ ਭਾਵ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹਰ ਪਾਸੇ ਹੈ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਹਰ ਪਾਸੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਹਿੰਦੂ ਪੂਜਈ ਦੇਹਰਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਸੀਤ।
ਰਵਿਦਾਸ ਪੂਜਈ ਰਾਮ ਕੂੰ ਜਿਹ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰੀਤ ॥੬੯॥

ਅਰਥ—ਹਿੰਦੂ ਦੇਹੁਰੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਸੀਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਸਭ ਜਗ੍ਹਾ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਦੇਹੁਰੇ ਅਤੇ ਮਸਜਿਦ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਪ੍ਰੇਮ ਪੰਥ ਕੀ ਪਾਲਕੀ ਰਵਿਦਾਸ ਬੈਠਿਯੋ ਆਏ ॥
ਸਾਚੇ ਸਾਮੀ ਮਿਲਨ ਕੂੰ ਆਨੰਦ ਕਹਯੋ ਨ ਜਾਏ ॥੭੦ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪੀ ਮਾਰਗ ਦੀ ਪਾਲਕੀ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਸੱਚੇ ਮਾਲਿਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਰੂਪੀ ਪਰਮ-ਆਨੰਦ ਦਾ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ।

ਰਵਿਦਾਸ ਮੋਰੇ ਮਨ ਲਾਗਿਓ ਰਾਮ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਤੀਰ।
ਰਾਮ ਰਸਾਇਨ ਜਉ ਮਿਲਹਿੰ ਤਉ ਹਰੈ ਹਮਾਰੀ ਪੀਰ ॥੭੧ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪੀ ਤਿੱਖਾ ਤੀਰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਭਾਵ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਰਾਮ-ਰਸਾਇਨ ਭਾਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਦਵਾਈ ਮਿਲ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਵਿਯੋਗ ਰੂਪੀ ਪੀੜਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ।

ਕਾ ਮਥੁਰਾ ਕਾ ਦਵਾਰਿਕਾ ਕਾ ਕਾਸੀ ਹਰਿਦਵਾਰ।
ਰਵਿਦਾਸ ਖੋਜਾ ਦਿਲ ਅਪਨਾ ਤਉ ਮਿਲਿਆ ਦਿਲਦਾਰ ॥੭੨ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪ੍ਰੇਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਭਾਵੇਂ ਜੀਵ ਕੀ ਮਥੁਰਾ, ਕੀ ਦਵਾਰਕਾ, ਕੀ ਕਾਂਸ਼ੀ, ਕੀ ਹਰਿਦੁਆਰ ਭਾਵੇਂ ਸਭ ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਭ੍ਰਮਣ ਕਰ ਲਵੇ ਪਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਸੁਆਸ-ਸੁਆਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਦ ਇਸ ਨੂੰ ਦਿਲਦਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਤੁਰੁਕ ਮਸੀਤਿ ਅੱਲਾ ਢੂੰਢਈ ਹਿੰਦੂ ਦੇਹਰੇ ਰਾਮ ਗਸਾਂਈ।
ਰਵਿਦਾਸ ਢੂੰਢਿਆ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਕੂੰ ਜੰਹ ਮਸੀਤ ਦੇਹਰਾ ਨਾਂਹੀ ॥੭੩ ॥

ਅਰਥ—ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਪਣੇ ਅੱਲਾ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਮਸਜਿਦ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਆਪਣੇ ਰਾਮ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਦੇਹੁਰੇ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਖੋਜਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕੇਵਲ ਦੇਹੁਰਾ ਅਤੇ ਮਸੀਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵ ਪ੍ਰਭੂ ਹਰ ਪਾਸੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ।

ਦੇਤਾ ਰਹੇ ਹਜ਼ਾਰ ਬਰਸ ਮੁੱਲਾ ਚਾਹੇ ਅਜਾਨ।
ਰਵਿਦਾਸ ਖੁਦਾ ਨਹ ਮਿਲ ਸਕਈ ਜੌ ਲੌਂ ਮਨ ਸੈਤਾਨ ॥੭੪ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਖੁਦਾ ਨਾਲ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਭਾਵੇਂ ਮੁੱਲਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਬਾਂਗ ਦਿੰਦਾ ਰਹੇ ਉਹ

ਅਗਿਆਨੀ ਹੀ ਹੈ, ਜਦ ਤੱਕ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ੈਤਾਨ ਹੈ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਜਉ ਅੱਲਾ ਬਸਹਿੰ ਮਸੀਤ ਮੰਹ ਮੰਦਰ ਮੰਹ ਭਗਵਾਨ।
ਰਵਿਦਾਸ ਖੋਜਿਐ ਦਿਲ ਆਪਨੋ ਤਿਨਹ ਪਾਯੋ ਰਹਮਾਨ ॥੭੫॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਖੁਦਾ ਮਸਜਿਦ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਮੰਦਿਰ ਵਿਚ ਭਗਵਾਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ? ਭਾਵ ਅੱਲਾ ਇਕ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਵਵਿਆਪੀ ਹੈ। ਉਹ ਹਰ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਉਸਦੀ ਖੋਜ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਦ ਉਸਨੂੰ ਜੀਵਾਂ ਤੇ ਰਹਿਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਜੋ ਖੁਦਾ ਪੱਛਮ ਬਸੈ ਤੌ ਪੂਰਬ ਬਸਤ ਹੈ ਰਾਮ।
ਰਵਿਦਾਸ ਸੇਵੌਂ ਜਿਹ ਠਾਕਰੋ ਤਿਹ ਕਾ ਠਾਂਵ ਨ ਨਾਮ ॥੭੬॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਾ ਖੁਦਾ ਪੱਛਮ ਦਿਸ਼ਾ ਭਾਵ ਕਾਬਾ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਰਾਮ ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜਿਸ ਠਾਕਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਥਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਂਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਹਰ ਥਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਵਵਿਆਪਕ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਨਾਮ ਹਨ।

ਸੁਰਤ-ਸ਼ਬਦ ਜਬ ਮਿਲ ਗਏ

ਸੁਰਤ ਸ਼ਬਦ ਜਉ ਏਕ ਹੋਂ ਤਉ ਪਾਇਹੰ ਪਰਮ ਅਨੰਦ।
ਰਵਿਦਾਸ ਅੰਤਰ ਦੀਪਕ ਜਰਈ ਘਟ ਉਪਜਦੀ ਬ੍ਰਹਮ ਅਨੰਦ ॥੭੭॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਟਿਕਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਭਾਵ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਸੁਰਤ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਦ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੈ਼ਸ਼ਟ ਆਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗਿਆਨ ਦਾ ਦੀਪਕ ਜਗ ਉਠਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਆਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਸਬਦਹ ਸਹ ਜਬਹਿ ਸੁਖਹਿ ਇਕਮਿਕ ਹੋਈ।
ਅਨੁਭੂਤਿ ਸਤਿਨਾਮ ਸਵਯੰ ਦੇਤਹਿੰ ਲੋਈ।।੭੮॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜੀਵ ਦੀ ਸੁਰਤਿ-ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਸੁਖਪੂਰਵਕ ਇਕ-ਮਿਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਦ ਉਸ ਧਿਆਨ ਮਗਨ ਅਵਸਥਾ

ਵਿਚ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਜੋਤ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਜਗਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ

ਓਂਕਾਰ ਕੋ ਧਿਆਨ ਮੰਹਿ ਜੌ ਲੌਂ ਸੁਰਤ ਨ ਹੋਇ।
ਤੌ ਲੌਂ ਸਾਂਚੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੂੰ ਰਵਿਦਾਸ ਨ ਬੂਝਈ ਕੋਇ ॥੭੯ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਓਂਕਾਰ ਤੱਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਜੀਵ ਦੀ ਸੁਰਤ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ ਤਦ ਤੱਕ ਉਸ ਸੱਚੇ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਭਾਵ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੁਰਤ-ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਮੇਲ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਦੀ ਸੁਰਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਦ ਜੀਵ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਦਿਆ ਜਗਮਗ ਜਰਈ ਬਿਨ ਬਾਤੀ ਬਿਨ ਤੇਲ।
ਸੁਰਤ ਸਾਧਿਕਰ ਹਿਯ ਮੰਹਿ ਦੇਖ ਪਿਯਾ ਕੇ ਖੇਲ ॥੮੦ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਦੀਵਾ, ਬੱਤੀ ਅਤੇ ਤੇਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਜਗ-ਮਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਸਾਧ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਅਨੋਖੇ ਖੇਲ ਨੂੰ ਦੇਖ ਭਾਵ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਜੋਤ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ।

ਰਵਿਦਾਸ ਸੁਰਤ ਕੂੰ ਸਾਧਿ ਕਰ ਮੋਹਨ ਸੋਂ ਕਰ ਪਿਆਰ।
ਭੌਜਲ ਕਰ ਸੰਕਟ ਕਟੰਹਿ ਛੁਟਹਿ ਬਿਘਨ ਬਿਕਾਰ ॥੮੧ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਸਾਧ ਕੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਵਲ ਜੋੜ ਕੇ ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਸੱਚਾ ਪਿਆਰ ਕਰ। ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਭਵਸਾਗਰ ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਰੂਪੀ ਸੰਕਟ ਕੱਟਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਘਨਾਂ ਅਤੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੀਵਨ-ਮਰਨ

ਜੀਵਨ ਜੋਤ ਕੈਸੇ ਜਗਿ ਕੈਸੇ ਹੋਇ ਅੰਤ।
ਰਵਿਦਾਸ ਮਨੁਖ ਨ ਜਾਨੰਹਿ ਜਾਨਤ ਹੈਂ ਭਗਵੰਤ ॥੮੨ ॥

ਅਰਥ—ਜੀਵਨ ਰੂਪੀ ਜੋਤ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਗੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਸ ਨੇ ਬੁਝਣਾ ਹੈ ਭਾਵ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੀਵ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਤ ਹੋਵੇਗਾ ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭਜਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕੇਵਲ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਇਸ ਰਹੱਸ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਜਨਮੇ ਕਉ ਹਰਸ ਕਾ ਮਰਨੇ ਕਉ ਕਾ ਸੋਕ।
ਬਾਜੀਗਰ ਕੇ ਖੇਲ ਕੂੰ ਸਮਝਤ ਨਾਂਹੀ ਲੋਕ।।੮੩॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਜਨਮ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਕੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਰਨ ਦਾ ਸ਼ੋਕ ਕੀ ? ਜਨਮ ਅਤੇ ਮਰਨ ਤਾਂ ਉਸ ਬਾਜ਼ੀਗਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਇਕ ਖੇਲ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਅਗਿਆਨੀ ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ।

ਸੋਇ ਸਾਧੂ ਭਲੋ

ਰਵਿਦਾਸ ਸੋਇ ਸਾਧੂ ਭਲੋ ਜਉ ਜਗ ਮਹਿਂ ਲਿਪਤ ਨ ਹੋਯ।
ਗੋਬਿੰਦ ਸੋਂ ਰਾਂਚਾ ਰਹਇ ਅਰੁ ਜਾਨਹਿਂ ਨਹਿਂ ਕੋਯ।।੮੪॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸਾਧੂ ਉੱਤਮ ਹੈ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਲਿਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਮਗਨ ਰਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਭਾਵ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਹੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਰਵਿਦਾਸ ਸੋਇ ਸਾਧੂ ਭਲੋ ਜਿਉ ਮਨ ਅਭਿਮਾਨ ਨ ਲਾਯ।
ਔਗੁਨ ਛਾਂਡਹਿ ਗੁਨ ਗਹਇ ਸਿਮਰਇ ਗੋਵਿੰਦ ਰਾਯ।।੮੫॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹੀ ਸਾਧੂ ਉੱਤਮ ਹੈ ਜੋ ਮਨ ਵਿਚ ਹੰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਜੋ ਔਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਸੋਇ ਸਾਧੂ ਭਲੋ ਜਉ ਰਹਇ ਸਦਾ ਨਿਰਵੈਰ।
ਸੁਖਦਾਈ ਸਮਤਾ ਗਹੇਇ ਸਭਨਹ ਮਾਂਗਹਿ ਖੈਰ।।੮੬॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਧੂ ਤਾਂ ਉਹ ਹੀ ਉੱਤਮ ਹੈ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵੈਰ-ਰਹਿਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਲਈ ਸੁੱਖ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਸੋਂ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਸੁੱਖ ਮੰਗਦਾ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਸੋਇ ਸਾਧੂ ਭਲੋ ਜਉ ਅਪਨ ਨ ਜਤਾਯ ।
ਸਤਿਵਾਦੀ ਸਾਂਚਾ ਰਹਈ ਮਨ ਹਰਿ ਚਰਨਨ ਮੰਹ ਲਾਯ।।੮੭॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਧੂ ਉਹ ਉੱਤਮ ਅਤੇ ਸਤਿਵਾਦੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਵਡਿਆਈ ਨਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਸੋਇ ਸਾਧੂ ਭਲੋ ਜਿਹ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਹੋਯ।
ਰਾਮ ਭਜਹਿ ਵਿਸ਼ਯਾ ਤਜਹਿ ਮਿਥ ਭਾਸ਼ੀ ਨ ਹੋਯ ॥੮੮॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਹੀ ਸਾਧੂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮਨ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਧੂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭਜਨ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਮਿਥਿਆ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਲਿਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ।

ਰਵਿਦਾਸ ਸੋਇ ਸਾਧੂ ਭਲੋ ਜਉ ਜਾਨਹਿ ਪਰ ਪੀਰ।
ਪਰ ਪੀਰਾ ਕਹੁੰ ਪੇਖਿ ਕੇ ਰਹਵੇ ਸਦਹਿ ਅਧੀਰ ॥੮੯॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸਾਧੂ ਉੱਤਮ ਹੈ ਜੋ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਪੀੜਾ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਪੀੜਾ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਬੇਚੈਨ ਹੋ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਆਕੁਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਸੋਇ ਸਾਧੂ ਭਲੋ ਜੋ ਪਰ ਉਪਕਾਰ ਕਮਾਯ।
ਜੋਇ ਜੋਇ ਕਹਹਿ ਵਹਿਸੋਈ ਕਰਹਿ ਆਪਾ ਨਾਂਹੀ ਜਤਾਯ ॥੯੦॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸਾਧੂ ਉੱਤਮ ਹੈ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੂਸਰਿਆਂ 'ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਕਥਨੀ ਅਤੇ ਕਰਨੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜ਼ਾਹਿਰ ਨਾ ਕਰੇ ਉਹ ਹੀ ਸਾਧੂ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਸੋਇ ਸਾਧੂ ਭਲੋ ਜੋ ਨਿਹਕਪਟ ਨਿਰਪੱਛ।
ਛਮਾਸੀਲ ਅਰੁ ਸਰਲ ਮਨਹ ਬਾਹਰ ਭੀਤਰ ਸਵੱਛ ॥੯੧॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸਾਧੂ ਉੱਤਮ ਹੈ ਜੋ ਮਨ ਵਿਚ ਕਪਟ ਨਾ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ। ਜੋ ਖਿਮਾਵਾਨ ਅਤੇ ਸਰਲ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜੋ ਬਾਹਰੋਂ ਅਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਰਮਲ ਹੋਵੇ।

ਰਵਿਦਾਸ ਸੋਇ ਸਾਧੂ ਭਲੋ ਨਿਰਮਲ ਜਾਕੇ ਬੈਨ।
ਜਿਹ ਕਰਿ ਦਰਸ ਅੰ ਪਰਸ ਸੋਂ ਮਨ ਉਪਜਹਿ ਸੁਖ ਚੈਨ ॥੯੨॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸਾਧੂ ਉੱਤਮ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਬਚਨ ਨਿਰਮਲ ਹਨ। ਜਿਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਚਰਨ ਸਪਰਸ਼ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੱਚਾ ਸੁੱਖ ਅਤੇ ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ।

ਰਵਿਦਾਸ ਸੋਇ ਸਾਧੂ ਭਲੋ ਜਉ ਹੰਸਾ ਗਤਿ ਹੋਯ।
ਕਾਮ ਕਰਮ ਸਭ ਛਾਂਡਿ ਕਰਿ ਰਾਮ ਭਜਨ ਮੰਹਿ ਖੋਯ ॥੯੩॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸਾਧੂ ਉੱਤਮ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਹੰਸ ਵਾਂਗ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੰਸ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਵਿਖੇ ਹੀਰੇ ਮੋਤੀ ਚੁਗ ਕੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਕਰਨਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਆਨੰਦ-ਰੂਪੀ ਸੱਚੇ ਮੋਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਾਮ ਆਦਿ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਸੋਇ ਸਾਧੂ ਭਲੋ ਜਿਹ ਮਨ ਬਸਇ ਜਗਦੀਸ।
ਰਹਇ ਓਟ ਓਂਕਾਰ ਕੀ ਬੁਰੋ ਭਲੋ ਸਹਇ ਸੀਸ।॥੯੪॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਹੀ ਸਾਧੂ ਉੱਤਮ ਹੈ ਜੋ ਕੇਵਲ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਓਂਕਾਰ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਤੇ ਸਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਸੋਇ ਸਾਧੂ ਭਲੋ ਜੋ ਮਨਹ ਦੋਖ਼ ਮਿਟਾਯ।
ਉਰ ਮੰਹ ਆਪ ਨ ਥਾਪਇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਆਸ ਜਲਾਯ ॥੯੫॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਹੀ ਸਾਧੂ ਉੱਤਮ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਮਨ 'ਚੋਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਰੂਪੀ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਮੈਂ ਭਾਵ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਸੋਇ ਸਾਧੂ ਭਲੋ ਜੋ ਸਾਹਿਬ ਹਾਥ ਬਿਕਾਯ।
ਸਾਹਿਬ ਭੇਂਟ ਚੜਾਨ ਕਉ ਅਪਨਹ ਸੀਸ ਕਟਾਯ।॥੯੬॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਹੀ ਸਾਧੂ ਉੱਤਮ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਸੋਇ ਸਾਧੂ ਭਲੋ ਜਿਹ ਮਨ ਨਾਂਹਿ ਅਭਿਮਾਨ।
ਹਰਸ ਸੋਕ ਜਾਨਇ ਨਾਹਿੰ ਸੁਖ ਦੁਖ ਏਕ ਸਮਾਨ ॥੯੭॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਹੀ ਸਾਧੂ ਉੱਤਮ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਗਮੀ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸੁੱਖ-ਦੁੱਖ ਇਕ ਸਮਾਨ ਸਮਝਦਾ ਹੋਇਆ ਹਰ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੈ ਜਾਕੇ ਰਿਦੈ ਰਹੈ ਰੈਨ ਦਿਨ ਰਾਮ।
ਸੋ ਭਗਤਾ ਭਗਵੰਤ ਸਮ ਕ੍ਰੋਧ ਨ ਬਿਆਪੈ ਕਾਮ ॥੯੮॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਜੀਵ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਰਾਤ ਦਿਨ ਭਾਵ ਹਰ ਪਲ ਪ੍ਰਭੂ ਵਸਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਭਗਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕ੍ਰੋਧ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਝੂਠੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਵਿਆਪਦੀਆਂ।

ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ

ਜਿਹਵਾ ਸੋਂ ਓਂਕਾਰ ਜਪ ਹੱਥਨ ਸੋਂ ਕਰ ਕਾਰ।
ਰਾਮ ਮਿਲੰਹਿ ਘਰ ਆਇ ਕਰ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਬਿਚਾਰ।॥੯੯॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ ਤੂੰ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਕਰ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਆ ਕੇ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਂ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਨੇਕ ਕਮਾਈ ਜਉ ਕਰਹਿ ਗ੍ਰਹ ਤਜਿ ਬਨ ਨਹਿ ਜਾਯ।
ਰਵਿਦਾਸ ਹਮਾਰੋ ਰਾਮ ਰਾਯ ਗ੍ਰਹ ਮੰਹਿ ਮਿਲਿਹਿ ਆਯ ॥੧੦੦॥

ਅਰਥ—ਜੋ ਜੀਵ ਘਰ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਲਈ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਸਗੋਂ ਸੱਚੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਆ ਕੇ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗ੍ਰਹਹਿੰ ਰਹਹੁ ਸਤਿ ਕਰਮ ਕਰਹੁ ਹਰਦਮ ਚਿੰਤਹੁ ਓਂਕਾਰ।
ਰਵਿਦਾਸ ਹਮਾਰੋ ਬਾਂਧਲਾ ਹਇ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਅਧਾਰ ॥੧੦੧॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਨੇਕ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲਾ ਕੇਵਲ ਇਕ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਸਹਾਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਏਕ ਭਰੋਸੋ ਰਾਮ ਕੋ ਅਰੁ ਭਰੋਸੇ ਸਤਿ ਕਾਰ।
ਸਫਲ ਹੋਇਹੁ ਜੀਵਨਾ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਬਿਚਾਰ ॥੧੦੨॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਭਰੋਸਾ ਪ੍ਰਭੂ 'ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਭਰੋਸਾ ਸੱਚੀ ਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਂ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ

ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਮੰਹ ਰਮ ਰਹਯ ਫਲ ਕੀ ਤਜਯੋ ਆਸ।
ਕਰਮ ਮਨੁੱਖ ਕੋ ਧਰਮ ਹੈ ਸਤਿ ਭਾਖੈ ਰਵਿਦਾਸ ॥੧੦੩ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਫਲ ਦੀ ਆਸ ਤਿਆਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਸੱਚ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸੌ ਬਰਸ ਲੌਂ ਜਗਤ ਮੰਹਿ ਜੀਵਤ ਰਹਿ ਕਰੁ ਕਾਮ।
ਰਵਿਦਾਸ ਕਰਮ ਹੀ ਧਰਮ ਹੈ ਕਰਮ ਕਰਹੁ ਨਿਹਕਾਮ ॥੧੦੪ ॥

ਅਰਥ—ਜੇਕਰ ਸੌ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਰਮ ਹੀ ਜੀਵ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੀਵ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਧਰਮ ਹੇਤਹਿੰ ਕੀਜੀਯੇ ਸੌ ਬਰਸ ਲੌਂ ਕਾਰ।
ਰਵਿਦਾਸ ਕਰਮਹਿ ਧਰਮ ਹੈ ਫਲ ਮੰਹਿ ਨੰਹਿ ਅਧਿਕਾਰ ॥੧੦੫ ॥

ਅਰਥ—ਸੌ ਸਾਲ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਰਮ ਹੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਧਰਮ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜੀਵ ਦਾ ਕਰਮ ਦੇ ਫ਼ਲ ਤੇ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵ ਜੀਵ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਧਰਮ ਸਮੁਝਿ ਜੋ ਕਾਰ ਹੋਇ ਉਹ ਕਰ ਫਲ ਹੋਈ ਇਸਟ।
ਰਵਿਦਾਸ ਕੋਉ ਵੀ ਕਰਮ ਫਲ ਹੋਹਿ ਨਾਂਹਿ ਅਨਿਸਟ ॥੧੦੬ ॥

ਅਰਥ—ਜੋ ਜੀਵ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਸਮਝ ਕੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਮਨ ਇੱਛਤ ਫ਼ਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਕਰਮ ਨਿਸਫਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।

ਰਵਿਦਾਸ ਮਨੁੱਖ ਕਰ ਧਰਮ ਹੈ ਕਰਮ ਕਰਹਿ ਦਿਨ ਰਾਤ।
ਕਰਮ ਨਹਿ ਫਲ ਪਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਕਾਹੂ ਕੇ ਹਾਥ ॥੧੦੭ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ

ਦਿਨ ਰਾਤ ਜੀਵ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਰਹੇ ਇਹ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ। ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਰਮ ਫਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜੀਵ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਹੱਥ ਹੈ।

ਪਰਕਿਰਤੀ ਪਰਭਾਓ ਬਸ ਮਨੁੱਖ ਕਰਤ ਹੈ ਕਾਰ ॥
ਮਨੁੱਖ ਤਉ ਹੈ ਨਿਮਿਤ ਰੂਪ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਬਿਚਾਰ ॥੧੦੮ ॥

ਅਰਥ—ਕੁਦਰਤੀ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਜੀਵ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਦਾ ਆਉਣਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕਰਮ ਦੇ ਨਮਿਤ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਕਰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕ ਸਾਧਨ ਮਾਤਰ ਰੂਪ ਹੀ ਹੈ।

ਕਰਮਨ ਹੀ ਪਰਭਾਉ ਤਜਿ ਨਿਹਕਰਮੀ ਹੋਇ ਕਰ ਕਾਮ।
ਰਵਿਦਾਸ ਨਿਹਕਰਮੀ ਕਰਮ ਹੀ ਮੇਲ ਕਰਾਏ ਰਾਮ ॥੧੦੯ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਖੋਟੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮੀ ਹੋ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਨਿਸ਼ਕਾਮੀ ਭਾਵ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕੰਮ ਹੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸੁਖ-ਦੁਖ ਹਾਨਿ ਲਾਭ ਕਉ ਜਉ ਸਮਝਹਿ ਇਕ ਸਮਾਨ।
ਰਵਿਦਾਸ ਤਿਨਹਹਿੰ ਜਾਨੀਏ ਜੋਗੀ ਪੁਰਖ ਸੁਜਾਨ ॥੧੧੦ ॥

ਅਰਥ—ਜੋ ਜੀਵ ਸੁੱਖ-ਦੁੱਖ, ਹਾਨੀ-ਲਾਭ ਸਭ ਨੂੰ ਇਕ ਸਮਾਨ ਸਮਝਦਾ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਹੀ ਗਿਆਨਵਾਨ ਜੋਗੀ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕਰਮ ਜੋਗ ਕੀ ਸਾਧ ਸੋਂ ਆਤਮਰਾਮ ਸੁਧ ਹੋਯ।
ਰਵਿਦਾਸ ਬਿਜੇਤਾ ਸੋ ਭਯਾ ਕਰਮ ਕਰੇ ਜਉ ਕੋਯ ॥੧੧੧ ॥

ਅਰਥ—ਜੋ ਜੀਵ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਦੀ ਯੋਗ ਸਾਧਨਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਜੀਵ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜੇਤੂ ਹੈ। ਜੋ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਧਕ ਭਾਂਤਿ ਜੋਗ ਜੁਕਤ ਕਰਮ ਕਰਹੁ ਰਵਿਦਾਸ।
ਧਰਮ ਬੋਧਿ ਕੀਜਹੁ ਕਰਮ ਫਲ ਕੀ ਤਿਆਗੁਹੁ ਆਸ ॥੧੧੨ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ

ਜੀਵ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਸਾਧਕ ਵਾਂਗ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਸਮਝ ਕੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਫ਼ਲ ਦੀ ਆਸ ਤਿਆਗ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਰਾਗ ਦ੍ਵੇਸ਼ ਕੂੰ ਛਾਂਡਿ ਕਰ ਨਿਹਕਰਮ ਕਰਹੁ ਰੇ ਮੀਤ।
ਸੁਖ-ਦੁਖ ਸਭ ਮੰਹਿ ਥਿਰ ਰਹੈਂ
ਰਵਿਦਾਸ ਸਦਾ ਮਨ ਮੀਤ ॥੧੧੩॥

ਅਰਥ—ਹੇ ਮਿੱਤਰ ਜੀਵ! ਜੇ ਤੂੰ ਦਵੈਤ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸੁੱਖ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਦੋਵਾਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਰੱਖਦਾ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਮਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੇਰਾ ਮਿੱਤਰ ਬਣ ਕੇ ਰਹੇਗਾ।

ਜਿਹਵਾ ਭਜੈ ਹਰਿਨਾਮ ਹਿਤ ਹੱਥ ਕਰੰਹਿ ਨਿਤ ਕਾਮ।
ਰਵਿਦਾਸ ਭਏ ਨਿਹਚਿਤ ਹਮ ਮਮ ਚਿੰਤ ਕਰੈਂਗੇ ਰਾਮ।॥੧੧੪॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਨਿੱਤ-ਪ੍ਰਤੀ ਜਿਹਵਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹਰਿ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੋਇਆ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸਦਾ ਹੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਜੀਵ ਨਿਸ਼ਚਿੰਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਭੂ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਨੇਕ ਕਮਾਈ

ਰਵਿਦਾਸ ਸ੍ਰਮ ਕਰਿ ਖਾਇਹਿ ਜੌਂ ਲੌਂ ਪਾਰ ਬਸਾਯ।
ਨੇਕ ਕਮਾਈ ਜਉ ਕਰਇ ਕਬਹੂੰ ਨ ਨਿਹਫਲ ਜਾਯ ॥੧੧੫॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਨਿਰਵਾਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਫ਼ਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਜੀਵ ਨੇਕ ਕਮਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸਦੀ ਨੇਕ ਕਮਾਈ ਕਦੇ ਵੀ ਨਿਸਫ਼ਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ।

ਸ੍ਰਮ ਕਉ ਈਸਰ ਜਾਨਿ ਕੈ ਜਉ ਪੂਜਹਿ ਦਿਨ ਰੈਨ।
ਰਵਿਦਾਸ ਤਿਨਹਹਿ ਸੰਸਾਰ ਮਂਹ ਸਦਾ ਮਿਲਹਿ ਸੁਖ ਚੈਨ ॥੧੧੬॥

ਅਰਥ—ਜੋ ਜੀਵ ਸੱਚੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਜਾਣਕੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੁੱਖ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਹੌਂ ਨਿਜ ਹੱਥਹਿੰ ਰਾਖੋਂ ਗਾਂਬੀ ਆਰ।
ਸੁਕਿਰਤ ਹੀ ਮਮ ਧਰਮ ਹੈ ਤਾਰੈਗਾ ਭਵ ਪਾਰ ॥੧੧੭॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਸੱਚੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਰੰਬੀ ਅਤੇ ਆਰ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਨੇਕ ਕਮਾਈ ਕਰਨਾ ਹੀ ਮੇਰਾ ਧਰਮ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਭਵ-ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ।

ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤਿ ਸ੍ਰਮ ਸਾਧਨਾ ਜਗ ਮੰਹ ਜਿਨਹਹਿੰ ਪਾਸ।
ਤਿਨਹਹਿੰ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਭਯੋ ਸਤਿ ਭਾਖੈ ਰਵਿਦਾਸ ॥੧੧੮॥

ਅਰਥ—ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜਿਸ ਜੀਵ ਪਾਸ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਰੂਪੀ ਸਾਧਨਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਸੱਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਧਰਮ ਕਰਮ ਦੁਇ ਏਕ ਹੈਂ ਸਮਝਿ ਲੇਹੁ ਮਨ ਮਾਂਹਿ।
ਧਰਮ ਬਿਨਾ ਜੌ ਕਰਮ ਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਨ ਸੁਖ ਤਿਸ ਮਾਂਹਿ ॥੧੧੯॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸਮਝ ਲੈ ਕਿ ਧਰਮ ਅਤੇ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੇ ਕਰਮ ਦੋਨੋਂ ਇਕ ਸਮਾਨ ਹਨ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਜੋ ਧਰਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਰਮ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਸੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਭ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਖੰਡਨ

ਜਨਮ ਜਾਤ ਮਤ ਪੂਛੀਏ ਕਾ ਜਾਤ ਅਰੁ ਪਾਤ।
ਰਵਿਦਾਸ ਪੂਤ ਸਭ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਕੋਉ ਨਹਿੰ ਜਾਤ-ਕੁਜਾਤ ॥੧੨੦॥

ਅਰਥ—ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਭ ਜੀਵ ਬਰਾਬਰ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜੀਵ ਦੀ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜੀਵ ਦਾ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਜੀਵ ਉੱਚੀ ਅਤੇ ਨੀਵੀਂ ਜਾਤ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜਾਤ ਪਾਤ ਕੇ ਫੇਰ ਮੰਹਿ ਉਰਝਿ ਰਹਇ ਸਭ ਲੋਗ।
ਮਨੁੱਖਤਾ ਕੂੰ ਖਾਤ ਹਇ ਰਵਿਦਾਸ ਜਾਤ ਕਰ ਰੋਗ ॥੧੨੧॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੋਕ ਭਰਮ ਕਾਰਨ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਭਟਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਾਤ ਪਾਤ ਦਾ

ਰੋਗ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਭਾਵ ਜਾਤ ਪਾਤ ਦੇ ਭੇਦ ਕਾਰਨ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਜਨਮ ਜਾਤ ਕੂੰ ਛਾਂਡਿ ਕਰਿ ਕਰਨੀ ਜਾਤ ਪਰਧਾਨ।
ਇਹਯੌਂ ਸਾਚਾ ਧਰਮ ਹੈ ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਬਖਾਨ ॥੧੨੨॥

ਅਰਥ—ਜਨਮ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜਾਤ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੀਵ ਦੀ ਕਰਨੀ ਹੀ ਪਰਧਾਨ ਹੈ ਭਾਵ ਜੀਵ ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਿਖਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਹੀ ਸੱਚਾ ਧਰਮ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵ ਜਨਮ-ਜਾਤ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕਰਮ ਨਾਲ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਬਾਹਮਨ ਖੱਤਰੀ ਬੈਸ ਸੂਦ ਰਵਿਦਾਸ ਜਨਮ ਤੇ ਨਾਂਹਿ।
ਜੋ ਚਹਇ ਸੁਬਰਨ ਕਉ ਪਾਵਈ ਕਰਮਨ ਮਾਂਹਿ ॥੧੨੩॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਜੀਵ ਜਨਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਖੱਤਰੀ, ਵੈਸ ਅਤੇ ਸ਼ੂਦਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਭਾਵ ਸਭ ਜੀਵ ਬਰਾਬਰ ਹਨ ਪਰ ਜੋ ਜੀਵ ਸ਼ੁੱਭ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬੇਦ ਪੜ੍ਹਈ ਪੰਡਿਤ ਬਨਯੋ ਗਾਂਠਿ ਪਨਹੀਂ ਤਉ ਚਮਾਰ।
ਰਵਿਦਾਸ ਮਨੁੱਖ ਏਕ ਹਇ ਨਾਮ ਧਰੇ ਹਇੰ ਚਾਰ ॥੧੨੪॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜੋ ਜੀਵ ਵੇਦ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਪੰਡਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਜੁੱਤੀਆਂ ਗੰਢਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਚਮਾਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਸਮਾਨ ਹਨ ਪਰ ਮਾਨਵ-ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਵਰਗਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਖੱਤਰੀ, ਵੈਸ਼ ਅਤੇ ਸ਼ੂਦਰ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਨੀਚ ਨੀਚ ਕਰ ਮਾਰਹਿੰ ਜਾਨਤ ਨਾਂਹਿ ਨਦਾਨ।
ਸਭ ਕਾ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਏਕੈ ਭਗਵਾਨ ॥੧੨੫॥

ਅਰਥ—ਅਗਿਆਨੀ ਨਿਮਨ ਜੀਵਨ ਸਤਰ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਨੀਚ-ਨੀਚ ਕਹਿ ਕੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਸੇ ਇਨਸਾਨ ਅਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਨਾ ਸਮਝ ਹਨ ਜੋ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਜਨਮ ਕੇ ਕਾਰਨੈ ਹੋਤ ਨ ਕੋਉ ਨੀਚ।
ਨਰ ਕੂੰ ਨੀਚ ਕਰਿ ਡਾਰਿ ਹੈ ਓਛੇ ਕਰਮ ਕੀ ਕੀਚ ॥੧੨੬॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ

ਕੋਈ ਜੀਵ ਨੀਚ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਕੁਲ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲੈਣ ਕਰਕੇ ਨੀਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸਗੋਂ ਨੀਚ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਨੀਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨੀਚ ਜੀਵ ਤਦ ਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸ 'ਤੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਚਿੱਕੜ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਜਾਤਿ ਮਤ ਪੂਛਇ ਕਾ ਜਾਤ ਕਾ ਪਾਤ।
ਬਾਹਮ ਨ ਖੱਤਰੀ ਬੈਸ ਸੂਦ ਸਭਨ ਕੀ ਇਕ ਜਾਤ ॥੧੨੭॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੀਵੋ ! ਤੁਸੀਂ ਜੀਵ ਦੀ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਕਿਉਂ ਪੁੱਛਦੇ ਹੋ ? ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਖੱਤਰੀ, ਵੈਸ਼ ਅਤੇ ਸ਼ੂਦਰ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਇਕੋ ਹੀ ਮਾਨਵ ਜਾਤ ਹੈ।

ਜਾਤ ਜਾਤ ਮੇਂ ਜਾਤ ਹੈ ਜਯੋਂ ਕੇਲਨ ਮੇ ਪਾਤ।
ਰਵਿਦਾਸ ਨ ਮਾਨੁਖ ਜੁੜ ਸਕੈਂ ਜੌਂ ਲੌਂ ਜਾਤ ਨ ਜਾਤ ॥੧੨੮॥

ਅਰਥ—ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਜਾਤੀਆਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੇਲੇ ਦੇ ਪੱਤੇ ਅੰਦਰ ਹੋਰ ਪੱਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦ ਤੱਕ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਦ ਤੱਕ ਮਾਨਵ ਇਕ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਬਾਹਮਨ ਮਤਿ ਪੂਜਿਯੇ ਜੋ ਹੋਵੈ ਗੁਨਹੀਨ।
ਪੂਜਿਹਿੰ ਚਰਨ ਚੰਡਾਲ ਕੇ ਜਉ ਹੋਵੈ ਗੁਨ ਪਰਬੀਨ ॥੧੨੯॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਗੁਣਹੀਨ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਕਦੇ ਵੀ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਚੰਡਾਲ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਜੀਵ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਗੁਣ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਚਰਨ ਪੂਜਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਜੋ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪੂਜਣਯੋਗ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉੱਚਾ ਕੌਣ ਅਤੇ ਨੀਵਾਂ ਕੌਣ ?

ਰਵਿਦਾਸ ਸੁਕਰਮਨ ਕਰਨ ਸੋਂ ਨੀਚ ਊਂਚ ਹੋ ਜਾਯ।
ਕਰਇ ਕੁਕਰਮ ਜੌਂ ਊਂਚ ਵੀ ਤੌ ਮਹਾ ਨੀਚ ਕਹਿਲਾਯ ॥੧੩੦॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜਾਤ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਜੀਵ ਉੱਚਾ ਜਾਂ ਨੀਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਹੈ। ਜਿਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕ ਭਰਮ ਕਾਰਨ ਨੀਚ ਜਾਤ 'ਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ

ਉੱਚਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਉੱਚੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਜਾਤ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲੈ ਕੇ ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਮਹਾਂ ਨੀਚ ਕਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਦਯਾ ਧਰਮ ਜਿਨ ਮੋਂ ਨਹਿੰ ਹਿਰਦੈ ਪਾਪ ਕੋ ਕੀਚ।
ਰਵਿਦਾਸ ਤਿਨਹਹਿੰ ਜਾਨਿ ਹੋ ਮਹਾ ਪਾਤਕੀ ਨੀਚ।।੧੩੧।।

ਅਰਥ—ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਦਇਆ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪਾਪ ਦਾ ਚਿੱਕੜ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਮਹਾਂ ਪਾਪੀ ਅਤੇ ਨੀਚ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜਿਨਹ ਕਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਤ ਬਸਈ ਪੰਚ ਦੋਖ ਤਿਨ ਨਾਂਹਿ।
ਰਵਿਦਾਸ ਤੌ ਨਰ ਊਚ ਭਯੇ ਸਮਝਿ ਲੇਹੁ ਮਨ ਮਾਂਹਿ।।੧੩੨।।

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸਤਿ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜ ਵਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਹੇ ਭਾਈ! ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈ ਕਿ ਉਹ ਹੀ ਜੀਵ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹਨ।

ਪੰਚ ਦੋਖ ਤਜਿ ਜੋ ਰਹਈ ਸੰਤ ਚਰਨ ਲਵ ਲੀਨ।
ਰਵਿਦਾਸ ਤੇ ਹੀ ਨਰ ਜਾਨਈ ਊਂਚਹ ਅਰੁ ਕੁਲੀਨ।।੧੩੩।।

ਅਰਥ—ਉਹ ਹੀ ਜੀਵ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਉੱਚਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਕੁਲ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜਾਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਲਿਵ ਲਾ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਜੋ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੌਣ ?

ਊਚੇ ਕੁਲ ਕੇ ਕਾਰਣੈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੋਯ ਨ ਹੋਯ।
ਜਉ ਜਾਨਹਿ ਬ੍ਰਹਮ ਆਤਮਾ ਰਵਿਦਾਸ ਬ੍ਰਾਹਮਨ ਸੋਯ।।੧੩੪।।

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਜੀਵ ਜਾਤ ਜਾਂ ਜਨਮ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੇਵਲ ਕੋਈ ਜੀਵ ਉੱਚੀ ਕੁਲ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲੈਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਹੀਂ ਕਹਿਲਾ ਸਕਦਾ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸਮਾਈ ਹੋਈ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।

ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮਦ ਲੋਭ ਤਜਿ ਜਉ ਕਰਇ ਧਰਮ ਕਰ ਕਾਰ।
ਸੋਈ ਬਾਹਮਨ ਜਾਨਿਹਿ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਵਿਚਾਰ।।੧੩੫।।

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਹੰਕਾਰ ਅਤੇ ਲੋਭ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ

ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਜੋ ਵੇਤਾ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਸੋਇ ਬ੍ਰਾਹਮਨ ਜਾਨ।
ਬ੍ਰਹਮ ਨ ਜਉ ਜਾਨਿਹਿ ਤਉ ਨ ਬ੍ਰਹਮਨ ਮਾਨ ॥੧੩੬॥

ਅਰਥ—ਉਹ ਜੀਵ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਜੀਵ ਜਾਤ ਜਾਂ ਜਨਮ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਧਰਮ ਕਰਮ ਜਾਨੈ ਨਹੀਂ ਮਨ ਮੰਹ ਜਾਤਿ ਅਭਿਮਾਨ।
ਐਸਉ ਬ੍ਰਾਹਮਨ ਸੋਂ ਭਲੋਂ ਰਵਿਦਾਸ ਸ੍ਮਕੁ ਹੁੰ ਜਾਨ ॥੧੩੭॥

ਅਰਥ—ਜੋ ਜੀਵ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜਾਤੀ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕਸ਼ੱਤਰੀ ਕੌਣ

ਦੀਨ ਦੁਖੀ ਕੇ ਹੇਤ ਜਉ ਵਾਰੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣ।
ਰਵਿਦਾਸ ਉਹ ਨਰ ਸੂਰ ਕੌਂ ਸਾਂਚਾ ਸ਼ਤਰੀ ਜਾਨ ॥੧੩੮॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਜੀਵ ਜਨਮ ਅਤੇ ਜਾਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਸ਼ੱਤਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਕਸ਼ੱਤਰੀ ਹੈ। ਜੋ ਜੀਵ ਦੀਨ ਅਤੇ ਦੁਖੀਆਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਛਾਵਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਸੂਰਬੀਰ ਨੂੰ ਹੀ ਸੱਚਾ ਕਸ਼ੱਤਰੀ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਅੰਗ ਅੰਗ ਕਟਵਾਇਹਿ ਜਉ ਦੀਨਨ ਕਰਿ ਹੇਤ।
ਰਵਿਦਾਸ ਸ਼ਤਰੀ ਸੋਇ ਜਾਨੀਏ ਜੋ ਛਾਡੈ ਨਾਂਹਿ ਖੇਤ ॥੧੩੯॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਦੁਖੀਆਂ ਅਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਆਪਣਾ ਅੰਗ ਅੰਗ ਕਟਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਦਾਨ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਛੱਡਦਾ ਨਹੀਂ, ਐਸੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਕਸ਼ੱਤਰੀ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਵੈਸ਼ ਕੌਣ ?

ਰਵਿਦਾਸ ਵੈਸ ਸੋਇ ਜਾਨਿਯੇ ਜੋ ਸਤਿ ਕਾਰ ਕਮਾਯ।
ਪੁੰਨ ਕਮਾਈ ਸਦਾ ਲਹੈ ਲੋਰੈ ਸਰਬੱਤ ਸੁਖਾਯ ॥੧੪੦॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਜੀਵ ਜਨਮ ਅਤੇ ਜਾਤ ਕਾਰਨ ਵੈਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਵੈਸ਼ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੱਚਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਵਪਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਦਾ ਨੇਕ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ।

ਸਾਂਚੀ ਹਾਟੀ ਬੈਠਿ ਕਰ ਸੌਦਾ ਸਾਚਾ ਦੇਇ।
ਤਕੜੀ ਤੋਲੈ ਸਾਚ ਕੀ ਰਵਿਦਾਸ ਵੈਸ ਹੈ ਸੋਇ ॥੧੪੧ ॥

ਅਰਥ—ਜੋ ਜੀਵ ਸੱਚਾਈ ਰੂਪੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸੱਚ ਦਾ ਸੌਦਾ ਵੇਚਦਾ ਹੈ, ਸੱਚ ਦੀ ਤੱਕੜੀ ਨਾਲ ਤੋਲਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹੀ ਸੱਚਾ ਵੈਸ਼ ਹੈ।

ਸ਼ੂਦਰ ਕੌਣ ?

ਰਵਿਦਾਸ ਜਉ ਅਤਿ ਪਵਿੱਤ ਹੈ ਸੋਈ ਸੂਦਰ ਜਾਨ।
ਜਉ ਕੁਕਰਮੀ ਅਸੁਧ ਜਨ ਤਿਨਹੋਂ ਨ ਸ਼ੂਦਰ ਮਾਨ ॥੧੪੨ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਵਿੱਤਰ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੂਦਰ ਭਾਵ ਸ਼ੁੱਧ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਦੇ ਕਰਮ ਵੀ ਬੁਰੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਵੀ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੂਦਰ ਭਾਵ ਸ਼ੁੱਧ ਨਹੀਂ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਹਰਿਜਨ ਕਰਿ ਸੇਵਾ ਲਾਗੈ ਮਨ ਅਹੰਕਾਰ ਨਾ ਰਾਖੈ।
ਰਵਿਦਾਸ ਸੂਦ ਸੋਇ ਧੰਨ ਹੈ ਜੋ ਅਸਤਿ ਬਚਨ ਨਾ ਭਾਖੈ ॥੧੪੩ ॥

ਅਰਥ—ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਜੀਵ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਵਿਚ ਹੰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਸਾ ਸ਼ੂਦਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਜੀਵ ਧੰਨਤਾ ਯੋਗ ਹੈ।

ਮੰਦਰ ਮਸਜਿਦ ਦੋਨੋਂ ਇਕ ਹੈ

ਮੰਦਰ ਮਸਜਿਦ ਦੋਊ ਏਕ ਹੈ ਇਨ ਮੰਹ ਅੰਤਰ ਨਾਂਹੀ।
ਰਵਿਦਾਸ ਰਾਮ ਰਹਮਾਨ ਕਾ ਝਗੜਾ ਕੋਉ ਨਾਂਹਿ।॥੧੪੪ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੰਦਰ ਅਤੇ ਮਸਜਿਦ ਦੋਨੋਂ ਇਕ ਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਹੀ ਭੇਦ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਰਾਮ ਅਤੇ ਰਹਿਮਾਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੰਦਰ ਅਤੇ ਮਸਜਿਦ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦੇ ਸਥਾਨ ਹਨ। ਰਾਮ ਅਤੇ ਰਹਿਮਾਨ ਦੋਨੋਂ ਨਾਮ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਹਨ।

ਰਵਿਦਾਸ ਹਮਾਰੋ ਰਾਮ ਜੋਈ ਸੋਈ ਹੈ ਰਹਮਾਨ।
ਕਾਬਾ ਕਾਸ਼ੀ ਜਾਨੀਯਹਿ ਦੋਊ ਏਕ ਸਮਾਨ ॥੧੪੫॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਮੇਰਾ ਸਰਵ-ਵਿਆਪਕ ਰਾਮ ਹੈ ਉਹੀ ਰਹਿਮਾਨ ਹੈ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਕਾਬਾ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਕਾਂਸ਼ੀ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਲ ਹੈ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਇਕ ਸਮਾਨ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਮਸਜਿਦ ਸੋਂ ਕਛੁ ਘਿਨ ਨਹੀਂ ਮੰਦਰ ਸੋ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰ।
ਦੋਊ ਮੰਹ ਅੱਲਹ ਰਾਮ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰ ॥੧੪੬॥

ਅਰਥ—ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮਸਜਿਦ ਤੋਂ ਨਫ਼ਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੰਦਿਰ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ ਭਾਵ ਮੇਰੇ ਲਈ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਬਰਾਬਰ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੇਵਲ ਮੰਦਿਰ ਅਤੇ ਮਸਜਿਦ ਵਿਚ ਰਾਮ ਅੱਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵ ਉਹ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਹੈ।

ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਕ

ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੋਂ ਦੋਸਤੀ ਹਿੰਦੂਅਨ ਸੋਂ ਕਰ ਪ੍ਰੀਤ।
ਰਵਿਦਾਸ ਜੋਤਿ ਸਭ ਰਾਮ ਕੀ ਸਬ ਹੈਂ ਅਪਨੇ ਮੀਤ ॥੧੪੭॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਭ ਜੀਵ ਬਰਾਬਰ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਰਲ-ਮਿਲ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ-ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਜੋਤ ਹੈ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਹਨ।

ਜਬ ਸਭ ਕਰਿ ਦੇਉ ਹਾਥ ਪਗ ਦੋਉ ਨੈਨ ਦੋਉ ਕਾਨ।
ਰਵਿਦਾਸ ਪ੍ਰਥਕ ਕੈਸੇ ਭਯੇ ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਮਾਨ ॥੧੪੮॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਭਾਈ! ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਅੰਗ ਹਨ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਦੋ ਹੱਥ, ਦੋ ਪੈਰ, ਦੋ ਅੱਖਾਂ ਅਤੇ ਦੋ ਕੰਨ ਹਨ। ਫਿਰ ਇਹ ਸਮਾਨ ਅੰਗਾਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ? ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਭ ਇਕ ਸਮਾਨ ਹਨ।

ਰਵਿਦਾਸ ਪੇਖਿਯ ਸੋਧ ਕਰਿ ਆਦਮ ਸਭੀ ਸਮਾਨ।
ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਉ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਇਕ ਭਗਵਾਨ ॥੧੪੯॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ

ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਧ ਕੇ ਪਰਖ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਮਾਨਵ ਸਮਾਨ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਰਚਨਹਾਰਾ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਮਸੁਲਮਾਨ।

ਕਹਨ ਸੁਨਨ ਕੂੰ ਦੁਇ ਕਰਿ ਥਾਲਿਕ ਕੀਯੋਂ ਤਮਾਸਾ।
ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਦੋਉ ਏਕ ਹੈ ਸਤਿ ਭਾਖੈ ਰਵਿਦਾਸ ॥੧੫੦॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਹਿਣ ਸੁਨਣ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋਨੋਂ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਹਨ ਪਰ ਅਸਲੀਅਤ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਅਜੀਬ ਤਮਾਸ਼ਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਭ ਜੀਵ ਬਰਾਬਰ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਹਿੰਦੂ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਮੁਸਲਮਾਨ।

ਰਵਿਦਾਸ ਕੰਗਨ ਕਨਕ ਮੰਹਿ ਜਿਮਿ ਅੰਤਰ ਕਿਛੁ ਨਾਂਹਿ।
ਤੈਸਉ ਹੀ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹਿੰਦੂਅਨ ਤੁਰਕਨ ਮਾਂਹਿ ॥੧੫੧॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੋਨਾ ਅਤੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਗਹਿਣਿਆਂ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਮੰਹਿ ਭੇਦ ਨਾਹੀ ਸਭ ਮੇਂ ਏਕ ਰੱਤ ਅਰੁ ਮਾਸਾ।
ਦੋਉ ਏਕਹ ਦੂਜਾ ਕੋ ਨਾਂਹੀ ਪੇਖਯੋ ਸੋਧ ਰਵਿਦਾਸਾ ॥੧੫੨॥

ਅਰਥ—ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਦੋਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਖ਼ੂਨ ਅਤੇ ਮਾਸ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਸਮਾਨ ਹਨ ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਭਿੰਨਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਮੈਂ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਅਤੇ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਭੇਦ ਦੁਇ ਆਯਹੁ ਇਕ ਦਵਾਰ।
ਪ੍ਰਾਨ ਪਿੰਡ ਲੋਹੁ ਇਕਇ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਵਿਚਾਰ ॥੧੫੩॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਇਕ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਾਣ, ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਖ਼ੂਨ ਇਕ ਸਮਾਨ ਹਨ।

ਰਵਿਦਾਸ ਉਪਜਇ ਇਕ ਨੂਰ ਤੇ ਬਾਹਮਨ ਮੁੱਲਾ ਸੇਖ।
ਸਭ ਕੋ ਕਰਤਾ ਏਕ ਹੈ ਸਭ ਕੂੰ ਏਕ ਹੀ ਪੇਖ ॥੧੫੪॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨੂਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਮੁੱਲਾਂ ਤੇ ਸ਼ੇਖ ਹੋਵੇ। ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਭਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸੱਚਾ ਸੂਰਬੀਰ

ਰਵਿਦਾਸ ਸੋਇ ਸੂਰਾ ਭਲਾ ਜਉ ਲਰੈ ਧਰਮ ਕੇ ਹੇਤ।
ਅੰਗ ਅੰਗ ਕਟ ਭੁਇਂ ਗਿਰੈ ਤਉ ਨ ਛਾਡੈ ਖੇਤ ॥੧੫੫ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੱਚਾ ਸੂਰਬੀਰ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਧਰਮ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਰਣਭੂਮੀ ਵਿਚ ਲੜਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦਾ ਅੰਗ-ਅੰਗ ਕਟ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਡਿਗ ਪਵੇ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਸੱਚਾ ਸੂਰਬੀਰ ਮੈਦਾਨ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਸਵਾਸ ਤੱਕ ਲੜਦਾ ਹੈ।

ਧਰਮ ਹੇਤ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਮਹਿ ਜੌ ਕਉ ਕਟਾਏ ਕਾਟਿ ਸੀਸ।
ਸੋ ਜੀਵਨ ਸਫਲਾ ਭਯਾ ਰਵਿਦਾਸ ਮਿਲਹਿ ਜਗਦੀਸ ॥੧੫੬ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਧਰਮ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸੰਗਰਾਮ ਵਿਚ ਲੜਦਾ ਹੋਇਆ ਸਿਰ ਕੱਟ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਕਟਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਤਿ-ਬਚਨ

ਬਚਨ ਗਯੋ ਨਹ ਆਤ ਹੈ ਸੀਸ ਕਟਾ ਫਿਰ ਆਇ।
'ਰਵਿਦਾਸ' ਬਚਨ ਕੂੰ ਰਾਖਿਏ ਸਿਰ ਜਾਇਹਿ ਤਉ ਜਾਯ ॥੧੫੭ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਤਿ ਬਚਨ ਬੋਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਕ ਵਾਰ ਸਿਰ ਕੱਟ ਜਾਵੇ ਉਹ ਸਿਰ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਜੁੜਦਾ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਇਆ ਬਚਨ ਫਿਰ ਕਦੀ ਵੀ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਜੀਵ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਚਨ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਸਿਰ ਕੱਟ ਜਾਵੇ।

ਰਵਿਦਾਸ ਬਚਨ ਜੌ ਦੇ ਦਿਯੌ ਵਹ ਨ ਜਾਨੇ ਪਾਇ।
ਬਚਨ ਹਰੈ ਕੋ ਜਗਤ ਮੰਹਿ ਕਛੁ ਨ ਸੇਸ ਰਹਾਇ ॥੧੫੮ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਕ ਵਾਰ ਜੀਵ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਚਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਵਚਨ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਵਚਨ ਦਾ ਪਾਲਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਉਹ ਆਪਣਾ ਮਾਨ ਸਨਮਾਨ ਸਭ ਕੁਝ ਗੁਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਪਾਸ ਕੁਝ ਵੀ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ।

ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ

ਸਤਿ ਸੰਤੋਖ ਅਰੁ ਸਦਾਚਾਰ ਜੀਵਨ ਕੋ ਅਧਾਰ।
ਰਵਿਦਾਸ ਭਏ ਨਰ ਦੇਵਤੇ ਜਿਨ ਤਿਆਗੇ ਪੰਚ ਬਿਕਾਰ ॥੧੫੯ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੱਚ ਬੋਲਣਾ, ਸੰਤੋਖ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਦਾਚਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਜੀਵ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਪੰਚ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਜੀਵ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜੋ ਬਸ ਰਾਖੇ ਇੰਦਰੀਆਂ ਸੁਖ ਦੁਖ ਸਮਝਿ ਸਮਾਨ।
ਸੋਉ ਅਮਰਿਤ ਪਦ ਪਾਈਗੋ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਬਖਾਨ ॥੧੬੦॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਜੀਵ ਆਪਣੀਆਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਕੇ ਸੰਜਮ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੁੱਖ-ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਇਕ ਸਮਾਨ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਐਸੇ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਪਰਮ-ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਬੁਧਿ ਅਰੁ ਬਿਬੇਕਹਿੰ ਜਉ ਰਾਖਨ ਚਾਹੌ ਪਾਸ।
ਇੰਦਰੀਆ ਸੰਗ ਨਿਰਤ ਕੌ ਤਜਿ ਦੇਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ॥੧੬੧॥

ਅਰਥ—ਜੇਕਰ ਜੀਵ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਅਤੇ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਨੱਚਣਾ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਨੱਚਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਗੁਆ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਇਛਾਏਂ ਆਪੁਨੀ ਭੋਗ ਸੇ ਰਖ ਦੂਰ।
ਮਨ ਬੁਧ ਰਹੰਹਿ ਸ਼ਾਂਤ ਨਿਤ ਘਟ ਮੰਹਿ ਰਹਿਵੈ ਨੂਰ ॥੧੬੨॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਆਪਣੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਤੇ ਵਾਸਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਰੱਖਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੀਆਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਰੂਪੀ ਭੋਗਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਤੇਜ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਕੁਰਮੇ ਭਾਂਤਿ ਜਉ ਰਹਹਿੰ ਮਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਰਵਿਦਾਸ।
ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਈ ਨਿਤ ਆਤਮਾ ਬਢਹਿ ਆਤਮ ਵਿਸਾਸ ॥੧੬੩॥

ਅਰਥ—ਜੋ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਮਨ ਅਤੇ ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਮੁਖੀ ਨਾ ਕਰਕੇ ਕਛੂਏ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮੇਟ ਕੇ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਆਤਮਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸ਼ਾਂਤ-ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਧਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸੰਤੋਖ ਅਤੇ ਤਿਆਗ

ਜੋ ਕੋਉ ਲੋਰੈ ਪਰਮ ਸੁਖ ਤਉ ਰਾਖੈ ਮਨ ਸੰਤੋਖ।
ਰਵਿਦਾਸ ਜਹਾਂ ਸੰਤੋਖ ਹੈ ਤਹਾਂ ਨ ਲਾਗੈ ਦੋਸ਼ ॥੧੬੪ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੋਖ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਪਰਮ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਪਰਮ ਸੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੰਤੋਖ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੰਤੋਖ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਟਿਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਧਨ ਸੰਚਯ ਦੁਖ ਦੇਤ ਹੈ ਧਨ ਤਿਆਗੇ ਸੁਖ ਹੋਯ।
ਰਵਿਦਾਸ ਸੀਖ ਗੁਰਦੇਵ ਕੀ ਧਨ ਮਤਿ ਜੋਰੇ ਕੋਯ ॥੧੬੫ ॥

ਅਰਥ—ਜੋ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਕੇਵਲ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਧਨ ਤਿਆਗ ਕੇ ਧਨ ਨੂੰ ਮਾਨਵਤਾ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਲਗਾ ਕੇ ਸੁੱਖ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰਦੇਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਇਹੀ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਧਨ ਹੀ ਜਮ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਸੱਚਾ ਸੁਖ ਸਤ ਧਰਮ ਮੰਹਿ ਧਨ ਸੰਚਯ ਸੁਖ ਨਾਂਹਿ।
ਧਨ ਸੰਚਯ ਦੁਖ ਖਾਨ ਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਸਮਝਿ ਮਨ ਮਾਂਹਿ ॥੧੬੬ ॥

ਅਰਥ—ਜੀਵ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚਾ ਸੁੱਖ ਸੱਚੇ ਧਰਮ ਦਾ ਪਾਲਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੈ ਪਰ ਕੇਵਲ ਧਨ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਸਮਝ ਲੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਖਾਨ ਹੈ।

ਸੁਖ–ਦੁਖ

ਸੁਖ ਸਰਿਤਾ ਮੰਹ ਬੂੜਿ ਕਰਿ ਸੂਝ ਬੂਝ ਮਤਿ ਖੋਯ।
ਦੁਖ ਕੀ ਬਦਰੀ ਪੇਖਿ ਕੈ ਰਵਿਦਾਸ ਨ ਦੀਜਿਏ ਰੋਯ ॥੧੬੭ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਸਾਰਿਕ ਸੁਖ ਵਿਚ ਵੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸੰਸਾਰਕ ਸੁੱਖ ਰੂਪੀ ਨਦੀ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਗੁਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਅਤੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਬੱਦਲ ਸਿਰ 'ਤੇ ਮੰਡਰਾਉਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਰੋਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸੁੱਖ ਦੁੱਖ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਗ ਹਨ।

ਸੁਖ ਦੁਖ ਸਮ ਕਰਿ ਜਾਨਹੁ ਤਉ ਦੁਖਹ ਸੁਖ ਹੋਯ।
ਰਵਿਦਾਸ ਜੋ ਸੁਖੰਹਿ ਦੁਖ ਕਹੈ ਤਉ ਸੁਖ ਭੀ ਦੁਖ ਹੋਯ ॥੧੬੮ ॥

ਅਰਥ—ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਸੁੱਖ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਇਕ ਸਮਾਨ ਕਰਕੇ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਵਿਚ ਵੀ ਸੁੱਖ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਮੰਗਲਮਈ ਜੀਵਨ ਸਮੇਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸੁੱਖ ਵੀ ਦੁੱਖ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੁੱਖ ਨੂੰ ਵੀ ਦੁੱਖ ਹੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸੱਚਾ–ਪ੍ਰੇਮ

‘ਰਵਿਦਾਸ’ ਪ੍ਰੇਮ ਨਹਿ ਛਿਪ ਸਕਈ,ਲਾਖ ਛਿਪਾਏ ਕੋਯ।
ਪ੍ਰੇਮ ਨ ਮੁਖ ਖੋਲੈ ਕਭਉ ਨੈਨ ਦੇਤ ਹੈ ਰੋਯ ॥੧੬੯ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੱਚਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕਦੀ ਛੁਪਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੀਵ ਭਾਵੇਂ ਲੱਖ ਉਪਾਅ ਕਰ ਲਵੇ। ਸੱਚੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਸੁੱਖ ਕਦੇ ਵੀ ਬੋਲ ਕੇ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸੱਚਾ ਪ੍ਰੇਮ ਅੱਖਾਂ ’ਚੋਂ ਹੰਝੂ ਬਣ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੇਸਟ ਮਾਰਗ

ਰਵਿਦਾਸ ਸਦਾ ਹੀ ਰਾਖੀਏ ਮਨ ਮੰਹਿ ਸਹਜ ਸੁਭਾਓ।
ਰਾਖੇ ਨਹੀਂ ਕੁਪੰਥ ਪਗ ਜੌ ਲੋਰੌਂ ਸੁਖ ਚਾਓ ॥੧੭੦ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਰੂਪੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਮਾਰਗ ’ਤੇ ਚੱਲਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਵਸਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪਰਮ–ਆਨੰਦ ਦੀ ਚਾਹਤ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਖੋਟੇ ਮਾਰਗ ’ਤੇ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਜੋ ਜਨ ਦੁਸ਼ਟ ਕੁਮਾਰਗੀ ਬਇਠਹਿ ਨਹੀਂ ਤਿੰਹ ਪਾਸ।
ਜੋ ਜਨ ਸੰਤ ਸੁਮਾਰਗੀ ਤਿਨ ਪਾਯ ਲਾਗੋ ਰਵਿਦਾਸ ॥੧੭੧ ॥

ਅਰਥ—ਜੋ ਜੀਵ ਬੁਰੇ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਖੋਟੇ ਮਾਰਗ ’ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਕਦੀ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਜਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਐਸੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜੀਵ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਵਤਨ

ਰਵਿਦਾਸ ਜੁ ਹੈ ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਉਹ ਪੂਰਨ ਸੁਖ ਧਾਂਮ।
ਦੁਖ ਅੰਦੋਹ ਅਰੁ ਦ੍ਵੈਸ਼ਭਾਵ ਨਾਂਹਿ ਬਸਹਿੰ ਤਿਹਿੰ ਠਾਂਮ ॥੧੭੨ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ

ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ 'ਬੇਗਮਪੁਰਾ' ਹੈ। ਜਿਥੇ ਪਹੁੰਚਣ ਨਾਲ ਹਰ ਜੀਵ ਗਮ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਰਮ-ਆਨੰਦ ਰੂਪੀ ਸੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਦੁੱਖ, ਸ਼ੋਕ ਅਤੇ ਦਵੈਤ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ 'ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਵਤਨ' ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਸੰਕਲਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹਰ ਜੀਵ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਰੂਪੀ ਗ਼ਮ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਲਈ ਪੂਰਨ ਸੁੱਖ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇ। ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਦਾ ਦੁੱਖ, ਸ਼ੋਕ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਦਰਜੇ ਦਾ ਨਾਗਰਿਕ ਨਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ।

ਰਵਿਦਾਸ ਮਨੁਖ ਕਰਿ ਬਸਨ ਕੂੰ ਸੁਖ ਕਰ ਹੈ ਦੁਇ ਠਾਂਵ।
ਇਕ ਸੁਖ ਹੈ ਸਵ-ਰਾਜ ਮੰਹਿ ਦੂਸਰ ਮਰਘਟ ਗਾਂਵ ॥੧੭੩ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਐਸੇ ਸਵਰਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਭ ਮਾਨਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ। ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋ ਹੀ ਸਥਾਨ ਹਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁੱਖ ਸਵਰਾਜ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ। ਇਸ ਨਾਲ ਜੀਵ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵ ਸਫ਼ਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਸੁੱਖ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਅਤੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਐਸਾ ਚਾਹੂੰ ਰਾਜ ਮੈਂ ਜਹਾਂ ਮਿਲੈ ਸਭਨ ਕੋ ਅੰਨ।
ਛੋਟ-ਬੜੇ ਸਭ ਸਮ ਬਸੈ ਰਵਿਦਾਸ ਰਹੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ॥੧੭੪ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ। ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਅੰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਕੋਈ ਵੀ ਜੀਵ ਭੁੱਖਾ ਨਾ ਰਹੇ। ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਦਾ ਕੋਈ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਸਭ ਜੀਵ ਮਾਨਵ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣ। ਮੈਂ ਐਸੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਾਂਗਾ।

ਸੱਚੀ ਸੇਵਾ

ਮਨ ਮੰਹਿ ਸਤਿ ਸੰਤੋਖ ਰਖਹੁ ਸਭ ਕਰਿ ਸੇਵਾ ਲਾਗ।
ਸੇਵਾ ਸਭ ਕਛੁ ਦੇਤ ਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਸੇਵੰਹਿ ਮਤਿ ਤਿਆਗ ॥੧੭੫ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਮਾਨਵਤਾ ਦੀ ਸੱਚੀ

ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਸੱਤ ਸੰਤੋਖ ਰਖ ਕੇ ਸਭ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਹੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਭ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਤਿਆਗ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਦੀਨ ਦੁਖੀ ਕਰਿ ਸੇਵ ਮੰਹਿ ਲਾਗ ਰਹਿਯੋ ਰਵਿਦਾਸ।
ਨਿਸ ਬਾਸਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸੌਂ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਨ ਕੀ ਆਸ ॥੧੭੬ ॥

ਅਰਥ—ਜੀਵ ਨੂੰ ਦੀਨ ਦੁਖੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰਾਤ ਦਿਨ ਇਸ ਸੱਚੀ ਸੇਵਾ ਸਦਕਾ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਨ ਦੀ ਆਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਧੁਆਂ ਤਪਨ ਮੰਹਿ ਕਾ ਧਰਾ ਧੂਮ ਤਪਨ ਹੀ ਤਿਆਗ।
ਰਵਿਦਾਸ ਮਿਲਿਹੈ ਮੋਖ ਧਾਮ ਸੇਵਾ ਹੀ ਤਪ ਆਗ ॥੧੭੭ ॥

ਅਰਥ—ਜੇਕਰ ਜੀਵ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਅਤੇ ਮਾਨਵਤਾ ਲਈ ਪ੍ਰੇਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਧੂਣੀ ਤਪਾ ਕੇ ਤਪ ਕਰਨ ਦਾ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਐਸੇ ਤਪ ਕਰਨ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਮਾਨਵਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਰੂਪੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਤਪ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸੱਚਾ ਉਪਦੇਸ਼

ਰਵਿਦਾਸ ਰਾਤ ਨ ਸੋਇਯੇ ਦਿਵਸ ਨ ਕਰਿਯੇ ਸਵਾਦ।
ਅਹ-ਨਿਸਿ ਹਰਿ ਜੀ ਸੁਮਿਰਿਯੇ ਛਾਂਡਿ ਸਕਲ ਪ੍ਰਤਿਵਾਦ ॥੧੭੮ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜੀਵ ਨੂੰ ਰਾਤ ਸੌਂ ਕੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗੁਜ਼ਾਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਅਤੇ ਦਿਨ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਗੁਜ਼ਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਗੋਂ ਰਾਤ ਦਿਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਝਮੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਸਫਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਤੂੰ ਕਾਂਵਚ ਫਲੀ ਤੁਝੇ ਨ ਛੀਵੈ ਕੋਯ।
ਤੈਂ ਨਿਜ ਨਾਂਮ ਨ ਜਾਨਿਯਾਂ ਭਲਾ ਕਹਾ ਤੇ ਹੋਯ ॥੧੭੯ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ ! ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਜੀਵਨ ਕੌਂਚ ਫਲੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕੌਂਚ ਫਲੀ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਜਲਨ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਜੀਵ ਵਿਚ ਦੂਸ਼ਣ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੌਂਚ ਦੀ ਫਲੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੋਈ ਛੂਹਣਾ ਵੀ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਹੇ ਜੀਵ। ਤੂੰ ਨਿੱਜ ਨਾਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਫਿਰ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਭਾਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬੇਅਰਥ ਹੈ।

ਅੰਤਰ ਗਤਿ ਰਾਂਚੈ ਨਹੀਂ ਬਾਹਰ ਕਰੈ ਉਜਾਸ।
ਤੇ ਨਰ ਜਮਪੁਰ ਜਾਹਿਗੇ ਸਤਿ ਭਾਖੈ ਰਵਿਦਾਸ ॥੧੬੦॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਸਤਿ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਜੀਵ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਜਮਲੋਕ ਨੂੰ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਭ ਸੁਖ ਪਾਵੈਂ ਜਾਸੁ ਤੇਂ ਸੋ ਹਰਿ ਜੂ ਕੋ ਦਾਸ।
ਕੋਉ ਦੁਖ ਪਾਵੈ ਜਾਸੁ ਤੇ ਸੋ ਨ ਦਾਸ ਰਵਿਦਾਸ ॥੧੬੧॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਦਾਸ ਉਹ ਜੀਵ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਸਭ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਦਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਹਰਿ ਗੁਰ ਸਾਧ ਸਮਾਨ ਚਿਤ ਨਿਤ ਆਗਮ ਤੱਤ ਮੂਲ।
ਇਨ ਬਿਚ ਅੰਤਰ ਜਿਨ ਪਰੌ ਕਰਵਤ ਸਹਨ ਕਬੂਲ ॥੧੬੨॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ, ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸੰਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਮਾਨ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਤੱਤ ਹੈ। ਇਸ ਮੂਲ-ਤੱਤ ਵਿਚ ਜੋ ਅੰਤਰ ਕਰੇਗਾ ਉਸਨੂੰ ਕਰਵੱਤ ਆਰੇ ਦੇ ਸਮਾਨ ਦੁੱਖ ਸਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਜੀਵ ਹੱਤਿਆ ਦਾ ਖੰਡਨ

ਰਵਿਦਾਸ ਜੀਵ ਕੂੰ ਮਾਰਿ ਕਰ ਕੈਸੋ ਮਿਲੰਹਿ ਖੁਦਾਯ।
ਪੀਰ ਪੈਗੰਬਰ ਔਲੀਯਾ ਕੋਉ ਨ ਕਹਇ ਸਮੁਝਾਯ ॥੧੬੩॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੀਵ ਹੱਤਿਆ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਨਵ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਜੀਵ ਹੱਤਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਜੀਵ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ? ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੀਰ ਪੈਗੰਬਰ ਅਤੇ ਔਲੀਆ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਜੀਵ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਨਾਲ ਖੁਦਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਜੋ ਪੋਸ਼ਣ ਹੇਤ ਗਊ ਬਕਰੀ ਨਿਤ ਖਾਯ।
ਪੜਈ ਨਮਾਜੈਂ ਰਾਤ ਦਿਨ ਤਬਹੁੰ ਭਿਸਤ ਨ ਪਾਯ ॥੧੬੪॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਕਰਨ ਲਈ ਗਾਂ, ਬੱਕਰੀ ਆਦਿ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਅੱਲਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਦਿਨ ਰਾਤ ਨਮਾਜਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹਿਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਸਵਰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਰਵਿਦਾਸ ਮੂੰਡਹ ਕਾਟਿ ਕਰਿ ਮੂਰਖ ਕਹਤ ਹਲਾਲ।
ਗਲਾ ਕਟਾਵਹੁ ਅਪਨਾ ਤਉ ਕਾ ਹੋਇਹਿ ਹਾਲ ॥੧੮੫॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੂਰਖ ਜੀਵ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਜਾਨਵਰ ਦਾ ਗਲਾ ਕੱਟਣ ਨੂੰ ਹਲਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਗਲਾ ਤਾਂ ਕੱਟ ਕੇ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਜੋ ਆਪਨ ਹੇਤ ਹੀ ਪਰ ਕੂੰ ਮਾਰਨ ਜਾਈ।
ਮਾਲਕ ਕੇ ਦਰ ਜਾਇ ਕਰਿ ਭੋਗਹਿੰ ਕੜੀ ਸਜਾਈ ॥੧੮੬॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਲਈ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਈਸ਼ਵਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਬੜੀ ਕਠਿਨ ਸਜ਼ਾ ਭੋਗਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਨੀ ਬਧ ਨਹਿੰ ਕੀਜਿਯਹਿ ਜੀਵਹ ਬ੍ਰਹਮ ਸਮਾਨ।
ਰਵਿਦਾਸ ਪਾਪ ਨਹੰ ਛੂਟਈ ਕਰੋਰ ਗਉਨ ਕਰਿ ਦਾਨ ॥੧੮੭॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਨਵ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਜੀਵ ਹੱਤਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ। ਜੀਵ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਦੇ ਪਾਪ ਦੀ ਕਦੇ ਵੀ ਨਵਿਰਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਰੋੜਾਂ ਗਊਆਂ ਦਾਨ ਕਰ ਦੇਵੇ।

ਰਵਿਦਾਸ ਜਿਭਯਾ ਸਵਾਦ ਬਸ ਜਉ ਮਾਂਸ ਮਛਰੀਆਂ ਖਾਯ।
ਨਾਹਕ ਜੀਵ ਮਾਰਨ ਬਦਲ ਆਪਨ ਸੀਸ ਕਟਾਯ ॥੧੮੮॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਜੀਭ ਦੇ ਸਵਾਦ ਲਈ ਮਾਸ, ਮੱਛਲੀ ਆਦਿਕ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਜੀਵ ਮਾਰਨ ਬਦਲੇ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣੀ ਪਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਵੀ ਇਕ ਦਿਨ ਕੱਟਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਰਵਿਦਾਸ ਜੀਵ ਮਤ ਮਾਰਹਿੰ ਇਕ ਸਾਹਿਬ ਸਭ ਮਾਂਹਿ।
ਸਭ ਮਾਂਹਿ ਏਕਉ ਆਤਮਾ ਦੂਸਰਹ ਕੋਉ ਨਾਂਹਿ ॥੧੮੯॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਨਵ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਹੀ ਆਤਮਾ ਹੈ ਹੋਰ ਦੂਸਰੀ ਕੋਈ ਆਤਮਾ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮਾਸਾਹਾਰੀ–ਨਰਕ ਅਧਿਕਾਰੀ

ਅਪਨਹ ਗੀਵ ਕਟਾਇਹੰ ਜੋ ਮਾਂਸ ਪਰਾਯਾ ਖਾਂਯ।
ਰਵਿਦਾਸ ਮਾਸ ਜੌ ਖਾਤ ਹੈਂ ਤੇ ਨਰ ਨਰਕਹਿੰ ਜਾਯ ॥੧੯੦॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਜੀਵ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਆਪਣਾ ਹੀ ਗਲਾ ਕਟਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਦਯਾ ਭਾਵ ਹਿਰਦੈ ਨਹੀਂ ਭਖਹਿੰ ਪਰਾਯਾ ਮਾਂਸ।
ਤੇ ਨਰ ਨਰਕ ਮੰਹ ਜਾਇਹਿ ਸਤਿ ਭਾਖੈ ਰਵਿਦਾਸ ॥੧੯੧॥

ਅਰਥ—ਜਿਸ ਜੀਵ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਦਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਜੀਵ ਹੀ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਐਸੇ ਜੀਵ ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਮੈਂ ਸਤਿ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਜੀਵਤ ਕੂੰ ਮੁਰਦਾ ਕਰਿਹੰ ਅਰੁ ਖਾਇਹੰ ਮੁਰਦਾਰ।
ਮੁਰਦਾ ਸਮ ਸਭ ਹੋਇਹਿੰ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਬਿਚਾਰ ॥੧੯੨॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਮੈਂ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਲੋਕ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਜੀਵ ਮਰੇ ਹੋਏ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹਨ।

ਪਰਾਧੀਨਤਾ ਪਾਪ ਹੈ

ਪਰਾਧੀਨਤਾ ਪਾਪ ਹੈ ਜਾਨ ਲੇਹੁ ਰੇ ਮੀਤ।
ਰਵਿਦਾਸ ਦਾਸ ਪਰਾਧੀਨ ਸੋਂ ਕੌਨ ਕਰੈ ਹੈ ਪ੍ਰੀਤ ॥੧੯੩॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਰਾਧੀਨਤਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪਾਪ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਪਰਾਧੀਨਤਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਅਣਖ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਮਿਤਰੋ ! ਪਰਾਏ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਹਿ ਕੇ ਜ਼ੁਲਮ ਸਹਿਨ ਕਰਨਾ ਪਾਪ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣ ਲਉ ਭਾਵ ਗੁਲਾਮੀ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਪਾਪ ਹੈ। ਜੋ ਜੀਵ ਗੁਲਾਮ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਸਭ ਦੁਰਕਾਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਪਰਾਧੀਨ ਕੌ ਦੀਨ ਕਯਾ ਪਰਾਧੀਨ ਬੇਦੀਨ।
ਰਵਿਦਾਸ ਦਾਸ ਪ੍ਰਾਧੀਨ ਕੌ ਸਭਹੀ ਸਮਝੈ ਹੀਨ ॥੧੯੪॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਪਰਾਏ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਕੀ ਹੈ ? ਪਰਾਏ ਅਧੀਨ

ਜੀਵ ਦਾ ਜੀਵਨ ਤਾਂ ਦੀਨ ਧਰਮ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਐਸੇ ਗੁਲਾਮ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਨੀਚ ਸਮਝ ਕੇ ਉਸਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਰਵਿਦਾਸ ਸੰਸਾ ਜੀਵ ਮਹਿੰ, ਸਾਖੀ ਸੌਂ ਬਿਲਗਾਏ।
ਜੀਵਨ ਮਰਨ ਰਹਿਸ ਕੂੰ, ਸਾਖੀ ਕਹੈ ਸਮੁਝਾਏ ॥੧੯੫॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਭਰਮ ਹੈ ਉਹ ਸਾਖ਼ਸ਼ੀ ਗੁਰੂ ਹੀ ਦੂਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਰਹੱਸ ਨੂੰ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਹੀ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਰਾਤਿ ਨ ਸੋਵਿਏ, ਦਿਵਸ ਨ ਕਰਿਏ ਸੁਆਦ।
ਅਹਿ ਨਿਸਿ ਹਰਿ ਜੀ ਸਿਮਰਿਏ, ਛਾਡਿ ਸਗਲ ਪ੍ਰਤਿਵਾਦ ॥੧੯੬॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਰਾਤ ਕੇਵਲ ਸੌਂ ਕੇ ਨਹੀਂ ਗੁਜ਼ਾਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਅਤੇ ਦਿਨ ਕੇਵਲ ਖਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਗੁਜ਼ਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਹਰ ਸਮੇਂ ਹਰਿ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਪੂੰਜੀ ਭਇ, ਹੌਂ ਵਸਤ ਲਈ ਨਿਰਮੋਲ।
ਸਹਿਜ ਬਲਦਿਆ ਲਾਦਿ ਕਰਿ, ਚਲਿਓ ਲਹਨ ਪਿਵ ਮੋਲ ॥੧੯੭॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਨਿਰਮੋਲ ਵਸਤੂ ਪੂੰਜੀ ਪਈ ਹੈ। ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਇਸ ਪੂੰਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਰੂਪੀ ਬੈਲ 'ਤੇ ਲੱਦ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜੈਸਾ ਰੰਗ ਸੈਂਬਲ ਕਰਿ, ਹੈ ਤੈਸਾ ਯਹਿ ਸੰਸਾਰ।
ਹੌਂ ਰੰਗ ਰੰਗੋ ਰਾਮ ਮਹਿੰ, ਭਣੈ ਰਵਿਦਾਸ ਬਿਚਾਰ ॥੧੯੮॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੈਂਬਲ ਦਾ ਰੰਗ ਕੱਚਾ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਰੰਗ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਗਿਆ ਹਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਰੰਗ ਸਦੀਵੀ ਅਤੇ ਪੱਕਾ ਹੈ।

ਭੌ ਸਾਗਰ ਰਾ ਤਰਨ ਕੂੰ, ਏਕੋ ਨਾਮ ਅਧਾਰ।
ਰਵਿਦਾਸ ਕਭਉਂ ਨਹਿੰ ਛਾਡਿਏ ਰਾਮ ਨਾਮ ਪਤਵਾਰ ॥੧੯੯॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਭਵ-ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਤਰਨ ਲਈ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਬੇੜੀ ਹੀ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਸੁਮਿਰਨ ਕੋਟਿ ਅਘਨ ਕੀ, ਹੋਵੈ ਸਮਨ ਰਵਿਦਾਸ।
ਜਿਉਂ ਕਿ ਅਘ ਨਿਰਮੂਲਿਏ, ਪਰਮ ਜੋਤ ਪਰਗਾਸ ॥੨੦੦ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋੜਾਂ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਜੜੋਂ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪਰਮ ਜੋਤ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਾਹਮਣੇ ਸਾਰੇ ਔਗੁਣ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਰਾਮ ਨਾਮ ਜਿਹ ਰਮਿਓ, ਸੋਇ ਤਨੁ ਆਪੁ ਉਜਾਸ।
ਅੰਤ ਛਾਰ ਹ੍ਵੈ ਜਾਇਏ, ਵੇਗਿ ਚੇਤੁ ਰਵਿਦਾਸ ॥੨੦੧ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਗਿਆ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਜੋਤ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਤੂੰ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ।

ਗੁਰੂ ਗਿਆਨ ਦੀਪਕ ਦਿਆ, ਬਾਤੀ ਦਇ ਜਲਾਇ।
ਰਵਿਦਾਸ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਕਾਰਨੈ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਬਿਲਮਾਏ ॥੨੦੨ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨੇ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਦੀਪਕ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਬੱਤੀ ਜਲਾ ਦਿੱਤੀ ਫਿਰ ਉਸ ਹਰਿ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਕੇ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਰੂਪੀ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅੰਧਲਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਪਾਇਹਿ ਤੌ ਸ਼ਿਸ਼ ਭਇਓ ਨਿਰੰਖ।
ਰਵਿਦਾਸ ਗਿਆਨ ਚਾਸ਼ੁ ਬਿਨਾ, ਕਿਮਿ ਮਿਟਇ ਭ੍ਰਮ ਫੰਦ ॥੨੦੩ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਗਿਆਨੀ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਚੇਲਾ ਵੀ ਅਗਿਆਨੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਦੀਪਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਦਾ ਭਰਮ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਮਾਇਆ ਦੀਪਕੁ ਪੇਖਿ ਕਰਿ, ਨਰ ਪਤੰਗ ਅੰਧਿਆਏ।
ਰਵਿਦਾਸ ਗੁਰੂ ਰਾ ਗਿਆਨ ਜਿਨੁ, ਬਿਰਲਾ ਕੋ ਬਚਿ ਜਾਏ ॥੨੦੪ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਇਆ ਰੂਪੀ ਦੀਪਕ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਪਤੰਗਾ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਉਸ ਵੱਲ ਖਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਜੀਵ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਿਹਚਲ ਆਨੰਦ ਨਿਧਿ ਮਿਲਿ, ਬਿਲਗੌ ਆਧਿ ਅਪਾਰ।
ਰਵਿਦਾਸ ਸੁਮਿਰਣ ਸਾਰ ਸੌਂ ਪਾਇਓ ਦਰਸ ਮੁਰਾਰ ॥੨੦੫ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਨਿਹਚਲ, ਆਨੰਦ ਭਰਪੂਰ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਖ਼ਜਾਨਿਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਉਪਾਧੀਆਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਪਲੁ ਪਲੁ ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਸਿਮਰੀਏ, ਜੌ ਲੌਰ੍ਹੇ ਹਰਿ ਦੁਆਰ।
ਹਰਿ ਮਜਨੁ ਵਿਨ ਸਿਵ ਨਹੀਂ, ਭਣੈ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰ ॥੨੦੬ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਜੀਵ ਹਰਿ ਦਾ ਨਿੱਜ ਘਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਹਰ ਪਲ ਹਰ ਛਿਨ ਹਰਿ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੇ। ਹਰਿ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜੀਵ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਭੌ ਸਾਗਰ ਦੁਤਰ ਅਤਿ, ਕਿਧੁੰ ਮੁਰਿਖ ਯਹੁ ਜਾਨ।
ਰਵਿਦਾਸ ਗੁਰੂ ਪਤਵਾਰ ਹੈ, ਨਾਮ ਨਾਵ ਕਰਿ ਜਾਨ ॥੨੦੭ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਮੂਰਖ ਜੀਵ! ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਭਵਸਾਗਰ ਬਹੁਤ ਕਠਿਨ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਬੇੜੀ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਪਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਤਨੁ ਪਿਯਰੌ ਪਾਤਰਾ, ਝਰਤ ਨ ਲਾਗਇ ਬਾਰ।
ਜਰਾ ਮੀਚੁ ਜਿਊਂ ਆਵਇ, ਜਾਤ ਨ ਲਾਗਹਿੰ ਵਾਰ ॥੨੦੮ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਸਰੀਰ ਪੱਤਝੜ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਝੜਨ ਲੱਗਿਆਂ ਦੇਰੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ। ਬੁਢਾਪਾ ਆਉਣ 'ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਛੱਡਣ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ।

ਸੋਇ ਤਨ ਕੰਚਨ ਜਾਨਇ, ਜਿਹ ਤਨ ਨਾਮ ਪਰਗਾਸ।
ਰਵਿਦਾਸ ਰਾਮ ਚਿੰਤਾਮਣੀ, ਚਹੁੰ ਦਿਸ ਔਜ ਉਜਾਸ ॥੨੦੯ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹੀ ਸਰੀਰ ਸੋਨੇ ਵਾਂਗ ਸ਼ੁੱਧ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਮਨਇੱਛਤ ਫ਼ਲ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਮਣੀ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੀ ਹਰ ਪਾਸੇ ਸੋਭਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਨਿਸ ਦਿਨ ਹਰਿ ਜੁ ਸਿਮਰਿਏ, ਤਿਆਗਿ ਜਗਤ ਕਰਿ ਧੰਦ।
ਰਵਿਦਾਸ ਸੰਤ ਸਹੇਲੜਾ, ਵਿਚਰਤ ਹੋਵੈ ਨਿਰਦੰਦ ॥੨੧੦ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ

ਹਰ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਝੂਠੇ ਧੰਦਿਆਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜੀਵ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਹਨ ਜੋ ਹਰਿ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਦੁਬਿਧਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਜੋ ਲੋਹਾ ਪਾਰਸ ਮਣਿ, ਹਿਨਰ ਕਿਰਨ ਦਮਕਾਏ।
ਰਵਿਦਾਸ ਰਾਮ ਪਾਰਸ ਮਣਿ, ਉਹ ਦਰਸ ਮਹਿੰ ਬੌਰਾਏ ॥੨੧੧॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਲੋਹਾ ਪਾਰਸ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ ਸ਼ੁੱਧ ਸੋਨਾ ਬਣ ਕੇ ਕਿਰਨਾਂ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦਾ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਲੋਹਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਪਾਰਸ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ ਮਤਵਾਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਮਾਧਿ ਥਿਤਿ ਹਵੈ ਸੰਤ ਜਨ, ਅਪਨਹੁ ਆਪ ਮਿਟਾਹਿੰ।
ਜਿਮਿ ਗੰਗ ਸਮੁੰਦ ਮਿਲਿ, ਰਵਿਦਾਸ ਸਮੁੰਦਹਿ ਬਿਲਾਂਹਿ ॥੨੧੨॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਸੰਤ ਆਪਣਾ ਆਪ ਮਿਟਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਬਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਗੰਗਾ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਹ ਸੰਤ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਨ ਭਾਵਤ ਨਿਯਰਾ ਬਸੈ, ਮਨ ਭਾਵਤਾਂ ਪਰਦੇਸ।
ਅਨ ਦੇਖੇ ਉਨ ਦਰਸ ਬਿਨ, ਹੋਵੈ ਦੁਖ ਬਡ਼ਤ ਘਨੇਸ ॥੨੧੩॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਨਹੋਣੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਜੀਵ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵੱਸਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਮਨ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਦੂਰ ਵੱਸਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ-ਕਲੇਸ਼ ਵਿਆਪਦੇ ਹਨ।

ਜਿਉਂ ਸੁਧਿ ਆਬਤ ਪੀਵ ਕੀ, ਬਿਰਹ ਉਠਤ ਤਨ ਆਗਿ।
ਜਿਉਂ ਚੂਨੇ ਕੀ ਕਾਂਕਰੀ, ਜਿਉਂ ਛਿਰਕੇ ਤਿਉਂ ਆਗਿ ॥੨੧੪॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਸੁੱਧ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਦੇ ਤਨ ਨੂੰ ਵਿਯੋਗ ਰੂਪੀ ਅੱਗ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਚੂਨੇ ਦੇ ਕਾਕੜੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਛਿੜਕਣ ਨਾਲ ਛੇਤੀ ਅੱਗ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਵਿਯੋਗ ਦੀ ਪੀੜਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਜਿਹ ਨਿਤ ਦੇਖਨ ਚਾਹਿ ਹੌਂ, ਤੇਂ ਨੈਨਨ ਤੇ ਦੂਰਿ।
ਰਵਿਦਾਸ ਕਹਿ ਅਨਭਾਵਤੇ, ਰਹਹਿੰ ਨਿਕਟ ਭਰਪੂਰਿ ॥੨੧੫॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਨੈਣਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੈ ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਉਸਨੂੰ ਨਿੱਤਾ-ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ, ਫਿਰ ਉਹ ਭਰਪੂਰ ਪ੍ਰਭੂ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਅਨੁਭਵ ਹੋਵੇਗਾ।

ਕਾਮਧੇਨਿ ਪਾਰਸ ਪੋਲਿ, ਕਲਪ ਰੂਪ ਰਾ ਬਾੜਿ।
ਰਵਿਦਾਸ ਹਰਿ ਰਾ ਭਗਤਿ ਬਿਨ, ਗ੍ਰਿਹ ਤੈਂ ਭਲਿ ਉਜਾੜਿ ॥੨੧੬॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਾਮਧੇਨ ਗਊ ਅਤੇ ਪਾਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਫ਼ਜ਼ੂਲ ਹਨ ਅਤੇ ਜੀਵ ਦੀਆਂ ਕਲਪਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਘਰ ਉਜਾੜ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ।

ਤੁਹਿ ਮੁਹਿ ਹਮੁ ਏਕ ਹੈਂ, ਤੁਝ ਲੌਂ ਮੋਰਿ ਦੌਰ ॥
ਰਵਿਦਾਸ ਪੰਖੀ ਜਿਹਾਜ ਕੌ, ਨਹਿੰ ਆਨਤ ਕੋਊ ਠੌਰ ॥੨੧੭॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਤੇ ਮੈਂ ਦੋਨੋਂ ਇਕ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਿੱਥੇ ਮਰਜ਼ੀ ਦੌੜ ਲਵਾਂ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ ਦਾ ਪੰਛੀ ਜਹਾਜ ਤੋਂ ਉੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਉਹ ਮੁੜ ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਪੀਤਮ ਇਕ ਤੁਹਿ, ਤੁਮਰੇ ਮਿਤ ਅਨੇਕ।
ਸਸਿ ਕੌ ਕਮੋਦ ਹੈਂ ਬਹੁ, ਕੁਮੋਦ ਕੌ ਸਸਿ ਏਕ ॥੨੧੮॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪ ਮੇਰੇ ਕੇਵਲ ਇਕ ਮਿੱਤਰ ਪਿਆਰੇ ਹੋ ਪਰ ਆਪ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਅਨੇਕ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਚੰਦਰਮਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਮੋਦ ਫੁੱਲ ਅਨੇਕ ਹਨ ਪਰ ਕਮੋਦ ਫੁੱਲਾਂ ਲਈ ਚੰਦਰਮਾਂ ਇਕ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਮੇਰੇ ਇਕ ਪਿਆਰੇ ਹੋ।

ਕੋਟਿ ਕਲਪ ਜੀਵਨ ਅਲਪ, ਬਿਚ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਬਿਲਾਸ।
ਹਰਿ ਸਿਮਰਣ ਸਫਲ ਜਨਮ, ਦੁਹ ਫਲ ਲਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ॥੨੧੯॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਰੋੜਾਂ ਕਲਪਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਅਨਮੋਲ ਜੀਵ ਦਾ ਜੀਵਨ ਛੋਟਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਆਉਣ ਨਾਲ ਇਹ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਨਾਂ ਫਲਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੋਕ-ਪ੍ਰਲੋਕ ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਨੰਦ ਮੂਰਤਿ ਮਿਤ੍ਰ ਕੀ, ਰਹਇ ਸਦਾ ਸਦਾ ਚਿਤ ਪੂਰਿ।
ਨੈਨਨ ਹੀ ਸਮੁਹੇ ਰਹਤ, ਰਵਿਦਾਸ ਨਿਯਰੇ ਕਾ ਦੂਰਿ ॥੨੨੦॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਰੂਪੀ ਸੱਚੇ ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆਨੰਦਮੂਰਤ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਉਹ ਕਦੀ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।

ਕੋਇਲ ਤਰਸੈ ਅੰਬ ਕੋ, ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਤਰਸਤ ਨੀਰ।
ਰਵਿਦਾਸ ਲੋਚੇ ਦਰਸ ਕੋ, ਪ੍ਰਾਨ ਪਰਤ ਨਹੀਂ ਧੀਰ ॥੨੨੧ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕੋਇਲ ਅੰਬ ਲਈ ਤਰਸਦੀ ਹੈ, ਪਪੀਹਾ ਸਵਾਤੀ ਬੂੰਦ ਲਈ ਤਰਸਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੇਰਾ ਮਨ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਤਰਸਦਾ ਹੈ, ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਸਸਿ ਚਕੋਰ ਸੂਰਜ ਕੰਵਲ, ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਘਨ ਕੀ ਰੀਤਿ।
ਰਵਿਦਾਸ ਇਵਿ ਮੁਹਿ ਰਾਖਿਓ, ਹਿਤ ਚਿਤ ਪੂਰਣ ਪਰੀਤਿ ॥੨੨੨ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਚਕੋਰ ਦੀ ਚੰਦਰਮਾਂ ਨਾਲ, ਕੰਵਲ ਫੁੱਲ ਦੀ ਸੂਰਜ ਨਾਲ ਅਤੇ ਪਪੀਹੇ ਦੀ ਸਵਾਤੀ ਬੂੰਦ ਨਾਲ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੇਰੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਹੈ।

ਚਲਤ ਹਲਤ ਬੈਠਤ ਉਠਤ, ਧਰਿ ਹੂੰ ਤੁਮਰੋ ਧਿਆਨ।
ਰਵਿਦਾਸ ਤੂੰ ਮੁਹਿ ਮਨ ਬਸਇ, ਚਰਣ ਕੰਵਲ ਕੀ ਆਨ ॥੨੨੩ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੈਂ ਚਲਦਾ, ਫਿਰਦਾ, ਬੈਠਦਾ, ਉੱਠਦਾ ਕੇਵਲ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ-ਕੰਵਲ ਵਸਦੇ ਹਨ।

ਮੂਰਖਿ ਮੁਖ ਕਮਾਨ ਹੈ, ਕਟੁਕ ਵਚਨ ਭਇਓ ਤੀਰ।
ਸਾਂਚਰੀ ਮਾਰੇ ਕਾਂਨ ਮਹਿੰ, ਸਾਲੇ ਸਗਲ ਸਰੀਰ ॥੨੨੪ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੂਰਖ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਮਾਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਵਚਨ ਤੀਰ ਵਾਂਗ ਚੁੱਭਵੇਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਲਗਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸੁਨਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਸੜਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਮੂਰਿਖ ਸਮੁਝਇ, ਨਹਿੰ ਬਿਨਾ ਬਿਚਾਰ।
ਹਨੇ ਪਰਾਇ ਆਤਮਾ, ਜੀਭ ਲਿਯਾਂ ਤਰਵਾਰ ॥੨੨੫ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੂਰਖ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਿਨਾਂ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ,

ਆਪਣੀ ਜੀਭਾ ਨਾਲ ਤਲਵਾਰ ਸਮਾਨ ਕੌੜੇ ਬੋਲ ਬੋਲਕੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਰਾਮ ਪ੍ਰੇਮ ਹੌਂ ਬਰਜਿ ਕਿਮਿ, ਅਬ ਬਰਜਤ ਨਹਿੰ ਕਾਜ।
ਰੋਮ ਰਾਮ ਅਮੀ ਰਮਿ ਗਇਓ, ਤਾਹਿ ਮੇ ਹੋਤ ਇਲਾਜ ॥੨੨੬ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਹਰਿ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਣ-ਕਣ ਵਿਚ ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਸਾਰੇ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੈ।

ਨਾਮ ਮੂਲ ਹੈ ਗਿਆਨ ਕੋ, ਨਾਮ ਮੁਕਿਤ ਕੋ ਦਬਾਰ।
ਜਾ ਹਿਰਦੈ ਹਰਿ ਬਸੈ, ਪਰਹਿੰ ਨ ਜਗ ਵਿਓਪਾਰ ॥੨੨੭ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮ ਗਿਆਨ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਦੁਆਰ ਹੈ। ਜਿਸਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਝੂਠੇ ਵਪਾਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ।

ਇਹੁ ਜਗ ਦੁਖ ਕੀ ਖੇਤਗੀ, ਇਹੁ ਜਾਨਤ ਸਬ ਕੋਇ।
ਗਿਆਨੀ ਕਾਟਹਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਸੋਂ, ਮੂਰਖਿ ਕਾਟਹਿੰ ਰੋਇ ॥੨੨੮ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਦੁੱਖ ਦੀ ਖੇਤੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਹਰ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਗਿਆਨੀ ਹੈ, ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਕੇ ਇਸ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਕੱਟਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੂਰਖ ਰੋ ਕੇ ਕੱਟਦਾ ਹੈ।

ਕਟੁਕ ਬਚਨ ਨਹਿੰ ਬੋਲਿਏ, ਸਬ ਘਟ ਹਰਿ ਕੋ ਬਾਸ।
ਇਹੁ ਗਿਆਨ ਕੌ ਦਵਾਰ ਹੈ, ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਵਿਚਾਰ ॥੨੨੯ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਕੌੜੇ ਵਚਨ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਹਰਿ ਦਾ ਵਾਸ ਹੈ, ਇਹੀ ਗਿਆਨ ਦਾ ਦੁਆਰ ਹੈ।

ਸਤਿ ਵਿਦਿਆ ਕੋ ਪੜੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ ਸਦਾ ਗਿਆਨ।
ਰਵਿਦਾਸ ਕਹੇ ਬਿਨ ਵਿਦਿਆ ਨਰ ਕੋ ਜਾਨ ਅਜਾਨ ॥੨੩੦ ॥

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਤਿ ਵਿੱਦਿਆ ਪੜ੍ਹਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਵਿੱਦਿਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਅਗਿਆਨੀ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

***

ਅਰਦਾਸ

ਸਲੋਕ

ਹਰਿ ਸੋ ਹੀਰਾ ਛਾਡਿ ਕੈ ਕਰਹਿ ਆਨ ਕੀ ਆਸ ॥
ਤੇ ਨਰ ਦੋਜਕ ਜਾਹਿਗੇ ਸਤਿ ਭਾਖੈ ਰਵਿਦਾਸ ॥

ਤੋਹੀ ਮੋਹੀ ਮੋਹੀ ਤੋਹੀ ਅੰਤਰੁ ਕੈਸਾ ॥
ਕਨਕ ਕਟਿਕ ਜਲ ਤਰੰਗ ਜੈਸਾ ॥੧ ॥
ਜਉ ਪੈ ਹਮ ਨ ਪਾਪ ਕਰੰਤਾ ਅਹੇ ਅਨੰਤਾ ॥
ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਨਾਮੁ ਕੈਸੇ ਹੁੰਤਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤੁਮ੍ਹ ਜੁ ਨਾਇਕ ਆਛਹੁ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥
ਪ੍ਰਭ ਤੇ ਜਨੁ ਜਾਨੀਜੈ ਜਨ ਤੇ ਸੁਆਮੀ ॥੨ ॥
ਸਰੀਰੁ ਆਰਾਧੈ ਮੋ ਕਉ ਬੀਚਾਰੁ ਦੇਹੂ ॥
ਰਵਿਦਾਸ ਸਮ ਦਲ ਸਮਝਾਵੈ ਕੋਊ ॥੩ ॥
ਜਪੋ ਜੀ ਸਤਿਨਾਮ

ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰੇ ॥
ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਜਨ ਗਏ ਨਿਸਤਰਿ ਤਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਕਬੀਰ ਉਜਾਗਰ ॥
ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਕਾਟੇ ਕਾਗਰ ॥੧ ॥
ਨਿਮਤ ਨਾਮਦੇਉ ਦੂਧੁ ਪੀਆਇਆ ॥
ਤਉ ਜਗ ਜਨਮ ਸੰਕਟ ਨਹੀ ਆਇਆ ॥੨ ॥
ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਰਾਮ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ ॥
ਇਉ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਨਰਕ ਨਹੀ ਜਾਤਾ ॥੩ ॥
ਜਪੋ ਜੀ ਸਤਿਨਾਮ

ਸੁਖ ਸਾਗਰੁ ਸੁਰਤਰ ਚਿੰਤਾਮਨਿ , ਕਾਮਧੇਨੁ ਬਸਿ ਜਾ ਕੇ ॥

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਅਸਟ ਦਸਾ ਸਿਧਿ ਨਵ ਨਿਧਿ ਕਰ ਤਲ ਤਾ ਕੇ ॥੧ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨ ਜਪਹਿ ਰਸਨਾ ॥
ਅਵਰ ਸਭ ਤਿਆਗਿ ਬਚਨ ਰਚਨਾ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਨਾਨਾ ਖਿਆਨ ਪੁਰਾਨ ਬੇਦ ਬਿਧਿ ਚਉਤੀਸ ਅਖਰ ਮਾਂਹੀ ॥
ਬਿਆਸ ਬਿਚਾਰਿ ਕਹਿਓ ਪਰਮਾਰਥੁ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਰਿ ਨਾਹੀ ॥੨ ॥
ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਉਪਾਧਿ ਰਹਤ ਫੁਨਿ ਬਡੈ ਭਾਗਿ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਰਿਦੈ ਧਰਿ ਜਨਮ ਮਰਨ ਭੈ ਭਾਗੀ ॥ ੩ ॥੪ ॥
ਜਪੋ ਜੀ ਸਤਿਨਾਮ

ਐਸੀ ਲਾਲ ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਕਉਨੁ ਕਰੈ ॥
ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੁ ਗੁਸਈਆ ਮੇਰਾ ਮਾਥੈ ਛਤ੍ਰ ਧਰੈ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜਾ ਕੀ ਛੋਤਿ ਜਗਤ ਕਉ ਲਾਗੈ ਤਾ ਪਰ ਤੁਂਹੀ ਢਰੈ ॥
ਨੀਚਹ ਊਚ ਕਰੈ ਮੇਰਾ ਗੋਬਿੰਦੁ, ਕਾਹੂ ਤੇ ਨ ਡਰੈ ॥੧ ॥
ਨਾਮਦੇਵ ਕਬੀਰੁ ਤਿਲੋਚਨੁ ਸਧਨਾ ਸੈਨੁ ਤਰੈ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ ਹਰਿ ਜੀਉ ਤੇ ਸਭੈ ਸਰੈ ॥੨ ॥੧ ॥
ਜਪੋ ਜੀ ਸਤਿਨਾਮ

ਦਾਰਿਦੁ ਦੇਖਿ ਸਭ ਕੋ ਹਸੈ, ਐਸੀ ਦਸਾ ਹਮਾਰੀ ॥
ਅਸਟ ਦਸਾ ਸਿਧਿ ਕਰ ਤਲੈ, ਸਭ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੁਮਾਰੀ ॥੧ ॥
ਤੂ ਜਾਨਤ ਮੈ ਕਿਛੁ ਨਹੀ ਭਵ ਖੰਡਨ ਰਾਮ ॥
ਸਗਲ ਜੀਅ ਸਰਨਾਗਤੀ ਪ੍ਰਭ ਪੂਰਨ ਕਾਮ ॥ ੧ ॥ਰਹਾਉ ॥
ਜੋ ਤੇਰੀ ਸਰਨਾਗਤਾ ਤਿਨ ਨਾਹੀ ਭਾਰ ॥
ਊਚ ਨੀਚ ਤੁਮ ਤੇ ਤਰੇ ਆਲਜੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥੨ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਅਕਥ ਕਥਾ, ਬਹੁ ਕਾਇ ਕਰੀਜੈ ॥
ਜੈਸਾ ਤੂ ਤੈਸਾ ਤੁਹੀ, ਕਿਆ ਉਪਮਾ ਦੀਜੈ ॥੩ ॥੧ ॥
ਜਪੋ ਜੀ ਸਤਿਨਾਮ

ਧੰਨ ਧੰਨ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ,
ਧੰਨ ਧੰਨ ਭਗਵਾਨ ਵਾਲਮੀਕ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ,
ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ,
ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ,
ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ,
ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੈਨ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ,
ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਧਨਾ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ,
ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ,
ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ,
ਧੰਨ ਧੰਨ ਸੰਤ ਮੀਰਾ ਬਾਈ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ,
ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰੰਕਾ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ,
ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬੰਕਾ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ,
ਧੰਨ ਧੰਨ ਸੰਤ ਭੀਲਣੀ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਸਾਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਵੱਲ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ
ਜਪੋ ਜੀ ਸਤਿਨਾਮ

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਸੀਰ ਗੋਵਰਧਨਪੁਰ ਵਾਰਾਨਸੀ, ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਹਰਿਦੁਆਰ, ਡੇਰਾ ਸੱਚਖੰਡ ਬੱਲਾਂ ਸਭੇ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ
ਜਪੋ ਜੀ ਸਤਿਨਾਮ

ਹਮ ਸਰਿ ਦੀਨੁ ਦਇਆਲੁ ਨ ਤੁਮ ਸਰਿ
ਅਬ ਪਤੀਆਰੁ ਕਿਆ ਕੀਜੈ ॥
ਬਚਨੀ ਤੋਰ ਮੋਰ ਮਨੁ ਮਾਨੈ ਜਨ ਕਉ ਪੂਰਨੁ ਦੀਜੈ ॥ ੧ ॥
ਹਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ਰਮਈਆ ਕਾਰਨੇ ॥
ਕਾਰਨ ਕਵਨ ਅਬੋਲ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਬਹਤੁ ਜਨਮ ਬਿਛੁਰੇ ਥੇ ਮਾਧਉ, ਇਹੁ ਜਨਮੁ ਤੁਮ੍ਹਾਰੇ ਲੇਖੇ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਆਸ ਲਗਿ ਜੀਵਉ ਚਿਰ ਭਇਓ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖੈ ॥

ਧੰਨ ਧੰਨ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ.....

ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਰਸਨਾ ਵਾਸਤੇ ਪਰਸ਼ਾਦ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ ਜੀ
ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸੁ ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਆਰਤੀ,
ਸਤਿਨਾਮੁ ਹੈ ਹਰਿ ਭੋਗ ਤੁਹਾਰੇ ॥
ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਭੋਗ ਲੱਗੇ ਜੀ
ਪਰਸ਼ਾਦ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਵਰਤੇ ਜੀ

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੋਵੇ ਕਲਾ ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ॥

* * *

ਸੰਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦਾਸ ਬਾਵਾ ਜੀ ਦੇ ਵਲੋਂ ਲਿਖੀਆਂ ਅਤੇ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ —

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ

* ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (40 ਸ਼ਬਦ ਸਟੀਕ)
* ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸੰਪੂਰਨ ਸਟੀਕ)
* ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ (ਸਟੀਕ ਅਤੇ ਸੰਖੇਪ ਜੀਵਨ)
* ਨਿਤਨੇਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ (ਸਟੀਕ)
* ਸੁਖਸਾਗਰ ਸਟੀਕ
* ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਜੀਵਨ
* ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਰੱਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਰਵਣ ਦਾਸ ਜੀ (ਜੀਵਨ ਸਾਖੀ)
* ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਿਲੇ ਮੋਹਿ ਪੂਰੇ (ਸੰਤ ਮੀਰਾਂ ਬਾਈ ਜੀ)
* ਸੁਖਸਾਗਰ ਗੁਟਕਾ

ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ

* ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ (ਸਟੀਕ ਅਤੇ ਸੰਖੇਪ ਜੀਵਨ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਮਰਾਠੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ)
* ਨਿਤਨੇਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ (ਸਟੀਕ)
* ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਜੀਵਨ
* ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ (ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਮਰਾਠੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ)
* ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸਟੀਕ) (ਹਿੰਦੀ, ਗੁਜਰਾਤੀ, ਮਰਾਠੀ, ਬੰਗਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ)
* ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਰੱਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਰਵਣ ਦਾਸ ਜੀ
* ਸੁਖਸਾਗਰ ਗੁਟਕਾ

* * *

Books Publsished in English

* *Amritbani Satguru Ravidass Maharaj Ji (Steek)*
* *Amritbani Jagatguru Ravidass Maharaj Ji 40 Pade (Steek)*
* *Sacred Life of Jagatguru Ravidass Ji*
* *Nitnam Amritbani Satguru Ravidass Maharaj Ji*
* *God on Earth Satguru Sarwan Dass Ji*

Books Published in Dutch

* *Amritbani Jagatguru Ravidass Maharaj Ji (Steek)*

***

Books Published in Italian

* *Amritbani Satguru Raviass Maharaj Ji*
  Vita Sacradi Jagatguru Ravidass Maharaj Ji

ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਸਾਹਿਤ ਸੰਸਥਾ (ਰਜਿ.) ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕ —

* ਚਮਾਰ ਜਾਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਧਰਮ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ – ਰਾਜੇਸ਼ ਕੈਂਥ ਭਬਿਆਣਵੀ

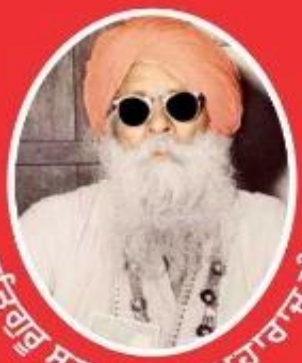
ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਸਥਾਨ ਕਾਹਨਪੁਰ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ–

* ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਮੋਲ ਹੀਰਾ ਸ੍ਰੀ 108 ਸੰਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦਾਸ ਬਾਵਾ ਜੀ – ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ ਕਲੇਰ
* ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਕੌਮ ਦੇ ਅਮਰ ਸ਼ਹੀਦ ਸੰਤ ਰਾਮਾ ਨੰਦ ਜੀ – ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ ਕਲੇਰ ਜੰਡੂਸਿੰਘਾ

* * *

30 ਜਨਵਰੀ 2010 ਈ. ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਮੰਦਰ ਸੀਰ ਗੋਵਰਧਨਪੁਰ, ਵਾਰਾਣਸੀ (ਯੂ.ਪੀ.) ਵਿਖੇ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਰਵਣ ਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅਤੇ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ''ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਧਰਮ'' ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੰਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦਾਸ ਬਾਵਾ ਜੀ।

Ravidassia Dharam Parchar Asthan

Vill. Kahanpur, P.O. Raipur Rasulpur
Distt. Jalandhar-144012 (Pb.)
E-mail : ravidassiadharam@gmail.com
Website : www.ravidassiadharam.org
Facebook : ravidassia dharam parchar asthan
Youtube : Ravidassia Dharam Parchar Asthan, Kahanpur Jalandhar

